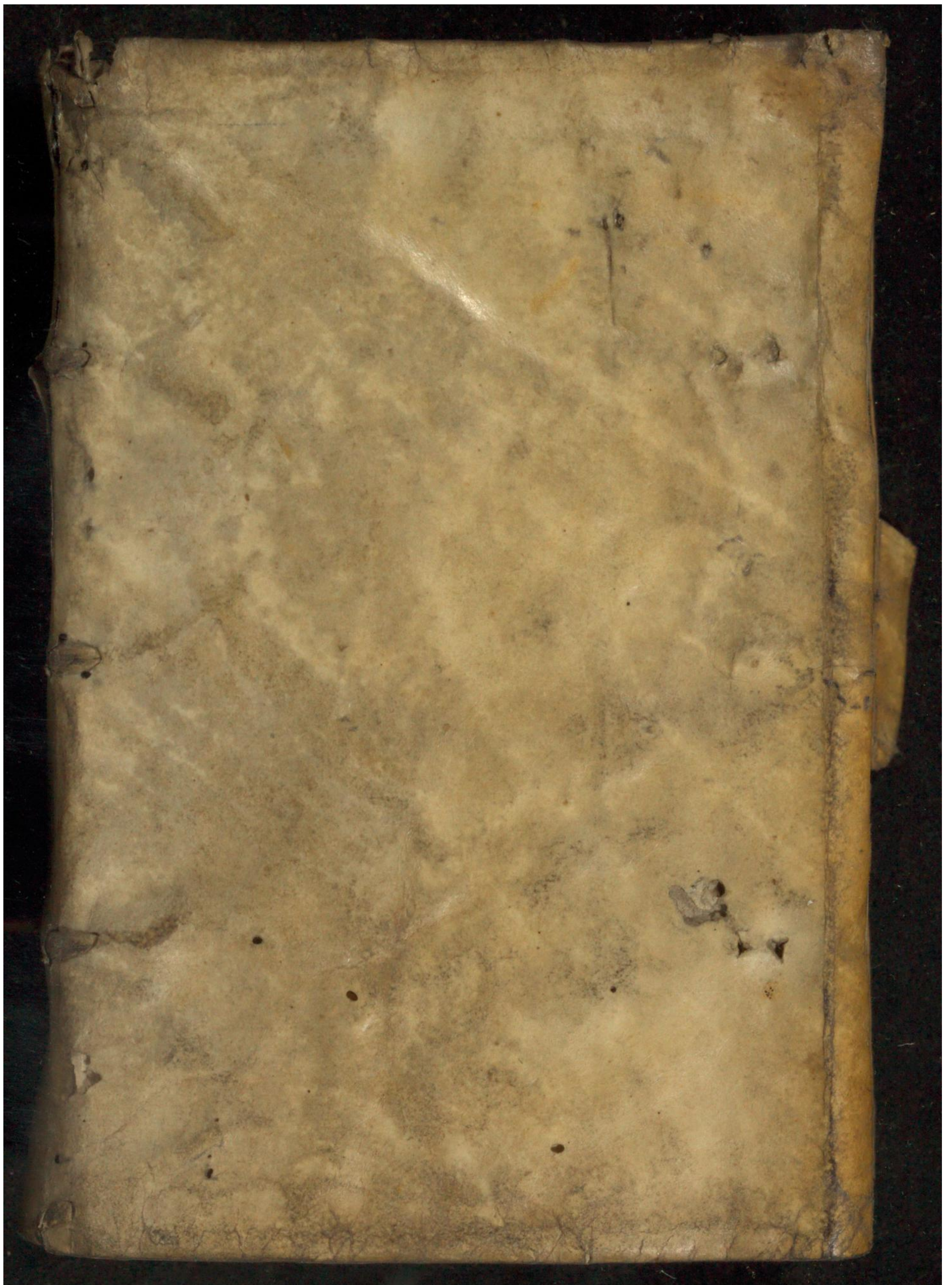
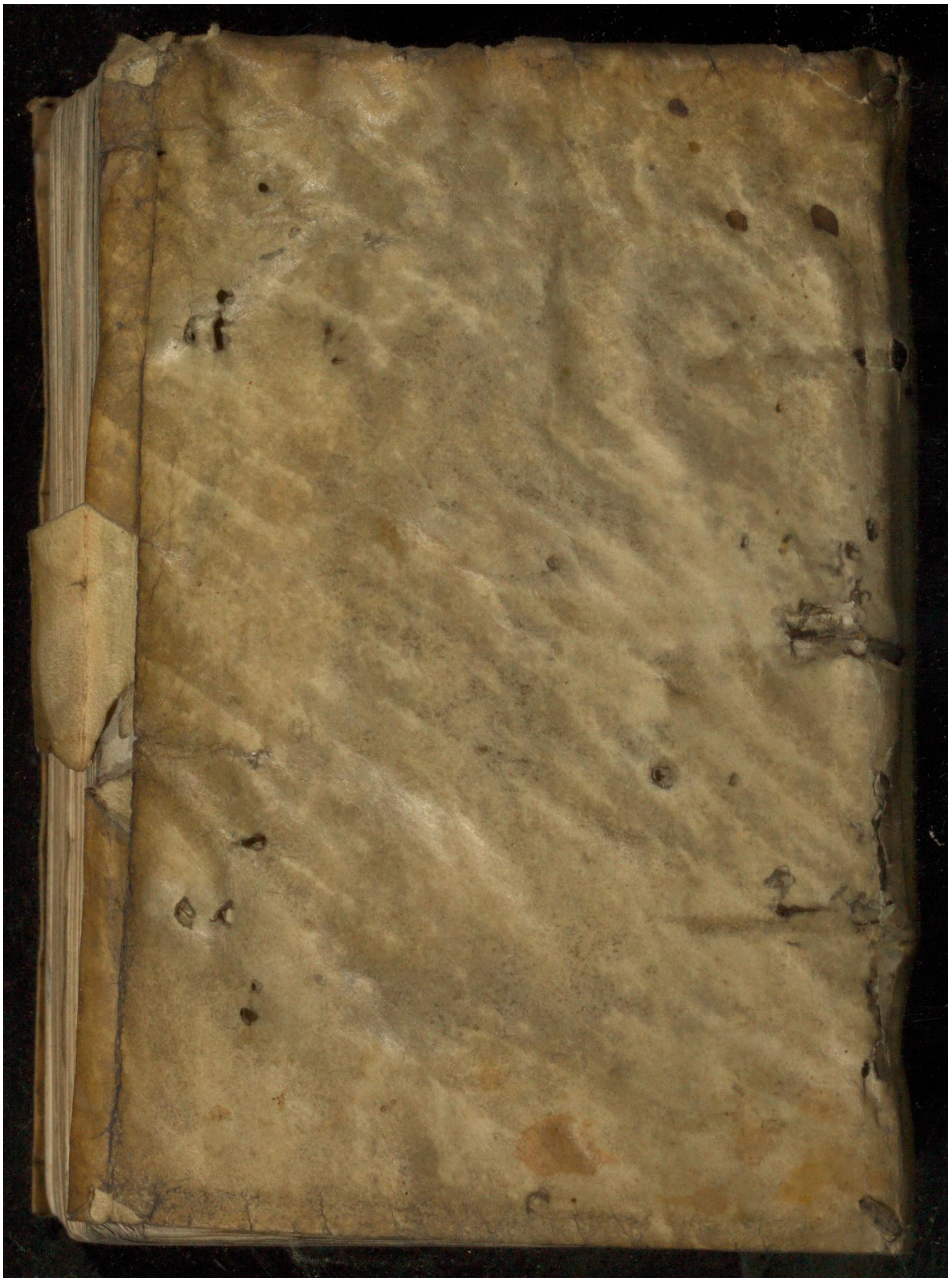
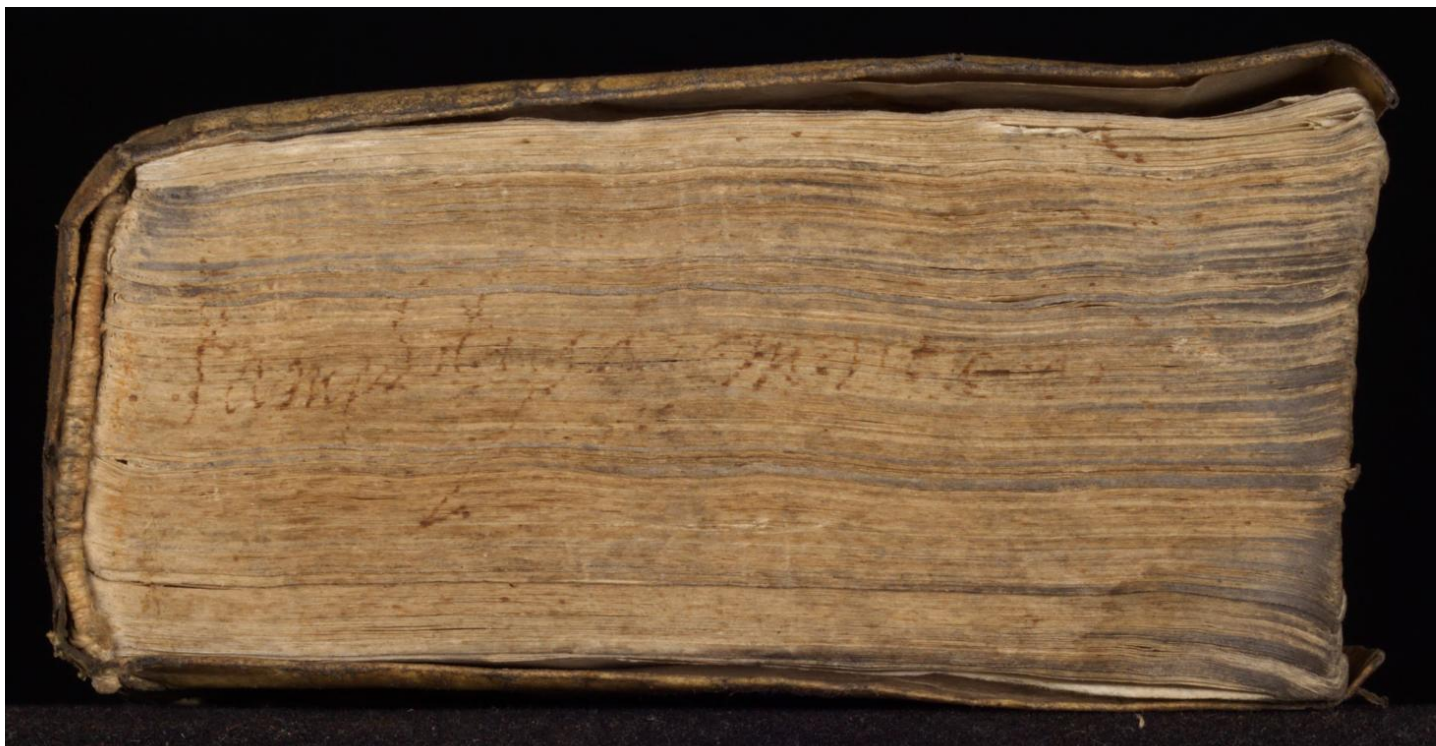



1550



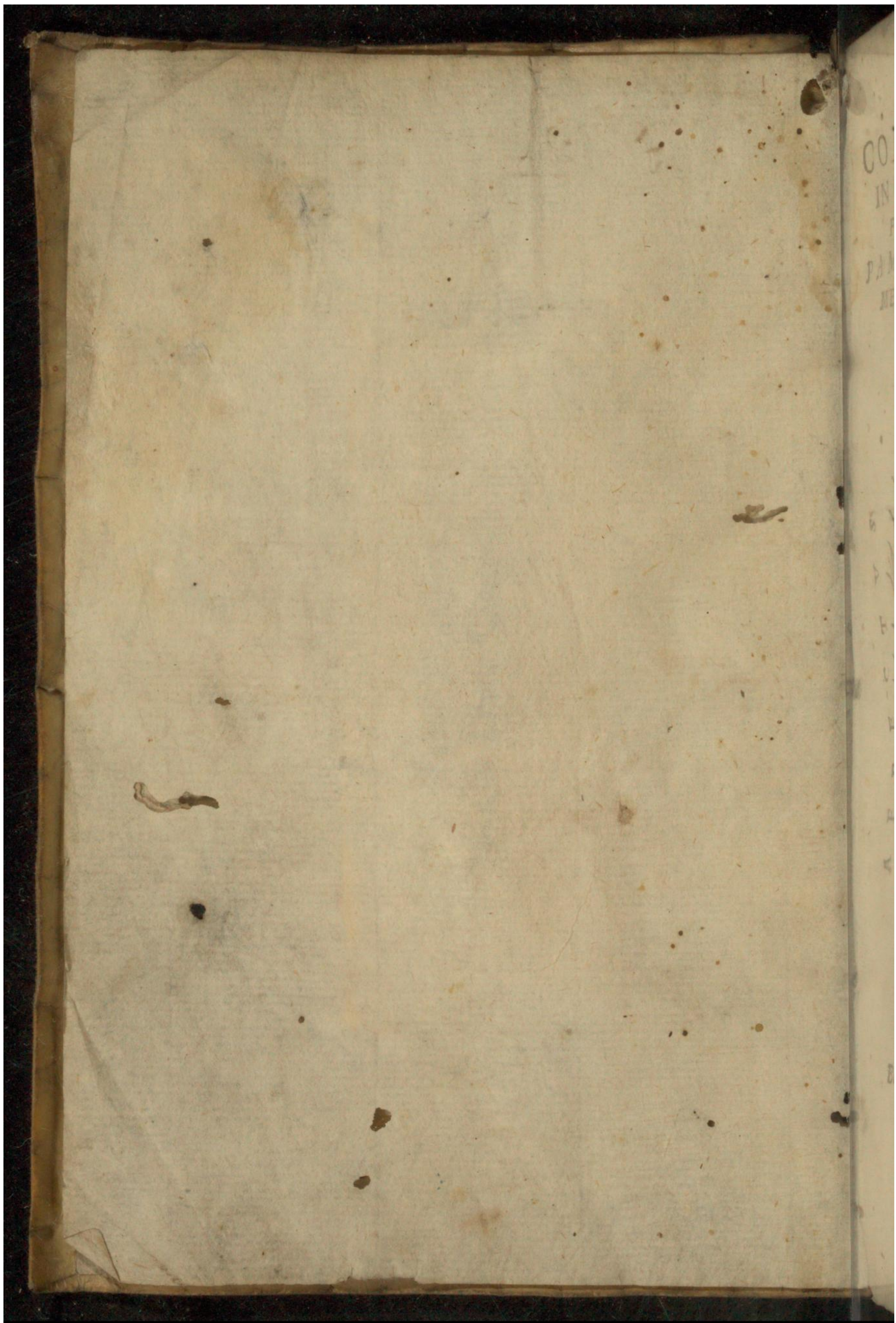






Co: Petri Franciſci Pa
Excelſi Duc. Conſilii Pr

N° 2.



COMMENTARII IN GALENI LIBROS DE FEB. DIFFERENTIIS.

PAMPHILO MONTIO MEDICO BONONIENSI AVTORE.



Cum Priuilegio.

Bononiæ, Ex officina Anselmi Giaccarelli.
M. D. L.



AD CLARISSIMVM IO. BAPTISTAM CAMPEGIVM

Episcopum Maioricensem.
Pamphili Montij Medici Bononiensis Epistola.



AXIMA est uel potius diuina virtus medicę artis pręsul amplissime, eruditorum Nobilissime, Nobiliumq́ eruditissime. Magnã etiam vim esse oportet ipsorum explanatorum & interpretum, quorum officium est inuolucra explicare, obscura illustrare, arcana reuelare, & quę auctor ipse strictim et quasi transeunter attingit copiose & diligenter enodare. Nec deficiunt in omni scientiarum genere qui interpretando, commentando veterum scripta, & dicta explanando, non mediocrem laudẽ cõsecuti sunt, et gloriam, quorum ego prouocatus exemplo cum paucos conspicerem, vel potius nullos in hoc Galenico gurgite vela explicantes, pro tenui mea virili, ad laudem & gloriam D. O. M. vtilitati etiã publicę consulere cupiens commentarios hosce diligentiori cura elimatos ac reuisos cudi in Galeni libros primum & secũdum,

De differentijs febrium, vt opinor nõ pœnitendos curaui postq; in Patriam iterum ad solitum meum legendi munus cum honestiore stipẽdii incremẽto sum reuocatus; Quę quidẽ superioribus annis in Patauino studio cõposuimus, cũ a laribus domesticis Bononiẽsibus honorificè euocatus ad digniorem sedẽ, Medicinæ Theoricæ, & Practicæ ordinariæ Academiæ illius essem cooptatus: vbi tunc illustris benignitas ac bonitas tua auditorium nostrũ præsentia sua illustrare non est dedignata: Et quoniam a pluribus auditoribus tunc me publice dictante & legente conscripta hæc non perfectè & integrè, sed mutilata ac manca minimè dictis meis & scriptis ac relationi publicè quadrantia: sub nomine meo, vt intellexi, transcripta passim circunferebantur: nõ potui, licet minus libenter forte quasi inuitus non propalare, quæ qualiacunq; sunt, tibi vni ex omnibus potissimum dicare cõstitui. Primum q eadem utriq; Patria, idem genitale solum est: deinde quia literatus literatos amas, literatos foues, & studiorum studiosorumq; comercio delectaris. Et vt paucis omnia colligam, cum innumerę sint animi et corporis tuę dotes, & infinitus extet meritorum tuorum erga me cumulus.

Ego

Ego qui ingratitudinis crimen horreo, in quo vitio nihil mali nõ ineſt, animi ſaltem mei gratitudinem aliqua ex parte oſtendere volui, ꝙ ſincerè egi tacens hic tuas tuorumq; maiorum & familiæ laudes & præſertim Laurentii illius Parentis totius R.P. Chriſtianæ veri ac firmiſsimi Cardinis. Necnon celebratiſsimi illius Iuriſconſultorum conſultiſsimi Ioannis Campegĳ aui tui, Quod pleriq; communiter ad captandam beneuolentiæ aurã referre conſueuerunt. Ita Dii faxint, vt hi commentarii ſempiterni teſtes ſint mei erga te amoris et obſeruantiæ. In quibus nõ vanum verborum ſonum, non extrinſecam elegantiam, ſtiliq; blanditias ad aures demulcendas, vt multi agunt, ſed intrinſecum ipſius Galeni intentionis & rationis nucleum ad animum imbuendum ſum exactiſsime ſecutus. Vale igitur Antiſtes eminentiſsime & Pamphilum tuum, qui te ſummopere colit ac ſuſpicit, ne deſpice.

INDEX ALPHABETICVS EO-
rum, quæ in toto opere notatu di-
gniora habentur.

Sensus

Febres

Febris

G

&

Hecticę

I

L

De

Pulsus

Phlegmaticæ

***

Rigor

analogiam

In

FINIS.

PAMPHILI MONTII MEDICI BONONIENSIS IN Galeni libros de Differentijs Febrium commentarij.



NTERPRETES, tam Græci, quàm Arabes, & Latini præmittere nõnulla cõsueuerũt, quibus auditores beniuolos redderent, præ cæteris quæ sit Authoris intentio, quis libri ordo, quæ uia doctrinę: Solum enim hæc tria Arist. in Prohemio libri physicorum perfecit, textu primo, quarto, & secundo, ut Auer. cõmento quinto submeminit, dum inquit. Iste igitur est prologus, & cõtinet intentionem, ordinem, & modum doctrinæ demonstratiuæ. Igitur & nos dicamus, quòd intentio aliud est à subiecto: Nunquàm enim greci interpretes particularium librorũ subiecta per- *Intentio aliud à subiecto*

Inter subiectũ libri, et subiectum scientiæ differentia.

Medicinæ subiectum.

quirunt, sed propositum & intentionem. Dicendum tamen ꝙ est differentia inter subiectum libri, & subiectum vni scientiæ totali: quoniam subiectum sciẽtiæ totali est ens in natura determinatum, cui sciẽtia sua adequatur: neq; per voluntatem nostram ampliari potest, neq; restringi, quod in medicina est corpus humanum, vt arte sanabile: nam ipsum est quod in medicina primo consideratur: quoniam partes habet integrales arte medica regulabiles, & illæ, & earum passiones in medicina considerantur, & omnia alia quę in medicina cõtemplãtur ei attribuuntur: quoniã propter ipsum speculantur. Et hoc medicinæ metas non transcendit: Nam quia vna natura intrat duas artes, vt secundo phisicorum. 71. dixit Auerois, necesse est inuenire rationem formalem considerandi subiectum vni arti appropriantem: Homo enim inquãtum ens, substãtia, à Metaphisico consideratur: sed inquantum homo, animal, aut corpus, á naturali, & inquantũ sanabile, non ab arte, sed natura: Patet à Philosopho in de sensu, & sensato, Inquantum vero est arte sanabile, à Medico consideratur. Corpus ergo humanum medicinæ artis est materia: Quoniam est

in qđ Medicus agit, ut Auer. 2. physicorū cō mēto. 3. Et dicit materia secūda, qa ipm medicinæ nō est subiectū, nisi ei p rōnem formalē approprieт: habet. n. subiectū medicinę duo, materiale. s. hominē, formale, arte sanabile, qđ à fine sumptū. s. sanitate, hominē medicinæ appropriat. Ideo primū, & Homo secundū. Et hoc vult Gal. in lib. de partibus artis medicinæ Capitulo penultimo, dicens. Corpus hominis, medicinæ artis est materia secūda, eo qþ hominis dispositiōes sunt sanitas, & ægritudo: sicuti & physicæ secundum accidens & corpus: eo qþ est generabile, et corruptibile: Naturalis. n. philosophia de his quæ sunt in generatiōe et corruptione considerat. Idcirco humanum corpus est materia naturalis, vt generabile & corruptibile: Medicinę vero, nō propter hoc: sed inquātum est passibile, & sanabile. Nec sanitas est per quod Medicus ab omni alio separatur: sed homo, vt arte sanabilis: Sanabile enim est duobus modis, arte, & natura: Homo, vt sanabile natura tantum, à naturali consideratur: Vnde in de sensu & sensato Philosophi est de sanitate, & ægritudine prima inuenire principia: sed Homo sanabilis à natura adiuta per artem, à Medico

Corpus hominis medicatiuæ artis materia secunda.

Homo, ut sanabile natura tantū, à naturali cōsideratur.

consideratur. Ideo Auerois primo colliget capitulo primo. Debes scire, ꝗ artifex scientiæ naturalis cõmunicat Medico, eo ꝗ corpus humanum est una partium locorum subiecti naturalis: Sed diuersificantur ab inuicem in hoc: Quoniam naturalis considerat sanitatem, & ægritudinem, in quantum sunt entia naturalia. Et Medicus considerat ea, inquantum appetit conseruare vnum, & remouere aliud. Sed libri subiectum stabilitur secundum volũtatem componentis ipsum. Quoniam Author in libro suo, de quo loqui uoluerit, loqui potest: quod in præsenti est febris: quoniam in hoc de ea agitur, diuidẽdo, definiendo, species ipsius declarando, de causis eius, & signis: Hæc enim omnia intendebat Galenus. Subiectum ergo per incõplexam, & simplicem uocem quantum fieri potest exprimitur: sed propositum & intentio per plures ostenditur dictiones.

Subiectũ huius libri.

De secundo scilicet ordine: uideo interpretes discordes. Auicena in tertio can. primo agit de morbis particularibus, in quarto de uniuersalibus. Similiter Rasis: Quoniã pri. de particularibus, secũdo de febribus. Idem Alexander. Idem uidetur velle Galenus tertio artis medicinalis in fine, qui

De ordine libri.

anteponit

anteponit librũ de cõpositione medicamẽtorum secundum locos, in quo agitur de particularibus morbis, libro de morbis curandis, in quo agitur de febribus. In cõtrarium est Paulus Aegineta, qui prius de febribus. Similiter Aetius. Etiam Gale. in libro de morbis curandis prius agit de febribus quam de tumoribus præter naturam. Item in arte curatiua ad Glauconem primo de febribus agit. Etiam tertio artis medicinalis primo curat febrẽ, postea agit de cura solutæ cõtinuitatis, Tertio de morbis in compositione. Et ad hoc ratio uidetur: Quoniam septimo Methodi capitulo quarto, prius de simplicibus est tractandũ, q̃ de compositis. Item ab euidentioribus incohanda est doctrina tertio complexionum cap. penultimo, & tertio artis medicinalis cap. 90. Sed morbi particulares maxime intrinseci sunt difficilis curæ, ut de se ipso dixit Gal. 2. de locis affectis cap. 5. qui non cognouit morbum renalẽ distingui à chollico. Itẽ ab vniuersalibus est incipiendũ: febris vero est mor. vniuersalis. Propter qđ intelligẽdũ, q doctrinæ tres, de quibus Gal. 1. artis med. nõ dicunt̃ ordinatæ ex ordine ꝓcedendi in rebus tradendis, ut quoniã primo de re vna secũdo de altera: *Quare doctrinæ 3. de quibus Galenus. 1. artis medi. dicantur ordinariæ.*

vt in resolutiua ordo sit procedere à posterioribus ad priora: in compositiua vero è contrario: quoniam si sic de ordine intelligatur, doctrinæ ordinariæ essent plures tribus: alio enim ordine Gale. de rebus considerandis à Medico tractauit: & alio Auicena, & Halyabas, & alio Rasis. Item nullum illorum triũ, secundum sensum datum seruauit Hypoc. Non quidem resolutiuum: Non enim statuto corpore humano resoluit ipsum vsque ad elementa. Nec ordinem compositiuum, primo agendo de elementis, secundo de complexionibus, mẽbris &c. Sed bene Auicena. Nec definitiuum ordinem, vt manifeste patet. Quare nobis Hyp. inordinate medicinã tradidisset. Item plura tractantur secundum ordinem voluntarium, ut primo Canone innuit Auicena, cum dicit. Placet autem mihi &c. Item cognitio virtutum medicinarum, & ægritudinum, & cognitio modorum curandi, voluntarium habent ordinem: Stat enim bene, ꝙ quis cognoscat virtutes medicinarum, & non cognoscat ægritudines, nec modos curandi. Stat etiam è contrario. Plures ergo essent tribus ordines. Et propterea per doctrinas intellexit Galenus tres proces-

ſus neceſſarios ad vnamquãq; facultatem complete tradendam. Et per ordinem, non illum, qui eſt in rebus conſiderandis, vt Leoni. intelligit: Sed ordinem intellexit, quem doctrinæ illæ. 3. ad ſe inuicem habẽt: Nam in arte tradenda primo loco vtimur reſolutiua, ſecũdo cõpoſitiua, Tertio definitiua: Hic enim ẽ ordo neceſſarius inter eas. Et ideo ſic intellexit Gale. q̄ tres ſunt doctrinæ, quibus tradenda eſt aliqua ars, q̃ ordinate ſe conſequuntur. Nã primo inueniunt̃ ex notione finis de quibus agẽdum eſt ꝓceſſu reſolutiuo. Secũdo ars cõponitur, de his determinando, inter q̃ aliquando inuenitur ordo neceſſarius, aliquando voluntarius. Vltimo ad memoriam fit Epilogus proceſſu definitiuo, vt Gale. in Libro artis medic. Et hunc modum ſeruauit Ariſto. in naturali philoſophia: vt patet in. 1. textu primi phyſicoꝝ, ĩ quo ex notitia finis, qui erat res naturales, infert q̃ tractanda ſunt. Et quia inuenit, q̄ erat agendũ de principijs & cauſis rerũ naturaliũ. Ideo in primo libro agit de principijs, & in ſecũdo de cauſis. In tertio etiã dicit agẽdum eſſe de motu ad cognoſcendã naturam, quoniam ignorato motu, natura ignoratur: & quia motus erat de genere continuorum,

& continuum erat diuisibile in infinitum. Conclusit agendum esse de continuo, & de infinito. Idem in primo priorum, vbi ex notione finis, quē dicit esse demonstrationem, ellicit primo agēdum de syllogismo: & quia syllogismus fit ex propositionibus, Ideo & de propositione: & quia propositio cōstat ex terminis, Ideo & de Termino agēdum inquit. Et sic semper anteꝗ̄ aliquid ꝑtractet prius ordine resolutiuo inuestigat de quibus agendum. Et sic dicendum prędictos Doctores medicinam ordine compositiuo tradidisse, facto prius in mente processu resolutiuo. Et licet diuerso ordine ꝓcesserint: omnes tamen integre artem medicinæ tradiderunt. Et ita etiam doctrina in aphorismis est compositiua: Quoniam ibi etiā traduntur, quę per resolutionem inuēta fuerunt. Et hoc sufficit ad hoc ut doctrina sit compositiua: nec dixit Gal. ꝙ ad cōpositiuam debeamus ordine omnino opposito ipsi resolutiuo procedere, ut dixerunt Leon. & Manar. Hic tamen ordo in aliquibus seruandus est: quoniam in doctrina pri. de uniuersalibus, secun. de particularibus, & prius de simplicibus, quā de cōpositis agendum est: ut semper fecit Auic. Gal. in de mor. curandis docuit primo curare

Doctrina aphorismorū, cōpositiua.

rare

rare solutam continuitatem. Postea in. 7. libro de cura malę cõplexionis in vniuersali. in. 8. 9. 10. 11. egit de febribus, quæ sunt mala complexio totius. Prius ergo de soluta continuitate egit, cũ eius cura sit euidentior, & per eam facilius falsæ antiquorũ opiniones tollãtur. In tertio artis med. fecit oppositum, prius egit de cura male cõplexionis, q̃ est simplicior: Quoniam ibi non intendebat antiquorũ opiniones reprobare. Prius ergo de mala complexione particulari agendum est: Quoniã prius de simplici, q̃ de composito. Et sic fecit Auicena in. 3. can. Quoniã prius de mala complexione mẽbri, postea de eius apostemate. Cũ ergo nõ sit ordo necessarius inter particulares mor. & vniuersales .i. qui nõ sunt uni mẽbro proprij. Placuit Auicenæ particulares p̃ponere, & alijs vniuersales: Qm̃ in illis q̃ sunt ad placitum possumus incipere à quo volumus: Sed in illis inter quę est necessarius ordo, prius de priori est agẽdum: Vt prius de simplici morbo, postea de composito: Quoniam non possunt cõpositi morbi curari, nisi plus simplices curentur. Etiam prius ab vniuersali in prędicando est incohandum. Febris autem non sic dicitur Vniuersalis. Et ad illud, à notio-

An semper sit à notioribus incipiedum.

ribus est incipiendum. Dicitur, q nullus scit qui morbi sint difficiliores, an febris, an morbus particularis. Et propositio illa est vera, dũmodo res de quibus tractat sic patiantur: quoniam aliquando à difficilioribus incipimus: vt fecit Arist. primo physicorum, vbi prius de principijs tractauit: sed ordo rerũ sic exigit: quoniam prius de principio, q̃ de principiato agendum est.

Gal. contradictio

Sed dices, uidet q sibi contradicat Gal. qm̃ tertio artis medic. dicit, q liber de simplici med. & de compositione medicamentorũ p̃cedit librũ de mor. curandis. Et in. 3. de ingenio cap. 5. dicit, q liber de compositione pharmacorũ subsequit. Dicendũ q vtrunque est verũ. Nam si consideremus virtutem simpliciũ compositionem ingredientiũ, & virtutẽ ipsorum pharmacorum, est verum quod dixit. 3. artis med. quoniam si volumus recte scire pharmacum ægritudini applicare, optet eius virtutem cognoscere, sed si cõsideremus modũ cõponẽdi pharmaca, subsequitur, ut dicit. 3. de ingenio: quoniã secundũ varias ægritudinum curationes, medicamentorũ cõpositio variatur. Et est intelligendum, q in libro Miamir, seu de cõpositione medicamẽtorũ secũdũ locos nõ cõmemorat Gal. oẽs ægritudi-

nes à capite vsq; ad pedes: sed docẽdo cõponerẽ medicamẽta, docet de cura aliquorũ morborum. Proprius autem liber de oĩbus morbis est liber de ingẽio, seu de morb. curandis : quoniam ibi agit Gale. de soluta continuitate, de cura malę complexionis, & de cura apostematum à capite vsque ad pedes. Intelligendum secundo, q̃ duplex est medicinæ diuisio. Quædam in partes principales, & generales. Et quædam in partes minus principales, & secundarias, quæ tendit vsque ad minimas particulæ partes: vt in exemplo Gal. in Libro de diuisione ipsius artis medicinæ summa prima, doctrina secunda, Capitulo secundo. Si quis vult suffusionem deponere, dicit septem principales habet intentiones. Prima intentio est oculi appunctio. Secunda est appunctio nõ in quacunque parte oculi, sed in albo eius. Tertia est appunctio, non in quacũq; parte albi oculi, sed in ea parte quæ est uersus angulum extrinsecum. Quarta intentio est, q̃ illa appunctio debet fieri oculo conuerso. Quinta est remotio suffusiõis. Sexta intẽtio est, q̃ illa remotio non debet fieri quomodocunq;, sed deponendo suffusionem. Septima est, q̃ non debet quomodocunq;

Liber de omnibus morbis, ẽ liber de morb. curãdis.

Medicinæ diuisio.

deponi, ſed in cuneando deorſum. ſed diuiſio euacuans totam medicinam, eſt diuiſio in praticam, & Theoricam. Hoc modo Halyabas primo Theoricæ ipſam diuidit, & Gal. in libello de sectis. Theorica medicina diuiditur in Phyſiologiā id eſt in corporis humani contēplationē, de qua Princeps agit ſen. prima pri. can. ſecunda eſt patologia, q̃ corporis humāi diſpoſitiōes, ut ſanitatem, ęgritudinē, & neutralitatem conſiderat. Tertia eſt Ethyologia, q̃ cauſas harū diſpoſitionum conſiderat. Quinta eſt ſymiologia, quę de ſignis cōſiderat. Prima pars, quę eſt phyſiologia, in ſeptem diuiditur partes, ſecūdum q̧ ſeptem ſunt res naturales, elemēta, cōplexiones, humores, membra, virtutes, ſpiritus, & operationes. Patologia, q̃ conſiderat diſpoſitiones corporis humani, in duas diuiditur partes: Quoniam quædā pars cōſiderat paſſiones acutas, & quędam cronicas. Ethyologia conſiderans de cauſis diuiditur ſecundum tria genera cauſarū. Quædā primitiuę, ut Sol, ignis. Quædam antecedentes, ut multitudo ſanguinis in homine plettorico. Quędā cōiunctæ, vt humor actu putridus. Pars dicta Symiologia, q̃ eſt de ſignis diuiditur: Quoniam q̃dā ſunt ſigna dignoſtica id eſt

Theoricæ Medicinæ diuiſio

prǫsentem dispositionē indicantia. Quǫdā prognostica, quæ dispositiones futuras prǫ dicunt. Quædā rememoratiua, q̃ prǫteritas dispositiones narrant: Et hoc circa Theoricam medicinæ. Practica vero ipsius medicinǫ dupliciter diuiditur. Vno modo ex instrumento. Alio modo ex opatione. Ex instrumento triplex est: Quoniā sicut triplex est ipsius medicinǫ instrumētū: ut diǫta, Pharmacia, & Chirurgia. Sic est triplex medicina, chirurgica, diætetica, & pharmaceutica. Hæc tamen diuisio accidentalis est. Ex operatiōe est duplex, ex obiecto, & ex fine. Ex obiecto. i. corpor̃ humāo est: Qm̃ corporis humāi, q̃dā sūt partes simplices, quædam organicæ. Et organicarū, quǫdam sunt principales, ut cor, cerebrum, & Epar. Quædam non principales. Ex fine autē, qui est sanitas, diuiditur medicina dupliciter, secundum ꝙ duo sunt modi attingendi eam, inducēdo, & conseruādo, in conseruatiuam, & curatiuā. Conseruatiua alia est circa senes. Alia circa infantes. Alia circa iter agentes, appellata conseruatiua iter agentium. Intelligēdum tertio ꝙ Gal. vltra libros quos composuit, in quibus traditur ars medicinæ secundum partes, composuit duos lib. in quibus tradit totam ar-

Medici. praticæ diuisio.

tem medicinæ. Vnus appellatur ars medicinalis, in quo tradit totam artem ordine definitiuo. Alter est Liber de constitutione artis medicinæ, in quo tradit scientiam medicinæ ex notione finis ordine resolutiuo. Intelligendum quarto, ꝙ quidam sunt alij Libri à Galeno compositi, in quibus traditur modus medicinæ. Alter est de demonstratione, in quo docet quali demonstratione debet vti Medicus, qui (ut dicitur) traductus de Græco in Latinum nōdum peruenit ad manus nostras. Secundus lib. est de constitutione omnium artium, in quo docet Gal. quomodo artes sunt tradendæ. Et hi duo libri sunt logica medicinæ. Ex quibus sequitur, ꝙ Libri Gal. in Physiologia sunt, ut liber de elemētis, de complexionibus, de inæquali discrasia, de optima compositione, de optimo habitu, de virtutibus naturalibus, de Anathomia, de ossibus, vtrum sit sanguis in arteria, de motu musculorum, de motu pectoris, de voce, de principatu animæ, de dogmatibus Hypocratis & Platonis, de vsu partium, de semine. Et in pathologia, est Liber de membrorum passionibus. In Ethyologia est liber de causis procatarcticis. In symiologia est liber de vti-

Liber de d̄mōstratione. Et lib. de cō stitutiōe omnium artium.

Logica medicinæ.

litate respirationis, de causis respirationis, de spirandi difficultate, de vtilitate pulsus, de differētijs pulsuum, de causis pulsuum, de presagatione ex pulsibus, de dignoscē-dis pulsibus, de Crisi, de diebus decreto-rijs: In parte curatiua, composuit librum de accidenti & Morbo, librum de com-positione Pharmacorum, librum de Me-thodo medendi, seu de morbis curandis, librum de tumoribus præter naturam, li-brũ de extenuante diæta, de Phlebotho-mia. In parte sanatiua, seu conseruatiua, composuit librum sanatiuorum. His stan-tibus dicatis, ꝙ illi duo Libri à Galeno compositi scilicet de demonstratione, & Liber de constitutione omnium artium: Licet non sint medicinales: Tamen debent omnes suos Libros præcedere: quoniam isti præfacti Libri sunt tamquam Logica medicinæ. Dicatis secundo, ꝙ Liber ar-tis medicinalis, & Liber de constitutione artis medicinæ, non sunt ordinandi cũ alijs libris: quoniam in his duobus libris tra-ditur tota ars medicinæ: in alijs autem tra-ditur solum eius aliqua pars: & hoc vo-lebat Gal. in fine tertij artis medicinalis, di-cens, ꝙ isti libri seorsum sunt ab alijs. Inter libros autē Gal. in quibus traditur aliqua

Liber artis medicinæ & ꝗ cōstitutione artis medicinæ, nō ordinādi sunt cum alijs libris Ga-

leni.

pars artis medicinę, liber de elementis est primus. Dicatis tertio, q; isti duo libri, de constitutione artis medicinæ, & artis medicinalis sunt vtiles vt legãtur ante: Quoniam in ipsis compendiose videbimus totam medicinam: deinde videndo alios libros fiemus perfectiores, & iuuenescemus in medicina: sunt quidem utiles vt legantur post: quoniam libri isti faciunt ad memoriam, & in breui compẽdio, habebimus totam medicinæ artem. Si autem comparẽtur isti duo libri ad inuicem. Dicendũ q; si volumus medicinam addiscere eo modo quo inuenitur, vtilius est legere librũ de cõstitutione artis medicinæ: Quoniam liber iste docet artem medicinę inuenire, dato q; non reperiretur, ex notione finis. Si autem volumus addiscere medicinam eo modo quo tradita est, prior est liber artis medicinalis. Dicatis quinto, q; si consideremus modo alios libros Gal. De Phisiologia libri dicuntur præcedere alios libros in parte theorica, quos immediate subsequitur liber de dispositionibus corporis humani: Quoniam non possumus scire, quid sit sanitas & ægritudo, nisi sciamus subiectum circa quod fiunt. Tertius est lib. de causis. Quartus ẽ lib. de signis: Libri enim de cau

sis

ſis in generalis precedunt libros de ſignis in generali, Et ideo in primo canonis Auice. primo determinat de cauſis, ſecundo de ſignis: vt ſecunda fen doctrina .3. quoniam cauſę in generali ſunt notiores ſignis in generali. In particulari autem eſt oppoſitum. Dicatis. 6. ꝙ determinatio de ſignis præcedit determinationem de cauſis. Ideo Auic. in vnaquaq; ægritudine prius ponit ſigna illius ægritudinis, demum cauſas illius: & hoc eſt per noſtrum modum cognoſcendi. Nam cauſæ in generali ſunt notiores ſignis in generali: quoniam prius cognoſcimus cibos bonos & malos, q̃ cognoſcamus pulſum, & vrinam. In particulari vero eſt totum oppoſitum: per ſenſum prius cognoſcimus ophtalmiam, q̃ cognoſcamus cauſas eius. Poſt quos libros theoricos ſunt libri practici: & ſic libri ſanatiui pręcedunt libros curatiuos. Et hoc modo facit Auic. in primo canonis ponit tertiam fen, in qua agit de conſeruatione ſanitatis: & in quarta fen agit de cura ęgritudinis, In.3. canonis, primo docet conſeruare membrum, ſecũdo docet eum curare ſi eſt lapſum: quoniam debemus ſemper à facilioribus incohare: modo facilius eſt cõſeruare ſanitatem, q̃ eam deperditam re-

Cauſæ in generali notiores ſignis in generali.

cuperare: sanitas etiam ipsa est prior ægritudine. Et hic est ordo librorum Galeni. Sed hic restant duo dubia. Primũ est: quoniam in diuisione medicinę, neque in librorum diuisione nũq̃ facta est mentio de simplici medicina. Est ergo dubitatio, sub qua diuisione medicicinæ comprehenditur, & in quo ordine sit. Secundum dubium est: quoniam Auic. non videtur seruare hunc ordinem: Nam quarta fen primi Canonis ipsius est practica, & tamen præcedit Theoricam tertij Canonis, ubi agit de signis & causis ægritudinũ particularium. Pro primo dicatis, q liber de simpli. medicina Gal. pro maiore sui parte ponitur in libro de causis. Ad secundum dicitur, q Auic. non potuit obseruare hunc ordinem: quoniam volebat tradere totam medicinam ordine cõpositiuo, qui est ab uniuersalibus ad particularia. Et ideo fuit necessariũ, vt post uniuersalia Theoricę determinaret de Vniuersalibus practicæ, q̃ vniuersalia practicę p̃cedũt particularia Theoricę: bene tñ esset incõueniens: q vniuersalia practica p̃cederẽt vniuersalia theorica, vel particularia practica, particularia theorica. Nõ tñ est incõueniens, q vniuersalia practica p̃cedãt particularia theorica: quoniam postea talia particularia

Dubium

ticularia

ticularia theorica præcedunt practica particularia. De.3. scilicet via doctrinæ. Medicus non abstrahit à motu & materia sensibili, sicuti nec philosophus naturalis. Et licet Gal. ea quę in medicina quæruntur visus fuerit ex causa demonstrare, sicut est videre in libro de morbo & accidenti, de numero ægritudinum, & in tertio de diebus decretorijs, de causa dierum creticorum, & in multis alijs quæsitis in medicina: scientia tamen medicinæ, & naturalis plus vtitur in suis quæsitis demonstratione quia, q̃ demõstratione propter quid: Nam magis proprium videtur esse Medici ostẽdere ægritudinẽ inesse corpori per signa & accidentia ægritudinẽ comitãtia, quàm è contra, per ęgritudinẽ & causam ostendere effectus qui sequuntur: ęgritudo enim & causæ eius plerunque sunt occultę, quę non nisi per significationes accidentiũ cõprehenduntur. Itẽ non est Medici per notitiam morbi deuenire in cognitionem accidentium & effectuum consequentium: quoniam eius cognoscere est ad opus, & propter opus: operatio autem eius non est futura principaliter post cognitionem circa accidentia quæ sequuntur, sed circa ipsorum causas, & causarum causas, quibus remotis ip-

De uia doctrinæ.

Scientia medicinæ, et naturalis in suis quæsitis utitur dẽmõstratione quia.

Medicina certior naturali philosophia & æque certa ut mathematica.

ſa remouentur. Eam tamen quo ad partem curatiuam eſſe certiorem naturali philoſophia, & æque certam, vt Mathematica voluit Gale. primo methodi cap. 4. Quoniam eodem modo quo procedit Mathematica, procedit & medicina curatiua: quoniam quemadmodũ in Mathematica reducuntur concluſiones ad per ſe nota ad ſenſum, & intellectum, ita, & in medicina. Et declarauit in libello de optima hæreſi cap. 2. quomodo reducuntur propoſitiões ad per ſe nota, vt iſta, vulneratus in corde morietur, quoniam hoc non eſt ob defectum virtutis quę non ſufficiat durare. Nec eſt quia deficiant medicinæ. Nec ex defectu Medici: quoniam ſicuti reperiũtur medici alia membra ſanantes, ita & qui cor ſanarent: ſed eſt quia læditur operatio, quæ maxime eſt neceſſaria ꝓ vita ſcilicet reſpiratio. Et hæc eſt cauſa q̃ eſt nota ad ſenſum et intellectum. Item propoſitio hæc, de qua Hypo. 2. aphoriſmorum. 22, Morbus ex repletione remouetur euacuatione, reducitur ad per ſe nota, hoc modo. Nihil fit ſine cauſa, & cauſa remota, effectus remouetur. Ideo remota repletione, q̃ ægritudinis erat cauſa, remouetur ægritudo, quæ eſt eius effectus. Et in hoc adducit Gal. 2. de compo

ſitione

ſitione pharmacorum capitulo de dolore capitis vitio ſtomachi aphoriſmũ Hipoc. quinquageſimũ ſecundum ſecundæ ſectionis. Omnia ſecundum rationem faciẽti &c. vbi vult Hypoc. ꝙ & ſi votum non ſuccedat, non debet Medicus mutare præſidia rationalia, vt multi faciũt: quoniam medicina quo ad partẽ practicam eſt certa vt Mathematica: licet quo ad partem ſpeculatiuam pars aliqua ſit cõiecturalis, ita dicens. Nam pars artis cõiecturalis ĩ diſpoſitionũ dignotione potiſſimum conſiſtit: hæ ſiquidem inuentę curationem non coniecturaliter, verum ſciẽtifice indicant. Necnõ hinc nõnullarum diſpoſitionum contumacia cognoſcitur: in quibus ratio eſt vti his quæ indicatio ſuggerit, licet ꝑ initia nihil perficere videantᷣ: atque hoc eſt quod in aphoriſmo dixit Hypoc. in hunc modum. Omnia ſecundum rationem facienti, ſi nõ ſuccedit ſecundum rationem, non eſt tranſeundum ad alia, permanente eo quod ab initio uiſum eſt. Interdum enim adeo vehementer vaporoſus ſpiritus, & multo magis eo humor viſcoſus, aut craſſus anguſtis impingitur meatibus, ut longiore tempore ad curationem opus habeat. Sed conſiderandũ, quoniam vt Auer. cõmentator dixit ſecun

Medicinæ, pars aliqua cõiecturalis.

Dubium do Metaphysicę cõmento tertio, medicina non perſcrutatur de cauſis rerum, & de diffinitionibus earum, niſi vt ſcientes eam agant, & non ut ſciant, quemadmodum in ſcientijs ſpeculatiuis. Conſiderandum ſecũdo quomodo mathematicæ erunt in primo gradu certitudinis, & naturales in ſecũdo, vt Auer. dixit ſecundo Metaphyſicæ cõmento vltimo. Tertio ſcientiam eſſe certiorem dicitur per relationem medij ad cõclusionem. Ergo cum applicatio medij ad concluſionẽ certior nobis ſit in Mathematica quàm in Medicina, cũ Mathematicę demõſtrationes ſint demõſtrationes ſimpliciter, quarum cauſę ſunt nobis ſuis effectibus notiores, nobis ſimul eſſe & propter quid effectus oſtendentes, Mathematica erit ipſa medicina certior. Ideo dixit philoſophus ſexto Ethicorum, quòd pueri bene poſſunt mathematicis inſtrui: cum tales exercitatione non indigeant. Et ob hoc doctrinales dicuntur: cum bene poſſint doceri, & tantum ſciat diſcipulus in vna demonſtratione cum ſibi à præceptore facta fuerit, quantum præceptor ipſe.

CAPVT PRIMVM DE GENERALI FEBRIVM DIVISIONE.

TEX.



IFFERENTIAE febrium, maxime quidem propriæ, ac maxime principales secundum earũ substantiam sunt: aliæ vero secũdum aliquod accidẽs. Quoniam vero, & ipsorum accidentium non vna est natura, sed alia quidem propinquiora, magisq; propria diuidendę substantię sunt, alia vero remotiora, ac magis aliena: idcirco & earum quæ hinc sumuntur differentiarũ minime vnum genus est. Lau.

TEX.

FEBRIVM Differentię, quæ quidem maxime proprię sunt, ac principales, ab earum sumuntur substantia, alia vero ab accidente aliquo. At quoniam neque ipsorum accidentium est natura vna, sed nonnulla quidem proximiora, ac magis Leoni.

ſunt diuiſæ ſubſtantiæ propria, nonnulla vero magis remota, atque extranea. Idcirco neq; earum quę ab ipſis accipiuntur differentiarum genus vnum.

COMMEN. 1.

IN HOC *Primo libro oſtendit Gal. à quo febrium differentiæ ſumuntur, & quæ earum maxime propriæ, & principales ſunt, & quæ earũ ſunt prima genera. Et illorum generum cauſas ponit. Et duorum ſigna in generali, & ſpeciali ſcilicet, Ethicæ, & Ephemeræ. Et tertij generis, ſolũ generalia, ſcilicet putridæ. Dicit ergo primo, q̃ febrium differentiæ, quæ maxime proprie & principales ſunt ſumũtur à ſubſtãtia ſeu eſſentia earum: aliæ uero ſumuntur ab accidẽte aliquo. Sic etiam de ſignis corporum ſanorũ diſtinxit ſecundo artis medicinalis, q̃ quædam ſunt quæ ſumuntur à ſubſtantialiter inhærentibus, & quędã ab accidentibus. Et ſubdit. Et quoniam ipſorum accidentium non eſt una natura, cũ quædam ſint proximiora, & magis propria ei ſubſtãtiæ, cuius dicuntur accidentia, & aliqua magis remota atq; extranea. Idcirco non eſt genus unum differentiarum febrium quæ ab his ſumuntur accidentibus.* Deinde cum dicit.

Febrium differentiæ maxime proprie, & principales.

TEX.

Lau. ITAQVE Maxime quidem peccant, quicunq; differentias proprias, ac maxime

principales

principales omittũt. Deinde vero quicũq;, mẽtione harũ facta, permiſcent cũ eis differentias accidentales æqualiter omnes, minime diſcernentes vtiles ab inutilibus. Non ſolum autem peccarunt pleriq; Medicorũ in ipſis differentiarum generibus, aut plures q̃ oporteret tradendo, vt inutiliũ quoque meminerint: aut pauciores, ut nõnullas etiam vtiles omiſerint: sed etiam diuidendo genera ipſa in proprias differẽtias, ſimiliter errarunt. Ne longius abeas, cum primum ac maxime proprium differentiarum genus, ab ipſa diuidendæ rei ſubſtantia ſummatur, videas tamen nõnullos Medicos prętermiſiſſe vniuerſum hoc genus, alios vero diuidendo plura q̃ opus eſſet ſtatuiſſe, aut in primis ſubſtitiſſe.

TEX.

PLVRIMVM Autem aberrant qui ab his quæ maxime propriæ ac principales abſcedunt. Secundo autem loco quicunque, licet harum cõmemorauere, eiſdẽ tamen eodem modo commiſcent omnes q̃ ex aliquo ſunt accidente receptę, vtiles ab inutilibus minime ſecernentes. Neque vero ſolum in differentiarum generibus plures Medici deliquerunt: vel quia videlicet ſuperaddentes fuerunt, adeo ut eas etiã Leon.

quæ nullius vſus eſſent cõmemorarent, aut vtiles etiam prætermittendo defecerunt: ſed etiam in ipſa generum in proprias differentias ſectione aberrauerunt. Statim.n. cum primum atque pręcipuum differẽtiarum genus ab ipſius rei diuiſę ſubſtantia ſumatur, intueri licet, Medicorum nonnullos genus hoc penitus pręterire, nonnullos autem vel ſuperfluos eſſe in diuiſione, vel deficere.

COMMEN. 2.

HOC IN Loco *infert Galenus aliquorum medicorum errores, primo in diuiſione febrium in prima ſua genera. Secundo indiuiſione cuiuslibet generis febris in ſuas proprias differentias. Vnde primo aliqui maxime peccant: quoniam proprias ac principales differentias omittunt. Peccabant & alij quoniam licet cõmemorauere harum differentiarum, tamen cum eis permiſcebant æqualiter differẽtias oẽs, quæ ab accidẽte aliquo ſumũtur, nõ diſcernentes utiles. i. ſubſtãtiales ab inutilibus. i. accidẽtalibus. Secũdus error fuit in diuiſione generum in ſuas proprias differentias. Ideo inquit: neq; ſolũ in differentiarũ generibus plures Medici deliquerunt &c. Sed etiã in ipſa generũ ſectione in proprias ſuas differẽtias aberrarunt: quoniã nõnulli medicorũ primũ atq; præcipuum differẽtiarũ genus, qđ ab ip-*

2.^s error.

sius rei diuisæ substantia sumitur penitus prætermiserunt: nonnulli uero in diuidendo, uel superflui fuerunt, uel defecerunt. Deinde cum *dicit.*

TEX.

TAMETSI Hypoc. optime fecerit diuisiõem libro sexto Epidemion. Dictio autem habet in hunc modum: febres, hę quidem manu sunt mordaces, illę vero mites: quędã autẽ non mordaces, sed increscẽtes: nonnullę acutę, sed ab ipsa manu deuictę: quędã statim ardẽtes: quędã vero sẽper debiles siccę: alię inflatę, aspectu graues, alię ad manum humidę: alię rubicundę valde, alię prępallidę, aliquę liuidę, & alia istiusmodi. Lau.

TEX.

LICET Hypoc. in libro Epid. sexto optimã fecerit diuisionem. Sunt autẽ hęc eius verba: febrium hę quidẽ manu sunt mordaces, hę vero mites: hę autem nõ quidem mordaces, sed resurgentes: alię uero acutę, sed quę manu succumbunt: alię sunt statim exardentes: quędam semper pusillę siccę: quędam vero salsuginem quandã præseferentes: quædam phlegmatibus plenæ, aspectui graues: nonnullæ ad tactum humectæ: nonnullæ valde rubidæ: Leo.

aliquę ualde croceę: alię liuidę, & alia huiuscemodi.

COMMEN. 3.

OSTENDIT *Hypocratem primas febrium differentias ab ipsa earum propria essentia acceptas scripsiße sexto* Epidimiarum particula prima, *ubi ait. Febres quidem aliæ mordaces sunt manui: Aliæ mites: Aliæ non mordaces quidem, sed post insurgentes: Aliæ uero acutæ, sed à manu uictæ: Aliæ statim ualde ardentes: Aliæ in totũ debiles aridæ: Aliæ salsuginosæ: Aliæ Pemphingodes, aspectu terribiles: Aliæ tactui humectæ: Aliæ ualde rubræ: Aliæ ualde pallidæ: Aliæ liuidæ, & id genus alia. Gal. ibi cõmento uigesimonono hæc uerba declarans primo ait. In fine huius sermonis adiecit Hypoc. & id genus alia: quoniam ab ipso sole febrium insignes differentiæ notatæ sunt. Et ita febrium differentias, non ex his quæ laborantes referunt, sed ex his quæ Medici tactu, uisuq; euidẽter pcipiũt, et ex propria febriũ eßẽtia acceptæ, quæ p calorẽ traduntur, cum essentia febrium sit præter naturam caliditas. Et febres aliæ mordaces dicũtur, & aliæ mites: quoniam febrilis caliditas corporis febricitantia tangentibus, aut acrem & mordacem, aut mediocriter molestam sese offert: Nõ enim suaue illud atq; domesticum, quale naturali calori inest habet. Etiam caliditatem parum*

Febrium differentiæ, non ex his q̃ laborantes referunt, sed ex his, q̃ Medici tactu, uisuq; pcipiunt.

Essentia febrium præter, naturã, caliditas.

molestam interdum nihil molesti tristisq; habere dicimus, ipsam calori ualde infesto comparātes. Cum dicit igitur Hypoc. Febres aliæ manui mordaces, aliæ uero mites, tibi significat, ab ipso de febribus in totum mordacibus, aut mitibus apparentibus, sermonem fieri. Subijciens igitur inquit. Aliæ nō mordaces quidem, sed post insurgētes, per hæc uerba significans, febres ab initio mordaces non uisas, diutius iniecta manu mordacitatis sensum inferentes. Contra uero, atq; istæ, illæ se habent, de quibus dicit aliæ acutæ quidem, sed à manu uictæ: ab initio enim acutæ cum appa rent, paulatim remittuntur. Eam autem dictionem, acute, de calliditate celeriter manui occurrēte, suumq; ipsius uelocem motū ostendente, te intelligere opus est: quemadmodum acutos aliquos & acres nominamus, quod idem est, ac si celeres dixeris. Acutos etiam morbos diximus, quicunq; propria tempora usq; in finem uelociter pertrāseunt: siue autem manibus, siue manui dicas, ad cognoscendas prædictas differētias nihil refert, quandoquidem mentem sanam habēti clarum est id genus differentias non oculis, sed manibus sensiles esse. Adijciunt autem, & omnes homines huiusmodi appendices ad hoc natura ducti, quæ dictorum euidentiam augeant, & in illis rebus maxime in quibus per coniecturas quasdā & signa, non per sensibilem cognitionem, quod quæ=

Quomodo febres acutæ

ritur inuenire licet. Ita ergo & Hypo. non solũ sermonis initio manuum meminit, sed etiam cum dixit, aliæ acutæ quidẽ, sed à manu uictæ. At deinceps febrium in magnitudine differentiam demonstrans, inquit, aliæ statim ualde ardentes, aliæ in totum debiles. Et aridæ dixit: quoniam squallida interdum, atq; ualde arida caliditas apparet, perinde atq; si lapidem aliquem calefactũ tangamus. Plerunq; uero roridam se, humectam, & halituosam repræsentat, ut halitus quidam permultus ex laborantium corpore emanans perspicue sentiatur. Sed illud, inquit Gale. salsuginose, obscurum est: nõ.n. salsum tactu: sed tantũ gustu sensile est. Est uero adhuc magis obscurum, quod sequitur, cum dicit. Aliæ pemphingodes aspectu terribiles: nam hoc loco diuersam scripturam reperimus. In plurimis quidẽ codicibus huic uoci, pemphingodes, adiacet hæc, aspectu, in paucis post hanc uocem, aspectu, & hæc, terribiles, adiecta est: solum autem inter explanatores Sabinum inueni, qui exemplar ita scriptum agnosceret, quem Metrodorus sequutus est, & quicunque ab ipsis usque aderiuati sunt: tamen in paucissimis codicibus simpliciter scriptum inueni, aliæ uero pemphingodes, neque hac uoce, aspectu, neq; hac terribiles, addita: salsuginosas autẽ febres ad tactum aliquis redigens, eas esse dicet, quæ pruritum aliquem, ac morsum tangentibus infe-

Aride quõ.

Pẽphingodes.

Quõ salsuginose

runt, ut amuria, & reliquis salsis corporibus excitari solet. Pemphingodes autem febres, hoc est, spiritibus affluentes interpretantur: sentimus.n. pleruncq; p febricitantiũ cutẽ aereũ quẽdam halitũ effluentẽ. Qđ nisi tales, sed eas quæ cum pustulis sunt, pemphingodes febres esse quis uelit, aliquam ex necessarijs differentijs prætermiserit ex prædictarum uidelicet genere, quas ab ipsa maxime febriũ eßentia assumi diximus; ut.n. mordax ualde, aut uehemẽs, aut arida, aut squallẽs, in multis febribus caliditatis species esse uidetur, ita etiã flatuosa, manu quẽdã in ipsam speciẽ existientẽ, nõnunq̃ halituosum, nõnunq̃ aridũ pcipiente. Nõ immerito igitur quidã hanc dictionẽ, aspectu, abstulerunt: Quod autẽ non abstulerunt, aut per pemphingodes febres, febres cum pustulis intellexerunt, aut eas quæ animam uitiant. Sed isti longè à proposita febrium diuisione aberrant: nonnulli enim ueteres Medici, & febrem quandam phreniticam appellauerunt: quemadmodum sanè, & lethargicam, & pleuriticam, & peripneumonicam. Sed febrium enumeratio nunc in præsenti sermone proposita à differentia caloris accipitur, sub qua & pestilens febris putridum calorem habens contineri potest, Phrenitica non potest: cum non, ut alijs, ita & Hypocrati mos sit febris speciem phrenitim asserere. Neque à Symptomate nuncupata, qualis

Qũo pẽphingodes.

Febrium enumeratio ĩ præsenti sermõe à caloris differentia accipitur.

Pestilẽs feb. sub putrida.

ea est, quæ pustulas excitat, in dictis differentijs ab ipso includitur, quemadmodum neq; aliæ, quarum proxime mētio facta est, Phreniticorū nāq; febris calorem habere mordacē inuenitur in omne corpus æquabiliter, & omni iniectæ manus tempore profusum. Quare prima omnium ipsarum dicta est. Itaq; *neq; eorum interpretationē admittimus, qui salsas febres à qualitate in ægrotantium ipsorum ore sensu percepta nominatas esse confirmant.* Hypo. *namq; omnes, quæ ad tactum spectant notitias secundum caloris differētiam, in quo genus febrium uniuersum atq; essentia consistit, deinde enumerasse uisus est.* Etenim *si pestilentem febrem pemphingoden nominatā esse probauerimus appellationem quidem ab accidente, spetiem uero ipsam secundum propriam febrium essentiam sortita erit.* Eadem *quoq; ratione & salsas febres eas esse dicentes, quæ omnia, quot quot gustet ægrotans, salsa uideri efficiant. Neq; isti propositarum in præsenti doctrina febris differentiarū meminerunt. Quod si inter febrium differentias & istas* Hypoc. *collocasset, omnino & illas unà cum his enumerasset, in quibus & ipsa saliua, & omnia quæ gustet febricitans, amara uideantur.* Has *quidē differentias, nō inter febrium, sed potius inter saporum notitias collocare satius est, febres autem inter caloris differentias enumerandæ sunt: quemadmodum*

Febres in*ter caloris differētias enumerādæ sunt.*

enim

enim sapores gustatu, ita & febres tactu sentiuntur. Perinde peccauerunt & illi, qui febres istas spirituosas dictas esse uoluerunt, non ad tactum notitiam referentes, sed ad difficilis anhelitus speciem, in qua magnus creberq; spiritus & redditur. Igitur uerisimilimum est febrem pemphingoden dictam esse, aut spirituosam, quæ ad tactum referatur, aut pestilentem. In sermone autem cum huic uoci, pemphingodes, hæc terribiles, adiecta sit, sola pestilens febris denotatur, cuius ab alijs calor per putredinis excellentiam differt, sicuti in hac nostræ tempestatis longissima pestilentia uisum est. Atq; idcirco neq; calidi, & perurentes, qui peste laborant tangentibus uideantur, q̃uis interius magno flagrarent incendio: quemadmodum & Thucydides aiebat. Et exterius quidem tangenti corpus, neq; ualde calidum erat, neq; uiride, sed subrubrum, liuidum, pustulis exiguis & ulceribus eflorescens. Interiora autem ita urebantur, ut neq; ualde subtilium uestimentorum, neq; linteolorum uelamenta, neq; aliud quidq̃ præter nuditatẽ ferre possent.

Quẽadmodũ sapores gustu, ita febres tactu sentiuntur.

Febres spirituosæ q̃. Pẽphingodes terribiles, q̃

Pestilentis febris calor, ab alijs per putredinis excellẽtiã differt.

Inquit postea Gal. Cum igitur Hippoc. absoluisset maxime proprias & principes febrium differentias, deinceps ad eas quæ à colore sumuntur transgressus, inquit: Aliæ ualde rubeæ, aliæ ualde pallidæ, aliæ uero liuidæ. Valde rubras dixit, non simpliciter rubras: & post has deinceps

Differẽtiæ à colore.

Quare simpliciter liuidas dixit et nō simpliciter pallidas.

Quare iterum, ualde pallidas, non pallidas. Liuidas uero simpliciter, nihil ipsis incrementi significatiuum adijciens. Vt si & ipsas liuidissimas dixisset: semper enim color iste malus est: sed ruber ac pallidus usitati & familiares sunt. Febres autem ualde rubentes uehemētissimam caliditatem indicāt, & materiam esse sanguinem: quemadmodum ualde pallidæ, pallidam bilem testantur. Valde rubeæ autem, inter synochos numerantur, & uenæ sectione ad animi usque defectum ducente iuuantur: ut in uoluminibus de arte curatiua didicisti, ubi & magna utilitas ex huiusmodi differentiarum cognitione percipitur: ipsis uidelicet singulis propriam medicationem requirentibus. At liuidæ febres à calore sanè, & ipsæ cognomen adeptæ sanguineum succum difficilem nuntiant, & cum ipso itidem ingenitum calidum: atque idcirco mortiferæ sunt, ex quibus nōnullæ syncopas euacuationem sequētes efficiunt. De quibus in libris de arte curatrice notitiam accepisti. Id genus febres Euripho liuidas nominat, ita scribens. Liuida febris habet & sinciput aliàs, & aliàs caput dolet, & uiscera dolor torquet, & uomit bilem, & cum dolor cruciat, intueri nequit, quoniam grauatur, & uenter siccus redditur, & cutis tota liuida, & labia, qualia moris excesis esse solent, & oculorum alba liuescunt. Aspicit perinde ac strangulatus. Cum uero minus

Febres ualde rubētes uehementissimam caliditatē indicant, & materiā eē sāguineam, et ualde pallide, pallidā bilem testātur.

Febres ualde rubeæ īter synochos nūerantur, etue

id

id patitur: sæpius etiam commutatur. Quin etiã & in libro de morbis Hyppocrati adscripto, quoniam Dioscorides ab altero Hyppocrate Thessali filio scriptum esse uoluit, de quodam morbo liuido mentionẽ fecit: libri autẽ initium tale est. Multam urinam facit quando excalefactum caput fuerit, sed de liuido morbo ad uerbum hæc scribit. Morbum liuidum febris arida cõmitatur, & horror alias, & alias capitis dolor, & uiscera dolor male habet, & bilem uomitu reijcit: cumq; dolor uexat, nequit intueri, sed grauatur, & uenter aridus redditur, & cutis liuida, & labia, & oculorum alba liuent: Aspicitq; ut strangulatus interdũ, & colorem mutat, atq; ex liuido subuiridis efficitur. Alij uero rursum hoc loco liuidam febrem male interpretati sunt, eam scilicet, in qua liuidæ deiectiones apparent: istis namq; pari ratione conueniret, & nigram febrem eam appellare, in qua nigræ materiæ expulsio fit. Superest nempe adhuc extremnm sermonis Hyppocratici explanandum, ubi inquit, & alia liuida, prædictis scilicet similia. Recensuit autem postremas secundum colores differentias, non secundum ipsam febrium essentiam. Alijs tamen, quæ ab aliquo symptomate proueniunt, propinquiores: quemadmodum cum, aut intermittentes, aut continuas febres esse dicimus. Et intermittentium, hanc tertianam, illam

ne sectio ne usque ad animi d̄fectum ducente iuuantur

Liuide sã guineum succũ dif ficilẽ nũ tiant, & cum ipso ignitũ ca lidum.

Febris li uida q̄.

quottidianam, aliam uero quartanam. At continuarum, aliam ſemitertianam, aliam ardentem, aliam gelidam, aliam ſuccenſam, aliam peſtilentem, aliam paluſtrem, aliam Ephyalam. Cæterum, Praxagoras inter acutarum febrium differentias, & phreniticas, & lethargicas, præterea & ıctericas quaſdam nuncupauit. At recẽtiores Medici non ſolum continuam, ſed etiã ſynochum febrem quandam appellauerunt: eiusq; differentias poſuerunt, omotonam uidelicet ſeu acmaſticam, uocatam, & epagmaſticam, atq; paracmaſticam. Item ſecundum aliam diuiſionem alijs quoq; morbis cõmunem nõnullas, acutas febres appellamus, nonnullas diuturnas. Alia quoq; diuiſione, boni moris febres, & mali moris dicimus, quin etiam alias ordinatas, aut inordinatas. Præterea quaſdam circumeuntes & erraticas. Quidam autem ueteres à diuerſis membris aſcenſas febres ab illis cognominabant, lateralem febrem aliquam uocantes, & iecoraliam, et lienariam. Alias uero à ſymptomate, ſoporificam, ſomnolentam, lethargicam, phreniticã, auriginoſam: de quibus omnibus in proprijs de febribus libris late notitiam adeptus es. Sed in præſenti ſermone, quæ ad explanationem pertinent abunde tractata ſunt: non meam enim ſolum ſententiam protuli, uerum etiam illuſtrium explanatorum mentionem feci, alios omnes ſilentio

lentio

lentio inuoluens, quicunq; de febrium differentia scorsum ab explanatorijs commentarijs aliquid prodiderũt, inter quos est & Archigenes, de quo in alio uolumine sermonem instituam.

TEX.

APERTISSIME Enim hoc loco ab ipsa rei substantia simulq; ab ipsa dignatione in proprias differẽtias fecit diuisionem. Nam essentia quidem febrium est in genere caloris præter naturam. Differentię uero caloris, & ex eo ꝙ maioris minorisque rationẽ admittat, sumuntur, & ab ipsa materia in qua calor illę pręter naturam existit, & ab ipso mouendi modo: quas omnes complicans, cum dignoscendarum earum ratione scripsit, quemadmodum procedente sermone docebimus. Porro autẽ quę à maioris minorisque ratione ducuntur, sunt manifestæ: & in hoc genere differentię, medicis mos est magnam ac paruam febrem nominare. Verum improprie quidem de rei qualitate, quantitatis uocabulum enuntiant. Sed ita facere consueuerunt, non in febre solum, sed in alijs sexcẽtis, quę in qualitate quidem ipsa essentiam habent, cæterum magna paruaq; noĩanť. Lau.

APERTISSIME Enim in hoc loco, ut ab ipsius rei substantia ac dignotione in Leoni.

proprias differẽtias fecit sectionem. Siquidem febris substantia in genere caloris, qui est preter naturam consistit. Caloris autẽ differentię, & ex eo ꝙ magis & minus, & ex materia in qua hic præter naturam calor accenditur, & ex modo motus caloris eiusdem accipiuntur, quas omnes vnà cum dignotionis modo, quemadmodum in superiori sermone ostendimus, annotauit. Sunt autem omnino euidẽtes, quæ in eo ꝙ magis aut minus consistunt. Quo in genere differentiæ consueuerunt medici magnam ac paruam febrem nominare: non proprię quidem rei quali nomen quanti accõmodantes: hoc tamen facere assueti, non in febribus tantum, sed in mille alijs rebus, quæ licet in qualitate consistant, magnæ tamen ac paruę dicunẽ.

COMMEN. 4.

OSTENDIT Hyppocratem hoc in loco fecisse sectionem à febrium substantia, ac in proprias differentias cognitione: quoniam febrium essentia est, non secundum Hyppoc. tantum, atque præclarissimos medicos, sed etiam secundum communem omnium hominum consen-sum in genere caloris præter naturam: Caloris autem differentiæ substantiales sumuntur ex tribus, ex eo q, magis & minus, & ex materia in

Caloris differẽtiæ substãtiales ex tribus sumũtur

qua

qua hic præter naturam calor accenditur, & ex modo motus caloris eiusdem, quas omnes Hyp. unà cum modo cognitionis, quemadmodum in superiori sermone fuit ostensum, annotauit. Et quia differentiæ duæ scilicet quæ secundum magis, & minus, & quæ ex modo motus sumuntur, sunt manifestæ, de eis non exequetur Galenus: nam tactu cognoscimus, quis calor sit magnus, quis paruus, quis mordax, uel tali modo imprimens, uel alio modo. Exequitur autem de differentijs sumptis ex materia: quoniam non erat notum, quæ febris esset humoralis, quæ ephemera, quæ Ethica, nisi per uaria et multa signa infra ponenda. Dicuntur autẽ differentiæ sumptæ secũdũ magis & minus, et à modo motus sumi à substãtia secundũ ipsum. 6. Epidimiarũ cõmẽto. 29. quoniã sumptæ sunt penes diuersitatẽ quæ secũdũ tactũ cadit in eo qđ est de substãtia, uel essentia febris: quia secũdũ diuersitatẽ caloris præter naturã. Est. n. febris calor immodice auctus hominẽ offendens et actionẽ lædens. 8. Methodi in principio, et in secundo non longe à fine: quoniam conuersio est natiuæ caliditatis ad igneam, prima aphorismorũ cõmẽto. 16. Et dicit, q, in hoc genere differẽtiæ secũdũ magis et minus medici, non propriẽ rei quali, nomẽ quãti accõmodãtes, febrem consueuerunt magnã ac paruã nominare: tamẽ hoc facere assueti sũt, nõ in febribus tãtũ, sed in mille a=

Quare differentiæ sumptæ secũdum magis, et minus, et à mõ motus, sumi à subã dicũtur. Feb. qd.

lijs rebus, quæ licet in qualitate cōsistant, magnæ tamē ab ipsis, ac paruæ dicūtur. Deinde cū dicit.

TEX.

Lau. QVÆ Vero differentiæ à materia sumuntur, in qua calor illę pręter naturā cōsistit, maxime proprię caloris pręter naturam differētię sunt: siue corpus ipsum cordis pręhenderit, siue humores cōditos in ipsius uentriculis. Reliqua autem, ac tertia differentia est, vbi aërea substantia sola admodū incaluit, humida uero, ac solida corpora adhuc quidem incalescunt, sed nondum incaluerunt. Non enim parum differt, incalescere aliquid dicas, an incaluisse.

Leoni. QVÆ Vero à materia sumuntur, in qua hic calor pręter naturam accenditur, maxime proprię differentię caloris pręter naturā sunt. Nā uel idē calor ipsius cordis corpus occupauit, aut eos qui in eius uentriculis continentur humores. Tertia autem est differentia quum sola aërea substantia sufficienter incaluit, humores autem & solida corpora calescunt quidem adhuc, nondū autem sunt calefacta. Neq; enim parum refert, si calescere dicamus, aut calefacta esse.

COMMEN. 5.

EXEQVITVR De *differentijs febrium ex materia sumptis, & dicit, q. differentiæ quæ à*

mtaeria

materia sumuntur, in qua hic calor præter naturam accenditur, maxime propriæ sunt. Vnde differentiæ istæ à subiectis proprijs febrium sumuntur, & subiectum proprium intrat definitionem accidentis per modum differentiæ, eo ꝙ accidẽtis eße est inesse, ut simitas definitur, qđ est nasi concauitas, & in definitione hac ponitur concauitas loco generis, & nasi loco differẽtiæ & in obliquo: quoniam per ineße naso differt simitas ab omni alia concauitate. Sic definitur ephemera febris, ꝙ est febris spiritus, & humoralis, ꝙ est febris humoris, & ethica, ꝙ est febris membrorum. Intellige de febribus istis secundum illa esse quæ in suis habent causis coniunctis, ut in Ephemera, Primo est in spiritu calefactum eße, uelut in eius causa coniuncta. Et in humorali: primo in humoribus. Et in Ethica: primo in particulis corporis solidis. Etiam apud medicum hæ differentiæ propriæ dicuntur: quoniam penes eas maxime medici procedunt, de causis, signis, & curis febrium inquirentes: Nam uarietas accidentium, & modi curæ febrium, maxime sequitur diuersitatem subiectorum calefacti eße existentis in corde: nam si calefactum esse est in substantia cordis, scimus, ꝙ est lõga, quieta, post cibum crescens, infrigidatione indigens. Si uero calefactum esse est in humoribus cordis, aut proportionali humori. Tunc distinguimus de

quare febriũ differentiæ ex materia sumptæ, maxime propriæ caloris præter natură dicuntur.

humoribus, & secundum eorum diuersitatem longitudinem, accidentium maneriem, & modum curæ cognoscimus. Si uero solum in spiritibus, uel uaporibus, qui non eleuantur à corpulento intra corpus existente, scimus breuitatem, & accidentium facilitatem, & modum curæ facilius. Ostendit postea Galenus, q, differentiæ febrium sumptæ à materia sunt tres: quoniam uel hic calor præter naturam corpus cordis occupauit, & est prima, aut humores qui in eius uentriculis continentur, & est secunda, tertia autem est cum sola aërea substantia sufficienter incaluit, humores autem & solida corpora calescũt quidem adhuc, nondum autem sunt calefacta. Et sic uult tantum tres esse species simplicium febrium. Vna cum calefactum esse est in substãtia cordis, & humores, & spiritus sunt in calefieri, & ista est Ethica. Secunda est, cum calefactum esse est in substantia humorum, & membra, & spiritus sunt in calefieri, & illa est humoralis. Tertia est, cum calefactum esse est in substantia spiritus, & membra, & humores sunt in calefieri, & illa est Ephemera. Et propterea dixit Auic. prima quarti cap. 1. q, hæc diuisio febrium in Ethicam, humoralem, et ephemeram est per modum propinquum diuisioni euenienti generi per suas differentias. Nota tamen, q, cum omnis febris sit calor igneus, & omnes calores ignei

Differentiæ febrium à materia sumptæ, tres.

Tantum tres spẽs fieri simplicium febrium.

sint eiusdem speciei specialissimæ essentialis, q, omnes febres sunt eiusdem speciei essentialis, & secundum philosophum non habent specificas differentias quibus adinuicem differant. Etiam proprie loquendo nullæ sunt species sub febre contẽtæ, cum febris in sua communitate non sit proprie genus: Tamen quia uariæ febres secundum diuersitatem causarum suarum intrinsecarũ, & sui modi essendi in subiecto uarias habeant terminatiões, et symptomata uaria, & modos curæ uarios, ideo fuit opportunum medicum ponere febrium distinctiones: & quia per differentias essentiales in philosophia & metaphisica, dantur definitiones, per quas uerius habemus specificam & definitiuam rerum cognitionem. Ideo in medicina illæ dicuntur essentiales differentiæ, quæ maxime conferunt ad habendam distinctam cognitionem docibilem medico necessariã, per quas dãtur definitiones, distinctiones maxime facientes ad diuersitatem prognosticandi, & curandi cognoscendam. Nota secundo, q, cũ Galenus hic omnes species febriũ distinguat penes materias cordis, uoluit cor esse primum subiectum febris, & ideo, siue calor ab extra ueniat, ut ab aere, uel alio continente, siue ab intra, non est possibile naturaliter membrum aliquod totum corpus calefacere caliditate p se opationes omniũ partium lædente, nisi ista caliditas totalis depen=

Oẽs febres eiusdem sunt spẽi, & specificas differentias, qbus adinuicem differãt, non habent.

Cor primum subiectũ febris.

deat ab ipso corde: Nam si ab extra ueniat calor: necessario antequã toti cõmunicetur, in corde accenditur per spiritus qui aëre, uel alio continente inflãmantur. Et si sit putredo, uel apostema in cerebro, aut epate, ob magnam cõmunitatem, mediante uena magna, aut mediantibus arterijs, anteq̃ hæc membra possint tanto gradu caloris totum calefacere, q̃ totius operationes lædantur, cor inflammatur, & caliditatem toti operationes lædentem cõmunicat. Et ista est causa quare impossibile est totum febrire, corde non febriente, & calorem febrilem super toto non transmittente. Et sic sequitur, q̃ & si tam epar, q̃ cerebrum per sui caliditatem præter naturam possunt esse causa inflãmationis totius, tamẽ nullum eorum potest totum calefacere caliditate præter naturam sensibiliter operationes lædente, nisi prius & principalius hoc fiat à corde. Et ideo Alexander Tralianus libro tertio cap. 1. febrem definiens dicit, q̃ est immodice auctus feruor ascensus præter naturam in corde, & arterijs, qui secundum naturam cor possidens corpori uniuerso dominatur. Et Actius libro. 5. cap. 7. Est cordis, arteriarumq; præter naturam calor, robur uitale deterrens, ex profundo eleuatus, acutus, mordaxq́;, sese offerens tactui, præsertim circa thoracem, magnarumq́; arteriarum sedem, ob quem inæqualitas ac ordinis confusio in pulsu

Quarẽ impossibile est totũ febrire, corde nõ febriẽte

Febris definitio.

iuxta singulas febrium species acquiritur. Et Auicena prima quarti dicit, q̄ est calor extraneus accensus in corde & procedens ab eo mediantibus spiritu & sanguine per arterias & uenas in totum corpus: et inflammatur in eo inflammatione quæ nocet operationibus naturalibus: non sicut caliditas iræ & laboris, quum non peruenit ad hoc ut sit accensa et noceat operationibus. Postea cum inquit. Neq; enim parum differunt calefacere, & calefactum esse, dat nobis intelligere, quomodo debet aprehendi à caliditate corpus cordis, ad hoc ut sit ethica, & similiter de humoribus, qui sunt in uentriculis cordis, q̄ habeant calefactum esse, ad hoc ut sit humoralis. Et de spiritu uel sibi proportionali similiter, ad hoc ut sit Ephemera. Distinguuntur autem ad inuicem calefactum, & calefieri, ut factum, & fiens. Vnde tertio de accidenti, et morbo cap. 1. declarat Gal. differentiam inter passionem, & morbum: quoniam passio est in fieri, morbus autem in facto esse: est enim passio, dũ corpus alteratur & trãsmutatur; sed morbus est affectus & dispositio facta. Nã morbus est affectus præter naturã immediate operationem lædens: dicitur. n. morbus, qđ primo lædit, id uero quod præcedit, morbi causa, non morbus appellatur. Cum ergo morbus sit affectus, relinquitur q̄ sit res facta, & permanens, cuius esse non est in fieri, ut pathos quæ=

Calefactũ ex calefieri distingũt, ut factũ & fiens.

tam diu est, q̃ diu est in fieri. Ergo de ratione morbi est, q; sit affectus siue res permanens, & aliquo tempore durans. Nec intelligitur per id quod dicitur permanẽs sicut intelligebat Olympicus, qui primo Metodi capitulo ultimo reprobatur, diu durans, siue longo tempore durans: quoniam res dicitur permanens parum, & multum, sicut ibi de morbo comitiali, etiam q; non duret per dies et per horas, tamen dicitur dispositio permanens: quoniam permanens dicitur id cuius esse non est in fieri. Et per hoc dixit Auicena in definitione febris, q; est calor q inflãmatur in corde, non sicut caliditas iræ & laboris, cum non ultimatur: quia oportet q; sit accẽsus eo modo quo caliditas iræ aut laboris cum ultimatur, idest cum est ita intensa & in termino ut lædat operationes: Nam caliditas iræ cum non est ita intensa ut sensibiliter lædat operationes, non est morbus, & dicitur in fieri, non in facto esse. Sic etiam intelligebat Auic. prima quarti capitulo primo dicens. Si accendatur febris accensione prima in membris radicalibus, febris dicitur Ethica. Et si accendatur accensione prima in humoribus dicitur humoralis: quoniam caliditatẽ accendi accensione prima est accendi accensione facta, & non in fieri. Ex quibus sequitur: quare Galenus & Auicena non addunt particulã illã, & non depẽdens à causa primitiua, in definitio-

Calidita tẽ accẽdi accensio ne prima qd.

q. morbus d. non

ne ægritudinis, ſicut multi faciunt. Et de corda manus ligante. Dicendũ, q est cauſa primitiua morbi, tranſitus ſpirituum & caloris naturalis impediens, & non morbus: quoniã non eſt in corpore, nec tamq̃ in ſubiecto, nec tamq̃ in loco. Sequitur ſecũdo, q illud in quo accenditur accenſione prima, & à quo debet febris ſumere eſſe ſpecificum, debet eſſe in corde: Nam de ſubſtantia cordis eſt, clarum, q continetur in corde. Et de Ethica, omnes hoc concedunt: ſed de humoribus patet, cum dicat Galenus hic. Aut eos qui in eius uentriculis continẽtur humores. Et de Ephemera loquitur dicens. Cum aërea ſubſtantia ſit ſufficienter calefacta, non calens. Et loquitur de aërea ſubſtantia cordis ſcilicet ſpiritu. An autem in omni putrida oporteat humores cordi intrinſecos eſſe putridos: dicendum, q non, ut patet de interpollatis, quarum putrefactio eſt extra uenas, in quibus calor extraneus ad cor accedit alteratione ſucceſsiua partium à loco putredinis, & de continuis proportionalibus, quarum putrefactio eſt in uenis à corde diſtantibus. Dicitur uero putrida, nõ ab eo ſubiecto calefacti eſſe quod eſt in corde, sed à cauſa à qua uapor eleuatur, ſiue ſit in corde ipſo, ſiue extra iuxta illud Galeni ſecundo de accidenti capitulo ſecundo: nam calor ab eo in quo eſt putredo capit exordium, deinde diſtenditur ad membrum

Corda manus ligãs cauſa primitiua, & nõ morbus.

Nõ oportet in oĩ putrida, humores cordi intrinſecos eſſe putridos.

uicinum & ab eo ad aliud usque ad illud quod caloris est initium & fundamentum, postea totum corpus cum corde unum efficiuntur in passione.

Du.b. c. dicta

Sed circa dicta dubitatur. Et primo an siccitas sit de ratione febris. Quod sic, quoniam passio est calida et sicca, teste Galeno prima aphorismorum commento decimosexto, & uigesimoquarto, & primo de ratione uictus accutorum commento decimooctauo, & propterea inquit, febris qua febris est, peculiare remedium est quod uirtutem habet refrigerandi & humectandi, sicuti est ptisana ipsa. Idem dixit nono methodi cap. 14. Et fuit sententia Hyp. aphorismo illo. Victus humidus febricitantibus omnibus confert. In oppositum est authoritas: quoniam nullus difiniens febrem in sua definitione posuit siccitatem. Et ratione sic ostenditur. Sit aliquis superflue humidus, cui adueniat febris: tunc ad temperiem in passiuis qualitatibus reducetur. Ergo ibi erit febris sine intensa siccitate. Et ob hoc dicunt aliqui, licet siccitas, ut plurimum comitetur febrem: quoniam caliditas maior q̃ debet reddit corpus siccius q̃ oportet, non tamen siccitas est de ratione febr. sed quid aduentitium, & febri extrinsecũ. Sed dicendum, ut dicit Gal. q; passio est calida & sicca, in cuius cura indigemus frigidis, & humidis, & q; siccitas est de ratione eius, ut per tactũ, qui iudex est qualitatum tangibilium dicerni potest:

An siccitas sit de rõe feb.

oppositum

feb. passio calida et sicca

test : calor enim in febriente mordax est, & non suauis, quoniam exhalationes in corpore febriente et fuligines sunt acres : fuligo enim à materia ualde terrestri eleuatur : nam si febrientem tãgas calorem, senties mordacem. Et si in febriente feb. diaria, dicant medici quod calor est mitis, hoc uerum est, ut dicit Gal. comparando ad aliàs febres : sed comparatione ad corpus sanum, adhuc eius caliditas est acuta & mordax, & tales fiunt effluxus, qualis est materia à qua eleuantur fuligo & fumus. Igitur cum in febriente tangamus calorem mordacem, ibi erit materia sicca & terrestris, à qua eleuantur acres fumi & mordaces fuligines. Et sic in omni febre erit caliditas cum siccitate, & siccitas erit de eius essentia. Et ad id de corpore superflue humido, respondet Gal. in cõmento citati aphorismi de febriente hydropico dicens, quod dicentes huic morbo non conuenire uictum humidum, sed magis siccum ignorant artis curatiuæ caput in primis necessarium. Quod unaquæque simplex ægritudo simplici eget curatione : si uero inuicem copulentur, tantum habebunt cõmunem curationis indicationem, quãtum copulabuntur. Cum ergo in hoc sint duæ ægritudines complicatæ, febris scilicet, & aqua inter cutem, uti oportet humidis & siccis. Et ita in eodem corpore potest esse superflua humiditas et adhuc siccitas, ut in uentre multa aquositas, &

Fuligo à materia ualdè terrestri.

Artis curatiuæ caput.

in corde ſiccitas. Et ita licet in toto non ſit ſiccitas, erit ſaltem in humoribus, aut ſpiritibus, cuius ſignum eſt, quoniam tactus mordacem ſentit caliditatem. Eſt etiã febris, dicit Gal. caliditas ignea: ignis autem eſt calidus & ſiccus. Ergo & febris calida ẽ et ſicca. Et ſic dicẽs Auic. q̃ febris eſt calor extreneus, per calorẽ extraneum intelligit calorem præter naturam & igneum, q̃ eſt calor cum ſiccitate, nam ſi eſſet naturalis, & non extraneus, eſſet iunctus cum humiditate. Satis ergo eſt q̃ in omni febriente in aliqua parte eius ſit ſiccitas ſi non in toto, ſaltem in humoribus, ſpiritibus, uel uaporibus. Sed contra dices. In Epiala febre eſt frigus intus & calor extra. Item datur febris quæ ex calore, & frigore componitur intus et extra, quarta primi tractatu ſecundo cap. 50. Idem arguitur de principio tertianæ & quartanæ, in quo ſentitur quandoq; uehemens frigiditas. Item in mortiferis feb. morte apropinquante ſæpe frigent cor, & totum corpus, cuius rei ſignum eſt anhelitus frigidus. Item & de syncopali dicit Auic. q̃ quando frigus uincit calorem cordis, & ſuffocat ipſum, pulſus cadit & deſtruitur. Dic ad primum, q̃ licet in febre Epiala ſit frigus intra ob phlegma uitreum ex quo generatur, non tamen participat de eſſentia & nomine febris, donec cor à putridis uaporibus caleſiat. Vel dic, q̃ licet circa ſtomacum, inteſtina, et

Quid calor extraneus.

De Epiala febre

dorſum

dorsum uel uenas musculorum profundas percipiatur frigus, tamen uapores putridi calidi petunt cor & ipsum calefaciunt. Ad secundum hora Typi, non febrit æger, nisi more uulgi nomen febris detur toti paroxismo: nam tunc expellitur materia à uenis ad extra uenas: sed cum incipit putrescere, incipit expandi calor. Pro tertio intelligendum est secundum Gal. tertio de præsegatione ex pulsibus, ubi ostendit quomodo se habet cor quando est frigidum, & contenta sunt calida, & contra. Dicit ibi, q; si tanta sit caliditas in contentis, quanta est frigiditas in substantia cordis, tunc fiunt pulsus æquales. Si uero frigiditas cordis uincat caliditatem contentorum, fient pulsus parui, tardi, & rari. Si uero cordis caliditas uincat contentorum frigiditatem, fiunt pulsus magni, frequentes, & ueloces. Et non est inconueniens apud ipsum substantiam cordis esse frigidam contentorum substantia existente calida. Dic ergo ad argumentum, q; quo ad feb. deberent pulsus esse ueloces, & frequentes: tamen quia in illa syncopali, uapores frigidi petentes cor, intantum eius substantiam infrigidant, q; maior est frigiditas eius, quàm sit caliditas contentorum, fiunt pulsus rari, tardi, & parui: adest tamen caliditas in contẽtis humoribus, spiritibus, uel uaporibus, etiã siccitas. Et sic ibi febris est. De febriẽ=

Hora typi nõ febrit æger.

Quis pulsus, quãdo cor ẽ frigidũ, & cõtẽta sũt calida.

Nõ incõuẽit substãtiam cordis ẽẽ frigidã cõtentorũ subã existente calida.

An. In te moriente per resolutionem. Aliqui dicunt, moriēte q ibi non est febris: quoniam euanuit cum calo- p resolu re naturali etiam extraneus. Alij dicunt cum tionē sit parua caliditate ibi coniungitur malitia humo- febris. rum quæ facit corpus mori, quemadmodum in peste. Sed contra. Si parua caliditas cum uenenositate poßet febrem causare. Tunc dato ueneno alicui frigido interficiente febriret: quoniam cū parua caliditate in eo adest uenenositas, quod non est dicendum: quoniam ibi nulla est causa inducens caliditatem febrilem: est enim febris calor accensus id est intensior q̃ prius erat. Ideo dicendum secundum Gal. loco citato, q potest esse, q substantia cordis sit calidior contentis in corde, & q illa quæ sunt in corde & pulmone sunt frigida, & sic efficitur anhelitus frigidus. Vel dicendum aliter, q in his q moriuntur p resolutionem caliditas cordis nō potest transmitti ad uniuersum corpus: quoniam resoluta est substan- Feb. nō ē tia spirituum & caloris naturalis, quæ nō potest calor ad per uniuersum corpus diffundi, & q anhelitus ditus su- frigidus prouenit ex motu aëris, quemadmodum pra natu in æstate si aër moueatur flabello apparet frigi- ralē, sed dus. Dubitatur secundo, an febris sit calor addi- aggrega tus supra naturalem, uel aggregatum ex natura- tū ex na li & addito. Et dicēdum, q aggregatum: nam si turali et calor quatuor graduum est naturalis, & sint ad- addito. diti duo gradus, ex quibus cum præcedentibus fit

calor

calor intensus ut sex, illi duo gradus additi non debent dici febris, etiam dato, q sint mala proprietate à re putrida directi, sed tota illa caliditas ut sex, cuius signum est: quoniam si, uel illos duos remoueas, uel solum alios duos præexistentes, reducetur corpus ad sanitatem. Etiã sic ostenditur: nam Hyp. in illo aphorismo. Qui crescũt plurimum habent innati calidi &c. dicit, q in senibus non sunt febres similiter acutæ, sicuti in iuuenibus. Modo si calor additus duorum graduum est solum febris, & non cum calore præexistente, quid prohibet si duos gradus addas in senibus, quin fiat similiter acuta febris. Hoc autẽ est: quoniam in senibus est paucus calor innatus. Ideo si bene addantur duo gradus, non fit æque intensa caliditas, sicuti in iuuene, & hoc, quoniam febris non est tantum illi duo gradus, sed totum aggregatum ex illis duobus, & præexistentibus: aliter enim æque intensæ febres possent fieri in sene & iuuene: nam additis duobus gradibus iuueni, et duobus seni, si nihil aliud esset febris q̃ isti duo gradus additi, æque intensa esset febris in sene, sicuti in iuuene, contra dictum Hyppoc. Huius opinionis fuit Hyppo. ut refert Gal. primo de ratione uic. acu. cõmento decimooctauo, & prima aphorismorum cõmento illius. Humidæ dietæ &c. ubi ait, q febris est natiua caliditas mutata ad igneam. Sed contra, dices. Calidi-

In senibus non simil'r febres acute, ut in iuuẽibus

febris est totum aggregatum

Feb. natiua caliditas mutata ad igneam.

tas præexiſtens eſt naturalis, igitur ſolum addita eſt morbus. Secundo naturalem caliditatem intendit medicus conſeruare, & præter naturalem corrumpere, sed præexiſtens eſt naturalis, & addita eſt præter naturam. Ergo ſolum addita eſt morbus quem intendit medicus corrumpere. Dic ad primum negando conſequentiam, immo propter ſecundæ caliditatis inductionem, fit unum cum præexiſtente, q. eſt præter naturam & morbus. Ad ſecundum non intendit medicus totam caliditatem, quæ eſt præter naturam corrumpere, ſed facere ut non remaneat amplius caliditas præter naturam. Et ideo in caſu quia caliditas ut ſex excedit naturalem p duos gradus uniformiter per totũ, quicũq; duo gradus remouentur, fit remotio præter naturalis totius: quoniam fit q. ibi nõ eſt amplius calor præter naturam. Addo etiam, q. in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt duæ caliditates nũero diſtinctæ. Et q. febris in corpore eſt unus calor qui prius erat naturalis & nunc per gradus additos, factus eſt extraneus: ſi .n. ſubiectum aliqđ caliditatem habeat ſecũdi gradus, ſi ei addatur alia caliditas, uel illa intenditur, & ſic fit una caliditas intenſior, uel non intenditur, & tunc iſta addita non calefaciet. Ergo ex præexiſtente & addita fit una. Bene tamen poteſt calor naturalis in membris exiſtens corrigere calorem in ſpiritibus exiſtentem, sed in eodem

In eodẽ ſubõ eſſe non poſſunt duæ caliditates nũero diſtinctæ.

membro est unus tantũ calor. Addo et tertio, q̃ eadẽ res sũt caliditas celestis, et elemẽtaris, simil'r etiã frigiditas celestis et elemẽtaris: nõ. n. ignis duabus caliditatibus, siue numero, siue specie differẽtibus calidus est: neque aqua duabus frigiditatibus frigida est. Etiam si mixto comparaueris, istas eiusdem rationis esse, elementares, animales, & celestes dico. Sed contra dices. Calor animalis nutrit, elemẽtaris autẽ non. Item calor uiui præseruat à putredine, mortui autem calor ad putredinem præparat. Item calor animalis naturalis, & suauis est, elementaris uero præter naturam & pungitiuus. Dic ad primum negando minorem: quoniam secundo de anima calor ignis est concausa nutritionis. Ad secundum calor uiui præseruat à putredine quia regulat humidum: sed calor mortui à medio facit euaporare calorem naturalem, & cõsequẽter ibi humidũ dominari, & consequenter fit putredo: quamuis illi calores eiusdem sint rationis. Ad tertiam, illas diuersitates facere potest diuersitas caloris per intensum, & remissum, per coniunctum sicco, & non coniunctum. Vnde Auic. prima primi cap. de elemẽtis, igni attribuit proprietates, quæ celesti caliditati attribuuntur, ut maturare, subtiliare, permiscere, rumpere frigiditatem, ut ipsa de elementaria proprietate ad complexionalitatem redeant. Cum igitur eadem

Eadẽ res sũt caliditas celestis, & elemẽtaris.

Eiusdem rõnis sũt caliditas elemẽtaris, aĩalis & celestis.

Calor uiui præseruat á putredine, q̃ regulat humidum.

specie sit mixti caliditas elementari caliditati, et elementaris caliditas eadem sit cælesti. Tunc cœlestis & mixti caliditas in identitatem suppositi cadunt. Dicens autem Arist. secundo de generatione aīaliū cap. 3. calorem in animalibus cōtentum non esse ignem, nec ab igne originem ducere, intelligit non de caliditate, sed de corpore calido scilicet spiritu gignitiuo, qui in semine, spumosoq; corpore, quo ad uirtutem gignitiuam quæ in se habet, nec ignis, nec igneus, nec ab igne est, sed ab anima hominis: Est enim hæc uirtus intellectualis uirtus stellis correspondens. Dicendum etiam, uaporem calidum mixtionem facientem, similiter et spiritum in animalibus regulari in operando à cœlo, non eße elementum, neque ab elementis originē ducit. Dubitatur tertio. Nunquid omnis mala complexio calida cordis lædens sit febris. Et dicendum q, non: nam Auic. decimaprima tertij facit caput de mala complexiōe calida cordis, & eam docet curare: de cura autē febris satis docuit prima quarti. Item ibi tractatu primo cap. 6. dans Auic. curam malæ complexionis humidæ cordis cum caliditate dicit, in hac uitetur balneum: quoniam uel humectat, uel calefacit, uel utrunq; facit, & utatur coitu: quoniā siccat & infrigidat si multum frequētetur: modo hoc non conferet, si complexio illa eßet feb. Pariter cum loquitur de tremore cordis ex caliditate

Celœstis et mixti caliditas in identitatē suppositi cadunt.

Spūm in aīalibus regulari in opādo à cœlo.

Nō omnis mala cōplexio cordis calida lædens est febris.

3.a 3.a 6.

ditate sine materia dicit tractatu secundo capi. 4. confert ei panis infusus in aqua rosarum in qua est parum uini odoriferi. Modo si illa esset febris, esset Ethica, cui non conueniret uinum neq; aqua rosata, quæ exsiccat. Et sic uult Auic. expresse, q detur mala temperatura cordis calida lædens, quæ non est febris. Quod declarari etiam potest: nam in debilitate cordis caliditas parua potest tremorem causare, quæ licet extranea sit, non causat febrem, quum non sit accensa & magna. Item posito q humores & spiritus sint in calefieri, & hoc modo dispositi cor calefaciant, ita ut inde lædantur eius operatiões sensibiliter. In isto casu non est febris, quoniam nõ est aliquid intrinsecum cordi positum in calefacto esse. Dubitatur quarto, an febris sit in spiritu, & humoribus. Et uidetur, q non, quoniam febris est pas- Dubitatio. sio uiuentis, solum enim uiuens dicitur febriens. Item inde morborum causis dicit Galenus: febris est calor immodicus in totum corpus uiuentis extensus. Idem dixit Arist. prima problematum problemate uigesimo. Et Auer. tertio colliget cap. 3. Dicendum, q febris est in uiuente, ad Feb. quõ hunc sensum, q solum uiuens dicitur febriens, morb. uni quoniam uiuentis operationes læduntur: sed non uersalis, subiectiuæ de necessitate est in uiuente, quoniam totũ cor potest esse solum in humoribus. Et ad Galenum, pus occu dic, q febris est morbus uniuersalis totum cor- pans.

pus occupans uniuersalitate nocumenti: quoniam distemperando & igniendo cor, ex consequẽti distemperat & ignit uniuersum corpus: est tamen febris realiter & actu quam primum calor cordis ignitus est & inflãmatus calore extraneo. Et propterea dixit Auer. subiectum propinquum febris est cor. Et Galenus infra cap. 4. ait. Nam & id calor est præter naturam, nondum tamen febris, nisi cor ipsum concalefecerit. Dubitatur quinto, quomodo febris à corde ad omnia alia mẽbra mediante spiritu & sanguine procedat, ut dicit Auic. in eius definitione. Nam aut defertur mediante sanguine & spiritu quæ habent caliditatem in fieri, aut quæ habent caliditatem in facto esse. Secundum non potest dici, quoniam quum esset Ephemera, tunc humores essent in calefacto esse, & esset febris putrida. Similiter quum esset putrida, tunc spiritus essent in calefacto esse, & esset Ephemera. Etiã tunc omnes spiritus, et humores qui à corde ad alia membra uadunt haberent calefactum esse, quod non est dicendum. Nec dici potest q, deferatur mediante sangine et spiritu existente iu calefieri, quoniam tunc putrida dependeret à calefieri humoris, & similiter Ephemera dependeret à calefieri in spiritu, quod Galeno contradicit. Et cõsequẽtia tenet, quoniam febris putrida & Ephemera in membris procedens à corde dependet à sanguine & spũ illas

Dubitatio. 5

deferẽte, quæ ſunt ſolum in caleſieri et nõ in calefacto eſſe. Itẽ in Ethica feb. omnia mẽbra sũt in calefacto eſſe. Ergo nõ amplius caliditas deffertur. Aliter.n. in mẽbris sẽp eſſet alteratio in ethica. Tertio poſibile eſt febriẽte corde, solũ spũm caleſieri aut ſolũ sãguinẽ: sed ſolo spũ calefacto, defertur p ſpũm, nõ p sãguinẽ et ſpũm. Et ſimľr ſolo sãguine calefacto, defertur p ſolũ sãguinẽ, nõ p spũm. Aſſumptũ patet, quoniã ĩ Ephemera ſpũs sũt inflãmati, nõ sãguis, et in putrida eſt inflãmatus humor, nõ spũs, immo in ethica eſt inflãmata cordis ſuba, et non spũs, nec sãguis, uel alius humor. Ergo à fortiori põt inflãmari sãguis ſine spũ. Itẽ, quum spũs citius poſſit caleſieri, q̃ sãguis, et citius moueri, poterit deferi ante sãguinẽ et calefacere mẽbra. Et ſic ſaltẽ pro aliquo tẽpore poterat deferi p ſolũ ſpũm. Dic ad primũ, q, defertur feb. ad alia mẽbra mediãte spũ uel sãguine exiſtẽte in caleſieri. Et quum arguitur, q, tunc putrida dependeret à caleſieri humoris &c. Negatur argumentũ: quoniã ſecũdũ Gal. oportet denoĩari febrẽ à ſubiecto calefacti eſſe in corde exiſtẽtis, et nõ à deferẽte. Dic ẽt, q, calor ĩ corde accẽſus imprimit calorẽ ſpiritibus eius et sãguini, nõ eundẽ nũero, sed ſpecie tãtũ cũ calore cordis, et spũs et sãguinis ſic calefacti, mẽbris ad q̃ trãſeũt calorẽ imprimunt. Et ex hoc calore mẽbrorũ oĩum, et calore cordis fit unus nũero totalis calor

defertur febris ad membra mediãte ſpũ et sãguine exiſtente in caleſieri. Et feb. đ noĩať à ſubo calefacti eẽ in corde exiſtẽtis et non à dferẽte.

unitate subiecti qui dicitur febris. Ad secundum in Ethica, quae fit incipiendo incipit cor calefieri, deinde à corde procedit ad totũ corpus. Sed quae facta & fixa inest ut habitus, & amplius ad mẽbra à corde non defertur, dicendum etiam, q; licet ipsa sit calor fixus, tamen quemadmodum diffuso alimento super membra arida ipsa augetur, sicut calor calcis superinfusa aqua, sic aliquid eius defertur in membra, uel excitatur spiritu & sanguine, iuxta id Galeni libro de Marasmo cap. 8. Dictum autem est in his quae de differentijs febrium, & harum alia, quod post cibos solae augentur febres Ethicae, quemadmodum & calx aqua superspar sus: Sed tali ablato augumento aequales permanent semper. Ad tertiũ dicitur, q; impossibile est corde febriẽte non esse spiritum & sanguinem simul calidos praeter naturam. Et cum dicitur citius calefit spiritus q̃ sãguis, conceditur, & q; citius defertur. Sed quãdo cor febrit, necessario simul habent calorẽ praeter naturam ambo sufficiẽtem ad hoc ut per eos procedat febris. Citior autem transitus ad mẽbrum non facit, q; à solo spiritu procedat, quoniã febris in membro non fit solum à spiritu, & sanguine in membro illo existente, sed etiam ab his quae sunt in corde, ut dictum fuit. Dubitatur. 6. per solas arterias & non per uenas non pulsatiles, à corde procedunt sanguis & spiritus in sin-

ethica facta fixa, & ut habitus, ad mẽbra à corde nõ defert.

Impossibile ẽ corde febriente, non ẽẽ spũm & sãguinẽ simul calidos praeter naturã.

dubitatio 6.

gula membra: arteriæ enim à corde oriuntur: uenæ uero non, sed ab Epate. Quare ergo in definitione febris dixit Auic. febrem deferi in totum corpus per arterias et uenas simul: rectius enim dixit Auer. 3. colliget cap. 4. q, calor iste spargitur per totum corpus per arterias, silēs de uenis. Et Alexander loco citato febrem dixit esse feruorem accensum præter naturam in corde & arterijs. Dicendum, q, licet potius & principalius febris diffundatur per arterias in totum corpus, adiuuant tamen uenæ ipsæ non pulsatiles ad eius dilationem: quoniam fere ubiq; associantur arterijs, & sunt eis peruiæ. Quare de facili calorem extraneum ab his recipiunt, quoniam transmittunt uenis per sanguinē uenarum & spiritus earum. Dubitatur etiam de liparia febre, quæ non procedit in totum corpus, immo in ea frigent exteriora. Ad hoc respōdet Auic. q, in proprijs definitionibus harum rerum scilicet febrium & cōsimilium una conditio subintelligenda est, scilicet q, non sit aliquid prohibēs. Et hoc declarat duobus exemplis. Primum est de aqua quæ definitur per esse elementum frigidum & humidum: Quādoq; tamen actuali caret frigiditate. Secundum est de graui qđ sic definitur, est qđ deorsum tēdit, & subintelligitur nisi sit quod prohibeat, & uiolente ipsum sursum detineat. Et similiter in febribus omnibus caliditas extranea peruenit ad

Feb. p arterias potius in totum corpus diffūditur.

Dubitatio.

cor, et à corde transit in arterias, et p eas spargitur in totũ corpus, si ibi nõ fuerit qđ prohibeat.

TEX.

Lau. SED Discas euidentissime, id quod dicitur, ex his exemplis. Finge aquam calidam inditam lebeti frigido: deinde ab ea ipsa aqua calefieri contactu ipsius lebetis corpus, nondũ autem totũ exquisite incaluisse. Et rursus finge in calidũ atq; ignitũ lebetẽ frigidã aquam inditã, deinde calefieri quidẽ adhuc, nondũ autẽ incaluisse. Ex his exẽplis, cũ secũdo quidẽ prima febriũ differentia similitudinẽ hẽt, quas corpus ipm cordis prehẽdisse docuimus: cũ primo aũt secũda, quas cõditos in uentriculis humores occupasse diximus. Reliqua aũt ac tertia differentia exẽplum oĩno simile nõ hẽt: sed claritatis causa, finge fabrilem follẽ trahere ad se aërem admodũ calidũ: deinde calefieri adhuc ab eo, nondũ autẽ incaluisse. Sed exẽplũ magis indicabit rei declarandę naturã, si finxeris, in folle contineri humorẽ: atq; adhuc magis, si foramina follis p q̃ trahit, atq; emittit aërem, ita angusta effeceris, ut humori quidẽ inuia, aëri uero peruia sint Qua sanè in re potissimũ dissident naturæ opera ab his q̃ hoĩes ipsi efficiunt. Etenim substãtia aërea per mixta cũ sanguine est in

oĩbus arterijs, per multa foramina pariter ſpirantibus: ac nihilominus in ipſo corde, ut quæ per eas omnes confluat.
QVID aũt dicamus, hęc tibi exẽpla mãifeſtiſſime oñdent. Cogita aquã calidã lebeti frigido iniectã, deĩde ex eius uicinia lebetis corpus calefieri, nõdũ exqſite totũ ẽẽ calefactũ. Excogita iterũ ĩ calidũ atq; ignitũ lebetẽ aquã frigidã infuſam, deinde ab eodẽ lebete adhuc quidẽ calefieri, nõdũ aũt eſſe calefactã: Horũ quidẽ exemplorũ, ſecũdũ, primã febriũ differentiã oñdit, quas diximus ipm cordis corpus occupaſſe, primũ uero eas q̃ ĩ ipſius cõſiſtũt humoribus: reliq̃ uero ac tertia differẽtia ſimĺe qdẽ oĩo nõ hẽt exẽplũ. At mãifeſtioris qdẽ doctrinę gr̃a, cõcide aĩo fabrilẽ follẽ trahẽtẽ qdẽ ad ſe ipm aẽrẽ calidũ, deinde ab eodẽ calefieri, nõdũ tñ eſſe calefactũ. Sed & ei quã monſtrare volumus naturã exemplũ ipm magis oñdet, ſi humorẽ in folle cõtentũ cogitaueris: adhuc uero magis ſi follis foramina per quæ aẽrem trahit atq; efflat, adeo arte fabricata, vt humorem quidem non admittant, aẽri autẽ peruia exiſtant. In quo ſanè plurimũ differunt naturę opera ab his q̃ humana arte ſunt fabricata. Nam mixta eſt in omnibus arterijs per multa foramina ſpiran- Leoni.

tibus aëria substantia sanguini, ac nihilo minus in corde ipso, ut quæ ad idem confluat cum omnibus ipsis.

COMMEN. 6.

Declaratio per exẽpla differentiarũ febrium ex materia sumptarũ.

DECLARAT *Prædictas differentias sumptas ex materia per exempla, & primo secundã, per aquam feruentem in ollam, uel lebetem frigidum, qui ab ea calefit. Secundo primam, per ignitum lebetem in quem intromittitur aqua frigida, quæ ab eo calefit. Tertio tertiam, per exemplũ follis sibi ualde calidum aërem attrahentis, à quo calefit: nam si in lebete frigido immisceas intus aquam calefactam, ita q̃ ipsa sit in calefacto esse, & corpus lebetis sit in calefieri, hoc est simile sicut in putrida in qua humores sunt calefacti & substantia cordis in calefieri: sed si totum contrarium sit, ut q̃ aqua sit calefiens & nondum calefacta à lebete habente calefactum esse, est simile sicut in Ethica. Sed de tertia differentia scilicet febre Ephemera dicit, q̃ omnino simile non habet exemplum, & q̃ magis proprium erit hoc exemplum, si humidum aliquod in folle fuerit, et foramina per quæ intrat in folle feruidus aër, adeo parua sint, ut humor per ea transire non possit, ibi. Reliqua uero ac tertia differentia simile quidem omnino non habet exemplum: sed manifestioris quidẽ doctrinæ gratia, imagineris fabrilem follem trahentem ad se ipsum aërẽ calidũ,*

deinde

deinde ab eodem caleſieri: nondum tamen eſſe caleſactum: ſed & rei naturam quam monſtrare uolumus, exemplum ipſum magis oſtendet, ſi humorem in folle contentum cogitaueris: quoniam tunc erunt tria directæ ſimilia tribus, quæ in corpore noſtro ſunt ſcilicet humore, ſpiritu, & membro. Et adhuc magis, ſi follis foramina per quæ aërem trahit atq; efflat, adeo arte fabricata, ut humorem quidem non admittant, & aëri peruia exiſtant: in quo ſcilicet eſſe foramina peruia aëri, et non humori, plurimum differt naturæ operatio ab his quæ arte humana ſunt fabricata: nam in omnibus arterijs per multa foramina ſpirantibus ſanguini mixta eſt aërea ſubſtantia, et tamen ipſæ aërem emittunt & attrahunt, non emittendo ſanguinem. Ordinauit igitur natura foramina in extremitatibus earum ita anguſta, ut aër poſſit ſine humoribus expelli. Ideo dicit Galenus. Tutiſſime mixta eſt ſanguini aërea ſubſtãtia: & ſubdit: & in corde nihilominus foramina inueniuntur, unde aër attrahitur & expellitur, & tamen ſanguis non expellitur: nam arteriæ quæ aërem ad cor portant, cum foraminibus obuiant cannulis pulmonis, aërem ab ore portantibus: & tamẽ arteriæ illæ habent ita anguſta foramina, ꝙ poſſunt aërem à cãnulis attrahere, & ipſum ſine ſanguine ad cãnulas expellere. Et ſubdit Gal. Vt q̃ ſcilicet aërea ſubſtantia ad idem confluat cũ om=

nibus ipsis membris. Ex his traxit Auic. id prima quarti. Si accendatur febris in membris radicalibus, ut in epate & corde accensione prima sicut accenditur adustio in parietibus balnei, aut in folle fabri, aut olla coci, erit febris Ethica. Sed si prima accensione accendatur in humoribus, & per illos accendatur in membris, erit febris humoris, sicut accidit, si effundatur aqua calida in balneo, & igniātur lateres eius causa eius, aut ius calidum in olla, & accendatur olla causa eius. Et si accendatur febris accensione prima in spiritibus & uaporibus, deinde accendatur ex eis in membsis & humoribus, sicut accidit si accendatur primo aër balnei ab igne & perueniat ad balneum, & calefaciat parietes, & aquam balnei, tunc genus illud febris nominatur febris ephemera: quoniam est accensa in re subtili, quæ resoluitur cum uelocitate, & rarò transit diem cum noctæ sua, nisi conuertatur ad aliud febrium genus. Nota secundum Gal. in tractatu de usu pulsuum, q. arteriæ cum dilatantur, ex omni parte attrahunt: cum uero constringuntur, in omnem partem pellunt, præterq̃ q. est difficultas de arteria magna adorti. An cum constringitur, pellat in cor aliquid: quoniam hostioli cordis clauduntur, quando arteriæ constringuntur. Et ita dicunt aliqui, q. cum arteriæ clauduntur, pellunt in omnem partem, præterq̃ in cor. Dicit tamen

Arteriæ cum dilatātur ex oī pte attrahūt et cū cōstrīgūtur in oēm ptē pellūt, similiter et cor, cū cōstringit̄ ī quālibet ptē īpellit.

tamen Gal. q. in principio non possunt ita perfecte ipsi hostioli claudi, quin etiã aliquid in cor imppellatur. Et ita uult Gal. q. cum arteriæ dilatantur, undiq; attrahant. Et cum constringuntur in quamlibet partem impellant. Similiter & cor, cum constringitur in quamlibet partem impellat, cum uero dilatatur, undiq; attrahat. Ita scribens. Si in ipso corporis corde uis illa unde contrahitur, ac dilatatur in omnes arterias per tunicas earum influens, sic eas cogit aperitq; quemadmodum ipsum cor: utique sicut illud, cum dilatatur, ea quæ osculis suis appropinquant trahit, cum contrahitur expellit. Sic & arteriæ, cum se aperiunt, ad se undique trahunt: cum contrahuntur, in omnem partem expellunt. Quid autem sibi hoc uelit, quod undique & in omnem partem dixi, adhuc clarius faciam. Numerosi in arterijs meatus partim ueluti spiramenta in earum sunt tunicis, partim osculorum specie in intestina, & uentriculum, & externam hanc cutem finiuntur. Quinetiam continuatæ tum sibi, tum uero cordi maximis scilicet meatibus, uel potius uniuersis suis capacitatibus sunt. Venis uero, non perinde magnis, sed his, quorum communis de una in alteram transitus, sensum nostrum effugiunt. Vnde si ipsis, ceu parum constantibus meritò fidem abroges, per alia, certe quæ ueteribus sunt prodita, eos esse credas,

neq; in postremis ex hac rei euidentia. Si quis nãque accepto animali quo uis ex his, quibus amplæ apertæq; arteriæ sunt, ueluti, boue, sue, asino, equo, oue, urso, simia, pardali, homine ipso, uel similiũ aliquo, magnas multasq; illi arterias uulneret: uniuersum animalis sanguinẽ per eas exhauriet. Huius rei periculum subinde fecimus: & cum semper uacuatas cum arterijs uenas depræhendissemus, ueram eße sententiam de cõmunibus arteriarum & uenarum osculis, & cõmuni de una in alteram per ea transitu, nobis persuasimus, quippe per hos transitus, arteriæ dilatatæ, ex uenis trahunt: contractæ contra in eas regerunt. Sicuti nimirum per ora quæ in cutem finiuntur, quidquid halituosum fumidum uẽ excrementum habent, id excernunt. Recipiunt autem ex circundato nobis aëre, non exiguam in se portionem. Atq; id est, quod Hyppo. foras, in troq; spirabile totum corpus dixit. Pari modo ex uentre, & intestinis, tum attrahunt, tum rursum expellunt. Itidem & per tenues meatus: quos ueluti spiramenta per totas habent tunicas, ex circum positis spatijs uicissim trahunt, atq; expellunt. A' corde uero ipso accipiunt quidem plus, sed reddunt minus. Ex quibus sequitur, q̃ quando arteriæ dilatantur, cor constringitur, & quando constringuntur, cor dilatatur: cuius contrarium credunt multi. Nam impossibile est, q̃ cor attrahat

Quando Arteriæ dilatantur, cor constringitur, et quãdo cõstringuntur, cor dilatatur.

vide infra fol 282.

hat ab arterijs, & simul arteriæ à corde: quoniã motus istæ esset nimis uiolentus. Et ita uoluit Auic. prima primi capitulo de uirtute uitali, ubi dicit, q; uirtus uitalis simul dilatat & constringit: sed simul nõ potest cor dilatare & constringere, nec arterias. Ergo relinquitur, q; quando dilatat cor arterias constringit. Item motus pulsus factus est, ut calor in corde existens contemperetur, et tẽperatus à corde ad alia mẽbra trãsmittatur: modo calor contẽperatur per cordis dillatationem, & cum cor constringitur ipsum ad mẽbra transmittit: non poßet autem ad membra transmittere, nisi tempore quo constringitur, arteriæ dilatarentur. Ex quibus manifeste constat febrem sufficienter diuidi in ephemeram, putridã, & Ethicam, & tres eße primas febrium species. Etiam Alexander Trallianus lib. quinto capitulo primo ait. Febres aliæ quidem accenduntur in materia, nempe humorum qualitatibus, quæ uulgo febres putridæ dicuntur. Aliæ uero internis ac solidis partibus, quas ethicas uocant. Aliæ ex in temperie uitalis spiritus in statum calidiorẽ atq; aridiorem uergente consurgunt, puta die caloris. Trifariã itaq; in summa febres ingruunt, in spiritibus uidelicet, humoribus, & membris solidioribus. Vbi spiritus tantũmodo immodice succensus febrem excitauerit, uniuersum inflãmatur corpus, appellaturq; id febris genus græco nomi

Febrem sufficiẽter diuidi ĩ ephemerã, putridã, & ethicam.

ne ephimera, latine Diaria. Ex humorũ autẽ putredine bifariam accenduntur, in uenis ſcilicet & extra uenas. Si intra uenas quidem humores cum ſanguine mixti quum putruerint, febrem ardentem, cui nomen ab ardore cauſos, & continuas febres, quas ſynechis græci nuncupant, inducunt. ſi extra uenas per diuerſas corporis partes putridi humores diſcurrunt, febres quæ ſtatuta intentionum remiſsionumq; circuitu ingruunt, per ſe diuerſæ quas tipicàs uocant, impetunt. Quot ſi mẽbra quæ in corpore firmisſima ſunt, febrilem calorem ut habitum ſuſceperunt, Ethicæ febres dictæ, quæ carnes omnes conſumunt, eueniunt.

TEX.

Lau. HIC Ergo calor prẹter naturam, quem febrem appellamus, alias ex alio de prẹdictis incipit. Occupat autem ac ſimul afficit cum eo qđ affectũ eſt, reliqua duo genera.

Leoni. INCIPIT Hic igitur prẹter naturã calor quẽ febrẽ nominamus, alias ex aliïs eorũ quẹ nuper diximus: ſpargitur autẽ atq; unà cum patiente afficit duo reliqua gña.

COMMEN. 7.

INFERT *Ex prædictis, q̧ calor præter naturam aliquãdo habet primo factum eſſe in una prædictarum materierum, de inde ſpargitur & afficit ſimul cum patiente materia duo reliqua genera; ideſt duas alias materias. Et ſic tranſitum*

Trãſitus

concedit unius generis febrium in aliud genus: nam una materia in calefacto esse calefaciens aliam, potest illam ponere in calefacto esse: quoniam quælibet alteratio existens in aliquo subiecto in fieri, quum perdurat, illud perducit ad terminum alterationis, qui est esse factum, & has febres esse complicabiles uoluit, dicens. Ac simul afficit cum eo quod affectum est reliqua duo genera, & ephemeram esse causam putridæ, & putridam ephemeræ. Postea ibi. *unius generis febrium, in aliud genus.*

TEX.

FACILIME Ergo calor ex humoribus ad spiritum transmeat: minus uero prompte humores cum spiritu accenduntur: atque etiam solidum corpus promptius tribuit calorem humoribus aërięq; substantię, q̃ ipsum ab ills accipiat. Omnis enim substantia tenuis facilius q̃ crassa alteratur. Tenuissimus autem aër, crassissima autem corpora solida sunt: humores medio genere ambigunt. Lau.

FACILIMA Igitur ab humoribus ad spiritum caliditatis transumptio, non ęque autẽ prõpte una cum spiritu accẽdũt humores. Corpus ẽt solidũ humoribus atq; aëreæ subẽ facilius calorem impartitur, q̃ ipsum ab eisdem suscipiat: omnis siquidẽ substãtia tenuis prõptius alteratur, q̃ craf- Leoni.

sa. Est autem tenuissima quidem aëris, crassissima vero corporum solidorum, media humorum est substantia.

COMMEN. 8.

Quis transitus facilior calefacti esse de una materia in aliã.

OSTENDIT Quis transitus sit facilior calefacti esse de una materia in aliam. Et dicit q̃ facilima est transumptio caliditatis febrilis ab humoribus ad spiritum, & q̃ non ita prompte accenduntur humores idest ponuntur in calefacto esse à spiritu, & q̃ corpus solidum facilius tribuit calorem humoribus & aëreæ substantiæ, q̃ ipsum ab eisdem suscipiat. Et huius causam reddit: quoniam omnis substantia tenis promptius alteratur, q̃ crassa: sed tenuissima est aëris substantia, crassissima uero corporum solidorum, & media humorum, cum nõ sit crassa ut membrum, nec ita subtilis, ut substantia spiritus. Ergo &c. Et sic præcedente Ephemera & contra uult ephemeram posse componi cum putrida, & ethicam cum illis: non põt aũt intelligere hanc facilitatẽ transitus caloris ab humoribus ad spiritum, q̃tũ ad calefieri, cum loquatur de calore præter naturam, quem febrem nominamus: eadem etiam facilitate, quãtum ad fieri, transit calor in febre Ephemera de spiritu ad humores, sicut in putrida, de humoribus ad spiritum: quoniam quanto cito aliqua febris est in corpore, omnes materiæ sunt in caliditate præter naturam, esto q̃ una in

Ephemerã posse componi cũ putrida, & ethicã cũ illum.

facto

facto, & alia in fieri: esto etiam q, in eodem tempore calefieri in una fiat sub maiori gradu, q̃ in alia. Et ideo caliditas citius perducitur ad calefactum eße in una materia, q̃ in alia. Si igitur faciliter transit calefactum esse ab humoribus ad calefactum esse spiritus, cum calefactum eße humorum nõ cesset, tũc erit compositio febris ephemeræ cum putrida. Sed contra dices. Si existente caliditate in spiritu, accendatur caliditas in humore, aut membro, cum spiritus sit corpus uaporosum faciliter alterabile, statim in spiritu fit caliditas secundum similem modum, qui perfluit ab humore uel membro. Vnde non permanet in eo amplius caliditatis modus, qui conuenit ephemeræ. Et sic nec febris ephemera: sed transcendit, aut in Ethicam, aut humoralem. Item spiritus calidum est membri proprium. Ergo alterato mẽbro in caliditate, secundum similem modum alteratur, & spiritus. Quare si in membro aliquis fit calor putridus, aut ethicus. Similem modum caloris habebit, & spiritus, propter quod in ipso non amplius erit caliditatis modus, qui ephemeræ conuenit. Item spiritus minorem caliditatem in facto esse non potest suscipere, ea quæ est in humore: quoniam agentia naturæ agunt secundum ultimum suæ potentiæ. Ideo humor calefactus agens in spiritum, semper aget ad introductionem suæ ultimæ caliditatis quã habet. Et ideo

ſpiritus ab eo nullam adeo paruam caliditatem po teſt recipere q in illa ſiſtat in actu, & calefacto eſſe: ſed ſemper erit in permutari ad ulteriorem gradum ſuæ caliditatis, qui eſt in humore putrido. Item in habente ephemeram, ſtatim putrida, uel ethica ſuperueniente, ceſſat omne accidens, & omne ſignũ ephemeræ. Dicendũ ad primũ, q ex complicatiõe ephemeræ cũ putrida, ſpiritus plus calefit, q̃ ſi illa putrida non eßet, et q tunc in toto corpore non ſentitur caliditas mitis, quæ eſt caliditas ephemeræ, quando non eſt complicata cũ alia: tamen hoc non obſtante, dũmodo ſpiritus ſit in calefacto eße, facit ephemeram. Ad ſecundum, ſimiliter non ſequitur: quoniã dato q ſpiritus cõparetur membro, ſicut proprium eius calidum: tamen omne calefactum eße ſpũs facit ephemeram. Etiam dato q mẽbrum ponatur in alterari à putrido humore, & ſpiritus ab illo calefiat: tamen q̃ cito ſpiritus tantum caloris ab humore receperit, q amplius ab eo non dependeat, ita q ſi humor remoueretur, adhuc illud remaneret, ſtatim eſt ephemera. Ad tertiũ, humor eſto q continue agat in ſpiritum, tamen poteſt ducere eum ad calefactnm eſſe aliquod, quod amplius ab humore nõ dependeret: ita q ſi humores pro poſſibili à ſuo calore remouerentur, adhuc remanerent ſpiritus calefacti, & ephemera: quoniam non oſtẽditur ephemera facta in ſpiritu quia am

plius à calore spiritus intendi non possit, immo dicitur ephemera per hoc facta in spiritu: quoniam amplius ab agente in conseruari non dependet, ut patet de ethica quæ ad ulteriores gradus intendi potest. Humores igitur possunt ponere calefactũ esse in spiritu, & cõtinue post illud intendere eos in caliditate. Et potest unũ calefactũ esse, esse reliquo intensius. Et cũ dicitur, q̃ naturale agens agit secundũ ultimum suæ potẽtiæ: dicitur q̃ hoc nõ est sẽper uerũ: sed potest esse aliter secũdũ diuersitatẽ patiẽtiũ, secũdũ q̃ unũ potest plus recipe, et aliud minus. Ad quartũ dic, q̃ signa ephemere cõfundũtur à putrida. Et sic ephemerã cessare quo ad cognitionẽ, putrida superueniente, uoluit Gal. infra cap. 7. ibi. Materia superflua in ephemeris immoderatum calorem contraxerit atque hinc putrescẽdi principiũ acceperit alteram speciem febrium succendit, priore desinente: quoniam signa ephemeræ à signis putridæ offuscantur, sicuti minus à maiori. Sed quært aliquis, si simul spiritus, & humores, & membra supercalefiant in tali gradu, q̃ lædantur operationes, & nullius istorum calor dependeat à calore alterius, sed omnium calores ab eadem pendeant extrinseca causa, quæ febris erit? Dubitatur secũdo, quoniã uidet̃ q̃ eadẽ febris posit esse ethica, ephemera, et humoralis. Sit. n. unus gradus caliditatis in corde, quì per se nõ lædat, alius in hu=

Putrida, uel ethica ephemeræ sup uẽiẽte, signa ephemeræ confũdũtur.

Dubitatio

moribus, alius etiam in ſpiritibus, qui non lædat. Tunc dabitur una febris ex iſtis tribus: quoniam iſti tres gradus aggregati lædent operationes, ſeparati non poſſunt lædere. Et ita hæc febris, neque erit una ethica, neq; una humoralis, neq; ephemera. Igitur diuiſio febris in tria genera mala.

Tertia. *Dubitatur tertio, nam uapores ab humoribus putridis ſunt ſicut ſpiritus. Igitur caliditas, quæ eſt in ſpiritibus, erit ſicuti caliditas in uaporibus humorum putridorum. Quomodo ergo diſtinguetur humoralis ab ephemera. Quarto uidetur poſſe dari una febris in ſubſtantia cordis, quæ ſimul erit ethica, & humoralis: quoniam ſi putreſcat particula cordis, & ſit infixa caliditas in ſubſtantia eius. Tunc erit una febris confuſa ex ethica, & putrida in cordis ſubſtantia. Dic ad primum, q; erunt tres febres, Ethica, humoralis, & Ephemera, Dic ad ſecundum, q; caſus eſt immaginarius. Et ſi in corde addatur unus gradus, qui nõ lædat operationes, non faciet morbum. Si uero alij duo gradus, in humoribus & ſpiritibus, agãt in cor: uel caliditas iſta eſt impreſſa in eius ſubſtantia, uel non. Si ſic, tunc efficitur unus calor ethicus. Si uero non imprimantur in corde, & lædant ex ſui caliditate, erit humoralis & ephera, Si uero caliditas in ſpiritibus, & quæ eſt in humoribus, & quæ in corde læderent per ſe. Tũc eſſent tres febres ſimul. Dic ad tertium, q; calor*

ad 3

ille qui peruenit ex uapore putrido est sicuti fumus tactum errodens: non sic autem est illæ qui ex spiritibus. Dic *ad quartũ, q. ibi erit* Ethica, *& putrida, sed in distinctis partibus: quoniam caliditas* Ethicæ *erit fixa in humido radicali & substantia cordis intrinseca: putrida uero, in illis uaporibus, & humiditatibus putridis, & sic non una erit febris confusa, sed duæ, & esse unius erit penes caliditatem in uaporibus putridis infixam, qui ex substantia cordis recedunt ad eius concauitatem.*

TEX.

NEC Quicquã refert pręsenti loco, spiritum, uel aërem appellare. Nam de his alibi fusius definitum iam est. Lau.

NIHIL Autẽ in pręsenti opere differt, siue spiritum siue aërem dicamus. Nam de hisce omnibus alibi diligentissime definiuimus. Leoni.

COMMEN. 9.

SPIRITVM, *Cum sit corpus calidæ, & humidæ naturæ, uocat Arist. secundo de generatione animalium, aërem calidum.* Et *est subtile: quoniam aliter non esset corpus facile mobile secundum animæ appetitum.* Ideo *dixit* Galenus *de inæquali intemperie. Promptus ad alterandum spiritus est, ex tenuissimis constans partibus.* Et *tertio de potentijs naturalibus circa finem.* Leuissi- *Spiritus calidæ, et humidæ naturæ*

mus inter omnia quæ ſunt in corpore, primum quidem eſt ſpiritus, ſecundo uapor, & poſt hunc tertio, quidquid ſangninis eſt exquiſite elaboratum atq; attenuatum. Sed haly. 3. artis medicinalis cõmẽto. 15. dixit q, ſpũs, et calor innatus sũt duo uapores naturales in corpore, corpora uidelicet aërea, ſubtilia, ĩter quę exiſtit diferẽtia, eo q, ſpũs ſubtilior eſt calore ĩnato, et calor ĩnatus craſſior et pluris humiditatis. Et Auer. 2. colliget cap. 2. dicit. Mẽbra ſup q̃ dominatur calor, et humiditas, sũt caro, sanguis, et ſpũs: sed calidius oĩbus eſt ſpũs, et poſt illum eſt ſanguis, et poſt illum caro. Et p iſtam eandem uiã incedunt humiditates: ideo q, ſpũs eſt de genere aëris, et aër eſt humidior aqua, ſicut declaratum eſt in naturali philoſofia. Deinde cũ dicit. TEX.

Lau. NVNC Vero ſufficiet illud tantumodo ſcire, quod (puto) Hyp. indicans dixit, continentia, ac contenta, & impetum faciẽtia. Continentia quidẽ appellans, ipſas corporis partes ſolidas: contenta autem: humores: impetum uero facientia ſpũs.

Leoni. NVNC Autem hoc tantumodo ſufficiat intelligere qđ & Hyp. (ut arbitror) oſtẽdit his uerbis: Continẽtia, contẽta, & impetẽtia. Cõtinẽtia quidẽ ſolidas corporis partes appellans, cõtẽta uero humores, impetẽtia aũt ſpũs.

COMMEN. 10.

DECLARAT Quod supposuerat Hyppocratis authoritate, tres esse in humāo corpore substātias, in quibus accēdi pōt calor præter naturā in cōtinentia uidelicet, cōtēta, et impetētia: cōtinētia quidē, ipsas solas pticulas corporis solidas appellans, cōtēta humores, impetētia uero spūs, quo niā in tpe non pceptibili p totum fluunt corpus, et in illo penetrāt, eādē diuisionē posuit in tractatu de tremorē cap. 5. p spūm intellige animalē et uitalē. De spū naturali non inuenies eū affirmare esse in epate, sicut de aīali in cerebro, et uitali in corde, nā. 12. methodi cap. 5. ait. aīalis spūs cerebrū ueluti fontē eße, clare ostendimus, qui partim ex inspirādo, partim ex eo q̧ reticularis plexus suppeditat, irrigatur atq; allitur, Vitalis spūs nō æque euidens demonstratio erat. Sed tamen in corde eum et arterijs cōtineri existimare, alienū à rōne nō est: eundēq; nutritū maxime qdē ex inspirando: sed tamen et ex sanguine, q̧ si naturalis quoq; aliquis spūs est, utiq; is quoq; in iocinore et uenis cōtinebitur. spūs uitalis aliqs est à corde trāsmissus ad mēbra et ab illis alteratus. Aliquis est in corde reseruatus, qui secūdū partē est in porositatibus cordis sibi apropriatus ad propria opa exercēda, et secūdū ptē sub propria forma cōi pmanēs, aptus à corde ad alia mēbra pelli, et de isto maxime intellexit. Est autem hic spūs

Tres subſtātiæ in corpore humano, cōtinētia, contenta, & īpetētia in quibus accēdipotest calor præter naturam.

Nō affirmauit Galē. spūm naturalē ēē ī epate, ſicuti de aīali ī cerebro, & uitali in corde.

corde calidior, quia aëreæ ſubſtantiæ eſt, & cor terreſtris, cum enim delator ſit uirtutum, oportet ipſum eſſe ſubtilem, & mobilem. Quia ergo in noſtro corpore tantū. 3. ſunt ſubſtantiæ corporeæ, in quibus accendi poteſt calor febrilis, tres tantum erunt ſpecies ſimplicium febrium, Ethica ſcilicet, humoralis, & ephemera. Poſtea cum dicit.

TEX.

Lau. FEBRILIS Enim diſpoſitio aliás ex alio de prædictis incipit. Sed in primo genere affecti corporis minime permãet, ſed occupat reliqua, duo: ac niſi prius ſoluatur, proceſſu temporis illa ſimiliter afficit. Atque hęc ſumma ſermonis eſt.

Leoni. NAM Diſpoſitio febrilis aliás ex alijs eorum quę ante diximus ſumit initium: At in genere primo iam læſo nõ ſiſtit, ſed duo reliqua genere inuadit, niſi antea ſoluatur progreſſu temporis, illa quoque ſimiliter afficit. Hæc quidem ſunt totius ſermonis capita.

COMMEN. II.

REPLICAT *Quod dixit in textu ſeptimo, & concludit, & per ſe notum eſt.*

Cap.

CAP. II. DE GENERALI NOTIFICATIONE FEBRIS EPHEMERAE.

TEX.



ED Oportet ea quę dicta sunt, demonstrare, notasque uniuscuiusque generis febrium percurrere. Statim itaque de generatione earũ dicere aliquid opus est. Ex lassitudine ergo, ira, mœrore, ustione, frigore, insomnia, cruditate, temulentia, ac satietate, quosdam febricitare cũctis hominibus perspicuum est, ab ipsa rei euidentia edoctis. Quinetiam pestilentẽ aëris conditionem afferre febrem, minime ignorant quicunque intellectu participant: quẽmadmodum & conuersari cũ his q̃ peste laborant, periculosum esse, Affici.n. periculum est, quasi a' scabie quadam aut ophtalmia. Periculosum præterea est conuersari cum his qui tabe tenentur: atq; in totum cum omnibus qui putridũ adeo expirãt, ut domicilia in quibus decumbũt, grauiter oleant. Constat pręterea ex longo rerum usu, ut qui consuetudinem exer- Lau.

citatiõis omiſerint, ut aliјs multis morbis, ita febribus corripiantur. Et itẽ, ut quę uocatur plethora generet febres, atq; etiã pra ui cibi, ac medicamẽta, & æſtus circa Canis syderis ortum: & alia huiuſmodi cunctis hoĩbus (ut ita dixerim) perſpicuum eſt.

Leoni. ET Oportet quæ iam dicta ſunt demonſtrare, atq; uniuſcuiuſq; generis febrium dignotiones exponere: q̃ primum autem neceſſariũ eſt de earum generatione diſſerere. Quod igitur ex laboribus, ira, & triſtitia, et ſolis ardoribus, atque frigoribus, uigiliјs, & cruditatibus, ebrietatibus, & crapulis quidam febricitare conſpiciũtur, nemo eſt qui ipſa doctus experientia non agnoſcat. Et quidem quod aẽris peſtilẽs ſtatus febrẽ afferre conſueuit, nemo ſanæ mentis dubitauit, ſicuti, & peſtilenti morbo laborantiũ conuerſatio periculoſa, ne inde contagium contrahatur, quemadmodũ ex ſcabie & lippitudine. Eſt etiam eorum qui tabe correpti ſunt cõſuetudo nequaq; ſecura, atq; oĩo eorum qui putridum expirant, adeo, ut domus quas habitant fœtidum exhalent odorem. Illud quoq; longa experientia cõptũ, qđ qui cõſueta exercitia omiſerint, & aliјs morborũ generibus, & febribus maxime corripiuntur. Et quidẽ oẽs, ut ita dixerim,

hoĩes.

homines norũt, quod & quę plethora uocatur, & cibi uitiati, & medicamina, æstusque circa canis ortum, pluraque huiusmodi alia afferunt febres.

COMMEN. 12.

CVM Prædixit quot, & quæ sint genera prima febrium, & unde sumuntur, nunc proponit dicendum de modis generationis, & causis earũ, & de notis quibus ipsæ cognoscuntur: Sed tamẽ inquit, Prius opus est de earum generatione, & efficientibus causis dicere. Et dicit febrem cunctis hominibus fieri ex causis euidentibus, ut lassitudine, ira, mœrore, ustione, frigore, uigilia, cruditate, ebrietatibus, repletione, et supple, cogitatione, gaudio, timore, dolore, fame, siti, et obstructione, ut Auic. prima quarti de ephemera febre, cunctis hominibus perspicuum est ab ipsa rei euidentia edoctis. Item ponens aliam causam dicit. Et ex statu aëris pestilentis febrẽ fieri minime ignorant, quicunque intellectu participant: sicuti conuersari cum his qui peste laborant periculosum, ne inde contagium contrahatur: quemadmodum extra scabie, & lippitudine. Etiam periculosum est conuersari cum his qui tabe tenentur, atque supra in totũ cũ oĩbus q putridum adeo expirant, ut domicilia in quibus decumbunt grauiter oleant. Constat præterea (inquit) ex longo rerum usu, ut qui cõsuetudi=

nem exercitationis omiſerint, ut aliјs multis morbis, ita febribus corripiantur. Item & plethora generat febres, & ita de cacochimia intelligas. Et praui cibi, ac medicamenta, & æſtus circa canis syderis ortum, & plura huiuſmodi alia. Nota hic quid ſit plenitudo, quam græci plethoram uocant, & quid cacochimia. Galenus tertio de tuenda ſanitate finem uerſus, & decimotertio methodi non longe à principio dicit, ꝙ plethora eſt humorum æqualiter ſe habentium redundãtia. Et cacochimia eſt uitioſi humoris copia. Et lib. 2. de cõpoſitione pharmacorum ſecundum locos non longe à principio dicit, fit plethora ex quatuor humoribus proportione auctis, aut ſolo ſanguine: et cũ aliquis aliorum humorum adauctus fuerit, qui ſunt pituita, flaua bilis, & atra, eiuſmodi incrementum non ſimpliciter plenitudo dicitur, sed cum adiectione, ut pituita plenitudo, aut flauæ bilis, aut nigræ. Fit ergo plethora, non ex uitio unius humoris: sed quando omnes humores æqualiter augentur, uel fere æqualiter: quoniam etiam eſt plethora, quando cum humore uno dominante, ſimul eſt ſanguinis abundantia. Et ita plethora eſt altero trium modorum, uel cum ſanguis ſumptus pro quarto humore eſt auctus, uel cum omnes humores id eſt maſſa ſanguinea æqualiter eſt aucta, uel cum non æqualiter, sed ferè æqualiter omnes humores ſunt aucti. Hanc ſentẽtia

Plenitudo qd ſit

Plectora altero trium modorum.

tiam scripsit Gal. in tractatu de plenitudine his uerbis. Species plenitudinis cum in totum corpus æqualiter humoribus diffusa fuerit, extensaque, hoc modo distinguendæ sunt. Rubicunda, siquidem sanguinis plenitudo est: subpallida uero, flauæ bilis, albescit supra naturalem habitum pituitæ plenitudo, quemadmodum nigrescit atræ bilis. Porrò in singulis quæ cõmemorauimus, sanguinem simul coauctum esse oportet: nam si pallida bilis, & flaua nominata aliquando superauerit, ut in regio morbo elaborãtibus, non adhuc plenitudo, nec plethorica dispositio, sed uitiosus humor, cacochimia græce dicitur, huiusmodi affectus est. Hoc pacto in atra bile & pituita dicendum est. Vbi uero sicut antea diximus, uel grauitas, uel tumor supra naturam sit, plethorica quidẽ talis dispositio dicetur. Ex colore autẽ præpolentis humoris speciem cognoscere oportet. Verũ sola bilis, nullum plenitudinis inseparabile symptoma efficere potest, neq; tumorem certe, neq; humoris grauitatem. Scribit & parum post sic. Plenitudo est humorũ corporis abundantia, neq; particularium tumorum, neq; uitiosi humoris species in hoc sermone audire desiderandum est: sed cũ uniuersi uel iuxta pristinam proportionem increuerint, uel exiguum quendam excessum unus inter eos acceperit. Itaque sanguis in plethoricis dispositionibus uehementer potest præ-

Cacochimia qd.

Ex colore spẽs p̃polentis humoris cognosci tur.

Cacochimia, uitiosus humor.

cellere: aliorũ humorũ nullus. Etenim cacochimia nũc, quã uitiosũ humorẽ interpretati sumus, hmõi non plenitudo adhuc, neq; plethora nominatur.

TEX.

Lau

QVAE vero ab ipsis in corporibus nrĩs fiat affectio ex q̃ febricitamus, minime sciunt, neq; pleriq; hominũ, neq; qdã medicorũ. Duplex aũt genus ignorãtiũ talia est: alterũ quidẽ, qd' ipsa experiẽtia tantũmodo nitit̃, tanq̃ nulla rei cuiusquã natura, rõne possit inuestigari. Alterũ aũt genus est eorũ qui sapiẽtes qdẽ uidentur: sed cum ignorent eque q̃ priores, scientię tamen habent existimationem. Ignorare autem eos contingit, quia nullam habent rationalis disciplinę exercitationem, ex qua cognoscunt̃ ac discernũt̃ a demõstratiuis sumptiõibus uerisimilia qdẽ, sed q̃ nihil ueri aut inuenire aut demõstrare possunt. Huic aũt inscitię insolentia accessit, ob quã nõnulli ex eis in tantã audaciam atque amẽtiam deuenerũt, ut nec ea quæ oẽs hoĩes cognoscunt, experientia ipsi edocti, febriũ cãs esse concedãt. De quibus cum libro de causis procatarcticis abũde docuerim, nihil opus est hoc loco mentionem facere temerarię loquacitatis eorũ. Neq;.n. cõtradicere, ne soluere sophismata hoc libro institui: sed instituer̃ ac

docer̃

docere, ſubijciẽdo ea q̃ alibi à nobis sũt de
mõſtrata, ac docẽdo differẽtias febrium.

QVI Vero ab eiſdẽ cãis, nr̃is corporibus Leoni.
aducãt affectus, à quo febricitemus: hoc ſa
nè multos latet, & à pleriſq; etiã q ſe medi
cos ꝓfitent, ignorat. Duplex aũt hæc igno
rantiũ medicoꝶ genus: Alterũ eoꝶ qui ſo-
li expiẽtiæ nitunt, aiũtq; nullius rei nar̃am
poſſe à rõne inueniri. Alterũ eſt genus ho-
minum, qui ſibi nomen ſapientię uindica-
runt, & licet parem habeant cũ prioribus
ignorantiam, opinionem tamẽ ſcientiæ sũt
aucupati. Sed eorũ inſcitia inde habet ini-
tiũ, ꝙ in rõnalibus ſciẽtijs nequaq; sũt exer
citati, q̃ nos diſtinguere, ac ſecernere docẽt
eas propoſitiones q̃ demonſtrandi uim ha
bent, ab his q̃ probabilitatẽ quidẽ cõtinẽt,
nihil tamẽ ueri poſſunt aut inuenire aut de
mõſtrare. Quũ vero ad hãc ignorãtiã acceſ
ſerit arrogantia, ex ipſis quidẽ nonnulli ad
tantã inſaniã, ac temeritatem peruenerunt,
ut neque ea q̃ hoĩes experientia magiſtra
febriũ cãs eſſe didicerũt, velint ipſi cõcede-
re. De quibus quum à nobis ſit in libro de
p̃incipiẽtibus cãis ſufficiẽter diſputatũ, ſup
fluum eſſet eorũdem hoĩum nugas hoc in
loco repetere. Quum nõ ſit p̃ntis opis in-
ſtitutũ, aut alijs cõtradicere, aut ſophiſma-

ta soluere, sed scientię potius doctrinæq́; intendere, quum hic suppositionū loco habeantur quę alibi nobis sunt demonstrata, ac febrium differentiæ doceantur.

COMMEN. 13.

MODVM Secundum quem prædictæ causæ febrem causant ostendit. Et primo in hoc defectum & ignorantiam aliorū ostēdit. Et dicit, q̄ affectio quæ fit in nostris corporibus ab istis causis ex qua febricitamus minime sciūt: neque pleriq; hominum, neq; quidam medicorum. Duplex uero est hoc ignorantium medicorum genus. Alterum eorum, qui soli experientiæ nituntur, tanq̄ nulla entium natura ratione possit inuestigari, de quibus loquitur Gal. 5. de locis affectis cap. septimo dicens. Quibus sine ratiocinatione, rudis dumtaxat experientia suffragatur: de his quæ raro eueniunt experimenta habere nō possunt ueluti eorū, quæ sæpenumero accidunt facile meminerunt. Alterum autem genus ignorantium est, qui se sapientes opinantur: sed parem habent ignorantiam cum prioribus: quoniam solum habent quandam scientiæ existimationem. Et subdit Gal. Ignorare autem eos cōtingit: quoniam in rationalibus scientijs nequaq̄ sunt exercitati, quæ nos distinguere ac secernere docent eas præpositiones, quæ demonstrandi ui m habēt à probabilibus, quæ nihil ueri, aut inuenire,

Medicorū ignorātiū duplex genus.

aut

aut demonstrare possunt. Et subdit, q huic ignorantiæ insolentia accessit, ob quã nonnulli ex eis in tantam audaciam, atq; amentiam deuenerunt, ut nec ea quæ omnes homines cognoscunt experientia ipsa edocti, febrium causas esse concedãt. Et de ista ignorantia iuncta cum superbia loquitur Gal. decimotertio methodi cap. 9. in fine, cũ dicit. Reliqui uero methodici cũ innumeros quotidie iugulent, adeo rationem curandi mutare adhuc nolunt, ut quæ à medicis sunt scripta, qui artis operibus uere insudarunt, ne uel semel experiri uelint, adeo indebile uitium uehemens ignorãtia est, præsertim si cũ superbia sit coniuncta. Deinde Gal. ab impugnatione istorum se excusat remittens nos ad librum de procatarcticis idest de primitiuis cãis. Et litera est clara. Nota q, ut (dicitur) primi medicinæ inuẽtores, de quibus conciliator. differentia prima fuerunt, Appollo, filius eius Asclæpius græce dictus, latine autem Aesculapius, & Hippoc. Et hi tres uiri tres sectas reliquerũt. Prima fuit methodicorũ, ab Appolline producta, cuius sectæ authores fuerunt, secũdũ q scribitur in libro sectarum, Thision, Thesalus, Dionysius, & Manilius, & alij qui sequuti sunt eos. Secunda fuit Empyricorũ, ab Eesculapio cõdita, & huius sectæ primi authores, ut ubi supra dicitur, fuerunt, Serapio Senior, & Appollo iunior, Eraclides, Glaudicus, & Minudoctus, &

Primi medicinæ inuẽtores.

Sectæ. 3. medicorũ

2a secta

omnes qui ſequuntur eos, ſunt de iſta ſecta. Tertia fuit rationalium ſeu dialecticorum, & huius ſectæ authores primi fuerunt, Hippoc. Pythagoras, Diocles, Eraſiſtratus, Griſipilus, Dero ſilue, Theophaſcus, Aſclepiades, Democritus, Dias, Ariſtratus, Archigenes, Andromachus, & Galenus, & multi alij, qui poſt Gal. fuerunt eos ſequentes, ſicut Alexander, Paulus, Serapio iunior, Halyabas, Raſis, Albucheſis, Zoar, Meſue, Auicena, Auerrois, & alij q̃ plurimi. Methodici particularia deſpiciebant, & ſolum uniuerſalia conſiderabant, & ſecundũ eos quãto magis aliqua erant uniuerſalia, tantò erant medicinæ magis neceſſaria, quod tamẽ eſt falſum. Empyrici uero dicti experimẽtatores oppoſiti ſunt prædictis, eò q. ſolum particularia conſiderabant uniuerſalia deſpicientes, dicentes alias ſcientias medico non eſſe neceſſarias. Dialectici uero ſiue rationales medici mediam uiam ueritatis obſeruãt, conſiderantes Particularia, pro ut ſub uniuerſalibus continentur: hi enim rationem cũ experiẽtia coniunxerunt. Nota ſecundo, q. boni medici & rationalis regulatur intellectus per ſcientiã, cogitatiua per experientiã, ſenſus cõis p ſolertiã, memoria p naturã ad bene retinẽdũ, et p exercitium uis motiua p ſolicitudinẽ. Iſte.n. debet eſſe ſolers, ſolicitus, & memorans. Solers qdẽ, ut in breui tpe qd operãdũ ſit cõcipiat: ſolicitus uero in ſtudẽdo et

uisitando, et in applicãdo remedia non ponens in ducias. Memorans esse debet canonum uniuersalium et particularium, ut non contingat in actiõe suæ curationis error. Sed dices. Istæ conditiões ad medicũ rõnalẽ requisitæ, in quo melius repiuntur, uel in sene, uel in iuuene. Dicitur q, solertia magis repitur in iuuene: quoniã oẽs opationes in ætate cõsistentiæ q̃ ætas est ætas pulchritudinis sũt pfectiores, q̃ in ætate senectutis. Etiã solicitudo melior est in iuuene q̃ in sene. Memoria etiam magis perficitur in iuuene, q̃ in sene: quia senes sunt obliuiosi, & primum quod in eis deperditur est memoria. Sed dices, immo deberet esse totum contrarium: quoniam memoria perficitur sicco, & senes iuuenibus sicciores sunt. Dicatis, q, memoria nõ pficitur sicco absolute, sed etiã calido. Nec quælibet siccitas facit ad memoriã, sed certa & determinata: quoniam omnis immoderata discrasia deijcit actum propriæ uirtutis: modo siccitas quæ est in sene est ualde intensa. Ideo nõ facit ad memoriam, immo eam destruit. Sensus etiam exteriores sunt perfectiores in iuuene, q̃ in sene: quoniam senex neq; bene uidet, neq; bene tangit. Nocumentum etiã est in omnibus operationibus, & ipsi delirant: sunt tamen senes doctiores iuuenibus, & habent de habitu experimẽtali lõgo tẽpore acqsito. Et uerificatẽ qđ dixit Arist. in problematibus. Senes multũ habẽt de intellectu. s. spe

Dubitatio.

Primum qđ in senibus deꝑdit ẽ memoria.

nõ q̃libet siccitas facit ad memoriam: sed certa & determinata.

Sensus exteriores perfectiores in iuuene q̃ in sene.

culatiuo: quoniam lungo tempore ſtuduerunt: nõ tamen ſunt apti ad diſcendum: quoniam ſi debe=rent addiſcere, plus perficeret puer in duobus annis, q̃ ſenex in decem. Ecõuerſo autem ſunt pueri, parum habent de intellectu: sunt tamen apti ad diſcendum. Etiam poteſt eſſe, q, medicus iuuenis ſit melior ſene: quoniam ut dixit Raſis quar=to ad Almanſorem cap. ultimo. Poteſt eſſe, q, hic medicus iuuenis ſolers ob ſui ſolertiam in duobus annis plus acquiſiuerit de iſto habitu experimen=tali, q̃ fecerit ille medicus ſenex in quatuor. No=ta etiam ſecundũ Gal. primo methodi non longe à principio, q, poſt mortem Aeſculapij quatuor fuerunt medicorum ſectæ. Vna in Rhodo inſula, q̃ prima fuit. Alia in Gnido. Alia in Italia, in qua maxime floruerunt Philiſtion, Empedocles, Pau=ſanias, & alij quã plures. Alia in Choo Inſula, cuius princeps fuit Hippocrates. Et ſic non eſt ue=rum, q, poſt mortem Aeſculapij fuit deperdita medicina, & q, Hippo. ipſam reſtaurauit, ut nõ=nulli dicunt. Nec Hippo. fuit primus qui eam re=perijt, bene ipſe fuit primus, qui eam recte tradi=dit: priores enim prima principia rerum non cognouerunt: Nam Hippo. fuit primus qui quatuor eſſe elementa inuicem diſtincta inuenit, ex quibus omnia mixta conſtant. Bene etiam ante Hip. fuerunt multi qui de elementis loquuti ſunt, ſed indiſtinctæ: nam quidam omnia aquam eſſe cenſe=

Poſt mortẽ Aeſculapij quatuor ſectæ medicorum. Hip. primus qui recte medicinã tradidit, et primus qui quatuor eſſe elemẽta ĩuicẽ diſtincta inuenit.

bant. Alij omnia aërem. Nonnulli ignem, et omnia ex uno generari dicebāt. Sed Hippo. fuit primus qui posuit elementa esse quatuor, & inuicem distincta, ex quorum commixtione & alteratione omnia alia generantur. Vnde Gale. primo de uirtutibus naturalibus cap. 2. & secundo eiusdē cap. 4. & primo methodi cap. 2. dicit Hippo. fuisse primum inter omnes alios qui recte elementa quatuor disposuit, & secundus fuit, inquit Aristoteles. Idem dicit in de placitis Hip. & Plat. Et hinc est, q, Gal. faciens librū de elemētis, illum inscribit de elementis secundum Hip. ut ostendat illum primum fuisse, qui de elementis recte tractauit, & ideo Hip. fuit primus qui medicinā recta uia & ordine trastauit. Et licet ita sit, quædam tamen obscure dixit, & quædam indeterminate ualde. Et ideo Gal. postea declarauit & determinauit, ut patet in omnibus cōmentarijs ipsius supra Hippo. & præsertim in aphorismis, ut ipse dixit in commento illius sextæ particulæ. Dolores oculorum meri potio &c. Item qđ Hip. diminute dixit Gal. compleuit, ut patet de pulsibus, de quibus parum dixit in tractatu de diebus decretorijs: Gale. autem multos libros edidit in qiubus perfectam eorum cognitionem nobis tradidit. Item de anathomia ualde diminute loquutus fuit Hippoc. Galenns uero omnia compleuit in libris de usu partium, & in de anathomicis ad=

Hip. primus qui medicinā recta uia et ordine tractauit.

qđ Hip. diminute dixit Ga. cōpleuit. De pulsibus & anathomia, parum dixit Hippo.

Hipp. n. nil unq falsi scripsit

ministratiōibus. Vnde primo de usu partiū cap. 8. dicit Gal. Me iudice nihil unq̄ falsi scripsit Hip. sed quædam obscure, quæ interprætabimur, & quædam diminute, quibus adijciemus secūdum traditas ab eo nobis Methodos. Et dixit sexto methodi cap. 4. Ego nāq; non eo consilio, ut nemo Hippo. libros legat, ad hoc opus scribendum accessi. Verum quoniam his mihi primus idonea usus esse uia uidetur, ne tamē eā totā cōpleuisse, cū q̄dā minime limitata, q̄dam imperfecta, obscuraq;, ab eo prodita inuenire liceat: Idcirco ipse tū omnia ea lucide explicare: tum quæ parū discreta sunt distinguere, tum quæ deficiunt supplere studui. Ex Galeno ergo, & Hip. possumus totam, & perfectam medicam facultatem percipere. Nota etiā secundū Gal. primo de ratione uictus acutorum. 13. cōmento, q̄ longe maior certitudo de quæstionibus medicinalibus habet, q̄ de naturalibus. Nā q̄ Mundus sit unus uel plures, simlr q̄ anima sit mortalis, uel immortalis, nō pōt experimēto certificari: sed quæstiones medicinæ bene possunt experiri, seu experimēto certificari: quoniā medicina est habitus docens recte agere, & ad recte agēdū requiritur ratio, et ista nō sufficit: sed opus est ēt expimēto. Et ita ad hoc ut pfecte medicinā sciamus, opus est q̄ ratio experimēto iūgatur: quoniā ratio de se est ambigua. Nec expimētū est fallax, si obseruentur cōditiones requisitæ ad uerū expimēto.

Ex Galeno et Hippo. tota pfecte habetur medicina.

Lōge maior certitudo de q̄stionibus medicinalibus habetur q̄ d̄ naturalibus.

Vt perfecte med. sciat, iūgi debet rō expimēto.

mētū poſitæ à Galeno primo de ſimp. med. cap. 2. et 3. de tēpamētis cap. 5. Et ab Auic. 2. can. cap. 2. Et ſunt quatuor: prima eſt ꝙ oportet experiri medicamen in corpore hominis, et nō in alio corpore. Secunda eſt, ꝙ medicina ſit in natura ſua, non alterata: quoniā ſi calida eſſet calefaciet, cum ſui natura frigeſacere habeat. Tertia cōditio eſt, ꝙ oportet cognoſcere effectū, quem med. facit ꝑ ſe, ab eo qđ facit ꝑ accidēs. u. g. ꝙ aqua curat tethanū in æſtate, qđ eſt frigidū: hoc facit ꝑ accidens: quoniā aqua cū ſit frigida cutim infrigidat et calor ab intra reuocatꝰ, et neruos calefacit. Qūo aūt cognoſcitur effectus qui fit à medicina ꝑ ſe ab effectu ꝑ accidens, docet Gal. hoc modo ibi cap. 2. quoniā quotieſcūq; uidemus ꝙ actio quæ fit à medicina à principio, durat sēꝑ uſq; in finē, actio eſt ꝑ ſe facta à med. et quotieſcūq; ab eadē med. duo fiunt effectus, sēper qđ prius fit eſt ꝑ ſe, ut prius infrigidare aquæ eſt per ſe, ꝑ accidēs uero calefacere. Sed inſtat Auic. contra hoc, loco citato: quoniā aqua calefacta prius calefacit, & poſtea infrigidat: tamen prior actio, calefactio, non ineſt ei ꝑ ſe, sed ꝑ accidens. Et dicēdū ad hoc, ꝙ aqua illa non eſt in ſui natura: Gal. aūt intelligit, ꝙ medicina ſit in ſui natura et nō alterata. Et ita hoc ipſi nō repugnat. et ideo effectus ꝙ primo loco fit a med. in ſui natura ꝑmanēte, sēper ineſt ei ꝑ ſe: Secundus uero per accidens. Quarta conditio eſt,

(Requiſita ad uerū experimētum.)

(Quomodo cognoſcitur effectus ꝑ ſe ab effectu ꝑ accidens.)

(Argumētū cōtra Galenū.)

(Solutio.)

q̃ detur pharmacum in tanta q̃titate q̃ poßit agere: nam si sit morbus ualde calidus, & dares frigida in modica quantitate, nulla fiet operatio. Et ita istæ sunt quatuor conditiones seruandæ in completo & perfecto experimento, quibus seruatis nulla unquã adest in ipso deceptio: aliæ uero conditiones quas ponit Auic. sunt quibus cognoscitur, quando medicina operatur per se, & quando per accidens, & non de requisitis ad uerum experimentum.

CAP. III. DE CAVSIS EXTERIORIBVS FEBRIVM.

TEX.

Lau.



Vbiiciunt ergo, caliditatem, frigiditatem, siccitatem, atq; humiditatem esse elementa corporum, ac fieri primas ægritudines ex intemperie horũ, é quibus vna febris exiſtit, quoties calor quidã præter naturam in corde extiterit. Differentię autem secundum genus caloris, de quibus prȩsens sermo tractat, ab ipsa ma-

terierum genere triplicium differentia ducuntur, suscipientium igneam caliditatem. Aut enim in ipso corpore cordis, aut in humoribus prima ipsa accenditur, ut dicebamus, aut in spiritu.

SVNT Igitur suppositiones hę, calidũ, frigidum, humidum, & siccum, esse corporum elementa, primasque ex eorum intemperaturis constitui ęgritudines: ex quarũ numero febris est una', quoniam in corde quędam præter naturam caliditas generatur. Caliditatis autem differentiæ, de quibus præsens transigit sermo, a' materierum differentia sumebantur, q̃ febrilem caliditatem suscipiunt. Quum autem earundem triplex sit genus: uel enim in ipso cordis corpore accendi dicebantur, uel in humoribus, uel in spiritu. **Leoni.**

COMMEN. 14.

AD *Declarandum modum secundum quem causæ primitiuę sunt causæ febris, supponit primo calidum, frigidum, siccum, & humidum esse elementa corporum. Et intelligit non accidentia, ut caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem. Sed corpus calidum, frigidum etc. scilicet ignem, aquam, terram, & aërem, quæ sunt materia compositorum. Caliditas uero, frigiditas, siccitas, & humiditas, sunt uirtutes elemẽtorum,*

Calidi-tas, frigiditas, siccitas, & humiditas elemētorū uirtutes.

quia sunt causæ instrumentales eorū. 4. cœli. 40. supponit secūdo primas ægritudines fieri in intēperie horū ex quarum numero febris est una, cum calor præter naturam fuerit in corde. Et subdit repetens dictum & declaratum superius, q̃ differentiæ secundum genus caloris febrilis de quibus præsens sermo tractat ab ipsa materierum triplicium differentia sumuntur. Et ostendit Gal. ad sēsum in tract. de elementis, q̃ elementa sint corpora prima: quoniam uidemus, q̃ humores sunt ex cibo & potu: cibus uero sunt carnes & panis, q̃ generantur ex herbis uel à terra. Igitur humores fiunt ex eis quæ in terra oriuntur. Vnde ex semine proiecto in terra, & si paruum sit, fit magna planta, quæ fit ex terra & aqua simul cum calore aëris & ignis. Igitũ cū humores fiant ex istis, et ex humoribus generētur mēbra, sequitũ q̃ mēbra fiant ex elemētis, quæ non uidemus fieri ex alijs prioribus. Et ideo ea appellamus corpora prima quæ non apparent componi ex alijs, et resolui in alia. Ideo dicebat Gal. q̃ sunt partes minimæ corporum ex quibus omnia alia fiūt. Et patet ex definitione elemēti posita quinto metaph. tex. cōmēti. 4. scilicet ex quo cōponitur aliquid et est in eo, & indiuisibile in alterā speciem. Nec soli materiæ primæ competit hæc definitio, ut ex textu patet declarante de syllaba et de aqua &c. Et cōfirmatur ex definitiōe elemēti posita. 3. cœli. Ele-

Elemēta esse corpora prima, sensu manifestum.

Elemēta ptes minimæ corporum.

Elementi definitio.

mentū

mentum corporũ est ad quod alia corpora diuiduntur intus existens, potentia aut actu indiuisibile in alteram speciem. Et exponitur ab Auer. 3. cœli cõm. 41. elemẽtum est simplicissimũ eorum q̃ existũt in cõposito. Et cõm. 65. Est illud in q̃d ultimo diuiditur res. s. mixtũ essentialiter, & primo cõponitur essentialiter. Quòd uero elementa quatuor sint et non plura, sic probatur ab Arist. secũdo de generatione tex. cõ. 16. 23. et. 34. quoniã tãtũ quatuor sũt qualitates primæ. s. calid. frig. hum. & siccitas, quæ tantũ sex modis combinabiles sũt. Ipsis intellige in sua simplicitate remanẽtibus, quorum duo modi sunt incõpossibiles, scilicet calidum, & frigidũ, & humidũ, & siccum, ob eorum cõtrarietatem: calidum aũt, & siccũ ignis est, humidum & calidum, aër, frigidũ, et humidũ, aqua, sed siccũ, et frigidũ, terra. Hũc modũ arguẽdi hẽs à philosopho secũdo topicorũ cõ. 19. nõ incõuenit tamẽ elemẽtis uiolentiã passis in eis qualitatũ remissionem & cũ cõtrario ad mixtionẽ reperiri. Aliam habes rationem ab Arist. 4. cœli tex. cõm. 44. & 2. de generatione. 22. Tantum quatuor sunt motus recti simplices. Ergo tantum quatuor sũt corpora simplicia rectarũ dimensionũ. Argumẽtũ patet ex essentia motus sup naturã mobilis. Probatur antecedens. Tãtum quatuor sunt loca per motus simplices acquisibilia. Ergo &c. Patet cõsequẽtia, quoniã specificatur motus

Elemẽta 4. esse & nõ plura

2 ratio

à termino ad quem. Antecedens probatur. Duo ſunt loca contraria maxime diſtantia, & duo media: quia tantum quatuor ſunt naturæ ſimplices, quarum quælibet in proprium locum effectiue inclinat: leuitas.n.ſimpliciter in locum ſimpliciter ſurſum inclinat, qui eſt lunæ concauum: leuitas uero ſecundum quid, ſurſum inclinat, ſed in locum ſecundum quid ſurſum, grauitas ſecundum quid, in locum deorſum ſecundum quid inclinat: grauitas uero ſimpliciter, in locum ſimpliciter deorſum inclinat, qui eſt centrum mundi. Circa etiam hoc primum ſuppoſitum uidendum quomodo elementa remaneant in mixto: ſed primo uidendum quæ ſint eorum formæ ſubſtãtiales. Alexander Aphrodiſeus, ut ſibi tribuit Auer. octauo metaph. cõmẽto quinto, uult, qualitates, ut caliditatem, frig. humid. ſiccitatẽ, eſſe elementorum formas ſubſtantiales. Et huius opinionis uidetur Gal. in primo de elemẽtis ſecundũ Hippo. ubi reprobat dicentes qualitates ipſas ſolas eſſe elementa, non autem corpora ipſis prædita, ut ꝙ ignis non eſt elementum, sed ſumma caliditas. Dicit Gal. iſti ignorant elementum à principio differre. Item dicit ſumma caliditas ſimplicior eſt igne, et hac innaſcente materiæ primæ ignem facit. Item dicit principium generationis ignis eſt materia ſubiecta uniuerſis elemẽtis qualitatis expers. Item materia iſta ingenita & in-

De formis ſubſtantialibus elemẽtorũ.

corruptibilis

corruptibilis est : id autem quod generatur in ea & interit qualitas est . Item elementum eiusdem est generis cum elemento : principium autem nō. Item dicit corpus humanum componi ex partibus singularibus, quæ fiunt ex humoribus, ex cibo & potu, & hæc fiunt ex elementis : elementa autem fiūt ex materia et qualitatibus primis. Igitur principia elementorum non sunt nisi materia & qualitates primæ eorum : Nec loquitur Gal. ut medicus : quoniam ut dicit Auic. prima primi, cum ipse loquitur de elementis, non loquitur ut medicus, sed ut philosophus . Item primo de usu partium cap. 9. & primo de iuuamētis membrorū cap. secundo dixit complexionem esse propriam substantiam & naturam corporis, quod non potest esse si primæ qualitates sint accidentia & nō substantia . Nec Gal. distinxit complexionē ab anima : de natura enim animæ dubitauit quinto de accidenti cap. quinto , & tertio de locis affectis cap. 6. Nec animam intellectiuam distinguit à sensitiua in homine : Ideo intellectum posuit organicum utentem medio cereberi uētriculo. Et q̧ hæc opinio uera sit sic ostenditur . Nam arguit Arist. contra Platonem, in plantis non esse sensum, quoniam in plantis nulla est operatio sensus, sic similiter arguitur . In igne nulla est operatio alterius formæ . Igitur sola qualitas est eius forma . Item uidetur hæc opinio ad mentem Arist. nam secūdo

Complexionē nō distinxit Gale. ab aīa nec ītellectum à sēsitiua

secundo.

de partibus aīalium cap.1. ubi ponit tres eſſe cō-
poſitiones, unam ex elementis &c. inquit melius
eſt dicere, ex uirtutibus elemētorum. Virtutes au-
Tertio tem ſunt qualitates, ut ibi dicit. Tertio ſic argui-
tur. Id quo primo ſubſtantia agit eſt eius forma
ſubſtantialis: ſed qualitate elementū primo agit:
eſt enim per eam in actu, & per eam generat ele
Quarto. mentum. Quarto omne principium eſſentialiter
diſtinguēdi eſt principium eſſendi: ſed qualit. pri
mæ eſſentialiter diſtinguunt. igitur qualitates pri
Quinto. mæ ſunt principium eſſendi. Itē oē id, quo intrin-
ſecæ conſtituitur ſpecies ſubſtantiæ eſt ſubſtātia:
ſed per cōtrarietates primas intrinſece conſtitui-
tur ſpecies ſubſtantiæ: patet per Ariſt. 2. de gene-
ratione tex. cōm. 7. ubi inquit. Manifeſtum q, non
omnes contrarietates corporis ſpecies & princi-
pia faciunt, ſed ſolum quæ ſecūdum tactum: cau-
ſa. n. effectiua & finalis potius ad indiuidua cōpa
rantur, q̃ ad ſpecies, ſed huiuſmodi cōtrarietates
ad ſpeciem comparantur. Ideo rationem habent
intrinſeci principij, & nō extrinſeci. Item id quo
poſito ponitur elementum, & quo remoto remoue
Sexto. tur, eſt eius forma, Ariſt. 2. de anima tex. cōm. 8.
Sed poſita complexione ponitur ſubſtantia, &
remota, ſubſtantia membri remouetur. Igitur
complexio eſt membri forma. Item ſignum sū-
ptum à complexione eſt ſignum ſumptum à ſub-
ſtantialiter inhærentibus. Sed contra hanc opi-
nionem

opposita

arguit Auerrois loco citato: quoniam quod est accidens in uno, in nullo est substantia, primo phisicorum textu cõm. 27. sed caliditas est accidens in mixtis. Igitur & in elementis. Secundo ignis est substantia, aut igitur caliditate tantum, aut siccitate tantum, aut utroq;. Si primum, siccitas est in eo accidens, si secundum, caliditas. Si tertium, igitur non est ignis corpus unum simplex. Tertio tunc ad substantiam esset per se motus, quod est contra philosophum primo phisicorum textu cõm. x. Et consequentia patet, quia ad caliditatem est per se motus. Quarto tunc substantia esset primo tangibilis à tactu inquantum tactus est, quod est contra philosophum secundo de anima textu cõm. 65. Patet consequentia, quoniam caliditas est primum sensibile tactu inquãtũ tactus est. Ad primũ aliqui reflectũt argumẽtũ cõtra Auer. q tenet formas substãtiales elemẽtorũ intẽdi et remitti, sic. Forma substãtialis elemẽti intẽditur, igitur accidit mixto. Sed dicẽdũ, q formæ substãtiales elemẽtorũ intẽduntur et remittuntur, Sed nõ p motum quẽadmodũ qualitates. Pro quo intelligẽdũ, q forma substãtialis dupl'r accipi potest. Vno modo ĩ se, et sic ipsa nõ suscipit magis et minus, et intẽsionem, et remißionem. Et sic dixit Auer. in prædicamẽto subæ, substantiã nõ suscipe magis et minus: quoniã ipsa non prædicat̃ magis de uno indiuiduo q̃ de altero, neq; magis de uno in

Argumẽta Auer.

Secundo.

Tertio.

Formæ substantiales elementorũ intendũtur & remittuntur nõ p motũ quẽadmodũ qualitates.

uno tempore q̃ in alio: quoniam eſſentia conſiſtit in indiuiſibili: quia ipſa dicit certam diſtantiam à non gradu entis, à qua quomodocunq; intendatur uel per intenſionem, uel remisſionẽ, uariatur eſſe ſpecificum. Sed in formis accidentalibus concrete acceptis non ſic eſt: quoniam ipſarum multæ de indiuiduis ſubſtantiæ cum aduerbio magis uel minus prædicantur. Alio modo accipitur forma ſecundum q̃ eſt in materia. Et ſic ſi ipſa recipit magis & minus, hoc eſt ſecundum q̃ eſt in materia. Diſtinctio hæc eſt Auerrois octauo metaph. com. x. Non tamen omnis ſubſtantialis forma recipit magis uel minus, sed ſolum illa quæ intenſiuam habet quãtitatem, ſecundum quã ſecundum modos eſſendi intenſum & remiſſum uariantur. Dic ergo, q̃ materia non dicitur intenſior, quia plus habeat de forma quã prius: quoniã comparatiuum illud non applicatur non habẽte quãtitatem intenſiuam qualem materia non habet, neq; aliqua forma mixti: sed tantum ſubſtãtialis forma elementi quantitatem habet intenſiuam: elementorum enim concreta denominatiua ſecundum magis & minus prædicantur: ut magis aëreum eſt hoc: quia in eo dominantior eſt aër, ex quo modo loquendi non notatur formæ elementalis intenſio, neq; remisſio, sed dominium illius in mixto maius uel minus, quod dominium q̃titatem elemẽti ſequitur, uel abſolute, uel incõ

quo forma ſubſtantialis rcipit magis et minus.

paratione

paratione ad alia elementa. Ad secundum dicũt, ꝙ non dicitur corpus simplex, quia habeat unam formam tantum: sed quia non est resolubile in aliud corpus. Contra indiuiduum speciei tantum sub una specie continetur. Ergo tantum unã formam substantialem habet: consequẽtia patet, quoniam si duas formas habet à indiuiduum, ipsum in duabus speciebus est. Patet cõsequẽtia: quia substantialis forma dat esse specificum. Item aut caliditate a ignis est in specie ignis, aut non, si sic igitur non indiget illud indiuiduum siccitate ad hoc ut sit ignis. Si non. igitur datum indiuiduum est in duabus speciebus. Item ignis est tantum unius quiditatis. Igitur non multas substantiales formas habet. Patet consequentia, quia forma quiditas est. Et sic multarum formarũ indiuiduum erit multarum quiditatum indiuiduum. Et sic ignis erit quid et quid. Ad tertium reflectunt argumẽtum contra Auer. quoniam formæ substantiales secundum ipsum intenduntur & remittuntur. Sed declaratum est quomodo intenduntur & remittuntur, et ꝙ non per motũ sicut qualitates. Quod autem complexio nõ sit forma substantialis mixti probatur: quoniam tunc grauia elementa in mixto essent infra, & leuia supra: quoniam non esset ibi alia natura alium ordinem requirens, q̃ natura elementaris. Nam complexio est quatuor qualitates primæ determinato modo se habẽtes.

ꝙ cõplexio nõ sit forma substantialis mixti.

Secundo tunc anima esset ex elementis: quia elementorũ formæ in certa nobili proportione congregatæ essent anima: cuius oppositũ uult philosophus primo de anima textu cõm. 82. et. 3. de anima tex. cõm. 6. Tertio, quoniã tunc mixtũ nõ haberet aliquid qđ elemẽta inuicẽ cõtineret. Et sic ipsa distraherẽtur: quoniã grauia deorsum, & leuia sursum inclinarẽtur. Argumẽtũ est philosophi 2. de anima tex. cõm. 39. ad probãdũ nutritionẽ aut augmẽtationẽ non esse à natura elemẽtari. Distinguatur igitur ex. 2. de anima sensus ab intellectu. Distinguatur & secundo sensus à complexione, tanq̃ principiũ ab instrumẽto. Ideo glossat Cõcil. differentia. 17. complexio est substãtia. i. principiũ instrumẽtale operationũ. Iac. Forl. dicit complexio non est forma substãtialis: quia ipsa est immediatũ principiũ operationum: sed substantia non, Deficit Iac. quoniã substãtia immediate principiat motũ localẽ. Fiat igit̃ ratio de alteratione, quæ mediate à substãtia est, immediate uero à qualitate. Cõplexio nõ est materia: qa cõplexio est principiũ actiuum opationũ, materia uero nõ, sed passiuum. Et sic cõplexio nõ est natura proprie. Cõplexio nõ est cõpositũ: quia substãtia nõ imediate alterat, sed bene cõplexio. Et ẽ qualitas, Auic. prima primi, 2. sufficiẽtiæ, 12. aĩaliũ, Halyabas primo theoricæ. Itẽ qualitates primæ sũt in elemẽtis ut in subiecto et cõplexio in mixto. Itẽ formæ mixti

nõ ſufficienter præparat materiam qualitas prima, sed bene cõplexio. Ergo ipſa nõ eſt qualitas prima, sed qualitates primæ. Dicit pluſq̃ cõm. Cõplexio ẽ qualitas ſecũda ĩmediate ſequẽs qualitates primas. Dicit Dynus. Cõplexio ẽ qualitas ſecũda mediate ſequẽs qualitates primas: sed ipſa eſt immediate media duarum contrarietatum, quæ immediate ſequuntur qualitates primas, priuſq̃ ſe ad certum gradum deduxerunt. Gentilis, etiam Iac. Forl. dicit. Complexio eſt media duarũ cõtrarietatum, ſcilicet calidi, & frigidi, humidi, & ſicci: quia tactus ſunt plures, ſecundo de anima cõmento. 108. Non ratione animæ plurificatæ, sed ratione organi, ut patet. Igitur ratione temperamenti, quod eſt aliud & aliud. Iac. deficit: quoniam diuiſio non eſt ſufficiens: sed remanet obiectorum multitudo penes quam uirtus diſtinguitur. Item media sunt alia, & alia, extremis exiſtentibus alijs & alijs. Ad argumenta in oppoſitum, quando dicitur. in igne nulla eſt operatio alterius formæ à qualitate. Hoc negat, patet de ignitione, cuius particulare agens eſt forma ſubſtãtialis, et nõ accidentalis, et de motu ſimplici recto à grauitate, et leuitate. Si aũt ignis solũ caliditatẽ produceret, et non igneitatem, oporteret igneitatẽ ab extra uenire. Et ſic igneitas induceretur, et nõ educeretur de potentia materiæ, qđ eſt in quo Ariſt. Platonẽ, & Auer. Auicenam depre-

ad arg.ta in opp.m

hendit. Ad secundum & tertium, ignis potest ad duos effectus comparari, ad ignē productum, & tunc forma substantialis est particulare agens, et principale, & caliditas instrumentale, & ad caliditatem productam, & tunc caliditas est principale, et forma substantialis uniuersale regulans alterationem ad terminatum finem, q̃uis caliditas ipsa non habeat esse per se, sed in alio: licet enim natura possit motum localem immediate producere: non tamen ipsa potest qualitatem producere, licet illam possit sibi determinare. Ad quartum elementa considerantur uno modo, ut partes uniuersi. Et sic naturis recte localiter motiuis distinguuntur, quæ sunt differentiæ intrinsecæ & eßentiales elemētis. Alio modo, ut miscibilia sūt. Et sic qualitatibus primis distinguuntur: quoniā illæ sunt principia actionis & transmutationis: non autem grauitas & leuitas, nisi remote. Distinctio hæc est Auerrois tertio cœli commento ultimo, & in prohemio quarti cœli. Dic etiā duplicē esse distinctionem, essentialem, & accidentalem. Tunc distinctio elementorum per qualitates, est per aliquid quod est accidens, sed non per aliqd quod sit substantia. Ad quintum elementa habēt definitionē in qua intrat qualitas propria illi pro differentia: & sic eßentialiter aliquo modo distinguuntur elementa per qualitates: sed tamen illa differentia est circumlocutiua. Est etiam prin

cipium elementi qualitas licet non intrinsecum, sed extrinsecum, quia effectiuum conseruando uel producendo instrumentaliter, ut Auer. *dixit.* 3. *cœli cōmēto .*67. & 4. *cōmēto.* 40. *Ad aliud negatur maior, patet de proprijs passionibus. Arist. autem consimilem probationem fecit de primo, quo posito ponitur compositum, & quo remoto remouetur, non autem de secūdario, sicut ipsa formatur nunc. Et ideo ponitur membrum primo ad positionem suorum principiorum substantialium, secundo uero positione suorum instrumentorum, cuiusmodi est complexio. Ad ultimum signum à complexione sumitur à substantialiter inhærentibus sanitati uel ægritudini, non autem membro. Modo uidendum de quæsito. An elementa formaliter remaneant in mixto. Et tenendo opinionē Galeni & Alexandri, q; qualitates elementorū sint formæ substantiales, facile est soluere quæstionem. Sed difficultas est apud alios tenentes formas substantiales elementorum esse distinctas à qualitatibus. Aliqui enim dicebant elemēta manere in mixto in suo esse integro in substātia et accidentibus quæ sibi naturaliter determinãt. Sed istud esse elementorum in actu in mixto, est quod negauit philosophus tertio cœli tex. com.* 32. & .2. *de generatione textu com.*48. *Et reprehenditur hic modus primo de generatiōe tex. cō.*90. *quoniam tunc mixtio esset ad sensum tãtum quē=*

Dubitatio de elemētis An formaliter remaneãt ī mixto.

admodum est de pipere & zinzibere tritis, et simul permixtis: hæc enim talia sunt admixta, & non uere mixta, & non sunt unum, nisi congregatione, & eorum permixtione: non autem substantialiter: patet consequentia, quoniam minima elementorum sunt positione distincta: non enim se penetrant, & per se suum esse & substantiale, & accidentale integrum seruant. Item arguit ex natura mixti: quoniam tunc non quælibet pars mixti integralis esset mixta, uel una pars partis mixti essentialis esset elementum purum. Et patet consequentia: quia aut forma mixti est de qualibet parte materiæ extracta, & tunc habetur secunda pars, aut non, & tunc habetur prima, etiam habetur forma indiuisibilis, quæ non est intellectus, quod est impossibile apud philosophū.

Auicenæ opinio de remanentia elemētorum in mixto.

Alia est opinio Auic. ut refert Auer. 3. cœli cō. 67 & ut extrahi potest ex prima primi doctrina de complexionibus, q̄ uult elemēta manere in mixto in esse integro secundum formas substantiales, et secundum qualitates in esse refracto: nam ut. 6. suæ metha. inquit, si elemēta nō remāerēt, tunc ipsa nō plus haberent rōnem elemēti respectu mixti, q̄ unū elementum respectu alterius, cum in cōuersiōe unius ad aliud, in genito nihil formæ corrupti remaneat. Si igitur ibi remanent, cū formæ substātiales nō recipiāt magis et minus, oportet q̄ ibi sint sub esse actuali cōpleto: cū aūt nō possint

*ibi remanere qualitates eorũ ſub eſſe actuali cõ=
pleto: cum ſecũdum qualitates ſint contraria. Ha=
bẽt igitur ibi eſſe refractũ. Et reprehenditur hæc
opinio ab Auer. ibi. Quoniã tunc mixtum nõ eſſet
unũ ens ſubſtãtial'r et generatio mixti nõ adduce
ret formã ſubſtãtialem. Conſequentia probatur.
Duæ ſpecificæ formæ ſubſtantialiter cõpletæ nõ
ſunt cõpoſſibiles in eadẽ numero materia, ex qua
extrahuntur. ſ. forma ſubſtantialis mixti & ele
menti. Si igitur præexiſtunt formæ elemento=
rum, & permanent, tunc non aduenit forma
ſubſtantialis mixti. Et ſic non remanet mate=
ria mixti ſub una forma: ſed ex pluribus ex
quibus, cum ſint in actu, non fit una ſubſtantia,
immo remanent quatuor elementa extra. igitur
etiam ſequitur q; generatio mixti non adduce=
ret formam ſubſtantialem in actum. Sequitur
etiam q; mixtum non ſubſtantialiter differt ab
elementis, ſed tantum in accidentibus, quod ma=
nifeſte eſt falſum. Item non eſt poſſibile for=
mam elementi poſſe dare indiuiduo elementi eſſe,
nomen, definitionem, operationem, & ſubſiſten-
tiam, & poſtea ea non uariata ſubſtantialiter
non amplius dare eſſe illi non actuabile per ul=
teriorem ſubſtantialem formam. hæ rationes
Auerrois contra Auic. ſunt fortiores contra præ
tactam opinionem propter remiſſionem acciden=
tium, quam concedebat Auic. quæ non tenetur ab*

illa. Et ulterius ostendit Auer. q; non possit ibi esse refractio qualitatum, ut imaginatur Auic. quoniam si forma substantialis posset ibi conseruari in sua perfectione cum caliditate remissa, eadem ratione poßet etiam stare sine caliditate: patet consequentia, quia caliditas est eiusdem rationis in suis gradibus. Ergo quãtum est ex parte caliditatis ipsa non est magis ab igneitate inseparabilis in uno gradu, q̃ in altero: nam inquit. si formæ elementorum remanent in composito in suis perfectionibus, contingit, ut in composito sit ignis in actu: ignis enim non est ignis in actu nisi in calore & siccitate quæ sunt in summo. Si autem amittant quandam partem istarum qualitatũ propter mixtionem, & formæ tantum remanent perfectæ: possibile est ut formæ eorum denudentur ab his qualitatibus secundum totum: Idem enim iuditium est partis & totius. Alia est opinio cõmunis, Diui Thomæ, Scoti, Egidij, plusq̃ cõmẽtatoris, & multorũ aliorum, dicentium q; nihil de substantia elementi remanet in mixto, uel elementorum nisi materia prima. Et dicit Thomas de Garbo, q; forma mixti est uera forma simplicissima, & q; nullo modo in ea sunt formæ elementorum, quæ perfectior est formis elementorum, media inter eas, quoniam ei attribuuntur operationes elementorum remissæ. Similiter forma complexionalis est forma simplicissima, sicuti quælibet

Opinio diui Tomæ, Scoti, Egidij, & plusq̃ comẽtatoris.

extremarum

extremarũ qualitatum tenens mediũ earum: quoniam operationes illarum habet remissas ex quo compositum appellatur. Nam inquit, si non esset uera forma simplicissima in essentia, iam contraria, quorum unum uere non est aliud, dicendo: hoc non est hoc, eßent in eodem subiecto, quod uidetur absurdum. De qualitatibus uero dicunt aliqui, ꝙ in mixto non sunt qualitates elementorum: quoniam si non manent elementa, neq; eorum qualitates: sed sunt qualitates quæ fuerunt elementorum: quia remansit subiectũ inhæsionis, scilicet materia. Alij dicunt qualitates mixtorum similes esse qualitatibus elementorum. Dicunt alij uirtus elementi saluatur: quia qualitas secunda, quæ est complexio, quæ uirtute continet qualitates elemẽti saluatur. Alij, saluatur uirtus elementorum: quia forma mixti saluatur quæ uirtualiter perfectionaliter continet formas elementorum. Alij, saluatur uirtus eorum: quia mixtum quod est medium per conuenientiam cum elementis, non per participationem. Sed horum positio defendi non potest, & primo patet ex definitione elemẽti posita tertio cœli tex. com. 3. elementum corporum est ad quod alia corpora diuiduntur intus existens potentia aut actu indiuisibile in altera specie. Et dicit Auer. tertio cœli elementum est simplicissimum eorum, quæ existunt in composito, Et com. 65. dicit. Est illud in quod ultimo diuiditur res scia

Elementi definitio.

licet mixtum essentialiter, & primo componitur essentialiter. Conuenit igitur hæc definitio quatuor corporibus simplicibus, ut dicit Auer. in libro canticorum com. 6. Si igitur oppositum tenetur, sequitur elementa non esse elementa: quoniam non conuenit eis elementi definitio: quoniã ipsa nõ manent in illo, quod cõponitur ex illis. Itẽ non est elemẽtum nisi elementati tertio cœli cõm. 21. et. 31. et. 68. quoniã corpora simplicia non sũt cuiuscunq; corporis elementa: non enim aliquod eorum est alterius eorũ elementum: quãuis materia unius remaneat in altero, cum unum in alterum substantialiter transmutatur. Item correlatiuorum altero destructo, alterũ destrui necesse est. Item mouetur mixtum à prædominanti elemento. Ergo elementum est in eo. Itẽ si nõ sunt elemẽta in mixto perit ratio philosophi secũdo de anima tex. cõm. 39. ad probandum animam esse cãm augmẽti. Nam sic arguit, si nõ, elemẽta distraherẽtur: quoniã leuia sursum, et grauia deorsum traherent. Si autẽ ipsa elementa non sunt in mixto, q̃uis anima non augeret, nõ distraherentur elemẽta. Perit et ratio eius secũdo de generatiõe animalium. Si ex qualibet corporis parte, tã similari, q̃ dissimilari, semẽ decideretur. tũc ex elementis ẽt decideretur, & patet consequentiã tenere propter inexistentiã elemẽtorũ ipsi animali. Perit & tertio demonstratio eius secũdo cœli tex. cõ. 22. et

tertio

tertio cœli tex.cõ.68.ad probandũ elemẽta nõ habere determinatã figuram: quoniã aliter non sub quocũq; mixto saluarentur: quoniã in mixtis illis suã figuram non seruarent. Itẽ et quarto perit rõ eius secũdo de anima tex.cõ.52.ubi queritur, propter qd sensus nõ sentiunt elementa animalibus inexistẽtia, Respõdet philosophus, qa sẽsibus qui sũt in potẽtia immediata ad sẽtire defficit mediũ intr insecũ uel extrinsecum: quoniam sensibile positum supra sensum nullam facit sensationem. Debuisset autem philosophus respondere: quia elemẽta ad mixtionem uenientia corrumpebantur: ideo non sentiuntur in mixto. Est uero opinio Auerrois, qui uult formas substantiales elementorum remanere in mixto non integras, sed ruptas, similiter, & qualitates: quoniam remittuntur primę qualitates, ut ex eis fiat complexio. Ergo remittuntur substantiæ elementorum, ut ex eis fiat mixtum: patet consequentia, quoniam elemẽta remanent in mixto, & non in eorum esse substãtiali integ o E go remanẽt in eorũ esse substãtiali rupto, argumentũ est Auer. tertio cœli. 67. Pro quo nota primo, q, elementis aduenit duplex ruptura, Vna per diuisionem eius in partes quãtitatiuas, quæ tritura appellatur, & hæc pro mixtione est necessaria. Et non sufficit elementorũ diuisio in magnas partes: sed oportet, q, ad minima diuidantur, & q, plurimum unius tangat

Auerrois opinio.

Duplex ruptura ĩ elemẽtis.

Non omnis elementorũ ruptura sufficit ad mixtionẽ facienda.

minimum alterius: sed hæc ruttura non sufficit ad mixtionem faciendã: dixit enim philosophus primo de generatione.86. Neque secundum parua saluata oportet, quæ miscentur dicere mixta esse: compositio enim erit. & non mixtio, tunc enim contigeret, q̃ non à qualibet parte carnis generarentur ignis & aqua. Alia est ruptura p alterationem, quæ est uariatio in forma substantiali uel accidentali: contraria enim iuxta se posita sine impedimento agunt rumpendo suas qualitates, ad quarum rupturam formæ elementorũ substantiales etiam remittuntur: hoc uoluit philosophus secundo de generatione.48.dicens. Quæ miscentur corrumpunt intentiones .i. formas ab eis intentas ad inuicem: tunc neq; materia erit, neque illorum contrariorum actu simpliciter, sed medium. Item si aër exẽpli gratia calefieri habet in hora: tunc in medietate horæ maior erit illius leuitas q̃ prius. ergo ignis leuitas magis recipit, & minus. Sunt autem grauitas & leuitas elemẽtorum formæ substantiales, ut dixit Auer. tertio cœli.17.in fine, & in prologo quarti cœli, & in com.primo eiusdem quarti, & dicuntur naturæ dixit in com.secundo: natura autem omnis substãtia est secundo physicorũ tex.com.quarti, & primo cœli cõm.17.& dicit primo cœli.17.Grauitas est natura, quæ est forma ex qua procedit descẽsus. Item secundo de anima com.108.graue & leue sunt

Leuitas, et grauitas formæ substãtialis elementorum.

ue sunt

ue sunt in prædicamẽto substãtiæ, et quarto cœli com. 20. in fine. Impossibile est ponere grauitatẽ & leuitatem sub accidente: Aliquãdo tamen grauitas & leuitas sumuntur pro grauitatione, & leuitatione, iuxta id Auer. quarto cœli com. 29. Grauitas & leuitas quas habent elementa in suis locis non est nisi uelocitas motus ad superius & ad inferius ab eo qui facit uiolentiã. Et sic isto modo grauitas & leuitas est operatio formæ substantialis & motus. Nota secundo, q; quia elementa in mixto non dant esse nomen, & definitionem ipsi mixto, dixit Arist. tertio cœli. 32. & secundo de generatione. 48. illa esse in mixto in potẽtia: quia ab actu sumuntur, nomen, esse, & definitio secũdo philo. tex. com. 11. Idem dixit Auer. primo de generatione com. 90. et primo canticorũ com. 56. & quia per esse elementa in potentia in mixto poterat intelligi, q; solum materia elementi maneret in mixto: ideo dixit elementa manere in mixto uirtualiter, quod materiæ non conuenit, & quia per uirtutem elementi poterat intelligi non substantia elementi, sed aliud, ut supradictum est, q̃uis elementum esset totaliter corruptum, dixit Auer. q; hoc esse uirtualiter est forma elementi remissa. sunt igitur elementa in mixto in potentia opposita actui integro, & in actu remisso. Sed contra hanc Auerrois positiõem obijciunt primo, quoniã ponit formas substantiales elementorum habere

Grauitas et leuitas prograuitatiõe et leuitatione, ẽ opatio formæ subãlis, & motus

Qũo elementa dicũtur ẽẽ in mixto in potentia et uirtualiter.

contrariũ, qđ est cõtra Arist. in prædicamẽtis, et patet cõsequẽtia, quoniã cã magis et minus est ad mixtio cõtrarij. 5. phy. tex. cõ. 19. Secũdo seq̃t ad subam ẽẽ motũ, cõtra philosophũ. 5. phys. tex. cõ. 10. patet cõsequentia, ex successiua acq̃sitiõe ul̃ ꝑditione formæ subalis. Tertio sibi cõtradicit, q̃a. 5. physi. tex. cõ. 21. dicit, ꝙ ĩ generatiõe nõ est ꝑfectio diminuta de genere eius ad qđ est motus, q̃a forma est indiuisibilis. Quarto põit formas elemẽtorũ medias inter subam et accidens, qđ est inter cõtradictoria dare mediũ. s. iter esse ĩ subiecto et nõ esse ĩ subiecto. Quinto seq̃tur formã mixti esse accidẽs: quia aduẽit materiæ informatæ forma elemẽti, et qualibet forma q̃tũcũq; imꝑfecta dat m̃riæ esse simpl'r. Sexto tunc non sufficit pro forma mixti extrahẽda præparatio qualitatiua aut q̃titatiua, sed requiritur substãtialis ꝑ formas elemẽtares, & sic in minimo elemẽti inexistenti mixto erunt duæ aut plures formæ elementorũ, quod est impossibile, patet consequẽtia: quia in minimo elemẽti existit forma mixti: quia đ qualibet parte materiæ minimi elemẽti educta est forma mixti, & quãlibet partẽ illius informat. Septimo hæc positio destruit naturam formæ: quia conuertit illam in naturam materiæ, quia ponit duplex esse simpliciter, scilicet actuale, & potentiale. Octauo subiectum generationis est ens in potẽtia primo physi. cõ. 54. et primo de generatiõe tex. cõ. 10. ergo formæ elemẽtorũ non manent in mixto, cõsequẽtia patet, quoniã generabile ẽ mix

(Marginalia: Secundo. / Tertio. / Quarto. / Quinto. / Sexto. / Septimo. / Octauo.)

tũ,cuius generationis ſubiectũ debet eſſe ens in potẽtia,et nõ ens in actu p formas elemẽtorũ. Nono ſeqtur,q agens generatiuum elemẽti aproximatũ mixto ſubdominanti nõ generaret ex illo elementũ.conſequens eſt cõtra expientiã:patet cõſequẽtia,qa elemẽtũ ibi præexiſtit. Decimo tũc generatio unius nõ erit alterius corruptio: mixtũ enim generatur,et tamẽ in eius generatiõe nõ corrũpunt elemẽta. Vndecimo tũc ĩ trãſmutatione ſubali maneret aliqđ sẽſibile,ut ſubm,cuius oppoſitum dix. Ari.1.de generatione tex.23. cõſeq.probat,qm uult ipſe Auer.1.phyſi.cõ. 82. elementa. ẽẽ mrias ſecundas mixtorũ, et mriã ſecundam remanet, ut ſubm ĩ trãſmutatiõe,qm ex ipſa p ſe fit mixtũ.Dic ad pri.q ſubas cõtrariari ſecũdum formã ẽ duplr. Intrinſece cõtrarietate fundata ſup forma,et ſic cõceſſit Alex.Aphro.cõtrarietatẽ ĩ formis elementorum,qa uoluit caliditatẽ eſſe formam ſublẽ ignis,et repræhẽditur ab Auer. 1. phyſi.cõ.52.et extrinſece cõtrarietate fundat aſup qualitatib. Et ſic formas cõtrariari cõcedit Auer.Dix.ẽt Aue.5.phy.cõ.10. cãæ cõtrariorum sũt cõtrariæ extrinſeca denoĩatiõe sũpta ab effectib.sed in trinſeca denoĩatiõe sũt,aut cõtraria, aut diſpata,sũt ãt formæ elementorum diſpatæ. Ad Secundum negatur cõſeq. quia motus proprie eſt in ſubo ente in actu, mutatio autem qua creſcit aut decreſcit elemẽ. eſt in ſubo ente in potentia. Etiã motus eſt de ſubo in ſubiectũ.5.phyſic.

Nono. Decimo. Vndecimo Quomodo cõceſſit Auer. forãs elemẽto. cõtrariari. Mot.proprie ẽ in ſubiecto ente ĩ actu, et mutatio qua creſcit elemẽtũ aut decreſcit eſt ĩ ſubo ente ĩ potentia.

tex.com.8.Sed mutatio intensiua formæ elementi est de non subiecto, quia est ex materia prima. Ad tertium, generatio simpliciter est duplex, cõpleta, & incompleta, cõpleta generatio est, qua res incipit esse, sed incompleta est, qua res non incipiens esse incipit esse in tanto uel tanto gradu. in generatione completa non est actus fluens scilicet imperfectus: differunt enim fluxus ab esse, & fluxus à non esse, generatio completa est fluxus à non esse, sed simpliciter incompleta est actus fluens & ab ipso esse. Differunt etiam istæ generationes, quia completa subita est, saltem cũ generatur minimũ: Et propter hoc dixit Auerrois ibi, formam esse indiuisibilem, non quia forma nõ habeat gradus: quia inter substantiales formas forma elementi habet eos: sed quia in sua cõpleta generatione non habet successionem per eos, aut in ea non sunt gradus. Ad quartum Auer. nõ dat medium inter substantiam et accidens: sed inter formam perfectam, & accidens, & tunc medium est forma imperfecta, quæ conuenit cũ forma substantiali perfecta, quia dat esse simpliciter, & cum qualitate, quia ipsa habet gradus. Ad quintum negatur consequentia, & ad probationem, esse simpliciter est dupliciter: proprie, & est cũ de toto aut parte quãtitatiua uerificatur prædicatum sumptum à forma dante esse, & sic ignis ante aduentum formæ mixti habet esse simpli-

citer

Generatio simpliciter duplex, cõpleta, & incõpleta.

forma elementi gradus habet

Inter formã pfectã & accidẽs dat Gal. medium.

citer, quia demonstrato eius indiuiduo, hæc est uera: hoc est ignis. Alio modo improprie, & est cũ de toto, aut parte quãtitatiua non uerificatur id prædicatum per hoc uerbum est, sed per hoc uerbum inexistit: unde demonstrata illa parte saltẽ ad intellectũ, de qua prius uerificabatur ignis, & post non uerificatur, per aduẽtum formæ mixti de illa uerificatur, huic inexistit ignis, quoniã ignis est pars partis eßentialis mixti. Forma igitur adueniens materiæ habẽti esse simpliciter primo modo est accidens: sed si materia non habet esse simpliciter primo modo, sed bene secundo modo, non oportet formam illi materiæ aduenientẽ eße accidens. Et sic forma mixti non est accidẽs. Et sic dicas, q per eandem responsionem & eandem distinctionẽ soluitur ratio Auer. cõtra Auic. dicentem formæ corporeitatis superuenire formam specificam, contra quem Auer. infert, q forma specifica esset accidens. Dicendum q Auice. ponebat corporeitatem cui non adueniebat remissio. Etiam uolebat Auic. nullam formam substantialem remitti: Et uolebat corporeitatẽ esse æternã, & si posuißet eam remitti, posuißet eam corruptibilem. Ideo cõtra Auic. procedit argumẽtum specifica forma aduenit materiæ informatæ forma, quæ non remittitur, neq; desinit esse. ergo forma specifica est accidens: sed non contra Auer. quoniam forma mixti aduenit materiæ informa-

Auic. opinio đ corporeitate

tæ forma elemẽti quæ est in esse remisso: sic q̃ illa nõ simpl'r actuat, sed relinquit subiectũ possibile actuari simpl'r p formam mixti. Sed contra dices, licet Auer. & Auic. differãt, quia Auic. uult formas induci, & Auer. uult eas educi, & Auice. non ponat corporeitatem remitti, & Auer. ponat formam elementi remitti, adhuc corporeitas non simpliciter actuat materiam, neq; actuare potest: sed sẽper compositum ex materia & forma corporeitatis est inexistens habenti formam specificam, sicut pars illius essentialis. Ergo omnino consequentia Auerrois contra Auic. non ualet, & si ualet, euidentius ualet contra Auer. quia forma elementi aliquando substantialiter & simpliciter actuauit, ubi nunq̃ forma generica simpliciter actuauit apud Auic. Dicitur, q̃ fundamẽtum Auer. est formarum remissibilitas: quoniam aliter saluari non potest formam unam posse reponere in esse specifico indiuiduum in actu, & eadem remanente extrahi aliam formam ex eadem materia, qua aliud indiuiduum actu habet esse specificum determinatum: hæc enim eße formarũ remissibilium proprietas posse scilicet actuare materiam cum ipsæ integræ sint, cũ uero ruptæ sint, posse expectare actum ulteriorem materiei earũ perfectiuum, quod formis non remissibilibus repugnat: modo hac uia non potuit Auice. euadere: quia eße substantiale datum à forma corpo-

Nota argumẽtũ.

Fundamẽtũ Auer.

reitatis remanet in se inuariatum dum aduenit forma specifica apud ipsum. Ad sextum dicunt aliqui, formas elementorum existere in qualibet parte materiæ adequate: ut forma ignis & aquæ sunt simul in eadem materia adequate, ad hoc ut quælibet pars mixti quantitatiua mixta sit, & dari possit mixtum uniforme, tam substantialiter, quã quãtitatiue, q̃uis elementa sint actualiter in mixto. Sed ex ista responsione multa sequuntur impossibilia, ut q, sub tam modica materia, quanta est minimi, posset forma terræ existere, Et plura corpora esse in eodem loco adequate, scilicet quattuor elementa, & naturaliter contraria esse simul: quia ad formas elementorum naturaliter sequuntur qualitates primæ intensæ in gradibus, in quibus naturaliter sunt incompossibiles, Et formas elementorum se penetrare, Et unum elementum materiam alterius elementi ad sui naturam conuertere, & tamen nihil corrumpere, patet: quoniam unum elementum, dum fit mixtio, producit suam formam in materia alterius elementi, à qua non expellit præexistentem formam elementi. etiam ad multa alia inconuenientia deduci posset. Dicendum igitur formas elementorum determinatas partes materiæ diuersas formare, sic q, in mixto materia minimi ignis formam mixti recipit secundũ partem, non secundũ totum, &

nullius elementi formam recipit: sed formæ elementorum materiam præparant ad formã mixti: nõ autem generaliter præparant quatuor elemẽtorum formæ cuilibet parti minimi mixti, Et sic conceditur q̃ tota forma substantialis mixti maiorem substantialem præparationem requirit q̃ certa eius formæ pars. Ad septimum duplex est actus existendi scilicet, & inexistẽdi: Ruptio adueniens formæ substantiali tollit actum existẽdi: quia nõ amplius sensus dicit, hoc est ignis exẽpli gratia. Sed non tollit ruptio talis actum inexistẽdi, qa uere potest intellectus dicere, mixto inexistit ignis, & sic non reuertitur forma in puram potentiam: quia adhuc est ibi actualitas inexistẽtiæ: licet uersus naturam potentiæ reducatur forma p rupturã aliquid actualitatis abijcientem. Ad octauum Respondet Auer. 3. cœli cõ. 67. principium uniuersale generationis & materiale oportet esse puram potentiam & omnem actum excludere, Sed in mixtorum generationibus materia nõ sic omnem actum excludit, sed actum sibi dantem esse specificum, cuiusmodi non sunt formæ elemẽtorum in mixto. Ad nonũ dic, q̃ in casu agens intendit formam elementi, donec illam ducat ad esse actuale, & tunc forma mixti corrumpitur, & tunc agente super totam materiam dominante, aliam in sui naturam conuertit. Si autem non dominatur, soluta ligatura, reintegrantur elemẽta

Forma tota substãtialis mixti maiorẽ substãtialẽ præparatiõem reqrit, q̃ certa eius formæ pars

ad 7m. ad 8m. ad 9m.

& in eorum loca naturalia abeunt absente impedimento, et istud resolutio mixti appellatur. Ad decimũ duplex est corruptio. Totalis, & est qua aliquid desinit esse. Partialis & secundum quid, & est qua desinit res esse, sed nõ totaliter. Tunc elementa ad mixtionem nõ simpliciter corrumpuntur, quia eorum formæ, & etiam materia in mixto manent, sed corrumpuntur secundũ quid, quia illa minima elementorum si essent diuisa & separata durare non possent, quoniam eorum formis aduenit tanta ruptura, q̃ illæ earum materias actuare non possunt. Cum igitur dixit Aristo. generationem unius esse corruptionem alterius, intellexit ad minus oportere unum corrumpi complete uel incomplete. Similiter in resolutione mixti in elementa corrumpitur mixtum et generatur elementum, non tamen simpliciter generatur, quia præfuit in esse remisso, sed generatur secundum quid: quoniam incipit forma elementi complete actuare posse materiam, quam prius actuare complete non poterat, sed incomplete actuabat. Dicendum etiam, q̃ generatio comparari potest ad terminum generationis à quo, & ad quem, & sic generatio & corruptio non opponuntur, immo sunt idem: quoniam generatio termini ad quem, est corruptio termini à quo, & de termino à quo intelligitur priuatiuo. Potest etiam generatio cõparari ad terminum à quo positiuum comitantem

Q̃uo generatio & corruptio opponũtur, & q̃uo non.

terminum priuatiuum, ut in generatione hominis ad sanguinem menstruum uel embrionem, & tūc generatio & corruptio se comitātur, aut una succedit alteri. Opponuntur autē generatio, & corruptio, cum terminus à quo unius est terminus ad quem alterius, & etiam terminus ad quem unius est terminus à quo alterius, & sic unum non est alterum. In nutricatione autem hominis generatur pars hominis per inceptionem partis cogitatiuæ, & corrumpitur forma cibi ut sanguinis, aut cambij: à philosophis enim discordant medici ponentes sanguinem ulteriorem transmutationem pati antequam nutriat, ut in humiditatem cambialem. In corruptione uero hominis cogitatiua desinit esse, & cadaueritas incipit. Quod si generatio sit forma nunc primo existens in materia, tunc illa est corruptio priuationis oppositæ illi formæ: quia præsentia formæ est absentia priuationis eiusdem formæ, & consequenter est absentia formæ incompossibilis præsentiæ illius formæ. Generaliter igitur uerum est, q; generatio est corruptio, sic intelligendo, q; generatio termini ad quem est corruptio termini à quo, & sic generatio & corruptio sunt idem re, & differunt secundum esse, seu ratione. Ad undecimum dicunt aliqui, uoluit philosophus generationem nullum sensibile sibi deminare: quia si sic, tunc in omni substantiali trās-

In nutricatiōe hominis generat̄ ps hoīs per inceptiōē ptis cogitatiuæ, et corrūpit̄ forma sāguinis aut cambij.

Quomodo generatio & corruptio sunt idē re.

ad ij

mutatione oporteret aliquid sensibile manere, quod non est uerum: quoniam licet in generatione mixtorum sensibile remaneret, & etiam in generatione simplicium simbolorum, non tamen remanet in generatione simplicium non simbolorum: sed hæc responsio non est secundum uerba textus. Philosophus ibi ponit differentiam inter generationem & alterationem, Et dicit alteratio est quando manente subiecto sensibili ente transmutatur in contrarijs entibus, aut medijs, ut corpus quod sanum est & rursus laborat manẽs idem. Et cuprum quandoque est rotundum, quãdoq; angulare manens idem: sed quando totum transmutatur non manente aliquo sensibili ut subiecto eodem, transmutatio est substantialis, & ita exponit Auerrois dicens, trãsmutatum in substantia est, cum nihil in actu remanet ex illo, ex quo est transmutatio, quod sit subiectum illius rei quæ ex eo fit essentialiter, & non accidentaliter, uerbi gratia, ut cum sperma transmutatur et fit sanguis secundum totum: aut aër transmutatur secundum totum, & fit aqua. Et ideo stat argumẽtum. In generatione mixti remanẽt elementa quæ sunt subiectum, ex quo per se fit mixtũ, igitur nõ est uerum q, in substantiali transmutatione nihil in actu remãeat ex illo ex quo est transmutatio. Melius igitur est dicere, q, ruptura in elemẽtis tollit actũ existẽdi: quoniã nõ amplius sensus attin=

Q̃uo intelligit̃. ĩ substãtiali transmutatiõe nõ mãet aliqd sensibile, ut subiectũ.

git ad dicẽdum, hoc est ignis exẽpli gratia, & sic in generatione mixti non remanet aliquod sensibile seu in actu ut subiectũ. Quod si dicas in trãsmutatione aëris ex aqua, aut ignis ex aëre, materia manens sub qualitate simbola est sensibilis, & remanet ut subiectum. Dicitur, quod materia in eo quod sensibilis non est subiectum, neq; in eo quod subiectũ est sensibilis: ipsa enim præcedit tempore qualitatem simbolam. Deinde Gal. in secundo supposito dicit ægritudines primas fieri ex intemperie quatuor primarũ qualitatũ ex quarũ numero febris est una: nam in nobis triplex est compositio, in de morborum differentijs cap. 3. scilicet similarium partium ex elementis, organicorum ex similaribus, & totius corporis ex organicis, & in primis consistit natura complexionalis, & in secundis natura organica: Et quia natura complexionalis est causa organicæ, ideo ægritudines ei attributæ dicuntur primæ. Et uidetur innuere febrem esse solum intemperiem simplicem calidam, cum subdit. ex quibus una febris existit, quoties calor quidã præter naturam in corde extiterit: sed de hoc dictum est satis. An autem dari possit cõplexio simplex excedens tẽperamentum in una sola qualitate, tenet Auer. quod non, secũdo colliget cap. primo & ultimo: quoniam mensuræ duæ qualitatum actiuarum sequuntur ex mẽsuris duabus qualitatum paßiuarum, quia formæ propriæ habent materias

In nobis triplex cõpositio

Quarẽ ægritudines in cõplexione dicuntur primæ.

An dari poßit cõplexio sĩplex, in una sola qualitate excedens tẽpamentum

materias proprias ſub eis, qualitates autem actiuæ tenẽt locum formæ: paßiuæ uero locum materiæ. Secundo arguunt alij. Complexiones ad hoc ſunt, ut ſeruiãt uirtutibus naturalibus, ſunt enim inſtrumenta uirtutum naturalium: ſed nulla earũ quicquam agit cum complexione ſimplici, immo attractiua per calidum & ſiccum, expulſiua per frigidum & humidum, retentiua per frigidum et ſiccum, digeſtiua per calidum & humidum. Similiter nutritiua augumentatiua & generatiua. Itẽ nulla complexio hominis æqualiter habet de elementis humidis & ſiccis, neque æqualiter de calidis & frigidis. Ergo nulla complexio eſt æqualis in aliqua, aſſumptum patet, quoniam omnis homo eſt terreus à dominio, plus habens de terra, quam de omnibus alijs elementis. Oppoſitum tenet Gal. primo de temperamentis, & Auic. prima primi, q dant in ſpetie hominis complexionẽ temperatam, & quatuor diſtemperatas compoſitas, & quatuor ſimplices: ſic enim arguit Gal. calidum ſtat cum ſicco excedenti, ut in complexione calida & ſicca, & calidum ſtat cum humido excedenti, ut in complexione calida & humida. Igitur poteſt ſtare cum temperamento humidi & ſicci: patet conſequentia, quoniam ex quo ſtat cum extremis, poteſt ſtare multo magis cum medijs: cũ mediũ plus appropinquetur calido, ex cedẽti, quã humidũ diſtemperatũ, cum quo ponitur cali-

Secundo

Tertio.

dũ stare. Et similiter ratio formari potest de frigido, humido, & sicco. Intelligendũ q, per æquale ad pondus intelligit Gal. illud in quo est æqualiter de multitudine graduum qualitatum contrariarum siue gradus isti sint in mixtione æque potentes, siue non, & hoc non negaret Auer. posse inueniri, ut patet in alteratione summe calidi ad sũme frigidum, & in æquali comixtione, ut fecit Gal. loco citato. Et hoc concesßit inueniri in cuti temperati hominis, similiter & Auic. prima primi, ubi dicit de cuti. Et fortasse caliditas uenarũ & sanguinis & aliorum frigiditates in ea æquantur. Gal. ergo primo de temperamentis cap. ultimo, & secundo cap. primo dat æquale ad quod omnia comparantur, habens tantum de caliditate quantum de frigiditate, & humiditate, & siccitate: quoniam quid quid dicitur calidũ aut frigidũ, dicitur in comparatione huius, quod dicitur æquale in uniuersa substãtia: & hoc est æquale ponderale, quod uult dari in cute uolæ manus hominis temperatißimi & precipue in extremitate digitorum. Et hoc æquale esse probat Gal. ratione, & experimento, quoniam cutim uolæ manus nostræ fecit organum & regulam sensus tactus, organũ autem quo debemus iudicare extremas qualitates, debet eße uere mediũ in uniuersa substãtia, ad quod quelibet res mundi comparatur. Experimẽto patet, quoniam si æqualiter misceantur, extreme

qd equale in uniuersa substãtia.

me

me frigida, & extreme calida, ut aqua feruens et glacies aut nix, fit medium inter calidum & frigidum. Similiter ſi aquæ & pulueris partes equales miſceantur, fiet medium inter duritiem et mollitiem. Tunc dicit Gal. ſi tangas hoc mixtũ æquale, habebis ex eo cognitionem rei mediæ in uniuerſa ſubſtãtia inter calidum, & frigidum, humidum & ſiccum. Poſtea ſi tangas alios uidebis quosdam calidiores, & frigidiores, quosdam humidiores, & quosdam ſicciores reſpectu huius: & ſi tangas cutim temperati hominis, uidebis talè æqualitatem in calido & frigido, humido & ſicco. Vult quoque Gal. ꝙ in quacũq; ſpetie ſit inuenire unã complexionem æqualem, que non eſt æqualis põderalis in uniuerſa ſubſtãtia, sed eſt media in ſpetie illa, ut in ſpetie canis, & hæc uocatur complexio æqualis quo ad iuſtitiam. Et hæc cognoſcitur, inquit Gal. ex operationibus, quæ ipſũ animal cõſequuntur, nam homini decens eſt ut ſit sapientiſſimus, cani ut ſit humiliſſimus, Leoni ut ſit fortiſſimus, & oui ut ſit mitiſſima. Et ſic homo ille erit æqualis quo ad iuſtitiam, qui omnium eſt ſapientiſſimus, & in ſpetie canis, ille eſt æqualis, qui eſt fortiſſimus & humiliſſimus, in ſpetie leonis, qui eſt fortisſimus, & in ſpetie ouis, que eſt miteſſima. Notat tamẽ Gal. ꝙ hæc mixtio, quefit à nobis nõ eſt mixtio uere æqualter ſecundũ ſe, sed ſolũ ſecundũ ſenſum: quoniam hanc ſolus Deus poteſt fa

Equale quo ad iuſtitiam quid.

cere. Et ideo quia Deus cutem uolæ manus hominis temperati uere mediam creauit inter omnes extremitates scilicet inter calidum & frigidum, durũ & molle. Ipsa uere æqualis in uniuersa substãtia erit. Sed dices ex fundamento Auer. impossibile est fieri unum ex contrarijs in determinata spetie, nisi alterum uincat & habeat rationem formæ. Dici potest primo hoc fieri à qualitatibus elementorum in gradu æqualibus, & ab una in uirtute dominãte scilicet caliditate. Dici potest et aliter, q̃ dictum Auer. ueritatem habet in mixtis non animatis, modo in cuti est ipsa anima, à qua habet esse in determinata spetie, & non à forma dominãtis elementi. Ad argumentũ Auer. dic q̃ qualitates pasſiuæ se habent modo materiæ ad actiuas, sed non taliter q̃ actiuæ sibi determinent paſsiuas cum tali precisione & adequatione, q̃ actiua intẽdi non poſsit, paſsiua remiſsa uel persistente in suo gradu. Ad secundum uirtutes naturales agunt cum naturali calore coasistentibus ei tribus alijs qualitatibus magis & minus secundũ uarietatẽ suorum effectuũ. Ad tertium negatur argumentum, quoniam si per dominium membrorum frigidorum corpus hominis recederet ab æquali, illa posunt calefieri, et econtra: nam toti naturali complexioni consideratæ ex coalternatione partium etherogeni potest correspondere in uno consimili complexio consimilis, secundum

Gal

Gal. primo de temperamentis, & Auic. prima primi ubi posuit q, qualis est complexio resultãs ex coalternatione partium, talis est complexio si milis ut cutis. Postea cum inquit.

TEX.

PRAEVENIVNT autem omniũ febrium constitutionem non nullæ causæ omnibus manifestæ, de quibus paulo ante docuimus, ex quarum obseruatione Empiricus quidem medicus ad curationem non nihil iuuatur. Rationalis vero ad ipsam rei naturam accedens, per indicationes ab illa in futurorum præsensionem atque inuentionem curationis, iuuatur: vtẽs omnibus quidem experientia ipsa inuentis, adiiciens autem ipsis multa ex docendi via rationali. Quæ ergo sint per vtranque partem inuẽta (experimentum intelligo ac rationẽ) alio loco docuimus. Lau.

PRAEINCEPERE autem in omnium febrium cõstitutione causas, quæ ab omnibus manifeste noscuntur, quas etiam antea commemorauimus, in quibus medici, qui se ab experientia Empiricos vocãt, ex obseruatione ad curationem aliquid ꝓficiunt. Rationales autem ad ipsius rei naturam uenientes, quum indicationibus utãtur ad prænoscendi futura, atq; ad curatio Leonic

nis iuuantur inuentionem, neq; eorũ usum ꝑtermittunt, que ex experientia fuerint inuenta, sed multa ex rationali doctrina illis adiungunt. Quæ nam vero sint quæ utraq; inueniantur uia, experientia scilicet ac ratione, alibi est à nobis demonstratum.

COMMEN. 15.

OSTENDIT *diferẽtiam inter medicos* Empiricos *& rationales ex cognitione causarum quæ preueniunt ante febrium constitutionem & omnibus sunt manifestæ, dicens q, ex obseruatione harum causarum* Empiricus *medicus ad curationem aliquid iuuatur.* Rationalis *uero ad ipsam naturam rei idest infirmi accedens, per inditia ab illa scilicet naturæ cognitione in futurorũ præsentionem, atq; inuentionem curationis iuuatur, utens omnibus experientia inuentis, & adijciens ipsis multa ex docendi uia rationali: deinde remittit nos ad librum de sectis dicens. Quæ uero inueniuntur per utranq; partem scilicet experientiam & rationem, alio loco docuimus. Per causas præuenientes omnibus manifestas, intelligit* Gal. *non solum primitiuas, sed etiam alias de quibus non est occultum q, sunt causa febris, sicut est plethora, de quibus supra.* Nota *secundo, q, rationalis medicus ex cognitione naturæ infirmi iuuatur non solum in futurorum præsentionem, sed & inuentionem curationis: quia infirmi comple-*

Rationalis Medicus ex cognitione

xio

xio est unum à quo summitur intentio curatiua, nono methodi cap. 14. hanc enim debet medicus cognoscere, ne calefaciendo uel frigefaciendo corpus extra suum naturale temperamentum reduceretur, nam cognitio naturalis temperamenti corporis facit coniecturari quamtitatẽ discessus eius à temperamento suo, ut si corpus sit calidum, & morbus frigidus, innuit magnitudinem discessus à dispositione naturali. Si autem sit morbus calidus, innuit paruitatem discessus. Et ex hoc dat cognitionem electionis quantitatis, & graduum medicinæ. Ideo Gal. primo medendi cap. 2. Morbi non commode curantur, si corporis uniuersi natura ignoretur. Et. 12. cap. 4. Ante omnia considerandum est, qualis nam ægrotantis natura sit. Nota tertio q, rationales medici rationem cum experientia coniungunt: quoniam ratio de agendis certificari non potest nisi experimento consequatur. Vnde secundo de ratione uictus acutorum undecimo dicit Gal. impleuritide, quando materia deorsum tendit exibendum est pharmacum, si uero ascendat, sanguis mittẽdus, & hoc ex ratione Hyppo. prima aphorismorum. Que ducere oportet, quo maxime natura uergit, eo ducere. Et ita in pleuritide cum dolor descendit ratio dictat, q, exibendum est pharmacum, tamen nõ es certus de hoc, nisi prius expertus sis in multis, nam dicet aliquis, si tu exibeas pharmacum do

nature ĩ firmi iuuatur in futurorũ presẽtionem. & ĩ curationis inuẽtionẽ.

Quare Rationales medici cũ experiẽtia rationẽ iũgũt.

lore descendente in pleuritide, quia materia fluit deorsum, erit periculum, ne attrahatur ad locum læsum plus de materia, quam ex pharmaco resolui poßit, & maius fiat nocumentum, quam iuuamentum. Et ita ubicunq; potest esse iuuamentũ & nocumentum, ibi non potest certitudo haberi, nisi experimento cum ratione addito. Nec dictum Hyppo. de emißione sanguinis in pleuritide est dictum sola ratione, immo credendum est ipsum coniunxisse rationem cum experimento. Et ideo semper preceptis Hyppo. & Gal. credendum tanquã approbatis ratione et experimẽto. Et ideo dicebat Gal. in primo de ratione uictus decimotertio, q̃ longe maior certitudo de quæstionibus medicinalibus habetur, quam de physicis: quoniã medicina est habitus docens recte agere, & ad recte agendum requiritur ratio & experimentum. Et ideo ut perfecte medicinam sciamus, opus est q̃ ratio iungatur experimento: quoniam ratio de se semper est ambigua. Et propterea dixit Hyp. in principio aphorismorum. Iuditium, quod est ratio de agẽdis esse difficile, immo ut dicit Gal. adeo est difficile, quod ad hoc usq; temporis est dubiũ. Sed hic dubitatur. Cui nam magis credendum, an medico ualde experto sine ratione, an rationali sine experimento, Siquis enim habeat utrumq; non est dubium, q̃ erit optimus omnium, sed queritur cui magis confidendum. An habenti rationem

Vbicumq; põt ẽẽ iuuamentũ & nocumẽtũ, ibi nõ potest certituto haberi nisi expimento cũ ratione addito.

Semper p̃ceptis Hyppo. & Gal. credẽdũ tãq̃ Ratione & expimẽto approbatis.

solam

ſolam ſine experientia. An habenti experimentum ſine ratione. Ariſt. primo Metaph. in prohemio dicit, q, in agendis plus ualet homo, qui habet experimentum ſine ratione, quam habens rationē ſine experimento, & hoc, quoniam experimentū eſt circa ſingularia, ratio uero circa uniuerſalia: ſed ſingularia conſiderare eſt magis proprium operis & artis. Ideo magis credendum in agendis artifici experto ſine ratione, quam rationali ſine experimēto. Oppoſitū huius uidetur dicere Gal. in primo de diebus creticis. 11. ubi dicit, q, ſi quis uelit recte pronoſticari dies criſis, oportet uerſari in libris Hyppo. & poſtea adeſſe multis infirmis. Sed melius inter iſta eſt uidiſſe Hyppocratē. Et ideo magis, inquit, confidendū eſt in hoc illi q recte uiderit Hyppo. quā qui quottidie fuerit uerſatus cum infirmis, & nullam habeat rationem. Idē uidetur dicere Raſis quarto ad Almanſorē cap. ultimo ubi habet q, qui uiderit recte dicta antiquorum, & uerſatus fuerit cum infirmis multis, alijs preferri debet. Et q, melius eſt capere medicum uerſatum longo tempore in doctrina Hyppo. & bonorum authorum q̃ illum qui uerſatus fuerit toto uitæ ſuæ cū infirmis & nullā habet doctrinam. Et hæc repugnare uidentur Ariſtoteli. Pro quo dicunt, aliq, q, tēpore quo regnabāt ſectæ Empiricorū, qui ſe fundabāt omnino in experimentis, multi erant libri in quibus Empiri-

Quarē lōge maior certitudo de q̃ſtionibus medinalibus habetur q̃ de naturalibus. Ratio de ſe sēper ambigua

An Magis credēdū medico ualde exrpeto ſine ratiōe. An ratiōali ſine expimēto.

ci ipsi suas habebant regulas, & de signis, & accidentibus morborum singulorum, licet absq; ratione, sed ex multis experimentis ab antiquis lõgissimo tempore confirmatas, ut uerbi gratia q, quotiescunq; sunt ista quinque signa, dolor pungitius, feb. ardens, difficultas anhelitus, pulsus tensus, & tussis, est unus morbus q̃ dicitur pleuritis. Postea dicebant, hæc remedia adhibita fuere, & sequuta fuit sanitas, et sic illa applicabant. Hoc stãte dic, q, Arist. cum dicit magis confidendum esse Empirico, q̃ rationali, loquitur de Empirico docto in sua secta, & qui perfecte legerit libros suos & expertus fuerit circa singularia. Et isti, inquid, magis confidendum, quam illi, qui solũ uiderit rationes antiquorum & nullam habuerit, experientiam: Gal. uero & Rasis loquuntur de Empirico ignorante, qui uersatus circa infirmos ex suo tantum exercitio acquisiuit illud parum quod habet de medicina ipsa, & huic, inquit Gal. et etiã Rasis minus esse credendum quam rationali. Dicendum etiam, q, Gal. loquitur de pronosticatione, ideo dicit q, melius pronosticabit ille qui fuerit exercitatus in doctrina Hyppo. sine experimento, quam ille qui diu fuerit circa infirmos uersatus & nullam habeat rationem. Arist. uero loquitur de cura dicens, q, melius curabit Empiricus eruditus tamẽ, quam rationalis sine aliquo experimẽto, et ita nõ sunt discordes authores isti ut uidebatur

batur

batur: quoniã loquuntur de diuersis.

TEX. Lau.

QVÆ uero dispositio ab vnaquaq; causa pcatarctica in corpore cõsistat accẽdens febrem, nunc docere instituimus. Cũ ergo uideamus non unum modum, neq; generationis, neq; auctionis caliditatis (quando ne ipsius quidem ignis modus vnus est) sed gignitur, aut propter motum, aut propter putrefactionem, aut propter conuersationem alterius caliditatis, aut ppter suppressionem calidi effluuij, aut propter permixtionem calidæ substantiæ, tanquam de fonte quodam ebullientis aut genitæ scilicet ad nostrum sensum, aut augentis caliditatem, necesse est omnium febrium causas in prædictos modos reuocari.

AT quam singulæ preincipientes causæ in corpore faciant dispositionem, que febrem accẽdant, nunc ostendere intendimus. Quoniam non unum uidemus modum generationis aut augumentationis caliditatis. Si quidem neq; ignis ipsius, sed uel propter motum, uel propter putrefactionem, uel propter adhesum alterius caloris, aut propter retentionem calidi effluxus, aut propter mixtionem calide substãtiæ, quodam ueluti ex fonte efferuescentis, Leonic

que quo ad nostrum sensum uel generet, uel augeat caliditatem, necesse omnino & febrium causas reduci ad eos quos diximus modos.

COMMEN. 16.

NVNC *exequitur ostendendo modum secundum quem à predictis causis procatarcticis efficiatur febris, & primo premittit quod intendit: postea inquit, q; sicut ipsius ignis nō est unus modus generationis & augmentationis, ita & caloris in nobis, non est unus modus generationis & augmentationis.* Et *dat hos modos diuersos dicens, aut augetur calor propter motum, aut propter putredinē, aut adhæsum calidi, aut propter pororum, constipationem, qua retinentur uapores calidi, qui à nobis continue debent affluere, aut propter permixtionem calidæ substātiæ, ut cibi, & potus acris & calidi, ueluti de quodam fonte ebulientis, que quo ad nostrum sensum uel generet uel augeat caliditatē, necesse est omniū feb. causas ad predictos quinq; modos reduci.* Et *de his modis scribit in de morborum causis.* Per *causas procatarcticas intelligit causas primitiuas quæ in corpus imprimnnt extra corporis substantiam existentes, sicut sunt sex genera rerum non naturalium, & reliqua que non necessario alterant, de quibus* Gal. 3. *artis medicinalis cap. secūdo: hæ enim à causis antecedentibus & coniūctis*

Causæ p catartice, quæ.

differūt

differunt secundum Auic. secunda primi doc. secũda summa prima cap. primo. Quoniam antecedẽtes et cõiũctæ sũt res corporeæ intra existẽtes. s. humorales, cõplexionales, & cõpositionales, sed cõiũctæ dispositionẽ causant immediate, ut putredo febrem. Antecedentes uero mediante coniuncta, ut membri caliditas, aut crassities, uel uiscositas, in humore causant febrem mediante putredine. Intelligendum secundum Gal. secundo de tuẽda sanitate circa medium, q̧ exercitium auget calorem innatum nulla re extrinseca concurrente, sed intrinsece ex se ipso. Et si ex cibo augetur calor innatus, hoc est extrinsece, quia ex cibo generatur sanguis, & spiritus: alia uero omnia extrinsecus calefacientia calefaciunt calore acquisito, ut sol, medicinæ, balneũ. sed quomodo p exercitiũ augeatur innatus calor nullo extrinseco concurrente, declarari potest ex sententia Auic. prima parte suæ canticæ. 183. ubi habet, q̧ forte exercitium aut fortis motus est causa infrigidationis & extinctionis caloris naturalis, & q̧ qes immodica etiam extinguit ipsum calorem naturalem, sicuti flama non euentata à fumo extinguitur. Ita dicendum q̧ si calor naturalis nõ euentetur extinguitur, sicuti flãma lucernæ, que si non euentetur conuertitur in lichinum, & extinguitur, & sicuti flãma quando euentatur conuertit oleum in flmmam, & ipsum disponit

Quomodo p exercitiũ augeatur ĩnatus calor, nullo extrinseco cõcurrẽte.

ad generandum continue flamam ipsam, ita calor naturalis cum euentatur disponit sanguinem ad nouam spirituũ generationem. Modo si corpus exerceatur & moueatur, augetur anhelitus, et ex auctione anhelitus maior fit euentatio ipsius caloris innati: ex maiori autem euentatione, augetur calor innatus, sicut ex euentatione carbonum augetur calor ignis: sed si corpus quiescat nõ augebitur anhelitus, neq; poterit sufficienter calor innatus euentari. Et ita exercitium hoc modo auget innatum calorem, cibus etiam auget calorẽ, quia ex cibo generatur sanguis & spiritus: sed istud fit ab extrinseco. Illud autem quod fit ab exercitio fit ab intrinseco, hoc est nullo extrinseco concurrente. Aliæ uero res calefaciunt, non augendo sanguinem aut spiritum, sed solum calorem inducendo et corpus ipsum alterãdo, ut calor ignis, aut solis, balnei, aut medicinæ.

TEX.

Lau. QVEMADMODVM æstus est, siue ex ipso sole actio talem habeat appellationem, siue affectio, que in corpore efficitur, siue ea que iam effecta est. Nam & ea ipsa calor est preter naturam, nondum tamẽ febris, nisi cor ipsum concalefecerit. Sane totum hoc gñs cause ex conuersatione efficitur rei calefacientis, siue sol, siue ignis, siue medicamentum fuerit id quod calefacit, ex

trinsecus

trinſecus attingens, aut propinquans, aut conuerſans, aut quouis alio modo libeat appellare.

VELVTI ſtatim exuſtio, ſiue ipſa ſolis operatio talē ſortiatur appellationem, aut qui ab eodem fit in corpore affectus, ſiue ille qui iam effectus eſt, nam & hoc ipſum calor preter naturam, nondum tamen febris exiſtit niſi cor una' calefiat. Omne quidem huiuſcemodi cauſæ genus fieri conſtat ex rei calidæ adhæſu, ſiue ſol, ſiue ignis, ſiue medicamētū calidum contingat extrinſecus, aut proximum fiat, aut adhæreat, ſiue quouis aliquo uocabulo quiſpiam uti uoluerit. Leonic.

COMMEN. 17.

PARTICVLARITER *declarat hos modos caloris. Et primo modū q fit ex adhæſu rei calidæ, ſiue ſol, ſiue ignis, ſiue medicamentum ſit id quod calefacit, & per hunc modum dedit intelligere modum q fit ex permixtione ſubſtantiæ calidæ. Et cum dicit. Siue ex ipſo ſole actio. &c. Hoc intēdit: ſiue calefacio ex ipſo ſole appelletur æſtus ſeu exuſtio, ſiue caliditas in corpore infieri, que proprie dicitur paſſio, ſiue que iam facta eſt: nā & id caliditas eſt preter naturam. Secūdo ibi.*

TEX.

AT vero ira quaſi ebullitio quedā ac mo Lau.

tus uehemens est irascibilis facultatis in ipso corpore cordis residentis. Concalescit autem interdum cum ea spiritus, atque interdum sanguis. Et si prompte se habeãt suscipientia corpora ad continendum diutius caliditatem, quamuis ipsius cordis motus destiterit, hæc permanent calida præter naturam, tuncque febricitare hominem necesse est. Hęc ergo febris principiũ habet, motum atque ebullitionem natiuę caliditatis. Febris autem que ex mœrore cõsistit, non insuper ebullitionem, sed motum tantummodo principium habet.

Leoni. IRA autem est ueluti quidem feruor quidam, ac uehemens motus potentię irascibilis in ipso cordis corpore sita, simul autẽ cum hoc feruore calefit spiritus aliquãdo, aliquando sanguinis substantia. Quod si ita contigerit, ut ea corpora quę in se caliditatem admiserunt, longo eam tempore retinere natura apta sint, licet motus cordis sedetur, in hisce tamen remanet calor preter naturam, atque hominem febricitare est necessarium. Huiuscemodi autem febris habet originem à motu atque feruore natiuę caliditatis. Quæ autem ex tristitia fit, ex solo motu, non autem ex feruore generatur.

Declarat

COMM EN. 18.

DECLARAT *modum augmentationis caloris in nobis propter motum*. Et *primo propter motum qui fit in animæ affectibus, & primo de ira, dicens q̧ cum sit ueluti feruor caloris in ipso corde cum hoc feruore calefiunt aliquando spiritus, aliquando substantia sanguinis*. Et *sic licet ipsa ira intrinsece nulla alia re extrinsecus concurrente augeat in nobis calorem innatum, non tamen auget quantitatiue, quemadmodum exercitium, ut paulo ante fuit declaratum ex sentẽtia ipsius* Gal. *secundo de tuẽda sanitate, ubi ita scribit*. Ergo *omnis exercitationis commune illud est, q̧ animali ipsi ex ipso caloris augmentum excitat*. Quippe *calefiunt corpora nostra & balneis, & calidarum aquarum lauacris, & cũ per calidiores tempestates insolamur, & cum igni fouemur, & cum calidis medicamentis perfricamur*. C*æterum ab externo est omnis eiusmodi calor adscitus, nec de proprio principio, sed aliũde accensus auctusq́;*. Exercitando *uero, insiti caloris augmentum animalibus ex ipsorum corporibus excitatur*. Atq; *is omnium exercitationum communis effectus est, proprius tamen earum effectus non est, si modo & iratis, & perturbatis, et pudore effectis naturalis etiam calor augetur: quãquam ira haud quãquã auctus, sed ueluti feruor est caloris in corde*. Declarat *postea* Gal.

Quando calor ex motu irę ẽ febris.

quando calor qui fit ex motu iræ est febris dicẽs. Et si prompte se habeãt suscipientia corpora ad continendum. &c. id est si sanguis aut spiritus fuerint apta ad retinendum diutius caliditatem, & quamuis ipsius cordis motus destiterit, hæc permaneant calida preter naturã, tunc supple, erũt in calefacto esse, & febricitare hominem erit necesse. Et propter hoc dixit Auic. in deffinitione feb. Et inflammantur inflãmatione quæ nocet operationibus naturalibus, non sicut caliditas iræ, aut laboris, cum non ultimatur, quoniam caliditas iræ non ultimata non nocet operationibus.

Quomodo generãt feb. p motũ q fit ĩ affectu tristitiæ.

Postea declarat Gal. modum generationis caloris & febris per motum qui fit in alio animæ affectu scilicet tristitia. Et dicit q febris que fit ex merore nõ habet ebullitionem principium, sicut ira, sed motum tantum, & causa est, quoniam in tristitia causatur febris ex multo tractu spiritus ad intra. Hic nota qualem motum corporis assumunt animæ passiones, quæ sunt, gaudium, tristitia timor, ira, spes, diffidentia, amor, odium, solicitudo, inuidia, & huiusmodi, ut scias quomodo ex his accidit calefieri, uel infrigidari, ex his maxime immoderate existentibus, nam si parua & debilia sint neq; multum prolixa uix impressionem faciunt apparentem. Sunt autẽ passiones eius partis animæ, quæ dicitur appetitus, secundum quas ẽ principium mouens corpus ad imitationem, uel

Qualem motum corporis assumũt aĩæ passiones, ut gaudiũ, tristitia, amor.

fugam,

fugam, uel uindictam. Et genera harum paßionũ uidentur gaudium, tristitia, et ira, timor enim quedam tristi tia uidetur, spes uero gaudium preconceptum, sicut diffidentia preconcepta, tristitia, amor est gaudium quoddã, odium uero tristitia, & similiter inuidia, & solicitudo: uerecundia uero paßio est composita ex timore & ira, mouet autem appetitus ad imitationem per gaudium, ad fugam uero per tristitiam, ad repulsionẽ per iram. Cum ergo gaudium & tristitia sint principia quare appetitus moueat ad habendum & amplectendum, coextendit corpus totum, & ampliat spiritum & calorem paulatim à corde dilatans ad exterius, ex quo membra distrahuntur, & extenduntur impleta spiritu, & calore, ex perceptione namq; rei conuenientis & connaturalis, conueniens & naturalis accidit motus calori qui est à cẽtro ad circunferentiam, propter quod minima est transmutatio corporis ad extra naturã propter gaudium: contingit tamen debiles corde & pauci caloris & spiritus mori ex magno gaudio subito nunciato, propter exalationem totius spiritus ad extrema, & depauperationem cordis ab eo. Tristitia autẽ per oppositum deffinitur, & est principium motus qui est ad fugam, propter quod ex perceptione rei inconuenientis, & corrumpentis, accidit inconueniens & in materialis motus calori & spiritui: quia ex circunferen=

pasśiões apetitus quæ.

Verecundia pasśio composita ex timorẽ, et ira.

Debiles corde, et pauci caloris & spiritus aliquãdo moriunt̃ ex magno gaudio subito nũciato.

Tristitia quid.

Quare ex magna tristitia accidit calorem extingui et suffocari.

tia ad centrum. Et ideo ex magna tristitia accidit calorem extingui & suffocari ex nimia sui cõstrictione, constringuntur autem ab hac fuga caloris, & spiritus omnia membra, ut ab humidis & mollibus inter ea, sicut cerebro et oculis exprimatur, & mucus, & lachryma, propter quod infrigidat & desiccat tristitia, sicut gaudium calefacit & humectat. Ira autem est ueluti feruor caloris in corde, cuius accessorium est, non eius essentia, ultionis appetentia, secundo de sanitate tuenda. Cum enim percipitur id quod nocet et iniuriã infert, queritur uindicta & repulsio: ex quo accidit spiritum & sanguinem uiolento motu ad extra per repulsionem facto accendi, subita uero & inopinata conceptio nociuorum, timorẽ infert. Quare fugiẽs uirtus apud principium fugam facit, & caloris & spiritus ab extremis. Et uidetur timor contrarius motus iræ, nam sicut ira est uiolentus motus ad repellendum, ita timor uiolentus motus est ad fugiendum, propter quod superflua caloris constrictione frequenter occidit, de ira autem nequaquam inuenitur q; occidat, eo q; calorẽ exauget, amor uero & spes consimiliter gaudio mouent, inuidia autem & solicitudo & odium similiter tristitiæ, uerecundia autem primo mouet propter timorem ad intra, quasi quidam timor existens, deinde redeunte ratione & consilio uigoratur

Ira quid

Timor uiolẽtus motus ad fugiẽdũ

Non inuenitur, q; ira occidat.

Verecundia primo mo=

gor atur

goratur anima, quare impellit ſpiritum & calorem ad extra propter defenſionem ad ſimilitudinem motus iræ. Dixit autem Haly tertio artis medicinalis com. 15. quod anima per iſta accidentia exercet ſpiritum ſicut primum animæ inſtrumentum, mouendo ipſum intra & extra, ſicut contingit, appetitui: quando autem ſpiritus expanditur aut retrhaitur mouetur ſecum caliditas innata et ſanguis, & etiam eſt ſententia Galeni ſecũdo de cauſis symptomatũ capitulo quinto. Vbi ita ſcribit. Etenim animæ eſſentiam: in alia quapiam tractatione definire: audax fortaſſe facinus putabitur. In hoc uero opere preter audaciam etiam ſuperuacaneum uidetur. At quæcunq; tandem ipſa fuerit: e duobus alterũ fateri oportet: aut quod ad omnes functiones ut primis inſtrumentis utitur & ſpiritu & ſanguine, & uel alterius uel utriuſq; calore, aut quod in his ipſis conſiſtit. Porro ipſius motiones facile deprehendũtur: tum ex multis alijs: tũ maxime ex animalibus pathematis, cuiuſmodi ſunt timor, & ira, p timorẽ & ſpiritus & ſanguis intro, & ad ſcatebrã ſuã reducuntur, cõtrahũturq;, quo fit ut algeãt partes in ſupficie poſitæ: p irã uero, et diſtẽdũtur et effũdũtur et caleſcũt. Certamẽ uero (ut uocãt) ex utriſq; cõflatũ inequales hẽt motiones. Iã & cordis & arteriarũ pulſatiões & minime et pq̃ dbiles, ĩ timẽtibus apparẽt maxime et ualidiſſime, in iratis

uet ad intra, poſtea ratione et cõſilio uigoratur anima et mouet ſpiritm ad extra Quando ſpiritus ex pandi tur aut retrahitur mouetur ſecũ caliditas inata & ſanguis.

in certamine et inequales. Per uerecundiam animalis facultas, in primis quidem ad interiora mouet: sed rursus affatim redit ad exteriora. Quòd si nõ redierit iam non uerecundia, sed timor censeri debet. Quippe uerecundia de repente fit, animata facultate nihil mali perpessa. Euenit autem (ut ita dixeris) ob mollitiem, natiuumq; timorem quum quis prestãtioris conuersationem ferre nõ potens: fugam parat, & procul (si liceat) abesse percupit. Vnde fit ut recedat duntaxat ad intima, ueluti subterfugiens, idq; citra refrigerationem, excitante impellenteq; ratione. Patibilem animæ partem, nempe eam quę et timet et uerecundatur, mox redit ferturq; foras eo maxime motionis modo quo calor reuocatur ijs qui in frigida se lauerunt. At in timore, neq; excitante, neq; impellente ratione patibilem animæ partem magis ac magis calor extinguitur, ut nonnulli rigore q̃ infestentur. Vt in timore autem confertim, ita in mestitia paulatim fit motus magnitudine duntaxat ac uehementia, non toto genere differentibus inter se pathematis. Atqui nonnulli ob timorem subitaria morte perierunt, ubi debilis suapte natura animula sub ualido pathemate oppressa confertim & extincta, & suffocata est. Etenim extinctio pathematis naturam sequitur ob refrigerationem eueniens. Suffocatio uero quum uniuersus sanguis ad principium confluit

ob timorẽ nõnulli subitaria morte perierunt.

deferturq;

deferturq; . At ex iratis nemo mortuus est, utpo te quibus neq; calor refrigeratur, neq; robur dissoluitur . Pre gaudio autem nonnulli, supramodũ pusillanimes mortui sunt, haud aliterquam timentes . Sed non ita ualido motu aut feruore ad exteriora fertur animata facultas: quin econtrario si quid antea fuit ei roboris, id nunc exoluitur laxaturq; . Quum enim nimio gaudio laxata petit exteriora, discutitur atq; dißipatur . Iam dolor e diuerso cogens animam moueri haut leuiora q̃ maximus timor afferet symptomata. Quippe laborãtes decolores apparẽt, refrigerãtur, rigore cõcutiuntur, tremunt, pulsus minores redduntur et abolentur, tandem ueluti syderati attonitiq; moriuntur. Nã & in ijs fugit intimus calor ad principium. Ac anima soluitur simul atq; extinguitur. Itaq; cum mortem inferre poßint huiusmodi pathe, haud mirum uideri debet. si animi quoq; deliquium inducant, ac preterea ea symptomata quæ ad animi deliquium sequi consueuerunt, tum alia, tum eas excrementorum secretiones, que uoluntatis imperium non espectãt. Postea cũ dicit.

Ex ira Nemo mortuus est.

Pre gaudio mortui.

TEX.

SI autem ex lassitudine efficiatur, principium quidem habet motum ampliorem musculorum, ac nerulorum, & ligamentorum, & articulorum, que quidem prima calefiunt, calor autem continenter cordi di

Lau.

ſtribuitur, ac tunc febricitant.

Leonic. EIVS autem qui labores ſequitur, principium eſt, muſculorum, neruorum, copularum, & articulorum nimia confricatio, quę quidem primo quendam calorem concipiunt. Hinc uero continuatim calor aſcēdit ad cor, atq; inde homo neceſſario febricitat.

COMMEN. 19.

Quomodo ex motu corporis generatur febris.

DECLARAT *quomodo generatur febris propter motum corporum, & litera ē clara. Sed in de morborum cauſis ita ſcribit. Si ab exercitatione quiſpam fuerit fatigatus is immodicum ſuſtinere calorem dicetur maiorem inquam q̄ pro naturali habitu, tum in muſculis, tum in articulis. Quippe ad hos in primis mouendi munus ptinet: q; ſi calor nō ultra progrediatur, ſed prius q̄ per totum animantis corpus fuerit ſparſus ſoluatur affectus ita genitus. Laßitudo dūtaxat fuerit. Si uero in totum extendatur corpus, morbus ipſe febris nominari debet: quippe quę totius animantis calor immodicus eſt.*

TEX.

Lau. VBI vero febris propter denſitatem cutis accenditur, qualis maxime aſtrictis, refrigeratisq; fieri ſolet, collecto in corpore mordaci effluuio, conſiſtit. Difflantur.n. ſemper animalium corpora duobus modis

dis emisſis foras quotidie uaporoſis, fu-
moſisq; excrementis, attracta uero intro
aerea ſubſtantia refrigerante, atq; uentilan-
te naturalem caliditatem. Vbi ergo fortis
cauſa condenſando cutem prædictos mea
tus aſtringat, ſæpe plethoram inducit, quo
ties vaporoſa ac benigna materia de corpo
re effluit, interdum febrem committit, quo
ties acris ac mordax fuerit. Quando calor
potisſimum augetur, ubi refrigerans aer in
tra corpus minime trahitur.

QVAE autem ex denſitate cutis accendi tur febris, qualis maxime frigefactis atq; aſtrictis corporibus ſolet accidere, morda ci effluxu in corpore acceruato contingit. Semper enim animalium corpora diffian- tur, idq; duplici modo effuſis ad exteriora uaporoſis, atq; fuliginoſis ſuperfluitatibus, ac rurſus intus attracta refrigerante, ac uen tilante natiuum calorem aerea ſubſtantia. Quum igtur aliqua cauſa potentior eos de quibus diximus meatus anguſtiores effece rit, ſæpius in plethoricam diſpoſitio- nem incidit corpus. Quando & uaporo ſum & optimum quod effluit, extiterit. At quum acre fuerit, ſatiſq; mordax, non nunquam in febrem, quo tempore maxi- me, quoniam intra corpus quod refrige- Leoni.

randi uim habet non attrahitur, calor augetur.

COMMEN. 20.

DECLARAT nunc alium modũ, scilicet quo modo detentio calidi effluxus generat febrem. Et pro intellectu huius patris intelligendum secũdum ipsum in libro de utilitate respirationis, q. flammæ omnes duplici motione mouentur, altera à materia unde incẽdũtur, altera uero cõtraria huic, ad principium suum ueluti radicem. Nam ut inquit, si lampadis amplissimæ superam oram incedens ad inferam celeriter ignis perueniet. Et si lucernarem flammam restinxeris superoq; extremo funiculi non carentis fuligine alterum ad hibueris ignem, rursus incẽdi lucernæ funiculum uidebis, nullum autẽ talium effici potest, si tantum ignis ad superam partem moueretur. Vnde ait: quoniam autem omnis flamma uelocißime corrũpitur (nã semper ad continentem aerem dispargitur) ob id ut & ea uelocißime oriatur est necesse, alioqui nec in paucißimo tempore duraret. Cum ergo cor sit in corpore uelut quedam flamma accensa, oportet q. habeat hos duos motus temperate, motum ad extra exalatiuum, ut super fluitates fumosas calidum destruentes expelleret, & motum quo attrahit aerem frigidũ, ut ipsum refrigeret, & super materiam ex qua conseruatur conuertet. Dicit ergo Gal. q. difflantur anima

Quomodo detentio calidi effluxus generat febrem.

Flammę duplici motione mouẽtur

Cor i corpore ueluti quedã flama accẽsa.

lium

lium corpora duobus modis: emissis foras uaporosis fumosisq; excremẽtis: attracta autẽ aerea substãtia intro refrigerante, atq; naturalẽ caliditatẽ uentilante. Vnde dicebat loco citato, q, simile ẽ de nostro corpore sicut de lucerna accensa, nam oleum ex quo nutritur calidum lucernæ proportionatur sanguini, ex quo nutritur calidũ cordis, funiculus, cordi. Et ideo si uentosam poneres perforatam super lucernam similaretur pulmoni, qui circuniacet cordi, ad instar uentosæ. Ergo sicut uentosa perforata conseruat flammam lucernæ & obturata extinguit, ita pulmo qui bene potest euentari & transpirari conseruat calidum cordis: cum autem constringitur ipsum suffocat: cum uero dicit. At cum acre fuerit &c. uult q, non sẽper contrictio conducit ad febrem: sed tunc maxime, quum illud quod ex cõstrictione retinetur fuerit acre & mordax, cum uero est benignum causat plethoram. Et in de morborum causis ita scribit. Nam cum arteriæ constipantur aut à plurimo sãguine (ut nuper diximus) aut obstructis earum osculis, ut haud quaquam transpirare poßint: necesse est calorem quidem extingui, corpus uero ipsum emori. Quòd si modica fuerit constipatio, natiuus calor ob ipsam non necessario afficietur. Quumq; in animantis corpore ueluti fuliginosa quedam aut fumosa excrementa continentur, tamen aliud natiui caloris pathema consistet, aliud

Simile q̃ nr̃o corpore, sicut de lucerna accensa.

Cõstrictio cõducit ad febrẽ, qñ illud qđ ex cõstrictiõe rĩtineturi est acre, & mordax.

uero si uaporis suauis utilisq; naturam referat. Horum uero utrunq; bifariá discriminatur. Etenim optimus in corpore sanguis nullius uitiosi excrementi permixtione turbatus: quum calefactus est, uaporem redit optimum, qui nihil secum ferat, neq; igneum neq; acre: hiusmodi corpus si modice cõstipetur, breui uel plethoricum idest oppletum, uel calidius q̃ pro naturali habitu reddetur. Plethoricum quidem quum per ignauiam exercitationem neglexerit: ita enim retinentur in corpore ea quæ per motum excerni oportebat. Calidius uero quum exercitatur, utpote aucto ad motum natiuo calore, qui ob corporis constipationem non transpirat. At si corpus fumoso excremento refertum constipetur: tum aut febris excitabitur ob clausum intus fuliginosum uaporem, aut prefocabitur estingueturq; calor natiuus. Atq; utrunq; horum consequitur, & excrementi multitudinem, & cõstipationis fortitudinẽ. Quippe si plurimum fuerit fumidum excremẽtũ quod indigebat uacuatione, & constipatio uehemens ne sub excremento prefocetur, extinguaturq; insitus calor, periculum est. Si uero paucum sit excrementum & non ita uehemens constipatio, febris accendetur. Atq; hinc perspicuum est, quod & naturales & aduenticios corporis affectus p quos uel fuliginosum, uel fumidum uel uapore refertum sit id quod transpirat nosse oportet.

TEX.

EXCERNITVR autem excremen- Lau.
tum acre, ac mordax, aut ijs qui sunt natura malis humoribus pleni, aut ijs, qui malos cibos ingesserunt, aut sæpe non bene cõcoxerunt. Præsertimq; ijs qui præterquam quòd cibis dictis uescuntur, etiam limosã, aut lutosam, aut cœnosam, aut palustrem, aut stagnantem, aut alio quo uis modo corruptam, & putrefactam aquam bibunt. Eodem modo euenit, ubi immoderate laborent, aut uigilent, aut angore afficiãtur, aut acria medicamenta frequenter ingesserint. Cibos autem malos intelligo, & qui ex natura tales sunt, ut allia, cœpe, nasturtium, porrum, brassica, ocymũ, urtica, & alii quicũq; nominãtur agrestes, ut lapsanæ apud nos: atque etiam qui boni sunt ex natura, sed ob putredinem quandam prædictis æquale, aut maius sepenumero uitiũ acceperunt, ut ordeum, ac triticum, & aliæ omnes fruges. Partim ob temporis longitudinem ad putridam dispositionem deductæ: partim situ quodam repletę, quia prauè repositæ sunt, partim ex prima generatione ab ipsa rubigine uitiatæ. Tales igitur cibos etiam nunc plerięq; comedere coacti p̃ fame, uel febribus putridis ac pestilentibus

mortui sunt, uel pustulis scabiosis, aut leprosis correpti.

Leoni. ACRIS autem ac mordax defluit super fluitas his qui aut natura uitiosos habēt humores, aut prauis cibis utuntur, aut sępius cruditatem patiuntur. At tum presertim quum post huiusmodi cibos assumptos fæculentam, uel lutulentam, siue paludibus, uel piscinis, siue quo uis alio, uitiatam ac putrescentem biberint aquam. Idem his quoque accidit, qui supra modum laborant, aut uigilant, aut cogitant, aut medicamina acuta iugiter sumunt. Voco autem prauos cibos, quibus hoc ipsum est a natura insitum, sicut allia, cæpe, nasturcia, porros, brassicas, ocyma, & urticas, & quęcunque alia agrestia dicunt, ueluti quę apud nos lampsanæ uocantur, & quę preterea natura quidem optima sunt, sed ob quosdam putrefactionis modos ęquale, aut maius aliquādo uitium contrahunt, ueluti frumenta, hordea, atque omnes aliæ fruges, quę ad usum cibi assumuntur, Quarum nonnullę temporis longitudine ad putrescibilem ducuntur dispositionem, aliæ quoniam male repositæ fuerint humiditate replentur, quędam uero & in primo ortu rubigine deprauantur. Tales cibos hodie quoque urgente fa-

me

me plures coacti comedere, nonnulli quidem à putridis ac pestiferis febribus interierunt, nonnulli autem pustulas instar scabiei ac lepre in corpore contraxerunt.

COMMEN. 21.

NVNC *declarat á quibus superfluitates mordaces & acres defluunt, & dicit quod hæ defluũt ab his qui sunt natura malis humoribus pleni: aut his qui malos cibos ingesserunt, aut non bene concoxerunt. Et subdit q̃ hoc accidit his præsertim qui cum post huiusmodi cibos assumptos limosam, aut lutosam &c. bibũt aquam: uel sic legatur præsertim his, q̃ præterq̃ q̃ cibis dictis uescũtur, etiam limosam, aut lutosam aquam bibunt. Accidit etiam hanc acrem superfluitatem multiplicari his, qui immoderate laborant, aut uigilant, aut angore afficiuntur, aut acria medicamenta frequenter ingesserint. Et de aquis dixit primo de Tuẽda sanitate. Cauẽdæ sunt, quæ ex stagnis hauriuntur, & quæ turbidæ, & quæ male olentes, & quæ salsæ: deniq; in quibus aliqua qualitas gustu deprehenditur. Ea uero optima est, quæ penitus non gustui modo horum, uerũ etiam olfactui omnis qualitatis expers uidebitur. Et de optima dixit tertio de uictus ratione acutorũ com. 39. q̃ multo tempore in uentriculo manet & fluctuationes plurimũ parit: quo fit ut cum biliosus fuerit uentriculus, corrumpatur & illa.*

A quibus sup̃fluitates mordaces & acres defluunt.

Aqua optima.

TEX.

Lau. VBI igit̃ corpus fuerit plenum talibus humoribus, nulla autem obstructio in uisceribus fuerit, atq; al'in cute tota libere diffletur ac refrigeretur, sanum quidem existit: sed breuem, lubricamq; obtinet sanitatem. Vbi uero exterior terminus aut astringatur, aut in profondo meatus obstruatur: si astringatur, nunc dictum febrium genus: si oppiletur, id quod paulo post dicendum est, consistit. Nihil igit̃ mirum uideri debet si ex cruditate, hi quidem febricitent; illi nihil eiusmodi patiãtur. Etenim ĳs qui malis iam humoribus pleni sunt, ac male difflantur, aut intempestiue laborant, aut lauantur temere, promptum est febricitare. Iis autem qui bonis sunt pleni humoribus ac probè difflantur, & quiescunt, ac fouent ad iecur & uentriculum attinentes partes, impossibile est febricitare (in iecore enim ac uentre manet quicquid corruptum ẽ, ac tẽporis spatio paullatim concoquitur, atq; efficitur benignum) Quemadmodum & ĳs qui motus fortiores substinuerint, aut in sole æstiuo steterint, aut in balneum calidũ dulciũ aquarũ descenderint, cibi corrupti in uniuersũ corporis habitũ transsumũtur: sic eos quibus corrupta cibaria deorsum

ſum deferuntur, febris minime ſequitur, ni ſi propter aliam cauſam: ut ſi ſæpenume-ro ſurgendo in laſsitudinem inciderint, aut uentrem ipſum inflammatio tentauerit. QVVM igitur plenum fuerit corpus hu iuſcemodi humoribus nulla uero obſtru-ctio aliquod ex uiſceribus obſidet, libere au tem totũ animal per cutim difflatur, ac refri geratur, ſãitate quidẽ fruitur anmal, ſed du bia ac momentanea. Quoniam autem con-ſtringi terminum exteriorem, aut obſtrui penitiorum partium meatus contigerit: in conſtrictionibus quidem, quod nuper di-ximus, febrium genus conſequitur: in ob-ſtructionibus autẽ, quod paulo infra dice mus. Nihil ergo mirũ, ſi ex his q cruditatẽ paſſi ſunt, nonnulli quidem à febribus cor repti fuerunt, alii uero minime. Nã hi qui iam humores habẽt uitiatos ac male difflã-tur, aut intẽpeſtiue laborant, aut balneis ſu perfluis utuntur, hi facile febribus corripi-untur. Et qui boni habitus ſunt ac bene dif flantur, ac quieſcunt, & ventriculum atq; epar calefaciunt, his febrire eſt impoſſibile. Nam in eiſdem reſidet ventriculi atq; epa-tis partibus quodcunq; corruptum eſt, ac paulatim per tempus coquitur, atq; op-timum fit: ſicuti & his qui ſe uehementiori Leonic.

bus motibus exponunt, aut æstiuo soli, aut balneis calidis dulcium aquarũ, quicquid uitiatum est in habitum corporis recipitur Sic & quoscunq; ex ciborum corruptione febris inuasit, subsequuta non esset, nisi alia causa accessisset: aut quia supramodum fatigati essent, aut frequentius surgendi necessitatem habuissent, aut inflammationẽ in ventriculi partibus subtenuissent.

COMMEN. 22.

INFERT ex dictis, q cum corpus fuerit plenũ talibus humoribus malis, & nulla obstructio in uisceribus fuerit, & animal libere in cute diffletur & refrigeretur, tunc ipsum est sanum, tamen breuem & fallacem habet sanitatem ob multitudinem dictorum humorum, quibus corpus redditur propinquum labi in morbum. Sed ubi tunc exterior, idest terminus corporis, ut cutis astringatur, aut in profundo meatus, ut uenarum obstruũtur, si astringatur cutis, generatur dictum genus febrium scilicet ephemerarum. Si uero uenæ obstruantur, generatur aliud genus scilicet putridarum, de quo paulo post ibi. Cœterum si meatus oppilentur &c. Nã ad hoc, ut fiat febris putrida, maior requiritur obstructio, & magis in profundo, q̃ ad faciendum ephemeram. Postea ostendit Gal. propter quid aliqui patientes cruditatem & indigestionem non febriunt, & aliqui

Maior rẽquiritur obstructio et magis in ꝓfũdo, ad hoc ut febris fiat putrida, q̃ ad faciendum ephemeram.

Propter

sic

sic. Et dicit q his qui malis humoribus pleni sunt & male difflantur & laborant importune, et balneis superfluis utuntur, facile est febrire. Sed his qui boni sunt habitus & bonorum humorum, & bene difflantur, & quiescunt ac fouent partes attinentes ad iecur & uentriculum, febrire est impoßibile. Et causa huius ultimi est, dicit, quoniam in his bene transpirantibus, quod corruptum est in iecore & uentriculo manet, non transiens ad habitum membrorum, cum membra sint sana & fortia, & paulatim temporis spatio concoquitur, & efficitur benignum. Sed in aliis dictis, quid quid uitiatum est, in habitum corporis transumitur. Sic eos quibus non detinentur corrupta cibaria, sed deorsum deferuntur, febris non sequitur, nisi ob aliam causam, ut si sæpenumero surgendo in lassitudinem inciderint, aut in uentre ipso inflãmatio fuerit.

qd Aliq patiẽtes cruditatẽ & indigestionẽ nõ febriũt, & aliq sic.

TEX.

CAETERVM si meatus obstruantur atq; humores stipentur (nam de ea re docere distuli) animalia putridis febribus tentãtur. Promptisſime enim putrescunt, quęcunq; calida, & humida, & multa sunt in locis calidis, nisi difflentur, ac refrigerentur.

Lau. *prõptisſime putrescũt, quæ calida & humida.*

IN obstructionibus quidem foraminum atq; humorum intrusionibus (nam de hoc dicere distuli) ex putredine patiuntur fe-

Leoni.

brem animalia. Promptissime enim putrescunt quæcunque calida ac humida, atq; in calidis locis, nisi difflari ac refrigerari contigerit.

COMMEN. 23.

CVM declarauit Gal. qualiter fit febris in nobis per adhæsum calidi, & qualiter per motum, tam animalem, q̃ corporalem, & qualiter ex retentione effluxionis calidæ, uult nunc declarare qualiter ex putredine, quod erat aliud membrum. Et quia posuit causas febrem diariam generãtes, quæ maxime sunt tres prædictæ, nunc ponit causas generantes feb. putridam. Et quia superfluitates detinebantur ex constrictione pororum, & ex oppilationibus, & retentio superfluitatũ erat potissima causa febris. Ideo postquam declarauit qualiter febris fit ex constrictione pororum, nunc declarat qualiter fit ex oppilationibus, dicens. Si meatus obstruantur, atq; humores stipentur. &c. Postea cum dicit, promptissime.n. putrescunt, declarat quæ corpora sunt ad putredinem magis parata. s. quæ calida et humida sũt, & sæpe in locis calidis, nisi tunc difflentur, ac refrigerentur. Vnde. ii. methodi cap. octauo quicquid in rebus subsistit, id gliscit, roboratur, sanum est, ac uiuit, dum proprio calore regitur: ueluti nimium ipsa animantium corpora tametsi plurimã naturæ suæ portionem humidam & calidam sunt

Qualiter febris ex obstructionibus

sortitia

sortita, magnum tamen annorum numerum sine putredine, ac sana uiuaq; exigunt, si seruetur eorum proprius calor, in cordis quidem corpore, per respirationem, in reliquis omnibus partibus, tum per comunitatem quam habent cum corde, tum per alteram respirationis speciem, quę per totam agitur cutem, & transpiratio per spiratione dicitur: his uero lesis: una etiā naturalis calor lædit. Et intellige secūdū ipsum. 11. methodi cap. 10. q̧ putredinis causa immediata est prohibita transpiratio, et causa immediata prohibitæ transpirationis est obstructio. Et propterea dicit ibi Gal. quod quemadmodū á putredine duę nascunt indicationes, ut q̧ putredinis causa factū est, sanes, & q̧ in generatione adhuc est, sistas, ita quoq; ab impedita p̄spiratione duæ alię nascūtur, ut q̧ retentū est uacuetur, tū qđ retinendū est prohibeatur, his præsidijs quæ obstructioni medētur, nam semper inter causas incipiēdum est ab ultima inuenta per resolutionem. Et dixit cap. octauo, cum prohibitio transpirationis causa sit putredinis, hanc submouere oportet At ea cum uarijs generibus est orta, & densatis exiguis meatibus, & constrictis corporibus, & humoribus, tum abundantia, tum crassitudine, tum lentitia sua obstruentibus, siugolæ harum affectionum curandæ per contraria sunt. Densitas per ea quæ rarefaciunt. Constrictio, per ea

Putredinis causa immediata, p̄hibita trāspiratio.

A putredine duæ nascuntur indicationes, similiter á prohibita transpiratione.

Inter causas semp incipien

dum ab ultima inuẽta ꝑ resolutionem.
Densitas curanda ꝑ ea quæ rarefaciunt. Cõstrictio, ꝑ ea quæ fundunt. Abundãtia, ꝑ ea quæ uacuãt. crassitudo, ꝑ ea quæ dissecãt. & lẽtor, his quæ detergẽt
Putredo quid.
Nullum simplicium pu-

quæ fundunt. Abundantia, per ea quæ uacuant. Crassitudo, per ea quæ dissecant, & lentor, his q̃ detergent & c. Est autem, inquit ibi, natura putredinis. Mutatio totius putrescẽtis corporis substantiæ ad corruptelam á calido externo. Et Aristot. dixit. 4. metheo. est corruptio in humido proprio caliditatis naturalis à caliditate extranea, nullum enim corrumpendum, sicut ipse, & Arist. ante eum dicit, corrumpitur á suo proprio calore cum ab illo regatur & conseruetur: sed potius ab externo. Per hoc ergo quod dicit mutatio ad corruptelã innuit, quod putrefactio rei non est omnino ipsius corruptio, sed uia ad corruptionẽ, eo quòd est corruptio suæ propriæ caliditatis qua substineri habet, non sicut á substantiali forma, sed sicut ab eo quo disponente forma substantialis inheret. Propter quod ad ipsius corruptionem sequitur in posterum deperditio formæ & compositi dissolutio, dixit autem cuiusdam corporis, quia humidi compositi & commixti, nullum enim simplicium putrefit, nisi commixtionem passum alterius. Et est intelligendum secundum philosophum in libro de respiratione, ꝙ duæ sunt caloris corruptiones in quolibet uiuẽte, sicut et ignis, scilicet marcedo, & extinctio, Marcedo autem, sicut dicit, est corruptio quæ fit á se ipso, extinctio uero ea quæ fit a contrarijs, uocat autem corruptionem á se ipso eam, quæ est naturalis, quam,

dicimus

dicimus senectutem, fit autem talis corruptio ex deffectu alimenti ob calorem esse iam refrigeratum & in non poße suscipere alimentũ. Extinctionem autem uocat eam quæ á causa extranea quam dicimus uiolẽtam. Dixit autẽ philosophus, q̃ accidit ambas corruptiones fieri propter idem, Nam corruptio naturalis accidit ex defectu alimenti propter calidum debilitatũ non posse se ipsum enutrire, uiolenta uero est ex contrario digestionem prohibente, quale est frigidum: sed frigidum faciens digestionem cessare, prohibet nutrimẽtũ, & sic idem uidetur causa utriusq; Adhuc autem accidit calorem marcescere sicut carentem alimento propter exaugeri calorem ex non respirare, neq; infrigidari. Quare multum congregatum calidũ consumit alimentũ & præuenit consumens anteq̃ adsit euẽtatio. Et hoc modo marcescit innatum calidum, quemadmodum paruus ignis secus plurimum, & parua flamma posita in maiori flamma, eo q̃ maior flamma præoccupat accipiens alimentum minoris, tale autem augmentum caloris est contrarium prohibens digestionem, & ex hoc causans extinctionem, contrariatur enim calori innato non solum frigidum: sed & superfluum calidum. Quare manifestum est, q̃ ab eodem utraq; contingunt. Manifestum est ergo quòd calor innatus marcescit per amplius congregatum ca-

trefit nisi passum alterius commixtionem.

Duæ corruptiones caloris inquolibet uiuente.

Marcedo q̃d & q̃d extinctio

Contrariatur calori innato, non solũ frigidũ, sed et sup̃fluũ calidum

lidum, & quod congregatur amplius calidum propter non respirare neq; infrigidari. Et sic patet, quod hoc modo accidit putrefactio in humore corporis humani faciens febrem. Et q corpora proptissima ad putredinem, ut hic dicit Gal. & ottauo methodi cap. septimo, sunt calida & humida, in his enim & tempore sanitatis, etiam magis quã in aliis fetent sudores & urinæ, maximè autem si humidum calido dominetur, magis autem & si accidentale & aqueum fuerit quod abhorret calor innatus, quale à fructibus assueuit generari; in tali enim de facili maxime occũbit calor innatus, ad huc autem sicut ipse dicit undecimo methodi, immediata causa putrefactionis est prohibitio disolutionis quæ continue fit à corpore, sed cum à corpore nõ dissoluitur, qđ dissolui consueuit eius humidum augetur plus & plus donec superat calorem innatũ. Et sic semper & omnino uictoria passiuarum super actiuas est causa putrefactionis, quum enim calor innatus impotens sit ad humidum digerendum & ipsum ad debitum finem deducendum. Tunc humidum relictum habet eum qui in putrefactionem est transitum per corrumpi tunc calorem eius proprium de facili ab extraneo. Nota etiam q non semper putredinis causa immediata est prohibita transpratio; quoniam putrefactio aliquando accidit humoribus, quia calidum naturale à cali-

Victoria qualitatũ passiuarũ sup actiuas, cã putrefactiõis.

Nõ semp putredinis cã immediata ẽ prohi-

do

do extrinſeco, ut extraneo continentis aeris corrumpitur, & aliquando à deffectu caloris noſtri non potentis eorum malitia humores gubernare aut uirtutum debilitate, quãdoq; enim humor ex ſe ipſo aptus eſt putredini. Nota etiam, quia ſibi uidetur Gal. contradicere. Nam hic & octauo met. ſeptimo cap. dicit corpora magis parata ad putredinem eſſe corpora calida & humida, & tamen cap. octauo dicit, q; magis parata ad febrem ſunt calida & ſicca, & poſtea calida et humida. Tomas de Garbo dicit corpora calida & ſicca ſunt magis preparata ad febres ephemeras, & cholericas & ad ethicas, cum iſtis natura eorum proportionetur. Corpora autem calida & humida ſunt magis ad febres alias putridas. Et dicit q; Auic. prima quarti comparans hæc corpora in calido generali ad febres omnes, dixit q; corpora calida & humida uehementer ſunt preparata ad febres, deinde q; calida & ſicca ſunt iterum preparata ad febres calidas. Et loquens de iſtis non dixit, deinde poſt illa, ſed dixit, iterum ſunt preparata, & quia forte in ſuo iuditio erat, q; calida & humida eſſent magis parata ad putridas, quam illa ad ſibi proportiõales, ut ephemeras, et cholericas. Ideo primo poſuit illa. Gal. autem octauo metthodi uer̃ loquebatur de ephemeris febribus ad quas ſunt plus preparata calida & ſicca corpora. Ideo ea in primo ordine poſuit: ſed

bita trã ſpiratio

Gal. con tradictio

Solutio.

dicamus nos, q̃ aliud est querere q̃d corpus magis sit paratum ad putredinem, & aliud quod magis sit paratum ad febres: nam non est dubium, q̃ quantum attinet ad febrem quæ est complexio calida & sicca, q̃ calida & sicca corpora plus cæteris ad febres absolute sunt magis præparata ob caliditatem excessiuam suæ complexionis & siccitatem eorum, quæ est lima caloris, deinde calida & humida, in qua caliditas est fortior humiditate. postea calida tantum, deinde sicca tã tum, & postea temperata. Sic cõplexiones ordinauit Gal. in preparatione ad febrem octauo methodi cap. octauo ubi ita scribit. Cum uero octo intemperies in uniuersum sint, ut ostẽdimus, opportunissima ad febres est calida et sicca, propinqua huic est, præsertim quod ad febrem attinet, quamuis ad alia sit deterior, calida intemperies & humida. Tertia ab his est simplex illa in qua oppositio altera recte se habet, utiq; q̃ ex humido & sicco constat, in altera calidũ exuperat. Quippe opportunior est hæc q̃ cæteræ quæ sequũtur, tũ ut omnibus supradictis occasionibus lædatur, tũ ut ex diarijs in pluriũ dierũ febres trãseat. Huic proxima est q̃ in calido & frigido debitũ modũ seruat, cæterũ siccũ elemẽtũ habet humido præualẽs. Ab hac deinceps media omniũ est. s. q̃ mediocritatẽ in utraq; oppositione seruat. Sed intẽperies quæ maxime omniũ

Calida & sicca corpora ad febres magis parata, d̃inde calida & humida.

putredinis morbis est exposita hic dicit ēē calidā & humidā, & propterea q̄ per ipsam sanitatē proxime putredinē accedit ueluti, tū ex sudoribus cōijcere est q̄ grauiter his olēt, tū uero ex urinis deiectione, atq; etiā ipsa respiratiōe. Etenim qualis est hircorū, talis est & taliū naturarū tēperies. Auic. uero eam dixit ad febres esse magis preparatā & in uerbo aliorū dicēs. Dixerūt q̄dā, q̄ corpora uehemētius preparata ad febres sunt corpora calida & humida, & q̄d sentiat ipse non exprimit, deinde cum dicit.

TEX.

ERGO neq; mirū uideri debet, quamobrem febres sequantur plethoram: quoniā per eiusmodi dispositiones multæ obstructiones efficiūtur, ac totum corpus difficulter difflatur. Igitur ex plenitudine q̄ est ad ipsas uires, humores ipsi cito corrūpuntur, neq; euicti, neq; cōcocti probe, quippe q̄ uires cōficientes eos debiliores existant. Lau.

NIHIL igitur mirū, si ex repletionibus febres eueniunt, etenim obstructiones multæ, atq; uniuersum corpus in huiuscemodi affectibus male difflabile. Sicuti igitur in altera multitudine, q̄ ratione potētię dicitur, cito ad corruptionē humores deueniūt, q̄m nō bene cōtinētur, neq; cōcoquūtur, quum ea à qua conficiuntur, uis inualida existat. Leonic.

COMM EN. 24.

OSTENDIT *quomodo plenitudo sit causa febris, & de plenitudine quo ad uasa, & de plenitudine quo ad uires: quoniam à plenitudine quo ad uasa multæ obstructiones fiunt, & ex plenitudine quo ad uires, humores ipsi cito corrumpuntur: quoniam non bene regulantur à natura. Et in de natura hominis commentario secundo non longe a principio ait. Plenitudo duplex, altera ad uires estimata, altera ad uasorum capacitatem. Quæ ad uires estimatur, humores ad corruptelã ducit, & fluxionem particulis in corpore imbecilioribus transmittit. Quæ uero ad infusionem cõsideratur uasorum adaptiones et rupturas mollitur, iterim mortem subitaneam, cum corporis perspiratus occluserit. Scribit et in nono metodi cap. quinto sic. Quòd autem & bis arbitror, & ter, et sæpius, iterumq; dicendum est, qui ita laborant, si recte curabuntur, ijs sanguinis missio est adhibenda, quando quibus corpus ex succorum abũdantia inhabile ad tranpirationem iam redditũ tantum caloris congessit, ut inde iam febricitet, ijs tantum sanguinis est detrahendum, quantũ uires tollerant. Pro certo quoq; habendum, nisi ijs qui hoc per naturã sunt habitu, id adhibeatur presidium, fore ut uel suffocentur, uel certe symcope omnino periclitentur, nisi (ut dictum est) eos uel uirium robur, uel plurimus sudor, uel largum sanguinis*

Plenitudo, Altera ad uires, altera quo ad uasa.

In plenitudine, tãtũ sanguinis detrahẽdũ quãtũ uires tollerant.

guinis proflluuiũ à morte uindicet. At illud uel me tacente constat, ijs presertim qui librum de plenitudine studiose perlegerunt, quamquam & nunc quoq; à me dicetur, non esse nunc nobis de ea abũdantia sermonem quæ ad uirtutem comparatur, (quippe quæ nec sic obstruit uenarũ ora, ut refrigeratione probibeat, nec tunicas earum distendit, nec ruborem, nec tumorem inuehit, multoq; minus uel carnis uel cutis transpirationem moratur) uerum de ea quæ contineri à uasis ultra non ualet, quæq; ob id ipsum tum perrumpere uasa, tum recludere solet, reliquaq; modo dicta symptomata inducit, obstructionem, distentionem, tumorem, ruborem, de hac in quam mihi omnis sermo, tum habitus ẽ, tum uero habendus. Et ex his patet, q̃ male exposuit Thomas de Garbo dicẽs, q; hic p plethoram quo ad uirtutẽ intelligit Gal. cacochimiã quæ est repletio ex humore peccante in quali. Error Tomę de Garbo.

TEX.

QVOCIRCA quæcunq; cibaria glutinosa crassaq; sunt, morbos cõmittere magis possunt, obstruere enim atq; stipare humorem ex illis facilius est. Sed non ne contraria scilicet extenuantia & acria, morbos committere possunt? Videtur enim qui alterutro uictus genere frequentius utũtur, febre similiter prehendi: quia hæc omnia (ut ante diximus) malos humores gigne- Lau.

re assolent. Hæc ergo, ratione ea q̃ malos humores gignunt, febrium causa sunt, alia uero, ratione putredinis, quęcunq; glutinosa, crassaq; existunt.

Leoni. PROPTEREA autem quicunq; cibi glutinosi sunt ac crassi, sunt magis morbis obnoxii. Obstrui enim atq; intrudi eũ qui ab ipsis generatur humorẽ facilius existit. Quid igitur? Non ne contraria ratione acria atq; æstuantia morbosa? Videntur enim similiter à febribus infestari, qui utrãq; uictus rationem nimium seq̃ntur, quoniam, & supra diximus omnes tales mali succi esse. Tali igitur ratione hi ob putredinem autem quicunq; glutinosi sunt ac crassi, febrium sunt causæ.

COMMEN. 25.

INFERT ex dictis, q̃ cibaria quæ sunt glutinosa & crassa morbos committere magis possunt. Quoniam obstruere atq; stipare humorem ex illis est facilius. q̃ si dicas, non ne etiam contraria his scilicet extenuantia & acria, morbos committere possunt? Videntur enim qui alterutro uictus gñe frequentius utuntur, febre similiter prehendi, quia hæc omnia malos humores gignere solent. Respondet q̃ extenuantia & acria sunt causa febris, ea ratione qua malos humores gignunt, sed glutinosa & crassa ratione putredinis

Glutinosa et crassa morbos magis cõmittere rõe putredi-

nis, deinde cum dicit. *nis.*

TEx.

NEC ſecus partes inflammatione afectę ratione putredinis accēdunt febrem. Impactus enim in eas qui influxit humor, ubi fuerit natura calidus, quia non bene diffla- tur, putreſcit. Vbi igitur decurrēs humor fuerit plāe biliosus, caliditas ſacro igni ſubſimilis occupat partem, ubi ſanguineus inflammationi ſubſimilis, ex ambobus vero miſtus, vel eryſipelas fit phlegmonodes, uel phlegmone eryſipelatodes, nomen quidem ſumens ab humore dominante, denominationem uero accipiens ab altero. At uero ex his omnibus accēditur febris, ratione ſocietatis. Semper enim ſimul cum eo quod incaluit, pars continua calefit, quouſq; affectio ad cor ipſum peruenerit. Nam & continuæ carbūculis partes cum eis ſimul calefiunt, genitis ex ſanguine perq; calido, ſed magis melancholico propter aduſtionem. Lau.

PARTES etiam quę inflammationem patiuntur, ratione putredinis febres accēdunt, intruſus enim in ipſis influens humor, quum non bene diffletur, putreſcit. Quum igitur fluxio hæc amaræ bilis exquiſite fuerit, caliditas eryſipelatoſa occupat Leoni.

partem, quum vero fluat sanguis, phlegmonosa, quum uero humor, ex utrisq; cõmixtus, uel fit erysipelas inflammationis participans, uel inflammatio erysipelatis. nomen quidem ab humore superabundante suscipiens, cognomen autem ab altero. In hisce autem ominibus communicationis ratione febris accenditur, semper enim calefactę proxima pars simul calescit, donec ad cor communicatio pertingat. Nam & in carbunculis id quod continuum existit unà calefit, fiunt autem ex sanguine quidem satis calido, & ad atrę bilis naturã propter adustionem conuerso.

COMMEN. 26.

DECLARAT *q, etiam partes inflammatione affectæ ratione putredinis febrem accendunt, quoniam impactus humor qui in eas influxit cum fuerit natura calidus: quia non bene difflatur, putrescit. Postea nomina imponit dicens, q, quoniã decurrens humor fuerit, &c. Et pro intellectu. Notaq; tumores qui ab humoribus fiunt, aut calidi, aut frigidi sunt, aut mixti. Calidi, aut fiunt à sanguine bono, & hos phlegmonem Græci uocant, latini inflammationem, aut fiunt à bile, uel feruẽti & tenui sanguine, uel sanguine & bile calidioribus, & hos erysipelas Græci uocant, Latini ignem sacrum. Si frigidi, uel à tenui pituita*

Phlegmon. Inflãmatio. Erysipela, Ignis sacrus.

fiunt

fiunt, & illi ædema uocant, nostri uero laxum tumorem uocare possunt, Auic. undimiam, aut ab humore atre bilis, uel crassa & tenaci pituita, & hos Scirrus illi uocant, latini duritiem, Arabes Sephyros. Miscentur & aliquando simul hi tumores, & si alter alteri dominetur dominantis nomen preponitur, ut phlegmone dominante erysipelati, phlegmonem erysipelatoden dices. Et si pares sint per copulam coniunges, phlegmonē dices & Erysipelas, etiam si trium uel quatuor sit commixtio, secūdo de arte curatiua ad Glau. cap. primo. Postea declarat Gal. modum secundum quem fit febris ex putredine existēte in parte illa, & dicit q; ex his sequitur febris ratione societatis, semper cum eo quod incaluit, pars continua calefit, donec affectus ad ipsum cor deuenerit. Postea in exemplo carbunculi, quem græci antrax uocant, dicit q; fit ex sanguine ualde calido, sed magis malancholico propter adustionem, & alia litera Leoniceni dicit ex sanguine satis calido sed cōuerso in naturam atræ bilis propter adustionem, atra bilis uero proprie dicitur quæ fit ex flaua bile superassata, aut ex sanguine crasso secundum Galenum tertia aphorismorū com. 22. & quarta com. 21. & tertio de locis affectis cap. quinto. Sed 14. methodi cap. 10. carbunculum ita definit, est malum quod ex humore crasso feruenteq; nascitur, Et de eo ita scribit. Inci-

Aedema. Tumor laxus Scirrus. Durities Sephyrus

Quomodo fit febris ex putredine existēte in parte inflāmatione affecta.

Carbunculus fit ex sanguine satis calido in naturā atrī bilis p adustionē conuerso

Atra bilis ex fla

uabile super a sata fit, aut ex sanguine crasso

Carbũculus quid.

pit plerunq; á pustula, aliquando uero & sine hac: Cæterum inter initia in quibus hoc instat, scabunt particulam omnino, mox oritur pustula quædam, qua rupta, ulcus cum crusta gignitur. Sæpe uero non una oritur scabentibus pustula, sed multa exiles ueluti milij semina crebræ in particula residentes, quibus perruptis, similiter crustosum ulcus prouenit. In carbunculis uero qui p Asiam populatim sunt grassati, etiam citra pustulam nonnullis excoriata statim cutis est. Omnibus tamẽ, ut dixi, crustosum ulcus fit, modo crusta ipsa cineris colorem præferente, modo nigrorem. Omnibus præterea his circumposita, caro in summam peruenit inflammationem, non tamẽ colore aspicitur erysipelatis, immo qui adhuc phlegmones colore sit nigrior, ueluti si pluscculo rubro minus misceas nigri. Quod autem necessario febricitẽt qui ita sunt affecti, idq; non minus, immo magis q̃ illi quibus trysipelatosa est phlegmone, id utiq; latere neminem potest. Auic. de eo scribit cap. de pruna & igne psico quarto cano. fen. tertia cap. nono, quæ duo dicit fieri de colera citrina adurente permixta melancholiæ, & propter illud accidit ex eis ambobus escara nigra, Et est ignis psicus plus cholericus, & pruna plus melancholica. Et propterea in igne persico est pustula de genere formicæ comestiua: adurens uessicans, in qua est aliquid ambulãs, & est

Ex quo pruna, et ignis psi cus.

Quomodo differãt pruna & ignis persicus

est materia cholerica paucæ nigredinis, paucæ concauitatis, & cũ pustullis plurimis paruis, sed pruna denigrat locum in colore carbonis absq; humiditate, & est nigra, cuius radix declinat ad igneitatem. Sic ergo uult Gal. hic q carbunculus fiat ex sanguine calido adusto, nam cum sanguis aduritur, ut secundo de crisi cap. 12. dixit, & ut infra patebit pars eius subtilis cõuertitur in cholera m, & crassa in melancholiam, quæ ambo p mixta causant hoc apostema.

CAP. IIII. DE FEBRE PESTILENTIALI.

TEX.



ALIDIORES preterea ambientis nos aeris cõditiones (quales sunt circa Canis syderis ortũ) potissimum per inspirationem p spicue cor ipsum calefaciũt extrinsecus uero circunfusæ corpori, totũ ipsum calidum reddũt, maximeq; arterias, vt quę non nihil substantię ipsius ambientis aeris attrahant. Ex quibus omnibus simul, afficiatur cor necesse est atq; ipsum in primis immodice calefiat, maximeq; febri- Lau.

li dispositione tentetur, atque uni corpori immittat oportet.

Leoni. CALIDIORES autem ambientis aeris status, quales maxime circa Canis ortū contingunt, per inspirationes quidem manifeste cor calefaciunt, corpori autem extrinsecus circunfusi totum ipsum calidius efficiunt: sed presertim arterias, ut quę ipsius substantię aeris ambientis aliquid trahant, ex quibus omnibus simul cor affici ē necessarium, & quum supramodum incaluerit ipsum primum atque principiū febrilem calorem suscipere, atque ad uniuersum corporis transmittere.

COMMEN. 27.

Quomodo ex cōdictione aeris fit febris in nobis.

INTENDIT *Gal. in hac parte ostēdere quomodo ex conditione aeris fit febris in nobis, & hæc causa potest reduci ad genus causæ quod fiebat per adhæsum rei calefacientis. Et primo ostēdit qualiter transmutatus secundum qualitatem. Et dicit conditiones aeris nos ambientis, quales sunt circa Canis sydus ortum, per inspirationem manifeste cor ipsum calefaciunt, extrinsecus uero circunfusæ corpori totum ipsum calidum reddunt & maxime arterias, quoniam talis aer per arterias attrahitur, unde subdit, ut quæ aliquid substātiæ ipsius ambientis aeris trahant, ex quibus omnibus, simul cor affici necesse est. Et cum immodi-*

ce

ce incaluerit, ipsum in primis calorem febrilem suscipere est necesse, atq; ad uniuersum corpus transmittere, deinde cum dicit.

TEX.

VBI vero pestilentes subeant conditiones, inspiratio potissimum causa est. Interdum enim afficitur febris propter humores in corpore aptos in putredinem, quoties animal breuem quãdam occasionẽ ab aere circumfluente susceperit: sed magna ex parte incipit ex aeris circunfluentis respiratione, quem putrida exhalatio infecit. Lau.

IN pestilenti uero aeris statu, inspiratio plurimum est causa. Fit enim & aliquãdo ob eos qui sunt in corpore humores ad putrescendum paratos, quum breuem aliquã occasionem ad febris originem ab aere ambiente acceperit animal. Magna autem ex parte ex inspiratione incipit aeris circunstantis a' putrescibili euaporatione uitiati. Leoni.

COMMEN. 28.

OSTENDIT *qualiter aer transmutatus secundum substantiã generat febrem cum conditione pestilentiali, & qualiter fiat febris pestilentialis. Et dicit inspiratio potissimum est causa. i. attractio aeris in conditione pestifera maxime ẽ causa febris. Fit & aliquando febris propter humores qui sunt in corpore ad putredinem para*

Qualiter Aer secũdum substãtiã trãsmutatus febrẽ gene

rat cum cōdictio ne pesti= lētiali Et qualiter fiat feb. pestilen= tialis.

tos, cum animal breuem quandam occasionem id est temporis opportunitatem ad ipsam ab ae re ambiente susceperit, magna autem ex parte in cipit ex insp ratione aeris à putrescibili euapo= ratiōe uitiati. Et dicit Auic. prima quarti Tract. quarto cap. primo. Quādo aer fit secūdum istū modum inspiratus perueniens ad cor causa putre dinis eius, corrumpit spiritum uitalem in corde contentum, cui contrariatur per se & proprie uenenosus aer, & putrefit humiditas quæ circun= dat spiritum cordis, uidelicet sanguis qui contine tur in uentriculis eius, et accidit excedens cali= ditas à natura egressa ob putredinem ad quam consequitur inflammatio spiritus & humorum, et cordis, & spargitur dicta caliditas putredinalis in toto corpore, cum sit fluxibilis, infectiua uelo= citer serpens, & eius multiplicās uenenositatem Et erit feb. pestilentialis, maligna breui tempore ut plurimum occidens. Postea cū dicit.

TEX.

Lau.

PRINCIPIVM autem putredinis, aut multitudo mortuorum est minime cre matorum, quemadmodum in bello fieri so let: aut exhalatio palludis cuiusdam, aut sta gni. Tempore æstiuo: atq; interdum immo deratus calor circumfluentis aeris ē princi- pium, quemadmodum in pestilentia quæ Athenienses inuasit (ut Thucydides ait) ui

Pestilen tia ex im modera=

uentes

uentes homines in paruis tuguriis æstate corruptio afficiebat. Est autem initium pestilentis febris, eo quod humores corporis ex prauo uictu sint in putrefactionem parati. Forsitan autem accidit id propter cõtinuitatem, quod ex Aethiopia fluxerunt quedam mala inquinamenta, quæ ijs qui habebant corpora læsioni parata, causæ febris extiterunt. *to calore aeris.*

PVTREDINIS autem principium, uel cadauerum multitudine non crematorum, quemadmodum in prælijs contingere solet, aut ex aliquorum, uel lacuum, vel paludum ęstatis tẽpore euaporatione. Contingit autem quandoque præcedere ambientis aeris caliditatem immodicam, quemadmodum in ea pestilentia, quæ Athenienses inuasit, ut Thucydides inquit, Sed in tugurijs suffocantibus æstatis tempore habitantium corpora corruptione laborabant. At quia humores corporum ex uictus prauitate erant putredini obnoxij, hinc febribus pestilentibus origo data est. Forte autem per continuum ex Aethiopia quædã putredinis fluxere contagia, his quorũ corpora erant ad patiendum parata febrium causę futura. Leoni.

COMMEN. 29.

Modus secũdum quẽ aer fit pestiletialis. & causa unde pestilentia causatur

OSTENDIT modum secundum quem aer fit pestilentialis, & causas unde pestilentia causatur. Et dicit q, principium putredinis unde fit pestilentia est uel mortuorum non combustorum multitudo. &c. & interdum immoderatus calor aeris circũfluentis, quemadmodum in pestilentia, quæ Athenienses inuasit (ut Thucydides ait) uiuentes homines in paruis tugurijs æstate corruptio efficiebat. Postea quantum est ex dispositione corporis ait, q, initium pestilentialis febris est, eo q, humores corporis ex prauo uictu in putredinem sunt parati, cũ ad quemlibet effectũ causandum requiratur non solum fortitudo agẽtis, sed dispositio patientis, ut statim dicetur, uoluit utramq; causam tangere. Et forsitan id accidit (inquit) propter continuitatem, quia ex Ethiopia fluxerunt quędam mala inquinamenta, id est putredinis contagia, quæ his quorum corpora erant læsioni parata, causa febris fuerunt. Auic. uero tres assignat causas communes corruptionis aeris in sua substantia: prima est uentus aliquis deferens secum uapores malos aut fumos corruptos ad locum sanum à locis lõginquis fœtidis in quibus sunt loca stagnosa alterata ad putredinem, aut cadauera hominum corrupta in prælio, aut mortua ex peste non sepulta, aut non combusta. Secunda causa est loco propinqua in quo uenit aeris putrefactio, sicut male, foueæ plurimi fœtoris, corruptæ palludes, latrinæ clausæ

non

non habentes euentationem aliquam. Tertia causa est putredines aliquæ in uisceribus terræ, propter aliquas causas quarũ euẽtus à nobis ignoratur, quæ erumpentes interdum uersus terræ superficiem, aquas, & etiam aerem inficiunt. Et sic habes ex his, quomodo fit aer pestilẽtialis, quæ sint causæ facientes aerem pestilẽtialem, & quomodo aer factus pestilentialis facit febrem dictã pestilentialem. Modo uidendum quid sit pestilentia, & quid morbus pestilentialis. Auic. dicit secunda primi doct. secunda cap. nono, q, pestilentia est mutatio in substantia aeris ad malitiam, seu corruptionem putredinalem, & est putrefactio quæ accidit aeri similis putrefactioni aquæ stagnantis fœtidæ, & sic sumendo pestilẽtiam, proprie dicitur pestilentia in aere, duas enim tangit ibi Auic. mutationes in aere, etiam prima quarti tracta. quarto cap. primo, Vna est in qualitatibus, ut cum ualde calefit sicut circa Canis ortum, uel ualde infrigidatur. Alia est quam uocat mutationem in natura sua & in substantia, & dicitur mutatio ad putredinem, sicut transmutatur aqua & fœtet & putrescit. Et in hac aeris putrefactione maligna non apparet necessario aeris excessus in calore uel frigore: sed malitia uenenositatis, seu uenenosæ putredinis, & hæc proprie uocatur pestilentia aeris. Et est intelligendum q, aer fortius immutat corpus nostrum omni alia re non naturali, quia continue degimus in

3 causa

Quid pestilẽtia, & quid morbus pestilentialis

Quid pestilentia aeris.

Aer fortius immutat corpus nostrum omni alia re nõ naturali

ipso, & sine eo inspirato non contingit uiuere, tū quia circunferentialiter circundās undiq; tangit nos, tum quia subtilitate substantiæ in profundū corporis ingreditur per uniuersos corporis poros dilatatione arteriarum atractus. Ipse etiam in se multas patitur mutationes, quoniam ex raritate suæ substantiæ est ualde conuertibilis. Dicūt. n. Astrologi spera solis mouet ignem, spera lunæ aquam, spera stellarum fixarum terram, reliquæ uero sicut Saturni, Iouis, Martis, Veneris, & Mercurii mouent aerem. Et sicut dicit Auic. secunda primi doct. secunda cap. secūdo accidunt aeri mutationes naturales, non naturales, & contra naturam, naturales sunt quæ accidūt ei secundum quatuor tempora anni, & ipsorum principiū est trāsitus solis de quadrāgulo in quadrangulum sui circuli, maxime enim mutationes quæ à stellis fiunt non sunt nisi à quadraturis suorū circulorum, ut dicitur tertio de criticis cap. quarto. Immutat autem sol & omnis stella aerem motu & luce, secundum q̃ in obliquo circulo accidit, & recedit à nobis. Mutationes aeris non naturales sunt quæ sequuntur impressiones cœlestes, & diuersitates terrarum, & maris uentorum, & puluuiarū. Mutationes autem contra naturam in aere sunt, quæ fiunt ex corruptione eius in substantia, uel alteratione ipsius ad aliquam primarum qualitatum uehementer excessiuam. Intelligendum etiam secū-

Quæ mutationes aeris naturales, nō naturales, & quæ cōtra naturam. Sol & oīs stella aerē imutat motu et luce

dum

dum Gal. primo de ratione uictus acutorum, q̃, quatuor sunt genera morborum, quidam enim sũt morbi Epidemij, quidã pestilẽtes, quidã Eudemii, & quidã disparsi, Epidemii sunt morbi qui in tẽpore aliquo ex mala ãni cõstitutione in regiõe aliqua abũdãt, & hi si pernitiosi fuerint Epidemii pestilẽtes appellãtur, si uero mitiores, simpliciter Epidemii dicuntur, Eudemij uero morbi ab aliquibus dicti regionales, sunt cõmuniter uagãtes in tota regione, ut accidit in quibusdam locis, in quibus quocunq; tempore propter aquam uel uentũ uel alias loci conditiones homines fere omnes eadem laborant ægritudine, Sparsi uero dicũt morbi omnes alij morbi particulares, ut pleuritis, tertiana, quartana, qui differenter accendunt, ut eodem tempore aliquibus tertiana quibusdam quartana & sic de alijs, sic enim scribit Gal. com. nono. Hac oaratione ostendit Hypoc. multos morbos fieri uno tempore, quos si pernitiosi fuerint, pestem appellant. Si uero mitiores, altera quadã indicant appellatione, epidemos uel epidemios nominantes. Vt epidemus morbus sit qui tempore anni aliquo in regione aliqua abũdet insolescatq;. Pestis uero, epidemia pernitiosa. Est autem & aliud morbi gñs commune multis quod in regione superuenit acceditq;, eudemumq; uel eudemium appellitatur quasi patrium dixeris, aut uernaculum. His autem omnibus aduersantur

Quatuor genera morborum.

epidemii

Pestilentes.

Eudemii

disparsi.

sporàdes idest qui sparsim priuatimq; præhendũt ægros discrepanter fatigantes. Neq; secundum cõmunem modum constantes. Et dicit primo de morbis uulgaribus non longe à principio. Meminisse oportet quosdam morbos inuadere multos in cõmuni qui .s. communes appellantur. Quosdã separatim quemlibet, quos dispersos nominauerunt. Inter communes alij publici sunt, quos uocant eudimus Greci. Alij uulgares qui ab illis, tũ Epidimi, tum Epidimij uocantur, tam enim quatuor, q̃ syllabis quinq; & scribunt & enunciant. Horum perniciosissimi quiq; pestilentes uocãtur, qui perinde ac totum uulgarium morborum genus ex cœli statu proficiscũtur. Inquit postea Gal. q, de Epidemijs in libro Epidemiorum morborum agitur, & de eudemiis in libro de aquis, aere, & locis. Nullum autem peculiarem librum de peste confecit Hyppo. quoniam per libros Epidemiorum, illam esse unum ex Epidemijs demonstrauit.

TEX.

Lau. HVIVS enim semper meminisse oportet toto hoc sermone, ut nulla causa sine corporis aptitudine efficer̃ posSit, alioquin omnes qui in sole diuersantur æstiuo, in febrem inciderent, & qui plus æquo mouentur, aut bibunt, aut irascuntur, aut moerẽt. Nec secus omnes ęgrotarent circa canis syderis

aptitudo patientis req.

deris ortum, atq; in pestilẽtia perirent. Sed (ut est dictum) maxima pars generationis morborum est, afficiendi corporis preparatio. Subijciatur ergo pro exemplo in ipso aere inuehi quędam pestilentię semina, atq; eorum corporum quę uersantur in eo, hęc esse variorum excrementorum plena, paratorum quidem ex se ipsis putrefieri, illa sine excrementis ac pura. Atq; addatur prioribus inesse obstructionem meatuum vndiq;, ac plethoram appellatam, ac uitam otiosam in multis epulis & ebrietatibus & veneris usu immodico & cruditatibus: quę omnia prædicta necessario consequũtur. Alijs autem omnibus corporibus puris ac sine excrementis, insit ultra ea quę diximus commoda, bona facilitas spirandi in omnibus meatibus nequaq; obstructis neq; adstrictis, exercitatio uero moderata, ac uictus ratio moderata. Deinde his ita subiectis, cogitabis quo nam modo consonum sit, utraq; corpora affici ab aere putrido in se inspirato. Nonne consonum est hęc statim à prima inspiratione initium putredinis accipere, ac plurimam contrahere labẽ, illa nullo modo, uel paulum affici, ita ut facile ad habitum naturę recurrant? Itidem quoties aeris temperamentum ab ipso na-

turę habitu immoderate recesſit ad humiditatem & caliditatem, peſtilẽtes fore morbos neceſſe eſt, affici autẽ his maxime, eos qui iam prius pleni fuerint humiditate excrementoſa: quemadmodum qui laboribus moderatis, ac victus ratione temperata uſi ſunt, pœnitus impatibiles permanent per omnes eiuſmodi affectiones. Hic ſermo ſuper uno exemplo dictus eſt, ſed in omni genere cauſæ verus eſt. Ac cui libeat integre in eo exerceri, legat librũ de cauſis procatarcticis id eſt externis.

Leonic. OPORTET enim hoc in toto ſermone memoria repetere, quod nulla cauſarũ ſine patientis aptitudine agere poteſt. Alioquin omnes qui ſub æſtiuo ſole commorãtur febricitarent, aut qui nimio motu exercentur, aut uini potu grauantur, aut ira excandeſcentes, aut triſtitia afflicti febricitarent. Alioquin etiam, ut arbitror, circa Canis ortum omnes ægrotarent, ac in peſtilẽtijs morerentur. At, ut diximus, magnam in generatione ægritudinum partẽ habet, eius qui paſſurus eſt, habilitas corporis. Supponatur igitur, ut in exemplis, in ambiente quidem aere nonnulla peſtilentiæ ſemina contineri, ac ea quæ ab ipſo corpora continguntur, nonnulla quidem eſſe ua-

rijs

rijs superfluitatibus plena iã ex se ipsis ad putrescendum parata, nonnulla autem pura atq; inutili materia carentia. Ac primis quidem adiũgatur in multis corporis partibus obstructio foraminum, atq; ea quæ plethora uocatur, uita otiosa in multis crapulis, ac rei venereæ usibus immoderatis, atq; his, quæ necessario omnia quæ nuper diximus consequuntur, cruditatibus. Reliquis uero omnibus corporibus puris ac superfluitatibus omnino carẽtibus, adsint p̃terea ut exacte sympthoma, libera ĩ omnibus meatibus spiratio, eis non obstructis neq; adstrictis omnibus existentibus. Exercitia etiam sint moderata, uictus temperatus, ac deinceps his suppositis, cogita quomodo utraq; corpora affici sit necessarium ab eo quem inspirat aere pestilenti. An non rationabile est illa quidem statim a prima inspiratione principium putredinis sumere, ac plurimum in malo procedere? Quæcunq; autem munda sunt, ac superfluitatibus carent, nonnulla quidem nihil, nonnulla uero minimum mali sentire, ac facile ad naturalem habitum habere regressum. Sic & quum aeris temperatura à naturali habitu ad caliditatem atq; humiditatem immodice fuerit conuersa pestilentes quidem oriri

morbos est necessarium, plurimum vero eisdem laborare quicunque fuerint superflua pleni humiditate, quæmadmodum qui modicis laboribus se exponit, ac victu utitur moderato, in omnibus huiuscemodi dispositionibus nullam omnino sentit offensionem. At hic quidem sermo in uno profertur exemplo, sed nihilominus in omni genere causæ veritatem complectitur, & quicunque integre in eo uult exerceri, de præincipientibus causis legat librum.

COMMEN. 30.

Maxima pars morborum præparatio corporis afficiendi

In hac parte uult declarare, quod corpora munda non patiuntur à pestifero aere: sed immunda solum, & primo presupponit, quod nulla causarum potest agere sine aptitudine patientis. sed maxima pars generationis morborum est afficiendi corporis preparatio, & hoc probat, quoniam si non sic esset, tunc omnes qui sub æstiuo sole commorantur febricitarent, & ita omnes qui plus æquo mouentur, aut bibunt, aut irascuntur. &c. similiter omnes in pestilentia perirent, & experientia apparet in contrarium, & patet consequentia: quoniam cum in omnibus causis dictis agens & effectiua causa sit eadem apud omnes; si non requiritur aliqua diuersitas ex parte patientis, ita unus febriret sicut alter. Secundo supponit quod in aere nos circundante sint aliqua semina pestilen

tiæ

tiæ dicens, subijciatur ergo pro exemplo in ipso aere inuehi quædam pestilentię semina. Tertio supponit aliqua esse corpora plena superfluitatibus ex se preparatis ad putredinem, & aliqua munda & pura dicens. Atq; eorum corporũ quę uersantur in eo hæc esse uariorum excrementorum plena, paratorum quidem ex se ipsis putrefieri. Alia sine excrementis ac pura, atq; addatur prioribus inesse obstructionem meatum undiq;, ac plethoram appellatam, ac uitam otiosam in multis epulis & ebrietatibus, & rei ueneræ usibus, & cruditatibus, quæ omnia prædicta necessario consequuntur, alijs autem omnibus corporibus puris ac sine excrementis insit ultra ea quæ diximus quõmoda, bona facilitas spirandi in omnibus meatibus nequaq̃ obstructis, neq; ad strictis, exercitatio uero moderata, ac uictus ratio moderata. His presuppositis, quærit Gal. non ne consonum est hæc statim à prima inspiratione initium putredinis accipere, ac plurimam contrahere noxam, illa nullo modo, uel paulum affici, ita ut facile ad habitum naturæ recurrant. Et tandẽ sic cõcludit ibi Gal. soluens quæstionem. Itidẽ quoties aeris temperamentum ab ipso naturæ habitu immoderate recessit ad humiditatem & caliditatem, pestilentes fore morbos necesse est, affici autem his maxime eos, qui iam prius pleni fuerint humiditate excrementosa, quemadmodum qui la

boribus moderatis ac uictus ratione temperata usi sunt, penitus impatibiles permanent per omnes eiusmodi affectiones. Postea inquit, q̃ dictus sermo solum fuit in uno genere causæ, tamen est etiã uerum in omni genere causarum febriũ, scilicet q̃ corpora munda non patiuntur ab illo, sed immunda. Deinde cum dicit.

TEX.

Lau. EGO vero præsenti libro parcens longitudini vno capite omnem eum comprehendens, finem faciam. Oportet enim in unoquoq; causarum genere scrutantẽ qua potissimum facultate morbos committere soleat, deinde considerare congruentes & repugnantes ei dispositiones corporum: scientem ut congruentibus quidem prompta læsio est, aduersis autem ac repugnantibus quantam vim habeat & magnitudinẽ cõtrarietas, tantũ inuicti permanebũt. Ipse nãq; uidi nõnunq; eueniẽte tali cõditione, qualem Hyppo. in oppido Cranone fieri dixit, carbũculos grassatos non paucos, quorum generatio, & alia omnia eo quo ille scripsit modo, plane fuerunt. Quinetiã quæcunq; tertio libro Epidemion in pestilenti scripsit conditione, ea etiam omnia p aliam similem illi conditionem similiter extiterunt. Summa eorum (ut ipse Hyppoc. dixit)

dixit) putredo fuit, atq; id ipsi cognoscentes, statim incipiente conditione quæcunq; corpora vidimus humida, statim quo vis modo exsiccare tentauimus: quæcunq; uero sicciora pristinam naturam in his custodiuimus: quæcunq; uero excrementis plena, purgationibus sanauimus: quascunq; uero obstructiones meatuum, soluimus atq; aperuimus. cura feb.

Equidem ego in presentia prolixitati parcens, uno capite vniuersa comprehendēs, finem sermoni constituam. Oportet siquidem in omni causarum genere diligenter aduertere, ex qua maxime potentia ægrotare contingat, deinde corporum dispositiones, tam quæ eidem consentiunt, quam quæ aduersantur considerare, illud pro cōperto habentes, quod quęcunq; consentiētes sunt facillime lęduntur. Contrarias autem ac remittētes, quantum viribus ac magnitudine contrarietas valet, tantum inuictas perdurare contingit. Vidi ego aliquādo in tali temporis statu, qualem ait Hipp. in Cranone fuisse, non paucos carbunculos grassari per populum, quorum erat generatio eadem omniaq; alia quęmadmodum scribit Hyppoc. exquisite similia, & quidem quæcunq; in tertio libro, qui Epi

Leoni.

In omni genere causarū diligenter aduertere qua facultate morbos committere soleat, deinde corporū dispositiones, cōsiderare.

demia inſcribitur, de peſtilenti aeris ſtatu ab Hyppoc. referuntur, in altero eidem ſimili pari modo euenerunt. Erat autem eorum ſumma, ut oſtendit Hyppoc. ipſa putrefactio, quod cum nos præuidiſſemus, ſtatim ab initio quæcunque corpora humida videbamus omni via exſiccare cōabamur. Quæ vero ſicciora, in his antiquum habitū conſeruabamus. At in quibus ſuperfluitates redundabant, hæc purgationibus ſanabamus, obſtructiones autem foraminum aperire atque abſtergere ſtudebamus.

COMMEN. 31.

PRAEMISSA *excuſatione, ponit hanc regulam. Oportet in omni cauſarum genere diligēter aduertere qua facultate morbos committere ſoleat, deinde corporum diſpoſitiones, tam quæ ei conſentiunt, quam quæ aduerſantur conſiderare, deinde oportet te ſcire, quod conſentientibus prompta eſt læſio, aduerſis autem ac repugnantibus, quamtam uim habeat, & magnitudinem cōtrarietas, tantum inuicti permanebūt, deinde cum dicit ipſe uidi nonnunquam, oſtendit ipſum regulā obſeruaſſe, & clara ſunt omnia quæ dicit: ſed cū humiditas, plenitudo, & obſtructio in corpore maxime ſint cauſa putredinis, de his precipue mentionem fecit.* Et *niſi preuiſio prædicta facta fuiſſet, corpora illa cito febrem peſtilentialem incuriſſent*

ſent

ſent. Et propterea Auic. prima quarti in preſeruatione corporum á peſtilẽtia. Oportet ut extrahantur â corpore humiditates ſuperfluæ, ut ſi ſanguis ſuperfluxerit minuatur de uena media uel baſilica, niſi natura fluxo aliquo ſanguinis per nares, aut aliam uiam ſe ſufficienter purgare aſſueuerit, & ſi alius humor peccet, purgetur pharmaco ſibi propitio. Et inclinetur regimen ad exſiccationem omnimodam ſuperfluentium humiditatũ & repreſsionem humiditatis, tam membrorum, q̃ naturalium humiditatum, quoniã humiditas preparat ad cito & facile recipere infectionem & putrefactionem ab aere putrido, nõ tamẽ, inquit, exercitio corpus eſt exſiccandũ, quod non uidetur uerum, Quoniam exercitium & frictiones bonã ſpirationem operantur, quam Gal. numerauit inter conditiones quæ corpus ineptant ad recipiendum putrefactionem. Etiã ibi Gal. inter illas enumerat exercitia moderata. Sed dicendum, q exercitium moderatum ante peſtilentiam obſeruatũ reddit corpora ineptiora ad recipiendũ infectionem putridi aeris dum peſtilentia aduenerit, quoniã corpora à ſuperfluitatibus premũdauit. Etiã exercitium moderatum tempore peſtilẽtiæ extra aerem peſtilentiæ preſeruat corpus ab infectione putredinali. In aere tamen peſtilentiali exercitium non conuenit, quod magnum & frequentem inducat anhelitum, quo ſæpe aer multus ad cor at

Exercitium mod ratũ inter conditiones quæ corpus ineptant ad recipiendum putrefactionem

Tria genera pestilëtiæ.

trahatur putredine infectus. Tria autem genera pestilëtiæ describit Rasis quarto Almãsoris cap. 25. Primũ est quod est ex putrefactione aeris & corruptione in substantia eius. Secundũ est quod ab excedëtibus caliditate & siccitate aeris cõtingit. Tertium est quod generaliter plantas corumpit, & bruta & homines. Et de primo dicit q̃ plerumq; in fine æstatis & autumno accidere solet. Quapropter si in æstate euenerint pluuiæ, nubes quoq;, & pluuiarum multitudo nocte & die ꝑmanserit, & meridionales uenti multi perflauerint, et aer etiam ita quietus sit, q̃ non moueatur, & cum hoc etiam meridionalis uentus turbidus existit, à carne & uino & confectionibus de melle factis & fructibus recentibus & dulcibus & balneo & lauacro aquæ calidæ omnino abstinẽdũ erit. De uino dicit Iac. de partibus prima quarti cap. de preseruatione á pestilentia. Credo didicisse multis experimẽtis in me & in alijs, q̃ in his frigidis regionibus uinum subrubeum aut album uiride lymphatum moderate sumptum tunc non parum prodest, quia cor confortat, digestionem adiuuat, meatus aperit, oppilationes aufert, audaciam prebet, pusillanimitatem & timorem minuit. De Tyriaca & mitridato dicẽdũ, q̃ sua proprietate specifica & forti exsiccatione exsiccante corpora ab humiditatibus malis defendunt homines à uenenis & á putredine praua pestilentiali

Quale uinum in r̃gionibus frigidis prodest, & quõ.

Tyriaca & Mitridatus ho

tiali. Vnde Gal. in libello de commoditatibus tyriacæ. Inuenta autem est nobis antidotus illa in pestilentialibus constitutionibus, sola his quæ occupantur auxiliari potens nullo auxilio magnitudini huius paßionis obsistere sic queunte. Velut. n. fera ipsa pestilentia non paucos aliquos: sed ciuitates totas depascens corrumpit nequiter, uersione quadam maligna ad posse corrũpere circa aerem facta, & hominibus respirationis neceßitate nequitiam illam effugere non potẽtibus: sed ad se ipsos uelut deliteriũ aliquod attrahẽtibus ipsum aerem. Et parum infra ait. Eodẽ modo putamus & tyriacam uelut quendam & ipsam ignem purgatorium eos quidem qui prebibunt eam in pestilentiali constitutione nullatenus sine re occupari ab hoc malo, eos uero qui iam anticipauerunt pati sanare posse, permutãtem & uertentem replasmati aeris malignitatem, & nequaq̃ permittentem corrumpere singrisim idest concretionẽ. Quo circa ego consulo propter has quæ fiunt repente circa aerem cõstitutiones & propter alias nocentium causas accipere de hac ãtidoto frequẽter etiam sanum existentẽ, etenim his quæ extrinsecus occurrunt resistit corpus scilicet per uirtutem tyriacæ, & quando iam patitur facile sanatiuam inuenies, hæc enim uelut eucrasiam quãdã & sanatiuam consistentiam efficit corporibus, cõsumens superfluas humiditates & calefaciẽs infri

mines á uenenis & á putredine pestilentiali defendunt.

gidatas partium, & innatam uirtutem roborans. Et Auic. prima quinti trac. primo cap. primo dit. Illi qui tyriaca utuntur in hora sanitatis, non nocent uenena, & impediuntur in eo nocumenta, & fit securus ab ægritudinibus paßiuis ut pestilẽtia. Et dixit cap. 10. ꝙ est magis iuuatiua mitridato in re una, & est uenenum serpentum. In reliquis uero rebus non minuitur mitridatum à Tyriaca diminutione de qua sit curandum, immo est magis additi in pluribus eorum iuuamenti et cõfidentioris utilitatis. Et dixit in secundo de uiribus cordis cap. quarto, ꝙ nulla medicinarum cõpositarum æquiperatur istis in conuenientia ad complexionem humanam & conferendo ei in cõfortatione ac letificatione cordis, & ablatione tristitiæ nec non in obuiando uenenis, ac morbis uenenosis, & ꝙ sapientes speculatores determinant, ꝙ dirrectio ad compositionem istarum medicinarum scilicet tyriacæ & mitridati processit ab inspiratione ac prouidentia diuina, aut à re inspirationi simili, etenim deductio rationis non ꝑtingit efficaciam compositionis ipsarum. Notat postea, ꝙ homo calidæ complexionis in calida regione existens non debet uti istis nec alijs confectionibus calidis nisi in neceßitatibus manifestis. Sed temperatæ complexionis quando utitur altero ipsorum tempore temperato aut frigido, & in quantitate moderata prosunt ei ad cõfortationem

Tyriaca magis iuuatiua Mitridato in re una.

Nulla medicinarũ conpositarũ eq̃peratur tyriacæ & mitridato ĩ cõueniẽtia ad cõplexionẽ humanã

Nota

Hõ calidę complexionis in regione

nẽ cordis maximo iuuamento & conseruant sanitatem in ipso, atq; securũ efficit ab incursu pestilentialium accidentium & prauis humorum motibus, atq; læsionibus obuiant uenenorum, cũctasq; uirtutes eius corroborat, & uitæ longitudinem ei prestat, nec opera quæ ex his procedunt, ex uehemẽtia caliditatis aut frigiditatis procedũt sed ex nobiliori proprietate ipsorum, tam proprietate simplicium, q̃ ex proprietate eis ab extrinseco data. Et Raby Moyses dixit, q; ualde plus confert tyriaca sua specifica proprietate & sua exsiccatione prohibente putredinem, q̃ noceat sua caliditate, quoniam datur in ualde parua quãtitate. Res autem datæ in parua quantitate per modicam qualitatem modicum operari possunt, quæ tamen per formam specificam multũ operãtur, quoniã qualitas in actione plus requirit quantitatem, q̃ specifica forma, cũ ipsa sit res materialior, nam paruissima res in quantitate reperitur magnã facere impressionẽ à specifica forma, ut patet tertio de locis affectis cap. 7. de pũctura scorpionis totũ corpus enormissima mutatione afficiẽte Et datur cõmuniter q̃ tyriaca á quãtitate lupini usq; ad. 3. i. ad plus, & nulla regula certe quãtitatis dari potest in hoc, sed addẽdũ & minuẽdũ secundũ uirtutẽ infirmi fortẽ aut debilẽ & cõplexionẽ calidam aut frigidã, & ætatẽ, & regionẽ, & cõsuetudinẽ, & speciẽ uenerii & par

calida existẽs nõ debet calidis confectionibus uti.

Quomodo homini prosunt Tyriaca & Mitridatũ, & adque.

Nota

In actione qualitas plus requirit quãtitatẽ, q̃ specifica forma

De quantitate Tyriacæ dãda

tem propinquam patientem uel longinquam, dat autem eam Auic. cum diuersis, in diuersis casibus, ut in tußi antiqua, dolore pectoris, & lateris cum aqua mellis, aut iuleb si fuerit febris. In rigore autem cum aqua, si times calefactionem, & cũ uino, si uis addere calefactioni. &c. Etiam dari potest cum his quæ ipsam ducant ad partem, ut ad matricem & uias urinæ cum decoctione assari. Et Gal. in trac. de tyriaca cap. sexto miscuit Tyriacam cum oleo rosato & apposuit malis ulceribus, ut melius ipsa penetraret, & partem confortaret, & inuenit effectum laudabilem. Sed dices Tyriaca uirtutem habet expellendi uenenosos humores ad cutim, si interius exibeatur. Ergo qui in antrace eam exterius applicant manifeste errant: quoniam illa expellens à se humores uenenosos, ad intra eos expellet. Dicendum q, bene faciunt: quoniam eosdem effectus facit Tyriaca exterius applicata quos facit interius exhibita, quoniam ad cutim applicata, per uenas & arterias quæ ad cutim terminantur ingreditur corpus, & cum ipsa est intra expellit à se humores uenenosos, sicuti si fuisset per interius exhibita.

Tyriaca cũ oleo Rosato malis ulceribus apposita

Dubitatio.

Solutio.

TEX.

Lau. SED hæc quidem iam quodam modo ad medendi methodum pertinent, & scilicet in eo opere fusissime dicentur. Nunc autem eorum mentionem feci, sequutus ser-

monẽ

monem docentem quo nam modo ab una causa exuperante quidam prehenduntur febre, alij impatibiles permanent. Dispositiones enim corporum dissimiles; multiformesq; sunt: & idcirco quidam facile uincũtur, ac promptissime patiũtur à causa agẽte, alii inuicti penitus, & impatibiles sunt, aut difficulter patiuntur. Ad eius rei demõstrationem coacti sumus mentionem fecisse etiam curationis, perinde ut Hyppoc. facientes, qui alicubi eodem quodam modo celebre illud verbum adscripsit. Id autem sanatio ipsa indicat.

SED hæc quodammodo artis curatiuæ propria esse videntur, neq; dubitandum ẽ quin plenius de hisce sit à nobis in eo loco dicendum. Nunc vero de ipsis volui facere mẽtionem, quum eum prosequeremur, sermonem, in quo quemadmodum ab eadem causa inualescente, nonnulli quidem a febribus corripiuntur, nonnulli autem illæ si perseuerant, exponeremus. Quum enim corporum dispositiones dissimiles sint ac multiformes, quædam facile alterantur ac patiuntur a' causa in ipsa operante, quædã insuperabiles ac impassibiles omnino existant, quędam cum difficultate patiuntur. Ad huius vero rei demonstrationem coa- Leonic.

cti sumus etiam curationis meminisse non aliter q̃ affert Hyppoc. qui quodam in loco per similem modum uulgatissimum illud dictum conscripsit: ostendit autem curatio.

COMMEN. 32.

SED qualiter homines à pestilentia preseruentur, & qualiter repletio est euacuanda, & obstructio aperienda in lib. de methodo medendi fusissime dicentur. Cum uero dicit nũc autem eorum mẽtionem. &c. reddit causam quare de his hic mentionem fecit, & quod dicit est clarum. Et coactus est fecisse etiam curationis mentionem perinde ut Hyppoc. *qui secunda aphorismorum. 12. celebre illud uerbum adscripsit.* Id *autem sanatio ipsa indicat. Aliquando etiam curationes indicãt qualiter dispositiones corporum faciunt ad generationem febris putridæ.*

TEX.

Lau. PRAECAVTIO igitur secundum talem quendam modum sanatio est, Quando & ipsa nomina sępenumero confundũtur apud medicos. Vt enim alio libro diximus, omnis medici operatio corporis ipsius uitia corrigit. Sed nihil ad proposita huiusmodi nominum subtilitate egemus. Siue enim seces in duo nomina totum id, sanationem ac pręcautionem, siue in unũ

ambo

ambo colligas,ſanationem appellans: non paruo argumento eſt,non omnes ab eiuſmodi cauſa ſimiliter affici,diſpoſitio corporũ q̃ prohibita ſũt corripi Epidemiis ac peſtilentibus morbis. Vnum enim primũq; conſilium in omnibus Cõmune eſt, ut corpus maxime uacet excrementis, & ad tranſpiratum habile ſit: ſecundũ uero poſt hoc, ut exuperanti cauſę repugnes , quoad fieri poteſt . Quibus uero contraria horum inſũt,ocysſime patiũtur,maximeq; ęgrotãt.

EST igitur & quę pręcuſtodia dicitur,curatio quodãmodo,ſed ipſa uidelicet nomina apud medicos ſępius confunduntur. Sicut enim in altero libro eſt à nobis oſtẽſũ, omne medici opus ẽ errorum qui circa humanum corpus eueniunt correctiuum. Sed nihil iſta ſermonis ſubtilitate hoc in loco ĩdigemus: ſiue enim in duo nomina diuidas omne opus,curationem,ac pręcuſtodiam, ſiue ambo in unam colligens curationẽ nominaris,nõ paruam coniecturam affert eorum diſpoſitio,qui à peſtilentibus, atq; in populum graſſantibus morbis affici prohibentur, q̃ non æque omnes ab eadẽ cauſa patiantur. Vna ſiquidem ac prima eſt in omnibus cõmunis intentio , q̃ corpus q̃ maxime ſuperfluitatibus vacet,atq; opti-

Leoni.

me spiret. Secundo loco post hoc, ut præpotẽti causæ quo ad eius fieri potest aduersẽt. At quibus horũ contraria insunt, celerrime capiuntur ac ꝗ̃ maxime laborant.

COMMEN. 33.

DICIT *præcautio seu præcustodia dici potest quodãmodo sanatio, inquantum scilicet remouet aliquid iam in corpore existẽs: sed in quantũ prohibet futurum, dicitur præcustodia. Et ideo hæc nomina apud medicos sæpenumero confunduntur. Nam sicut ostensum est tertio artis medicinalis omnis medici operatio ipsius corporis uitia corrigit, sed hoc in loco inquit non egemus huiusmodi nominum subtilitate: siue enim totum id scilicet sanationem ac præcautionem, in duo nomina diuidas, siue ambo in unum colligas, id est solum sanationem appelles, non paruum inditium est, dispositio eorum qui prohibentur affici Epidemijs et pestilentibus morbis, ꝙ non omnes ab eiusmodi causa similiter afficiuntur. Nam una prima intẽtio omnibus communis est, ad hoc ut prohibeantur capi ab* Epidimia, *ut corpus maxime uacet excrementis, atq; optime spiret, & hæc est potißima, secunda est ut exuperanti causæ, quo ad eius fieri potest, repugnes. Quibus uero insunt contraria modo dictis, ut quibus inest repletio & oppillatio & similia, ocyßime patiuntur, & maxime ægrotant.*

De

DE REPROBATIONE PONEN*tium omnem febrem esse putridam.*

CAP. V.

TEX.



ED quoniam febrium pestilentium mentionem feci, ex putredine omniũ ortum habentium, par est incumbentem animo ad hũc sermonem explicãdũ hoc loco scrutari de antiqua opinione, omnẽ febrem consistere ex humorum putredine dicentem. Videntur enim ita sentire ii qui ab Atheneo fluxerunt, non obscuri quidẽ uiri in hac arte, prȩsertim in ea quȩ est de febribus scientia. Lau.

SED quoniam de febribus pestilentibus facta ẽ mentio, quæ omnes a putredine ortum habent, operȩpretium uidetur, ut hoc loco sistentes sermonẽ, de antiquo dogmate consideremus, omne febris genus ex putredine fieri asseuerantem. Siquidem eius sentẽtiȩ esse periclitatur omnis ab Athenȩo chorus, uiri tum in cȩteris quȩ ad artẽ pertinent, tum prȩsertim in febrium contemplatione minime contemnendi. Leonic.

COMMEN. 34.

HIC duo habes primum. Omnem febrem pestilentialem esse putridam, cum dicit ex putredine omnium ortum habentium. Secundum est de antiqua opinione dicente omnem febrem ex humorũ putredine consistere. Circa primum communiter dubitatur, quoniam in febre pestilentiali non alteratur pulsus, neq; urina magna alteratione Auic. prima quarti tract. quarto cap. primo, sed bene in febre putrida. Item hæc febris non est sanguinea, nec cholerica, uel melancholica, nec phlegmatica: sed ab illis omnibus authores faciũt diuersum tractatum febris pestilentialis. Item in pestilentiali feb. in principio statim nulla concoctione precedente dant medici pharmacum, quia materia est uenenosa statim uirtutem prosternens. Etiam in ea dãtur multa accetosa, & adstringentia, hæc hautem non conueniunt in putridis. Item febrientes febre putrida non incitantur, ut comedant, quoniam non pura corpora, quãto plus nutries, tanto magis lædes, sed bene febrientes febre pestilentiali. Vnde Auic. cap. tertio plurimi eorum qui uiriliter agunt super cibum & uiolenter comedunt absoluuntur & uiuunt. In oppositum est hic Gal. quoniam in ea sunt signa putrida, ut caliditas inordinata, siccitas linguæ, fortis inflammatio, anxietas, angustia anhelitus, & multum constringitur ob multos fumos expellendos, nausea, casus, appetitus, dolor oris, stomaci,

Febris omnis pestilentialis putrida.

Dubitatio.

Secundo

Tertio.

Quarto

In oppositum.

sudor

ſudor fœtidus. Etiam hæc febris curatur quem admodum putrida cum ſectione uenæ, purgatione, digeſtione humorũ putridorum, & ſic de aliis quæ fiunt in putrida. Vnde dixit Gal. febrem peſtilentialem uenire in omnibus in quibus humores ſunt apti putreſcere, ut in oppillatis & non tranſpiratis: quoniã ex putredine illorum fit. Et dicebat Auic. q. aer putridus in peſtilentia perueniens ad cor putrefacit quod circũdat cor de humiditate, & accidit caliditas egreſſa á natura, clarum enim eſt quòd Gal. in libro de modo medendi dedit nobis methodum curandi omnes morbos, alioquin fuiſſet diminutus, & patet ex ipſomet in hoc primo cap. ſexto ubi dicit, corpora humida ſtatim exſiccare tentauimus, quæcunq; uero ſicciora, priſtinam naturam in his cuſtodiuimus, quæcunq; uero excrementis plena purgationibus ſanauimus, quaſcunq; uero obſtructiones meatuum, ſoluimus, atq; aperuimus. Subiungit. Sed hæc quidem ad medendi methodum pertinent, & in eo opere fuſiſſime dicentur, ut libro undecimo, ubi ponit curam febrium putridarum. Eodẽ igitur modo procedẽdũ in cura peſtilẽtialis febris, quo & in cura aliarum putridarum. Regula enim ẽ apud oẽs medicos. Quòd morbus, et cauſa morbi indicant de ſui remotione per contraria. Igitur cum febris peſtilentialis morbus ſit, qui eſt calor naturalis mutatus ad igneum, pro iſto indi

Secundo

Eodẽ mõ procedẽdũ in cura peſtilentialis febris, quo et in cura aliarum putridarũ.

gemus infrigidantibus, & humectantibus, & cum eius causa sit putredo, & obstructio, indigemus apertione, ita etiam in aliis putridis. Quòd si dicas in febre pestilẽtiali ẽ uenenositas. Igitur in illa oportet tẽdere uenenositati, & nõ putredini. Dico q; ibi uenenositas est symptoma quod putredini accidit. Ideo si tanta sit, ut poßit uirtutem prosternere, oportet solum illi attendere, relicta causa ipsius morbi, si uero uenenositas sit pauca, attendendum est causæ scilicet putredini, qua remota remouetur symptoma, & morbus, siccuti etiam in putridis, nam si febris sit ardens cum fortissimo dolore capitis, adeo ut tale symptoma sit aptum prosternere uirtutem, tunc attendimus primo illi, & non causæ facienti morbum. Et q; uenenositas sequatur putredinem patet ex Gal. sexto de locis affectis cap. quinto, ubi loquitur de uteri affectibus, ibi enim querit, An in animantibus corruptio aliqua nasci poßit a d͞o uehemens, ut ueneni, tum qualitatem, tum uires æquet. Et dicit q; qui super hoc disputasse uidentur eosdem fieri effectus concedunt, & à lætalis ueneni potione, & á corruptione, quæ ex corpore scaturire potest. Et tunc ad obiecta predicta, cum dicis, q; Auic. dicit q; in pestilentiali non alteratur pulsus & urina magna alteratione. Respondet Con. differentia 94. q; huius febris, & suæ causæ malitia interdum talis, & tanta est q;

Venenositas symptoma putredini accidẽs.

Attendẽdum primo illi qđ magis urget

Ad primũ arg. Quare ĩ febre pestilentia

natura

natura terretur, & non audet febrem hanc inuadere neq; causam ipsius, sed refugit ab eis, & sic nihil mittit ad exteriora uel ad menbra naturalia quibus immutentur pulsus, & urina, immo febris, & causa eius sine resistentia infirmum interimunt; sed hæc responsio communiter reprobatur, quoniam naturale est cuilibet passo quamtũ sibi possibile est, suum repellere contrarium, & in patiẽdo reagere. Etiã manifeste uidemus animalia, quæ quasi nullius fortitudinis sunt cõparatione ad homines se defendere, quando opprimuntur, ut si caudam uermis calcibus opprimas ipse caput errigit, ut te mordeat, & dicit Gentilis licet in multis pestilentialibus intus sentiatur caliditas, & inflammatio, in aliqua tamen non percipitur intus multitudo caloris, & hoc quãdo accidit putredinem humorum esse similem putredini aeris. Aer enim pestilentialis habet malignitatem, & non habet excessum magnum in gradu caloris. Cum ergo consimilis putredo fit in nobis, tunc est febris putrida maligna ex uenenositate materiæ, non tamen sentitur multa caliditas, Et est febris lenta. Et ideo pulsus non alteratur magna alteratione quantum ad differentias pulsus, quæ sequuntur excesũm caliditatis, & non fit magnus uelox, & frequens scilicet frequentia sequente excessum caloris, sed alteratur magna alteratione quantũ ad differentias pulsus, quæ se

li non alteratur pulsus et urina magna alteratione. Reprobatio

Respõsio Gentilis

q̃ pulsus nõ alteratur

quuntur defectum uirtutis. Et ideo pulsus erit de bilis, & inordinatus. Sed cōtra dices. Si parua caliditas cum uenenositate posset febrem causare. tunc, ut dixi superius, dato alicui ueneno frigido interficiente, ipse febriet, quoniā cū parua caliditate in eo adest uenenositas, quod non est dicēdū, cum ibi nulla sit causa inducens caliditatem febrilem. Item febris pestilentialis febris est humoralis, ut dixit Gal. Ergo quo ad ipsam debent pulsus esse ueloces & frequentes. Item Gal. octauo methodi in principio quando caliditas in homine adeo aucta est, ut & ipsum contristet & operationem lædat dicitur febris, & quando non facit ista duo, quantum uis sit homo nunc calidior, quam ante, non dicitur febris. Et primo de tuenda sanitate dixit, q̧ febres leues quæ non impediunt hominem á consuetis operationibus non dicuntur morbi, & loco exempli loquitur. Item hoc contradicit Auic. cap. de eius signis, ubi dicit q̧ ipsa est in exterioribus corporis partibus quieta & remissa, sic q̧ eius calor nō multum mordicat, pungit, & inflammat manum tangentis. Et ebulliens, & conturbans interius. Ebulliens quidem ex inflammatione sanguinis cordis, & spirituum eius à putredine, conturbans uero uenenositate cordi naturæ humanæ inimica. Et de urina dicit Dinus, q̧ in febre pestilentiali non fit principaliter nocumentum circa epar, sed circa partes cor-

Secundo

Tertio.

Quare febris pestilentialis in ptibus corporis exterioribus quieta, interius ebullit & cōturbat.

De urina in febre pestilentiali.

dis

dis. Et ideo ſuperfluitas, quæ ab epate deciditur non alteratur alteratione magna. Immo poteſt eſſe naturalis in colore, ſubſtantia, & ſedimine, et ille cuius eſt tendit ad mortem, ſicut etiam uidetur in alijs morbis, ut ptiſi, in qua urina non eſt multum permutata à naturali, & tamen infirmus tendit ad mortem. Et cauſa huius dicunt aliqui eſt, quoniam febris peſtilentialis interficit ob nocumentum, quod accidit uirtuti uitali. Sed digeſtio fit per uirtutem naturalem. Modo poßibile eſt uirtutem naturalem facere operationem ſuã, uirtute uitali tendente ad deſtructionem, ut dicit Auic. primo can. cap. de uirtute uitali: sed tunc ſtat dubium, quomodo in hac febre, quæ putrida eſt poßit ſtare cum malignitate ſpiritus cordis, bona ſpiritus epatis diſpoſitio, cum ſpiritus cordis ſit illi perfectior. Et propterea aliter dicẽdũ cenſit Iacobus de partibus prima quarti, uidelicet q́ aer peſtilentialis generans hanc febrem poteſt eſſe ſub tepido calore uehementer uenenoſus, qui ſua uenoſitate cor interimit priusq̃ manifeſtetur febrilis calor in exterioribus, aut in pulſibus, aut in tinctura urinarum. Immo dicit, q́ aer ille ſua uenenoſitate in corde receptus poſt occidere, nulla febre inducta. Vnde inquit. Vidi enim temporibus meis latrinarum & fouearum mundatores aliquos intrantes foueas maximi foetoris, ubi illico moriebantur. Et Epidemiali tempore uidi aliquos afferentes mihi ſuas urinas, quorum teti

Dubitatio.

Nota

gi pulsum, & neq; urinam, neq; pulsum reperi multum alteratum à naturalitate, quorum alii qui eadem die moriebantur, alii in crastino. Et quod mihi mirabilius fuit, & me magis terrens, uidi duos ad me uenientes, qui consilio habito recesserunt à me, & prius quam ad hospitium redere possent, ubi locati erant interierāt, quod non distabat à domo mea plusq̄ tractu unius arcus. Ad secundum preargutum, dicitur q̄ hæc febris potest esse de quocunq; humore qui circa partes cordis putrefit hac mala putredine pestilētiali. Auic. uero, & Docto. alij de ea fecerunt diuersum trac. quoniam licet causa huius febris sit humor putridus, tamen ipsa differētiam habet ab alijs putridis secundum quasdam accidētales conditiones anexas, habet enim aliā causam, ut aerem putridū & uenenosum, ex qua putrefactio huius feb. redditur peior alijs, & aliqua accidētia ad hāc sequūtur, quæ non ad alias, ratione quorum regimē diuersificatur. In ea etiā precipitur aeris retificatio, & preseruatio, ne humores corrūpat, quod sic in alijs nō fit. Ad tertiū Io. Manardus in quinto lib. suarum Epistolarum Epistola tertia, & in 13. epist. prima, & multi alij nolunt in febre pestilenti concoctionem materiæ expectare, anteq̄ pharmacū exhibeāt, & mouentur authoritate, & rationibus, primo ex Gal. qui in hoc primo lib. cap. 6. dicit corpora

Ad secū dum.

Ex quocūq; humore circa ptes cordis putrescēte fieri febris pestilentialis

Ad tertium

Io. Manardus

An in febre pestilenti ex

humida

humida statim exsiccare tentauimus, quæcũq; ex crementis plena purgationibus sanauimus & c. Itẽ authoritate Auic. prima quarti dicentis. Summa curationis earum est exsiccatio. idest intentio prima, & principalis curatiua febrium pestilentialium est exsiccatio putredini obuians, & non sinens ipsam per humores diffundi cum phlebotomia, & solutione uentris. Et oportet ut incipiatur in ea ad euacuandum, ita q, ut in ea nulla expectetur digestio. Secundo arguũt. Dicit Hypp. quarta aphorismorum aphorismo 10. Medicari eadem die in ualde acutis, differre enim malum est, modo febris pestilentialis ualde acutus morbus est, quoniam aliquando eadem die interficit. Igitur & c. Arguunt Tertio ex Gal. quinto methodi cap. 12. ubi loquitur de ulcere cannæ pulmonis quod fiebat in pestilentia illa, ibi dicit Gal. q, qui ex pestilentia hoc uitio laborarunt facile sanati uidentur, q, persiccatum his prepurgatumq; totum corpus fuerit Et cum uomuerint exillis non nulli, & omnibus uenter profluxerit. Dicit Io. Manardus. Scimus eos qui sanati sunt tẽpore illo sanatos esse ex uentris fluxibus, uel uomitibus, & c. quod siue natura siue arte factum sit, omnino nobis ostendit in his qui ex pestilentia seruari debẽt, texsiccationẽ corporis per purgationẽ esse necessariam. Arguũt Quarto in peste fit raro bona crisis, sed ut in pluribus mala.

pectãda sit materiæ concoctio.

Secũdo.

Tertio

Quarto.

ideo non debemus crisim expectare, sed prius eua cuare, ut uideamus si fieri possit bona. Et citant aphorismum 13. secūdæ particulæ, ubi habet Hyp poc. Quibus crisis fit, his nox precedēs grauis, q̄ uerò subsequit̄ magna ex parte leuior, dicit Gal. in fine cōm. q̄ addit illud, magna ex parte, q̄a plu res īdicatiōes ad bonū terminātur, nisi sit pestilēs constitutio. Sed ad hæc dicunt Aliqui & primo ad authoritatem Gal. quòd ibi loquitur de sa nis quomodo debent à peste preseruari, & hi po sunt in principio purgari, nō autem qui ægrotāt. Dicunt secundo, q̄ non dixit Gal. plena excremen tis pharmaco sanasse, sed purgatione. Vnde tria esse genera superfluitatum dixit primo de tuenda sanitate prope finem. Primum sunt feces quæ fiūt in prima digestione in uētriculo, & aliæ duæ quæ fiūt in secūda digestione in epate, ut cholera, quæ trāsit ad Chistin fellis, & ad intestina, & melan colia quæ transmittitur ad lienem. Secundum ge nus superfluitatum est aquositas sanguinis, & uri na, quæ expellitur ad uesicam, & hoc etiam fit in secūda digestitione. Tertium genus est, quod rema net post tertiam concoctionem, & expellitur per cutim & sudorem. Corpora igitur quæ abundāt. istis superfluitatibus dicuntur plena superfluita tibus, quæ oportet purgare. Et ita dicens Gal. corpora plena purgabam, intelligit cum prouocā tibus urinam & sudorem, & non cum pharma co solutiuo. Idē uult & Auic. Nam postquam pri

Ad primum.

Tria genera superfluitatū

ma quarti cap. de uniuersali curatione putridarũ tradidit regulam concoquendi materiam peccantem, & docuit illa quæ fieri debebant in principio ægritudinis, dicit oportet ut postquam hæc feceris digeras materiam, & euacuare oportet non ꝑ semitam minorationis & alleuiationis, ut dicit ille Bullurensis corrector Auic. sed per modum abscisionis causæ. Et ita uult dicere Auic. q̃ postquã in principio fecisti omnia illa secundũ semitã alleuiationis, ut erãt exhibere lenientia uentrem & prouocantia urinam, & sudorem, oportet ut incipias digerere & euacuare non ita leuiter, sed per modũ abscisionis causæ. Et q̃ ista sit mens Auic. patet in sequenti cap. de cura morbillorum, ubi habet, In principio oportet, ut natura sit lenis, & sit intentio in eis quibus lenitur, sicut sunt tamarindi. Et si non obedit cum eis addatur super eos siracost cum facilitate et cautela, & tereniabin, aut infusio prunorum. Ecce non dicit da pharmacum solutiuum. Et ideo cum dicitur in principio feb. pestilentis esse euacuandum, intelligitur cum his nuper enumeratis, & non cum pharmaco fortiter educente. Cum uero arguunt ex Hyppoc. quarta aphorismorum. Medicari eadẽ die in ualde acutis, &c. Hyp. in illo aphorismo addidit si materia turgeat, modo in pestilentiali nõ semper materia turget, & ideo nõ semper in principio eius dandum est pharmacum, Et non intelli

In cura morbillorum.

Error Manardi

git Manardus, nec alii quid ſit materiam turgere apud Hyppo. & Gal. turget enim materia cũ de loco ad locum mouetur, et non permittit ægrũ quieſcere, & tractum eſt uocabulum, dixit Gal. quarta aphoriſmorum com. primo & decimo, ab animalibus ad coitum á materia ſuperabundante incitatis, aut quando uerſus loca expulſionis mouetur, ut clare habes à Galeno octauo de compoſitione pharmacorum ſecundum locos, de hiera in phlegmone exhibenda, ita dicente. Porro ad eos qui inflammatione quadam conflictantur, non abſolute dandum eſt quo uis inflamationis tempore, uerũ ubi cõcocta fuerit, et declinauerit, cõcoctis. n. medicandũ eſſe ſenſit Hyppo. non crudis, neq; per initia, niſi turgeant, hoc eſt niſi ad excretionem motus impellatur, & nondum ullam habeat ad unam partem inclinationem firmam, & ſtationem. Et quarto de ratione uictus acutorum. 65. ubi dicit Hyppo. ſi ab initio purgare uolueris, id facito ubi uenter murmurauerit, ſi non à medicamentis abſtineto, ut uentre murmurante, & aliquid bilioſum eiiciente, ſcamonea mediocriter purgato. Sic ergo cum materia modo huc, modo illuc

Quomodo materia turgẽgens.

mouet̃ indifferenter, uel cum ad loca mouetur expulſionis, & non eſt fixa, & firma, ipſa eſt uere turgens, & debet euacuari: quoniam iſta indiget manu adiuuante ipſam ad loca expulſionis attrahente. Sed cum fixa eſt & firma in uenis, uel phlegmone

gmone, tunc non debet ullo ingenio ante cōcoctionem moueri: sic enim natura operatur, cuius immitator debet esse medicus. Idem uoluit et Auic. prima quarti cap. de cura putridæ in uniuersali, & 4 primi cap. 1. dicens. Aegritudo quoq;, si multæ furiosæ materiæ fuerit, in principio eam euacuabimus, non expectantes maturationem, & si mediocris fuerit, maturabimus eam, et postea euacuabimus. Et dixit cap. tertio. In acutis ægritudinibus, etiam maturationem expectare melius est, & præcipuæ cum quiete fuerint, q si mobiles fuerint, tunc ad euacuandum materiam festinare erit melius, quoniam impedimentum motus earū est maius, quam suæ euacuationis, antequam ipsa sit matura, & proprie cum humores fuerint subtiles, & precipue cum in concauitatibus uenarum fuerint, & non in membris ingredientes. Et dixit prima tertii cap. de cura melancholiæ, q melancholicus cuius est cholera nigra mobilis, est magis susceptibilis curæ, quam ille cuius cholera nō est mobilis, & q cuius cholera nigra est mobilis, apparet cholera nigra in egestione, & uomitu, urina, & in colore cutis, in lentiginibus; panno, et ulceribus, scabie, uaricibus, elephantia, & similibus; quoniam totum illud significat, q ipsa recipit discretionem à sanguine. Ad secundum eorum argumentum, dicunt q authoritas illa potius concludit oppositum, sequitur enim in peste timor est

Ad secū dum.

de fluxu uentris. Ideo non debent dari pharmaca. Nec etiam uerum est, quòd semper ex fluxu uentris sanarentur, immo dicebat Hyppo. tertio Epidimiarum in constitutione illa pestilentiali, q; omnes qui moriebãtur ex illa moriebantur cũ uentris fluxu, & ut in pluribus moriebantur. Ad tertium clarum est, q; pestis ut plurimum interficit, faciant medici quid quid uelint, alioquin non esset pestis, & medicus non debet in morituris uti euacuationibus, sed solo pronostico. Et quia in peste aliqui sanãtur, illos debet medicus curare, & non exhibere pharmacum ante concoctionem. Argumẽtũ igitur nihil cõcludit, quoniã si in peste magna ex parte fiant malæ crises, magna ex parte etiã moriũtur, agat medicus quidquid uellit. In illis tamen paucis q saluari debent non debet medicus uti pharmaco fortiter solutiuo, sed lenitiuo, quoniam cũ lenitione etiam aliqualiter euacuabit, ut est cum cassia, manna, tamarindis & c. Et cum dicis in peste materia est ualde uenenosa, & statim interficit, transeat, si dabis pharmacũ citius interficies. Solum igitur uenenositati attendendum, quando est tanta q; prosternat uirtutem, ut dixi. Multa autẽ sunt quibus uti debemus contra uenenositatem, et quæ iuuant à proprietate, & aliqua multum ab antiquis celebrata, Nunc incognita, ut sunt, terra sigillata, terra armeniaca, quam bollum armeniũ uocant, & composita, ut Metridatum, Tyriaca

Ad tertium.

Pestis ut plurimũ interficit

Quæ á proprietate contra uenenum.

pillule

pillulę communes, quæ dari poßunt ante cõcoctio nem materiæ, quoniam non attrahunt, neq; euacuant ultra epar. Sed adhuc res est ambigua. Nã materia turgens iubetur eradicatiue purgari forti pharmaco à principio ob mala, quæ ex ea timẽtur: sed materia harum febrium peior est, q̃ turgens, cum sit uenenosa. Item si detur medicina debilis minoratiua commouet humores, & totũ corpus, & non educet nisi partem modicam commotorũ, nec postea tempus idoneũ habebit ad purgationem huius quod remanet, quoniam uirtus ægri continue plus & plus debilitatur. Item materiæ quæ sunt in pectore, & in circuitu cordis, & cerebro, non possunt educi, neq; eradicari, nisi forti pharmaco. Et ita uidetur in his febribus pestilentialibus, presertim ubi cacochimia magna est, & æger iuuenis carnosus robustus, & feb. adhuc est in principio, q competat pharmacum eradicatiuum de genere fortium secundum exigentiã humoris peccantis, ut si materia peccans collerica fuerit ellectuarium de succo rosarum uel diaprunis solutiuus, & si fuerit phlegmatica pillulæ de Agarico descriptione Mesue, in quibus intrat pulpa Colloquintidæ, Et si melancolica fuerit, quod rarò contigit, dandæ sunt pillulæ de lapide lazuli descriptione eiusdem, in quibus intrat Elleborus niger. Et cum dicitur q in his uirtus est multum debilis. Respondetur q in principio febis nõ

Pillulæ communes dari poßunt ante cõctionẽ materiæ

secundo.

Tertio

q in principio febris pestilentis euacuandum sit cũ pharmaco fortiter educente.

est uirtus adhuc multum debilitata, & q; amplius debilitabitur ex excessu humoris relicti in corpore, quando inficietur uenenositate putredinis aeris, q̃ ex forti pharmaco cuius operatio leniter preterit & breuiter cessat. Cum uero dicitur, q; isti ægri frequenter fluxu spontaneo uentris fatigantur & debilitantur. Respondetur q; si à principio purgarentur fortiter hac febre detenti, fluxus uentris postea non eis accideret, sicut accidit ex corruptione suorum humorum. Et huius sẽtentiæ fuit magnus Auẽzoar, qui.26. Theisir cap. quarto de cura Epidimiæ aquaticæ laudat elletuarium de Euphorbio dicens. Modo assumimus curationem Epidimiæ aquaticæ, & uidetur mihi q; sumant de elletuarijs magnis omni mane, quoniã redditur securitas à mutatione malarum aquarũ, sicut elletuario Euphorbij, & metridato, & tyriaca magna, accipiat de illis quolibet die quartam drachmæ unius, & abstineat á cibo usq; ad meridiem. Et huiusmodi iuuãt etiam contra Epidimiã aeream corruptam. Et iterum ibi cap. quinto de Epidimia & cibis malis dicit. Dico autem cõmuniter q; tyriaca magna, & metridatum, & ellettuarium euphorbii, omnes iuuant cũm dei adiutorio ab omnibus generibus ægritudinum generatarum ex illis. Etiam hanc medicinam laudat in omni febre pestilentiali tam ex corruptione aeris, quã aquæ, aut ciborum, & iubet augere aut

Magnus Auẽzoar

diminuere

diminuere dosim,& iterare hoc pharmacum iu=sta tenorem uirtutis et exigentiam euacuationis. Recipe stercoris columbini sicci, aloes Epatici uel cicotrini ueri, Agarici, feniculi, ben albi, polipodij recentis, radicis ireos añ.3.1.sticados arabici scro. duos & grana.5.salis, ellebori nigri añ 3.5.interioris colloquintidæ et folliorum eius an. grana. 7. 5. incidatur colloquintida,& prepa=retur sicut debet cum medullis amigdalarum dulcium,& misceatur cum reliquis medicinis,& fricetur totum cum butyro uaccino: postea conficiatur totũ cũ secaniabin idest syr.acetoso, et sit dosis.3.5.cum modico de aqua casei. Et notat circa eam duo, primum cap.quarto dicens, neq; putes me posuisse ibi stercus collumbinum à casu, & sine causa, immo elegi ipsum ob hoc, quia laxat craßitiem humorum proprie propter conformitatem suæ substantiæ stercorosæ cum substantia humorum quibus subintrauit putredo a malitia ae=ris inspirati. Secundum ibi cap. quinto dicens. Quod autem posui in laxatiuo butyrum nõ fuit sine intentione, quoniam butyrum spuma est & permutatum est aliqua permutatione, et propter sui mutationem factum est aliquamtulum fœtidũ, quapropter ducit de humoribus quod putrefactũ est. Etiam Auer.septimo colliget in febre pestilẽtiæ dare iußit pillulas cochias quæ sunt de for=tißimis. Et ego hic Bononiæ in peste anni. 1528.

in principio febris pestilentialis & in preseruatione à morbis pestiferis dedi multis de infrascriptis pillulis cum uncia. 1. syrup. de succo acetosæ & pauci moriebantur. Recipe Euphorbij preparati, Masticis an. 3. 5. Misce cũ succo acetosæ, formentur pinolæ, & est dosis scrop. 1. 5. usq; ad scop. 2. preparatur euphorbiũ cum rebus eius acumen obtundentibus, et inflãmationem extinguentibus, & ei lubricitatem acquirentibus. Et dixit Gentilis prima quarti. Ego uidi socios nostros uiros expertos, qui in praua pestilentia prima uel secunda uel tertia die, uel quarta in summa, quam citius poterant dabant pharmaca euacuantia exsoluendo materias, sicut reubarbarum, aliqui & agaricum, aliqui cum turbit. Et quidam dabant quandoq; medicinas istas uigoratas cum scamonea pauca. Et uidimus plures euasisse per manus istorum, quam per manus illorũ, qui nõ purgabant nisi cum lenibus clysterijs & quandoq; sola cassia. Et dicebant hoc uoluisse Auic. cum dixit. Et oportet, ut incipiatur in ea ad euacuandũ. Et q; si in morbis furiosis ante digestionem preceptum est euacuari, multo magis ista euacuatio cõpetit in materia faciente febrem pestilentialem, potest enim dici furiosior omni materia furiosa. Intelligendum etiam, q; duplex est pestilens febris, altera enim fit ex putredine humorum propter obstrustionem, Altera uero est quæ fit ex corruptione

Pillulæ cõtra pestẽ expertæ ab Autore.

Gentilis

Duplex febris pestilẽs

corruptione aeris qui cum corpus nostrum ingreditur humores circa cor corrumpit, & ista est uera pestis. Si loquamur de ista secunda peste, & accetosa, & stiptica conueniunt, quoniam ista nō fit ex obstructione. Si uero loquamur de peste alia quæ ex corruptione humorum fit propter obstructionem, tunc stiptica sunt prohibenda, presertim indicatiōe sumpta á causa febris. Cogimur tamen aliquando in istis de bollo parum dare, cū magna est uenenositas, quoniam maximam habet proprietatem contra putredinem, ut puta scrop. 5. uel. 3. 5. Cum ulterius dicitur, q̄ in putridis nō incitātur infirmi ut comedant. &c. dico q̄ Auic. nō uult aliud dicere, q̄ illud quod dicitur ab Hyp. tertio Epidimiarum commentario tertio tex. 58. ubi ponit illam constitutionem anni pestilentialem, dicit. n. ibi Hypp. & Gallenus in commento, q̄ in peste ista hoc acciderat, q̄ ægri plurimū fastidiebant cibum, & multi potius mori uolebant, q̄ cibum accipere, & ideo isti ut plurimum moriebātur, illi uero fortissimi qui sibi cibū oblatum assumebant, sanabantur. Hoc idem est cum eo quod dicit Auic. qui uiriliter agunt, & uiolenter comedunt, idest extra appetitum, sanantur. Et ideo dicit Auic. q̄ isti cogendi sunt ad comedendum, & cibi eorum debent esse accetosi & exsiccatiui, & paucæ quantitatis, quoniam horum uirtutes sunt multum debiles, non sufficientes magnam quanti

In qua peste accetosa et stiptica, conueniunt.

Stiptica indicatione sumpta á causa febris, prohibenda.

De cibis pestilentiatorū.

tatem ciborum digerere. Et etiã quia natura ualde occupata in resistendo malitiæ febris, & forti causæ eius. Etiã quoniam cibi pestilentiatorũ sunt quodammodo mali, uel quia aliquid sapiunt de natura pestis, & corruptionis aeris, uel quia sunt accetosi siccantes, unde inimicantur pectori, & neruis quodammodo principijs uitæ iuxta illud prima tertij doctrina secunda cap. septimo. Et ex cibo accetoso fit senium. Et ideo cauendum ne tantum mittatur sanguis in istis, q; uirtus prosternatur. Nam Gal. 11. methodi cap. 14. dicit. In putridis febribus non debemus multum sanguinis emittere, quoniam quando obstructio, & putredo per sanguinis missionem tolli non poterit, quæ alia remedia dessiderent, opus erit relinquere aliquid sanguinis ad curationis spatium, ne postea intempestiue ægrum cibare cogamur. Si ergo in putridis cauendum est ad immodica sanguinis mißione, tanto magis in pestilentialibus in q̇bus maior est timor de uirtutis imbecillitate. Sũt tamen aliqui qui uituperant penitus phlebotomiam in febre hac, dicentes q; deijcit uirtutem cum malignitate morbi, & q; non educit materiam febris quæ reclusa manet in uentriculis cordis, & partibus alijs sibi proximis, & quia commiscet sua conturbatione humores infectos cum bonis. Et huius opinionis Rasis experimentator maximus uidetur, qui de cura huius febris pertractans

Accetosa inimicãtur pectori, & neruis.

Magis cauendũ ab immodica sanguinis missione in pestilentialibus, febribus q̃ in putridis

Missio-

ctans 10. Almansoris & in lib. diuisionum nullã penitus fecit mentionẽ, nec de phlebotomia, nec de pharmatia. Et licet locus ab auctoritate non teneat negatiue, tamen ut dicit Iac. de partibus non est presumendum tamen, q tantus auctor hec duo ingenia tantæ efficaciæ, si utilia forent, omnino omisisset & neglexisset, Et in hoc multi consentiunt, q postq̃ feb. pestilentialis iam cordi impressa est, ut uenenauit humores ipsius, & iam pertransiuit primus dies eius, non solum inutilis, immo nociua est phlebotomia.

nẽ sãguinis non conuenire in pestilentiali febre.

TEX.

IN quibus ego plurimum cum illis sentio, uerumtamen unum excipio, diarias nominatas febres. Non enim uidentur hæ mihi subsequi putredinem humorũ: sed qui ob æstum febricitat, ab ipso efficientis causæ calore alterari solet. Ob iram uero febricitanti, & ei quidem ebullitionem quandã fieri sanguinis in corde necesse est, non tamen putredinem. Necnon per exercitationem, caliditatem ampliorem præter naturam sine humorum putredine accendi, & quisquis cutem habuerit adstrictã, per quã acria excrementa euacuabantur illis collectis febricitauit sine putredine humorum. Quinetiã febris ex bubone omnis mala ẽ excepta ephemera, ut Hyppoc. dixit, licet

Lau.

etiam bubo ipſe inflammationum genere contineatur. Atq; aſſentio in hoc ſermoni, putredinis, nam ob eam rem ex inflammatione febricitant, non quemadmodum Eraſiſtratus exiſtimauit. Attamen nonnullæ sunt ex bubone febres in genere diariariũ quemadmodum aliæ quædam nunciãt nõ faciles curatu morbos, ex inflammatione, aut ulcere, aut abſceſſu, aut altero quopiam tali in uiſcere affectu ortum habentes. Cæterum diſſident febres ex bubone ab ĩjs q̃ ex putredine humorum conſiſtunt, quę fit aut in aliquo uiſcere, aut in cauis, ac maximis uaſis, quoniam ubi febris ex bubone conſiſtit, pars continua ſemper calefit, ac calor quidem uſq; ad ipſum cor diſtribuitur cæterum putrida fuligo usq; ad ipsum minime peruenit, ſed ibi manet circumſcripta in bubonis loco, per alterationem ſolã continuarum partium ad cor perueniente calore. Quo potiſſimum modo, etiam per æſtũ ac per exercitationem ex partibus primo calefactis, diſtributio ad ipſum principium uitale fit. Vbi autem putredo fuerit in uiſceribus atq; in magnis uaſis ueluti fumus ex putreſcentibus humoribus ad ipſos cordis ſinus peruenit. Accidit igitur ut humores in bubone quidem omnes cunctim pu-

treſcant

trescant, siue uno die, siue duobus continẽter, utpote semper inuicem conuersantes & inclusi uno loco, in uisceribus autẽ cõditi, & in magnis uasis, utpote tranfluentes semper, ac simul putrefacientes quos attigerint, tempore ampliori putridum accẽdunt calorem.

DE quibus ego magna ex parte illis consẽtio, nisi q eas quæ ephemeræ nominantur excipio. Neq; enim videntur mihi hæ humorum sequi putredinem: sed qui quidem ex solis incendio febricitat, ab agentis causæ caliditate affici natura aptus est. Verum qui ex ira, & huic feruorem quidem aliquẽ eius quæ circa cor caliditatis, fieri ẽ necessarium, non tamẽ etiam putredinem. Sic & ei qui supramodum exercitatus est, uehementior caliditas præter naturam sine humorum putredine in corpore accenditur, & cui cutis adstricta est, cum prius acriores superfluitates per eam euaporarent, postq̃ retentæ sunt ac coacceruatæ, incidit in febrem, nulla interueniente humorum putredine. Et quæ in inguinum tumoribus (græci bubonas appellant) febres oriũtur, omnes sunt malę, exceptis ephemeris, quodam in loco inquit Hypp. Et quidem eius partis tumor ex genere est inflamma- Leoni.

tionum: & quantum ad hoc assentior illi qui de putredine, sermoni eius etenim ea ratione ex inflammationibus, quas græci phlegmonas vocant, febricitant, nõ ea qua Erasistratus opinabatur. Sunt nihilominus quędam febres ex inguinum tumoribus è genere ephemerarum: quẽmadmodum & aliæ quædam nunciant non facile tractabiles morbos ex inflammatione, aut ulcere, aut abscessu, aut aliqua huiuscemodi altera in uisceribus dispositione ortum habentes. Differunt autem quæ in inguinum tumoribus febres Ephemeræ oriuntur ab his quæ ex humorum putredine eueniunt, quę uel in aliquo viscerum, aut in cauis & maximis vasis ortum habent: quoniam quæ in inguinum tumoribus fiunt, concalefaciunt semper partes cõtinuas, donec vsq; ad cor calor febrilis attingit. Non peruenit autem ad ipsum putrida fuligo, sed ibidem permanet in loco inguinis circumscripta sola alteratione per cõtinuum facta, usq; ad cor perueniente calore. Quo maxime modo in his qui solis calore deuruntur, aut lassitudinem patiuntur à primis partibus calefactis usquæ ad vitale principium permeat. In putredine autem, quæ aut in visceribus, aut in magnis fit uasis, quidã ueluti fumus ex

Vbi febris ex bubone, putrida fuligo ñ usq; ad ipsũ cor distribuitur.

putrescẽti

putreſcentibus humoribus ad cordis uentriculos tendit. Et quidem in tumoribus inguinum omnes ſimul humores putreſcere ſolent, ſiue per unum, ſiue per duos continuos dies, vt qui inuicem adhæreant, atq; in vno loco concludantur. At qui in uiſceribus ſunt vaſisq; magnis, vt quæ cõtinuo fluũt, ſuoq; cõtactu uicinos ad putrẽdinẽ trahãt, ſpatio tẽporis putridũ calorẽ accẽdũt.

COMMEN. 35.

HIC oſtendit, q, non omnis febris eſt putrida, et dicit q, magna ex parte conſentit illis, uerum tamen unum excipit ſcilicet febres diarias: & nihil dixit de Ethicis, aut quia ipſe non per ſe incipiũt, sed ut plurimum diariam uel putridam ſubſequũtur, aut quia Ethica in primis diebus eſt de natura diariæ, quemadmodum etiam synocha ſine putredine, non differentes niſi nomine, ut ipſe dixit nono methodi cap. primo. Poſtea cum inquit. Quin etiam feb. ex bubone & c. etiam oſtẽdit q, non omnes febres quæ ſunt cum putredine humorum sunt putridæ. Nam ad bubonẽ in quo eſt putredo ſequitur ephemera, quæ non eſt putrida, secundum Hyppoc. quarta aphoriſmorum 55. dicentem ex inguinum tumoribus febres omnes malæ præter diarias. Et loquitur de diarijs ueris, ut ibi dicit Gal. quæ ſui ratione una die durant, tales enim ſunt ex tumoribus inguinum: q̃n

Non omnis febris putrida.

Quarta aphoriſmorũ ex inguinũ, tumoribus feb. oẽs male p̃ter diarias.

ex causis manifestis seu pergressis cōsistūt. Alij uero tumores inguinum qui sine causa manifesta fiunt, est uerisimile ut fiant ex uiscerum inflammationibus. Et ideo febres quæ una cum ipsis eueniunt malæ sunt. Vult ergo Gal. q̄ ex bubone idest tumore in inguine cum putredine, qui fit à causa manifesta sequitur diaria, & non putrida, quoniam ab eo ad cor mittitur solum caliditas & non putrida fuligo, ut in parte sequenti dicetur. Dicens ergo, licet etiam bubo ipse de inflammationum genere contineatur, hoc uoluit, q̄ licet in bubonibus sit putredo, cum bubo sit ex genere phlegmonis, adhuc ad bubonem sequitur diaria, Et in hoc aßentio dicit sermoni putredinis scilicet, q̄ ibi est putredo, nam ob hoc ex inflammatione febricitant, non quemadmodum existimauit Erasistratus, q̄ ibi esset febris putrida. Et postea dicens. Cæterum dissident febres & c. assignat differentiam inter febres sequentes bubones, & febres, quæ eueniunt ex putredine humorum, quæ fit aut in uiscere aliquo, aut cauis, & maximis uasis, quoniam ubi febris ex bubone fit, pars continua semper calefit, & calor usq; ad ipsum cor distribuitur, non autē putrida fuligo: sed ibi ipsa in loco bubonis circumscripta manet, calore ad cor perueniente per solam alterationem continnarum partium factam, quo maxime modo in his qui calore solis deuruntur aut laxitudinem

nem patiuntur, á primis partibus calefactis usq; ad uitale principium fit distributio. In putredine autem, quæ aut in uisceribus. aut in magnis fit uasis, ueluti fumus ex putrescentibus humoribus, ad ipsos cordis uentriculos peruenit. Et causa huius differentiæ est, Nam ad hoc ut humor possit putridam fuliginem ad cor mittere, oportet q; sit propinquus ei, & q; á loco in quo putrefit humor ad cor sint uiæ latæ p quas possit fumus ire ad cor. Et q; inter locum putredinis, & cor non interueniant multa obstacula transitum prohibentia. Modo in tumoribus exterioribus uiæ sunt strictæ quoniam uenæ uersus cutim multum subtiliātur, loca etiam exteriora multum distant à partibus cordis. Inter ipsa, & cor ut plurimum cadunt obstacula multa. Et ideo ab his ad cor ascendit calefactio simplex absq; fuligine putrida. Putredines autem quæ fiunt in intrinsecis uisceribus primo ob propinquitatem illorum locorum ad cor, & quia humores ibi sunt multi á quibus elleuantur multi fumi, & etiam quia loca uiarum ibi sūt ampla. Ideo caliditas ad cor non simplex peruenit: sed cum fumo putrido. Et patet q; non est impossibile tumorem aliquem extrinsecum febrem putridam causare, & hoc maxime, cum esset in parte cordi propinqua, in qua humores multi colligerentur, & etiam inter ipsam & cor essent uenæ & arteriæ satis magnæ. Et ideo tumor in emū

Quid requiritur ad hoc ut humor possit putridam fuliginē ad cor mittere

ctorijs cordis, ut in subascellis plus est aptus facere putridam, quam existens in emunctorijs epatis, uel cerebri. Postea cum inquit. Accidit igitur &c. aliam ponit diferētiam inter putredinem factam in bubonibus, & factam in intrinsecis: quoniam humores qui putrescunt in bubonibus contingit eos simul putrescere, siue putrescant secundum diem unum, siue per dies duos continuos, ita q in eis quælibet pars simul moueatur ad putredinem, esto q poßit durare uno die, uel duobus, & causa est: quoniam humores in bubone sunt adinuicem copulati & in uno loco inclusi, sed qui putrefiunt in uisceribus & magnis uasis cum continue fluant, & suo contactu uicinos ad putredinē trahant, tempore ampliori putridum accēdunt calorem.

TEX.

Lau. SED vt uno verbo dicatur, quemadmodum in exteris omnibus, quæcūq; calefiūt præter naturam a' quauis causa, si nequeat putrescere id quod calefit, uelut lapis, aut lignum, aut aliquod aliud tale, eo usq; perseuerat calidum, quoad refrixerit paulatim. Id autem quod putrescere potest, depascentem semper secundum continuitatē habet calorem. Quemadmodum interdū uidi in agro stercus pecudum simul & collumborum ex parte quapiam ab ipso sole

calefactū

calefactum ita uehementer, vt multa exurgeret exhalatio, instar fumi ascendens, uehementer mordens atq; afficiens, & siquis ꝓpinqu asset, oculos & nares lædens. Porrò stercus tangentibus erat ita calidum, vt deureret diutius impositas ipsi manus, aut pedes. Non tamen semper id symptoma durabat: sed sequenti die refrigerabatur quidem quantum stercoris ad summum feruorem pridie peruenerat, quod autem continuum ipsi erat, tunc succendebatur, quando primum stercus in summo feruoris vigore erat, illudq; ipsum (dum hoc inclinabat) rursus incalebat atq; efferuescebat, ac paulo post summum feruorem obtinebat, primo refrigerato, atq; illud rursus inclinabat, dum id quod cõtinuum erat, calorem concipiebat, & paulo post accẽdebatur quidem hoc & ad summum feruoris perueniebat, prius autem refrigerabatur. Erat autẽ hæc circuitio ferè tempus diei ac noctis, ita vt exemplum sit maxime cõueniens febri quotidianæ. Si uero duobus diebus ac noctibus dicta circuitio fuisset, exemplum foret ita febris tertianæ, & si tribus, quartanæ, & si quatuor, quintanę, si modo febris ulla quintana ẽ. Ipse enim nondum perspicue uidi, neq; eam circuitionem, neq; aliquam

aliam ultra quartanam. Sed de febribus repetentibus per circuitionem, post dicet.

Leoni. VNA autem ratione quemadmodum in extrinsecis omnibus quęcunque preter naturam à quauis causa calefiũt, siquidem imputrescibile sit quod calefit, veluti lapis, uel lignum, aut aliquid tale aliud, eousque durare caliditas solet, donec paulatim refrigerẽtur. Quod autem putrescere natura aptũ est, semper ad continua, dispartitam continet caliditatem. Quemadmodum aliquando in agro conspexi excrementa iumentorum simul ac collumbarũ quadam ex parte à sole adeo uehementer calefacta, quod instar fumi multam euaporationem in sublime emittebant non parum mordacem ac dolorificam, & si quis proxime accessisset, nares oculosque lędentem. Ipsa etiam excrementa tangentibus adeo calida sentiebantur, ut qui longiori tempore manus & pedes admouisset, exureretur. Non tamen continuo huiuscemodi casus perturbat, sed in die qui sequebatur quicquid superiori die ad summum feruoris peruenerat, sequẽti die refrigerabatur. Quod autem huic cõtinuũ erat, dum prima pars quę calorẽ cõceperat in sũmo ẽẽt feruore, ipsũ interim paulatim succensum, mox priori se feruore re-

Exẽplũ de stercore iumentorum.

mittẽte

mittente iterum incalebat atq; efferuesce-bat, & paulo post priori parte refrigerata, ipsum summum feruorem obtinebat, hoc q; rursus deferuescebat, dum pars cõtinua paulatim succendebatur, quę paulo post vehemẽtius accẽsa ad sũmũ feruoris perueniebat. Hic autem circuitus in unius fere diei ac noctis spatio peragebatur, adeo vt quotidianæ febris, quam greci amphimerinam appellant, propriissimum esset exemplum. Quod si duabus diebus ac noctibus idem circuitus perfectus fuisset, tunc feb. tertianæ eo modo fuisset exemplum, & si tribus, quartanæ, & quatuor, quintanæ. Si quidem & quintana febris existit. Ego.n. nondum liquido vidi, neq; huiuscemodi circuitum, neq; alium qui ultra quatriduanum protenderetur. Sed de febribus quæ per circuitum accessiones habent, postea dicetur.

gal. nõ uidit motũ quintanũ, sextanũ

COMMEN. 36.

DECLARAT *diferẽtiam positam inter putredinem bubonis, & putredinem intrinsecam: quoniam quemadmodum in extrinsecis quæ calefiunt preter naturam à quauis causa, si id quod calefit non sit corpus putrescibile, uelut lapis, aut lignum, manet corpus illud calidum donec paulatiue refrigeretur, nec transitus fit succesiuus ca-*

loris de parte una in aliam, et hoc assimilatur ca liditati in bubone: quoniam humores ibi existentes cum sint in loco uno conculcati, nec sint iuxta fontem humiditatum, quæ successiue putrescere possent, non fit ibi noua de parte in partẽ reacensio, sed in corpore calido putrescibili procedit calor de parte in partem, & istud assimilatur putredini humorum in partibus intrinsecis. Et subdit exemplum de stercore bestiarum, quod calefactum à sole secundum quandam partem alia disponebatur, ut prima infrigidata in ea, noua fieret accesio, & sic succeßiue, & hoc potest esse exemplum omnium periodorum humorum: quoniam si reuersio accensionis fit omni die, ut ipse uidit, est exẽplum feb. phleg. Si autem de tertio in tertium, tertianæ, & si de quarto in quartum, seu tribus diebus & noctibus fieret circuitio, quartanæ, & si quatuor, quintanæ. Et dicit se quintanam non manifeste uidisse, neq; aliã circuitionem ultra quartanam scilicet, neq; sextanam, septenam, neq; octauam, neq; nõanã. Et de febribus repetentibus per circuitionem dicetur in ultimo cap. secundi libri. Hyppo. tamen has febres cõceßit primo de morb. uulgar. parte tertia. Et dicit Auic. q. materia harum feb. ẽ similis materiæ quartanæ puta melanchollica, sed quantitate est minor, & craßior. Et ideo tardius ipsa mouetur ad paroxismum, & tanto plus tardat, quanto

Nota de febre quintana & alijs ultra quartanam

to paucior est & magis crassa. Sed tunc posset crassities humoris, & periodicatio in infinitū uariari. Tamen ab Hyppo. ultra nōnam alia tardior non conumeratur. Dicit tamen Gal. ibi id casu posse interdū euenire, et ratione uictus, nā q egroti nō prorsus sunt affectiōe morbosa liberati. Sed semē aliqđ retinuerunt, his malo regimine utētibus accidit sæpe sexto die à prīcipio febricitare, sepe septimo, nō raro octauo, sæpe nullo alio. Est uero reuera circuitus morbi, quādo exacte seruata ratione uictus, febris in idē cōstitutū peruenit, quemadmodum fieri in quartana uidemus. Cum ergo hoc decidi non possit ratione, restat ut decidatur, inquit Gal. uel auctoritate, uel experimento. De autoritate est Hyppo. cui non oportet difidere. Neq; cōuenit mentiri, dicere uidisse id quod non uidit, experientia uero ex pluribus fit memorijs, secundo poste. Si ergo quis nunquam uiderit, non poterit indicare tales febres dari. Et ita non negat Gal. absolute eas dari. Ideo Auic. dixit, q ipse fuit quasi negans earum aduentum. Non. n. oportet ut negentur morbi quos tempore quodā & quadam regione non contingit uidere. Nec hoc genus febriū cōprehenditur, quia multe tales contingant & multoties, sed experimentis raro. contingentibus quandoq; à solerti & per spicaci ingenio comprehenduntur.

DE PROPORTIONE QVAE EST inter putredinem apostematũ & putredinem venarum.

CAP. VI.

TEX.

Lau.



VTREDO autem humorum quæ fit in vasis, similis putredini quæ ĩ inflãmationibus fit, & abscessibus, & aliis phymatis, duplex quidem genere est: ex permixtione autem duorum generum, alia tertia uaria spetie existit. Siquidem & mixtionis modi, quum alterum genus maioris minorisq; ratione superet & superetur, facile numerari non posunt. Sed ex duobus generibus alterum quidem fit superante natura, alterum uero euicta. Superante quidem, vt per inflammationes & phymatosos tumores omnes, pus: in humoribus autem uenarum & arteriarum, id quod subsidet in vrina proportione puri respõdẽs. Atq; hæc putredo non simpliciter putredo censetur, sed etiam habet aliquid concoctionis. Manente enim adhuc cõcoquẽdi facultate uasorum, putrescens tunc hu-

mor

mor ad talem alterationem deducitur. Porro alia eſt putredo concoquendi facultate adeo debili,ut nulla mutatio ad benignũ putreſcentis excrementi efficiatur. Quod fit interdum illa extreme debili: quamuis putreſcens humor ſit modice prauus. Interdum autem facultas ad extremam debilitatem minime deducitur; ſed humor extreme prauus exiſtit.

HVMORVM autem putredo quæ in uaſis fit,ſimilis eſt ei, quæ in inflãmationibus atq; abſceſsibus accidit, aliisq; collectionibus. Dupliciter quidem ſecundũ genus. Ex duorum autem generum miſcella alia tertia ſecundum ſpetiem euariat,quoniam & innumerabiles miſcellę modi in eo quod magis & minus ſuperare uel ſuperari alterum generum reperiuntur. Ad duorum generum alterum quidem fit ſuperante natura,alterum uero ſuperata. Et ſuperãte quidem,ſicut in inflammationibus & ſimilibus collectioni tumoribus pus,in humoribus autem qui in Venis atq; arteriis continentur,quoddam quod puri proportione reſpondet, ſubſidens in urinis. At talis quidem putredo non ſimpliciter quidẽ putredo exiſtit, ſed aliquid in ſe continet coctionis. nam adhuc ui coquendi uaſorũ Leoni.

remanente. Qui interim putrefit humor ad talem peruenit alterationem. Sed & alterum est putredinis genus, quū ea uis cui coquendi officium est demandatum, adeo imbecillis facta est, vt nullam amplius facere posit in putrescente superfluitate ad optimum transmutationem. Quod quidem usu contingit, quum eadem uis quandoq; ad ultimum imbecillitatis peruenerit, etiā si id quod putrescit mediocriter sit uitiatū. At fieri potest aliquando, vt vis quidē ipsa non omnino sit imbecillis, humor uero putrescens maxime sit uitiatus.

COMMEN. 37.

VVLT *in hac parte ostendere in quibus conueniat putredo humoris, quæ est in uenis cū putredine q̄ ē ī apostematibus. Et primo dicit q̃ similes sūt, quoniā putredo in uenis cōueritur in rē similē saniei, ut apparet ex hypostasi. Postea inquit q̃ talis putredo est genere duplex, id est duæ sūt diferētiæ, et modi generales & maxime extremę putredinis apostematum .s. putredo mala, & bona, & ex his duabus extremis fit tertia, quæ uaria est spetie, id est diuersa secundum diuersos gradus, quoniam modi mixtionis cum alterum genus maioris minorisq; ratione superet, & superetur facile numerari non poßunt, & ratio est, quoniā omne medium inter aliqua duo extrema, inter*

que

quæ est latitudo diuisibilis in infinitum potest di uersificari secundum magis, & minus, & maiorē commistionem & minorem unius contrarij cum reliquo in infinitum. Postea inquit q̃ ex his duobus generibus putredinis, malæ scilicet, et bonæ, alterum fit dominante natura, alterum uero euicta, putredo quæ fit in inflammationibus, & apostematibus dominante natura, est cū fit pus id est cum materia uenit ad saniem laudabilem. Sed in humoribus uenarum & arteriarum est, cū fit id quod subsidet in urina proportione puri respondens. Et hæc putredo non simpliciter putredo existit, sed etiam in se habet aliquid concoctionis. Nam manente ad huc concoquendi facultate uasorum, putrescens tunc humor ad talem deducitur alterationem. Et declarat aliud genus extremum putredinis cum dicit. Porrò alia est putredo. &c. Et est cum nulla mutatio putrescentis excrementi ad benignum efficitur, quod fit interdum ob facultatem concoquendi extreme debilem, quamuis humor putrescens sit modice prauus. Fit et interdum, quoniam quãuis facultas nō sit extreme debilis, humor tamē extreme prauus existit. Et ex uerbis hic Gal. cum dicit, q̃ hæc putredo non simpliciter putredo existit, sed habet aliquid concoctionis, quoniam manente adhuc uasorum concoquendi facultate, putrescens tunc humor per continuam putredinis remotionem ad

talem deducitur alterationem. Elliciunt aliqui q. humor in statu febris putridę est minoris putredinis, q̃ esset ante, et q. per digestionem putredo uere in sui malitia remittitur. Et cõsequẽter, q. febris putrida salubris in statu est minor, et huius sententiæ fuit Trusianus tertio artis med. com. 32. Dinus, & filius eius Thomas de Garbo, & fundantur etiam auctoritate Galeni secunda aphorismorum com. 29. ubi reddens rationem Hyp. quare in statu melius est silentium habere, quia circa principium omnia imbeciliora, dicit Gal. intellexit accidentia, quoniam dispositio ipsa, quam morbũ appellamus minor est in statu, q̃ in principio. Item arguunt. In principio materia est cruda, & rebellis, & post principium efficitur minus rebellis, ergo cum ipsa est digesta, minus nocet, & minorem facit febrem. Et notat Thomas q. tempora in morbo materiali dupliciter distinguũtur Vno modo penes actionem materiæ in naturam, & tunc distinguuntur tempora penes accidentia, cum actio materiæ in naturam sit eius operationem lædere, quod est accidens, Et tunc principiũ erit cum accidentia sunt parua, augmentum cum crescunt, status cum ultimantur, & declinatio cũ recedunt. Alio modo tempora distinguuntur, penes actionem naturæ in materiã quæ est digestio, & tunc est principium, cũ materia est cruda, quoniam nondum aliquid manifestum natura in mate

riam

An febris putrida salubris in statu sit minor

Tomas de Garbo

riam est operata. Et est augmentum cum iam materia incipit manifeste in digestionem procedere. In mortali uero morbo cum in materia procedat oppositum digestionis, simul procedunt tempora penes alterationem materiæ, & tẽpora penes accidentia, quoniam quanto materia deprauat, tanto plus accidentia propria morbo augentur: sed non sic in morbo salubri concurrit simul status, quo ad digestionem materiæ, & quo ad accidentia, quoniam in statu salubri morbi materia est digesta á sui malitia remota, & tunc impossibile est ꝙ accidẽtia morbo propria, quæ ex prauitate causæ morbi procedunt sint intensa, & in ultimo sui esse, non tamen est inconueniens in statu morbi salubris accidentia, quæ communia dicuntur, & nõ propria, posse intendi sicut est intensio caloris, & similia quæ fiunt in statu morbi salubris ui naturæ agitantis. Sed dicendum secundum Gal. & ut sensus ipse ostendit febrem putridam in statu esse maiorem, Nam secunda aphorismorum. 47. dum pus conficitur, dolores, ac febres accidunt magis, ꝙ iam confecto, fit enim pus ex humoribus putrefactis, sicuti cinis ex lignorum cõbustione. Febres ergo maiores sunt in generatione saniei, quoniam tunc humores inflammantur, & maior est accensio, & dolores sunt intensissimi. Etiã si fiat feb. sine apostemate, quoniam ut dictum est, materia ꝗ est in uenis cum digeritur conuertitur in rem simi

febrẽ putridã in statu maiorem

Fit pus ex humoribus putrefactis sicut cinis ex lignorũ cõbustione

Materia in uenis cum digeritur, in rem similẽ saniei, conuertitur

lem saniei, ut apparet ex hypostasi. Sic enim scribit Gal. ibi. Pus ex sanguine ortum habet, qui semimalam (ut quispiam dixerit) habet transmutationē. Nā mala simpliciter cum putrefactione fit olida, sicuti quæ simpliciter optima, est ipsa nutritio partium animalis, at quæ pus generat, medium inter has obtinet locū, neq; à solo calorē extra naturā, neq; à solo secundū naturam facta. Mixtus.n. quodammodo ex utrisq; est calor inflāmationis. Fit autem dolor extenta simul, ac calefacta præter naturam inflammata particula. Febres uero sequuntur principio concalefacto, & hæc ambo contingunt ex quadam ueluti ebullitione, atq; exustione sanguinis, qui ubi ex toto exustus fuerit, ressiduum eius fit pus, quemadmodum ex lignorum exustione cinis, atq; ideo tempore illo dolores sedantur, ac febres, presertim cum pus fuerit excretum, utpote iam consumpta materia, extincta autem ignea caliditate. Et ad argumenta. Trusianus & alij decepti fuerunt propter malā translationem, nam ubi translatio antiqua dicit dispositio in saluandis est minor in statu, dicit litera græca & noua translatio, dispositio est melior, quod est aliud, nam in statu apostematis, similiter & febris, materia est melius disposita, quia digesta, ubi prius erat cruda. Vult etiā Gal. ibi febrem esse accidens & non morbum, modo accidentia in statu sunt fortiora. Et ita contra Tru

sianū

stianum. Et cum arguitur materia minus lædit, ergo febris minor. Dico q̃ non sequitur: quoniam cum materia digeritur fit maior inflammatio, & febris maior, licet tunc melius sit disposita materia. Et cum dicitur de homotena quæ ē æqualis & non maior in statu. Dicendum q̃ in homotena tempora distinguuntur penes digestionem materiæ, & in statu eius morbus est maior, licet uideatur ab initio usq; in finem æqualiter persistere. Dicendum etiam q̃ in omni morbo salubri sunt quatuor tempora, principium, augumentum, status siue uigor, & declinatio. Et aliqua sunt uniuersalia, & aliqua particularia, ut in tertiana tota, tres primæ accessiones erit principiũ, quarta & quinta, erit augumẽtum, & septima status, post ea sequitur declinatio, sic in uno quoq; paroxismo sunt hæc quatuor tempora, & tempus intelligo dispositionem seu rem mensuratam in morbo, non uerum tempus. Nam tertio artis medicinalis & tertio methodi cap. quinto nulla indicatio summitur à tempore: sed diuersificatur cura, quo ad diuersas dispositiones, quæ ex tempore oriuntur: nam si post horam à prandio non damus cibum, hoc non est ratione temporis, sed quia tunc uẽtriculus est plenus, & sic secundum hanc dispositionem, & non ratione temporis, ut tempus. Quòd si dicas secũda aphorismorum. Incohantibus morbis si quid uidetur mouendum moue, in statu

Tempora morbi

Nulla indicatio à tẽpore.

quietem habere melius est. Hic Hyppo. non summit indicationem à dispositione corporis: quoniam in principio, si summeret indicationem á dispositione, non daret pharmacum: quoniam materia est cruda. Ergo indicationem summit à tempore. Respondet Gal. in tractatu de optima hæresi ad transibulum, q tunc medicus summit indicationem, non à materia morbi: sed á uirtute: quoniam in principio uirtus est fortis, in statu debilis. Et ideo tunc non conuenit pharmacum, quoniam nocet & debilitat. Et sic nulla à tempore summitur indicatio, sed à diuersis dispositionibus in corpore repertis: nam sufficit te scire qualitatem & quantitatem in quibus includitur tẽpus. Et Gal. in libro de quatuor tẽporibus uniuersalibus morbi inquit, q hæc tempora sunt aliquando imperciptibilia, ut in apoplexia, quæ subito fit, habetq; augmentum, & statum, si morbus sit salubris, sed non sunt perciptibilia, si uero sit mortalis, habet tantum tria tempora. Et hæc quatuor tempora distinguuntur, aut penes essentiam morbi, et tunc ẽ principium cum incipit calor, augmentum cum augetur, status cum ultimatur, & cum declinat, declinatio, aut penes accidẽtia, aut penes actionẽ naturæ in materia secundum Gal. ibi cap. tertio, & hoc in morbis materialibus. Et secundum omnes istos modos, omnes morbi materiales salubres habent quatuor tempora. Et si primo de

Penes qd tempora morbi distingunt

Omnes morbi materia

crisi

crisi cap. 17. dicat Gal. q aliquando in prima die acuti morbi apparet materia digesta, non est tamen dicendum ipsum fuisse sine principio, sed nõ fuit cognitum à medico. Sed cõtra dices, sit materia in pede digesta non faciens febrem, moueatur uersus cor, faciet febrem. Ergo in hac febre quo ad digestionẽ non erit principium. Et q fieri poßit morbus à materia digesta habes ab Hypp. *de* Anaxione *tertio* Epidimiarum *in quo in uigesima die remota fuit febris et stetit sine ea per septẽ dies & recidiuauit à materia digesta. Et hoc concedendum est de recidiua: sed q incipiat morbus principalis à materia digesta nunquam uidebis, nec ab* Hyppo. *exemplum: quoniam à materia complete digesta, non potest incipere morbus totalis, nam si completa est digestio, natura omnino uincit materiam, & non permittet illam accedere ad cor, sed eam expellet ad extra.* *les salubres quatuor habẽt tempora.*

TEX.

HVIVSMODI excrementi putredo, neq; consistentiam, neq; colorem, neq; odorem habet vnum, sed putrescens humor sẽper secundum substantiam permutatur ac variatur. Altera uero putredo, quam & cõctionem esse diximus, in unam spetiem puris semper mutatur, & colorem, & consistentiam, & odorem. Vbi igitur natura ipsa omnino superet, pus optimum gignitur Lau.

visu candidum, ac crassum, & sibi simile undiq;, leue uero tangenti, ac minime fœtidũ. Quod si uelut semiputridum fuerit, tertiũ genus in tali mutatione (quod paulo supra diximus) consistit. Porro diximus tale genus maxime multiplex esse. Nam quod magis ac minus recipiat concoctionem, innumerabilis differẽtia est. Sæpe enim cãdidũ effectum, aut fœtidum est, aut tenue consistentia: quandoq; uero non candidum, sed liuidum apparet, atq; in omnibus his magis & minus est infinitum.

Leoni. HVIVS superfluitatis putredo, neq; cõsistere, neq; aut colorẽ aut odorem aliquẽ vnum recipere potest, sed semper secundũ substantiam permutatur, ac multis modis euariat illud quod putrescit. Altera autem putrefactio, quam & coctionem esse diximus, semper ad unam puris spetiem terminatur, coloremq; ac consistentiam suscipit & odorem. Superante uero integre ipsa natura, optimum fit pus conspectui album & crassum, & quaq; uersum sibi simile, leue autem tangenti ac minime fœtidum. Si vero semiputridum fuerit, tertium in tali transmutatione genus, quod paulo ante diximus, fit. Dictum est enim huiusmodi genus multiforme esse, nam in eo quod &

minus

minus est innumerabilis diferētia. Sepius enim quū colore album factum sit, uel fœtidum odorem, uel tenuem substantiam obtinet, sæpius vero non album apparet, sed liuidum, atq; in his omnibus magis ac minus infinitis modis euariat.

COMMEN. 38.

ET putredo huiusmodi excrementi nunc dicti, quæ est praua putredo, neq; consistentiā, neq; colorem, neq; odorem habet unum, scilicet laudabilem, sed semper quod putrescit secundum substantiam permutatur. Altera uero putredo quæ fit superante natura, quam concoctionem uocat, in unā speciem puris semper mutatur, & colorem, & cōsistentiam, & odorem, Nam natura omnino dominante, pus optimum gignitur, uisu candidum, ac crassum, & sibi simile undiq;, & leue tangenti, ac minime fœtidum, Et intellige crassum non simpliciter, quoniam tunc ineptum esset expulsioni, sed mediocriter, non currens. Et candidum intellige, ut dicit primo predictionum com. ultimo, non exquisite uelut nix est, sed simile solidioribus corporibus, ut sunt conceptaculorum tunicul æ, nerui, ligamenta, membranæ, cartilago, & ossa, nā ab his mēbris solum fit hæc concoctio, ut dixit primo đ morbis uulgaribus tempestate secunda com. 46. Et ratio est, quoniam mēbra nostri corporis agūt in dissimilia, & non in similia, ut puta uentricu-

Pus optimū, uisu cādidū, crassum, sibi simile ūdiq;, leue, & minime fœtidum

Nota.

Cōcoctio solum à mē bris solidioribus.

Membra nr̄i corporis ī similia nō agunt.

lus agit in cibum anteq̃ fiat chilus, & non postq̃ factus est chilus. Et epar in chilum antequam factus sit sanguis, & non postq̃ factus est sanguis. Similiter caro ipsa agit in materiam phlegmonis, eam de coquendo quousq; fuerit facta ei similis: sed postq̃ illa acquisiuit carnis colorem, caro ipsa non amplius agit in illam, sed ipsam relinquit, & tunc menbra uere solida quæ sunt ei dissimilia agunt in ipsam, & concoctionem quam inceperāt carniformia perficiunt. Eodem modo dicendum est de sedimento albo in urina, & in partibus omnibus suis debet esse uniformiter dispositum, etiā colore, & in tempore, ut nō una die appareat unius substantiæ & coloris, & alia die alterius substantiæ aut coloris, quoniam tunc, ut dixit secundo predictionum com. 26. significatur q̧ quidam humor cōcoctus & deuictus est a natura, & alius inconcoctus. Vrina enim (ut ibi dicit) faciens sedimentum quale dictum est, significat morbum esse sine periculo, atq; integre exsoluēdum. Et dixit Auic. secunda quarti trac. primo cap. 88 q̧ melius est ut sedimētū in urina sit lene, & æquale, & sit rubeum, q̃ si esset album, & asperum inæquale, quoniam plus potest æqualitas substantiæ ad salutem, q̃ color ipsius. Et est intelligendū q̧ digestio hæc non est sicut, quæ circa escam, quæ est alteratio nutrimenti ad propriam nutriti qualitatē, quæ proprie digestio uocatur de qua Gal.

Quando Vrina morbū significat esse sine periculo & integre exoluendum

Digestio quid.

tertio

tertio de uirtutibus naturalibus cap. 13. nec quæ circa putridam uersatur substantiam quæ est alteratio cessare faciens putredinem. Sed intelligitur de alteratione, quæ est æquatio humoris, per quam redditur humor uirtuti expulsiuæ obediens Vnde superfluitatibus non naturalibus debetur digestio, aut ratione putredinis, quæ in eis est, aut ratione modi substantiæ quo uirtuti rebellant expulsiue, ut si fuerit uiscosa, fortiter adhæret, si crassa oppilat, & uix mouetur, si tenuis cedit, & hinc inde spargitur, ut circa hanc figi non possit uirtus expulsiua. Si ratione putredinis, aut superfluitas, est reducibilis ad benignum, quia nondum uehementer putrit. Et tunc digestio in ea est alteratio cessare faciens putredinem, manente substantia, ut Gal. ait tertio artis medicinalis can. illo. Esto enim si ita contigerit in humoribus putrefactis accendi febrem, & hæc etiam proprie uocatur digestio. Aut ipsa non est reducibilis ad benignum, & tunc digestio ipsius uel est cōuersio eius in saniem albam, lenem, æqualem pauci fœtoris, uel preparatio eius ad expulsionem, si non fuerit collecta ad apostema, sed ī uenis aut uijs expulsionis contenta. Digestio autē, quæ debetur superfluitatibus non naturalibus ratione modi substantiæ, nihil aliud est, q̃ reddere ipsas obedientes uirtuti expulsiuæ. Et hæc dicitur ab Auicena maturatio prima primi de uirtutibus cap. 3. Et æquatio pri-

Digestio q̃ debetur superfluitatibus non naturalibus, duplex.

Quid digestio in superfluitate reducibili ad benignum.

Digestio in non reducibili, duplex

Digestio rōe modi substantię quid.

ma quarti trac. secundo cap. 7. id est reductio ad mediocritatem substantiæ, ut in crassa cum subtiliatiuis, & incisiuis, & in subtili cum incraßantibus. Nam subtilitas humoris dupliciter impedire potest facilem ipsius expulsionẽ. Primo, quia propter subtilitatem substantiæ faciliter imbibitur. Secundo, quia propulsus faciliter spargitur hinc inde diuisus, quod manifeste apparet in grauedine, cum ad nares humor mouetur, Et destilationibus crudis, & aquosis, quales sunt in principio. Nam dum conamur à pectore eijcere aquosos humores cedentes aeri insuflato, cum tussi sparguntur, hinc inde diuisi per pectus, uel commoti recidunt super pulmonem, & ipsum imbibunt, sicuti aqua spongiam. Etiam quando nitimur exsuflare & emergere grauedinem aquosam, ipsa spargitur neq; leuiter & sufficienter emittitur, sicut quando est incraßata, & maturata. Non est tamen humor subtilis incraßandus, quando expelli debet per uias strictissimas, quales sunt uiæ penetrationis urinæ in uesicam, aut sudore, aut insensibili resolutione. Si uero fuerit pus semiputridum tertiũ genus putredinis (de quo paulo supra) consistit. Et quod sequitur notum est ex declaratis. Et nota de putredine apud medicos, an sit alia á putredine philosophorum. Arist. quarto meteororum. 6. putredinem dixit in quocunq; mixto, esse corruptionem caloris innati à caliditate extranea,

Dupliciter impeditur facilis subtilis humoris expulsio,

an putredo apud medicos alia sit á putredine philosophorũ.

tranea, calor enim extraneus facit euaporare. calidum innatum, ex qua euaporatione etiam humidum innatum euanescit, & redditur corpus siccius, hanc definitionem Gal. comendat undecimo methodi cap. octauo, & in secundo huius cap. 12. ubi inquit. Constat enim Aristot. recte dixisse fieri putrefactionem ab aliena caliditate. Intelligit autem alienam, externam, non natiuam, nec unicuiq; propriam: hæc enim concoquere, aliena uero corrumpere solet, quod est putrefacere. Et si dicas. Solũ calida & humida apud medicos putrescere, nam quarto de ingenio cap. quinto dicit Gal. q ulcera indigent exsiccatione, nisi uellemus carnem contusam reducere ad saniem, tunc enim calidis & humidis indigemus, quoniam omne quod putrefit necesse est q sit calidum & humidum. Item in nono cap. tertio debent enim sẽper ea quæ putrefiunt calida esse & humida. Et in undecimo cap. quarto dixit illa tantum putrescere corpora, quæ cum calida humidaq; natura sint non transpirant & in calido & humido loco manent. Dicendum q litera in auctoritate prima non sic iacet in textu græco: sed sic omnia quæ putrefiunt propter calidum & humidum afficiũtur. Et in alijs hoc uult, q ad putrefactionem facile transit corpus calidum & humidum, iuxta id in hoc primo cap. quinto. Promptissime enim putrescunt, quæcunq; calida & humida & in locis

Putredinis definitio.

Nota.

calidis nisi distentur & refrigerentur. Et secũdo huius cap. 12 uult omne mixtum posse putrescere immo etiam uestes, si non euententur. Sunt tamẽ illa mixta putredini maxime apta, quæ habẽt humidum faciliter à sicco separabile, illa autẽ multum inepta quorum humidum uehementißime cũ sicco est inuiscatum, ut aurum, ferrum, & similia, tamen etiam putrefiunt, & primo fiunt humida, deinde incinerantur, quia tamen substantiã habent ualde densam, & fortiter coagulatam, & calor eorum est ualde inclusus, nõ apparet sic in eis manifesta putredo, ut in alijs. Vnde cum putrefiũt apparet in superficie eorũ quoddam simile humiditati, deinde secundum partem post partem resoluta tali humiditate, paulatim decidunt & in puluerem paulatim deueniunt. Contingit etiam in corpore humores putrefieri respiratione & euentatione prohibita: clausis enim uijs & detentis superfluitatibus fumosis educi consuetis, extraneatur caliditas innata, quæ tunc ebullire faciens humidum, putredinem in eo inducit.

Maxime apta putredini, q̃ habẽt humidũ faciliter à sicco seperabile.

Quomodo Aurũ & ferũ putrescunt.

TEX.

Lau.

COETERVM quot in abscessibus putredinis differentiæ sunt, tot in febribus ex putredine accensis vrinarũ formæ existũt. Optima enim urina, quæ ex putrescẽte humore adepto ex cõtinenti uase cõcoctionẽ efficitur, cãdidũ, leue, æquale, ac minime fœ-

tidum

tidum ſedimentum habet. Peſſima vero, maxime cõtraria huic eſt. Ea vero quæ media ẽ, quo magis alteri earũ propinquet tãto melior aut deterior eſt. Sed de urinarũ differẽtia lib. de iudicationibus docuimus.

QVOTcunq; vero in abſceſſibus putredinis ſunt differentiæ totidem & in febribus quæ ex putredine accẽduntur, ſunt eorum quæ in vrinis apparent formæ varietates. Optima uero vrina, quæ ex putreſcẽte humore perficitur, qui adhuc coctionẽ à continenti vaſe ſuſcipiat, eſt quæ album & leue & æquale & minime fœtidũ, quod habet, peſſima autem eſt, quæ in omnibus maxime contrario modo ſe habet. Quæ uero inter media exiſtit, quãto propius ad alteram acceſſerit, tanto aut melior, aut deterior exiſtit. Sed de vrinarum differentia in commentariis de criſibus dictum eſt.

Leoni.

Optima urina, q̃ albũ, & leue, et æquale, et minime fetidum habet ſedimẽtũ.

COMMEN. 39.

IN *quo etiam conueniant putredo apoſtematũ & uaſorum oſtendit. Et dicit q, quot ſunt ſpecies ſeu differentiæ putredinis in abſceſſibus: quoniã bona, mala, & media, ſimiliter tot ſunt in febribus putredine accenſis, quæ in urinis apparent, nam optima urina, quæ ex putreſcente humore concoctionem à continenti uaſe ſuſcipiente perficitur, eſt quæ album, & leue, & æquale, & mini-*

Quot ſũt differẽtiæ putredinis in abſceſſibus, tot ſũt in febribus putredine accẽſis.

me fœtidum habet ſedimẽtum, peſſima uero quæ in omnibus maxime cõtrario modo ſe habet, quæ uero inter media exiſtit, quanto magis ad alterá acceſſerit, tantum aut melior, aut deterior exiſtit. Et de urinarum differentia in libro de criſi dixit. Sed hic uidendum eſt, quid per hypoſtaſim in urina intelligẽdum, & ex qua ſit materia. Tertio an in ſanis & ægris ex eadem fiat materia. Quarto ſuper quam materiam habeat ſignificare. De primo dicit Auic. ſecũda primi doc. tertia, ſumma ſecunda cap. ſexto ꝙ medicorum conueniẽtia circa uſum iſtorum duorum nominum, hypoſtaſis, & ſedimen, iam receſſit ab uſu proprio, quoniã ſedimẽ & hypoſtaſim, non id ſolum quod inferius deſcendit appellant, immo quamlibet rẽ in urina contentam, cuius ſubſtantia eſt craſſior aquoſitate & liquore urinæ ab ea ſeiuncta, ſiue res illa ſuſpenſa fuerit in medio, ſiue natãs in eius ſuperficie. Et Truſianus in fine libri tertij artis medicinalis, ubi has tres difficultates examinat, tenet hypoſtaſim eſſe partẽ chili quæ refugit actionem caloris naturalis in ſecunda digeſtione, quæ dicitur ſanguificatio: Ipſa enim, cum chilus in ſanguinem conuertitur non ſanguificatur, ſed ſimul cum ſanguine tranſit ad uenas, & ſimul cũ urina exit. Et ſic hæc pars chilli proprie loquendo non eſt ſuperfluitas ſecundæ digeſtionis: ſed eſt illud in quo non potuit digeſtio ſecunda. Et fũ

Quid ꝑ hypoſtaſim intelligẽdum ſecundo, ex qua materia fiat.

Tertio ã in ſanis & egris ex eadẽ fiat materia,

Quarto ſuꝑ quã materiã habet ſignificarẽ

datus

datus est Trusianus primo sup auctoritate Gal. primo pronosticorum com. ultimo. Vbi dicit Gal. q; res quæ refugit ut operetur in ea ex cibo apud conuersionem suam ad sanguinem residet in urina. Idem ostendit ex eodem tertio artis medecinalis cap. de causis conseruatiuis corporis optime sani com. 15. secundum suam diuisionem, cum dicit Et ita eis diæta utentibus scilicet commensurata in egestionibus nihil derelinquitur circa uetrem & urinam & totum corpus. Modo cum hypostasis educitur in urina uidetur aliquid derelictum: quoniam significat naturam non toti assumpto potuisse preualere, & in superfluitatem remansisse, quæ superfluitas nō est eueniens cursu naturæ, sicut stercus & urina: sed ex peccato uictus. Fundatur etiam in alia auctoritate primo de crisi cap. duodecimo. Inquit enim ibi Gal. q; qui multo utuntur cibo, et stant in ocio, in eorum urina multa est hypostasis, & q; siquis multo & superfluo cibo utatur, & ob hoc ægrotet, licet à principio non appareat hypostasis, cum tunc humores non sint digesti, tamen hypostasis plurima in ultimo erit, & q; in chollericis quibus accidit febris ex pauco cibo, et labore est contrarium: quoniam eorum ægritudo multoties consumitur preter q; resideat aliquid in urinis eorum. Inquit modo Trusianus hoc ideo est: quoniam totus chilus in isto sanguificatur propter cibi paucitatem, in alio au

Secundo

Tertio

tem non. Notat tamē q quamuis talis massæ ptisanæ particula refugiat quandam transmutationem suæ spetiei quæ est digestio secunda sanguificatio dicta: ipsa tamen in sua spetie manens apta est in ipsis uenis suscipere aliquos digestionis modos. Et quamuis ipsa non sit phlegma, est tamen uicina phlegmati, signum cuius est: quoniā multū abūdat in naturis phlegmaticis, & ab eisdem fit causis, à quibus phlegma. Et ideo, ut dicit Gal. talis superfluitas multum abundat in pueris & ociose uiuentibus. Et licet ipsa sit secundum se similior phlegmati, tamen accipit ipsa naturam dominantis in corpore humoris, configurans se tali sanguini, qualem ex cibo cōtingit generari, scilicet uel tēperato, qui simpliciter dicitur sanguis, uel phlegmatico, chollerico, uel mellencolico, qui non simpliciter, sed secundum additionem dicuntur sanguis. Sed positio hæc est male fundata: Nam secundum medicos albedo in urina arguit indigestionem et cruditatem. Et albedo in hypostasi arguit materiam morbi esse digestā, & antequam materia morbi sit digesta hypostasis non est alba. Modo si hypostasis non esset pars humoris digesti: sed pars chili, quæ non potuit ab epate sanguificari, in principio febrium deberet hypostasis alba apparere: quoniam quanto minor est actio caloris super talem chilum, & quāto est magis indigestus, & insanguificatus, tanto

Albedo ī urina qd significet.

to

to magis est albus. Et si dicatur quòd hæc superfluitas quæ hypostasis est transmutatur secundum transmutationem sanguinis, & humoris cui admiscetur. Et ideo donec humores qui sunt causa morbi non digeruntur, non apparet hæc superfluitas digesta, & quòd tempore digestionis & uictoriæ naturæ apparet hæc hypostasis alba, non quia uirtus immutatiua, & calor innatus membrorum aßimilent ipsam membris, quæmadmodum uidetur etiam dici de digestione saniei in apostemate, nam non est uerisimile, q̃ natura conuertat prius superfluitates sanguinis in aliquam similitudinem membrorum, q̃ ipsum sanguinem, cum sit alimentum eorum, immo nec hoc est in factione saniei apostematis, in membris enim carnosis, cum in eis dominatur rubedo, non poterit esse conuersio in eis ad albedinem ex causa illa. Et ideo dicit Trusianus, quòd tam in hypostasi, quam & in sanie est propter calorem naturalem cum preualuerit substantiæ siccæ habere dealbare, sicut patet de calore ignis agente in carbones. Et ideo Gal. in comento illius aphorismi. Circa generationem saniei, dicit q̃ sanies est de sanguine putrescente in phlegmone, sicut cinis ex combustis lignis, quoniam in putrefactione phlegmonis expirat subtile aqueum, & quod est in sanguine crassum aut incineratum, est sanies, & ob hanc

Sanies de sanguine putrescẽte ĩ phlegmone, sicut cineis de cõbustis lignis.

causam similem huic contingit etiam dealbatio hypostasis cum calor naturalis dominatur: nã cũ hypostasis sit illud quod sanguificari non potuit reuoluitur in uenis simul cum sanguine, et ideo dominante calore eius, subtile respirat, crassum autẽ quasi cinis factum dealbatur, adiuuãte ad hoc & non parum, ꝙ massa ptissanaria fuit substantia alba. Sed hæc sunt expresse contra mentem Gal. primo pronosticorum com. ultimo, & primo de morbis uulgaribus tempestate secunda com. 46. nam ibi aßignans causam albedinis in hypostasi, & sanie apostematis dicit, ꝙ sanies laudabilis est alba propter uictoriam naturæ morborum digerentis materiam illam, & ipsam ad similitudinem mẽborum spermaticorum producentis, quæ sunt tunicæ uenarum, nerui, ligamenta, panniculi, & cartilagines. Et dato ꝙ sanies laudabilis in carne sit minoris albedinis, quam in spermatico mẽbro, tamen ex parte etiam carnis ad albedinẽ debet declinare, & non ad rubedinem multam: quoniam caro est cõmixta illis mẽbris, quæ sunt sicut fundamenta uirtutis, & sunt alba, etiã caro, cum á sanguine est expressa, albedine participat. Vnde Auer. tertio colliget cap. 24. loquẽs uniuersaliter de mẽbris tertiæ digestionis, tã carnosis, quam aliis, dicit ꝙ ipsa cõuertunt sanguinẽ ad sperma album, & hoc quia in se sunt alba, similiter sicuti dicit Thomas de garbo, si fieret al

Quare sanies laudabilis alba.

bedo

bedo in ſanie & hypoſtaſi, ſicut dicit, quia calor cum preualet ſubſtantiæ ſiccæ dealbat. Ideo dominãte calore, ſubtile ſpirat, remanens autem craſſum iam cinis dealbatur, tunc sanies peßima & hypoſtaſis praua, à peßima extraneitate caloris debent plus eſſe alba, q̃ sanies laudabilis, cum calor habeat plus ille ſubtile reſoluere, & craſſum dimittere, q̃ calor faciens ſaniem laudabilem. Item ſi eſſet illud quod dicit uerum, tunc ante hypoſtaſim albã & ſaniem, deberet apparere nigra: quoniam calor agens in humidum, ut dicit Auic. primo facit nigredinem, deinde cũ eius humiditatem exiccauerit facit albedinem. Item Auic. can. quarto fen tertia tract. primo cap. 23. aßignans cauſam, quare sanies laudabilis debet eſſe alba, dicit quoniam calor mẽborum radicaliũ eſt albus, & nõ aßimilat eã niſi natura potẽs ſuper eã, quod uero dicit de aphoriſmo. Circa generationem saniei: non eſt quod ibi intendit Gal. Quoniam per illa uerba non intẽdit Gal. aßignare cauſam albedinis in ſanie laudabili, ſed uult aſſignare cauſam quare dum fit ſanies in apoſtemate, dolor & febres ſunt fortiora, & cum facta eſt sanies remittuntur, nam cum ſanies fit, fit ebullitio in materia, cum tũc materia a calore digeratur & tranſmutetur: sed cum materia eſt pfecte digeſta, illa ceſſatur. Vnde etiam febris & dolor remittuntur, & eſt ſicuti de igne accenſo in

Quare, dũ fit ſanies feb. & dolor augetur, & cũ facta ẽ remitũtur

Nota ſimilitudinẽ de igne in li-

gnis accenso. lignis: nam sicut calor ignis donec comburit & transmutat ligna fit fortis, deinde debilitatur, ita donec sanies transumatur fit fortis calor, deinde remittitur, in hoc enim solū iacet similitudo. Gal. etiam expresse uoluit hic hypostasim decidi ab humore qui putrescit, et q sit pars illius, cum dixit.

Hypostasim decidi ab humore q putrescit. Manente enim adhuc concoquendi facultate uenarum, putrescens tunc humor ad talem deducitur alteratione, et in fine capituli dicens. Optima.n. urina quæ ex putrescente humore adepto ex continenti uase concoctione efficitur. Et patet quā extorta est eius expositio, dicentis q per humorē putridum intelligit non humorem qui actu putrescit, sed materiam antecedentem, quæ est apta putrescere, nec eam absolute, sed chilum cum ea admixtum.

Ad primū Trusiani fūdamētū. Ad id autem quod adducit primo pronosticorum, q hypostasis est id de nutrimento quod refugit actionem caloris apud conuersionem sanguinis. Dico q litera illa antiqua est falsa: sed noua traductio dicit, alimentum quod refugit actionem naturæ, dum scilicet ipsa uult sanguinem in nutrimentum membrorū conuertere.

Hypostasis ex tertia digestione, nō ex secunda. Et ideo quod refugit actionem caloris naturalis, nō dico intendentis sanguificare, ut ipse Trusianus dicit, sed intendentis saguinem in substantiam membrorū cōuertere, est hypostasis, & sic ex tertia digestione, nō autē ex secunda ipsa resecatur.

Ad secūdū fūdamentum. Ad aliud ēt tertio artis medicinalis, litera nō dicit, nihil de

relinqui

relinq̃, ſed dicit nihil delinq. Et ita nõ uoluit Gal dicere, ut credit, q̃ nihil hypoſtaſis derelinquat: quia tantũ appetit tale corpus, quãtum poteſt digerere: ſed uoluit, q̃ in corporibus optime cõpoſitionis uictu utẽtibus in quantitate tẽperata erũt tẽperatæ ſecundũ quantitatẽ, & nihil delinquentes omnes corporis euacuetiões, cũ hoc tamẽ ſtat q̃ sẽper aliqua ſit in eis ſuperfluitas, nam licet chilus totus conuerteretur in sanguinẽ, tamen cũ ſanguis in ſubſtantiam mẽbrorum conuertitur, reſecatur hypoſtaſis, quãtumcunq; tale corpus ſit temperatum. Et ad illud primo de criſi dico, q̃ id concederet poſitio contraria, quoniã in his q utũtur plurimo cibo, nõ cõuertitur totus chilus in ſãguinẽ, ſed ex chilo multo generatur sãguis nõ bene digeſtus, Et tũc mẽbra agentia in ſanguinẽ, ut ipſum conuertant in ſui ſubſtãtiam, ex tertia digeſtiõe reſecat multũ ſuperfluitatis, et ſic tũc fit multa hypoſtaſis. Fatetur etiam Truſianus, partẽ humoris peccantis expelli ſimul cũ hypoſtaſi, cũ ipſa appareat in principio & augmẽto feb. aliquando citrina. Cur ergo ſi pars hypoſtaſis eſt humor, nõ tota poteſt eſſe humor, & nõ materia chiloſa. Nam ſit uirtus epatis fortis cũ pauco cibo, et pecet materia chollerica, tũc nõ remanebit pars chili nõ sãguificati, & tota hypoſtaſis erit humor chollericus. Item ſi uides hypoſtaſim citrinam, quare iudicas ibi eſſe chilum, cum non ex

Ad tertium.

modo substantiæ, neq; ex colore, neq; ex alio hæc
Contra Gal. positionem. cognoscatur. Sed dices. Si hypostasis sit superfluitas tertiæ digestionis, ut comuniter tenetur, tūc in omni urina deberet apparere hypostasis, quia in quacunq; digestione resecatur aliqua superflui
Secundo tas. Item secundo prædictionum com. 26. inquit Gal. q̄ urina nō habet sedimentū si tenuiter uiuit, copiosum uero habet si largius, exiguū uero si mo
Responsio. dice. Igitur non est uerum q̄ hypostasis sit superfluitas tertiæ digestionis: quoniam aliter semper ipsa appareret in urina. Dicitur negando argumētum, & conceditur, ut dicit Gal. & Auic. q̄ non ē neccesse, nec in febriente, nec in utente regimine
Nō sēp apparet hypostasis. subtili hypostasim apparere, nā stante magna indigentia cibi, membra etiam superfluitates attrahunt, ut nutriantur. Etiam superfluitas, si sit subtilis à calore forti ressoluitur, & per porros cu-
Nota tis euaporat. Cōtra primo pronosticorū com. ultimo inquit Gal. hypostasis non est ut sanies. quoniam non concurrit calor preter naturam ad generationem eius. Ergo Hypostasis non est de materia causante febrem putridam: quoniam tūc calor febrilis concurreret ad generationem hypostasis. Ergo ipsa est de materia chilosa, quæ fit à calore nō preter naturā. Dicendum, q̄ Gal. ibi loquitur de hypostasi in sanis, ad cuius generationē non concurrit calor preter naturam, & ideo medio modo se habet inter saniem & sanguinem.

Sed

Sed in febrientibus febre putrida, ipsa est eodem modo ut sanies. Restat alia difficultas. Nunquid ex eadẽ materia sit hypostasis in sanis & ægris. Tenet Trusianus q sic, quoniam tam in sanis, quã in ægris est id quod refugit actionem naturæ scilicet chilus non sangnificatus. Hoc etiam concedẽdum secundum uiam cõmunem, quoniam tam in sanis, quã in ægris est superfluitas tertiæ digestionis, scilicet id quod superfluit ex actione & cõuersione uenarum in nutrimentum. Est postea alia opinio media magis ad mentem Gal. & Auic. tenens hypostasim fieri, non ex humore putrido solum: sed ex quacunq; materia in uenis contenta actionem earum subterfugiente, siue chilus sit, siue humor putridus, nam quid quid in uenis refugit actionem naturæ, & non potest in substantiã membrorum conuerti, est id ex quo generatur hypostasis secundum Gal. etiam secundum Auic. secunda primi summa secũda doc. tertia cap. sexto ubi dicit. In uenis sani nõ semper oportet esse humorẽ qui sit excutiendus: sed si est hypostasis in homine sano, melius est ut significet in eo superfluitates, quæ superfluunt in uenis ex cibo à digestione priuate scilicet partes chili, quæ subterfugientes sanguificationem in Epate, lapsæ sunt ad uenas à quibus excutiuntur mature, uel immature, transeuntes cum urina in forma hypostasis. Et sic innuit Auic. duplicem hyposta

Tertia difficultas.

Opinio alia.

Duplex hypostasis materia.

ſis materiam & modum, una eſt pars humorum excutienda à uenis, tanq̃ inutilis nutritioni, & talis queritur, & inuenitur in ægris uel in diſpoſitis ad ægritudines materiales, Alia eſt pars chili, que per epar tranſit abſq; digeſtione ad uenas, tranſiens illic digeritur, & poſt excutitur cum urina ut inepta nutritioni, & talis queritur, & inuenitur in ſanis, de qua dicit Gal. com. ultimo primi predictionum, q̃ eſt medium inter ſaniem & ſanguinem. Reſtat ut uideamus quartam difficultatem, ſcilicet ſuper quam materiam habet hypoſtaſis ſignificare. Gal. primo de criſi cap. ſeptimo, & quarto de tuenda sanitate, ubi loquitur de ſignis ſignificantibus ſuper humores exiſtentes in uenis, dicit q̃ ex hypoſtaſi non poſſumus ſignificare niſi ſuper ea, quæ in uaſis continẽtur, nam urina nota eſt eorum tantum quæ in uaſis continẽtur, egeſtio eorum, quæ in uentre, ſputum eorum quæ in membris anhelitus, ſudor uero eorum quæ in uniuerſo corpore abundant. Sed dices uidetur aliter dicere Gal. ſecundo predictionum com. 37. Vbi dicit. Nobis per naturam habentibus excrementa totius corporis per urinam repurgari, tunc enim urina ſuper omnes humores in qualibet parte corporis exiſtentes ſignificabit. Dicendum q̃ aliud eſt loqui de eo quod rarò contigit, & aliud de eo quod ut plurimum, nam iſte eſt ordo, q̃ cum humores exierint uenas, & ingreſſi ſint menbrorũ

Quarta difficultas

ex hypoſtaſi non poteſt ſignificari niſi ſup ea que in uaſis cõtinẽtur. urina nota eorum quæ in uaſis cõtinetur. Egeſtio,

porroſitates,

porrositates, resoluuntur insensibiliter, ut per sudorem, sordiciem, aut pillos, quandoq; tamen in motu naturæ per uiam urinæ expelluntur. Hypoc. uero & Gal. loquuntur ut plurimum, q. humores super quos significatur per urinam, sunt qui in uenis existunt. Caue tamen ne te fallat, dicebat Hyppoc. quoniam in preter naturam habentibus, quãdoq; urina est mala, & non est propter uitium uenarum, sed uexicæ. aut renum, aut supple, per uias, quæ sunt inter eos, uexicam & uirgam. Sed dubia restant. Primum est, Nam Gal. hic cap. octauo ibi. Cæterum quot in abscessibus & c. uult hypostasim fieri in febribus omnibus, etiam interpolatis similem saniei, & tamen in medio paroxismi, quando non est materia incinerata potest apparere hypostasis. Sequeretur etiam, q. digestio & indigestio solum causæ coniũctæ deberetur. Aliud dubium est, nam diximus, q. materia in uenis putrida est ad modum saniei. Ergo in statu febris, materia quæ euacuatur per crisim, deberet esse ad modum saniei, & ad modum hypostasis in urina, quod falsum est, quoniam in statu febris materia, uel per uomitum expellitur, uel per fluxum sanguinis narium, quæ non habet modum saniei, immo formam sanguinis. Dic ad primum, q. licet ex materia putrefacta quæ est intra uenas, ut plurimum decidatur hypostasis, tamen ex quacunq; materia in uenis, & actu putrida,

eorũ que in uẽtre sputum, eorũ que in menbris anhelitus. Sudor eorum quæ in uniuerso corpore.

Dubium

Secundũ

Ad primum

& apta putrescere, potest hypostasis decidi, & sic non solum ipsa significat digestionem uel indigestionē materiei quæ actu putrescit, sed & eius quæ apta est putrescere. Et ideo aliquando hypostasis potest significare materiam coniunctam, aliquando antecedentem, aliquando utranq;. Sed in interpolatis deciditur à materia intra uenas existente, & significat super causam antacedentem. Et licet dicat Gal. q in putridis & interpolatis hypostasis sit ut sanies, nō tamen uult in interpolatis, eam significare super causam coniunctā: sed super materiam in ueuis existentem, quoniā, ut dictum est, ipsa uniuersaliter à materia in uenis existente deciditur. Ex quibus sequitur, q digestio quandoq; causæ antecedenti, quandoq; coniunctæ, & quandoq; utriq; debetur, nam in interpolatis debetur antecedēti, & non cōiunctæ, quoniam illa à natura resoluitur per sudorem, uel insensibilem euacuationem, in cōtiuuis uero utriq; Ad secundum dubium, dic quenæ aliquando partem materiæ peccantis ad sui similitudinem in colore conuertunt, & non totam, & tūc medicus ex parte illa iudicat totius materiæ digestionem, nam uenæ non semper sanguinem totū in eis existētē cōuertūt ad colorē albū, quoniā nō totū sanguinē cōuertūt in suū nutrimētū, & ob hoc apta uena sanguis fluit rubeus, residuum uero materiei præparatur ad expulsionem per aliam uiam.

Aliquando hypostasis significat materiā cōiūctā, aliquando antecedentē, aliquando utrāq;.

In interpolatis ꝺ cidit hypostasis à materia intra uenas existente Et super causam antecedentē significat.

DE SIGNIS DISTINCTIVIS INter Ephemeram & putridam

CAP. VII.

TEX.



EBRES autem accensas ex putredine humorũ, alias à diarijs esse existimarĩ oportet, Atq; earum agnitio nequaq; difficilis est, quamuis impossibilis quibusdam esse uideatur. Idq; re ipsa millies indicauimus prima accessione sedata, lotum ac modice cibatum, ad solitas operationes redire praecipientes: ceu postea non febricitaturum, & ita accidit. Lau.

EAS autem quę in putredine humorum febres accẽduntur, alias ab ephemeris oportet existimare, neq; earum discretio difficilis est, quãq; nonnullis uideatur esse impossibilis, nos vero hoc millies re ipsa probauimus, prima accessione finita, lotum hominẽ ac mediocri cibo refectum, ad consueta opera transmittentes, ut qui alteram febris accessionem sensurus non esset, neq; nos nostra existimatio fefellit. Leoni.

COMMEN. 40.

IN parte ista, quibus inditijs febris diaria cognoscatur ostendit. Sed primo dicit, q. diariarũ cognitio non est difficilis, quamuis quibusdam impossibilis esse uideatur, Et q. hoc ipse millies iudicauit finita prima accessione, precipiens lotum, hominem ac modice cibatum, ad solitas operationes redire, ut non amplius febricitaturũ. Et ita fuit, sed Auic. dixit q. ipsa est difficilis cognitiõis, facilis curatiõis prĩa quarti trac. 1. cap. 5. Et hoc potest intelligi in genere, & specialiter de diaria ex oppillatione, iuxta id capitulo in quo agitur de ephemera ex oppillatione. Et hæc febris est difficilis ad cognoscendum cuius similitudo ex proxima similitudini febrium humorum, hæc quandoq; remanet usq; ad diem tertium. &c. Et de Ethica dixit, q. similiter in principio est difficilis cognitionis, & facilis curationis, sunt autem facilis curationis, quoniam eis solum una est intentio curatiua scilicet alteratio caliditatis. Est etiam in diaria calefactum esse in re subtili faciliter ressolubili, scilicet spiritibus, in principio autẽ ethicæ nulla aut modica facta est consumptio. Dicendum tamen, q. licet diaria in principio, & quãdo actualiter existit difficilis sit cognitionis, ob communitatem in signis cum aliis febribus, tamẽ post eius recessum faciliter cognosci potest. Nã uidens medicus, q. in die una recessit, & non sequuta sunt signa aliarum febrium, iudicat statim hanc fuisse

diaria febris, quõ dificilis ẽ cognitionis.

Eticha ĩ prĩcipio difficilis cognitionis & facilis curationis

Quare diaria et ethica facilis sũt curationis.

Diarias gal. in re

se diariam, Gal. autē eas cognouisse in recessu ostē- dit dicens. Accessione finita postquam fuit lotum ad solitas operationes redire, & hoc: quoniam uidit eum non amplius febricitaturū per signa quæ in eius declinatione hoc ostendebant: ait tamē octauo meth. cap. tertio in fine. Ego uero neq; in omnibus ægrotantibus fateor exacte me scire in primo die affectum: neq; aliquam diariam me utiq; latere. At uero hoc satis est, si discernere diariā à reliquis queas, ut nihil in uictus ratione primis saltem diebus pecces. Postea cum dicit. cessu cognouit.

T E X.

VNVM igitur ac primum indicium febris diariæ, est ab aliqua causa prægressa incepisse recenti atq; euidenti, quam consueuerunt omnes medici iuniores appellare causam procatarcticam, id est prægressam. Sed id quāuis inseparabile sit ab huiusmodi febribus, earum proprium minime est: quoniam & aliæ nonnullæ incipiunt causa quadam euidenti prægressa. Lau. Quibus īditijs febris diaria cogenoscatur

VNVM uero hoc est præcipium febrium ephemerarum indicium, ab aliqua incipere causa recenti, ac manifesta, quæ ante præcesserit, quā omnes medici iuniores vsitato vocabulo procatarcticā id est præincipientem appellant. Sed & si hoc inseparabile sit talium febrium, indicium, tamē Leoni.

earum proprium non est, nam & aliarum quædam ex causa manifesta fiunt quæ ante præcessit.

COMMEN. 41.

diariæ febris inseperabile signum.

INCIPIT *ponere indicia earum, & primum est non eis proprium, sed inseparabile, incepisse ab aliqua causa recenti, atq; euidenti, quã omnes iuniores medici consueuerunt appellare causam procatarcticam, seu pregressam, hoc autẽ eis non est proprium: quoniam & aliæ nõnullæ incipiũt ab ea. Et est intelligendum secundũ Gal. in libro de constitutione artis medicinæ cap. 15. & quarto de ratione uictus in morbis acutis, q quædam sunt signa quæ ex necessita te consequuntur morbum, græce dicta pathognomonica, id est, affectuum indicatoria. Quedam uero non necessario, quæ uel morbi differentiam, uel mortem, uel magnitudinem significant. Et prima aphorismorum com. 12. ita distinguit. Quædam sunt, quæ significant paßionem, quædam quæ differentias paßionum, quæ aßidentia dicũtur: quæ paßionẽ significant, sunt quæ una cum morbo inuadunt. Item quedam dicunt inseparabilia, quedam propria, quedam inseparabilia & propia simul. Inseparabilia sunt, quæ significant paßionem, & non separantur ab illa, sed necessario eam sequũtur, à quibus non licet argumentari affirmatiue, sed solum à negatione talium, ad negationem paßionis*

Signorũ diuisio.

nis ualet argumentum, ut exempli gratia. Dolor pungitiuus in pleuritide, acuta febris, difficultas anhelitus, tußis. Nam sequitur, non est dolor in latere pungitiuus, ergo non est pleuritis. Non tamen sequitur affirmatiue. Dolor est in latere pungitiuus, ergo pleuritis. Sed bene licet argumentari ex signis proprijs affirmatiue. Bene enim sequitur ex omnibus simul incipientibus. Febris, spirandi difficultas, lateralis dolor, pulsus tensus & durus, & tussis. Ergo pleuritis. Licet enim nullũ horum sit propriũ signum morbi lateralis, tamẽ omnia simul dicũtur propriũ signum. Et ob hanc causam ait Gal. primo proreheticorum com. 4. Morborum signorum ea sunt certißima, quæ perpetuo et solis insunt, deinde quæ perpetuo quidẽ, sed non solis. Et hæc signa in morbis sunt querenda, & non alia. Ideo Gal. tex. illum. 4. reiecit tanquam alienum à mente Hyppo. cum urina decoloris non sit inseparabile signum à phrenitide, neq; ei proprium. Est ergo hoc signum incepisse ab aliqua causa prægressa à diarijs inseparabile, quoniam omnes per talem fiunt modum, & sequitur, hæc febris non incepit à causa procatarctica. Igitur ipsa non est diaria: non tamen sequitur affirmatiue, hæc incepit à causa procatarctica. Ergo est diaria. Et ideo signum hoc nõ est diarijs propriũ. Sed dices. 9. methodi et. 10. in principio & 8. cap. 4. datur diaria ex oppillatiõe. Ergo ex

Signa in morbis q̃renda.

Diaria proprie nõ trãsit horas 24.

causa intrinseca. Dicendũ q, quæ proprie est diaria ex se non transit. 24. horas. ut ipse dixit nono methodi cap. secundo, & quarta aphorismorum com. 55. Et ista est quæ non potest fieri nisi a causa extrinseca: sed quæ fit ex oppillatione, remanet quandoq; usq; ad diem tertium, nisi error fuerit in cura eius, aut regimine ægri. Et cum magna fuerit obstructio, febris ex diariarum genere non erit, secundũ Gal. 8. methodi cap. 4. in fine, & 10. cap. 2. Et dixit ibi. 8. methodi, Quæ ex parua oritur obstructione, ea saltem inter initia similis diarijs est, protracta tamen inclinatione suspecta redditur, quãuis putredinis indicia in pulsu adhuc non appareant. Quippe nisi uitiosus succus penitus transpiret necesse est putrefiat. Est etiam intelligendum, q febris diaria, ex quo depẽdet à causa procatarctica, & remanet post eam, dicitur facta, & non fiens, est enim intemperies facta illa cuius causa efficiens iã cessauit, eius effectu post eam manente, sicut ipsa ueniens á calore solis, & ira, et ethica remanens ab ephemera, uel putrida, de natura enim harũ est remanere abeũtibus suis causis & nihil amplius efficientibus. Si tamen diaria sit cum causa sua adhuc perseuerante, ut si cõtingat causam fuisse iram & eã nõ decessisse, sed mansisse cum diaria, tunc ipsa est intemperies fiens, nõ enim curatur nisi primo abscindatur ira, sicut nec putrida, nisi abscindatur putredo. Et si di

diaria ex oppillatiõe, quãdoq; usq; ad tertiũ diem durat.

diaria febris, intẽpies facta, et nõ fiens.

Ethica r̃manens ab ephemera uel putrida, facta & nõ fiens

cas,

cas, q. abscisio iræ non curat diariã, hoc negatur, nam nullius causæ abscisio, cura est totius ægritudinis, cuius est aliquid factum, & aliquid futurũ fieri: sed est preseruatio ab ea parte fientis, quæ est futura fieri, & non cura factæ. Propter quod iubet Gal. tertio artis medicinalis, q. unamquãq; causarum prius abscindere oportet, deinde uenire ad eam quæ facta est ægritudinem: proportionale enim ei quod prohibetur de putrida in abscisione putredinis, prohibetur de diaria in abscisione iræ, uel alterius cuiuscunq; causæ suæ secum existentis, siue intrinseca sit, ut oppillatio, siue extrinseca, ut ira. Et sic omnis diaria quæ est cum causa sua adhuc efficiente, est intemperies fiens, & talis causa adhuc efficiens uel conseruans sine alia media causa dici potest eius causa coniuncta, siue sit intrinseca, ut oppillatio, siue extrinseca, ut ira, quia tamen diariæ á causis extrinsecis ortum habentes immediate eas causantibus, ut plurimum modicum durant, ut fientes, amplius autem ut factæ, Ideo eas non fientes sed factæ dici debent.

Causę abscisio, nõ curat totam egritudinem cuius est aliqd factũ, et aliqd futurũ fieri.

TEX.

INSEPARABILE uero & proprium est, urinæ concoctio statim primo die. Lau.

INSEPARABILE uero ac proprium est, coctio in urina statim die prima. Leoni.

COMMEN 42.

PONIT aliud signum quod inseparabile est &

proprium, urinæ concoctio statim prima die. Sed dices in ethica, & synocha sine putredine, statim prima die apparet concoctio in urina. Ergo hoc non est signum proprium diariæ. Item aliquando apparet hoc signum prima die secundum ipsum Gal. primo de crisi cap. 17. & Auic. prima quarti cap. de horis febricitantium, quoniam potest esse tam uelox motus materiæ, q. prima die ueniet ægritudo ad finem sui status. Item digestio quæ apparet in urina habet significare super materiã febris, & non super diariam, quæ non habet materiam á qua dependeat. Dicendum ad primum secũdum ipsum nono methodi, q. sinocha sine putredine, & ethica in primis diebus sunt de natura diariæ & non differt nisi nomine. Etiam ponens hic Gal. differentiam inter diariã & putridam, uult q. signum proprium & inseparabile diariæ sit cõcoctio statim in urina prima die respectu putridæ & non respectu ethicæ. Ad confirmationem. Si in aliqua febre putrida prima die apparere possit digestio, non tamẽ statin in principio, sicuti in diaria. Et est intelligendum, q. in diarijs non ueris, & in ueris ratione alicuius causæ secum coniunctæ, potest priuari digestio in urina: sed hoc non erit ex diaria, inquantum diaria. Vnde in diaria quæ fit ex satietate nauseatiua, ut dicit Auic. cap. 24. urina apparet aquosa priuata digestione: sed hoc non est ratione diariæ inquantum diaria est, sed

Secundo

Tertio

Sinocha sine putredine, et ethica in primis diebus, d̃ natura diariæ

Ad secundum.

In uera diaria potest urina priuari digestione.

sed ratione huius causæ secũ coniunctæ.s.ratione indigestionis: quia posito, q talis in quo ẽ illa nauseatiua satietas non febricitaret, adhuc urina esset indigesta. Et est de pulsu simile, nam in diaria pulsus non multũ permutatur á naturali dispositione, & si multum permutatur hoc ẽ ratione alterius accidẽtis. Et ideo ait Auic. prima. 4. cap. 6. Et scias penitus q, quoties urina & pulsus sunt boni, significãt, q febris est ephemera, et quando nõ sunt boni, non oportet ut nõ sit ephemera, multoties. n. est in ea urina tincta, & pulsus diuersus, & debilis, & paruus. Ad aliud. In diaria corpus á naturali dispositione nonmultũ est remotũ, nec ĩ eo sunt humores qui indigeant digestione. Et ideo sedimen in urina debet esse digestum, & ad modũ sediminis apparentis in urinis sanorum, quod solum deciditur ex superfluo alimenti. Et sic tale signum significat, si non directe super diariam febrem, saltem indirectæ, inquantum scilicet significat, q corpus non est multum á naturali eius dispositione remotum. Et sic patet, q non accidit diuersitas penes digestionem in urina in tẽporibus febris diariæ, sicuti cadit in putrida, ut quia in principio non apparet digestio, in augumento manifesta apparet, & hoc, quoniam digestio non debẽt febri diariæ ratiõe materiæ, quæ ipsam facit, sicuti debetur putridæ, deinde cum dicit.

In diaria posunt pulsus multũ p mutari a naturali

Ad tertiũ

Sedimen in urinis diariæ, simile ei qđ in urinis sanorum apparet.

TEX.

Lau. ET ad hæc, pulſus in magnitudinem ac celeritatem inſignis auctio; ita ut frequentia per exteriorem quietem minime ſeruet proportionem. Magis præterea proprium, atque inſeparabile earum indicium eſt, quod contractio minime creſcat in celeritatem, uel ſi creſcat interdum, id minimũ ẽ, ac cognitu difficile, & paulũ a' pulſu naturali recedẽs.

Leoni. Ac præterea pulſus ad magnitudinem, ac celeritatem effatu dignam accedẽtes, ita ut frequentia à proportione deficiat ſecundum exteriorem quietem. Eſt autem & magis inſeparabile ac proprium, quod nullo modo ad celeritatẽ ea pars pulſus, quæ ſyſtole dicitur, tendit. Et ſi aliquando contingat hoc, minimum ac uix perceptibile exiſtit, parumque a' naturali tenore mutatũ.

COMMEN. 43.

Aliud ſignũ propriũ et ĩſepabile.

PONIT *aliud ſignum proprium diariarum et inſeparabile ſcilicet in ſignis auctio pulſus in magnitudinem & uelocitatem*. Et *adhuc, inquit, magis proprium & inſeparabile earum eſt, quod contractio minime creſcat in uelocitate, & ſi creſcat interdum id minimum eſt, ac cognitu difficile & parum à naturali pulſu recedens*. Et *pro horum declaratione intelligendum, quod in naturali pulſu quedam ẽ proportio inter magnitudinẽ dilatationis & uelocitatem, & magnitudinem & uelocitatem*

In naturali pulſu, pportio inter

tatem contractionis, hæc autem in febre diaria remouetur, quoniã dilatatio, ut dicit Gal. tertio de prenotione ex pulsibus, fit propter euentationẽ, et attractionem frigidi aeris, cõtractio uero propter mundificationem & expulsionem fumi capinosi & putridi. Cum ergo in diaria sit inflãmatio in substantia spirituum solum ibi additur magnitudo & uelocitas in dilatatione. Et quia non est ibi magna necessitas mundificationis, cum ibi nõ sint fumi putridi. Ideo nõ additur ibi multum cõtractio, Et sic proportio, quæ inter dilatationẽ & contractionem prius erat, nunc est remota. Intelligẽdũ secundo q͂d exterior quies dicitur, quæ est immediate post dilatationem, quæ est motus ad exteriora, & quies quæ est immediate post cõtractionem appellatur interior. Et has per accidens esse partes pulsus dicit Gal. primo de dignoscendis pulsibus in fine. Intelligendum tertio q magnitudo pulsus cognoscitur ex quãtitãte lõgitudinis, latitudinis, et profunditatis, ut pulsus dicitur absolute magnus respectu tẽperati cuius arteria secundũ omnẽ diametrũ amplius dilatatur, q͂ arteria tẽperati, ecõuerso uero dicitur paruus. Vnde Gal. 4. de dignoscendis pulsibus, non longe à principio. Magnitudo pulsus, non eo q longius intret, sed quia multis in partibus lõgitudinis pariter & latitudinis et profũditatis attingat tactũ cognoscebatur, si secundum unam uel duas dimẽ

magnitudinem et uelocitatem dilatationis et cõstrictionis.

sions tantū excederet temperatū, uel ab eo exce-
deretur diceretur magnus uel paruus non sim-
pliciter, sed secundum quid. Intelligendū quarto
quomodo differant pulsus uelox & frequens. Ve-
lox pulsus dicitur quãdo uterq; motus ex quibus
pulsus cõponit̃ in breui tẽpore finitur. Et tardus,
cū in lõgiori, frequens, siue spissus, cõ mora inter
cedẽs motibus fuerit breuis. Et cū longa fuerit, di
cit̃ rarus. Ita inquit primo de differẽtijs pulsuū.
Celer pulsus est, qui cū modico tẽpore arteria di
stenditur, fit creber qui quãdo paruo interposito
interuallo. Tardus cum longo tempore arteria di
stenditur. Rarus cum interposito longo interual-
lo, medius uelocis, & tardi, qui cum moderato tẽ-
pore distenditur arteria fit, Medius crebri, & ra
ri, qui fit cū moderato interposito tẽpore arteria
distenditur. Dixit ergo Gal. frequentia per exte-
riorem quietẽ, quia freq̃ẽtia cognoscitur á quie-
te, sicuti et raritas, & hæc minime seruat propor
tionẽ quam prius habebat: quoniã quies fit parua
uel longa secundū q̃ incitat necessitas motus sub
sequentis illam. Et ideo quies ante motum con-
tractionis quæ est quies exterior non debet esse
ita parua sicut quies interior, quæ antecedit mo-
tum contractionis. Ex his uerbis, q̃ dilatatio fit
propter euentationem, et attractionem frigidi ae
ris, contractio uero propter mundificationẽ &
expulsionẽ fumi capinosi, Cadit pulchra difficul
tas. An s. arteriæ simul dilatentur cum corde, &

Differentia inter pulsū uelocẽ, & frequẽtẽ

quid pulsus Celer et q̃d creber, quid tardus et quid Rarus.

Frequentia et raritas à q̃ete cognoscitur

pp q̃d dilatatio, et cõstrictio.

Pulchra difficultas.

unde [illegible] 68

simul

ſimul conſtringantur. Nam uidetur q̃ ſic auctoritate Haly ſecundo artis medicinalis com. 8. et Halyabatis in de pulſu cap. 2. dicentis, Cor & uenæ pulſantes uno mouentur motu, & uno modo, et in uno tẽpore. ſ. eorũ motus alterius alteri eſt æqualis, nec alius motus alium procedit omnibus inhabitudinibus, intãtum ut ex uno omnium capiatur per collationem ſcientia, et uidetur ſentẽtia Gal. in libro de pulſibus ad Theucrum in principio, ubi inquit, omnes arteriæ eodem mõ pulſant, & alternatim ſibi inuicẽ, et cordi, ut ex una earũ poſſis de omnibus ſyllogizare et argumentari. Et ratione uidetur, nã uirtus qua arteriæ dilatantur & contrahuntur, eſt uirtus uitalis, quã habent à corde, ergo eadem uirtute arteriæ dilatantur & cor. Ergo oportet, q̃ quãdo cor dilatat̃, ut arteriẽ dilatentur, et qñ cõſtringitur, ut cõſtringantur. Itẽ experientia patet, nã ſi poſueris manũ unam ſup pectus alicuius, et aliam ſuper arteriã brachij, inuenies ſimul pcuſſionẽ fieri in pectore et brachio. Præterea per motũ arteriæ, nos ſignificamus ſuper motum cordis. Ergo ſi quãdo fiet dyaſtole in pulſu, tunc fieret syſtole in corde, oporteret nos ſignificare p aliquid ſup diſſimile ab illo. Sed in cõtrariũ eſt ueritas, nam motus pulſus factus eſt, ut calor exiſtens in corde contemperetur, & temperatus à corde ad alia mẽbra trãſmittatur. Mõ calor cõtẽperatur p dilatationẽ cordis, et cũ cor cõſtringitur ipſũ ad mẽbra trãſmittit, non poſſet

tas q̃ motu Cordis & arteriarũ.

Secũdo.

Tertio.

Quarto.

In oppoſitum.

autem ipsum transmittere, nisi tempore quo constringitur, arteriæ dilatentur. Itē. 3. de uirtutibus naturalibus. Membra quorum unum tribuit alteri sic se habent, q̄ quando primum expellit, secundū attrhait, & quando secundum expellit, tertium attrhait, uerbi gratia, quando stomacus expellit, tunc epar attrhait, & quando epar expellit, tunc uenæ attrhaunt, & quando uenæ expellunt, tunc membra attrhaūt. Cum ergo arteriæ recipiant á corde spiritum, ipsum attrahunt, quando cor expellit, & sic dilatantur, quando cor constringitur Item Gal. in. 3. de uirtutibus naturalibus cap. 14. et in trac. de usu pulsuum dicit, q̄ cum cor dilatatur attrahit ex omni parte, & cum constringitur, pellit in omnem partem. Similiter & arteriæ cum dilatantur, attrahunt ex omni parte, cum uero constringuntur pellunt in omnem partem, preterq̄ q̄ est difficultas de arteria magna aorti, an cum constringitur pellat in cor aliquid, quoniam hostioli cordis clauduntur, quando arteriæ constringuntur. Et ita dicunt aliqui q̄ cum arteriæ clauduntur pellunt in omnem partem, preterq̄ in cor. Dicit tamen Gal. q̄ in principio non possunt ita perfecte claudi ipsi hostioli, quin etiam aliquid impellatur in cor. Et ita uult Gal. q̄ cum arteriæ dilatātur undique attrahant, cum uero constringuntur, in quamlibet partem impellant. Similiter, & cor, cum constringitur in quālibet partem impellat,

Cū cor dilatatur ex oī parte attrahit, et cum constringitˉ in omnē partē pellit, Similiter & arteriæ. Hostioli cordis, quādo arteriæ cōstringuntur, clauduntur.

cum

cum uero dilatatur, undiq; attrahat, ſed impoſsibile eſt q cor ſimul attrahat ab arteriis, & arteriæ ſimul attrahant à corde, quia iſte motus eſſet nimis uiolentus. Ergo impoſsibile eſt illud ex quo ſequitur, ſcilicet q cum cor dilatetur, ſimul dilatẽtur & arteriæ, & cum cor conſtringitur cõſtringantur & arteriæ. Idem uoluit Auic. prima primi cap. de uirtute uitali ubi dicit: q uirtus uitalis ſimul dilatat & conſtringit: ſed ſimul non poteſt dilatare et cõſtringere cor, nec arterias. Ergo relinquit̃, q quãdo dilatat cor, cõſtringit arterias, & contra. Et ad autoritates Haly, & Halyabatis. Dicendum, q cor, & uenæ pulſatiles uno mouentur motu, & uno modo: quoniã ſicuti cor motu dilatationis, & conſtrictionis, ita & uenæ, & in uno tempore, intelligendo ſicut ipſe Halyabas exponit: quia eorũ motus alterius alteri eſt æqualis, nam tempus quo cor dilatatur, & conſtringitur, eſt æquale tempori, quo uenæ conſtringuntur, & dilatantur. Et ad authoritatem Gal. in de pulſibus ad Theucrum, clara eſt ſententia, quia dicit pulſant, & per pulſationem intelligimus dilatationẽ & conſtrictionem, & alternatim pulſant ſe inuicem, & cordi, quia non eodem ordine mouẽtur, quoniam cum unum dilatatur, aliud conſtringitur, & contra. Et ad argumentum, eadẽ eſt uirtus in corde et arteriis, quę facit dilatationem et contrictionem, uerum eſt. Ergo eodem tempore di

Quarto

sol. Halyabat

Ad ſecũ dũ argumentũ.

latantur cor & arteriæ, non sequitur, quoniã uirtus illa operatur secundum exigentiam necessitatis, nec in relatione ad diuersa mobilia inconuenit ut simul moueat motibus contrarijs. Ad tertium dicit, q percussio quæ sentitur in pectore est quando cor constringit. Ad ultimum. Dic q, per dyastolem arteriæ, significamus super dyastolem cordis, et p systolẽ, super systolẽ cordis, licet illa fiãt in diuersis tẽporibus, unde quando nos tangimus arteriam, & sentimus suam dilatationem, iudicamus similem fuisse in corde, quæ præcessit. Et non iudicamus super cõstrictionem cordis quæ fit tunc: sed iudicabimus per constrictionem, quæ ueniet post dilatationem.

TEX.

Lau. QVIN etiam caloris suauitas proprium atq; inseparabile est talium febrium.

Leoni. SED & caliditatis suauitas propriũ atq; inseparabile est huiuscemodi febrium indiciũ

COMMEN. 44.

ALIVD signum proprium, & inseparabile est, suauitas caloris, non respectu caloris naturalis, sed aliarum febrium, ut ethicæ, & putridæ, cum caliditas in ea sit fundata in substantia subtili, rara, & miti, scilicet spiritu.

TEX.

Lau. INSEPARABILE uero & æqualitas & accensus liber, tum in caliditate, tum

in

in pulsibus, non tamen proprium est. Et enim quibusdam alijs inest, quemadmodum & status clementia. Neq; enim id proprium est, quamuis his potissimum insit. Ac melius quidem fuerit hæc q̃ cõmunia sunt, q̧ per incrementum ac uigorem diariis præcipue insint, inter propria reponerẽ INSEPARABILE quoq;, æqualis, atq; incompressus ascensus in caliditate ac pulsibus simul, non tamen proprium, cum & aliis quibusdam adsit, sicuti etiam consistente febre mediocritas, neq; .n. hoc etiã ẽ proprium, quamquã his maxime inest. Et melius sane hæc, quæ cõmunia existunt in crescente febre, ac consistente: quoniã magis ephemeris insũt inter ꝓpria reponere. Leoni.

COMMEN. 45.

ALIVD *signum in diarijs febribus inseparabile est. æqualitas, & ascensus liber in caliditate, & pulsibus, non tamen eis est proprium: quoniã quidusdam alijs inest, ut eis quæ de materia sunt subtili, pauca, & miti, quemadmodum, & status mediocritas, quæ quamuis ab his inseparabile sit. non tamen proprium.* Et *subdit, q, hec signa quæ communia sunt secundum incrementa, & statum. supple his, & quibusdam aliis febribus: quoniam diariis precipue insunt, melius est inter propria reponere.* Et *causa horum signorum est per*

se nota, nã diaria nõ fit ab humore qui cũ ad putredinẽ uenerit causat inæqualitatem pulsus, & alia his cõtraria.

TEX.

Lau. SIC .n. ita, quamuis non rei species, tamẽ optimum certissimumq; talium febrium proprium simul atq; inseparabile indiciũ: quemadmodum inclinatio quæ cum sudore, aut madore, aut penitus uapore quodã suaui ẽ, quam integritas perfecta excipiat. Atq; his indiciis febres diariæ promiscue cognoscuntur. Sed de singulis seorsum secundum speciem agetur.

Aliud ꝓpriũ & inseperabile.

Leoni. SIC enim fieret, & si nõ rei ipsius species. At pulcherrimum, atq; exquisitissimũ huiuscemodi febrium proprium simul atq; inseparabile signum, sicuti & cum sudore aut rore, aut omnino cum aliquo optimo uapore declinatio, ubi integritas sequatur Hæc quidem est communis febrium ephemerarum dignotio, nam postea de earũ singulis speciatim dicemus.

COMMEN. 46.

signũ optimũ & certißimũ diariæ.

PONIT *aliud signum, quod quãuis non sit de eius essentia, tamen optimum & certißimum, proprium, & inseparabile est, ut integritas perfecta post declinationem cum sudore suaui. Et signum est optimum: quoniam ostendit, ꝙ febris non transit*

ſit in putridam. Et certiſsimum, quoniam demõ-ſtratiue ex hoc ſigno ſequitur, ꝙ febris eſt diaria, & contra. Et ideo proprium & inſeparabile. Et ſudor cum quo recedit hæc febris, eſt ſimilis ſudori corporis ſani, quia mitis, & non ſudor humoroſus, ſicut ille qui apparet in putridis. Vnde Auic. prima quarti cap. de ſignis proprijs ephemerarum. Et plurimum eradicantur febres ephemeræ per ſudorem, & humoroſitatem. ſ. euaporationẽ ſimilem ſudori naturali, non humoroſo, quia quod educitur in terminatione eius non eſt humor peccans, immo ſpiritus uaporoſi igniti, qui ſibi aſſociant in exitu ſuo roridas membrorum humiditates, & non eſt uehemens ſuperfluitas in quantitate ſudoris illius, immo proximus eſt in quantitate naturali ſudori, ſicuti et eidem in qualitate proximus exiſtit, ut in caliditate, ſapore, & odore: quoniam in cauſa ſudoris illius non eſt exceſſus humorum, qui ſudorem faciat exuberare, ſi enim uideris plurimũ ſudorẽ, tunc febris non eſt ephemera, niſi, ſupple, ephemera ex pletora ſit, uel cũ plethora complicata, deinde concludit Gal. dicens, ꝙ his indiciis diariæ febris cõmunis eſt cognitio, ſed de ſingulis ſeorſum ſecundum ſpetiem agetur in fine huius primi libri, & magis prolixe & clarius, primo de arte curatiua ad Glauconem, & ſecundo de criſi. Ephemera cum multo ſudore.

TEX.

Lau. ALIVD autem genus febrium, quod ex aduersum diariis diductum est, nullum nomen commune omnium habet. Differentiæ autem primæ duæ existunt, non obscuris speciebus definitæ, quædam enim ex eis putredine humorum accenduntur, aliæ uero partes ipsas animalis solidas occuparũt, atq; appellant eas ethicas febres, uel quia stabiles sũt, ac solutu difficiles, quemadmodum habitus, uel quia ipsũ corporis habitũ occuparunt. Ita nanq; solent nominare solidas partes ex aduersum diductas humoribus. Febres igitur humoribus accensæ cognoscuntur ad hunc modum. Primum igitur indicium, proprium quidem, sed minime inseparabile est, q nulla prægressa causa tales præcessit febres, neutri enim aliorũ generum hoc inest, eo q omnis diaria ex causa prægressa consistat. Ethica autẽ quoties sine ea existat, nunquam ab initio prehendit. Quocirca quoties sine prægressa causa quis febricitare cœperit, causam huius esse in humoribus sciendum est. Sed interdum causa quæpiam euidens prægressa diariam febrem, quantum est in seipsa committẽs ferbem ex humorum putredine excitauit, quoties affectum corpus ita se habet, id est quoties impurum, excremento-

Signum putridarum propriũ, sed non inseparabile.

sum

ſumq́ eſt. Vbi enim excrementa per diariã febrem plus ęquo calefacta fuerint, deinde initium putredinis inde ſuſceperint, alterum febrium genus accẽdunt, priore ſe dato.

ALTERVM vero febrium genus, qđ ephemeris ex aduerſo diſtinguitur, nullum quidem nomen commune omnino ſortitum eſt. Sunt autem duæ primę differentię quæ non obſcuram habent ſpecierum diſcretionem. Nam quædam ex iſtis in putredine humorum accenduntur, quædam vero ipſas ſolidas occupant animalis partes, atq́ eas ethicas febres appellarunt, uel quoniam firmæ, ac fixæ ſunt, quemadmodum habitus, aut quoniã ipſum corporis habitum comprehenderunt. Sic .n. vocare conſueuerunt ſolidas partes humidis ex aduerſo diſtinguentes. Indicia uero febrium, quæ humorum ratione accenduntur hæc ſunt. Primum quidem non inſeparabile, ſed propriũ, quod nulla earum quę preincipientes cauſæ dicunt̃, eas antecedit, neutri enim aliorum generum hoc ineſt, quoniam ephemeræ omnes à procatarctícis, id eſt preincipientibus cauſis originem habent. Ethicæ autem quando ſine his ge-

Leoni.

cur dic[?] Ethic[?]

nerãtur, nunq̃ ab initio inuadere consueuerũt, adeo quod ubi quis sine præincipiẽte causa cœpit febricitare, scire oportet huius causam in humoribus esse. Illud vero quandoq; usu uenit, q̃ aliqua ex preincipientibus causis sui ratione febrem accendit ephemeram. Subsequitur autem altera ex putredine humorum, quando quod afficitur corpus ad id habile fuerit, hoc est quando impurum extiterit, ac superflua materia redundans. Hæc enim quũ in ephemeris immoderatum calorem contraxerit, atq; hinc putrescendi principium acceperit, alteram speciem febrium succẽdit, priore desinente.

COMMEN. 47.

Quare febris ethica dicatur

Solidæ p̃tes ad diferentiá humorũ

I N *hac parte quibus indiciis cognosci possit febris putrida ostendit.* Et *primo dicit q̃ aliud genus quod aduersatur ephemeris, et intelligit ethicas, & putridas, nullum nomen cõmune omnium habet, nam quædam ex eis putredine humorum accenduntur scilicet putridæ, aliæ uero ipsas solidas animalis partes occupant, & has, dicit, ethicas febres appellarunt, uel quia stabiles sunt ac solutu difficiles, quemadmodum habitus, uel quia ipsum corporis habitum occuparunt, quia omnes partes solidas, quæ sunt corporis membra, ita. n. solent solidas partes nominare ad humorum differentiá*

ferentiam. Ponit *postea signum putridarum quod est proprium, sed non inseparabile scilicet quod nulla causa prægressa eas precesšit, hoc enim nulli aliorum generum inest. Nā diariæ omnes, à causa fiunt pregreßa, etiam ethica, con fit incipiendo: sed cum non fit à causa pregreßa sequitur putridas. Et ideo siquis febricitare cœperit sine pregreßa causa, febrem esse humoralem dicendū, non tamen signum est eis inseparabile: quoniam etiā putridæ aliquando fiunt causa antecedente prægressa, Et quomodo fiat declarat dicēs, quod causa prægressa quæ quantū in se ipsa est, ut plurimū diariam febrem committēs, interdum febrem ex Humorum putredine excitat, ut cū affectum corpus impurū et excrementosum est. Nam ubi excrementa per diariam febrem plus æquo calefacta fuerint, & initium putredinis susceperint, alterum genus febrium scilicet putridam accēdūt, priore sedato, scilicet diaria, & hoc quantum ad eius signa: quoniam aduenīēte putrida, signa eius confunduntur, potest enim spiritus calefactus ponere humorem in calefacto esse, ipso remanēte in suo esse calefacto, & contra, ut patuit cap. 2.*

Diariæ oēs á cā pregreßa.

ethica cū non fit à causa p̄gressa sequtur putridas.

Quomodo putride à causa pregressa.

TEX.

SED internoscitur succesſio talis febris indicio proprio ſimul atq; inſeparabili: quod febris diaria nequaquam deſinat ad exquiſitam integritatem. Accidit enim interdū, ut per conſiſtendi vigorem diaria tranſeat

Lau. Inditia trāsitus diariæ in putridā.

in putridam, ac multo magis per inclinatio nem, quoties (ut paulo ante diximus) maxi ma tranquillitas febris abest, quæ adesse de beret. Hæc sunt transitus indicia.

Leoni. SVCCESSIONIS autem una quidē propria simul atq; inseparabilis digno tio in omnibus habetur, q̄ febris epheme ra quietem integram subsequentem nō ha bet. Contingit uero aliquando ubi ephe mera febris consistit, aliquod permutatio nis inditium ostendi. At multo magis cum iam cæperit declinare, quo tempore id q̄d paulo ante dicebamus, ea trāquillitas abest quæ adesse deberet. Hæc quidem sunt per mutationis indicia.

COMMEN. 48.

OSTENDIT *indicia transitus* Diariæ *in putridam, & unum proprium simul & inseparabile est, cum febris diaria non desinit ad exquisitam integritatem seu integram quietem, & accidit interdum ut per consistendi uigorem diariæ, & antequam incipiat declinare, ostēdi aliquod indicium eius transitus in putridam, ut quando in uigore essent, fortis dolor capitis, uehemens sitis, & similia. Ac multo magis per inclinationem, ut cū maxima tranquillitas abest, quæ adesse deberet.* Et *Auic. dat signa quinque generalia permutationis ephemeræ in alias febres.* Primum est, quod decli

Signa quinque permutationis ephemeræ in alias febres.

natio

natio ipsius non fit cum sudore sicut fieri solet in ephemera: quoniam carentia sudoris, significat quod igniti spiritus non resoluuntur. Secundũ est q; si ipsa declinet cũ sudore aliquo, per illum sudorem non mundificatur patiens à febre. Tertium est, quòd ipsius declinatio prolixa est, & d fficilis, propter impreßionem extranei caloris, quam spiritus igniti fecerunt in membris aut humoribus, Quartum est quòd in ipsa pulsus non mundificatur ab initio febris, immo aliquid remanet in ipsius motu, de uelocitate, uel frequentia, Quo significatur ephemeram ex toto non abijsse. Quintum est quòd in declinatione eius non plene cessat dolor capitis, si ipse prefuerit. Dat postea signa quatuor specialia permutationis eius ad febres putridas. Primum quod apparet oripilatio, si ad putridã interpolatam cõuertatur, ob effusionem humoris mali, uel eius fuliginis super membra sensibilia cuti propinqua. Sed si permutetur ad continuam, oripilatio nõ apparet, sed exaccerbationes & remißiones secundum naturã humoris peccantis. Secundum est diuersitas pulsus tempore oripilationis, & paruitas, ac coartatio, diuersitas ob diuersitatem dispositionis corporis hora oripilationis in caliditate & frigore. paruitas uero cum coartatione, ob retractionem caloris ad interiora. Est & alia diuersitas pulsus in febre hac tempore caloris, in hoc quòd systole magnificatur sup dia

Signa quatuor permutationis ephemerę ad putridas

stolem propterea q̃ putrefactio facit, ut necessitas expulsionis fuliginum putredinalium sit maior, quàm necessitas euentationis caloris. Tertium est caliditas sicca mordicatiua, quam & in se ipso sentit infirmus: quoniam calor putridæ febris nõ est suauis, sicut diariæ, sed acutus, mordax. Quartum est uehementia symptomatum, sicut angustia, dolor capitis, inquietudo, uigiliæ nimiæ, nausea, aut uomitus, casus appetitus, anhelitus oppressus ex effumatione putrescentis humoris ad cor, & ad caput.

TEX.

Lau. AT VERO febrem ex rigore incepisse nequaquam pregresso æstu, uel frigore forti (qualem maxime patiũtur, qui per niuem faciũt iter, vel alio modo in uehementi frigore diuersantur diutius) propriũ est & hoc febrium putridarũ, sed haudquaquã inseparabile. Neque enim omnibus ipsis, quemadmodũ nec horror inest, is enim non solum non inseparabilis est ab huiusmodi febribus, sed nec ullo pacto proprius est.

Signũ proprium putridarũ & nõ inseparabile.

Leoni. INITIVM autem à rigore sumere febrem, ubi neque ardor solis, neque frigefactio ualida præcesserit, qualis presertim per niuem facientibus iter contingere solet: aut qui aliter in uehementi frigore diutius commorantur, proprium & hoc existit signum febrium, quæ ex putredine accenduntur humorum

morum non tamen inseparabile. Neque enim in omnibus inest, quemadmodum neque horrores, ipsi enim non modo nõ sunt ab huiuscemodi febribus inseparabiles, sed neque ab initio proprii.

COMMEN 49

ALIVD *signum putridarũ proprium est ex rigore incepisse nequaquam prægresso æstu, uel frigore forti, qualem maxime patiuntur qui per niuem faciunt iter. Non est autem hoc signum inseparabile: quoniam non omnibus putridis inest, quemadmodum nec horror, ut putridis continuis, quarũ proprium est non horrere: is enim id est horror, non solum est non inseparabile ab huiusmodi febribus putridis: sed nec ullo pacto proprius est, cum ipse in alijs à putridis, ut diarijs, poßit reperiri. In quo autem differat horror à rigore: inferius dicetur.* Horror ĩ *diarijs.*

TEX.

CAETERVM pulsũ, atque etiã calorẽ inæqualem esse, siue per initia accesſionum, siue per incrementa, talium generi febrium proprium est, sed haudquaquam inseparabile (multæ enim etiã sine inæqualitate sensibili incipiunt, atque ad statum perueniũt) Iã uero multo minus illud inseparabile est, quod accesſio multas habeat inuasiones: quod repetere accesſionem appellamus.

Lau.

Aliud ꝓpriũ, nõ inseparabile à pulsu & calore sumptum

Leoni. INAEQVALITAS uero pulsuum atque caloris, siue in principijs, siue in augmẽto contingat, est huiuscemodi febrium generis propriũ indiciũ, non tamen & ipsum inseparabile. Multę enim & sine insensibili inęqualitate incipiunt, atque ad consistentiam accedunt. Adhuc autẽ magis, si neque accessiones plures faciant veluti insultus, quod superaccendi vocamus.

COMMEN. 50.

Multę putridæ sine pulsus inæqualitate.

Inæqualitatis pulsus causa.

Quare pulsus inæqualitas nõ est signũ à putrida inseparabile.

PONIT *aliud signum proprium sumptũ à pulsu & calore.* Et *est inæqualitas pulsus & caloris, & hoc in principio accessionis & augmento, non tamen ipsũ est inseparabile: quoniã multæ etiã putridæ sine inæqualitate sensibili incipiunt, atq; ad statũ perueniunt, & causa est, quoniã inæqualitas pulsus fit á materia uirtutem aggrauãte, et inæqualitas in calore, secundũ quod materia faciens febrem diuersimode disponitur: hæc autem causa non est in alijs febribus à putridis, causa autẽ quare signũ non est inseparabile est, quoniã reperiuntur putridæ quarum materia est pauca, subtilis, & leuis, à qua pulsus non fit sensibiliter diuersus. Vnde Auic. prima quarti diuersitas in principio & augmento est ex proprietatibus significantibus putredinem, quamuis non multum appareat in terciana. s. semplici & pura, & presertim in augmento, propter leuitatem materiæ ipsius: nam*

cho

chollera, ex quo est leuis, & subtilis, & igniri parata, secundum se totam, quasi uniformiter in breui inflãmatur, ita ut diuersitas in calore ipsius transacto typo uix percipi poßit: inæquales enim pulsus constare dixit secundo de presagatione ex pulsibus, aut ex oppillationibus, aut ex compreßionibus instrumentorum, aut humorum abundantia ad facultatem quidem collata, aut ex cordis inæquali temperie. Postea inquit Gal. minus inseparabile est, quòd acceßio multas habeat inuasiones, quod repetere accesionẽ appellamus: quoniã hoc non competit febri causonidi, & synochæ, ut inferius apparebit, & habenti unum solum paroxismum. Et nota, quod græci dicunt paroxismum, latini acceßionẽ appellant, et quod græci periodum, latini circuitum dicunt. Periodus est totum illud tempus quod est à principio unius acceßionis siue paroxismi usque ad principium alterius acceßionis, comprehendẽdo scilicet in hoc tẽpore, principium, augmentum, & statum acceßionis, & declinationem, usque ad aliam nouam acceßionem. Et iste periodus siue circuitus diuiditur in duas partes ab ipso Gal. i tractatu de unieuralibus morbi tẽporibus, in partem scilicet meliorem, & partem deteriorem, pars deterior periodi dicitur acceßio: pars uero melior dicitur declinatio. & sic per accesionem intellige totum illud tempus comprehendens principium, augumentum, & statum usque ad declinationem.

Periodus quid

Acceßio quid

TEX.

Lau. QVEMADMODVM quod pulsus arctior sit (ita uero dicunt, ubi incipiente accessione paruus admodum & inequalis existat) neque id talium febrium inseparabile est: non tamen commune est alteri ulli generi febrium, sed harũ proprium, quemadmodum ipsa inequalitas, ubi alicuius symptomatis ratione non accidit. Sepe enim in ipso ore uentriculi collecto quodam prauo humore ac mordaci uel frigido, paruus simul, inequalisque existit. Sed vbi frigidus humor sit, paruitas: ubi mordax, inequalitas ipsa exuperat. Sed vomentibus, hec ambo statim desistunt. Vbi vero uentriculus nihil eiusmodi patitur, predictarũ generis febrium talis pulsus existit.

Leoni. SICVTI neque pulsuum afflictatio (sic autem nominãt, quãdo incipiente accessione satis paruos, atque inequales eosdẽ habent) neque enim hoc ipsum ab hisce febribus est inseparabile, non tamen alicui alteri generi febrium cõmune, sed proprium istarum ac peculiare, sicuti & inequalitas ipsa, nisi alicuius symptomatis ratione superueniat. Sepius enim vbi aliquis humor vitiosus in ore uẽtriculi fuerit acceruatus, qui ipsum aut mordeat, aut refrigeret, parui simul

fiunt

fiunt atque inęquales, & paruitas quidem in frigidis, inęqualitas uero in mordacibus accidit. At vbi euomuerit, hęc ambo protinus cessant. Quum vero ipse ventriculus omni noxa uacat, ad propositum febrium genus pertinent huiuscemodi pulsus.

COMMEN. 51.

ALIVD *signum est pulsus arctior, & quid sit iste pulsus declarat dicens, ita dicunt ubi incipiente accessione paruus admodum, & inæqualis existit. et hoc signũ dato quod non reperiatur in alijs febribus, non tamē est signum inseparabile, quemadmodum ipsa inæqualitas (ut immediate fuit declaratum) quoties ratione alicuius symptomatis non extiterit, quod accidit, cum in ore uentriculi esset humor collectus, prauus, mordax, uel frigidus, & quod dicit est clarum. Et nota quod hic pulsus arctior qui apparet in principio accessionis, uocatur ab Aui. pulsus coarctatus prima quarti cap de signis febrium putredinis, ubi dicit. Cum accidit in eo coarctatio, tunc iam uenit paroxismus, & coarctatio quidem est submersio pulsus, & paruitas diuersa, in quo accidunt pulsationes magnæ, fortes, & non est uelocitas eius fortis. Est autem submersus ex suffocatione caloris innati à materia febris, & paruus ob illam: diuersus uero est ex inæqualitate caliditatis permixtæ frigori, ut nunc exurgat, nunc opprimatur, sicut calor i-*

q̃d Pulsus arcti or.

pulsus co arctatū quid.

Submersi pulsus causa.

Diuersi causa

gniri incipiens in uiridibus lignis, & in hac diuersitate percußiones habet quasdam magnas, & fortes, quando ipse exurgit, & paruas debiles, quando opprimitur: sed sua uelocitas ideo non est fortis, quoniã calor in principio non est intensus neque uelocißimo egens refrigerio, habet tamen aliquid uelocitatis.

TEX.

Lau AT VERO maximũ indicium febrium putridarum, est caloris qualitas. Nihil enim suaue, neque moderatum, neque diariis simile habet. Sed quemadmodum optimi ante nos medici dixerunt, mordax potius quodammodo ẽ, ut offendat, mordeatque tactum, veluti fumus oculos ac nares. Verum inter initia accessionum (dum adhuc suffocatur calor, ac succenduntur intus excrementa) non statim immittentibus manũ dignoscitur: sed diutius immorantibus prę dictũ caloris genus de profundo emergit. Ac (ut mihi uidetur) quũ tale aliquid uidisset Themison, proprium atque inseparabile esse omnibus febribus existimauit. Sed de his suo loco rursus agetur. Prædictum autem genus caloris perpungens (ut ita dixerim) aut erodens (veluti medicamentum aliquod acre) impositam manum, putredinis humorum soboles est perspicue per in-

cre-

cremēta accesſionū, atque uigores febrium apparens; non tamen ſtatim per initia acceſsionum perſpicue exiſtit.

MAXIMVM autem eſt earum quæ ex putredine fiunt febrium indicium, qualitas caliditatis. Nihil enim eſt in ea benignum, neque moderatum, neque ullo pacto ſimilis eſt ei, quæ in ephemeris ſentitur, ſed quē admodum eſt & ab optimis ante nos medicis dictum, mordax quodāmodo potius exiſtit, tactuique moleſta ſentitur, & quēad modum fumus oculos ac nares, ſic ipſa tactum uidetur erodere. Sed in principiis quidem acceſsionum, ut in quibus calor adhuc ſuffocatur, ac ſuperfluitates intus ſuccēdun tur, non ſtatim admota manu diſcernitur. At per moram prædicta caliditatis ſpecies ex penitioribus partibus effertur. Quod quum animaduerteret Themiſon exiſtimauit (vt mihi quidem uidetur) hoc eſſe omni bus febricitantibus proprium. Sed de hoc quidem in proprio huius ſermonis loco à nobis rurſus conſiderabitur. Prædicta autem caliditatis ſpecies, quę appoſitam manum pungit atque erodit inſtar medicaminis acris, eſt putredinis humorum progenies, quæ manifeſte quidem ſentitur in creſcentibus ac conſiſtentibus febribus; non Leoni.

manifeste autem incipientibus.

COMMEN. 52.

caliditas febrilis mordicatiua, proprium & inseparabile omnibus febribus.

PONIT *aliud indicium sumptum à calore febrili, & quod dicit est manifestum. Nota tamen, quod comparando calorem cuiuscunque febris ad caliditatem corporis sani, caliditas omnis febrilis potest dici mordicatiua, & proprium & inseparabile omnibus febribus, ut dicit Themison, sed comparando unam febrem ad aliam, dictum eius non est uerum.*

TEX.

Lau. *Aliud proprium & inseparabile sumptum ex pulsu.*

PROPRIVM præterea inseparabile est generi febrium ex humorum putredine infestantium, uelocitas contractionis pulsus, euidentior quidem per incrementa, sed minime obscura per ipsos vigores, atque initia accessionum. Comitatur autẽ has per initia, paruus simul ac velox pulsus: per uigorem autem, magnus simul ac uelox. Nec secus frequentia ipsa per exteriorem quietem perspicua est in eiusmodi febribus, neque diariјs, neque ethicis similis.

Leoni. PROPRIVM vero atque inseparabile est febrium quæ in humoribus accenduntur, submissionis pulsum (græci systolẽ appellãt) velocitas, quæ manifestius quidẽ in crescẽtibus febribus nõ obscure autẽ ĩcipiẽtibus ac consistentibus fit. Comitatur autẽ

has

has febres in initijs quidem, pulsus paruus ac velox, quum vero connsistunt magnus simul ac velox. Sic & quæ in exteriori quiete existit, frequentia in huiusmodi febribus manifeste deprehenditur, cuius similis, neque in ephemeris, neque in hecticis apparet.

COMMEN. 53.

PONIT *aliud sumptum ex pulsu proprium et inseparabile. Est test, uelocitas cõtractionis pulsus, quam græci systolen appellant, in comparatione ad diastolem, seu dilatationem sibi correspondentem euidentior per incrementa, non obscura per uigores, ac initia accessionum: nam in principio putridæ febris, contractio in pulsu, non uelocitatur multum manifeste supra dilatationem: quoniam nõdum fuligines putride multiplicatæ sunt. In uigore uero, licet fuligines putridæ abundent, unde neccessaria est uelocitas contractionis, tamẽ etiã calor febris est ualde intensus, unde neccessaria est uelocitas uehemens in dilatatione, ut per eam cito attrahatur aer infrigidans. Et declarãs postea qualis sit pulsus putridarum, dicit quòd eas comitatur per initia paruus & uelox simul, per uigorem autem magnus, & uelox, & per exteriorem quietem in huiusmodi febribus, frequentia manifeste deprehenditur, cuius similis neque in diarijs, neque in ethicis existit, ut superius fuit declaratum. Et nota de uelocitate pulsus in princi-*

Qualis uelocitas pulsus ĩ princi-pio.

pio, quòd illa non est fortis, ut dicit Auic. prima quarti capitulo de signis putridarum: quoniã calor in principio non est intensus, neque uelocissimo egens refrigerio, habet tamen aliquid uelocitatis: hanc enim febricitantium pulsibus esse perpetuam dixit Gal. 3. de Presegatione ex pulsibus. Et Thomas de Garbo dubitans in hoc loco, distinguit de principio accessionis, quòd quodam est in quo materia mouentur ad locum putredinis, et nõ dũ putrescit, & in hoc principio, dicit, pulsus quantum ad diastolem est paruus, & tardus, cum tunc opprimatur calor naturalis. Aliud est principium in quo materia iam putrescit, & suffumigat, & corpus aliquantulum calet, et à rigore remouetur, & febrit: non tamen adhuc multa manifeste apparet caliditas in corpore cũ tangitur: quoniã tũc est augmentum, & hanc distinctionem dicit esse de intentione Galeni, & Auic. prima quarti tracta. primo capitulo de cognitione horarum ægritudinis, ubi inquit. Et horæ augmenti medietas prima est hora in qua pulsus incipit apparere, & magnificari, & uelox fieri, & spargitur calor in toto corpore secundum æqualitatem, & medietas eius altera est hora in qua nõ cessat hæc caliditas sparsa cum æqualitate augmentati: Et sic uult Auic. quando augmentnm incipit in prima eius medietate, iam calor tunc non incipit spargi ad totũ, sed iam sparsus est secundum æqualitatem, & quod ante

te

te augumentum caliditas incipit ſpargi ad totum, & tunc dicit, quòd in tali tempore principij acceßionis, pulſus quantum ad diaſtolem eſt paruus et uelox, eſt paruus: quoniã adhuc uirtus aggrauata eſt & oppreſſa à materia: tamen quia iam corpus febriẽs eſt, oportet quòd tali neceßitate ſatis faciat per uelocitatem, & frequentiam, cum per magntudinẽ non poßit ſatisfieri, & de tali principio intelligit Gal. dicens quòd pulſus eſt uelox. Et ſic in principio principij paroxiſmi pulſus eſt tardus & debilis, & hoc maxime quantum ad illud de pulſu quod nobis innoteſcit ſcilicet diaſtolem: Sed in tempore ſequente principium principij paroxiſmi, pulſus eſt paruus & uelox. Et ſic uerũ eſt dicere quòd in aliqua parte principij homo non febrit, & in aliqua parte quòd febrit, ſed apud Gal. hanc principij diſtinctionem non inuenies, immo ipſe in de temporibus morborũ, nõ uult illud ſecundum eſſe partem principij paroxiſmi: ſed uocat principium tempus in quo refrigerãtur extrema, & calor ad intra retrahitur & pulſus ſubmergitur: tempus uero in quo calor incipit expandi ad extra, & non eſt corpus æqualiter calefactum, uocat tempus inæqualitatis, Cum uero totum corpus eſt calefactum, & caliditas non ceſſat augeri eſt incrementum ſiue augmentum. Sed cum calor ſpanſus non amplius mouetur, ſed ſtat, eſt conſiſtentia ſeu ſtatus, & cum remittitur calor et

Principium paraxiſmi, tẽpus in quo extrema refrigerantur, et calor retrahitur & pulſus ſubmergitur.

Quid tẽ

pus inæqualitatis, augumentum status declinatio & integritas.

diminuitur, est declinatio: cùm uero omnino remouetur est integritas. Sic enim scribit. Primum tempus integritati cohoerens, quod frigoris sensum prebet, initium appellamus. Secundum frigus, ut dictum est paulatim deponit. Vocabitur compedij gratia inæqualitatis tempus. Ab hoc tertium æqualis incrementi. Postea quartum, consistentiæ, & quintum imminutionis. Postremo sextum integritatis: nec illud uoluit Auic. dicens. Et horæ augumenti medietas prima est hora in qua pulsus incipit apparere, & magnificari & uelox fieri: sed medietas illa prima augumenti est principium caloris extranei, qui febris dicitur, & non paroxismi, immo hora typi, principium est paroxismi: totum enim illud ex prima medietate & secunda uocat Auic. augumētum, quemadmodum etiā quādoque Gal. ut primo de ratione uictus acutorū com. 46. ubi dicit. Incrementum accessionis fieri, cum calor paulatim ad extremas corporis partes se se expandit, & status cum ex æquo totum corpus occupat. Et ideo dicit quòd prima pars augmenti est in qua pulsus apparere incipit, & fieri magnus, & uelox, & spargitur calor nedum naturalis qui retractus erat ad interiora, sed etiā febrilis in toto corpore secundum æqualitatem idest uniformiter per omnes partes, tam exteriores q̄ interiores, ita quòd iam frigus preterijt, & de frigore æger non plus conqueritur. Secunda uero medietas

est,

est, in qua calor sic uniformiter per totum disper sus non cessat augeri seu passim intendi, donec per uenerit ad terminum proprium suæ accensionis. Sed queritur ad quem locum retrahatur calor in principio paroxismi, an ad cor, an ad uentriculum & pectus, an ad caput, an ad materiam cõcoquendam. Dicunt aliqui, ad materiam, & in ea submergitur, quemadmodum ignis sub lignis uiridibus, & uidetur sententia Auic. prima quarti cap. 3. ubi dicit, quòd principium est hora in qua calor naturalis prefocatur à materia submergẽte ipsum in membro: sed materia faciens interpolatam est extra uenas & in musculis sparsa. Ergo cum calor secundum istos retrahitur ad intra, in principio paroxismi retrahitur ad musculos. Idem uidetur uelle Auer. 4. coll. 27, & 28. dicens quòd tunc est principium paroxismi, quando pulsus fit paruus & rarus & debilis & calor retrahitur ad intra, & à materia putrescibili submergitur. In contrarium est Hypp. & Gal. primo de ratione uic. acutorum com. quadragesimo sexto, & quarto eiusdem com. 40. ubi dicit principium accessionis fieri calorẽ omni toto ex corpore ad cor et thoracem concurrente, & ex thorace ad caput. Et ideo non absque causa in principio pedes frigescunt: demum cum febris soluitur, & in minutas redigitur partes, calor ad pedes ex proportione descendit, quo tempore caput & Thorax refrigerunt, & ob id cibus dandus, & sic non uult Hyp.

Ad quẽ locũ retrahitur calor in prĩcipio paroxismi.

Hyp. & Gal. opinio.

& Gal. quòd calor retrahatur ad materiam concoquendam: nam secũdo de causis symptomatum 5. cap. & in tractatu de rigore, & tremore cap. septimo dicit quòd rigor fit, quia retrahitur calor ad interiora, & ad suum principium. Auic. uero loquitur de principio totius morbi, & non paroxismi: quoniã in illo nõ potest calor materiam adhuc superare, sicuti ignis paruus super quo imposita sunt multa ligna, qui antequam ligna ipsa ab ipso incendantur uidetur submersus. Calor tamen innatus in principio febris non prefocatur á materia, sic quòd uincatur, & extinguatur, nisi febris fuerit ex occidentibus in principio sui, sicut sunt interdũ febres syncopales: Sed sic q. uelatur, seu cooperitur sub hac materia, sicut ignis aliquis undique uelatur lignis multis inflammabilibus. Membrum uero illud in quo submergitur materia prefocãs calorem innatum in principio febris est minera febris, & ipsa est diuersa in diuersis febribus. Ná in febribus apostematum, siue exteriorum, siue interiorum, minera sua est locus apostematis. Et in continuis sine apostemate locus mineræ ẽ in uenis magnis, uel arterijs, sed in interpolatis locus mineræ est in uenis paruis capillaribus, uel in porris membrorum, uel in concauitatibus alijs á uenis, ut matrice, stomaco uel intestinis.

Minera febris diuersa in diuersis febribus

TEX.

MAXIME propriũ preterea est talium febrium, vrinæ cruditas: atque obscura concoctio, proprium indicium est febrium ex humoribus cõsistentium. Neque enim cruda, neque obscure concocta in febribus diariis existit. Atque alterutra quidem earum seorsum dicta proprium est febrium putridarum indicium. Sed ambo simul dicta per ipsam enuntiationis disiunctionem, penitus inseparabile sunt. Qm̃ primæ urinæ in tali febrium genere, vel penitus crudæ, uel obscurę cõcoctæ existunt. Magnum vero, atque insigne indicium concoctionis in primis vrinis nunquam existit per huiusmodi febres nisi á diariis in has transeatur: id quod paulo ante docuimus. Cęterum ab his quæ diximus indiciis propositarum febrium, id quoque existit, si per ipsum accessionis vigorem symptoma quoddã ardentis febris extiterit: quemadmodum si quod epialæ, ac lipyriæ, vel semitertianæ, uel typhodis, vel alterius talis febris symptoma fuerit: quæ propria quidem sunt generis febrium ex putredine humorum consistentium, non tamẽ inseparabilia, & ob eã rem, siquidem hæc minime adfuerint, ex aliis indicium querendum: si uero adfuerint, non solum genus talium febrium, sed & species

Lau.

Aliud signum ꝓpriũ ab urina.

vna aliqua ex ipsis significatur.

Leoni. MAXIMVM vero & harum febrium indicium existit cruditas urinæ, debilis etiã concoctio, proprium est indicium febrium quæ humorum sequuntur putredinem. Neque enim cruda, neque cõcocta debiliter in ephemeris apparet. Ac earum quidem alterutra seorsum est proprium huiusmodi febrium indicium. Simul autem vtraque dicta secundum disiunctionis proloquium omnino inseparabile: huic enim febrium generi urinę primæ uel omnino crudæ, vel debiliter coctæ in principio assosciantur: neque vnquam magnum aut effatu dignum concoctionis indicium in huiuscemodi febribus in primis vrinis apparet, si excipiamus eam quę fit ex ephemeris febribus per mutationem, de qua a' nobis antea dictum est. Præter prædicta autem propositarum febrium indicia contingit etiã eo tempore, quo accesio consistit casum aliquem febris ardentis apparere. Quòd si etiã hi casus se ostẽdũt, qui in febribus epialis, & lyparijs appellati, sicuti & qui in emitriteis, aut succẽsiuis videri solet. Erunt quidẽ propria huius generis febrium, quæ ex humorum putredine accenduntur indicia, non tamen inseparabilia: atque idcirco vbi pri-

ma nõ adsint ex aliis dignoscere licet: quod si affuerint, non solum ad genus huiusce-modi febrium pertinebũt, sed etiã aliquam earum speciem indicabunt.

COMMEN. 54.

PONIT *aliud signum putridarum sumptum ab urina, ut urinæ cruditas in principio, & parum concocta: neque enim cruda, neque parum digesta in diariis existit. Nam si indicium sit proprium in putridis, eius oppositum proprium est in diariis. Et quodlibet horum seorsum proprium est putridarum indicium, sed ambo simul cum nota disiunctionis sunt proprium, & inseparabile: quoniã primæ urinæ in tali genere febriũ, uel penitus crudæ sunt, uel parũ cõcoctæ. Et ideo negatiue sequitur urinæ primæ non sunt crudæ, nec parum concoctæ. Igitur febris non est de genere putridarum. Cum uero dicit. Nisi à diariis in has per transeatur, excipit putridas, quæ sequuntur ex diariis: quoniã ut dicit Auic. prima quarti cap. 8. in primis urinis harum potest remanere digestio secundum substantiam, idest media secundum crassitiem, et subtilitatem, sicut ipsa erat tempore diariæ, ut quando in putrida, quæ ex diaria fit nõ est oppilatio descendere prohibens cum urina ipsa humorem per quem inspissatur eius aquositas, neque humor diuertitur à uiis urinæ propter paroxismum putridæ febris uersus loca alia. Quod po*

urinę cruditas

Typhodes febris, qd — *stea sequitur est clarum, & typhodes est febris quæ iocinori sacris ignibus correpto prouenit. quid autem Epiala, & Lypiria, & quid semitertiana, in secundo libro uidendum.*

TEX.

Lau. QVOD si inclinatio minime desinit ad integritatem siue per sudorem, siue etiã aliter fiat, alterum è duobus erit, aut indicium quòd transeat in alienam febrem, si superiora omnia diariæ fuerint indicia: sin nullũ ex his fuerit, febrẽ quandã ex humoribus cõsistentẽ statim ab initio prehẽdisse ostẽditur.

Leoni. ET quidem si post febris declinationem integra non successerit integritas, siue cum sudore, siue quouis alio modo declinet: ex duobus alterum, vel permutationis est argumentum, si omnia quæ præcesserint febrium ephemerarum fuerint indicia, aut si nulla ex his fuerint statim ab initio febrem aliquam ex his quę putridinẽ humorũ sequuntur, inuasisse indicatur.

COMMEN. 55.

ALIVD signum, cum febris declinat, non desinit ad integritatem, siue cum sudore, siue alio modo: alterum erit ex duobus, aut q diaria transit in putridam, & hoc si superiora omnia diariæ fuerint indicia, uel si nullum ex indiciis diariæ fuerit, febrem fuisse ab initio humoralem ostẽditur.

Vbi

TEX.

VBI vero pulſus prima die durus exi- Lau.
ſtat, conſiderandum num concretio quæ-
dã ex frigore, an ſiccitas, an tẽſio conuulſifi
ca in corpore laborãtis, an inflãmatio quæ
dã, an ſcirrhus ſit, ſciẽtes ꝙ ex his tm̃modo
pulſus durus efficiatur. Nam Archigenis
errores circa notionem, cognitionemq́ du
ri pulſus, in opere de pulſibus abunde do-
cuimus, in quo verſatus ſit oportet, qui ad
hæc legenda accedet, ac potisſimum in ea
parte quę de pulſuum dignotione agit. Et
enim pulſuum ipſorum nomina, ac ſignifi-
cata ab eis omnia, omnẽq́ numerum uno
volumine indicauimus, quod quidem in-
ſcripſimus de differẽtia pulſuum. Sed quo
nam modo unumquẽq́ conueniat digno-
ſcere, alio volumine diximus in quatuor li
bros diſtincto, quod ĩſcripſimus de digno
tione pulſuum. Quemadmodum alios
deinceps quatuor libros de cauſis pulſuum
effecimus: & item quatuor ab iis dictis de
prænotione ex pulſibus, non ſolum ver-
bis, ſed etiam re ipſa indicantes huius ſciẽ
tiæ utilitatem. Et ſi quis nobiſcum vna ac
ceſſit ad ægros horum librorum ſpecula-
tionem re ipſa oſtendentibus, cum cœtera
ei perſuaſa ſunt, tum uero etiam illud, non

esse videlicet durum pulsum, aut proprium talium febrium, aut inseparabilem, sed de hoc nunc non est dicendi locus: nam prædictis libris diximus, & aliis octo libris quibus expendimus librum de pulsibus Archigenis, abunde huiusmodi symptomata docuimus: hoc loco quod sit neccessarium tantummodo indicabitur, pulsus durus, neque proprius est, neque inseparabilis cuipiam generi febrium, neque diarię, neque putridæ, neque hecticæ. Sed hecticæ inest magna ex parte, atque interdum in aliis duobus generibus ob symptoma quoddam existit. In diaria quidem, quoties febris affligat ob refrigerationem fortem, vel tensio quædam neruosa insit: atque interdum efficitur ob æstum fortem, vel lassitudinem simul, vel inopiam alimenti, uel uigilias immodicas, uel euacuationem: quoties ob alimēti defectum hæc quoquæ constiterint. Per febres autem putridas, pulsus quoque durus habetur, quoties in viscere inflammatio fatiget, uel scirrhus, et ob symptoma aliquod coniunctum, nempe aut neruosam aliquam tensionem, aut siccitatem, durus quoque sic pulsus euadit velut

lut

lut, & iis qui intempestiue frigidam biberunt, aut eadem lauerunt, vel fructus quosdam largiter comederunt. Sed pulsus durus nunquam efficitur per ipsam febrem, qua febris est, neque per ipsam diariam, neque per ipsam putridam, neque enim quoties ex inflammatione febris, affligat eodem modo febris ac pulsus durities comitatur: sed febris quidem sequitur putredinem humorum, durities autem tensionem ex repletione uasorum. Nam (ut semel dicatur) durities tunicis arteriarum accedit, uel propter concretionem, uel tensionem, uel siccitatem. Concretionem igitur refrigeratio uehemens cõmittit, tensionem vero inflammatio, ac scirrhus, atquæ etiam neruorum proportionalis inflammationibus dispositio, siccitatem uero euacuationes diutinæ, uel ob alui fluorem, uel leuitatem intestinorum, uel difficultatem intestinorum, uel uomitum longum, uel aliud istius modi, & fames diutina, atque ardentes febres diutinæ, & (ut in totum dicatur) quæcunque uehementer exiccant ipsius animalis partes solidas, uelut, & heticæ de quibus nunc dicere fuerit tempestiuum, ab earum generatione exorsis.

Leoni. SI vero in prima die pulſus durus ſentiatur, animaduertere oportet nũquid in corpore ægrotantis ſit aliqua congelatio ex frigore, vel ſiccitas, uel tenſio, qualis in diſtentione neruorum fieri conſueuit, uel inflammatio, vel durus tumor, quem græci ſcirrhon appellant. In quibus enim errauerit Archigenes, circa notionem, & dignotionem pulſus duri, in eo tractatu quem de pulſibus compoſuimus oſtenditur, in quo exercitatum eſſe oportet quicunq; ad præſentis operis lectionem animum ſit appulſurus, atq; in ea præſertim parte, in qua de pulſuum dignotionibus agitur. Nam pulſuum quidem nomina, omniaq; eorum ſignificata, numerumq; uniuerſum in vno trac. expoſuimus, qui de pulſuum differentia inſcribitur. Quo pacto vero ſingula ex ipſis ſint dignoſcenda, altero tractatu, quẽ de pulſuũ dignotione inſcribimus in quatuor libris explicat. Sicuti alterum volumen ordine conſequens in quatuor libris comprehẽſum expoſuimus, in quibus pulſuum cauſas edocemus. Ac poſt ea quæ iã diximus, quartum quod de pulſuum præcognitione inſcribitur, non uerbis tantum ſed operibus etiam huiuſcemodi contemplationis vtilitate à nobis oſtẽſa. Et ſi quis

no-

nobiſcum affuit, quando ægrotos uiſeremus, eorum librorum contemplationem re ipſa demonſtrantibus eiſdem, partim alia, partim id ipſum eſt perſuaſum, ꝙ pulſus durus, neq; proprium, neque inſeparabile eſt huiuſcemodi febriũ indicium. Sed non eſt nunc tempus de hiſce rebus differẽdi: nam inſuper dictis tractatibus, atq; in altero volumine octo libris comprehenſo, in quo librum Archigenis de pulſibus ad extraneã rationis adducimus, ſatis à nobis huiuſcemodi caſus oſtenduntur. Nunc quantum preſenti operi expedit, dicemus, ꝙ pulſus durus non eſt alicuius generis febrium, neq; ephemerarum, neq; earum quę in humoribus accenduntur, neq; hecticarum proprius atq; inſeparabilis. Comitatur uero magna ex parte hecticas febres, nonnunquam vero etiam duo genera alia, ſymptomate aliquo interueniẽte. Ephemeres quidem quando ex algore nimio contigerũt. Si qua neruoſa tenſio ſimul affuerit. Contingit uero aliquando ob nimium ſolis feruorem, aut laſſitudinem ſimul, aut eſuritionẽ, aut immodicas uigilias, aut exinanitionem, quando hæc ob alimenti inopiam cõſiſtant. Illis autem quæ ex humorum putredine fiũt febres, pulſus durus adeſt, quã

do aliquod viſcerum vel inflammationem vel durum tumorẽ patiatur. Et ſi aliquod symptoma aliud affuerit, ueluti tenſio aliqua neruorum, aut ſiccitas, hac etiam ratione pulſus fit durus. Sicuti in his qui non tempore frigidam bibunt aquam, aut frigida ſe lauant, atq; aliquibus arborum fructibus immodice veſcuntur. In febribus autẽ ea ratione qua febres ſunt, nunquam fit durus pulſus, nequæ in ephemeris, neque in his quæ ex humorum accenduntur putredine. Neque enim quando ex inflmmatione febris inuadit, eadem ratione ſequitur & febris, & pulſus durities: sed febris quidẽ ex humorum putredine, durities autem ex tenſione, quæ in uaſorum repletione. Vt autem ſummarim dicatur, durities tunicis aduenit arteriarum, aut ob congelationem aut tenſionem, aut ſiccitatem. Congelationes igitur vehementes algores efficiunt: tẽſionem vero inflammationes, & duri tumores, & neruorum diſpoſitio inflammationibus correſpondens. Siccitatem uero & diuturnæ euacuationes, quæ vel ex uentris profluuio, uel inteſtinorum leuitate, aut dyſenteria, aut diuturnis uomitibus, aut tali aliqua alia cauſa proueniunt, & longi temporis fames, & feb. ardentes diutur-

næ. Atque ut in vniuersum dicatur quęcũque ipsas animalis solidas partes uehemẽter exiccant, sicuti & hecticæ febres, de quibus iam dicendum est, sumpto ab earum generatione principio.

COMMEN 56.

VT ostendat q, durities pulsus non sit alicuius generis febrium signum proprium, nec inseparabile, premittit primo, q, ubi pulsus prima die durus existat, considerandum, nunquid in corpore laborantis aliqua sit concretio ex frigore, an siccitas, an tensio conuulsifica, an inflammatio quedam, an scirrhus, scilicet durities, ex his enim tãtũmodo pulsus fit durus. Vnde secundo de causis pulsuum, durities contentorum instrumentorum existit, si ipsa in flammata sint, scirrho intumuerint, induruerint, dessicata sint, uel refrigerata. Et Archigenis errores circa cognitionem duri pulsus demonstrauit in de pulsibus, & maxime in lib. de dignoscendis pulsibus. Postea dicit q, nomina pulsuum & omnia eorum significata, et omnem numerũ in lib. de differẽtiis pulsuum indicauit: sed quo nam modo unumquemq; conueniat dignoscere, dixit in uolumine de dignoscendis pulsibus, diuiso in quatuor libros. Composuit, & quatuor alios libros de causis pulsuum. Item & quatuor alios de prænotione ex pulsibus indicantes non uerbis solum, sed re ipsa scientiæ pulsuũ

utilitatem, quos omnes habemus, habemus etiam librum de usu pulsuum. Postea dicit q; pulsus durus neq; proprius est, nec inseparabilis alicui generi feb. neq; diariæ, neq; putridæ, neq; ethicæ, sed ethicæ inest ut plurimũ ex siccitate. Et aliis duobus generibus scilicet diariis, & putridis interdum ob symptoma quoddam existit. In diaria quidem quoties febris affligat ob refrigerationem fortem, uel tensio quædã neruosa insit, &c. In putridis autẽ quoties aliquod uiscerũ uel inflãmationẽ uel scirrhũ patiatur, & ob symptoma aliquod cõiunctũ, ut ob neruosã aliquã tẽsionẽ, aut siccitatem. &c. Sed pulsus durus nunquam afficitur per ipsam febrem qua febris est, neq; per ipsam diariam, neq; per ipsam putridam, & hoc declarat in una causa de predictis, nam si quis febriat ex inflammatione non eodem modo ex illa fit pulsus durus, & febris, quoniam durities sequitur tensionem ex repletione uasorum, sed feb. sequitur putredinem ibi existentem. Et ideo dato q; putredo ibi esset sine tensione, ibi esset febris, et non durities pulsus. Similiter si esset tensio sine putredine, ibi esset durities pulsus, & non febris. Et ideo durities Pulsus non est signum propriũ alicuius generis feb. quoniam potest in aliis à febre reperiri, nec est inseparabile, quoniam quodlibet genus febris potest reperiri absq; duritie pulsus. Postea cum dicit. Nam (ut semel dicatur) col

ligit

ligit in breui causas duritiei arteriarum & consequenter ipsius pulsus, & quæ dicit. Sunt clara.

DE GENERATIONE FEB. Hecticæ. CAP. VIII.

TEX.



EBRIS igitur hectica nomine, efficitur duobus modis, magna ex parte ob febres ardentes, quę prorogantur adeo, ut consumãt spatio temporis humorẽ corporis cordis, uel etiam si adhuc multus permaneat. Illa igitur non solum hectica, sed etiam marasmodes iam existit. Hæc uero quę manente adhuc humore fit, corpus ipsum cordis prehendens, inde maxime accẽditur, quemadmodum lucernarum flamma ex ellychnio. Atque vna quidem eius generatio est prodita. Reliqua autem est, quoties statim ab initio prehendat, primã generationem similem habens diarię ob mœrorem, iram, lassitudinem magnam cũ ustione contractam. Lau.

QVAE igitur febres hecticę appellantur, duplici uia ortum habent, magna qui- Leoni.

dem ex parte ex ardentibus febribus, quę tantum protrahuntur, ut longitudine temporis humorem in corpore cordis contentum consumant, uel fieri potest, ut eius adhuc magna portio reseruetur. Illę uero nõ tm̃ hecticę sunt, sed tabidę etiã. Quę autẽ manente adhuc humiditate generãtur, ubi cordis corpus occupauerint, hinc maxime accenduntur, quemadmodum lucernę flãma ex ellychnio. Atque una quidem à nobis exposita est earum febrium generatio. Reliqua autem est, quum statim ab initio inuaserint similem primũ sui ortum ephemeris facientes, aut ex tristitia, aut ira, aut lassitudine nimia una cum solis feruore cõtracta.

COMMEN. 57.

Duo modi generationis hecticæ.

IN parte ista agit de hecticis febribus, Et primo duplicem modum generationis earum ostendit, dicens uno modo et ut plurimum fiunt post febres ardentes quæ prolungantur, adeo ut consumant spatio temporis humorem id est humidum nutrimentale corporis cordis, uel etiam si adhuc multus permaneat. Et sic innuit febrem quæ dicitur hectica marasmodes, et febrem quæ dicitur hectica absolute, quod patet cum dicit, illa igitur scilicet in qua multum, & manifeste consumptũ est de humido nutrimentali, nõ solum hectica dicire

febris hectica marasmodes

tur, sed etiam marasmodes quæ prehēdens corpus ipsum cordis in ipso maxime accenditur, quemadmodum lucernarum flamma ex ellychnio idest in substantia ellychnij. Pro quo nota secundum ipsum septimo methodi cap. sexto quatuor esse siccitates. Vna consistit in consumptione humitatis existentis in extremitatibus uenarum, & arteriarum paruarum, & hæc ex sanguinis penuria prouenit. Secunda in consumptione propriæ humiditatis, unde partes nutriuntur. Tertia in consumptione carnis mollis, & pinguedinis. Quarta in consumptione substantiæ membrorum solidorū. Vnde corpus demacratur consumpta humiditate quæ est in paruis uenis, & arterijs. Et magis cōsumpta humiditate in porrositatibus uenarum existente. Adhuc magis consumpta pinguedine et carne molli. Et adhuc magis cōsumpta carne cordis & membri solidi. Et hæc quarta consumptio & siccitas est quæ est incorregibilis, & irremouibilis, quoniā aliter iuuenes possent fieri pueri, et senes fieri iuuenes. Et per carnem uocat Gal. nō solum id quod uulgo dicitur caro, ut musculi, sed et propriam substantiam cuiuscunq; membri, excepto osse, decimo methodi cap. ultimo. Intellige autem humiditatem nutrimentalem primo consumi, non simpliciter: sed apparenter: quoniam cū caliditas illa agat secūdum ultimum sui posse nō solum humiditates nutrimentales continue exsic

Siccitates quatuor

corporis demacratio quot modis fit

Siccitas incorrigibilis, q̄

cat, sed & membra ipsa solida. Nota etiam differentiam inter Gal. & Auic. Vult Auic. de quatuor humiditatibus secundis tres esse penes quarum consumptionem gradus ethicæ attendūtur uidelicet, ros, cambium, & gluten, primam enim reiicit ut impertinentem presenti proposito, scilicet humiditatem innominatam in extremitatibus paruarum uenarum comprehensam. Et dicit q̃ ros sic se habet ad membra corporis, & calorem eorum, sicut oleum in lampade effusum ad ellychnium lampadis & ipsius flammam, sicut.n. oleū in lampade effusum prohibet flammam uelociter serpere per corpus ellychnij & se cōsumere, sic humiditas illa quæ ros appellatur prohibet innatum calorem per membra serpere & se consumere. De humiditate dicta cābiali dicit, q̃ sic se habet ad membra & calorem eis innatū, sicut oleū ellychnio inmersum ad ellychnii corpus & flammam ipsius, nam sicut oleum ellychnio appositū & inuiscatum prohibet ipsum uel ipsius humidū cito consumi, & est ut fomentum coniunctum flāmæ eius, sic cambium prohibet calorem membrorum cito hæc consumere & eorum humidum, & est nutrimentum coniunctum ipsorum. Et de glutine dicit, q̃ sic se habet ad partes corporis terrestres, & siccas quibus alligantur, sicut humiditas consunstantialis ellychnij lāpadis ad partes ellychnij siccas & terrestres. Nam sicut hæc prohibet

Nota differentiā īter Gal. et Auicenā, de humiditatibus secūdis, & gradibus ethicæ.

de humiditate cambiali

gluten

hibet ellychnium disolui, & incinerari per ignē lāpadis quamdiu permanet in ellychnio, sic illa membra disolui prohibet et incinerari per suum calorem. Vult ergo Auic. q. primus gradus ethicæ febris sit quando caliditas extranea permanens in corde & membris per modum habitus cōsumit roridam humiditatem quæ est in membris, & proprie in corde, sicut ellychnii flamma cōsumit oleum lampadis per ipsam diffusum. Et q. secundus gradus est cum calor ethicæ iam roridā finiuit humiditatem, & ressoluere incipit, ac finire cambium, sicut postquàm finiuit ellychnij flāma fere totum oleum in lampade effusum consumere incipit & finire oleum ellychnio inmersum & imbibitum, & iste gradus, dicit, habet amplā latitudinem, & tria tempora, sicuti morbi cronici mortales scilicet principium, in quo sensibiliter incipit minui cambiale humidum, Augmentū in quo iam diminuta est magna eius pars, status in quo ferè totum consumptum est, & consumi incipit glutinosum humidum. Et tertius ethicæ gradus est, quando finite sunt duæ humiditates .s. roralis, et cābialis, et calor ethicæ cōsumerē īcipit et finire humiditatē tertiā gluten nominatam, sicut in lampade flamma ellychnij postquàm consumpsit oleum diffusum una cum imbibito, consumere incipit radicale humidū corporis ellychnij Gal. uero aliter sentit, ipse enim ut cap. sequenti

Primus gradus ethicæ secundum Auic.

Secūdus gradus.

Tertius gradus

Galeni opinio.

uidebis hecticam diuidit in principium, medium, & statum, & dici potest secundum ipsum primã speciem esse principium, secundam medium, tertiam statum. Nam primo corpus cordis calefit absque humidi consumptione, & tunc est principium hecticæ & durat donec appareat corporis cõsũptio & demacratio, nõ.n. subito corpus extenuatur, sed per certũ tempus uidet durare. Dũ uero incipit demacrari, succedit aliud tempus, et dicitur augumentum uel medium, quo tempore usque ad certam partem, febris dicitur hectica absolute, & ab illa parte usq; ad finem, dicitur ethica marasmodes, est enim marasmus, quando humiditas nutribilis est ferè tota consumpta. Nec Gal. humiditatem egreßam extremitates uenarũ paruarum diuidit in partem subtiliorem, & craßiorem, scilicet rorem, & cambium, quemadmodũ Auic. sʒ eam appellat unico nomine. Auer. autem tertio colliget undecimo, has species hecticæ uidet distinguere secundum caloris impreßionem in substantia diuersa, ut si caliditas impreßa sit in rore, dicitur prima speties, et secunda quando in substãtia cambiali, & tertia quando in substantia cordis: sed hæc disona sunt menti. Gal. nam ut ex dictis patuit in qualibet specie hecticæ caliditas habet esse factum, & accensa est in substantia cordis. De humiditate quæ est in uenis paruis dicit Auic. q; est materia putridę febris: quoniam hæc non est aliud quam maßa sanguinis ad albedinẽ

Princi-piũ hecti ce, quando et qñ eius medium

Hectica marasmodes, quæ

Non diuidit Gal. humiditatẽ extremitates uenarum egressam in rorem & cãbiũ quemadmodum Auic.

Opinio Auerois

per

per digestionem parumper deducta, & ait quod nō tota hæc humiditas effunditur aut expanditur in porros membrorum, immo aliquid eius remanet in uenis quod ē in uia, seu semita, ut expādatur. et remanet aliquid quod est in semita, ut recūdatur, seu reseruetur in extremitatibus paruarū uenarum, ubi si putrefit generat febrem putridam, & si inflammetur, & non putrefiat generat febrē ebullitionis, idest sinocham sine putredine, uelut si esset sanguis. Cum uero inquit Gal. Reliqua autem. & c. declarat alium modum generationis ethicarum cum fiunt incipiendo, ut post mœrorem, iram, laxitudinem. & c. Et ob aerem pestilentē dixit tertio de præsagatione ex pulsibus. Et incipit ethica aliquando simul cum diaria, ut cū causa est adeo fortis, quod simul et semel calefacit spiritus & cor, & aliquādo simul cū putrida, ut in febre pestilēti, ut plurimum tamē nō fit incipiēdo sed sequendo alias febres. An autem fieri poßit ethica sola sine aliis, hoc habet difficultatem. Gal. in cap. sequenti uidetur uelle, quod non, ubi uult ephemeram simul cum ethica incipere. Et Auic. prima quarti tract. tertio cap. primo cum dicit. Et longinquum est, quod ethica accidat incipiendo, sic quod membra radicalia iam sint inflammata, sine hoc quod prius inflammentur humores, & spiritus, immo oportet naturali ordine, quod prius spiritus et humores ferueant membris radicalibus, quoniam sunt his membris subtiliores, rariores, & paßibi-

de spetiebus hecticæ.

Nota de humiditate quę ē in uenis paruis secundum Auic.

De hectica quę fit incipiendo.

Incipit hectica aliquando simul cū diaria Aliquando simul cū putrida.

Dubitatio.

liores, deinde his calefactis, & inflammatis, calefiunt, & inflammantur membra radicalia, nisi causa inflammans occurrens corpori ualde fortis fuerit & uiolenta, simul, & semel calefaciens spiritus & cor. Aliqui tamen immaginantur q, sic, nam dicunt, q, sicut prius possunt incendi latera balnei, quam aer, & aqua contenta in eis, ita & membra corporis, quæ se habent ad spiritus, & humiditates contentos in eis, ut latera balnei ad ea quæ continet. Item poßibile est, ut membra corporis sint calida, & sicca multum chollerica naturaliter, & ex se facillime inflamabilia, humoribus eorum frigidis, & humidis craßis, & uiscosis existentibus, & spiritibus his proportionabilibus ex natura alimentorum. Item posibile est ut causa incendij uiolentißima corpori occurrens mẽbris se applicet, nõ autem spiritibus, uel quia non reperit in his resistentiam, sicut in illis, uel quia aliqua est proportio occulta inter agens & passum, qua fit maior actio inter tale agens, & tale passum, sicut de fulgore quo interdum liquefit ensis in uagina, remanente illæsa uagina, & de sanguine hirci, p quẽ soluitur, & mollescit adamas lapis durißimus, qui neq; ferro, neq; igne soluitur, aut mollificatur. Sed dices Gal. uidetur simpliciter negare ethicam incipientem secundo de crisi in ultimis uerbis, dicens: nulla feb. ethica fit in primis diebus, sed in progreßu temporis.

poris. Dicendum *q intelligit nullam ethicam quo ad sui cognitionem perfici in primis diebus, sed bene tempore procedente. In eo.n. libro docet* Gal.*quomodo prima die poßimus speciem febris cognoscere, & in primo huius cap.sequenti dicit, q non potest ethica cognosci, nisi post primos duos dies, in quibus apparent solum inditia diariæ, & propterea dicit ibi* Gal.*de ethicis autẽ non est presentis temporis sermo: quoniam nulla earum in primis diebus perfectè cognoscitur.* Ex *quibus sequitur, q non semper cum quis fit ethicus fit primo in prima specie: nam quando ethica sequitur putridas, consumptum est de humido cordis, et nõ est primæ spetiei, sed secũdæ, aut tertiæ.*

Non sp cũ quis fit, ethicus, fit primo in prima spẽ.

TEX.

HANC igitur febrem sanare nequaquã difficile ẽ: quæ uero ex eis deuenerit in marasmum propter inscitiam eorum, qui adhibiti sunt medicorum, eam sanare non solum non facile, sed etiam impossibile est, quoties plane iam confirmata fuerit, nec præterea incipiat. Natura.n. eius calida ac sicca existit, ac cor similiter afficitur, vt ellychnium in lucerna, quoties plurimũ crematum fuerit. Etenim ita exustum friabile fit, atq; dissoluitur, perditurq; continuitas præ ariditate: ut neque si affundas abunde oleum, queas rursus accẽdere flammam co

Lau.

piosam. Parua.n.atq; infirma flammula in ipso concutitur, ac semper minor efficitur, vsque quo extinguatur. Atq; exacte quidem marasmodes febris huiusmodi existit, nec eadem est cum affectu marcore. Hic.n. in iis efficitur qui consenuerunt sine febre, extincto in illis natiuo calore (quæ potissimum mœrore uacua mors est, ac secũdum naturam ex siccitate consistens) velut & in iis qui emarcent præter naturam genus illud efficitur, quod Philippus nominat ex morbo senectam. In quã multos nouimus, non senes solum, sed etiam pueros incidisse. Febris autem marasmodes non solũ sicca, sed & calida affectio est. Extinguitur autem per eam multo celerius calor in animali, atq; tabescit totum corpus instar arboris in plenum arefactæ, vel ob temporis lõgitudinem, vel flammæ vicinitatem, vel fortẽ atq; immoderatũ squalorẽ. sed de tota marcoris affectione, seorsum diximus.

Leoni. HASCE igitur febres non est admodũ difficile curare, at quæ ex ipsis ad tabẽ peruenerũt ex inscitia medicorum, quibus earum cura fuit demandata, vbi iam exquisite consistunt, & iamdudum inceperunt nõ modo est easdem curare difficile, sed etiam impossibile. Earum siquidem natura calida

da

da eſt,& ſicca,quum tale aliquid cor patia-
tur,quale lucernæ ellychnium , quum fuit
plurimum exuſtum.Nam quod ita torrefa
ctum eſt,frangitur atque diſſoluitur,atque
ex ariditate tenuitatem admittit, adeo vt
neque ſi magnam olei copiam ſuperinfun-
das flamma abundantior poſsit accendi.
ſemper.n.parua & debilis in ipſa palpitat
flamma,ac continue fit minor donec ex to
to extinguatur. Talis quidem eſt febris quę
omnino tabida exiſtit,vt quæ ab ea paſsio
ne non differat,quę tabes appellatur. Nam
hæc & abſq; febre in decrepita ætate ſolet
accidere,extincto natiuo calore , quod ni-
hil aliud exiſtit q̃ mors, quæ ferè ſine ſenſu
doloris , ac ſecundum naturam ex ſiccitate
contingit. Sicuti his qui pręter naturam ta
beſcunt,altera aduenit ſpecies,quæ a Phi-
lippo ex ægritudine ſenectus vocatur , in
quam non ſolum ſenes , ſed etiam pueros
vidimus incidiſſe q̃plurimos,Tabida vero
febris non tantum ſicca,ſed etiam calida eſt
paſsio . Extinguitur autem valde celerius
in hac ægritudine calor animalis, totumq;
corpus tabeſcit inſtar arboris ſupramodũ
arefactæ aut ob lõgitudinem temporis aut
flammæ viciniam,aut vehementem atque
immoderatam ſiccitatem. Sed de vniuer-

ſa quidem tali diſpoſitione, qualis nam ſit, ſeorſum ſcriptum eſt.

COMMEN. 58.

CONCLVDIT ex dictis difficultatem, & facilitatem curationis ethicarum, & dicit q; has incipientes nõ eſt difficile ſanare: ſed quæ ex his ob inſcitiam medicorum deuenerit ad maraſmum, eam ſanare non ſolum difficile, ſed etiam impoßibile eſt, quoties iam integre confirmata fuerit, & iamdudum incepit. Et cauſa horum eſt nota. Nam cum eſt incipiens, nulla adhuc eſt facta conſumptio humiditatis: ideo facilis eſt curæ: ſed cum fere tota eſt conſumpta humiditas nutribilis, & caro mollis, & pinguedo, dicitur maraſmus, cuius cura eſt difficilima: non tamen impoßibilis ſecundum Gal. modo Medicus in aliquo errorẽ non committat, & ſiccitas in membris ſolidis non ſit impreſſa. Cum uero integre in maraſmum deuenerit in quo membra ſolida ſunt ſiccata, cura omnino eſt impoßibilis. Ethica uero quæ media eſt inter principium & maraſmum, medio modo ſe habet, quoniam difficilis & non difficilimæ eſt curationis: ſententiam habes à Gal. 7. Methodi, cap. 6. & 10. & ultimo, ubi ita ſcribit. At ſi quidẽ omnia curioſe adminiſtrabuntur, tum quod ad balneum, tum quod ad nutrimenta ſpectat: utiq; ſanandi iam eius quem maraſmus conſumit, ſpecies eſt. Sin error uel in uno committatur is reliqua ſub-

uertit

uertit omnia. Quippe cum exitialis horum affe=ctus ſit, ne leuiſsimum quidem errorem tollerat. ac ſi quis talium eſt ſeruatus, huic carnoſam portionem maraſmus occupauerat. Ipſis uero ſolidis ſiccatis fieri nequit, ut homo prorſus perſane=tur: ſed omnino uel ſtatim eum febris ipſa iugu=lauerit, uel poſtquam in eum affectum eſt trans=lata, quem ſenio ex morbo uocamus. Nam pri=mum eiuſmodi febris propriam partium humidi=tatem, ex qua nutriuntur depaſcit. Hinc uero ad carnoſum generans tranſit, quod circa, tum fibroſas, tum membranoſas partes ſolidorum corporũ hæret. Ita deinde ipſas ſolidas papulatur. Si qui=dem in ſingulis ſimplicium ac primarũ quas uo=cat partium (ut in diſſectionibus es contempla=tus) alia portio ſubſtantiæ eorum eſt ueluti fibroſa, alia membranoſa, alia carnoſa, ſicut exem=pli cauſa cum uena unam tunicam habeat, et eam tenuem, licet fibras in ea inuenire multas, quæ ſint araneoſis quibuſdam interſitis contextæ; quibus utriſq; ipſa propria uenæ ſubſtantia adnaſcitur. Hæc alia in alijs partibus habetur, nec ullũ commune nomen eſt nacta. Cæterum docendi cauſa nihil uetat eam carnoſam ſubſtãtiam uoces: uel certè huius particulæ carnem, quæ in uentriculo quidem ſit alia, in iecinore alia, ſimiliter in arte=ria & muſculo. Vocatur autem caro tantum ea, quæ in muſculo eſt, reliquarum nullam homines

carnem uocant, præterq̃ admodũ pauci, sed quæ in uisceribus, ceu iocinore, renibus, liene, & pulmone uisuntur, eas paregchymata (quasi affusiones dixeris) græce uocant. Quæ in intestinis, uentriculo, stomacho, & utero sunt, sine nomine relinquunt. Tu tamen de nominibus non laborabis, illud potius intelliges: singularum particularum substantiæ molem ex tali maxime completam esse natura, quæ utiq; (ut in sinuosis ulceribus uidere licet) & perire & regigni potest. At uero nec fibrosa, nec neruosa, membranosá ue natura eandem generationem habere cernitur. Nec fas est eiusmodi singularum partium fibras à malignis febribus liquari, sicuti carnes: quandó animal ipsũ priusq̃ hæ prorsus sint siccatæ, interemerint. Sanè sunt & quas marasmodes febres uocant, uniuersæ ex eorum genere quæ colliquant, sed in eo differunt, q; quæ portio carnis in his colliquatur, ea semper uaporis uice digeritur: in illis defluit in uentrem. Cernitur hoc etiam in carnibus, dum in craticulis torrentur, euidenter fieri. Siquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit, ferturq; in prunas largiter. Aliquando nihil omnino, quod utiq; sentias, defluere uidetur, etiam si par sit prunarum subdita copia. Quippe feris suibus, aut nihil omnino, aut planè minimum est, quod defluat: cicuribus plurimum. Quantoq; magis uel adipe, uel carne animal abundat, tanto pro-

to profecto quod ab ipsius carnibus dum in craticulis torrentur defluit, cernitur copiosius. Ad eundem itaq; modum, in calidissimis febribus, si carnes humidæ ac molles cum adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehendas. Sin sine adipe & siccæ sint, in marasmodes febres transeũt. Clarissimo huius rei argumento sunt infirmi, qui per aluum quod liquatur excernũt: qui nisi prius uel morbi uiolentia, uel medicorũ inscitia moriantur, in marasmodes febres incidunt. Siquidẽ quo ad materiam uberem habẽt, hanc colliquant. Vbi illis, tum adeps, tum caro mollis defecit, duras & ægre liquabiles carnes siccant, à quibus propter siccitatem nihil defluit: ueluti nec ab ijs quæ solent siccatæ, siquis has quoq; torrere parans pari cum alijs igni admoueat. Nam & sicciores earum carnes reddentur, & corij ritu turabuntur: nec defluet ex his ulla sensibilis liquatio. Sed obijcies, q̧ hectica in principio non sit difficilis cognitionis, & facilis curationis: quoniam dicit Gal. in cap. sequenti, q̧ quando est sola est facilis cognitionis, Et Auic. decimaprima tertij cap. 2. dicit, q̧ cum confirmatur malitia cõplexionis cordis, non curatur, & cum non est confirmata non facile curatur, modo hectica est mala complexio in corde confirmata, cum sit facta. Dicendum, q̧ hectica quando est sola facilius cognoscitur, q̃ quando iuncta est cum putrido, Et in principio

Dubitatio

Hectica quare in pricipio difficilis est cogni tionis.

difficilis est cognitionis, uel quia iuncta est cum putrida, uel quia in primis duobus diebus nõ distinguitur ab ephemera. Auic. uero non dicit cum confirmatur in corde mala complexio, sed cũ confirmatur malitia complexionis .i. cum mala complexio in corde peruenerit ad summum malitiei. In alijs autẽ membris non sic est: quoniã cum in eis ultimata est malitia complexionis, possunt sanari ob auxilium, quod possunt à principalibus accipere: cor autem à nullo potest subsidium habere, licet aliqualiter discrasijs eius quandoque poßit epar cõtra operari, ut Gal. dixit. 2. artis Medicinalis. Deinde Gal. ostendit causam ob quam impoßibile est febrem marasmodem sanare cum dicit, natura enim eius calida, & sicca est, & cor per eam similiter afficitur, ut ellychnium in lucerna quoties plurimum exustum fuerit. Nã quod ita exustum est, frangitur, atq; dissoluitur, & perditur continuitas prae ariditate, adeo ut neq; si abunde oleum affundas poßis rursus flammam copiosam accendere, Parua enim atq; infirma flãmula in ipso cõcutitur ac semper minor efficitur, usq; quo extinguatur. Et dicit q hiuusmodi febris est quæ exacte marasmodes dicitur, & non ẽ eadem cum ea paßione quæ tabes appellatur, ita esse negatiue legendum ostendit sequentium sensus. Nam tabes in his efficitur qui consenuerunt sine febre, extincto in illis natiuo calore, quæ sine

Febris exacte marasmodes quæ, & nõ ea dẽ cũ passione, q̃ tabes appellatur

ne dolore mors est ac secundum naturam ex sic=citate consistens, uelut genus illud efficitur in his qui emarcent præter naturam, quod Philip=pus senectam ex morbo nominat, in quam multos nouit non senes solum, sed etiam pueros incidisse. Et totum quod dicit usq; ad caput nonum est cla rum.

DE COGNITIONE FEBRIVM *Hecticarum.* CAP. IX

TEX.



HECTICAE autem fe- bris, cum duplex eius genus sit, ut ante diximus, indicia deinceps explicabimus. Febris igitur hectica cum marcore coincidens, promptissime, ac facillime cognosci potest Prius. n. q̃ tangas pulsum, atq; calorem oculos supramodum cauos uidebis, quasi in fouea quadam conditos, ob totius humidæ eorum substantiæ consumptionem, ita ut ossa quibus palpebræ annexæ sunt, promineant. Quinetiam sordes in eis uisuntur aridæ, ac quedam squalida dispositio, qualis maxime inest eis, qui per puluerem multum tota die in sole calido fecerũt Lau.

iter. Flos ipse preterea viuidus coloris periit,atq; id toti faciei accidit,& immoderatus squalor habetur totius cutis circa faciē, maximeq; circa frontem:ita,ut propter siccitatem,sicca atq; intenta sit:non tamē queunt palpebras ipsas multum attollere, perinde affecti semper, ut qui dormituriunt. Quinetiam cōniuent magna ex parte, quēadmodum qui dormitant. Est autem talis affectio nequaquam somnus:sed impotentia uigilandi. Carnes præterea consumptę sunt circa tempora,ita ut ea loca collapsa, cauaq; appareant. Nec quicq; aliud omnino quam ossa,ac cutis sunt,ita,ut si eos nudos perspicias, in ventre nullum superesse intestinum, nec vlla viscera,atq; hypocondria ipsa retracta esse ad thoracem admodum videantur. Quod si libeat illos tangere,cutis quidem perquam sicca existit, & ubi attollas apprehendens digitis, quasi corium quoddam stat. Pulsus autem gracilis, durus, debilis, ac frequens habetur Calor autem in primo quidem occursu debilis, sed paulo post acer,atque erodens apparet,maximeque ubi tangendo diutius immoreris. Sed minime conuenit reliqua indicia cōmemorare in re tā perspicua.

Leoni. FEBRIVM autem hecticarum quando

do quidem duplex est, ut nuper definiui mus genus, earum indicia exponamus. Hectica quidem quæ in tabem incidit fe= bris, cognitu prōptissima atq; facillima exi stit. Nam priusq̃ pulsus atque calorem tactu perpendas, uidebis oculos immo= dice concauos, ueluti quibusdam quasi fo ueis reconditos, exhausto iam uniuerso in ipsis liquore, ita ut ossium, quibus palpe= bræ cohoerent, eminentiæ conspiciantur. Et sordes quidem in ipsis siccæ ostendun= tur, & quędam ueluti squalida dispositio, qualis maxime inest his qui toto die sub solis ardore iter longum per puluerem ege runt. Est etiam in eisdē flos uitalis caloris extinctus, hoc quidem tota patitur facies, atq; in tota cute, quæ faciem obducit ac frō tem presertim, squaliditas quedam immo= derata conspicitur, adeo ut exsiccitate du= rescat ac circuntendatur, non tamen pos= sunt plurimum producere palpebras dor mitantibus similes, & quidem sæpius com mouent dormitantium more. Non erit autem eorum passio somnus, sed potius uigilandi impotentia. Colliquatæ adhuc sint carnes quæ in temporibus sunt ut, col lapsa uideantur, & concaua spatia. Et quid aliud omnino sunt quàm ossa atq;

Hecticarum indicia.

cutis: adeo ut si nudato corpore partes ad uentrem attinentes aspicias, neque ex intestinis aut uisceribus aliquod superesse cẽsueris, ac præcordia uehementer contracta versus thoracem videantur. Quòd si eos tangere libeat, cutis quidem apprime arida, quam si digitis apprehendens extẽderis, instar corii consistit. Pulsus autem tenuis, durus, ac debilis & frequens. Caliditas autem, quum primum manus admouetur, debilis est, paulatim vero acredinem atque excisionem quandam ostendit, ac magis quum plus tangendo immoraberis. Neque amplius reliqua commemorare oportet indicia in re prefertim adeo manifesta.

COMMEN. 59.

PER *duo genera intelligit hecticam tertiæ speciei quæ incidit in tabem, & hecticam quæ nõ incidit in tabem, ut est hectica primæ et secũdæ speciei. Et incipit ponere signa earum & primo illius quæ incidit in tabem. Et primum signum qđ ponit sumptum est á concauitate oculorum, cuius causam assignat. Secundum est sordes in oculis, & hæc accidit secundum ipsum primo prędictionum com.13. ob imbecilitatem facultatis naturalis oculum regentis, quæ impos est oculorũ concoquere alimentum. Tertium est squalida corporis dispositio, ob siccitatem qualis inest eis*

qui

qui per multum puluerem tota die in sole calido fecerunt iter. Aliud est deperditio sanguinis, & spiritus. Aliud est immoderatus squalor totius cutis circa faciem & maxime circa frontem, nã consumpta ibi carne, fit sicca & tensa. Aliud ẽ impotentia eleuãdi sursum palpebras similes dormientibus, & non dormientes, cum affectio hæc non sit somnus, sed impotentia uigilandi, Et hoc ob imbecilitatem principii sensitiui. Aliud est consumptio carnis circa tempora, ita ut ea loca collapsa, & caua appareant. Et hæc omnia signa sunt quæ in facie apparent, & uisu cognoscuntur. Ponit postea aliud signum in toto dicens. Si eos nudos perspicias in uentre, nullum superesse intestinum, nec ulla uiscera apparent, atq; hypocondria ipsa retracta esse ad thoracem admodũ uidentur. Ponit & alia signa, quæ tactu cognoscuntur. Primum in se & sua causa est notum. Secundum sumitur à pulsu, & est pulsus subtilis ex diminutione sanguinis, durus ex siccitate, debilis ob uirtutis imbecilitatem, & frequens ob necessitatem refrigerationis. Aliud signum à tactu caloris. Nam calor in primo concursu debilis, sed paulo post acer, atq; erodens apparet, maxime ubi tangendo diutius immoreris. Et dicit Auic. calor quando tangitur in principio tactus est magis suauis, q̃ in processu, & cum manus tangens super eum permanet quasi hora una

tunc calor apparet fortis, & mordax, & non cessat augeri durante tactu eius, donec appareat uehemẽter fortis, & mordicatiuus. Et causa primi est, quoniam calor hectici potentialis est, & habitualis sicut calor calcis, aut cinerum non effumans de se, neq; uaporosus, ut calor humorum, aut spirituum. Ideo non multum primo occursu tactus, ostendit acumen, & mordacitatem, sicut neque calx, uel cinis primo occursu tactus. Causa secundi est, quoniam manus diu tangens hecticum calefacta emittit, uelut rorem quendam, uel uaporem humidum, quo calor hectici excitatur, et de potentia ad actum reducitur, sicut calor calcis aquæ aspersione. Causa tertij est, quoniam quanto diutius tangitur tanto plus actuatur, & magis effumat ad instar fumi cineris, aut calcis quando iroratur. Alia etiam signa in hoc ponit Aui. quæ uide.

TEX.

Lau. ITAQVE satius est, vt ad ipsum marcorem adhuc incipientem veniamus. Marcor ergo incipit, quoties humor insitus in unoquoque corpore dispersus per loca media partium similarium, ex quo membra primum aluntur, fere in ipso corpore cordis nullus amplius est. Quousque .n. aliquid ipsius seruatur, hectica febris tantummodo est, nondum tamẽ marasmodes.

Vbi uero fere nihil insuper huius humoris existit exquisitus, iam marcor consistit.

PRAESTAT enim ad incipientem ad huc tabem rursus transferre sermonem. Dico autem tabem incipere quando natiuus humor in uno quoque dispergitur corpore, in spatijs particularum consimimilium intermediis, & iam corporis substantia aboliri periclitatur, donec enim pars huius aliqua reseruatur, solum febris hectica existit, nondum etiam tabida Quum vero iam res eo periculi peruenerit, ut nihil iam ex tali humiditate supersit tunc exquisita tabes existit. Leoni.

COMMEN. 60.

QVANDO incipit tabes ostendit, & quod dicit ex declaratis est manifestum. Et per humorem insitum intelligit humiditatem secundã, quæ cambium appellatur, & est humiditas ex qua membra primo nutriuntur, non enim ex humiditate in paruis uenis existente nutriuntur, nisi primo ipsa in cambium conuertatur. *Cambiũ humiditas secunda, ex q̃ membra primo nutriuntur.*

TEX.

Difficilis ergo cuiuslibet hecticæ febris dispositio est, quoties ipsius principii tempus præterierit. Definio autem principiũ, non dierum, uel horarũ numero, quẽadmodũ neq; in cæteris morbis, sed ipsa qualita- Lau.

intellig. Prin

te diſpoſitionis . Etenim dum corpus ipſum cordis diſcedit ab ipſa temperie naturali, non ſtatim inſitus humor perit, neque facultas debilitatur: ſed in primis velut ebullitio quædam efficitur ipſius humoris quo tempore talis febris facillime curatur, quippe quód facultas nihil dum perpeſſa eſt.

Leoni. EST quidem omnium hecticarum febrium diſpoſitio difficilis vbi iam principij tempus præterierit. Determino autē principium, non dierum aut horarum numero, ſicuti neque in alijs morborum generibus, ſed ipſo diſpoſitionis modo. Quum enim naturalis cordis temperies primum euerti inceperit, neque natiua humiditas ꝓtinus aboletur, neq; uirtus plurimum laborat, ſed primo fit uelut quedam efferueſcentia humiditatis, quo in tempore facile eſt huiuſcemodi febrem ſanare, tanquam nihil adhuc uirtute perpeſſa.

COMMEN. 61.

Hecticarū diſpoſitio difficilis, cū ſpeciem primam

CONCLVDIT *quòd difficilis eſt diſpoſitio hecticarum febrium, cum tempus initij id eſt ſpeciem primam pertranſiuerint, & patet ex prædictis*. N*am poſt primam ſpeciem conſumitur humidum nutrimentale, & corpus accedit uerſus maraſmum*. E*t quid per principium intelligat*

gat declarat dicens, definio autem principium, non dierum, uel horarum numero, quemadmodũ neq; in cæteris morbis, sed ipsa qualitate corporis. Et nota principium morbi sumi apud antiquos tripliciter, ut dixit ipse Gal. primo de crisi cap. sexto, septimo, & octauo & prima aphorismorum com. 12. & primo predictionum com. 12. Primo pro primo insultu eius, qui nondum ullam obtinet latitudinem, secundo pro primis duobus diebus. Et tertio pro eo quod est pars totius morbi, quando in principium diuiditur, augmentum, & statum. Et in hac tertia significatione, principium in morbis non determinatur numero dierum, uel horarum, sed qualitate dispositionis, & durat in febre hectica usq; quo humidum nutrimentale incipit consumi, & facultas debilitari. Nam, ut dicit, dum corpus ipsum cordis discedit ab ipsa temperie naturali, non statim insitus humor perit, neq; facultas debilitatur, sed in primis uelut ebullitio quedam efficitur ipsius humoris, quo tempore talis febris facillime curatur.

ptrãsiue rit.

Prĩcipiũ Morbi apud antiquos, tripliciter.

TEX.

DEINCEPS autem consumptio quędã fit ob ebullitionem, eaque ipsa amplius iam procedente, ipsa etiam corpora similaria, que uelut elementa cordis existunt, sicciora euadunt, minusque alimenti sentiunt: ac facultas debilis redditur tantum,

Lau.

quantum ſiccitas, ac caliditas in eo exupe-
rat. E quibus alterum ſufficiens erat, ut exu
perans infirmam redderet facultatem. Ta-
lis febris iam quodãmodo medio genere
ambigit, ac media eſt inſanabilis penitus il
lius maraſmodis, eiuſq; quam paulo ãte di
ximus adhuc incipientem faccillime poſſe
curari. Atq; in ea per quam multa latitu-
do exiſtit, quoniam non parua affectionis
ipſius permutatio maioris minoriſque ra-
tione eſt. Itaque quoties ab vtraq; febre
diſcedit æqualiter, ab exquiſita ſcilicet ma
raſmode, eaq; quæ nondum quippiã eius
modi habet, media quodammodo eſt, &
ad curationem ambiguum habens utroq;
verſus momentum. Quæ autem maraſ-
modi proprior eſt iam periculo propin-
qua: quemadmodum priori alteri propin
quior ſpem obtinet non paruam ſanitatis

Leoni. DEINCEPS hac in longum protracta
efferueſcentia, ipſæ ſimilares particulæ ſic
ciores redduntur, atque inopia alimen-
ti tenuiores, ac tantum virtus laborat,
quantum ſiccitas atque caliditas in ipſa
inualuerit, quarum altera exuperans, ex
ſe virtutem imbecilliorem reddere po-
tuit. Huiuſcemodi febris iam quodam-
modo ad vtranque partem declinat, ac me
dium

dium obtinet locum inter eam tabidam febrem, quæ penitus curam non admittit, atque illam de qua paulo ante diximus, quæ facillime in principio curari potest. Sũt uero & in hac latitudines multę, quoniã & dispositionis ipsius multæ in eo quod magis ac minus diuersitates. Quæ igitur ęqualiter distat ab utraq;, & ea. s. quæ exquisite tabida existit, atq; illa in qua nihil est adhuc tale, media quodãmodo se habet ad curationem, dubio ad partes ambas inclinans momento. Quæ autem tabide proximior existit, est etiam periculo uicinior, quum quæ alteri primę magis adheret, non paruam salutis spem possit afferre.

COMMEN. 62.

ET post principium, succedit secunda species hecticæ, quæ dici potest augmentum, in qua fit humidi consumptio, & ea procedente, particulæ similares, quæ uelut elementa cordis sunt, sicciores redduntur, & minus alimenti sentiunt, ac facultas debilis redditur, tantum quantum, siccitas ac caliditas in eo dominatur, ex quibus altera exuperans sufficiens erat infirmam reddere facultatem. Et postea comparans hanc speciem secũdam ad primam et tertiam. s. marasmodem, dicit q; media est inter illas, & q; in ea multa existit latitudo. Nam aliquando æqualiter distat ab

Species secũda hecticæ media inter alias, magnam habet latitudinem

Cũ secunda species æqualiter discedit ab alijs duabus, medio modo se habet ad curationẽ.

utrisq;,aliquãdo plus primæ speciei apropinquatur, quam tertiæ, & aliquando plus tertiæ q̃ primæ, secundum q, alia & alia est ipsius affectionis permutatio. Et ita quoties ab utraq; febre scilicet à marasmode, & ab illa, quæ nihil habet illius scilicet prima specie, in qua nulla est humidi substantifici consumptio æqualiter discedit, medio modo se habet ad curationem: sed cum marasmodi propinquior est, in periculo est non sanãdi, quemadmodum priori alteri propinquior specie multam obtinet sanitatis.

TEX.

Lau. SED tempus est vt ad earum indicia transeamus: & primum quidem illius quã posse facile curari docuimus, nisi in vulgarem quempiam medicum incidat. Est autem ubi sola consistit, nequaquam difficilis cognitũ: implexa autem cuipiam putridæ, deprehẽsu difficilis iam existit ob permixtionem. Sed primã subiiciamus solam ipsam ex quadam causa prædicta cõsistere, atque appareant in eã prima die cuncta indicia febris diariæ. Simul igitur cum eis apparebit statim causæ prgressę genus, atque id indicabitur procedẽte oratione. Sed interrogando ægrotum ipsum licebit discas, si alijs in rebus non male affectus: ex ira forti tantumodo, uel mœrore, febricitare in-

cepit

cepit. Quód si uideātur hæc ita se habere, febrisq́; extendatur usq́; in secūdū diē. nequaquā desinens ad integritatē: sed neque uehemētior euadēs, si squalidior quidē appareat, suspicari hecticā fore talem debes. Quód si tertio die sine cibo trāsmittere voluerit suspectas horas accessiōis, quę tertio quoque die prehēdere solet, ac neque additio ulla facta sit, neque minutio insignis, sed primę febris paruę reliquię extendantur, p maneātque cū squalido corpore, & calore, miti qdē ī prīo occursu manus apparēt, morā autē diutius acri, mordaci, & sq̄lido occurrēte, talē febrē hecticā esse existimare dbes. Leoni.

DEinceps igitur ad earundē dignotiones deueniendū, ac primum illius in qua facilis est remedio locus, nisi in aliquē de hac medicorū inciderit turba. Est autē ubi sola fuerit haud quaquā difficilis cognitu, alteri uero associata ex putredine humorū propter mixtionem iam difficillima redditur. Supponatur iam ipsa sola ex aliqua nuper dictarum causarum habuisse principiū, appareantque in ipsa die omnia generis febrium ephemerarum indicia, simul autem & cum ipsis appareat & preincipientes causæ forma, qđ etiam in progressu sermonis ostendetur. Sed etiam ex ægro interroga

to addiscere licet, si in cæteris quidem bene se habēs, solum ob id quod supra modū fuit iratus, aut tristitia affectus cœperit febricitare. Et si hęc uera esse inuenientur, febris autem ad diē sequentem extendatur, necꝫ ad quietē declinans, neque magis inualescens, ariditatem autē maiorem in corpore representes, talē hecticam fore tibi est suspicandum. Quòd si et in tertio die sine cibo ꝑmanere elegerit, quousꝗ tertianę accessionis suspectas p̄terierit horas, nihilꝗ effatu dignū priori accesserit febri, aut fuerit īminutū, sed quędā exiguę reliquię primæ febris tantūmodo procedāt, atꝗ permaneāt cū ariditate corporis & caliditate, q̄ primo tactu mitis sentiatur, in processu uero tēporis acris, mordax atꝗ arida manui se offerat, huiuscemodi febrē hecticā esse est existimādū.

COMMEN. 63.

NVNC inditia primæ & secundæ speciei hecticæ intendit ponere, cū satis dixerat de tertia specie. Sed primo posita eius intentione premittit hecticam simplicē cognitu nō esse difficile, & cōpositā cū putrida esse difficilē, et cā ē, quoniā indicia putridæ, indicia illius offuscāt, et ipsā hecticā primæ speciei solā incepisse ab aliqua cā pregreßa, et p̄ria die apparerī cūcta īdicia febris diariæ, cū q̄bus apparebit statim gn̄s causę p̄gresse

ut

ut ostendetur in progressu sermonis, sed ex ægro interrogato scies, inquit, si in alijs rebus non male affectus, ex forti ira tantummodo, uel mœrore febricitare incepit. Et si uideantur hæc ita se habere, & febris extendatur usque ad secundum diem, non desinens ad integritatem, seu infebricitationem, neq; magis inualescens, si squalidior appareat, suspicari debes talẽ febrem fore hecticam: non.n.primis duobus, ut dictum est, bene distinguitur ab ephemera, q. si tertio die sine cibo uolueris suspectas horas accessionis transire, quæ in tertiana tertio quoq; die fieri solet, et nulla facta sit additio, neque minutio notabilis, sed primæ feb. paruæ reliquiæ extendantur, permaneantq; cum squalido corpore, & calore miti in primo occursu manus apparente; moranti autem diutius acri, mordaci, & squalido occurrente, talem febrem hecticam esse existimare debes. Et sic intellige Auic. prima quarti, tex. 3. cap. 1. de Signis hecticæ febris. Cum dicit de significationibus permutationis ephemeræ ad feb. hecticã, est uehementia fortitudinis caliditatis ualde in tertio, & usq; ad tertium diem, quoniam ut plurimum ephemera febris declinare incipit post horas duodecim ab initio eius, cum ergo pertransit duodecim horas absq; apparitione signorum, suæ declinationis, & perseuerat atque fortificatur unaquaque die in continuo tactu, usque ad ter-

Ephemera post horas 12. ab eius initio declinare incipit.

tium, tunc est hectica, deinde cum dicit.

TEX.

Lau. AT vero maximum tibi, atq; certiſsimũ indicium erit naturæ eius nutrito homine, quando certiſsime videtur tranſiuiſſe omnes horas ſuſpectas: ſtatim.n. a cibo poſt unam horam uel alteram, omnibus tangentibus ægrum, alterum incrementum febris ipſa habuiſſe videbitur. Nec deerit qui increpet tanquam intempeſtiue dantes cibũ, & ipſo potiſsimum tempore acceſsionis, & dicat diutius fuiſſe expectandum, & tardaſſe acceſsionem. Sed res non ita ſe habet.

Leoni. MAXIMVM vero atque indubitatũ hoc erit eius naturæ indicium, ſi cibum homini obtuleris, eo preſertim tempore, quo maxime omnes horas ſuſpectas ſubterfugiſſe videtur. Statim.n. hora una aut duabus poſt acceptum cibum quicunq; ægrotantem tetigerint, alteram febris acceſsionem adeſſe opinabuntur. Nec deerunt qui eos qui cibum obtulerint, increpent, quoniam haud in tempore dederint. Sed tunc quum futura acceſsio erit, cuius annotatio tardius ſit ſubſecuta, vnde opportune cibum in longius tempus differre. res autem non ita ſe habet.

Hecticarũ inditium propriũ & inſeparabile.

COMMEN. 64.

Ponit

PONIT *signum hecticarum proprium et inseparabile, et est si statim post assumptum cibum per horam unam tangentibus ægrum alteram accessionem febris habuisse uidetur. Cibari autem debet homo trãsactis omnibus horis suspectis de accessione, uidelicet tribus diebus integris. Nec deerunt, inquit, qui increpent dantes cibum tanq̃ intempestiue, & ipso tempore accessionis, & dicant, diutius fuisse expectandum. Res autem non ita se habet.*

TEX.

CVILIBET enim hecticæ febri proprium inseparabile id est, vt ingesto cibo calor accendatur, pulsusq; in magnitudinẽ ac velocitatem increscat: ita vt æqualis esse accessio videatur. Aequalem autem accessionem uoco, in qua nec horror extitit, nec frigus extremorum, neq; somnus, neq; pigritia insignis, vel inæqualitas quædam penitus, vel in calore, vel in pulsu, immo nec etiam paruitas, neq; debilitas, neque aliud huiusmodi quicquam: sed tanq̃ alijs cuipiã nutrito pulsus maior statim, ac velocior redditur. Accidit autẽ interdum, & in alijs quibusdam febribus incrementum æquale: &, quod quidem ex ipso est, videbitur minime esse hecticæ febris symptoma proprium inseparabile. Sed non parum differt

Lau. *Aliud signũ propriũ & inseparabile.*

ſi ad uniuerſam dictorum indiciorum collectionem reſpexeris. In omnibus enim aliis febribus tales acceſſiones æquales exiſtunt, etiam citra alimentum ingeſtum. In hectica autem penitus contrarium euenit. nullo enim tempore acceſsio prehendit, ſed vna continua febris eſt, velut ea, quæ ſynochos, id eſt continua proprie nominatur. Sed hæc quidem, quaſi flammam quandam permultam occurrentem habet imponentibus manum: præterea pulſus quoque velociſsimus, frequentiſsimus, maximusque ei exiſtit. In febre autem hectica, neque caloris multitudo occurrit, ac pulſus tanto minor, rarior, tardiorque eſt, quam in ſynocho, id eſt, continua, quanto calor ipſe minor habetur. Commune igitur cuiuſuis hecticę febris eſt, vt exigua ſit, atque æqualis ſemper a primo initio, vſque ad vltimum finem. Proprium autem eius quæ tabi affinis exiſtit, ſiccitas eſt: quoniam hectica febris ſæpenumero ſine ſiccitate conſiſtit, nequaquam tranſiens in marcorem, qualis etiam nunc multis in magna penuria contigit. Febris igitur hectica diſsidet a ſynocho, id eſt, continua: quemadmodum dictum iam eſt.

Omnibus

OMNIBVS siquidem febribus hecticis hoc inseparabile adest indicium, allato cibo quidem febrem accendi, ac pulsum ad magnitudinem ac velocitatem augeri, ita vt incompressa inuasio facta uideatur. Voco autem inuasionem incompressam, in qua neque horror aliquis, neque extremarum partium frigefactio facta est, neque veluti quædam dormitatio, neque aliqua insignis segnities, aut omnino inæqualitas aliqua, vel scilicet in caliditate, vel in pulsu. Adhuc autem magis neque paruitas, neque debilitas, neque horum aliquid aliud, sed quemadmodum, & cuicunq; alteri ex cibo maior ac uelocior pulsus efficitur. Fit quidē aliquando & in quibusdam febribus alijs incompressus ascensus, atque hac quidem ratione non videretur febrium hecticarum proprium inseparabile symptoma. At non parum differt, si vniuersum horum indiciorum aceruū inspexeris: in oībus siquidem feb. alijs huiuscemodi introitus etiam præter cibum assumptum fiūt incompressi: in febribus autem hecticis res omnino cōtrario modo se habet, neq; penitus fit aliqua inuasio in tēpore aliquo. Sed est una febris continua sicuti quæ ꝓprio noīe synochus appellatur.

Leon. *Aliud signū propriū & inseparabile.*

At illa quidem quandam veluti flammam plurimam admouenti manum, habet occursantem. præter id ꝙ pulsus in ea celerrimi sunt frequentißimi ac maximi. In hecticis autem febribus, neq; multa occurrit caliditas, pulsusq; tanto minores, rariores, ac tardiores sunt his qui febribus synochis appellatis existunt, quanto etiam caliditas minor existit. Commune itaque omnibus hecticis febribus, quod pusillæ ac semper a principio vsque ad finem sunt æquales. Proprium autem his, quæ cum tabe sunt annexæ, est siccitas: quoniam sine siccitate sæpius hecticæ febres consistunt, quum nõ transmuttãtur ad tabem, quemadmodum multis hoc tempore in magna pestilentia contigit. A synochis igitur differunt, vt diximus, hecticæ febres.

COMMEN. 65.

PONIT *aliud signum proprium, & inseparabile omnibus hecticis, uidelicet accendi calorem post oblatum cibum, & magnificari ac uelocitari pulsum, ita ut noua accesio æqualis uideatur fieri: et quid per accesionem æqualem intelligat, declarat, & est clarum:* Quòd si dicas. In *aliis febribus interdum incrementum etiam æquale.* Et *sic hoc non esse hecticæ feb. symptoma proprium inseparabile.* Respondet Gal. q. *differunt non parum,*

rum, si uniuersam indiciorum collectionem perspexeris. Nam in alijs febribus tales accessiones æquales existunt, etiam citra alimentum ingestum. In hectica autem penitus est contrariũ: quoniam nunquam fit, nisi infirmus cibatus fuerit, cũ sit feb. una continua, uelut ea quæ synochos. i. continua proprie nominatur, sed hæc. s. synocha qua si flammam quandam permultam occurrentem habet imponentibus manum, & in ea pulsus uelocißimus, frequentißimus, & maximus existit. In hectica autem, neq; caloris multitudo occurrit, et pulsus tanto minor, rarior, tardior est, q̃ in synocho, quanto calor ipse est minor. Et ob hoc conclu dit, q̧ cõmune est omnium hecticarum esse debiles. Et q̧ febrium quæ ad tabidas proxime accedunt est siccitas. Nam sæpius hecticæ febres sine siccitate consistunt, cum non transeunt ad tabem, quemadmodum multis hoc tempore in magna pestilentia contingit. Solet hic quæri quis calor sit maior an hecticæ, qui est in membris, an putridæ, & de magnitudine caloris in quali, & intensiuæ quæritur, & non extensiue, de hac. n. non est dubium, q̧ in hectica est minor, cũ de subiecto caloris in ea sit plus resolutum & consumptum. Dicunt aliqui, q̧ caliditas hecticæ factæ ex putrida non potest esse maior, neq; minor, quia latitudo non subito acquiritur, nec subito deperditur. Et. d. Auic. in de uiribus cordis, cap. 4. q̧ he-

Synocha continua feb. proprie.

Hecticæ sine siccitate.

Dubium an maior sit calor hecticæ quã putridæ.

Hectici eorũ caliditatẽ non sentiunt. *De caliditate mẽbrorũ caliditas in hectica ẽ maior.*

ctici non sentiunt eorum caliditatem: quia facta est complexio æqualis, & æque calida non sentimus. Et q; patiens causonem non sentit caliditatem hectici, & sic uult calorem causonis esse intensiorem calore hectici. Sed distinguendum, aut quæritur de caliditate membrorum, aut de caliditate humorum & spiritus, si de caliditate membrorum caliditas maior est in hectica, si humorum, maior est in putrida.

TEX.

Lau. AB alijs autem habentibus accessiones æquales, eo ipso maxime dissidet, q; inæqualitatem quandam illæ omnino habeãt post alimentum sub ipsam accessionis prehensionem: hecticæ aut post alimentum uelut accessio quædam æqualis cõtingat; quę (vt pauló ante docui) minime accessio habetur, sed imperitos circa talia decipit ob caloris tum multitudinem, tum magnitudinem uelocitatemq; pulsus. Talis autem febris sequenti die planius cognoscetur, si diligentius obseruaris, quãdiu ꝑmaneat post cibum ipsa pulsus calorisq; alteratio. Inuenies. n. tandiu permanere omnium quę manifeste apparent alterationem, donec distributio alimẽti atq; adiectio, squalorem cordis humefaciat; deinde rursus ad pristinum

redire

redire ſtatum, qui erat antequam ſumeret alimentum. Si igitur alio tempore nutrias ipſum ſequenti die, rurſusq; alio tempore ſequenti die, inuenies ita fieri, vt dixi, augeri quidem calorem poſt cibum, pulſumque ipſum, vt dictum eſt, alterari. Conſtat enim illis id accidere, quod calci, ac lapidi calefacto. Si enim eis affundas frigidiſsimam aquam, multo calidiores ſentiuntur, tanquam calor ſqualidus in eis ab humida ſubſtantia nutriatur. Quæ autem cauſa ſit ob quam ita eueniat, quæſtio naturalis exiſtit: ſed quod ita efficiatur, cuiuis tentare volenti diſcere licet. Vbi enim manibus ſumas glebulam calcis, contemnes eius caliditatem, ac minime ſenties. Vbi vero deponens ipſam humi, affundas illi aquam, percipies ſtatim admodum calefieri, atque adeo feruore vt lebetes, quoties in multa flamma verſentur. Videbis præterea uaporem ab ea aut exiguum efferri, quod ſi audeas tangere, facile deureris. Ad hunc igitur modum ad ipſum ſenſum, humidus calor non paulo habet vim euidentiorem q̃ ſiccus. Cæterũ, q calor ſiccus exiſtat per hecticam febrẽ, cui ſuccedit marcor, hinc diſcas licebit. Nemo ſtatim ab initio prehenſus eſt tali feb, qui corporis

Id accidit hecticis, quod & calci et lapidi calefacto &c.

habitum habuerit humidum: sed qui ſiccior natura exiſtit maximeque vbi calidus quoque natura ſit, & qui vitam delegit in labore vigiliis, cura, ac victu tenui, is aſſolet ſtatim ab initio prehendi hectica febre ex ira, ac mœrore: ac multo magis, quoties æſtas, & conſtitutio calida ac ſicca, locusq; eiuſmodi fuerit.

Leon. AB aliis quæ incompreſſas habent inuaſiones, hoc maxime differunt, q afflictatio aliqua omnino illis adeſt, quum cibum aſſumpſerint in acceſsionis principio. In hecticis poſt cibum aſſumptum veluti quandam afflictationis expertem annotationẽ fieri contingit, quæ non eſt, vt antea diximus, annotata. Decipit autem eos, qui circa huiuſcemodi non ſunt exercitati, ob caliditatis multitudinem, ob magnitudinem pulſuum ac velocitatem. Manifeſtius autẽ die ſequenti hæc febris agnoſcitur, ſi diligẽtius obſeruauerimus, quouſque poſt aſſumptũ cibum in caliditate ac pulſibus alteratio facta perdurauerit. Nam quęcunque conſpectui ſunt obuia, eouſque manifeſte alterata apparebunt, donec cibi digeſtio atque appoſitio cordis ſiccitatem humectauerint. deinceps ad priſtinum habitum reuertetur in quo anteq̃ cibus aſſumeretur, conſpiciebatur.

batur. Si igitur alio in tempore cibo refece
ris in eo qui sequitur die, ac rursus die se-
quenti, in tempore pariter diuerso, quod
dico fieri uidebis caliditatem. s. post cibum
adauctam, pulsus autem, ut diximus altera
tos. Id. n. eis contingere videtur, quod in
calce ac lapidibus calefactis: Si. n. aquam fri
gidissimam miscueris, multo calidiores sen
tiuntur, ita ut nutriri videas in ipsis humi-
da substantia, aridam caliditatem. Sed quæ
nam sit huius rei causa, naturæ rationũ stu-
diosos inquirere oportet. Quod autem ita
fiat cuicunque uolenti ediscere licet. Si. n.
intra manus recipiat calcis glebam, eiusdẽ
paruifaciet caliditatem, quam neque sentiet.
Quod si ad terram deponat, atque aqua p-
fundat, uidebis quod primum vehementer ca-
lefactam atque ita feruentem, sicuti lebetes,
quando ingenti adhęserint flammæ, vapo-
res etiam non paucos ab ea afferri conspi-
cies: quod si etiam tangere ausus fueris, fa-
cile ex hoc deuri continget. Igitur et ad sen
sus iudicium humida caliditas vires habet
non parum sicca euidentiores. Siccam ve-
ro in hecticis febribus esse caliditatẽ, quas
tabes consequitur, eo constat argumento:
Nullus eorum qui habitu corporis prędi-
ti sunt humidiore, statim ab initio huiusce-

modi febre correptus fuit: sed quicunque ſunt natura ſicciores, ac præſertim ſi una calidam habuerint temperaturam, uitamque elegerint in laboribus, uigiliis, ac curis, uictuque pauco, hos ſtatim ab initio ſolet hectica febris inuadere ex ira, uel triſtitia, ac magis æſtate, ſtatuque temporis calido & ſicco, ac loco præterea conſimili.

COMMEN. 66.

Differentia inter becticas febres, & eas q̃ habẽt acceſſiones æquales.

PONIT *differentiam inter becticas et febres quæ habent acceſſiones æquales. Nam in illis ſi inuaſio aliquando fiat poſt cibum, non eſt ob cibum datum: ſed quia fuit datus tempore acceſſionis, & ea ueniente. Becticis autem poſt cibum uelut acceſſio quædam contingit, quæ ut paulo ante dictum fuit, minime acceſſio habetur. Imperitos autem decipit credentes ob caloris multitudinem & pulſus magnitudinem, ac uelocitatem, eam nouam eſſe acceſſionem. Et dicit, q talis febris ſequenti die planius cognoſcetur, ſi diligentius obſeruaris q̃diu permaneat poſt cibum ipſa alteratio pulſus & caloris. Nam tandiu inuenies alterationem caloris, & pulſus permanere, donec alimenti diſtributio, atque adiectio humefaciat cordis ſiccitatem, deinde rurſus ad priſtinum redire ſtatum, qui erat antequam ſumeret alimentum. Et ſi alio tempore nutrias ipſum ſequenti die, & rurſus alio tempore ſequenti die, ita*

inuenies

inuenies fieri, augeri.s.calorem post cibum, & pulsum ipsum, ut dictum est, alterari. Et reddens causam huius ait, q. id accidit hecticis, quod & calci, et lapidi calefacto. Nam si eis affundas frigidißimam aquam, multo calidiores sentiuntur tamq. calor squalidus in eis ab humida nutriatur substantia, & pro causa huius remittit nos ad naturalem philosophiam: Et declarat ulterius hoc per experientiam, cum dicit. Vbi enim manibus &c. & totum patet: hoc etiam exemplum habes ab eodem secundo prædictionum cõ. 60. Concludit postea Gal. quo ad sensum, humidam caliditatem, qualis est febrium putridarum multo maiorem esse caliditate sicca, qualis est hecticæ; & caliditatem hecticæ esse siccam ostendit, & quod dicit est clarum. Auenzoar. 24. Theisir, cap. 9. ita ait. Extenditur hæc feb. hectica in membris radicalibus ob sui siccitatem, quemadmodum reperimus calorem ignis apprehendere res ualde siccas. Videmus enim lapides calcinatos, qui si sint frigidi effusa super illis aqua accenduntur, & manifestatur ardor, & calor qui egreditur ab eis, & non occultatur sensui, simili modo & habenti hanc febrem: Inuenimus enim suum corpus non multum calidum, & sumpto cibo quocunque, siue calido, siue frigido post. 2. aut. 3. horas sentimus in suo corpore calorem augumentatum: & additur in eo strictura

Auẽzoar

anhelitus, & pulsus eius fit durus uelocior distra ctionis.i.diastolis, q̄ constrictionis, & mora quæ est, post distractionem longior fit quiete, quæ sequitur post constrictionem. Similiter quoq; sentitur uelocitas distractionis manifesta magis. Et permanebunt hæc quousq; cibus digeratur tertia digestione, deinde uero remittũtur paulatim. Sed Auer.4.colliget.33.ait, q; causæ quæ dantur à medicis de caliditate aucta in hecticis post cibum accidentales sunt, sicut sunt fabulæ cantatorũ: quoniam impoßibile est, ut membra hectici calefiant à cibo, sicut calefit calx ab aqua. Nam impoßibile est, ut uirtus nutribilis à nutriente sit tantum elongata, ut ipsum sit eidem contrarium, sicut aqua calci, unumquodq;.n. istorum alterũ corrumpit: sed causa est, quia in hectica calor extraneus in membris fixus est, quæ in cibum agere debent, et de natura nutribilis est sibi aßimilare nutriẽs & sic in hectica nutrimentum corpori aduenićs, à mẽbris calorem extraneum accipiet, q̄uis sit nutrimentum frigidum, & sic calor augetur, non sic autem est in putridis, cum calor in eis non sit fixus in mẽbris. Sed desipit Auer. nam sensui manifestum est, q; calor causonis, & tertianæ continue magis calefacit calore extraneo manus tangentiũ, & quidquid occurrit sibi intus, aut extra cibus, aut potus, aut medicina q̄ calor hecticæ, & plus cibi & potus colerizantur & ardorẽ acquirunt

Auer.

Errat Auer.

runt in causonisantibus, q̃ in hectica. Cur igitur in eis non calefit sanguis, & quodcunque nutrimentum, sicuti in hectica. Nam caliditas membrorum nõ agit plus uel minus per hoc, q̃ sit fixa uel fiens: sed per hoc, q̃ est magis uel minus intensa. Et in putridis non apparet caliditas augeri, sicuti in hecticis: quoniam membra in eis sunt humida, et caliditas multa, non arida, sicuti in hecticis: Nec requiritur ut calor sit fixus, & habituatus ad hoc ut igniat, et superinflammet sibi occurrentia, immo frequenter uelocius inflammat, et plus se profundat in occurrentibus calor dispositionalis & superficialis, q̃ fixus et habituatus, sicut apparet in stipulis incensis & arundinibus. Desipit secundo Auer. in hoc quod dicit, impoßibile esse, ut uirtus nutribilis à nutriente sit tãtũ elongata, ut ipsum eidem sit contrarium, sicut aqua calci contrariatur: Nullus. n. medicus id asseruit, q̃ cibus hectici sit cõtrarius uirtuti nutritiuæ: sed hectici membra calida & arida sunt contraria cibo aduenienti, q̃ ipsum corrumpunt in toto aut in parte, & in fumum uertunt, ueluti calx aquã sibi superinfusam. Verba ergo Auer. dici debent potius fabulæ cantatorum, q̃ dicta Gal. Alexander autem Tralianus uidetur negare calorem hecticorum augeri post cibum; sed errũpit foras prius occultatus in solidis membris. Sic. n. ait primo practicæ cap. 22. Principium uero febris hecticæ

Caliditas membrorum non agit plus uel minus p̃ hoc q̃ sit fixa uel fiens.

Secundo errat Auer.

Alexãd. Traliani opinio de calore aucto post cibum in hecticis.

indicium est, quòd à cibo ardores aucti, quum minime tamen sint esse uidentur, sed extincti potius calores extrinsecus, latentes in profundo. Perinde.n.esse uidetur, atque in calce non extincta usu uenire uidemus: Quemadmodū.n.calx uiua aquarum adspergine accēditur, ita in febre hectica lāguentes à cibo profunde solidis partibus inflammantur. Et intelligendum, q calidum quod in cinere & calce reperitur est calidum uirtualiter, nam calor ignis adurens lapides & ligna, consumpta eorum humiditate, remanet partes siccæ. cum effectu, & uirtute caloris, et non solum cum effectu, & uirtute caloris, quæ est siccitas, quam habent illæ partes formaliter: sed cum effectu & uirtute, quæ est caliditas, unde sunt uirtualiter calidæ: non enim possunt caliditatem formalem habere, cum sint ab humiditatibus exclusæ. Habent igitur caliditatem uirtualem, quæ appellatur uestigium caloris, siue aliqus ignis, secundum Arist.2.de Partibus animalium, cap.2.et partes quæ ex istis remanent uirtualiter calidæ, sunt partes subtiliores: Quoniam illæ sunt naturæ ignis conformes, & hoc apparet: nam cum ex cinere fit liscinium, aqua fit acuta: quia partes illæ acutæ, & subtiles transeunt in aquam & remanet cinis sine acuitatē. Et propter eādem causam cum multoties lauatur calx, fit non mordicatiua. Attende etiam, q est dare alias res, quæ sunt

Calx, & cinis, q̄uo calida uirtualiter.

Calx, & cinis, quare nō cal'a formaliter.

Cal'itas uirtualis uestigiū caloris.

ſunt calidæ in uirtute & in potentia, & non actu, quæ non ſunt factæ per aduſtionem tales, & per corruptionem, sed ſunt res quæ per digeſtionem à calore perfecte acquiſiuerunt hunc modum calidi, ut ſunt medicinæ calidæ, ut piper, zinziber, euforbium, & ſimilia, quæ niſi reducantur ad actum á calore noſtri corporis, nos non calefaciunt. Quis autem ſit modus huius reductionis diximus in noſtro de modo medendi cap. 19. Tales uero medicinæ non potuerunt eſſe in rerum natura cum calore actuali: quoniam natura non facit rem aliquam ad cuius conſeruationem non intendat, ut dicit Ariſtotiles ſecundo de generatione animalium. Nam ſi medicinæ illę fuißent genitæ cum actuali calido, cito recepißent detrimentum ex reſolutione à tali calido, cum ſint corpora commixta, & non ſimplicia. Factæ ergo ſunt calidæ in potentia, & non actu, ut poßint diu conſeruari. Animalia autem potuerunt fieri, & eſſe actualiter calida, quia per animam habent uirtutem regenerandi calidum. Vnde in eis continue regenerantur ſpiritus calidi, ob quam cauſam ex calido actuali non cito recipiunt detrimentum. Et eſt intelligendum, q; hoc ſignum caliditatis poſt cibum nõ apropriatur primæ ſpeciei hecticæ, cum in ea nulla ſit exſiccatio, sed ſola ebullitio ſecũdum Gal. Nota etiã q; circa ho

Quæ calida ĩ uirtute & potentia & nõ actu.

Quare medicinę nõ potuerunt eſſe cũ calore actuali.

Nota

Differētia inter doctores de hora ī qua post cibum calor inciꝑit inflāmari.

ram qua post cibum calor inflammari incipit est differentia inter auctores. Gal. dicit post cibū assumptum per horam unam uel duas. Auenzoar dicit per duas, uel tres horas. Auer. dicit per. 3. horas, & hoc accidit propter diuersitatem ciborum quorum quidam sunt subtiles fluidi cito penetrantes & membris distributi, sicut aqua ordei, aqua pulli post quos supercalefiunt hectici membra per horam unam. Alij sunt craßi duri tarde penetrantes, sicut pedes porcorum, cancri fluuiales, & post istos hecticis solet augeri calor extraneus per tres aut quatuor horas. Alij sunt medii horum, sicut species lactis, oua sorbilia, post quos per duas horas, uel circa calor febris hecticæ inflammari incipit. Ex quibus patet, ꝙ causa quare aqua proiecta super calcem, uigoratur caliditas, nō est, quia aqua frigida fugat calidum calcis ad profundum, quod ob unionem fortificatum exit ad extra ostendens manifestā caliditatem, sicut uelle uidetur Concil. differentia. 140. Nec est, quia partes calcis quæ sunt uirtualiter calidæ agant in aquam, inducendo in illam caliditatem formalem & actualem, ut dicit Thomas de Garbo, sed est quia ab humiditate aquę calor calcis excitatur, & de potentia ad actum reducitur. Videmus enim in omni subiecto arido calido, calidum ipsum ab humido augeri & nutriri.

Quare Aqua ꝓiecta sup calcē caliditas uigoratur.

Conciliator.

Thomas đ Garbo

Prin-

TEX.

PRINCIPIVM autem eius terminatur, quoties eo tempore quo diaria per inclinationem mitiorē deducitur ad integritatem, adeo nihil eiusmodi ipsi accidit, vt siccitas perspicue intendatur: tūc enim primum succedēs diariæ, hectica iam efficitur. Definitur preterea aliter eius incrementū atque perfecta generatio per accessionem tertiæ diei. Si enim (ut paulo āte diximus) eo die alia accessio minime prehēdat, neq; æger sine febre existat, sed siccitas ipsi constanter intendatur, talis febris haud dubie iam hectica ē, ac processo temporis marasmodes sine mora euadet, nisi recte curetur. Definitur autem abitio eius in tabem, cum primum pulsus debilis simul ac durus est, continuoq; paruus ac frequens is necessario est, non tamen propterea marasmodes existit, sed propter debilitatem ac duritiē. At vero debilitas accidit ob fortem cordis intemperiem: durities autem, ob siccitatē. Quod si tales affectus prehendant cor ipsum, marasmode febre detineri animal tūc neccesse est. Lau.

TERMINVS autem earum principij est, si eo tempore, quo solent ephemera febres in integrā quietē desinere, ne dū istis Leoni.

tale aliquid eueniat, quinetiã siccitas manifeste intendatur, tunc.n. primum febrẽ euadens ephemerã, transcendit ad hecticã. Alter uero cuiusdã ueluti ipsius augmenti atq; integræ perfectionis terminus est tertiæ diei accessio. Si.n. ut paulo ãte dicebamus, neq; altera accesio superuenerit, neq; ægrotus sine febre fuerit, adaucta insup siccitate, tũc procul dubio hic hectica febre laborat. Quæ progressu temporis cito ad tabidam cõuertetur, nisi recte curetur. Terminus autem permutationis ipsius ad tabem, ẽ quando primum pulsus debilis simul ac durus fiet. Atq; idem statim est & paruus neccessario simul et frequens, non tñ propterea febris est tabida. Sed ob id potius quoniam debilis ac paruus existit. Debilitas siquidẽ uehementem sequitur cordis intemperiẽ. durities autem siccitatem. Si igitur huiuscemodi affectus cor occupauerit, hinc febre tabida neccesse est animal laborare.

COMMEN. 67.

VT dictum fuit cap.9. in principio hecticæ nulla est exiccatio, sed sola ebullitio. Et durat donec appareat corporis consumptio, & demacratio, cum uero incipit demacrari succedit aliud tẽpus et dicitur augmentum uel medium, quo tẽpore usq; ad certum terminum febris dicitur hectica ab

calorem augeri post assũ ptũ cibũ uerum ẽ solũ post

solu

solute. Et ideo calorẽ augeri post assumptũ cibũ p horas duas uel. 3. uerificatur solũ post prĩcipiũ et quãdo hectica est manifesta, ut post tres primos dies, in quibus non distinguitur ab ephemera. Et iõ dicit Gal. q, principiũ eius terminatur quoties eo tẽpore quo ephemera pinclinationẽ mitiorẽ deducitur ad integritatẽ. &c. Definitur preterea (inquit) & declaratur hecticæ incremẽtum, & generatio. s. secundæ speciei per accessionem tertiæ diei, quoniã ut supra dixit, si eo die alia accesio minime prehendat, neq; æger sine febre existat, & siccitas sibi constanter intendatur talis feb. certissime iam hectica est, quæ nisi cito curetur, fiet tabida. Significatur autem eius transitus in tabem, cum primũ pulsus debilis manifeste simul ac durus apparet, nã etiã in secunda speciæ hcticæ quædam durities apparet, sed nõ manifeste et maxime, nisi marasmode, nam debilitas pulsus accidit ob fortẽ cordis intẽperiẽ, durities autẽ ob siccitatem. Si ergo tali affectu cor ipsũ prehendatur, animal tũc neccesse est febre marasmode detineri.

prĩcipiũ & quando hectica ẽ manifesta.

Hecticæ transitus in tabem signum.

In secunda specie hecticæ durities nõ manifeste apparet

TEX.

IN eandẽ preterea febrẽ incidunt ex acuta atq; ardẽti plericq; eorũ qui male curãtur: maximeq; quicũq; ubi frigidã aquã bibere postularent, adeo nihil eiusmodi biberũt, ut nec ullũ aliud ĩfrigidãs remediũ thoraci atq; hypocondriis adhibuerint. q si adeo Lau.

nihil eiuſmodi adhibuerunt, ut inſuper ca
taplaſmatis ex melle plurimũ uſi ſint, quæ
nunc frequẽti in uſu ſũt, amplius in marco-
rẽ incurrere his promptũ eſt, ſiue ſolũ febri
citent, ſiue ex iecoris aut uentris inflãmatio
ne. Maxime. n. his inflãmationibus haud re
cte curatis ſuccedit marcor: ita, ut quidam
exiſtimarint non aliter poſſe fieri huiuſmo
di affectionẽ nequaq̃ ſcientes, ꝙ neutrũ ho
rum, nec aliud quodquã uiſcus, aut mẽbrũ,
neq; marcorem, neq; penitus hecticam ul-
lam febrem cõmittat, priuſq;(ut diximus)
cor ipſum afficiatur.

Leoni. IN eãdem uero incidunt febrem ex ardẽ
tibus atq; acutis febribus plures qui recte
curati non ſunt, ac preſertim qui quũ aquę
frigidę potu indigerent, preter id qđ eam
nõ biberint, nullum aliud refrigerãs medi-
dicamẽ thoraci ac præcordiĳs apposuerũt.
Si uero quũ omni huiuſcemodi auxilio ca-
ruerint, cataplaſmata etiã ex melle, quorũ
nunc plurimus eſt uſus, ultra modum adhi
buerint, his expeditum eſt iter ad tabẽ. Si
etiã diu febrẽ tolerauerint ex epatis aut uẽ-
triculi inflammatione. Etenim horum prę
ſertim uiſcerum collectiones, niſi recte cu-
rentur inſequuntur hecticæ febres, adeo ut
plerique exiſtimauerint eas nulla ex cauſa
alia

alia generari. Quos latet neutrum istorum ac nullũ pr eterea ex uisceribus aliud, neq; tabẽ, neq; ullã omnino hecticã febrẽ efficere priusq; ut dictum est, cor patiatur.

COMMEN. 68.

DICIT q, *in hanc eandem febrem tabidã incidunt, qui ex acuta ac ardenti febre male curãtur, & maxime quicũq; potu aquæ frigidę indigent, & eam non biberunt, nec ullum aliud infrigidãs reme dium thoraci, atq; hypocondriis quo indigẽt adhibuerint. Si uero cum omni huiusmodi auxilio caruerint, & cataplasmatis ex melle plurimum usi sint, quorum nunc plurimus est usus, amplius in marcorem incurrere his promptum est, siue febricitent solum, siue ex iecoris aut uentris inflãmatione, his enim maxime inflammationibus nõ recte curatis marcor succedit, ut quidam existimarint non aliter posse huiusmodi affectionem fieri, nequaq̃ scientes, quòd neutrum horum, neq; aliud ex uisceribus, aut membrum, neq; marcorẽ, neq; penitus hecticam ullam febrem committat, priusquam cor ipsum afficiatur, ut supra fuit declaratum.*

TEX.

TALIS igitur affectio ei incipit, interdũ ex se ipso, ut ex ira ac mœrore forti & longo, interdum ex febre ardenti, quandoq; vero ex affectibus pulmonis ac thoracis, Lau.

maximeque purulentis ac tabidis. Vt autem ex his, ita accidit ex ventre ac iecore: & ut summatim dicatur, quauis diutina inflammatione in parte principe simul cum siccitate totius animalis, maximeq; cordis. Ego nanq; vidi inflammationi laxioris intestini diutinæ succedere marcorem, ac stomachi, ac vesicæ, ac renum. Fuerunt autem nonnulli qui affecti erant difficultate intestinorum tali febre correpti, quum scilicet laborassent inflammatione intestinorum. Atque etiam leuitates intestinorum & fluores intestinorum diutinos, quoties statim ab initio, aut tempore procedente febris exigua incidit, marcor ipse subsequitur. Et ut in summa dicatur, quoties præexiccatum cordis ipsius corpus, febrilem calorem susceperit solutu difficilem.

Leoni. ADVENIT autem, & hæc passio, nonnunquam quidem per se ipsam, sicuti in excandescentiis vehementibusque tristitiis ac diuturnis: non nunquam uero ex ardentibus febribus. aliquando autem ex pulmonis, ac thoracis affectibus ac presertim ex suppurationibus & tabe: sicuti autem ex his, ita ex epate ac vētriculo, atq; ut simpliciter dicamus, ex omnibus diuturnis inflammationibus, quæ nobiliores partes

tes occupauerunt, adiuncta totius animalis ac presertim cordis siccitate. Ego quidem uidi in laxioris intestini, græci colon appellant, inflammatione diuturna tabidam febrem fuisse sequutam: itidem in similibus stomachi, uesicæ, ac renum affectibus, nec minus à tali febre nonnulli sunt capti, qui dysenteriam patiebantur, quum scilicet intestina inflammatione laborarent, in leuitate etiam intestinorum & longo profluuio, alterum græci lienteriam, alterum diarrhœam appellant, quum scilicet uel ab initio statim, uel progressu temporis febris inuaserit, tabidæ febres consequuntur. Et vt simpliciter dicam, quando, p̃ exiccatum cordis corpus febrilem caliditatẽ, q̃ cum difficultate amouetur, acceperit.

COMMEN. 69.

IMPVGNAT *illorum dictum, q̀ non semper sit talis affectio ex prædictorum membrorum, iecoris scilicet & uentriculi passione, nam ex quo talis febris nõ est passio propria eorum: sed ipsius cordis, potest multis aliis uijs hæc passio accidere. Et ideo dicit q̀ talis affectio incipit interdum ex ipso scilicet corde: quia non fit illud in eo ab alio membro, sicut ex ira, mœrore, forti, & longo, interdum ex feb. ardenti, & quandoq; ex affectibus pulmonis, & thoracis et maxi*

me purulẽtis.i.sanie plenis, & ptisicis. Et hoc ꝑ experiẽtiã cõfirmauit, cũ dicit. Ego uidi. &c. et qđ dicit est clarũ, laxioris intestini id est intestini colon: dysenteria græcis proprie nihil aliud est q̃ ulceratio intestinorum, latinis placuit hoc malũ appellare tormina, eoq; in eo intestina dolore ad modum torqueantur. Et egestionis sanguinis quatuor species sunt, ut testatur Gal. lib. tertio de symptomatum causis, quarum prima est in qua sanguis propter aliquam partem corporis præcisam, ut manum, uel pedem, aut prioris uitæ exercitationem intermissam per circuitus excernitur. Altera est in qua sanguis aquosus similis loturæ carnis deiicitur, ut ob iocinoris imbecilitatem accidere solet. Tertia est in qua sanguis nigrior & splendidior eo qui naturalis est excernitur, ex sanguine & atra bile commixtus. Et in his tribus multum est excrementũ, & affatim excernitur, per quartam uero paulatim & breuibus interuallis deiectio fieri solet; nonnunq̃ sanguis sincerus, nonnunquã etiam grumosus, cũ sanie, uel ramentis intestinorum, sæpenumero etiam densum stercus cruentis gutis respersum deijcitur. Leuor intestinorum est malum quod græcis lienteria dicitur, in hoc enim intestina cibos non retinent, sed antequã permutationẽ & ꝑfectã concoctionem admittant dilabuntur, ea forma qua fuerunt assumpta. Vnde Gal. sexta aphori=

Egestionis sanguinis speties quatuor.

risimorum com. primo. Leuitas intestinorũ est ue lox exitus eorum quæ comeduntur, & bibuntur, quæ talia deijciuntur, qualia fuere deuorata. Et ideo latinis recte leuitas seu leuor intestinorum dici potest. Et per fluorem intestinorum, diariam intelligit id est fluxum humorum sine excoriatione. Tenesmus uero est aßidua cupiditas egerẽdi, quæ differri ac euitari non potest, qua tamen nihil præter modica cruenta, uel mucosa egeritur, barbaris tenasmus appellatur. *Leuitas intestinore quid.* tenesmus

TEX.

MAXIMVM itaque signũ febris hecticæ est, quoties arteriæ ipse sentiuntur calidiores q̃ corpora quæ circiter sunt: qđ per alias febres illis minime accidit. Fit autẽ symptoma adhuc euidẽtius, ubi laueris, aut alio quouis modo rarefeceris, ita ut humor quidam profluat, atq; calor ipse perspiret. Calor enim moderatus in alijs partibus omnibus post talem perspirationem apparet: in ipsis autem arterijs nequaquã minor est priore. Is uero quam maxime exquisite sentitur per pulsum diastolas, qui minime mutatur post dictam expirationẽ: sed similis penitus permanet. Sola ergo consistens hectica febris perspicua est, siue absoluto sermone hectica, siue etiam marasmodes sit. *Lau.* *Aliud signum hecticarũ, & maximum.*

QVARE & quum arteriæ circunstantibus partibus calidiores sentiuntur, maximum sunt hecticarum febrium indicium. Si quidem hoc illis, nequaquam in aliis aduenit febribus: adhuc autẽ manifestus hic aduenit casus quum sunt loti, aut quouis alio modo, rarefacti, ita ut aliqua profluat humiditas ac caliditas efflet. Tunc enim aliis partibus omnibus calor percipitur moderatus, vbi calor ita expirauerit: qui vero in arteriis existit, nihil ominor sentitur quam ante. Est uero eius manifestus sensus, quum se pulsus attollunt, qui neq; ipsi in talibus expirationibus permutantur, sed continuo in eodem statu perseuerant. Quũ igitur sola per se ipsam consistit hectica febris, perspicua est, an sit absolute hectica, an & simul tabida extiterit

COMMEN. 70.

PONIT *aliud signum hecticarum febrium, et est q. arteriæ ipsæ sentiuntur calidiores partibus circunstãtibus, quod nõ accidit per alias febres. Et adhuc fit hoc signum euidentius, ubi laueris, uel alio modo rarefeceris loca illa, ut humor quidam profluat, atq; calor ipse perspiret per lotionem illam rarefactis & ampliatis porris cutis. Nam post tales perspirationes in hectica febre hic calor qui in omnibus alijs scilicet circunstantibus*

tibus

tibus particulis apparet moderatus. Sed calor qui est in ipsis arterijs, nequaquã minor est priore, & hic calor quam maxime exquisite sentitur per diastolas pulsuum qui minime mutatur post dictam expirationem, sed similis penitus permanet. Hoc in loco dubitatur. Nam cum in putrida sit cor calidius reliquis partibus, etiã loca arteriarum calidiora in ea apparere deberent. Dicit Gentilis prima quarti, q loca arteriarum in extremis scilicet manibus & pedibus sunt loca uenarum quæ sese asociant. Dicit secundo q hoc symptoma inuenitur in quibusdam aliis dispositionibus sicut in spasmo & litargia. Et ideo Gal. dixit hic, hoc symptoma non inueniri secundum alias febres, & non dixit secundum alias ægritudines. Dicit tertio, q cũ Gal. dicit maximum est signum hecticarum febrium, q arteriæ sentiuntur calidiores, facit imaginari ex hoc duas causas. Vna est, q in hecticis calor ẽ aridior et fortior in corde & arterijs quã in aliis febribus. Alia causa est q extraneato calore secundum cor arido, maxime repræsentabitur tactui ille calor in locis quibus iteratur & iroratur humiditas, hæc autẽ sũt loca arteriarum et uenarum. Et ne uapores sparsi per corpus decipiant hoc iudicium, præbalneari docet Galenus. Et tunc ad contrarium respõdet, q licet ĩ putrida febre cor sit calidius reliquis partibus, tamẽ calor putridæ repræsentatur

Dubitatio.

Speculator.

per totum cum putridis fumis, tā in loco arteriarum, quam in alijs locis. Thomas de Garbo dicit q hoc signum non est precise & absolute signum hecticæ, quia etiā in putrida est maior caliditas arteriarum, quā in locis circunstātibus, quoniam in arterijs habentibus putridam est maior multitudo uaporum, quā sit in aliis membris circunstantibus, sed quia illud signum ualde plus in hectica et manifestius est repertum, quā in aliis, ideo est sibi apropriatum. Sed Gal. hoc esse maximū signum feb. hecticæ dixit, & arterias esse calidiores dixit, & non uenas, quæ secundum medicos ab epate ortum habent. Nec uerum est, q in putridis arteriæ sint calidiores partibus circunstantibus. Nam arteriæ ipsæ uelut rami á trunco nascentes á corde directius & uberius recipiunt ab eo calorem q̃ alia mēbra, non solum influxu qualitatiuo, sed ipsius sāguinis arterialis super calefacti, et spirituum uitalium, & in semetipsis ob hærentē hecticā sunt feruentes habitu, & arefactæ actu, & habitus caloris aßidue ad actū in his reducitur presentia sanguinis, ut fit in membris aliis suscepto alimento.

In febre hectica arteriæ calidiores sunt partibus circūstātibus nō sic autē in putridis

DE SIGNIS FEB. HECTICAE *cum putrida coniunctæ.* CAP. X.

TEX.



VBI vero cum alia quapiã fuerit, difficilius iã cognoscitur, quẽadmodum q̃ nuper mulieri cuipiã accidit, cui non ſolum die, ſed etiã nocte non obſcure fiebat acceſsio. Latuit.n. maraſmodes febris omnes qui eam uiſitabant medicos, exiſtimantes oportere, neq; principium prehenſionis ſenſibile eſſe hecticę febri, neq; incremẽtum, neq; uigorem, tanquã minime contingat hecticam febrem putridæ alicui poſſe implicari: sed nobis ſtatim primis diebus ĩ hac muliere cognita eſt. Vtraq;.n. acceſsio q̃ die ac noctu fiebat, breues efficiebat partes acceſsionis, ac ſæpe cũ madore quodã, aut perſpiratione vaporoſa ſoluebatur tã perſpicue, ut corpus ipſum bene tẽperatũ tangentibus ſentiretur. Indicia autem in arteriis paulo ante dicta ſemper extiterunt, nequaquam refrigeratis ipſis ſimiliter aliis partibus, neq; velocitatem aut frequentiã motus amittentibus. Lau.

ALteri uero aſſocciata adhuc difficilius co Leoni.

gnoscitur,sicut q̃ nuper cuidã muliérculæ contingit,cuius accessio nõ die tm̃, sed etiã nocte manifeste fiebat. Latebat.n.tabida febris oẽs medicos quibus eiusdẽ curatio fuerat demãdata,ut qui arbitrarẽtur,neq; principiũ aliqđ sensibile hecticis febribus inesse oportere,neq; incrementũ neq; cõsistentiã tanq; nõ posset eisdẽ associari altera febris ex humorũ putrefactiõe ꝓueniẽs. At nos statim primis diebus in eadẽ muliere cognouimus:utraq;.n.inuasio,& q̃ ĩterdiu et noctu fiebat,partes quidem breues accesionis faciebat,& sæpius cum rore aliquo aut expiratione uaporosa ita manifeste soluebatur quod corpus in bona tẽperie positũ tãgentibus sentiebatur. Signa autem ex arteriis accepta, de quibus paulo ante sermo habebatur,sẽper remanebãt,quũ neq; similiter ut alię partes refrigerentur,neq; celeritatẽ aut frequentiam motus amitterent.

COMMEN. 71.

Cognitio difficilis signorũ hecticæ cũ putrida cõplicatæ.

CVM *posuit signa hecticæ nõ cõplicatæ cũ alia febre, in parte ista ponit signa complicatæ cum putrida, cuius cognitio est difficilis, cum signa eius à signis complicatæ confundantur. Vnde magnus Aucuzoar uigesimo quarto theisir cap.ultimo. Contingit aliquando hãc febrem hecticã ꝑmisceri cũ aliqua aliarum febrium, cuius decisio est*

est difficilis speculationis. Potest autem permiſceri cum febre cholerica, cum phlegmatica, & cum melancolica, & cum ſanguinea, quemadmodum hæ febres quandoq; permiſcentur ad inuicem, & quandoq; ſimpliciter perſiſtunt. Poteſt et hectica febris complicari cum ephemera præueniente ipſam, & ſimul naſcente, & poſtea inducta. Præueniente quidem: quoniam nihil prohibet in cholericiſſimo corpore fortem ex ira fieri ephemeram, & ęgro ab imperito iniungi triduanum ieiunium, & inde hecticari, nondum ceſſante ephemera. Simul naſcente autem: quoniam fortis cauſa, ſicut labor nimius ſub ardenti ſole poteſt ſimul ponere ſpiritus & membra in calefactum eſſe, non dependente calore unius a calore alterius, præcipue in ſiccis cholericis ualde hecticari paratis. Poſt uero inducta: quoniam ſpiritus hecticati corporis ex ira forti poſſunt inflammari, unde cor & membra calidiora erunt. Poteſt etiam feb. hectica complicari cum putrida febre præueniente eam, & naſcente ſimul, & poſtea exorta. Præueniente quidem, ut cauſon quæ ſæpe febrem affert hecticam, & aliquandiu cũ ea permanet: naſcente autem ſimul, ut in cholericiſſimo corpore aptiſsimo hecticari à uiolenta cauſa ſimul poni poſſunt humores & membra in calefactum eſſe, quorum alterum ab altero nõ dependeat. Poſt hanc uero exorta; quoniam frequenter

Hecticã poſſe cũ alijs febribus pmiſceri & cum ephemera eam præueniẽte & ſimul naſcente.

Hecticã poſſe cõplicari cũ putrida eam præueniẽte, et ſimul naſcente.

in iam hecticatis corruptio lactis, & obstructio porrorum cutis ex applicatione frigidorum de foris febrem afferunt putridam. Potest et febris ephemera cum putrida complicari prius, et post & simul nascendo, ut per priora. Et ostēdit Gal. modum cognitionis complicationis hecticæ cum putrida in exemplo cuiusdā mulieris, dicens quē-admodum quæ nuper mulieri cuipiam accidit, cui non solum die, sed etiam nocte non obscure fiebat accessio: nam hæc feb. marasmodes latuit omnes medicos, qui eam uisitabant existimantes, neque principium aliquid sensibile febri hecticæ inesse oportere, neq; incrementum, neq; uigorem quæ sunt accessionis tempora, tanquam minime contingat hecticam febrem putridæ alicui posse implicari. Et tunc ponit signa quibus prædictā cōplicationem cognouit dicens. Sed nobis statim primis diebus in hac muliere cognita est, Et per primos dies intelligit primos tres uel quatuor: nam ille est terminus cognitionis ægritudinū cōpositarum, ut patet primo de Crisi, cap. 7. & 8. cum quilibet modus accessionis in illo termino comprehendatur. Et utraq; annotatio quæ die ac noctu fiebat, breues efficiebat partes accessionis, ac sæpe cum madore quodam, aut perspiratione uaporosa soluebatur, tam perspicue, ut corpus ipsum bene temperatum tangentibus sentiretur, & usq; nunc posuit signa feb. humoralis. Et ponit

Terminus cognitiōis ęgritudinū cōpositarum

postea

postea signa hecticæ ibi existentis cum dicit. Indicia autem in arterijs dicta paulò ante semper extiterunt, cum neq; similiter, ut aliæ partes refrigerentur: quoniam etiam recedente paroxismo illius putridæ complicatæ, semper locus arteriarum remanet calidior locis circundantibus; neq; arteriæ ipsæ uelocitatem aut frequẽtiam motus amittunt: quoniam semper remanet uelocitas cũ frequentia ob hecticam ibi existentem. Et illa putrida in prædicta muliere complicata cum hectica erat interpollata: quoniam non solum die, sed etiam nocte fiebat accessio, & soluebatur cũ uaporosa perspiratione. Potest etiam continua feb. putrida complicari cum hectica, & talis erit difficilioris cognitionis propter non remanere hecticam aliquando simplicem: multa tamen erunt quæ ostendent febrem putridam de supradictis, & multa hecticam, & dato q; non omnia signa harum febrium distincte appareãt. Et dat Auic. prima quarti, cap. 1. Signa quatuor complicationis hecticæ feb. cum putridis. Primum est remansio siccæ caliditatis in febre putrida per totum corpus post finem declinationis uel totius feb. putridæ, uel eius periodorum, et post sudores multũ exuberantes. Ex hoc. n. significatur, q; ultra calorem extraneum febris putridæ, qui cũ sudoribus post declinationem euanuit, est alius calor aridus infixus membris, quem hecticam uocamus. Signa quatuor cõplicatiõis hecticæ febris cũ putrida

Secundũ Secundum est, q̧ in putrida feb. corpus arefit & extenuatur seu demacratur plusq̃ necessariũ esse faciat feb. illa putrida, ita q̧ ex sola putrida tantæ fortitudinis & durationis non peruenit corpus ad talem & tantam arefactionem, sed est calor aridus, qui membris infixus extenuat ea, reddit quoq; arida. Tertium Tertium est unctuositas supernatans urinæ, & fœcibus, qua significatur æger elliquari nec non hecticari, nisi ipsa contingat uitio rerum iuxta id Hyp. Prædictionum secundo, si pingue desuper natans araneorum speciem referat damnandum est: Significat. n. ægrum elliquari & hecticari. Quartũ Quartum est si in complicatione hecticæ cum putrida fuerit illud quod apparet hectica & aliud fuerit occultum. s. putrida, significat febrem putridam adesse cum hectica, coartatio accidens in paroxismis: coartatio quidem primi caloris qui ad interiora reuocatur hora aduẽtus paroxismi. Secundo pulsus qui tunc submergitur & fit depressus maxime in interpollatis etiã continue, demptis synochis, non omnino carente hac coartatione temporibus illis quibus incipiũt exacerbari, licet typum non habeant manifestum. Dubitatio. sed solet dubitari: Nam minus calidum magis calido iunctum remittit calorem magis calidi, ut si aquam calidam in primo gradu cum feruente misceas in æquali mensura manifeste remittet feruorem ipsius. Corde ergo & membris super-

perca-

percalefactis à feb. putrida, uel hectica, si his su peruenìat calor spirituum ephemeram faciens, non ipsa inflammabit, sed potius ipsorum calorē remittet, cum tunc minor sit calor spirituum. Item si feb. diuersorum generum possent complicari, sicut ephemera cum putrida & hectica, idē calor numero puta cordis, & membrorum omnium erit habitus de difficili mobilis, & dispositio faciliter mobilis, & mala complexio æqualis & mala complexio diuersa: nam calores omnes istarum febrium cum sint eiusdem speciei, & in eodem subiecto, sunt unus & idem calor. Item si complicatio generum febriū esset poßibilis, semper cum hectica complicaretur feb. ephemera, & similiter cum putrida fieret ephemera. Nam occurrente causa inflammante quæ sufficit inflammare membra & ponere ea in calefacto esse uel quæ sufficit inflammare humores, ipsa citius & facilius inflammabit spiritus, & eos ponet in calefacto esse, quo fit ephemera. Item si effunderis in lebetem ardentem igni superpositum aquā feruentē non calefiet ab ea lebes, immo ardor ipsius ab his remittetur, ergo similiter non calefient membra inflammata ab humoribus calidis & inflammatis, nec à spiritibus, et tenet consequētia, quoniam membra se habent ad humores corporis & ad spiritus, sicut lebes ad aquam & ad aerem quos ipse continet, assumptum declarat ex=

perientia. Dic ad primum, q; minus calidum magis calido iunctum remittit calorem magis calidi quando permiscentur taliter ad inuicem, quòd quodlibet minimum magis calidi tãgit quodcũq; minimum minus calidi, sicut in mixturis elementorum & in mixtione feruentis aquæ cum minus calida. Sed cum sibi inuicem iuxta ponuntur & non commiscentur, sed ambo concurrunt ad calefactionem alicuius tertij, sese inuicem iuuant. Ad secundum, unus & idem calor numero secundum subiectum est dispositio, et habitus, & mala complexio diuersa, & æqualis, diuersis respectibus, ut calor extraneus accensus in corde patientis hecticam & febrem putridam secũdum q; pendet ab humore putrido dispositio est de facili mobilis, & mala complexio diuersa: Sed secundum q; pendet à substantia cordis cui fixæ cohæret, est habitus permanens et mala complexio æqualis. Ad tertium, conceßo, q; in febre hectica semper inflammantur spiritus et humores, nõ ideo ibi sunt putrida & ephemera, eò q; eorum calefieri uel calefactum esse non est indepẽdens. Ad aliud, dic q; licet sit similitudo aliqua inter lebetem & mẽbra hecticata, & inter humores ebullientes, & aquam feruentem in lebete positam, non tamen omnimoda est similitudo: quoniam aqua etiã feruens extinguit ignem & alia ignita, ut docet sensus, sed humor ebulliens non extinguit ardorẽ in-

Ad primum. Quãdo minus calidũ magis cal'o iunctum remittit calorem magis calidi.

Ad secũdum. Quomodo idẽ calor nũero secundũ subiectum est dispõ, habitus, mala cõpl'o diuersa, et æq̃lis

Ad tertium.

Ad quartum.

q; minus calidum nõ remittit caliditatem magis calidi

fixum

fixum membris, immo potius ignit et accendit.

TEX.

QVAE ergo alio loco sæpenumero docuimus, etiam nunc diximus: non oportere solum circuitiones, atque proportiones accesşionum considerare, sed multo prius ipsam speciem febris: ex eaq; cognoscere ipsam febrem, quemadmodum ipsum hominem ex propria forma. Sic ipsi sæpe prima die ad hunc modum speciem febris cognouimus, minime expectātes tertianam. aut quartanam, aut quotidianam circuitionem. Sed de his secundo libro de iudicijs latius docuimus. Lau.

QVAE igitur, & alias a nobis sæpius dicta sunt, nunc & dicentur, q̄ non oportet accessionum circuitus ac similes proportiones solū in febribus aduertere, sed multo magis ipsius febris formam, atq; ex hac ipsas dignoscere febres, non aliter q̄ homines ex figura, & ex propria forma cognoscuntur. Sic & nos prima die sæpius febris formam cognouimus, non expectata aut triduana, aut quartana, uel quotidiana reuersione. Sed de his quidem satis in secūdo de Crisibus libro dictum est. Leoni.

COMMEN. 72.

VT *scias quæ putrida sit illa, quæ cum hectica*

complicatur, an tertiana, an quotidiana, &c. dicit non oportet solum circuitiones, atque proportiones accessionum considerare: sed multo prius ipsam speciem febris, & ex ea febrem ipsam cognoscere, quemadmodum ipsum hominem ex propria forma cognoscimus, ut docuit secundo de Crisi. Et ita dicit nos hoc modo speciem febris cognouimus prima die non expectantes tertianam, aut quartanam, aut quotidianam circuitionem.

Nō solū oportet considerare circuitiōes accessionum, sed proprias & essentiales febris significationes.

Oportet ergo considerare proprias & essentiales febris significationes: nam in duabus tertianis omni die fit paroxismus. Et si ex illo iudicares, existimares febrem esse quotidianam. Et iā Auic. prima quarti, tractatu secundo, capit. 39. de epiala dicit, q̧ ipsa propter crassitudinem materiæ suæ conuertitur quandoq; in quartanam, & tertianam: quoniā huiusmodi materia in corpore est pauca & paruæ putrefactionis accidēs rarò. Et paucitas (dicit) est ex causis elongationis periodi. Et hoc nō extrahit eam ab hoc quin sit phlegmatica. Sed ipsa est phlegmatica, propterea quòd putredo est putredo phlegmatis, et nō propterea, quòd paroxismus redeat omni die.

DE

DE COMPLEMENTO ALIQVOrum *signorum febris ephemeræ relictæ.* *Cap. xi.*



ATQVE eo ipſo libro diximus oportere diariæ febris cognoſcere differẽtias Promiſeram autem (ſcio) me dicturum hoc loco de illis. Sed cũ recordarer pauca in eo libro deſiderari, quo in plenum de omnibus preceptum eſſet, alia quidem huc tranſcribere ſuperuacuum duxi, adijciam uero ea tãtummodo quæ intra modũ ſunt in eo prodita. Febricitantibus igitur propter æſtũ, cutis magis ad habitũ calidiorem & ſqualidiorẽ, q̃ pulſus ad febrilẽ diſpõnẽ mutatur; quo circa ſitis minus hoc infeſtat, q̃ ubi equalẽ hñt calíditatẽ. At prio occurſu manus, calor ĩ ipſis vigere vr̃, cõtra q̃ꝫ in ægrotant. ꝑꝑ adſtrictionẽ. In his. n. ĩcreſcit. Lau.

DICTVM eſt autẽ nihilominus eodẽ ĩ libro, quo pacto feb. ephemerarũ drĩæ ſunt cognoſcẽdæ. Scio autẽ me et hoc in lib. fuiſſe profeſsũ de ipſis aliqd annotare. ſed quũ in memoriã reuoco, ꝙ pauca q̃dã dicẽda ſuꝑſunt preter ea q̃ ĩ eo lib. cõſcripſimus, alia qdẽ ſupfluũ exiſtimaui hoc ĩ loco repetere. Leoni.

Hic igitur sola, quæ in eo libro sunt defe-cta supplebo. Qui itaq; ex feruore solis in febrem inciderint, his cutis magis ad calidi tatem & siccitatem, q̃ pulsus ad febrilē ver git dispositionem: nam & minus sitibundi sunt his qui æqualem habent caliditatem. & q̃primum manus admouetur, in eis in-gens calor percipitur. Contra res se habet in his qui ex cute densata atq; astricta labo rant, nam in his reaccenditur calor.

COMMEN. 73.

ETIAM in lib. 2. de Crisi dixit oportere diariæ febris differentias cognoscere. Et quia promisit hoc in libro se dicturum de signis spetialiter harum differentiarum, ut in cap. supra. feb. autem accensas &c. ideo dicit promiseram autē (scio) me dicturum hoc in loco de illis. Sed cum recordarer, q, pauca quædam dicenda supersunt preter ea quæ in. 2. de Crisi conscripsimus. Igitur hic sola quæ in eo libro sunt defecta supplebo. Et ponit solum signa duarum specierum febris diariæ. s. eius quæ fit ex æstu, & eius quæ fit ex frigiditate, quæ non posuit secundo de crisi, & primo ponit signa illius quæ fit ex æstu, & primo pertinentia toti corpori, Et primum est, quoniā cutis talium magis ad habitum calidiorē et squalidiorem mutatur, q̃ pulsus ad febrilem dispositionē, Et causa huius est, quoniam caliditas plus

est impressa circa cutim, q̃ sit in intrinsecis, ex quibus habent plus permutari: quia causæ agenti partes superficiales sunt propinquiores & magis expositæ. Et omne agens naturale fortius agit in propinquum q̃ in distans: Et hoc maxime uerificatur in febre quæ à sole procedit: quoniam partes interiores sunt uelut in umbra, & exteriores in feruore luminis radiorum solis. Et ideo istos sitis minus infestat, q̃ illos, qui in aliis febribus æqualem habent caliditatem. Vnde Auic. *prima quarti, tract.1.cap.38. Et illud quod apparet de corpore uehementis calefactionis calidius interiore eius. Et de illis quibus scitur illud est, q; sitis eius est minor siti illius, cuius caliditas est illa caliditas, Et est in hac habitudine contraria, uel diuersa ei ephemeræ, quæ est ex dẽsitate: quia in ephemera ex densitate cutis, interiora calidiora sunt exterioribus, propter concludi atq; coartari interius calorem ab oppillatione & densitate cutis. Secundum signum est, q; primo occursu manus calor ingens percipitur, cuius cõtrarium est in his qui ex cute adstricta laborant: nam in his in primo occursu manus calor apparet ualde modicus, quoniam uapores & fumi calidi poris obstructis non exeunt, postea cum diu manus immoratur, sentitur q; calor paulatim increscit: quia coartatus & fortificatus & inflammatus in interioribus, ad exteriora passim diffunditur,* Secundũ signum.

et auctus sentitur. Vnde Auic. prima quarti, cap. de ephemera ex soliditate causata à frigore. Et signa eius sunt, q corpus in primis cum tãgitur non est uehementis caliditatis, cumq; figitur manus sentitur calor elleuari.

TEX.

Lau. CAPVT præterea peruri maxime uidetur, iis qui propter æstum febricitãt. Gaudentq; magis & iuuantur frigidis fomẽtis.

Leoni. AT qui ex feruore solis ægrotant, his maxime caput deuri videt, plusq; ex balneis frigidis utilitatis ac delectationis recipiũt.

COMMEN. 74.

PONIT *alia signa partibus capitis appropriata, & dicit q his qui propter æstum febricitant maxime uidetur caput peruri. Vnde Auic. Est est prima suspensio eius cum spiritu animali, cum primum quod eo leditur sit caput: calefit .n. aer eius, & peruenit ad cor, & fit feb. deinde spargitur per totum corpus. Et subdit Gal. aliud signũ q gaudent magis & iuuantur frigidis fomentis: Vnde octauo methodi, cap. 3. Vstio protinus ab initio refrigerationem desiderat, tum crebriorẽ lauationem: minime uero aut oleum largum, aut crebram frictionem. Sint uero quæ refrigerent, & rosaceum, & omphancinum quod (arbitror) omotribes .i. crudum oleum nominant. Efficies hæc magis frigida, si ita uas in quo continentur*

Refrigerãdi olei ratio.

in puteo

in puteo suspendas, ut aquam tangat. Praeterea si defluxus frigidae aquae uasi se illidat, magis humorem refrigerat: quod si largius, refrigeratam cupis niue circundabis. Infundere autem syncipiti, sublata in altum manu per mediorem lanae modum oportet. Et Auic. cap. de ephemera ex calore. Est necessarium ut incipiatur in curationem eius cũ eo quod infrigidat ex embrocis super caput, & pectus, & ex oleis frigidis, & proprie oleo rosato infrigidato super niuem, quae fundantur super caput et pectus ex loco longinquo. Auenzoar autem tract. 24. sui theisir, cap. 1. iubet admisceri oleo medietatem aquae dulcis, dicens. Et si perceperit ustionem in capite à calore solis, & inuenerit ad hoc tempus & complexio, miscebis de oleo rosarum cum medietate sui de aqua dulci, & effundes ipsum supra caput a longe cum uase stricti rostri. Rasis uero. 10. Almansoris, cap. 2. oleo admiscere iubet aquam rosatam & accetum, dicens. Cum uero aliquis hanc febrem incurrit ex multa mora uel deãbulatiõe nimia sub sole, aquae rosatae pars una sumatur, & olei rosati pars semis, & acceti pars unius quarta, & in ampullã uitream mittantur, & coquantur donec inspissentur, & ex eis in niue infrigidatis, paulatim super caput ipsius fundatur, panus quoque eis infusus in niue infrigidetur, & à principio accessionis usq; ad quietem capiti super ponatur.

Cura ephemerae ex calore.

Auenz.

Rasis.

TEX.

Lau. ATQVE ipſorum oculi calidiores, & rubicundiores videntur cum ſiccitate, qui duntaxat ſine grauedine & defluxione febricitant. Quibuſdam.n.propter æſtum talia accidunt, caputque ipſis redditur, non ſolum calidum, ſed etiam plenum ſanguine: ita ut omnes uenæ admodum contendantur, quæ circa oculos & tempora, & frontem, & faciem totam habentur. Illud vero q.ſ.pleni ſunt qui ex humorum putredine febricitant, diſcretionem non paruam adfert. Hi.n.vbi caput male afficitur, prompte prehenduntur grauedine & defluxione, & febris ipſa interdum ſymptoma eſt ſolius in capite diſpoſitionis. Sed magna ex parte tunc magis febricitant, quum corpus totum refrigeratum eſt, vel exuſtũ.

Signum ab oculis.

Leoni. OCVLI quoque in his rubicundiores & calidiores ſimul cum ſiccitate uidentur, ſiquidem ſine grauedine ac deſtillatione laborant. Nam hęc quibuſdam a ſole deuſtis accidere conſueuerunt, fitque in eis caput nõ ſolum calidum, ſed etiam ſanguine plenum, adeo ut omnes uenæ quæcunque in oculis, & in temporibus, & in fronte, & in tota ſunt facie, ſupra modum extendãtur. Hoc etiam ſatis eos ab his qui ex humorũ

frigiditate

frigiditate febricitant, separat. Nam & horum quicunque caput læsum habent grauedinibus ac destillationibus facile corripiuntur. Eorum uero nonnullis febris solam capitis dispositionem consequitur. Magna uero ex parte tunc febricitant, quãdo totum corpus supra modum caluerit, vel alserit.

COMMEN. 75.

PONIT *aliud signum quod sumitur ab oculis, q, oculi ipsorum calidiores et rubicũdiores uidentur cum siccitate.i. sine emißione alicuius humiditatis, qui sine grauedine et destillatione laborãt, hoc maxime tamen, cum corpus non est sanguine plenum: quoniam in corpore sanguine pleno non sunt oculi sicci: tunc.n. ob calorem attrahit sanguis qui caput replet. Et ideo dicit, Quibusdã.n. propter æstum talia accẽdunt, caputq; ipsis redditur non solum calidum, sed etiam plenum sanguine, ita ut omnes uenæ admodum extẽdantur, quæ circa oculos, & tempora, & frontem, & faciem totam habentur. Et hoc signum non parũ distinguit eos qui ex humorum putredine febricitant. Nam hi in quibus caput male afficitur grauedine & destillatione corripiuntur, Et febris ipsa interdum est symptoma solius eius dispositionis, quæ est in capite, ut cum ipsum à calore solis calefit: tunc.n. prima est eius suspensio cũ spiritu*

animali & primũ quod eo leditur, ut dicit Auic. Cum uero accidit feb. ephemera ex calore aeris & calore balnei, & similium, non sic est. Et subiungit, q; ut plurimum magis febricitãt cum corpus totum refrigeratum est, uel exustum, cum ad plures corporis partes hæ causæ attingant. Et destilatio proprie dicitur cum ad os, ac fauces humor delabitur, teste ipso tertio de symptomatum causis non longe à fine. Grauedo uero cum ad nares humor mouetur. Sumitur & quandoque destillatio communiter pro defluxu humoris ex capite in subiectas ei partes, ut septima aphorismorum, com. 38. & quinta com. 24. Et ait Paul. Aegineta, lib. 3. cap. 28. descensus excrementi humoris ex capite, si in nares decumbit, & per eas defluit, coryza græcis, grauedo latinis malũ appellatur. Si per palatum in fauces, simplici uocabulo catarrhus, nobis destillatio. Si in gutur & asperam arteriam destillet, ut membranam interiorem quæ hanc integit, exasperauit, raucitas tunc sequitur, uocaturq; malum græce branchus, & arteriacon. Et secundum Gal. 2. prædictionum com. 49. destillatio deterior est grauedine: quoniam pulmo non ab utrisq; sed à destillatione tãtummodo afficitur, cum materia per grauedinem screata per nares foras excernatur.

Destillatio quid, & quid grauedo & raucedo.

Paulus Aegineta.

TEX.

Lau. AT uero cutis minus calida refrigeratis,

atq;

atq; in tumore maiori corpus exiſtit, nec quiſquam ſqualor circa faciem, qualis propter æſtum febricitantibus euenit ſine capitis repletione. Sed magna ex parte caput ſolet talibus repleri ab æſtu, niſi quis fuerit admodum purus, ac ſine excremẽtis: ijs. n. tantummodo contingit caleſcens caput ſine repletione permanere. Veruntamen interdum ſine repletione multus calor prehẽdit ipſum totum exuſtum. Hæc igitur affectio perſpicue disſidet ab ea quam frigus excitauit. At quæ cum repletione eſt, difficile diſtinguitur: utpote defluxionem inferens ac grauedinem, quę etiã refrigeratis accidunt. Sed (ut diximus) ſqualor & magnus calor cutis, & quæcunq; alia paulo ante dixi, propria uſtorum exiſtunt: de quibus in plenum libro de curandi via & ratione dicetur, cũ aliis omnibus diariæ feb. differentijs: quarum dignotiones, quia ſecũdo libro de iudicijs perſtrinximus, nõ etiã hoc loco dicendæ ſunt: ſed hunc quidem librum hic finiemus, deinceps vero febriũ ex humoribus accenſarum omnes differentias indicabimus.

EST autem minus calida cutis his qui ex frigiditate febricitant, corpusq; his maiorem præfert tumorẽ, nullus in fronte ſqua- *Leoni. Signa facta á fri*

gore. lor, qualis his qui ex ſolis feruore febrici-tent ſine plenitudine capitis. Magna uero parte his ſolet caput rep leri, niſi quis purũ atq; materiæ inutilis expers corpus habuerit, ſolis ſiquidem his caput calefieri contingit, ſine aliqua plenitudinis noxa. Illud tamen aliquando uſu euenit, ut plurimus calor deuſtum occupet caput, quanuis nulli plenitudini obnoxium. Hæc igitur diſpoſitio ab altera quæ ex frigiditate conſiſtit manifeſtisſime differt. At quæ plenitudinē habet adiunctam, non facile diſcerni poteſt, ut quæ & cum deſtillatione & grauedine asſiſtat, qui etiam affectus frigefactis adueniunt. At quemadmodũ diximus ſqualor atq; ingens cutis caliditas, ac quęcunq; alia diximus nuper, propria ſunt eorum quos feruor ſolis deuſſit. De quibus in arte curandi plenius dicetur: & unà de aliis omnibus febrium ephemerarum differentiis. Quarum dignotiones, quum in ſecundo de criſibus ſatis à nobis fuerint explicatę, alteram hoc in loco explanationem nõ expoſtulant. Sed hic finem ſermoni faciemus, atque omnium deinceps, quæ ex humorum putredine febres accenduntur, differentias asſignabimus.

COMMEN. 76.

Ponit

PONIT *signa diariæ factæ à frigore, quæ eã distinguunt ab ea quæ fit à calore, & quod dicit est clarum. Cum uero inquit. Hæc igitur affectio et c. concludit differentiã manifestam huius febris à calore capitis, à febre facta ex frigore in qua caput afficitur. Et subdit, q, si illa quæ accidit ab ęstu plenitudinem habeat adiunctam, difficile distinguitur ab illa quæ accidit ex frigore, cum & in illa destillatio & grauedo accidãt, sicuti & refrigeratis. Sed, ut dictum est, squalor & magnus calor cutis, & quæcunq; alia paulo ante dicta propria ustorum existunt signa de quibus plene in lib. de mor. curandis, cum alijs omnibus differẽtiis diariæ febris, quarum dignotiones, cum in secundo de crisi satis fuerint explicatæ, non insuper hoc loco dicendæ sunt. Et huius libri in hoc finem facit. In quibus diariis effectrix causa desiit, in quibus manet. Et à quibus inseparabilis sit stipatio. Et principium in eis aliquando stipationem efficere. Et earum nõ unum esse affectum, sed uarium. Et cur febres diariæ nominentur. Et duas esse causas, quæ eas solui uetant, docet Gal. decimo methodi cap. secundo. Vbi ita scribit. Porrò abijt effectrix causa, quoties ab ira, dolore, uigilia, cura, æstiuo sole, fatigatione, et bubõe iã inclinato excitata citra stipationẽ febris est. Manet, quoties uel ab externa causa, uel ab ipsa febre stipatio aliqua facta*

est. Nam & frigiditas, & adstringentium usus, stipandi occasione semper febrem excitant. Vstio preterea nonnunq̃ corporis habitum constipat. Iam ipsum febris principium ubi cum horrore inuasit, stipationẽ subinde fecit. Quinetiã glutinosi, & crassi, aut etiam copiosi succi, ubi mediocriter obstruxerunt, Diariam aliquando febrẽ accẽdunt. Vtiq; cum idoneũ sortiti sunt medicum, ut supra est indicatum. Sanè dicuntur idcirco id genus, feb. diariæ quia solui (qđ utiq; ex ipsis est) uno die sunt aptæ, cõputato cum hoc una & nocte, quemadmodũ dici solet mensẽ esse. 30. dierum, & annum trecentorum sexaginta quinq;, & hoc gestum esse ante. 3. dies, aut gerendum esse post quatuor. Cæterum, nõ est idem ipsarum omnium affectus, sed ab aliquibus inseparabilis stipatio est, ab aliquibus minime inseparabilis, sed uel ut plerunq; simul adest, uel ambigua forte, uel raro. Inseparabilis stipatio est iis qui ex aluminosa aqua, uel atramentosa, uel tali quapiã alia, aut ex frigore, aut leui obstructione febricitarunt. Plurimum uero iis adest, qui ex ustione febricitant. Ambigua forte, iis qui ex fatigatione. Quicunq; uero ex ira, uel tristitia, uel uigilijs, uel pertinaci studio, uel cruditate, uel bubone febricitant, iis rarò adiuncta stipatio est. Atq; harum omnium febrium nulla (quod utiq; ex ip

sa

sa sit) ad secundam usque accessionem perdurat, sed intra quatuor & . 20. horas omnino desinit. Aut si quando earum aliquæ (quod tamen rarius fit) longius trahunt, duæ iis accedunt causæ: quæ ipsas solui uetant. Earum una frigus est, qđ uel ex ambiente aere, uel ex unctione quapiā extrinsecus admota proueniat. Altera egregia ista diatritos est, si qui uidelicet hanc transire medicorū inscitia coguntur. q, si & ambiens aer calidus sit & nemo ex medicis qui diatriton suspiciunt, ad ægrotantem accedat feb. quidem post primam accessionem finietur, idq; cum sudore, uel madore, uel transpiratu qui halituosus sit. Aeger autē ubi se liberatum à febre senserit, ad consueta munia redibit, lauans, ungensq; se, aut etiam, si agrestis quispiam monticula sit, his omißis comedens. Ac uulgus quidē, sicuti multa alia, utiq; ab ipsa rerum natura edoctum, melius quam sophistæ agit, ita & in diariis febribus omnia sibi ipsi præstare sufficit, presertim ubi citra ualentem stipationem constitere. Vbi uero cum hac una inuaserunt, qui infortunati sunt in medicum aliquem incidunt eorum qui diatriton efferunt. Qui fortunati, in eum qui ipsos & lauabit, & nutriet, cæteraq; omnia præstabit quibus stipatio soluatur. Sæpe namq; (ceu dicunt est) ex leui obstructione cum cutis latente densitudine, quæ uel ex uitiosa lauatione, uel alio

quopiam est contracta, diarijs nonnulli febribus sunt correpti. Quo tẽpore nisi quis celeriter obstructionem summouerit, in plurium dierum febres transeunt.

GALENI DE DIFFErentiis febrium liber. II.

DE FEBRIVM DIFFERENTIIS ex humorum putredine, & de reprobatione ponentium omnem febrem putridam generari ex abundantia choleræ. Cap. I.

Lau.



SEQVITVR ut de differentia febrium ex humorum putredine infestantium disseramus: id prius de eis admonentes, minime sufficere (ut quidam uoluerũt) ad generationem febrium augeri atque exuperare humorem biliosum, quem alii pallidam, nonnulli flauam nominant bilem.

AT illud supereſt, ut febrium differentias, quæ in humoribus accenduntur, percurramus, ſi hoc unum antea admonuerimus, non ſufficere ad generationem febrium, ſicuti multi opinantur, ſi ſolum amara bilis, quam nonnulli pallidam, nonnulli ruffam appellant, augeatur. Leoni.

COMMEN. 77.

CVM in primo lib. Gal. oſtenderit quæ ſint genera febrium, & unde ſummitur eſſentialis differentia, & poſuerit cauſas illorum generum, & inditia duorum generum febrium in generali & ſpeciali, hecticæ ſcilicet & diariæ, & tertij generis ſolum generalia ſcilicet putridæ. In hoc ſecũdo libro intendit ponere eius inditia ſpecialia, & ideo primo dicit ſupereſt ut febrium differẽtias, quæ in humoribus accenduntur diſſeramus. Anteq̃ autem onſtendat quæ ſint hæ putridarum differentiæ ſeu ſpecies, quarum indicia debemus cognoſcere remouet quorundam opinionem, fuit enim ueterum quorundam opinio, non fieri putridas niſi ex abundanti humore bilioſo, quẽ quidam pallidam, quidam flauam bilem appellant. Eam etiam apud medicos dici ruffam, dixit primo de criſibus cap. 12. & non eam eſſe rubeam, ut Auic. prima primi. Ait enim, Amara bilis aliquando ruffa apparet, aliquando flaua, & ſæpius pallida tibi uidebitur. Et differunt ruffus

Humor bilioſus, dici poteſt flaua bilis ruffa, et palida.

color ruffus, et flauus, quomodo differãt.

color, & flauus, quoniam alter magis ad album, alter ad splẽdidum uergit, Nã & amara bilis aliquando ruffa apparet, aliquando flaua, sæpius autem & pallida tibi uidebitur esse, siquidem albior, & turbullentior facta sit ruffescit, si uero splendens & purior sit flauescit. Nam quod ueluti ruffum est, si splendorem assumat, bilem reddit flauiorem, quantum uero ruffum flauo est albius, tãtum illo pallidum, quãto rursus minus albũ est flauum, quã ruffum, tantum flauo ruborum. Quare & sanguinis color nõnunquã flauior existit, nonnunquã uero magis rubẽs apparet. Quare & sanguinem ipsum, aliquando flauum, aliquãdo rubeum dicunt, nunquã uero sanguis maxime flauus eundem habet cum bile ad summum etiam flauascẽte colorem, sed est illa quidem flauior, sãguis uero omnino rubidior. Nam qui apprime flauus est, color medius est exquisite inter bilem ac sanguinem cum secundum naturam se habuerint. Quare si uterq; humor in ipso coniungatur, nunquã fiet exquisite flauus, sed se ipso tamẽ flauus magis. Hæc igitur causa est ut appellationes confundantur. Et decimo simplicium cap. de fele dixit. Didicisti porrò ex more non tantũ medicis, sed et latinis omnibus bilem flauuam absolute efferri bilem, tanquam sub audituris qui audiunt coloris cognominationem. Atram uero non simpliciter bilem nuncupari, sed cum addito

Sanguis Aliquando flauus, aliquando rubeus.

Quare nomina sic cõfundantur.

nem

nempe hoc totum atram bilem. Sed & quòd flauam bilem nonnunquã pallidam cognominant nostri. Et q, in uesica iecoris interdum pallidam interdũ flauam in consecutionis animalium conspicimus. Audisti porrò flauam tanto esse pallida calidiorem, quanto & crassiorem, nam seroso recremento flauæ bili commixto, pallidam constitui contingit, sicut & flauam plusculum excalefactam consistentia reddi crassam, colore autem flauam, quin et in animalibus apparet, flaua quidem his quæ magis sunt calida, quæ uero minus pallida. Et Auic. dixit secunda primi doctrina tertia summa secũda cap. secundo quòd color croceus qui similatur capilis croci est color, quem medici uocant rubeum clarum.

q. gen̄ pallida bilis

TEX.

OMNES enim arquati maxima sic afficerentur febre, quibus copia talis bilis in toto corpore continetur: sed haud quaquam febricitant prius, quam alia quædam causa concurrat. De qua paulo post agetur. At vero absurdum est in quartana, & quotidiana febre exquisita colligi amaram bilem existimare, quemadmodum in tertiana, atq; causo. Ecõtrario. n. in quotidiana & quartana febre, neq; uomitus biliosus, neq; sudor, neq; urina, neq; de Lau.

iectiones videtur biliosę: pręterea nec quicquā aliud quod præcessit, aut simul adest eis, subscribit. Febris enim tertiana parte plurima consistit in corpore natura bilioso & ī ętate uigoris, quę ē omniū ætatū maxime biliosa, & æstiuo tēpore maxime, quo talis humor exuperat. Itidē in regione calida & sicca tēperamēto & cōditione ambiētis aeris tali, & vita non otiosa, ac desidi plurimum, sed in labore, cura, vigilijs, æstu & victu parco, eoq; calido & sicco. Quin & immoderatus usus medicamētorum calefaciētium & exiccantium cōmittit febrē tertianam. Quotidiana vero econtrario penitus efficitur in natura pituitosiore, ac tēpore hyberno, & conditione frigida & humida, senibus & pueris potius, in regione frigida & humida, & vita otiosa simul cū repletione, maximeq; quoties post cibum lauantur: ac multo magis, vbi ipse cibus pituitosior natura existit. Sed neq; vomunt tales biliosum humorem, neq; deijciunt, neq; sudant, quemadmodum in tertiana febre. Hæc enim ex flaua bile putrescente fieri solet: quotidiana uero pituitosum humorem subsequitur, quo modo quartana melancolicum. Sic nanq; natura corporis magis melancholica, & ætas inclinans, &

au-

autumni tempus, nec non omnia his proportionalia in cibo potuq́;, & toto victu, frigida & sicca temperamento, febrem gignunt quartanam.

SIC enim omnes qui morbo regio laborant, in maximas inciderent febres. In eis siquidem huiuscemodi humoris magna in toto corpore copia redundat, non tamen febricitant, nisi aliqua alia accesserit causa, de qua paulo inferius dicemus. Absurdũ etiam putare in quartanis, & quotidianis febribus, quæ exquisitæ sunt tales, aceruari bilem amaram, non secusq́; in tertianis, ac febribus quæ ab incendio causones appellantur. Nam ex aduerso in quotidianis febribus, atq́; quartanis, neq́; uomitus biliosi, neq́; sudores, neq́; vrinę, neque excrementa aliqua uestigia amarę bilis ostendũt, preter id quod neque aliquid ex his quæ antecesserũt, aut simul adsunt eiusdem humoris præbet testimonium. Nam tertianæ quidem febres magna ex parte in corporibus fiunt, in quibus naturalis habitus ad bilem accedit, atq́; in consistẽtium ætate, quæ omnium maxime biliosissima est, tempore etiã ęstiuo pręcæteris, in quo huiuscemodi humor dominatur, in locis preterea, quæ calidam atque siccam habent

Leoni.

et est probado

temperaturam, ac in simili aeris ambientis qualitate, vita etiam non otio atque quieti dedita: sed in laboribus, curis, uigiliis, solis incendiis, & ciborum parcitate assueta, eorum deniq; calidorũ atq; siccorũ usus: pre terea medicamimum calefacientiũ atque exsiccantiũ immodicus usus febres tertianas faciliter afferunt. Contra uero quotidianæ febres naturis in quibus pituita superfluit, sunt familiares, atq; ex omnibus ãni diuersitatibus, in hieme precipue, atq; somni tẽporum statu frigidiori, atq; humidiori, in ætate senili, ac puerili, in locis frigidis, atq; humidis, uitaq; ociosa, quã crapulæ comitantur, ac tum præsertim, quũ post cibos balneis utuntur, ac multo etiam magis, cũ ipsi cibi naturam pituitosam habuerint, generantur. Nq; etiã hi amaram euomunt bilem, neq; per uentrẽ inferiorẽ, aut sudores excernunt, qđ in febribus contingit tertianis. Hæ si quidem flaua bile putrescente fieri consueuerunt. At quotidianæ ex pituita, quemadmodum quartanæ, ex atra bile, originẽ habent; sic igitur & corporum naturã sequuntur ad atram bilem procliues, atq; ex ætatibus, maxime declinantem, ex anni uero temporibus, autumnum. Sic & reliqua omnia quæ his proportione repõ-

dẽt,

dēt cibi potusque, ac uictus uniuersus frigidus ac siccus quartanis febribus originē p̄stāt. COMMEN. 78.

Impugnat autē Gal. prædictā opinionē ostēdēs q̄, nō sēper pp augmentū choleræ fit febris. Nam si ita esset tūc oēs arquati. i. qui morbo regio laborāt quibus copia talis bilis in toto corpore cōtinetur, maxima febre afficerētur, hoc tamē est falsum, quoniā ipsi nō febriūt nisi prius alia quædā cā cōcurrat, de qua paulo post dicetur, et ē putredo. Et sic nisi illi humori superueniat putredo nō potest ex eius augmēto, et multitudine febris fieri. Secūdo ostēdēs q̄, nō omnis feb. fit à flaua bili, quēadmodū tertiana, & Causon. Nā in quotidiana & quartana feb. neq; uomitus biliosus, neq; sudor, neq; urina, neq; deiectiōes biliosæ uidētur, neq; aliud qd̄ precessit, aut simul eis adē, hoc testatur. Et hoc declarat quoniā tertianæ ut plurimū fiūt in corpore natura bilioso, et in ætate uigoris: q̄ ē omniū ætatum maxime biliosa, et æstiuo tēpore quo talis exuperat &c. quotidiana uero econtrario penitus efficitur, quoniā in natura in qua pituita supfluit, & tēpore hyberno, conditiōe frigida, & humida, senibus & pueris, &c. et neq; uomunt tales humorem biliosum, neque deijciunt, neq; sudant, quemadmodum in tertiana febre. Quartana uero melancholicū subsequitur humorem, & naturā melancholicā, & ætatem: & tem

ætas uigoris omniū ætatū maxime biliosa.

pus autumni, & omnia his proportionalia, & totum est clarum. Et hæc omnia quæ hic ponit sũt signa sumpta à rebus naturalibus, & eis anexis, & rebus non naturalibus, & eis anexis. Et est sciendum secundum Gal. *in de ratione uictus priuatorum com. 7. q. quinq; sunt ætates, puerorũ, quæ calida, & humida est, florentium seu adultorum, quæ est calida, & sicca.* Deeclinantium *quæ est sicca, & frigida. Senum quæ est frigida, & humida ob indigestionem, frigida uero, & sicca, quantum ad membra. Et quæ inter pueros & florentes media consistit, ut puberum.* Et *adolescentium, quæ temperata est.* Pueritiæ *ætas durat à principio natiuitatis usq; ad. 14. annum, adolescētiæ à. 14. usq; ad. 25.* Iuuentutis, *et dicitur flos ætatis, à. 25. usq; ad. 35.* Consistentiæ *à. 35. usq; ad. 49.* Postea *est ætas senectutis quæ in primam diuiditur, & secundam.* Prima *durat à. 49. usq; ad. 60. secunda á. 60. usq; ad finem uitæ.* Distinctionem *habetis ab* Hippo. *&* Gal. *prima aphor. 13. & tertia á. 24. apho. usq; ad finem. Et ibi diuidit* Hyppo. *pueritiam in quatuor ætates, in infantiam, quæ tendit usq; ad. 2. annum, et dentium plātatiuam usq; ad quintũ annum, & mediam, quæ usq; ad. 12. aut. 13. annum aut. 14. progreditur, & appellatur ætas concusſionis. Postea est ætas pubescentiæ emisſionis seminis.* Et *dicit* Gal. *ibi cõ. 27. q. pubertatis ætatis non est unus certissimus*

ter

Quinq; ętates

Pueritiã diuidit Hippo. *in quatuor ætates.*

terminus ob caliditatẽ & frigiditatem tempera turæ, nam calidi citius, frigidi uero tardius pube ſcunt. Et. 6. de tuenda ſanit. prope principium inquit. Nec tamen ẽ has ætates annorũ numero circunſcribere, quemadmodum nonnulli fecerunt niſi forte in latitudine quadam, pubeſcere qui dem incipiunt aliqui ubi. 14. annum expleue runt, quidam uno poſt ano, aut etiam amplius. Ini tium uero declinationis nonnulli habent ſtatim à 30. anno, nonnulli poſt. 5. & . 30. & robur omni= bus minuitur poſt ipſam ſummi uigoris ætatem, non tamen, inquit, hi ſanitatem amituunt quam= uis minus hanc, quam ante laudabilem habent & hanc habẽt non ſolum uſq; ad initium ſenectutis, uerum etiam ipſa ſenectute tota. Quæ ipſa quoq; quibusdam naturalis morbus eſſe uidetur. Et uo= cat Gal. ætatem á. 35. anno uſq; ad. 49. ætatem cõ ſiſtentiæ, non quia in ea non ſit caloris declina= tio, sed quia parua & inſenſibilis. Medicus au= tem non iudicat rem ſecundum ꝙ eſt, sed ſecundũ ꝙ ſenſui apparet, hoc autem cognoſcitur, quia hi in hac ætate non æque bene reſiſtũt cauſis ægro tare facientibus ſicuti iuuenes. Et propterea philoſophi ſolũ diuidunt ætatem in duas, in ætatẽ augendi, uſq; ad. 35. annum, & diminuendi, à. 35. infra. Sed aliter diuiſit has ætates Auic. prima primi. Nota ꝙ Auer. tertio colliget cap. 4 aſſerit tertianam febrem non ex cholera, sed ex cho=

Quare ætas ab ãno. 35 uſ q; ad. 49 dicitur ætas conſi ſtẽtis.

ætatis di uiſio ſe= cundum philoſo= fos.

Auerois opinio đ febr̃ ter tiana.

lerico ſanguine generari, dicens. Et debes ſcire. quòd nõ eſt in homine cholera abſoluta, ita ut ſit pars membri hominis excepta cholera quæ ſtat in ſaculo fellis ſecũdum quoſdam. Sed natura expellit eam à membris ſanguineis quando ſeparatur ab eo, & propterea ẽ impoſibile opinari ꝙ ſubiectum febrium tertinarũ ſit cholera abſoluta sed eſt sanguis aut humiditas in qua dominatur cholera, propterea poteſt recipere digeſtionem et reuerti ad ſuam naturam, quoniam non eſt denudatus à ſua forma ſpecifica. Sed quando ſeparatur ab eo cholera abſoluta, in continenti expellitur á natura. Et ſi ſeparetur ab eo res quæ habet poſibilitatem recipiendi digeſtionem, nutriẽtur ex ea membra, & non eſt posſibile ut cholera recipiat aliquam digeſtionem, quoniam nõ eſt poſibile illi rei quæ tranſiuit terminum decoctionis, ut redeat ad terminum decoctionis, ſicut non eſt poſibile ut aſſum reuertatur ad elixum. Neq; etiam in ea eſt aliqua pars ex qua posſint aliquo modo mẽbra nutriri. Et hoc dico de naturali, ſed ſi ſit de naturali, quãto plus de non naturali, hec Auer.

TEX.

Lau. ET ob eam rem præcedens eas rigor nequaquã ſimilis eſt: ſed in tertiana quaſi pũgens ac uulnerãs ſenſum, efficientem cauſã indicat, in quar tana autem quaſi refrigerans. Sed de forma rigoris libro de cauſis ſym-

Rigor in tertianis quaſi pũ

ſymptomatum diffinitum abunde iam eſt, ubi etiam de eiuſdem generis febrium differentia eſt proditum.

gens & feries, Leoni.

QVARE & rigor qui utrunque genus febris antecedit, haud quaquam ſimilis eſt. At in tertianis quidem cauſam à qua prouenit, rei quodamodo pungentis ac ferientis, ſenſum repreſentat, in quartanis autem ueluti refrigerantis. De ea autem quæ eſt rigoribus forma, inter cauſas accidentium abunde expoſuimus. Vbi etiam eiuſdem generis febrium diximus differentiam.

COMMEN. 79.

PONIT *aliud ſignum quod in his febribus eſſe ualde diuerſum oſtendit, & eſt rigor eas antecedēs. Hic enim in tertianis quaſi pungens ac uulnerans, efficientem cauſam indicat, in quartana autem quaſi refrigerans. Vnde ſecundo de symptomatum cauſis. In quartanis ſuccus ex calido frigidoq; mixtus rigorem excitat, quipe atra bilis ſuapte natura frigidus ſuccus cenſetur. Vbi uero adeo putris effecta eſt ut febrim inducat, quanta fuerit putredo, tantus erit & calor. Et ſic cauſa omnium illarum febrium non eſt tantum humor cholericus. Et de forma rigoris dixit in ſecundo de cauſis symptomatum ubi etiam & de differentia eiuſdem generis febrium. Et in lib. de rigore, tremore, & ctigatione, & ſpaſmo cap.*

sexto ita scribit. Pluries recolo me dixisse, quod paroxismus febris in quibusdam incipit cum rigore. In quibusdam uero aliis cum horrore. In alijs uero cum frigore solũ. Et inuenitur etiam istud in libris medicorum communi usu narrari, ita quod quando corporibus accidit frigus in principio paroxismi febris sine agitatione & excussione notabili non accidit eis rigor. Et hoc quia istud accidens in principio febris oportet intendi, ad hoc ut uocetur rigor, & cum hoc sit motus inæqualis in toto, & sine uoluntate, his enim deffi-cientibus non est rigor. Sed si superficies apparens corporis ullo modo ne dum inæqualiter moueatur, typus uocatur frigus. Si uero superficies corporis moueatur motu inordinato, & hirsutatur in principio paroxismi præter hoc quod totum corpus moueatur insimul, uocatur horror, & horripilatio. Et est accidens quod accidit soli cuti Quando uero dicimus corpora sanorum rigere, quando accidit ei frigus, utimur nomine rigoris preter istam intentionem, extendendo ipsum ad omnem frigiditatem nociuam corpori accidentẽ Quando uero rigor causatur ab ægritudine, non sufficit eum absolute uocare frigiditatem, immo oportet quod ei turbatio corporis totius adiungatur. Et hoc iam illi addiderunt qui dixerunt rigorem esse frigiditatem cum tremore. At tamen nõ proprie locuti sunt, conueniebat enim eos non nominare

Paroximus aliquando cũ rigore ĩcipit, aliquãdo cũ horrore, aliquãdo cũ frigore solum.

Rigoris ratio, frigoris, horroris, et horipilationis.

Rigor aliquãdo ꝗ frigore

nare tremorem, sed potius ſubleuationem inuoluntariã, aut cõcuſionẽ, aut agitationẽ, aut motionẽ, aut q̃ inueniſſet ei nomẽ, et alia his nominibus ſimilia, & hoc quia nomẽ tremoris eſt nomen alterius accidentis. Typus uero eſt quid comune ad omnia illa tria. Aliquando tamen Doctores medicinæ his terminis, rigor, typus, horripilatio, frigus, abutuntur, ſumendo unum pro reliquo. Vnde aliquando omnis typus cõprehenditur ſub rigore ut in aphoriſmo quartæ particulæ. 63. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur. Et aliquando rigor pro frigore ſumitur, & aliquando pro horipilatione et contra, ut infra in hoc libro. Eſt autem rigor, motus non penitus extra naturam, ſicut ſpaſmus & palpitatio, ſed motus partim naturalis et partim contra naturam, Secundo de cauſis sympto. cap. quinto. Naturalis, quia ab expulſiua uirtute procedit. Contra naturam autem, quia res nociua non naturalis excitat ipſum, numerat enim Gal. ſecundo de sympt. cauſis motus duodecim deprauatos, qui ſunt, conuulſio, tremor, palpitatio, rigor, horror, ſingultus, tuſſis, ructus, ſternutamentum, pendiculatio, oſcitatio, & ſtridor, quorum nouem fiunt à uirtute, à cauſa preter naturam irritata. Et duo à morbo ſolum, ſcilicet palpitatio, & conuulſio, tremor uero fit, ubi ſimul coeunt, & morbus, & natura. Nam tremor duo

Typus quid.

Aliquando ſumũt doctores unũ p̃ reliquo, & aliquãdo oĩs typus cõprehẽdit ſub rigore.

Rigor motus p̃tim naturalis, & p̃tim cõtra naturam.

Motus d̃prauati, duodecim.

bus perficitur motibus, uno cum cogitur mēbrorum ob grauitatē ad inferiora repere, altero dū sursum fertur à facultate. Cum enim fortis fuerit facultas, grauitas ei minime dominabitur, cū membrorum à facultate superius tantum eleuetur, quantum inferius grauitate ipsa deponitur. In tremore autem, quia membrum non est forte, ad inferiora delabitur, adeo ut manifeste liceat uidere pugnam inter illa, non permittente facultate deorsum feri membrum, ut in resolutione neruorum fieri solet, neq; grauitate concedente, ut facultas ipsum sublime seruet, ita ut cōsueuerat dū ualebat. Itaq; uicissim facultas nunc uincit, nunc uicitur.

Tremor quomodo.

TEX.

Lau. NEMPE ex eis intermittentes (ita appello eas quæ ad integritatem sensibilem desinunt) ex humore moto ac in omnem corporis partem delato efficiente febrem consistere, continuas uero, ex condito & contento in venis. De quarum cognitione secundo libro de iudiciis docuimus.

Leoni. QVOD ex ipsis quæ quidem sunt intermittentes (ita enim appello quæcunque ad sensibilem infebricitationem perueniunt) ortum habent ab humore febrē generante qui per omnes corporis partes

suo

ſuo motu defertur. In continuis autem, humor in uenis continetur incluſus, de quarum dignotione in ſecundo libro de criſibus tractauimus.

COMMEN. 80.

CVM *prius remouendo quorundam errorem poſuerit differentias putridarum ſumptas à materia. Et cum declarauit quādam eſſe cholericā, quandam phlegmaticā, quandā melancolicam p inditia eas antecedentia. Nunc uult declarare differentias putridarū ſumptas á modo motus illarum. Et primo ponit hanc diuiſionem, q feb. putridarum, quædam ſunt intermittentes, quæ ad integritatem ſenſibilem deſinunt, hæ enim uere aliquo tempore hominem ſine febre dimittunt, quoniam ex humore fiunt moto, & in omnē corporis partem dellato. Et quædam ſunt continuæ quæ ex humore condito & in uenis contento fiunt, de quarum cognitione docuit in ſecundo de criſi. Nota cauſas quatuor ex Auic. prima quarti tract. ſecundo cap. primo, Quare febres aliquæ ad integritatem ſenſibilem deſinunt. Prima eſt quoniam putredo quæ materiæ febris aduenit hora acceſsionis conſumit humiditates à q bus pendebat, & in quibus fundabatur extraneus calor. Secunda eſt quia humiditates per putrefactionem à putrido humore reſoluuntur & à corpore egrediuntur, quoniam non ſunt clau-*

Febrium putrida rū diuiſio ex motu

Cauſæ quatuor quare febres aliquæ ad integritatē ſenſibilem deſinunt.

unde 4 att. 62 [handwritten marginal note, partly illegible]

Secūda.

ſæ & detentæ in uenis, quæ ſpißitudine tunicarū ſuarum prohibeant eas complete reſolui in putridis continuis, ſed per porros carnis faciliter trāſeunt, & reſoluuntur. Tertia cauſa eſt, quia de materia quæ putruit ſolum cinereitas, & terreitas in corpore remanent, quæ non ſunt uehiculū caloris extranei putridæ febris, nihil enim carēs humore, & penitus aridum, putrefieri poteſt, ſicut uidemus de diſpoſitione cumulorum ſtercorū à quibus effluunt, & reſoluuntur paulatim et paulatim putridi uapores, & calor fumoſus putredinalis eisdem inſitus donec fiat cinis totum quod remanet, in quo nullus permanet actualis calor maxime putredinalis. Quarta cauſa eſt, quoniā elapſo paroxiſmo nulla febrilis remanet caliditas in humore per putrefactionem incinerato. Et ideo ceſſat febris uſq; quo agregetur uice alia putredinis humor actu uel potentia ualde propinqua in loco putredinis, ſeu minera ipſius, ubi prius putruit. Duas etiam dat cauſas quare redit febris ex putredine extra uenas poſt eius eradicationem. Prima eſt, quia remāſerūt reliquiæ caliditatis ex putredine prima in loco putredinis. Et iſtæ reliquiæ uel ſunt cinis putredinis prioris habitu calidus, cuius calor ad actū reducitur adueniente ſibi humiditate aliqua nutrimentali uel ſuperflua. Aut ſunt calor quidā preter naturā in membro relictus, & ſibi adhærens, quod fuit minera

Tertia.

Quarta

Quare febris ex putredine extra uenas redit poſt eius eradicationem.

minera primæ putredinis, qui sibi paulatim coat trahit humores ex uicinis locis, & putredini aptat, ſicut in fornace derelinquitur calor igne remoto. Vnde Gal. in fine com. illius quartæ particule apho. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt. &c. In tertianis & quartanis circuitibus, in quibus febres ſoluuntur, & rurſus redeunt, permanet quædam diſpoſitio preter naturam in corpore, à qua ſecundum circuitum, & alię febres et ægritudines generantur. Secunda cauſa eſt, ob inuentionem cauſæ putredinis in materia ſecunda parem inuentioni cauſæ putredinis in materia prima, ut ſi fuerit cauſa putredinis primi paroxiſmi membrum forte mandans membro debili ſuas ſuperfluitates in quo putreſcunt, & febrem generant, ex eadem cauſa poſtquã congeſta erit in membro mandante noua ſuperfluitas mittetur ad debile, ubi faciet febrem modo priori. Vel ſit cauſa inuentionis materiæ primi paroxiſmi congeſtio humorum, uel corruptio alimenti poprij in parte aliqua debili, ex eadem cauſa, poſtquam cõgeſta erit in membro debili noua ſuperfluitas, redibit febris ſimilis priori, nam his duobus modis potisſime fiunt periodicæ febres. Dat et poſtea Auic. tres cauſas ob quas febres ex putredine intra uenas non eradicantur, donec ipſe penitus & ex toto ceſſent. Prima eſt, quoniam reſolutio cõpleta humoris putridi eſt multum difficilis cum

Quibus modis fiũt potiſſime feb. piodice.

Quare febres ex putredine ĩtra uenas nõ eradican

tur, donec ipsæ penitus ex toto cessent.

putredo est intra uenas ob densitatem tunicarum uenarum quibus intercluditur. Secunda causa est 2 quia putredo uel putridus humor in uenis existẽs non resoluitur in quacunq; periodo propter continuationem in quibusdã uenis cum uenis aliis, & putresit omnis res id est omnis humor putrefieri aptus, quæ uicina est ei id est putredini primariæ febris, deinde procedit iterum putredo in uenis uicinis ad uenas alias. Et sic serpit putredo interior de uenis in uenas, donec nõ amplius inueniat humorem aptum putrefieri, & tunc cessat febris penitus, & ex toto resoluta hac putredine. Tertia 3 causa est, quoniam putridus humor comprehensus, & obsessus in uenis, est uehementioris peruentionis ad cor, liberius, & abundantius ei suas communicans fuligines, quàm putridus humor extra uenas habitus. Nam uenę omnes non solum per porros paruos, & occultos, sed per manifestas concauitates, & sibi inuicem, & etiam cum corde confœderatæ sunt, omnes enim sumunt originem á uena cõcaua, quæ cordi transmittit magnum eius ramum, & dextri auri eius implantatus choeret. Auer. etiam quarto colliget cap. uigesimo octauo pares fere aßignat causas horum.

DE GENERALI DIFFEREN*tia Febrium putridarum.*

CAP. II.

TEX.



EBRIVM igitur inter mittentium omnes differentiæ tres existunt: quotidiana, tertiana, & quartana. Ex pituita putri, quotidiana, ex utraq; bile, flaua quidem, tertiana, atra autem, quartana efficitur. Lau.

INtermittentium igitur tres sunt omnes numero differentiæ, quotidiana, tertiana, & quartana. Quotidiana quidem, ex pituitæ putredine, tertiana uero atq; quartana utriusq; bilis: flauæ quidem tertiana, nigræ autem quartana. Leoni.

COMMEN. 81.

DECLARAT *membra prædictæ diuisionis. Et primo species intermittentium, dicens quòd intermittentiũ differentiæ omnes tres existunt, quotidiana, tertiana, et quartana. Quotidiana fit ex putredine pituitę, tertiana ex putredine flauæ bilis. quartana uero ex putredine bilis n*

ex putre dine sanguinis fecalis, fit bilis nigra exquisite, & quartana exquisita

Quid atra bilis & colera nigra

græ, & per bilem nigram intellige hic humorē melancholicum scilicet fecem sanguinis, ex huius enim putredine, secundum impsum quarta aphor. 21. fit bilis nigra exquisite, et quartana exquisita, ut infra dicetur, unde. 3. aphor. com. 22. & quarta com. 21. 22. & 23. & tertio de locis affectis cap. 5. & 14. methodi cap. nono, humorem diuidit melancolicum in naturalē, qui est fex sanguinis, & non naturalem, qui proprie dicitur atra bilis, & cholera nigra. Et hanc solum dicit fieri, aut ex adustione flauæ bilis, aut ex adustione sanguinis crassi. Et febrem quartanam dixit fieri solum ex hac cholera nigra tertia aphor. com. 22. & tertio predictionum com. trigesimo.

TEX.

Lau. CONTINVARVM vero quæ ex flaua bile consistunt, duplex genus est: unū quidem earum quæ synochi, id est, continentes appellātur, quarum omne tempus vna accessio est ab initio usq; ad finem. Alterum, earum quæ nomine generis continuæ dicūt, et multis particularibus circuitionibus continentur.

Leoni. CONTINVARVM autem quæ ex flaua bile proueniunt duplex est species altera earum quæ à continuo feruore synoche appellatur, quarum vniuersum tempus

pus

pus in una consumitur accessione, quæ à principio usq; ad finem pertingit, Altera earum quæ idem cũ genere nomen sortiuntur, & continuæ appellantur, atq; in pluribus circuitibus continentur.

COMMEN. 82.

DIVIDIT *aliud membrum, dicens q; continuarum febrium quæ ex flaua bile consistunt duplex est genus. Vnum quidem earum quæ synochi id est continentes apellantur quarum totum tempus una est accesio ab initio usquæ ad finem. Aliud genus est earum, quæ nomine generis continuæ dicuntur, & multis particularibus circuitionibus continentur. Primi generis sunt febres synochę ob putredinem, hæ enim ex flaua bile secũdum Gal. consistunt, quoniam ex sanguine subtili, ac pingui putrefacto. Et generantur, quando in uasis uniuersis, presertim maxime circa allas, & inguina existentibus calidior sanguis æqualiter exuberans putrescit, quæ quidem carnosis copiam sanguinis, ac densa corpora habentibus, calidoq; excremento repletis plerunq; contingunt quas putredinis notę in urina, & pulsibus, & caloris qualitate apparentibus, peculiariter comitantur. Et ab his, ut ait Aetius lib. quinto cap. de continuis differunt feb. ardentes, quoniam hæ synochæ à putrescente sanguine fiunt, & unam tantum à principio usq; ad finem exacerbationẽ*

Febres synochæ ob putredinẽ, quę

Ardẽtes febres quandã

habent quietem & ueluti remißionē

habent. Ardentes uero febres à flaua bili putrescente fiunt, & alternis diebus excitatæ habent quandam febris quietem, et ueluti remisſionem, & de istis synochis loquens Gal.11.methodi cap. 6.ait, q cum putridis intermittentibus duo habēt communia, uidelicet ex putredine fieri, & multorum esse dierum, & unum cum diariis, cum unicam tantum habeāt acceßionem, ut diariæ. Datur & synocha febris quæ corporibus boni habitus, multi sanguinis, ætatisq; calidioris peculiariter euenit, consistens in calidi sanguinis nondum putridi copia, in quo plus æquo exaugetur calor, cū transpiratio á nimia ebullitione prohibeatur, quē admodum musto in lagenis occluso accidit. Et hanc esse ex diariarū genere dixit Gal. nono methodi cap. secundo & quinto, hæc enim duo habet cum diarijs cōmunia, et sine putredine fieri, & absq; circuitu. Tertium uero commune non ē, cū subinde ī quintū porrigatur diē. Et has febres ait, synochos appellant, nō usi græco nomine, sed putantes potius solæcismum committendum, quā speciem ipsarum sine nomine linquendum. Secundi generis sunt febres continuæ, quæ à flaua bili putrescente fiunt, quæ in suis excrescentijs inter mittentibus proportionatæ, de quibus ait Paulus lib. secundo cap. 26. q non ante ad integritatem terminantur, quam ex toto fuerint solutæ, & si inclinatio aliqua sensibilis appareat. Quum autē

Synocha sine putredine, quæ.

Synocha ex genere diariarum.

Cōtinuæ quæ nomine generis cōtinuæ dicūt.

nulla

nulla accidit quæ sensibus queat percipi, hæ quo q; ex ardentium genere habentur, sed acrimonia ab ipsis uariat. *Quæ ex generẽ ardentium,*

TEX.

CAETERVM continuarum differentiæ oẽs, tres existũt. Quædã.n.earum ab initio usq; ad finem ęqualis persistit, quædam paulatim crescit, quædam paulatim decrescit. Ac non nulli primã nominant homotonon, & acmasticam, id est, æqualiter affligentem ac uigẽtem, alteram anabaticam & epacmasticã, id est ascendentẽ atq; increscẽtem: tertiam uero peracmasticam id est inclinantem appellant. Lau.

EARVM igitur quæ synochę dicũt, tres sunt oẽs numero differentiæ, nã quędã earũ a' principio usq; ad finẽ ꝑdurãt ęquales, q̃dã paulatim augẽtur: tertia species paulatim decrescit. Vnde & nõnulli primas quidẽ homotonas atq; augmasticas: hoc est in eodẽ statu & uigore perseuerantes nominarunt: secundas anabaticas atque epaugmasticas, hoc est assurgentes atque inualescentes dixerunt. Tertias autem paraugmasticas, hoc est decrescentes appellarunt. Leoni. *Homotona quid, Et quid epaugmastica, Et paraugmastica.*

COMMEN. 83.

DIVIDIT *primũ membrum prædictæ diuisio*

dicens; q synocharum quedam à principio usq; infinem permanent æquales, quædam paulatim continue augentur, quædam continue minnũtur. Eandem ponit diuisionem secundo de crisi cap. 6. & nono methodi cap. quarto, dicens hanc continentem ex humorum putredine febrem, & quæ aßidue decrescit uidimus. Multas uero alias continentes conspeximus, quarum aliæ crescentes, aliæ similem tenorem seruantes erant, illas epacmasticas, has acmasticas, uel homotonas græci uocant. Aliæ, ceu quam modo memorauimus, decrescentes, quas paracmasticas dicunt. Aliæ rursus in primo die putredinis notas habuerunt. Aliæ in tertio, aut certe ad summum in quarto. Et causa huius diuersitatis habes á Gal. nono methodi cap. tertio, & ab Auic. prima quarti tract. secundo cap. de feb. sanguinis. Nam si plus continue de humore à quo febris dependet resoluatur, quam putrescat, febris continuæ diminuendo procedit. Si autem econtra, plus de humore putrescat, quã resoluitur, febris augendo procedit. Sed si illa æquantur, feb. æqualiter permanet. Et in Synocha sine putredine, dicendum, q id accidit prout maiores, uel minores transpirationes fiunt, iuxta rariorem, aut densiorem patientis corporis habitum. Distingue autem tempora in his penes cõ coctionem materiæ, nam ut dicit Auic. prima quarti tract. primo cap. de horis febrium tempus

nota causã diuersitas.

Quomodo tẽpora in predictis distinguenda.

prin

principii in eis occultatur, & in apoplexia, & epilepsia. Nam ex ueloci eorum aduentu, quandoq; ita cito incipiunt cum uiolentia accidentiū ut carere penitus principio uideantur, & mox in statu esse. Habent tamen principium aliquod teste Gal. in libro de quatuor temporibus morbi cap. quarto ubi ait. Cognoscere autem morbos interdum aperte licet, aliquando obscure, uel etiam prorsus diu ignorantur. Hinc quidam statim ubi uigent, inuadere uidentur, quod ex eorum numero est, quæ fieri non possunt. Neq; enim synochos febris protinus à uigore quandoq; inuasit, uerū á primo insultu usq; ad perfectissimum uigorem horis uel quatuor, uel certe tribus peruenit inde prorsus æqualis sibi permanens, continue ad iudicium properat. Declarat id & in apoplexia & in accessione comitialis morbi, dicens. Sed neque repente adeo inuadentem statum apoplexiá dixeris: quoniam tale adamussim non est, sed breui tempore, & principium, & ascensum percurrit, non tamen caret principio, nec statim perfectissime inuadit, quemadmodū nec comitialis morbus accessio. Nullus siquidē tā subito symptomate corripitur, ut ij quibus ceruix detrūcatur, quāquam horum quoq; sectio primū aliquod tempus habet, & secundum, & tertium, & quartum ut si chirurgus rem quanlibet diuidat. Consequēter aliliter respondet de apoplexia & de comitialiis

Quare tempus principij in predictis, apopolexia, & epilepsia occultatur.

per

morbi acceßione, q mox in statu sint, & principio careant, ob hoc q casus in apoplexia & morbo comitiali subito contingens non est morbus, sed morbi symptoma, scilicet obstructionis uentriculorum cerebri paulatim ex repletione inductæ dicens. At enim si uis, concedamus sine temporis spatio comitialem attonitamq; concidentiã fieri cataptosin appellant, ut quod ab initio proposui, recenseam, hanc etenim cataptosis symptoma eorum est, morbus autem non est, uerum corporis aliqua dispositio dicenda, sicut ostensũ é et si uel generatæ ipsius, uel increscentis notã nullam habemus. Ideo sequẽs sermo non peruertitur quo omnem morbum neceßario per ascensum ad uigorem peruenire dicebamus. Occultatur etiam quandoq; principium morbi ex paucitate symptomatum. Quandoq; ex breuitate morbi, ut in exacte acutis, et ueloci apparitione signorum digestionis. Vnde primo de crisi cap. decimo septimo. Acutarum uero ualde ægritudinum principium est breue ualde. Et illud ideo, quoniam si uideris in primo die ægritudinis signum concoctionis apparere in urina, tunc ægritudo illa iam egreditur à termino principii, ita ut forsã aliquis existimet, q non sit morbi principium omnino. Verum hoc est inconueniens, & illud ideo, quoniã nõ est possibile ut perueniat ægritudo ad finẽ suum nisi iã inceperit, deinde auseatur donec

Casus in apoplexia non morbus, sed morbi symptoma.

Quando pricipiũ morbi occultatur

per

puẽniat ad statũ suũ. Verũ tamẽ quandoq; est tẽpus cuiusq; duorum. s. principij & augmenti in ultimo fine abreuiatiõis, adeò ut perueniat ægritudo ad finem sui status in primo die morbi.

TEX.

CONTINVARVM porro duę differentiæ primæ existunt. Nam aliæ tertio quoque die tantummodo habent accessionem, alię die intermedio alteram inferunt accessionem. Atque hæ nullum modũ peculiare obtinẽt. Febrem autem tertio quoque die accedentem, ego quidem nomino tertianę finitimam: non tamen prohibeo, si libeat, aliter appellare, modo serues in rebus ipsis differentiam. Alia.n. est natura, quoties desinunt ad integritatem, alia quoties ad inclinationem febrilem finiuntur febres continuæ alternis diebus accessionem habentes. Et ad hęc vbi in medio altera fuerit accessio, natura quædam diuersa est: sed nullam ex his semitertianam appello, non tamen prohibeo ita nominare volentes, si id vnum mihi caueatur ab eis, vt nullum febris genus omittatur, sed vnumquodq; deinceps dicatur, quẽadmodum ego nunc in hoc libro facere institui. Ex continuis enim quę in die medio accedunt, quædam in forma quotidiana procedit duas acces-

Lau. *Diuisio cõtinuarum quæ nomine generis continuę dicũtur.*

In hoc libro nullũ genus feb. omittitur.

ſiones ſimillimas inuicem efficiens: quæ-
dam vero diſsimiles habens duas acceſsio
nes, primæ quidem tertiã ſimillimam obti
net, ſecundæ vero quartam, in forma dua-
rum tertianarum procedens: ſed hæc ex bi
le potius: illa ſingulis diebus ſimiliter acce-
dens, ex pituitoſo humore conſiſtit.

Leoni. CONTINVARVM vero duæ ſũt primæ differentiæ, nonnullarum quidem, quæ ſingulis tertijs diebus inualeſcunt: aliarum vero quæ die intermedio alteram faciunt acceſsionem. Hæ igitur nullum prẹcipue obtinent nomen. At quæ tertio die inualeſcunt, ego quidem nominare cõſueui tritæophyes, hoc eſt tertianarum naturam referens, nõ tamẽ prohibeo quin pro ſuo quiſq; arbitrio alterum eis nomen imponat, modo rerum obſeruet differẽtiam. Alia ſiquidem eſt natura, quum ad infebricitationem terminãtur, alia quũ in declinationem febrilem deſinunt hæ quæ per tertiam diem febres accenduntur, nullam tamen ex his emitritæum voco. Non vero autẽ ſi quis velit ita nominare, modo hoc tantum ab eiſdem obſeruetur, vt nullã eorum ſpeciem prẹtermittant, ſed omnes deinceps, quemadmodum ego nunc inſtitui recenſeantur. Nam quæ in die intermedia

Feb. tritæophyes.

faciunt

faciunt accessionem continuæ, nonnullæ quidem in quotidianarum figura progrediuntur, duas inuicẽ accessiones simillimas facientes: nõnullæ vero duas dissimiles habentes, primæ tertiam omnino obseruant, secundæ autem quartam in figura duarum tertianarum, progredientes: hæ igitur ex bilioso magis, alteræ uero quæ singulis diebus similem accessionem faciunt, ex pituitoso magis humore consistunt.

COMMEN. 84.

DIVIDIT *continuã, quæ nomine generis continua dicitur, dicẽs, q̃, duæ sunt primæ species earum: Nam quædam earum sunt quæ tertio quoq; die inualescunt. Et hæ sunt febres quæ a flaua bili intra uenas putrescente fiunt, ut continuæ quæ proportionales de cholera communiter nuncupãtur, & febres ardentes, quarum duo genera esse dicit Alex. Tral. lib. 5. quorum alterum legitimum & exquisitum, ex bile flaua gignitur: alterum spurium & illegitimũ, ex pituita salsa. Alia uero sunt quæ die intermedio alteram faciunt accessionem, et hæ sunt quotidianæ à phlegmate intra uenas putrescente, quarum est infirmum continue affligere, & omni die uersus horam phlegmatis, ut plurimum inualescere. Et de continua quartana nihil dicit, quoniam ipsa raro accidit, ut docet experientia. Nec deest ratio, quoniam*

Duo genera febris ardentis.

Quotidianæ, quæ.

Quare hic nihil de quartana.

superfluitas melãcolica ualde pauca est, ut dicit Gal.5.de usu par.c.6. Et facilius putrefit in porris mẽbrorũ propè exteriora, q̃ in uenis amplis mẽbrorũ interiorũ: quia cõiter magis in porris conculcati solet quieta ibi manens, minusq; euentati, et negligẽtius à natura seruari. dicit postea, q̧ hæ feb. quæ omni die accedunt nullũ peculiare nomen habent, & q̧ febrẽ. 3. quoq; die accedentẽ consueuit tertianæ finitimam nominare, aut tritæophyes, secundũ aliã literã. i. tertianarũ naturam referẽs etc. Et subdit, q̧ harũ feb. quæ alternis diebus accessionẽ habẽt, alia est natura cũ ad infebricitationẽ terminãtur, et cũ in declinationem febrilẽ desinunt, sicut cũ sunt continuæ. Et præter has adhuc q̃dã alia natura est earũ quæ die intermedio habẽt accessiões, et intelligit phlegmaticas, & duas tertianas. Et nullam harũ dicit uoco emitriteũ, seu semitertianã: tamẽ nõ prohibeo si quis uelit ita nominare, modo hoc obseruet. ut nullã earũ spẽm prætermittat. deinde dicit q̧ continuarũ, quæ in die medio accedunt, nonnullæ in forma quotidianæ procedũt duas inuicẽ simillimas accessiones faciẽtes, nonnullę uero duas habentes dissiľes, tertiam primæ siľimã, et quartã secundæ in forma. 2. tertianarum procedẽtes, ob diuersitatẽ materię ad putredinẽ motę. Et hæ ex humore bilioso, illæ uero q̃ singulis diebus siľem accessionẽ faciũt, ex pituitoso magis cõsistũt.

Duæ tertianæ ob diuersitatẽ materiæ ad putredinẽ motæ.

TEX.

TEX.

PORRO tertium aliud genus est feb.cõtínuarũ raro eueniens, quoties accesſio in forma quartanæ circuitionis procedit, nequaquam deſinens ad integritatem. Lau.

EST & tertium genus febrium continuarum, quæ per raro tamen eueniunt, quarũ acceſsiones quartanarum figuram progredientes oſtendunt, neque in infebricitatione terminantur. *Quarta na cõtinua, quæ* Leoni.

COMMEN. 85.

ALIVD *genus continuarum proportionaliũ, raro tamen eueniens, eſt febrium quarum acceſſiones quartanarum figuram oſtendunt nequaq̃ anteq̃ ex toto ſoluantur in infebricitationem deſinentes: Quintanam uero liquido non uidiſſe ait inferius, cap. 5. neque alium circuitum qui ultra quatriduanum protenderetur. De his etiam febribus quæ nomine generis continuæ dicuntur, ita ſcribit. 2. de Criſi, cap. 6. Voco autem febres continuas idem habere genus cum ſingulis intermittentibus, cum tertiana quidem exquiſita: exquiſitam ardentem: cum quotidiana uero, eam quæ quolibet die facit acceßionem ſed, nunquam deſinit in infebricitationem: ſic et cũ quartana, illamq́;. 4. quoq; die ſimiliter: nã exquiſita feb. ardens, cũ omnia alia ſeruet exquiſite tertianę iditia, eo ſolo differt, q neq; cũ rigore inuadit,*

Febr. ardens exquisita, neq; cũ rigore inuadit, neque ad infebricitationẽ desinit.

neq; ad infebricitationem desinit. Quæ uero quotidie acceßionem facit quando & tempus anni: & constitutionem: & ætatem: et naturam corporum: & regionem: & uictus rationem antecedẽtem: ac præterea pulsuum formã; caloremq; eundem habuerit cum exquisitis quotidianis non peruenerit autem ad infebricitationem idem genus cum illis obtinet: eodem modo, & quæ quarto quoque die acceßionem facit sine ulla media interposita febris quiete, eiusdem est generis cum quartana: & palam est q neq; rigor in ea accesßionis antecedit: neque sequetur sudor, sicuti neq; in febre ardenti fit horum neutrum, neque statim ab initio, neque deinceps usque ad crisim fieri poßibile est.

TEX.

Lau. ACCIDIT autem, quemadmodum febris tertio quoq; die accedẽs, interdum duplex ac triplex: ita etiam hæc nõ solum duplex, sed etiam triplex: Sed hi febriũ implexus. lib. de typis commodius indicantur.

Leoni. SICVTI autem febris tertiana aliquando fit duplex, aliquando triplex: ita & hęc nõ modo duplex, sed etiam triplex euadit. Hæ quidem febrium complexiones sunt eius quæ de typis, id est de febrium figuris propriæ tractationis.

COMMEN. 86.

IN

IN tribus quartanis tres ſunt diſsimiles acceßiones: quarta ſimillima primæ: quinta ſecundæ: & ſexta tertiæ. Nota differentiam ſecundum cõmunem modum loquendi medicorum inter ſimplicẽ tertianam, & duplicẽ, aut triplicem, & inter duplicem, & duas: & triplicem quartanam, & tres quartanas. Dicitur ſimplex tertiana, quãdo a materia fit cholerica extra uenas in uno tantum loco putreſcente: dicitur uero duplex quando fit à cholera eiuſdem denominationis in duobus diſtinctis locis putreſcente: exẽpli gratia. Cholera pura aut nota in uentriculo, & epate putreſcente. dicuntur uero duæ tertianæ aut plures, quãdo nõ eiuſdem ſunt denominationis, ut quia una eſt exquiſita, à pura cholera, & alia nota, aut minoris famæ. Et ita de quotidiana & quartana dicunt.

In tribus quartanis, tres diſsimiles acceſsiones.

Differentia inter duplicẽ, & duas tertianas inter triplicem quartanam, & tres quartanas.

DE NOTIFICATIONE FEB. TERtianæ ſimplicis. Cap. iij.



FEBRIVM autem ſimpliciũ ex humoribus infeſtantium, ſimplices differentiæ tot numero ſũt, quot proxime docuimus. Ex earum autẽ permixtione aliæ quędam efficiuntur, de quibus deinceps dicam ſi prius de ſimplicibus quod deeſt, adiece-

Lau.

ro: vt quæcunq; fuerit omnino simplex febris, vnam speciem quasi regulam quandam obtineat earum, quas proxime indicabimus. Quæcunq; vero degenerat aliquatenus, eatenus ab ipsis febribus simplicibus abscedit. Febris igitur excitata ex flaua bile delata per corpora sentientia, prehendit cũ rigore, atq; causodes est; & vomitu bilis, vel deiectione, vel sudore, vel quibusdam horum, vel omnibus simul soluitur. Huius febris longitudo accessionis quæ maxima sit, horarum est æquinoctialiũ duodecim: atq; appellamus eam exquisitam tertianã, ex temperamento ægri bilioso, ac tempore, & regione, & conditione, & victu calido & sicco effectam. Sed omnia alia paulo ante docuimus, quæcunq; conducunt ad eius generationem. Atq; accessio breuior est magna ex parte, q̃ quæ antea dicta est lõgitudo, per quam multam maioris ac minoris obtinens differentiam: vel propter quãtitatem & qualitatem ipsius bilis, vel propter ægri vires, vel propter præsentem tunc in ægro corpore dispositionem. Bilis enim copiosior, longiorem, quàm paucior efficit accessionem; tenuis, breuiorem, quàm crassa. Sic vero, & vires validiores, breuiorem, imbecilliores, longiorem.

Exquisita tertiana, quid.

giorem. Et corporis dispositio rara quidē, breuiorem: densa vero, longiorem.

QVAE autem ex humoribus febres simplices accenduntur, tot numero quot nuper à nobis sunt explanata. Ex earum autem commixtione, aliæ quædam generantur, de quibus deinceps dicemus, si prius his quæ simpliciter consistunt, quod deesse videtur adiunxero; quod videlicet quęcūque febris exquisitam simplicitatem seruauerit, formam vnam quandam veluti regulam obtinet eorum quę nunc sunt à nobis dicenda: quæ vero aliquo modo ab ista defecerit, tantum etiam à febrium simplicitate recedet. Nam quæ ex flaua bile per sensibiles corporis partes delata oritur febris, cum rigore inuadit, atq; ardentis febris similitudinem gerit, & bilis vomitibus, aut deiectionibus, aut sudoribus, vel scilicet ex horum quibusdam, vel omnibus soluitur. Huius febris accessio duodecim ad sūmum horarum æquinoctialium spatio finitur, eandemq; tertianam exquisitam appellamus, quæ in temperatura laborantis biliosa, & anni tēpore, ac regione, & uictus ratione calidis & siccis cōsistit. Diximus autē & paulo prius alia oīa quæ ad eius generationē conueniunt. Breuior est autē aliqū Leoni.

prædicto ſpatio temporis acceſſio, in eo quod magis ac minus plurimam habẽs differentiam, ob quantitatẽ uidelicet, aut qualitatem ipſius bilis, aut propter laborantis vigorem, aut propter præſentem eo tempore corpori patiẽti diſpoſitionem. Nam multa bilis, ea quæ pauca eſt, longiorem affert acceſsionẽ, tenuis autem, craſſa breuiorem: ſic & vigor, maior quidem, breuiorẽ: imbecillior autem lõgiorem. Corporis autem diſpoſitio rara quidem breuiorem: denſa vero, longiorem.

COMMEN. 87.

VVLT *in hac parte Gal. ponere ſigna febris tertianæ ſimplicis: ſed primo premittit canonem ul'em in cognitione omnium ſimpliciũ febrium. uidelicet q̃, quæcunq; fuerit febris omnino ſimplex, ea habebit inditia, quę à nobis nunc dicetur. Quę uero ab his aliquo modo defecerit, tãtũ etiã à feb. ſimplicitate recedet. Poſtea cum dicit. feb. igitur ex flaua bile delata, incipit ponere eius ſigna. Et primum eſt quia inuadit cum rigore, & intellige cum uehementi: eam. n. fieri non contingit ſine rigore uehementi pungente ac carnem feriente dixit. 2. de Criſi, cap. 3. Vnde Paulus lib. 2. tertiana eſquiſita cum à flaua bili putrefacta, et extra uenas delata generetur, protinus ab initio rigorem, hoc eſt totius corporis concuſsionem*

Primũ ſignũ tertianę exquiſitæ.

Paulus Aegine.

non

non exiguam infert in hoc à quartanę rigore differentem, q, pungere uideatur, & cutem conuulnerare. Secundum signum est q, gerit similitudinem febris ardentis, ex caliditate & acuitate flauæ bilis: unde quarta aphorism. com. 59. tertiana febris ab ea quæ ardens nominatur, humore faciente, non differt. Vtraq;.n. a flaua bile fit: Differunt autem, quoniam febris ardens habet in uenis una cum sanguine bilem plurimam ebulientem. Tertiana uero eandem bilem habet in toto corpore latam, ac motã. Exquisita igitur tertiana erit sui ipsius naturam puram seruans, atq; sincerã: seruat autem, ubi flauam bilem habet, ut dixi superabundantem, & motam, & præterea, tempus æstiuum, & locum tempori similem, calidum.s. ac siccum, & hominis ætatem, & temperaturam similem. Tertium signum est q, soluitur hæc feb. uomitibus bilis, deiectionibus, uel sudoribus, uel quibusdam horũ, uel omnibus simul. Aliud signũ est q, longitudo accessionis maior huius febris est duodecim horarum æquinoctialiũ. Et dixit quarta aphor. com. 59. q, eam nũquam inuenies extra 12. horas suam accessionem protendere. Addit et secundo de Crisi, cap. 3. & sæpius aliquando. 7. horas accessio continet: nonnunquam citius aut tardius. Et Auic. dicit durat eius paroxismus à quatuor horis usque ad horas duodecim, & non addit multum supra duodecim, neque durat mi=

De rigore in exquisita tertiana & quartana.

Secundũ signum.

Tertiana exquisita ab ardente exquisita in humore nõ differũt quoniam utraq; a flaua bile.

Quomodo febris tertiana & ardẽs differũt.

Tertiũ signum.

Quartũ

Paulus — nus quatuor horis. Ait Paulus lib. 2. febrem, quæ infra duodecim horas terminatur, exactam tertianam nominamus: quæ uero diuturniorem accessionem habuerit, illam simplici uocabulo tertianam nuncupamus: Quæcunq; autem longissime productam accessionem seruauerit, exiguum uero interuallum, hanc rursus extensam tertianam dicimus. Et dicit Aetius lib. 5. exquisita tertiana est quæ in integram quietem desinit, cuius exacerbationis spatium maximum ultra 12 horas non producitur, quod si producatur, eam non tertianam exquisitam, sed extensam uocamus. Si uero quotidie febris cum uehementi frigore inuadit, et cum alijs, tum urinarum, tum pulsuum, tum cæterorum notis, quas diximus, duplex tertiana appellatur, quæ ob bilis multitudinē crassitiem ac dissimilares partes contingit. Ponit & aliud signū cum dicit, Atq; appellamus eam exquisitam tertianam &c. & est clarum: postea ostendit ob quam causam accessio aliquando est breuior prædicto spatio temporis horarum duodecim, ut ob quantitatem & qualitatem bilis, aut ægri uires, &c. & quæ dicit patent.

Margin notes: Quid exquisita tertiana & quid simpl'r tertiana, quid extensa. — Aetius. — Duplex tertiana, quid. — Secundū signum.

TEX.

Lau. AT vero tempus intermissionis in tali febre, ex pulsu indicium putredinis humoris penitus obscurum habet, sequenti die ac nocte post accessionem. Leuiter autem

succensa

ſuccenſa ægre cognoſci poteſt primis partibus poſterioris diei: ſed adhuc clarius circa fines eiuſdem diei aut noctis, atq; adhuc clarius proxima die vel nocte, quæ præcedit. ſ. diem aut noctem acceſsionis. Sane in ea ipſa perſpicuum iam eſt indicium, multoq; magis quoties acceſsio prehendat: ac multo magis, vbi aſcendat ad ipſum conſiſtendi vigorem. In eo vero minus quàm per incrementũ, rurſusq; multo minus per inclinationem. Hanc febrem ſi libeat nominare exquiſitam tertianam, nomine uteris antiquo: ſim minus, at certe nobis dabis ita nominare gratia perſpicuitatis doctrinæ.

TEMPVS autem in hac febre intermiſſionis, nullum habet humoris putreſcentis ex pulſu perceptibile indicium in die, aut in nocte, quæ cõſequitur acceſsionem: cum vero parumper ſuccenditur, vix cognoſci poteſt, in primis diei aut noctis, ſubinde ſequentis partibus, manifeſtius autem adhuc ſe oſtendit die proxima, quæ videlicet antecedit acceſsionis diem vel noctem. In illa vero iam ſignum euidentius apparet, ac multo etiam magis acceſsione iam incipiente, atque adhuc plus iam inualeſcente febre. Quum vero iam conſiſtit, minus quàm quũ augebatur, multo vero minus Leoni.

vbi iam declinauerit. Huiuſcemodi febrē, ſi appellare libuerit exquiſitam tertianam, nomine vteris antiquo, ſi minus, mihi ſaltem licet manifeſtioris doctrinæ gratia, ita nominare.

COMMEN. 88.

Sextum ſignum.

ALIVD *ſignum eſt, q̧ tempus quietis ſequēti die aut nocte poſt acceßionem nullum habet inditium humoris putreſcentis ex pulſu perceptibile. Cum uero parumper ſuccenditur uix cognoſci poteſt in primis partibus diei, aut noctis ſubinde ſequentis. Sed adhuc clarius circa fines eiuſdem diei aut noctis: atque adhuc clarius proxima die uel nocte, quæ præcedit diem aut noctem acceßionis, adhuc multo magis acceßione iam incipiente, & adhuc plus iam febre inualeſcente. Cum uero conſiſtit, minus q̃ cum augebatur: multo uero minus in declinatione. Vnde ut dictum eſt, tertiana exquiſita. 12. habet horas acceßionis uel minus, & 36. horas quietis. Poteſt ergo acceßio eius quæ durat 12. horis inuadere in die uel in nocte. Si in die; tunc in nocte ſequenti nullum habet inditium putredinis ex pulſu perceptibile, & in principio ſequentis diei tale uix cognoſci poteſt: tamen magis manifeſte apparet in fine prædicti diei. Et adhuc magis in nocte ſequenti illam diem, quæ eſt directe nox quæ antecedit acceßionem ſecundam, & ſic ultra, ut dicit.*

Tertiana exquiſita horas. 36. habet quietis.

cit. Et ita si talis febris inuasisset in nocte, illud quod dictum est de die attribueretur nocti. Et nota quòd hoc signum quod appellatur signum putredinis in pulsu, est pulsus diuersitas et inæqualitas, quæ contingit a materia putrescente & naturam aggrauante. Et ideo in febribus in quibus totalis fit transpiratio materiæ putridæ, & totalis eius resolutio, ex toto cessat inæqualitas, & diuersitas in pulsu, & per consequens signum putredinis ex toto a pulsu remouetur; & hoc maxime euenit in tertiana post eius accessionis declinationem, ob illius materiei subtilitatem, nō autem in phlegmatica, dato quòd intermittens sit. Sed quia in intermittentibus febribus, donec non sit facta completa consumptio totius materiæ, fit continue noua reaggregatio materiæ, quæ nouas accessiones facit, contingit quòd modicum tempus est in quo talis diuersitas a pulsu cesset; nam cum materia incipit reaggregari pro alio paroxismo qui naturam grauet: tunc incipit fieri in pulsu diuersitas, & quia in principio illius temporis modicum est de materia aggregatum, ideo uix talis diuersitas apparet, & ex pulsu cognoscitur. Et deinde in fine illius diei uel noctis magis apparet, & etiam continue plus in die, uel nocte ante diem, uel noctem accessionis: quoniam continue magis, & magis de materia aggregatur naturam aggrauante. Et de

Quid signum putredinis in pulsu.

Nota.

diuersitate pulsus in tertiana dixit Auicenna prima quarti, tractatu secundo, capit. 36. quòd est sub diuersitate quæ est in reliquis putredinalibus febribus: quoniam non est tanta, immo minor cum duritie tamen quadam: quoniam necessitas euentationis, & expulsionis fuliginum malarum, sunt ferè æquales in tertianis: in quartanis autem & quotidianis necessitas expulsionis fuliginum est multo maior. Etiam materia tertianæ febris ob suam subtilitatem facilius uniformius, & citius putrefit ac inflammatur: sed materia quartanæ, uel quotidianæ comparatur lignis uiridibus, quæ uix inflammantur, tarde, & difformiter. Causa uero duritiei pulsus in tertiana, est fortis arteriarum desiccatio, tam à caliditate, quàm à siccitate choleræ, & fumorum ipsius. Dixit etiam Galenus secundo de Crisi, capitulo sexto, si exquisita tertiana fuerit, intra septem circuitus: Si uero exquisita febris ardens, intra primam septimanam necessario finietur. Omnino autem diuturnæ sunt, & quotidiana intermittens, & illi adhærens continua, sicuti & quartana, & quæ per quartum diem excrescit. Quare tria erũt uniuersa simplicium febrium genera, singula uero ipsorum in duas primas differentias secabuntur, uel enim intermittentes, uel continuæ febres erunt: & primo

In quartana, & quotidiana multo maior est necessitas expulsionis fuliginũ q̃ in tertiana.

Cã duritiei pulsus in tertiana.

Exqsita tertiana intra 7. circuitus finit.

Exquisita ardẽs intra primam septimanã

& primo die statim inuadentes dignoscuntur. Aliæ uero in ascensu. Aliæ in summo earum uigore. Quædam in primis declinationibus, uel febre uacantibus intermissionibus. An autem maior sit diuersitas pulsus in principio accessionis quàm in augmento. Dicendum, quòd sic. Et in augmento maior, quàm in statu, & in statu maior quàm in declinatione. Et ratio est. Nam diuersitas pulsus quæ uocatur signum putredinis causatur, ut dictum est, à materia naturam aggrauante, modo humor ualde plus aggrauat naturam in principio accessionis, quàm in temporibus alijs, quoniam tunc calor naturalis maxime ab humore suffocatur, unde intranspiratus manet, quemadmodum ignis cui superuenit magna quantitas lignorum uiridium, qui in suo motu sæpius interrumpitur, & difformiter mouetur, & ob eandem causam in augmento fit maior diuersitas quàm in statu. In declinatione autem minus, quàm in aliquo tempore, quoniam tunc materia transpiratur & resoluitur. In statu uero materia plus aggrauat naturam ob sui caliditatem, quàm ob sui corpulentiam calidum naturale suffocantem, cum iam sit excalefacta. Et ideo sicut ignis cum superauerit ligna uiridia, & ea excalefecerit uniformiter plus mouetur, quàm cum ab illis suffocabatur, ita etiã ẽ de materia, & de calido na-

diuesitas pulsus in pricipio maior, q̃ ĩ augmẽto, et in augmẽto maior, q̃ in statu. Natura plus in pricipio accessionis agrauatur, q̃ in alijs temporibus.

turali. Et ob id dicta diuersitas plus maior accidit ualde in principijs accessionum febrium, quæ sunt de humore frigido crasso, & maxime uiscido.

DE NOTIFICATIONE FEBRIS *Quotidianæ.* CAP. IIII.

TEX.

Lau.



ALIA porro est simplex ac exquisita febris ex pituita putri, quæ per membra sentientia pellitur ab ipsa natura consistens. Ea incipit ex frigore partium extremarum, atq; horrore potius, non rigore: difficulter accenditur: longumque obtinet incrementum ad ipsum consistendi uigorem: quoniam humor ipse ex quo consistit, frigidus, atque humidus est temperamento, ac glutinosus consistentia. Itaque difficulter accenditur, ac tarde mouetur sæpe in ipsis meatibus hærens.

Signa simplicis exquisitæ quotidianę.

Leoni. EST autem & altera exquisitæ simplicitatis febris, quæ ex pituitæ putredine ortũ habet per sentientes corporis partes à natura detrusa. Incipit autem ab extremorũ

frige-

frigefactione atque horrore potius, quã rigore. Ac cum difficultate accenditur calor ac longum consumit tempus, dum inualescendo peruenit ad summum. Quoniam uero is ex quo constituitur humor frigidus est & humidus in temperatura, lentus autẽ ac tenax in consistentia: id circo ægre accẽditur, ac tarde mouetur, sæpiusq; in foraminibus retinetur.

COMMEN. 89.

Nunc ponit Gal. signa simplicis ac exquisitæ febris intermittentis, quæ ex pituita ortum habet. Et primum signum est, q. incipit ab extremorũ frigiditate, atq; horrore potius, non rigore. Et dicit secundo de crisi cap. tertio. In quotidianis non antecedit rigor, neq; statim ab initio, neq; in progressu, sed solum frigefactio. Idem cap. quinto. Et de causa huius signi iam patuit supra. Secundum signum est, q. difficulter accenditur calor. Et sic eius accessionis principium est longũ, & in longo tempore peruenit ad summũ, & sic augmentum etiam longum. Et huius causã redit, quoniã humor ipse ex quo consistit, natura frigidus & humidus est, & consistentia glutinosus, Itaq; difficulter accenditur, ac tarde mouetur, sæpe in ipsis meatibus hoerẽs. Vnde Paulus lib. secundo cap. 23. quotidiana non quaquã cum rigore primo stati die inuadit: sed temporis spatio p

Signum primum

Secũdũ signum

Paulus

frictio magis, quã rigor oritur, ægre uero incale scit, & diuturnum habet incrementũ. Idẽ & Aetius lib. 5. cap. 84. Et ideo Auic. prima quarti tra tactu secũdo cap. de signis plegmaticæ periodice ait. quotidianã quæ est ex phlegmate dulci uel na turali raro antecedit horripilatio in principio sui usq; ad multos paroxismos, & similiter nec frigus, nec rigor, cũ phlegma naturale sit nutrimentũ ueluti medio modo coctũ, hoc. n. benignũ esse animali, et secũdũ naturã, dixit Gal. 2. de uir tutibus naturalibus. De quotidiana uero quæ est ex phlegmate non naturali, non sic dicendum. Vn de Gal. in lib. de tremore & rigore cap. 7. ait. Rigor uero nõ solum causatur à cholera rubea uel à cholera nigra, sed causatur etiam à phlegmate multæ frigiditatis, quod phlegma uocauit Anaxagoras uitreum, hic tamen rigor non est fortis & rigidus, licet duret sæpe diebus pluribus, quàm alius rigor. Et dicit Auic. loco citato, q, hic rigor ex phlegmate uitreo est uehementior, quàm qui fit ex phlegmate accido, quoniam frigus uitrei uehementius est, & mordatius, magis contristans membra, super quæ effunditur. Dicit secundo q, in quotidiana de phlegmate uitreo frigus non subito incipit sed paulatine, & primo in extremis, ut manibus & pedibus, & in buto nasi, quoniam magis distant à fonte caloris, & minus sanguinis communiter habent, deinde peruemiunt

In febr. piodica phlegmatica de phlegmate dulci uel naturali raro ãtecedit horripilatio.

Rigor ẽt a phlegmate.

Rigor ex phlegmate uitreo, uehementior q̃ ex accido.

ueniunt extrema corporis ad hoc ut appareant frigida, sicut nix quæ uix calefiunt & non subito neq; continue cum gradatione crementi caloris, sed paulatine cum interruptione & reditu frigoris, ut in ligno uiridi nunc ignis flamma crescere uidetur, nunc minui iterum & quasi extingui, propter calorem uarie imprimere in partes uiscosas uitrei phlegmatis. Et de quotidiana, quæ ex phlegmate salso, dicit quòd illam antecedit horripilatio, & non fit uehemens frigus eius. *quotidianam de phlegmate salso ãtecedit horripilatio.*

TEX.

AC premit quidem interdum, grauatq; vires. Inæqualem autem ac magis debilem efficit, paruumque pulsum in principio ac primo incremento. Per febrem uero biliosam existit inter initia accessionum unaquæque affectio ex dictis circa pulsum: sed ab illaquidem cito abeunt, tũ alia, tũ etiã inæqualitas quæ magna ex parte nec cum talibus febribus accedit, nec tales febres commitatur. Calor autem ipse non multo postquam desistit rigor, accenditur luculentus, quemadmodum ignis quidam plane purus, in quo nulla fumosa caligo inuehitur. Calorem uero pituitosi humoris assimilabis igni fu- Lau.

moso lignorum viridium accensorum.

Leoni. OPPRIMIT autem atq; aggrauat aliquando uirtutem. Hinc inæquales ac debiles magis, paruosque efficit pulsus quum primum febres inuadunt atque incalescũt, fiunt autem in biliosa febre in accessionum principijs singuli quos diximus circa pulsus affectus, & in illa statim desinunt: aliaque & inæqualitas plerunque tali febre inuadẽte non adsunt. At postquam cessauerit rigor, non multum post calor accenditur, veluti ignis efulgens purusque omnis fumosæ fuliginis expers. At pitutosi humoris caliditatem igni fumido lignis uiridibus accenso non male assimilaueris.

COMMEN. 90.

OPPRIMIT atq; aggrauat uirtutem, quoniam humor pituitosus multum contrarius est calori naturali frigiditate sua, uiscositate, & multa humiditate eum suffocante. Et ideo hæc feb. incipit multoties, ut dicit Auic. cum syncopi propter oris stomaci debilitatẽ cui facillime cor cõpatitur: & casum appetitus cum nausea quadã & abominatione cibi, ob pituitam, quæ in stomacho exuberat, & propter deffectum cõcoctionis, unde tertio canone cap. de ægritudinibus stomachi. Et plurimum quidem quod inuenitur

Quare ĩcipit fe. phlegmatica multotiẽs cũ syncopi.

insto-

in ſtomacho aut generatur in ipſo ex humoribus, eſt phlegma, quoniam chilus eſt naturæ propinquæ phlegmati. Eſt enim uterq; albus dulcis ferè ſemicoctus. Vnde fit, ut chilus quando ſuperabundat, & non digeritur perfecte in ſtomacho, q, ibi remanens, in phlegma aliqua eius pars conuertitur, ex qua non fit ſanguis, neq; cholera rubea, neq; melancholia. Nec cholera ſecundũ naturam in plurimis hominum effunditur in ſtomachum, lauans, & abſtergens, & mundificans ipſum, ſicut lauat abſtergit & mundat inteſtina, ad quæ quotidie effunditur ſecundum naturam. Et ideo Auic. prima quarti tractatu ſecũdo cap. quarto ait. quotidiana febris ē magni timoris ſeu periculi, primo quia tempus interpolationis & quietis eius eſt breue ualde, non enim perdurat niſi ſex horis quin redeat alter, & adhuc in illis non perfecte corpus ab extraneo mundatur calore. Secũdo quia corruptio complexionis & debilitas oris ſtomachi indifferenter quotidianæ adſunt, & ipſam aſſociant ob abundantiam phlegmatis in ſtomacho, quod etiam creſcit ex diminuta ciborũ aſſumptorũ cõcoctione, tertio propter ſymptomata mala, ſicut ſyncopis, pulſus cordis, caſus appetitus, quæ corruptio & debilitas oris uẽtriculi inducunt, ob uehemẽtiam compaſſionis cordis ad ipſum, & quia os uentriculi eſt ſedes uirtutis appetitiuæ cibi, & accutisſimi

Nõ ſem p colera ſecundũ naturã in ſtoma chũ effũ ditur.

Quare quotidiana magni eſt timoris.

Tempus quietis quotidianæ nõ p durat niſi. 6. horis, ĩ quo nõ pfecte corpus ab extraneo mundatur calore.

sensus. Perarum etiam est, dixit Gal. secundo de crisi cap. quinto quin & os uentriculi, & epar in ipsis male afficiatur, sed & cruditates antecedunt plurimæ, & coctionis moræ, & acidi ructus, & cum primum febrire incipiunt, precordia ultra naturæ habitum penitus intumescunt, magna uero ex parte inflantur, ac distenduntur, Voluit etiam Gal. phlegma generari in uentriculo, & non in epate, & in sanguinem mutari per secundam concoctionem, quæ fit in epate in libello de atra bile, ubi inquit. Nos autem pituitosum humorem ex cibis phlegmaticis in prima uentriculi concoctione fieri demonstrauimus ut biliosum, & melancholicum, in iocinore mutatur, & pituitosus in saguinem concoctione qua iecur perfungitur. Idem in secundo de usu partium cap. quarto. Et ratione sic ostendi potest, nam in epate non generatur pituita nisi per diminutam concoctionem. Ergo si epar perfecte concoquat, totus chilus fiet sanguis, & non secundum partem fiet pituita. Ergo si pituita non generaretur in uentriculo, esset homo aliquando sine pituita, quod non est dicendum. Etiam magis uerisimile est, ut phlegma generetur in uentriculo, cuius substantia est alba, & sanguis in epate cuius caro est rubea. Postea Gal. ponit aliud signum quod sequitur ex prędicto, nam quia opprimit & aggrauat uirtutē, perducit pulsus inæquales

phlegma generari in uentriculo uoluit Gal.

Aliud signum ex pulsu.

les ac debiles magis & paruos ex debilitate uirtutis in principio et primis incrementi partibus. Vnde Auic. prima quarti tract. secũdo cap. 47. Pulsus eius est paruus submersus, debilis, rarus in primis scilicet quãdiu frigus perseuerat et manet interius calor coartatus, deĩde fit frequẽs in fine febris uidelicet in statu & declinatione. Est tamen differentia inter hãc febrẽ & tertianã, qm̃ licet in tertiana in principijs accessionũ fiãt circa pulsũ singuli affectus, debilitas. s. paruitas, & inæqualitas, tamen ab illa statim abeunt, ob citam bilis inflammationem, & eius subtilitatem, qui plerunq; in tali febre tertiana inuadente non multum manifeste adsunt. Et alia litera, de inæqualitate solum uidetur intelligere, dicens, tum alia, tum etiã inæqualitas quæ plerunq; nec cum talibus febribus, accedit, nec tales febres comitatur, nam quando cholera est pauca, & nõ multum mala, non multum manifeste in accessione tertianæ apparet inæqualitas, ut supra patuit Differt etiam hæc febris á tertiana, quia in tertiana postquam rigor cessauerit non multũ post, immo statim calor accenditur clarus ueluti ignis purus omnis fumosæ fuliginis expers. Et sic principium accessionis in ea ẽ ualde breue et statim ad incremẽtũ ueniẽs, quod nõ sic ẽ de illa. Similiter calor existens in tertiana cum fit in humore sicco subtili, est sicut flamma clara,

sed calor pituitosi humoris ob eius craßitiē igni fumido lignis uiridibus accenso aßimilatur.

TEX.

Lau. EVACVATIONES igitur in eo paucæ existūt, ac longitudo accessionis diuturnior: et tempus intermissionis nō æque ac primum purum est, sed semper seruans in calore & pulsu, putredinis humoris indicium. At uero & in hac febre circa principia, atque incrementa accesſionum, indicium putredinis est manifestisſimum. Attamen & hæc ubi exquisita fuerit, uidetur multis habere puram intermisſionem, & nos ipsi ita etiam non raro dicimus, quoties importuna sermonis curiositas uidetur.

Leoni. IDCIRCO & breues in eo cessationes & accesſionis spatium longius producit, neque intermisſionis tempus est adeo, ut in tertiana sincerum, sed humoris putrefacti seruat indicium. Manifestisſime autem & in hac febre in inuasionibus atq; in crementis accesſionum, signum putrefactionis apparet. Attamen cum exquisite suā naturam seruauerit, plerisque uidetur puram intermisſionem habere, & nos quoq; hoc idem non raro fatemur, cum nimium diligens sermo fuerit intempestiuus.

COMMEN. 91.

INFERT tria alia signa. Primum est q; eua cuationes in eo sunt paucæ, & intelligit, sudores, iuxta illud secũdo de crisi cap. quinto. In primis diebus minime sudant, sed progrediente tempore hoc illis aduenit. Vnde Auic. prima quarti loco citato. Et de proprioribus significationibus eius est paruitas sudoris, & priuatio eius. Secundum signum est, spatium accessionis longius, ponitur enim perdurare .18. horis. Tertium est q; tempus intermissionis, et quietis non est adeo purum ut in tertiana, sed semper seruat in calore & pulsu putridi humoris indicium. Vnde Auic. de eis, quæ significant q; febris est phlegmatica est ut sit pa roxismus eius .18. horis, & hoc quaq; die, & dimissio eius. 6. horis. Et non est dimissio eius dimis sio munda, quoniam materiam cum crassitudine & uiscositate est multa, & non intelligas q; paroxismus eius semper duret. 18. horis, & quies. 6. sed q; longior paroxismus uere quotidianæ non durat ultra. 18. horas, & quies eius non minus. 6. horis, & dimissio seu quies suis paroxismis interueniens non est dimissio munda à febre omnino, immo reliquiæ caloris febrilis in corpore remanent horis quietis, quia materia huius febris est multa crassa uiscida cui putredo adhærens, & febrilis calor uix euaporatur. Et subdit Gal. q; tale signum putrefactionis manifestissime ap-

quartũ signum

De sudore i phlegmatica

Quintũ

Sextum

Intermissionis tẽpus quotidianæ semp in calore et pulsu putridi humoris inditiũ seruat.

Longior paroxismus quotidianæ nõ durat ultra. 18. horas.

paret in inuasionibus, & incrementis accessionum. Et cum hæc quotidiana exquisita fuerit uidetur multis puram intermißionem habere, & nos quoq; ,dicit Gal. non raro fatemur, cum sermo intempestiuus nimium fuerint diligens.

TEX.

Lau. ACCIDIT autem naturæ corporis, tẽpori, regioni, tempestati, studio, victui, & alijs omnibus pituitosis.

Leoni. HÆC autem naturas consequitur corporum, & tempora, & loca, & status, artesque & uictus rationẽ, aliaq; omnia pituitæ consentanea.

COMMEN. 92.

Aliud signũ à rebus naturalibus & nõ naturalibus.

PONIT *deinde signa huius febris sumpta à rebus naturalibus, & non naturalibus, naturas corporum, ut puerorum quorum complexio est humida ob abundantiã pituitæ causa crapulæ, & inordinationis motuum super cibo assumpto, unde secũdo de crisi cap. 2. quotidiana natura eget humidiore uitaq; otiosa plena crapulis, sic igitur, & in pueris assidue fiunt. Et Rasis decimo Almansoris ait. Accidit autem hæc febris sæpius pueris, & mulieribus, & eunuchis, & corpora habentibus humida. Accidit etiam, & in senectute, & propter frigiditatem, temporis, ut hyemis, nã. 2. de crisi. Taliumq; ægritudinum hibernum tempus ferax est, & status temporis humidus,*

&

& eiusdem naturæ locus, quem æger inhabitat, maxime propinquus stagnis, aut lacubus, aut palludibus. Artes scilicet frigidas, ut est pisca toria, rationem uictus, ut quòd æger antea dũ sanus erat se replere solebat ad satietatem, unde paulatim phlegma in eo creuit. Et alia omnia pituitæ consentanea, ut sunt consuetudo ægri sæpe incurrendi morbos pituitosos, aduentus causarum antecedentium quotidianæ, ut nauseatiuæ satietatis, iuxta id secundo de crisi, et cruditates antecedunt plurimæ, & coctionis more, & accidi ructus, & color plumbeus faciei cum inflatione eius, ob deffectum adhoerentiæ nutrimenti ex aquositate ipsius, & cruditate, sicut in hyposarca, uel ob multitudinem uaporum pituitæ, qui non ressoluuntur. Et casus appetitus ex abundantia putridi phlegmatis in uentriculo contenti. Ita scribit Gal. de signis quotidianæ intermittentis primo de arte curatiua ad Glauconem. Febrem uero quotidianam intermittentem, uel ex his maximis signis agnosces, nam caliditatem humidiorem cum quadam acritudine esse oportet non cum primum manus admouetur confestim, sed per moram. Nam quædã fumosa caliditas cum multo uapore cõmixta exire uidebitur. Quũ magis ignis in humore suffocetur, q̃ ipsum posit cõuincere. Sed et his minores sunt pulsus pulsibus quartanarum, qua n

de signis quotidianæ à gal. primo de arte curatiua.

istarum pulsus pulsibus tertianarum. Rursus uero rariores sunt in quotidianis intermittentibus pulsus, his qui in tertianis, quantum illius pulsus quartanarum at tarditas in utrisquæ modo se habet. Minus uero siticulosa hæc febris est, tantumq; eam quartana excedit, quantum istam tertiana. Lingua uero & totum corpus siccissimum est in tertianis, at in febribus his humidissimum, & uomitus pituitosi. Et quæcunq; per uentrem excernuntur frigidiora sunt, atq; humidiora, & crudiora, aquosiora, & pituitosiora. Vniuersum corpus deniq; in hisce febribus plenũ crudis humoribus inuenitur. Et quidem ætatibus, naturis anniq; temporibus, & temperaturis humidioribus accidunt. Nam iuuenem biliosa, ac sicca tẽperatura nũquã uidi huiuscemodi corripi febre, pueri autem & maxime infantes, & ex his, qui iam perfectum corpus habent, pituitosi & habitus crassi, atq; otio plurimo dediti, crapulis, ebrietatibus, balneis assiduis, post cibũ præsertim utentes, à quotidianis facile capiuntur, loca etiã humidiora, atq; ex anni temporibus hibernum, atq; ex constitutionibus humidiores hanc precipue afferunt febrem, quod si sit etiam populo communicata, tunc præter ea, quæ ante diximus signa, hoc quoq; non parum ad eam dignoscendam conducit, non tamen harum febrium declinationes, Quemadmodum tertianarum & quartanarum

Nunquam Gal. uidit iuuenẽ biliosa & sicca tẽperatura corripi feb. cotidiana.

rum sudoribus terminantur. Quare neq; ad integram quietem manifeste (exceptis paucis) perueniunt. Vrinæ uero quæ procedentibis ipsis adueniunt totius morbi tempora docent. Quæ autem in principijs uidentur, febris etiam speciem indicabunt. Nam in quotidianis, uel labæ sunt et tenues, uel craßæ, aut turbulentæ uel turbidæ. In tertianis autem ruffæ uel subruffæ. In quartanis uero uariæ quidem, sed crudæ. Hhæc omnia febrium intermittentium sunt indicia. *Quotidianę, ad integrā quietē nō manifeste perueniunt.*

TEX.

ACCEDIT vero singulis diebus, quāuis minus calida sit quam biliosa, quæ tertio quoq; die fatigat. Sed constat hāc quidem (quoniam & humorem habet accensu facilem, & prompte semper ob tenuitatem quicquid eius feruefactum est per accessionem, expurgatur) ad integritatem quādam magis puram desinere, & exiguū post accessionem vestigium putridi caloris relinquere: eam uero quæ ex pituita cō sistit, nec integre purgari per inclinationes accessionum, nec exiguum, quod velut succendatur, relinquere. Inde ergo efficitur & intermissio multo deterior, & secundæ accessionis maturius principium. Lau.

SINGVLIS autem diebus accenditur quāuis minus calida sit biliosa tertiana. At Leoni.

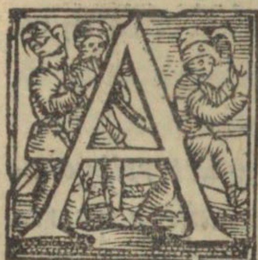
illa quum & humorem habeat accensioni opportunum facile subinde propter subtilitatem quicquid ex eadem efferbuerit, totum in accessione expurgatur, ad puriorē quandam infebricitationem terminare uidetur. Postq̧ accessionem breue aliquod putridæ caliditatis vestigium relinquere. Quę autem in pituita febris accenditur, in accessionum declinationibus integre non expurgatur, neq̧ parum relinquit eius qđ ueluti succendi uidetur. Hinc ergo eius intermissio longe deterior ac secundæ accessionis festinat inuasio.

COMMEN. 93.

DVBIVM *remouet. Nam diceret quispiam. Bilis est humor calidior, & magis aptus incendi. Ergo febris biliosa deberet potius accendi singulis diebus. Respondet Gal. q̧ cū tertiana habeat humorem ascensu facilem, & facile subinde ob subtilitatem expurgatur quid quid eius feruefactum est in accessione, constat hanc ad infebricitationem quandam magis puram desinere, & exiguum post accessionem uestigium putridi caloris relinquere. Eam uero quæ ex pituita consistit, nec integre purgari per inclinationes accessionum, nec exiguum eius, quod ueluti succendi uidetur, relinquere. Et sic eius intermissio multum deterior, & secūdæ accessionis festinat inuasio.*

DE

DE NOTIFICATIONE FEBRIS *Quartanæ.* *Cap. V.*



AT vero tertium genus intermittentium febriū, quartana. s. exquisita, quoties ex humore melancholico solo efficitur frigido siccoque tēperie, paulatim quidem succenditur: quemadmodum lapis quidam, vel testa, vel os, vel aliud quodpiā sic frigidum & siccum corpus. Vbi vero flamma quædam ex eo accensa est, nihil relinquit fumosum, neq; semiustum post accessionē: & ob eam rē euationes plures ex tali humore q̄ pituitoso, & intermissio plane pura esse videtur, eo ꝙ hic omne id humoris melācholici quod est accensum euacuatur atq; discutitur. Lau. *Quartana exquisita, quæ*

TERTIVM febrium intermittentiū genus est exquisita quartana, quando ex solo atræ bilis humore generatur, qui frigida ac sicca constat temperatura. Succenditur autem paulatim veluti lapis aliquis, aut testa, aut os, aut tale aliquod huiuscemodi corpus frigidum & siccum. Vbi vero aliqua ex eo flamma fuerit accensa nihil fumidū, aut à se incombustum in accessione relin- Leoni.

quit. Atq; idcirco in hoc humore longiores sunt cessationes q̃ in pituita, atq; intermissio exquisite pura videtur: quoniam & hic quicquid atræ bilis fuerit accensum, exhauritur atq; dispergitur.

COMMEN. 94.

VVLT in parte ista ponere signa tertij generis febrium intermittentium. s. exquisitæ quartanæ, quæ ex solo humore melancholico generatur. Nam quæ ex adustione flauæ bilis generatur, nõ dicitur exquisita quartana: sed solũ illa, quæ ex putredine melancholiæ naturalis, quæ frigida et sicca constat tẽperatura, secundũ ipsum. 4. aph. com. 21. facit etiam ibi Gal. differẽtiã inter humorem melãcholicũ et atrã bilẽ seu cholerã nigrã: quoniã proprie cholera nigra dicit̃, q̃ fit aut ex adustione flauæ bilis, aut sanguinis crassi. Eos etiã qui naturalẽ melancholiam, cholerã nigrã appellarunt, dicentes aliã esse nigrã, quæ dum animal naturaliter se habet quotidie gignitur, aliam quæ ex ustione conflatur, de quibus. 14. methodi, ca. 9. reprehẽdit Gal. 3. de locis affectis, cap. 5. Species uero melancholiæ non naturalis ex permixtione naturalis cũ aliquo uel aliquibus aliorũ humorũ, raro sensui subiacent, tũ pp melancholiæ naturalis paucitatẽ cõparatione ad alios humores, tum pp difficilẽ ipsius cum alijs humoribus incorporabilitatem, ob ipsius grauitatẽ qua deorsum trahitur.

Quid proprie cholera nigra.

bitur. Et ita uult Gal. q; tantum duæ sint species simplices melãcholiæ nõ naturalis, uidelicet quę fit ex adustione flauæ bilis, & quæ ex adustione sanguinis fecalis, nec apud eũ inuenies, q; ex adustione phlegmatis fiat humor melancholicus. Nã humor melancholicus niger est, et ob eius nigredinem, dicit. 2. de Causis sympt. in fine, sedes principalium uirtutum obscurat, timorem, & mestitiam inducit: phlegma autem adustum non est nigrum, sed album, ut de sputo globoso dicit. 2. prædictionum com. 46. Est igitur primum signum huius febr. q; humor ex quo causatur paulatim succenditur, ueluti lapis quidam, aut testa, uel os, aut tale aliquod huiusmodi corpus frigidum, & siccum. Et ubi ex eo flamma quædam fuerit accensa, nihil fumosum relinquit talis humor, qui putrescebat, neque semiustum post accessionem: id enim proprie est semiustum in quo nondum finita est putredinalis caliditas, & nondum productum est ad totalem incinerationem. Et sic sequitur euacuationes esse plures ex tali humore, q̃ ex pituitoso, & intermissionem exquisite purã esse, eo q; hic omne id humoris melancholici, quod est accensum euacuatur atque discutitur.

Tantum duę spẽs simplr melãcholiæ non naturalis.

Ex adustione phlegmatis non fit hũor melãcholicus secundum Galenũ.

Signum primum feb. quartanæ.

TEX.

ET ob eam rem accidit illis rigor, qualis potissimum in forti frigore refrigeratis: nõ qualis interdum existit per æstũ, vel lassi-

Lau.

tudinem, vel medicamentum calidum, ac mordax vlceri adhibitum.

Leoni. IDCIRCO & in eis talis est rigor, qualis his, qui vehementi gelu frigescunt, haudquaq̃ ei similis, quia sole perustis, aut lassis, aut ex medicaminibus aliquando calidis, aut quum super vlcera ponuntur mordentibus fieri consueuit.

COMMEN. 95.

Secundū signū à rigore. *PONIT aliud signum sumptum à rigore, & est notum.* Et. 2. de Crisi, cap. 3. *ita scribit tertiana febris, quæ ex flaua bile mota ortum habet rationabiliter statim ab initio rigorem affert, non mediocrem, hoc ipso primum à quartanæ rigore differens: quoniam pungi uidetur ac percuti corpus.* Talis .n. *est in tertianis febr. rigoris sensus, sicuti in quartana febre similem frigefactionem habet æger, qualis propter gelu tempore hiberno sentitur: nam & illud ostensum est, q. in quartana febre atra bilis redundat, sicuti in quotidiana pituita.* Tertianam *igitur exquisitam febrem fieri non contingit sine rigore uehementi pungente, ac feriente carnem.* Qualis rigor in quartana. Quartana *autem febris, neq; primo die statim cum rigore inuadit uehementi; nam progrediente ipsa, atq; aucta, unà etiam rigor augetur, sensusq; ægrotantibus adest, non quasi pungantur, sed potius contundantur cū quibusdam ueluti refrigerationibus usq; ad ossa*

tendentibus:

tendentibus: nam ita eos audire licet, dicentes q̃ uideantur in oßibus pati laborem & carnem habere confractam. Causa autem quare non inuadit primo die cum rigore uehementi est: quoniã melancholia ex sui craßitie tarde et uix mouetur, et paulatine super mẽbra sensibilia diffunditur, sed cum iam diffusa est, quatit & opprimit & infrigidat ea, cogens interius refugere calorem, unde additur frigus, & adeo fit, ut multitudine cooperimentorum calidorum indigeat æger: sed suscitato naturali calore frigus paulatine diminui incipit. Et dicit Auic. q̃ cũ æger in eius acceßione calefit, caliditas ipsius non est uehemens: quoniam melancholia cum hoc q̃ uix inflãmatur, ob eius craßitiem non inflammatur inflammatione uehementi, de qua sit curandum, sicut ignis uix in lignis craßis inflammari potest, nisi magnus fuerit & fortis ualde: quoniam flamma ipsius per ligna crassa diffundi non potest: sed ea paulatim urit et incinerat. Est autem fortior caliditas eius q̃ quotidianę: quoniam phlegma minus inflãmabile, q̃ melancholia & magis opprimit, Tegit, & suffocat calorem innatum suis frigiditate & humiditate, sicut ligna crassa uiridia plus repugnãt igni, minusq; inflammãtur lignis craßis siccis. dicit secundo q̃ hæc caliditas quartanæ non est uniformiter per totum diffusa, neq; uniuersum corpus comprehendit, immo est caliditas cum horri-

Quare quartana prima die nõ inuadit cũ uehementi rigore

Phlegma minus inflãmabile melãcholia.

Quartanæ caliditas non uniformiter p totũ diffusa.

pilatione & grauitate, cuius causa est craßities nimia melancholiæ, quæ non sinit p eã uniformiter et uniuersaliter calorem diffundi: dicit tertio cũ frigore eius est aliquid ex dolore ac si frãgat ossa, & est illic rigor, & cõcußio, & cõmotio pp quã stridẽt dẽtes: cã uero huius est: quoniã cũ materia sit crassa terrestris, nõ põt cũ à natura expellitur de uenis extra uenas multũ uersus exteriora & cutẽ expelli, sicut contingit de materia subtiliori, immo in profundo manẽs sẽtitur ibi læsio, et circa ossa mediãte eorũ pãniculo, unde ꝓuenit ab ea magna cõmotio, et ĩ carnibus cõfractio.

TEX.

Lau. CAETERVM necesse est hãc feb. antecesisse quicquid colligit atrã bilẽ, ex uitæ genere, victu, cœli statu, tpe, regione, natura, & ætate ægri melancholica.

Leoni. NECESSE est autẽ hãc feb. antecedere, quæcunq; atrã aggregat bilẽ in vitæ exercitijs, ac totius victus rõne, & tpis statu, & anni tempore, ac regione: Sic & laborantis naturam, & ætatem atra bile abundare.

COMMEN. 96.

PONIT *alia signa sumpta à rebus naturalibus, & eis anexis, & rebus nõ naturalibus. Vnde primo de arte Curatiua ad Glauconem, cap. de Signis quartanæ. Neq; reliqua extrinsecus signa sunt omittenda: sed & ægrotantis natura est in-*

spicienda

ſpicienda ſi in ea atra bilis abundat, & tempus quoq; anni ſi autumnus, & præſens conſtitutio ſi inæqualis. Sic uero & loci natura, et morborum peruagantium populariter, et ſi lien intumuerit, febrisq; ſine ordine anteceſſerit, & ætas ſenior q̃ conſiſtentium, & ſi cum ſudore febres deſinant. In his uero bilis flauæ uomitus minime eſt expectandus, quemadmodum nec in quotidianis intermittentibus. Hoc enim tertianarum propriũ eſt ſignum. At cũ febris ceſſauerit, ſi adhuc ſignum febris remanſerit, pulſusq; his qui ſecundum naturam rariores ac tardiores fuerint, quartana proculdubio erit huiuſmodi febris.

TEX.

ACCESSIO præterea huius febris longitudine temporis, tertianæ ſimilis eſt: atque interdum accidit, vt ſit longior, quãuis exquiſita ſit, quoniam ex humore frigidiore conſiſtit. Cauſa autem ſimilis eſt in his febribus; & aliјs omnibus quæ differentiam longitudinis efficit acceſſionum, quemadmodum paulo ante diximus, in exquiſita tertiana: in multitudine & qualitate humoris, & robore, & infirmitate virium, & ad hæc ipſa ægri diſpoſitione differentiam habente.

HVIVS autem febris acceſsio tp̃is ſpatio eſt ſimilis tertianæ, nõnunquã & longior,

quum adhuc exquisita perseuerat, vt quæ ex frigidiori humore consistit. Eadem vero in hisce febribus atq; alijs oĩbus est causa, quæ differentiã facit longitudinis accessionũ, quẽadmodum paulo ante diximus in exquisitis tertianis ex multitudine humoris ac qualitate, uigore insuper, atq; imbecillitate potentiæ, ac præterea ex ipsius ægrotantis dispõne diuersitatẽ assumens.

COMMEN. 97.

Quartanę exquisitæ paroxismus nõ durat ultra 24 horas.

AVIC. *prima quarti. tract. 2. cap. de quartana periodica, dicit* ꝙ *paroxismus quartanę est 24 horarũ. Et intelligit de longiori: quoniã paroxismus longior quartanæ exquisitæ non durat ultra 24 horas, & rarißime durat ita longo tpe. Et iõ*

Auẽz.

Auenzoar 24 Theisir, cap. 5. duratio eius non est maioris spatii, q̃ *phlegmaticæ. Sed si permiscetur cum ea flaua bilis, minuitur eius paroxismus: Et si phlegma prolongatur, tamen loquẽdo de exquisita quartana paroxismus potest esse multũ breuior 24 horis, sicuti & paroxismus tertianæ potest esse breuior 12 horis: & hoc propter causas, quas tangit, cum dicit. Causa autem sil'is est. Ideo accessionem huius febris. s. exquisitæ quartanæ dixit longitudine temporis esse sil'em tertianæ, & interdum longiorem,* q̃uis *ipsa exquisita sit: quoniam ex frigidiori cõsistit humore. Paulus, lib. 2. ita scribit in cognitione quartanarum. Quartana*

Qũo accesßio exquisitæ quartanæ lõgitudine tẽporis similis dr̃ tertianæ

Paulus.

na inuadit multa cum perfrictione, ut quæ ex frigido humore atra bile originem trahat. Calorem uero feruoremq́; febrilem tertianæ modo non obtinet, immo nec bilis uomitus eam comitatur. Ad hæc si urinæ tenues, albæ, & dilutæ fuerint, quartana erit febris. Eximia uero ipsius nota est, pulsus exiguus, & rarus. Cæterum in autumno potissimum incipit, erraticis superueniens febribus, nonnunquam in forma eius potissimum subsistit, quæ quarto die reuertitur: aliquando etiam plurium dierum interuallo, iuxta quosdam circuitus accessionem habet. *In quartana urinæ, tenues, albæ, & dilutæ.*

TEX.

NAM & alia omnia proportione respõdent iis, quæ ex humore bilioso consistũt. Quocirca si humor melancholicus, neque putrescat, neque vehementer feratur per corpora sentientia, nequaquam efficit melancholicam circuitionem exquisitam. Sane arquatis affectibus proportione respondent ex liene morbi diutini melancholici corporisq; totius colores fœdi. Et erysipelatibus, ac herpetibus, qui ex flaua bile consistunt, cancri, & phagedænæ proportione respondent. Sed neque ex his, neq; ex melancholicis affectibus necessario febricitat, nisi prius humor melancholicus & biliosus putrescant. **Lau.**

Leoni. NAM et alia omnia proportione respondent his quę ex amara bile accenduntur. Si igitur neque putrescat, neque vehementer per partes sentientes deferatur atræ bilis humor, nũquam efficiet quadriduanæ exquisitę circuitum. Et quidem regii morbi passionibus analogum diuturnæ melancholicæ splenis ægritudines, & colores in toto corpore fœdi, herpetibus etiam atq; herysipelatibus, quæ ex flaua bile consistunt, cancri & phagedænæ correspondẽt. Neque in his vero, neque in atrę bilis morbis necessario febricitant, nisi prius atra bilis putrefiat.

COMMEN. 98.

QVIA dixerat in principio huius libri, ꝙ ad hoc ut flaua bilis generet febrem non sufficit ipsam in corpore augeri atq; exuperare, sed alia requiritur causa, de qua paulo post dicetur, Et postea ꝙ si ipsa flaua bilis non feratur per membra sentientia non generabit tertianam intermittentem, uolens post prædicta signa, nunc declarare ꝙ causa illa est putredo, continuans se dicendis, ait ꝙ omnia alia quæ ex humore bilioso cõsistũt proportione respondent his. s. humoribus melancholicis. Et ideo si humor melancholicus neq; putrescat, neq; deferatur uehemẽter p membra sentientia, non efficiet circuitionem melancholicam exquisitam:

exquisitam: quoniã si nõ putrescat, nõ generabit feb. & si non feratur per partes sentiẽtes, dato q́, posit feb. generare, nõ generabit intermittentẽ. Et q́, humor melancholicus nõ causet feb. nisi putrefiat declarat dicens. arquatis affectibus proportiones respondet morbi ex liene diuturni melancholici, & corporis totius colores fœdi. Nam sicut morbi regij ex flaua bile accẽdunt, ita etiã ex liene accendunt morbi diuturni melancholici et uniuersi corporis à bili nigra colores fœdi. Et sicut herysipela, & herpes, ex flaua bili, ita cancri, & phagedenæ ex melãcholia: sed neq; ex his biliosis, neq; melancholicis necessario febricitãt homines, nisi prius putrefiat humor melancholicus, sic & biliosus. Morbus regius, quem Græci icteron appellãt, est effusio bilis p uniuersum corpus, modo nigræ de qua in lienosis, modo flauæ. Celsus hoc malum auriginem appellat: alij arquatum, & regium. Scribit ita Gal. 2. de arte Curatiua ad Glauc. cap. 1. flaua bilis quando sui seruans naturam unà cũ sanguine per totum corpus defertur, morbum facit qui regius appellatur. Sola uero quando excernitur et in aliquo membro cõsistit, herpes uocatur: Siquidẽ crassa sit secũdũ substantiã totã exulcerat cutẽ usq; ad carnẽ suppositã, atq; hunc affectũ Hypp. nominat herpetẽ exedẽtẽ. Si uero tenuior fuerit id qđ in superficie est tantũ ueluti deurit. Atq; hæc species generis

Morbus regius, quid.

Herpes quid, & qd exedens, & quæ miliaris.

ſortitur appellationem quum ſimpliciter & ſine additione herpes uocetur. Nã ex duabus ſpeciebus, quæ quidem nuper dictæ ſunt: altera herpes exedens nominatur: altera uero miliaris, quoniã in hoc affectu puſtulæ paruæ ac multæ per ſummam cutem ſimiles milijs excitantur: fit autem herpes huiuſcemodi ex bile quidem, & ipſe ſed minus calida & acri q̃ ſit prior. Quòd ſi ex ſanguine & flaua bile calidioribus q̃ oporteat mixta fluxio fuerit, uel ex ſanguine ferueſcente & tenuiſsimo ſecundum ſubſtantiam heryſipelas paſſio uocatur multo inflammatione calidior, magisq; colorem flauum repreſentans. Et ſi tetigeris facile ſanguis ſubterfugit, rurſusq; illabitur exquiſite tenuis & aſpectu rubidus, non tamẽ dolet hic, ueluti inflammatio, neq; ut aliqua inflammationis ſpecies, pulſum aut compreſsionem, aut ſimilem inuehit tentionem. Sed quandoq; ualde parum infeſtat ac cum præſertim quando per ſolam cutem diffuſum fuerit, nihil inferiorem carnem moleſtans. Et quidem tale aliquid ſæpius accidit, atq; hoc eſt exquiſitum heryſipelas, quemadmodum qui attigit inferiorẽ carnẽ: neq; ex uere tenui bile conſiſtit, neq; tãtum eſt heryſipelas, ſed iã diſpõ permixta ex heryſipelate atq; inflãmatione. Et de cancro, herpete, et phagedæna, ita ſcribit. 2. methodi, cap. 2. cancer autẽ à ſimilitudine ad animantem, phagedæna a ſymptomate, ſi'r

Heryſipela, q̃.

Exquiſita heryſipela, q̃

Quid cãcer, ehrpes, & quid phagedæna.

herpes.

herpes. Verum phagedæna ulcus omnino est, idq́; depascens, siue exedens, siue quocunq; appellasse libet. Herpes non sp ulcus est, quotiesq́; cum ulceratione est, non utiq; seruata ueteri sede, uicinas partes depascit: sed sicuti nomen ipsum indicat, ritu serpentis bestiæ, relicto priore loco transit ad alterū. Et dixit 14. methodi, cap. 17. q humor, qui exulceratū herpetē excitat tenuißimus est: craßißimus, q cācrū, et q proximū ab his locū occupat qd ad craßitudinē attinet, q phagedæna creat.

TEX.

NATVRA. n. sp nitit, suis uiribus utēs, Lau. asimilare partibus nutriēdis quicquid fieri utile pōt: excernere autē id quod minime istiusmodi est. Quod si interdū pręcrassitie, vel copia, vel lentore excrementi, vel stipatione quadā meatuum, vel sua ipsius debilitate nequaquam posit excernere humorem vniuersum prauū, immorantē diutius in ipso corpore alīs putrescere necesse est. Nullus. n. alius humor permanere qualis extitit ab initio potest, nedū qui adeo uitiosus est ut ab ipsa natura cultū amplius suscipere non posit: sed aut concoctus apponitur, atq; asimilatur solidis alīs partibus, aut corrūpitur atq; putrescit. Ad hūc modū arquatis ac melancholicis affectibus quoties humor biliosus exuperans in cor-

pore diutius immoratur feb. superuenit. sę
pe etiam dispositio in iecore, et in splene at
tulit febrem, quoties aut inflãmatio aliqua
aut obstructio cõmittit prędictos affectus.
Pari rõne nec vbi pituitosus humor exu-
perat, febris sequitur, nisi putrescat prius.
Leoni. SEMPER.n. suis natura viribus vtens:
quicquid optimum fieri cõtigerit his, quæ
aluntur partibus, assimilare: quicquid ve-
ro alienum, conatur excernere. Quod si ali
quando ob crassitudinem, aut multitudi-
nem, aut tenacitatem materiæ inutilis, aut
aliquam meatuum obstructionem, aut pro
pter sui imbecillitatem totum quod est vi
tiatum nequeat expellere: necesse est, vt si
id diutius in animalis corpore perduraue-
rit, corrũpatur. Neq.n. fieri potest vt alius
quispiam ex humoribus talis permaneat,
qualis erat ab initio, nedum qui ita depra-
uatus, vt naturæ cultus sit expers. Sed alte-
rum omnino sequitur, vt.s. concoquatur,
apponat̃, atq; assimiletur solidis partibus
animalis, aut corrumpatur & putrefiat. Sic
enim his qui morbo regio, atque atræ bi-
lis passionibus infestantur, quando biliosi
humores superabundantes diutius corpus
obsederint, febres superueniũt. Sæpius etiã
aut epatis aut splenis affectus attulit feb.

qñ.s. hæ, quas diximus nup, pasſiones aut ex inflãmatiõe, aut obſtructiõe cõtigerint. Eadẽ quoq; rõne & pituita humore redun dãte nõ accẽditur feb. niſi prius putruerit.

COMMEN. 99.

DECLARAT *unde accidat humorẽ putreſcere, qui eſt cauſa feb. Et dicit q natura utẽs ſuis uiribus. ſ. attractiua, retentiua, digeſtiua, et expulſiua, nititur aſsimilare partibus nutriendis quicquid optimũ fieri põt, & quicquid alienũ expellere, q ſi aliquãdo totũ quod eſt uitiatũ nõ poßit expellere ob craßitudinẽ, aut multitudinẽ, aut tenacitatẽ materiæ inutilis, aut aliquã meatuũ obſtructionem, aut ſui imbecillitatẽ, neceſſe eſt, ut ſi id diutius in animalis corpore perdurauerit, corrũpatur. Nã ex quo illud nõ eſt corpori utile, & indiget expulſione nõ regitur a calido naturali. Neq;.n. ait, fieri poteſt ut alius quiſpiã ex humoribus talis permaneat, qualis erat à principio, nedũ qui ita deprauatus, ut ab ipſa natura amplius reduci nõ poßit: ſed alterum omnino ſequitur, ut ſ. cõcoquatur, apponatur, atq; aßimiletur ſolidis partibus animalis, aut corrumpatur et putrefiat. Sic.n. his ſuperuenit febris, qui morbo regio, aut atra bili infeſtantur, quando humor in corpore exuperans diutius immoratur. Etiam in particulari membro ſæpius affectus, ut iecore, & ſplene attulit febrem, cum aut ex inflammatione*

aut obstructione contingerint hæ paßiones, quas nuper diximus. s. corruptio & putrefactio. Pari rõne nec ubi pituitosus humor exuperat accenditur feb. nisi prius putrescat. Deinde cum dicit.

TEX.

Lau. ATQVE ob hunc quidem, quod ab antiquis existimatum est etiam impossibile, sæpe numero uisum est; id autem est sine febre rigor, qui nonnullis quidem semel accidit, nonnullis autem etiam per circuitum pluribus diebus, vel continuus ab initio vsq; ad finem, vel oĩno ita mediocris, vt nequaquam esse uideatur quoties quieuerint, sed vbi moueat tm̃modo efficiat sensum: vel etiam maior, ut etiam sine motu infestet. Sed quoties talis humor spatio temporis putrescat, non rigent solum: sed etiã febricitant. Et diuturna admodum & solutu difficilis febris in quotidiana forma tales affectus sequitur.

Leoni. IN hoc autẽ uisum est sæpius id quod antiqui impossibile arbitrabantur. Est autem hoc, sine febre rigor, quod nonnullis equidem accidit semel, nonnullis autem per uices interpellans multorum spatio dierum, aut à principio usq; ad finem continuatur: aut uidelicet est ita oĩno exiguus, ut neque adesse uideatur, quũ se quieti tradiderint;

sed

ſed quū moueri cœperint, tunc demum eū ſentiunt, aut tantam uim habet, ut ſit etiā ſine motu moleſtus. Sed quādo huiuſmodi in tēpore humor putruerit, nō modo rigēt ſed etiā febricitāt. At quę tales ſequitur diſpoſitiones febris, eſt ualde diuturna & difficulter ſolubilis in quotidianæ figura progrediens.

COMMEN. 100.

REMOVET *antiquorū errorē, qui arbitrabātur rigorē nō poſſe fieri ſine fe. et dicit q multoties uiſum eſt, q nonnullis accidit ſemel rigor ſine febre, non nullis autem per circuitum pluribus diebus, uel cōtinuus à principio uſq; ad finē, uel omnino ita exiguus ut nequaq̄ eſſe uideatur, cū ſe quieti traddiderint, ſed cum moueri coeperint, tum demum eū ſentiunt, aut etiā ita magnus eſt ut ſine motu infeſtet. Hic error, etiā reprehenditur ab eodē. 2. de cauſis sympt. cap. 5. Vbi ita ſcribit. Ad rigores ſemp febrē ſequi, ut uetus ſermo eſt, ita uerus ex omni parte non eſt, ne ſi ipsū quidem ut decet definias, ſic. n. ijs qui antiquorū placita enarranda ſuſcipit, ea amice magis definire, quā moroſe redarguere debet. At ne ſic quidē uerus eſt ſermo, uel ſi definientes dixerimus rigores citra externam occaſionē è corpore cōcitatos, febres neceſsario ſequuntur. Quippe non ſolum nobis: sed compluribus quoque ante nos*

medicis uisus est rigor sine febre, non tamen adeo ualidus, ut is qui uel tertianã, uel quartanã precedit, uel is quoq; qui et ardentes & calidas febres finire potest. Solent huiusmodi rigores à praua uictus ratione originẽ ducere, dum ꝑ ociũ quispiam se impleuerit, et subinde à cibo lauerit. Quòd si ciborum quoq; tẽperatura frigidior sit, ac pituitam suapte natura parere possit, tum promptissime rigor excitatur, adeo ut perquam difficile sit calorem reuocare. Non igitur mirandum est superioris seculi medicos huiusmodi rigoris speciem nunquam uidisse, ut pote minus aberrantibus tunc quam modo á salubri uictus ratione hominibus, neq; etiam tã crebro se lauãtibus. Verum ut nuper dicebamus, huiusmodi rigores ad horrorem magis, quàm ad concussionem pertinent. Quum enim praua excrementa fuerint cõgesta, in primis inęqualitatẽ sentimus, quæ si acria fuerint, erosionis quoq; sensus accedit. Secundo loco exiguũ horrorẽ percipimus, mox maiorẽ tandem adeo magnũ, ut iã rigoris particeps esse uideatur. Postremo rigorẽ ipsum solũ sentimus, quo partes, & quatiuntur, & concutiuntur. Huiusmodi rigor ob frigidos succos nunquã excitari uidetur. Principio.n. ob crassitudinem uehementer moueri nõ possunt, q, si aliquãdo extenuẽtur, rigorẽ quidẽ excitabunt, sed nõ ita ualidũ, quippe nõ tantam admittit subtilitatẽ extenuata pitui-

ta

ta, quantã extenuata flaua bilis. Atq; ut huiuſ-modi rigoris modus parũ fuit ueteribus cognitus, ita perniciosus in morbis rigor ipſis nõ fuit ignotus, dicente in aphoriſmis Hyp. Si rigor per febrem non intermittentem acciderit imbecillo letalis eſt. Etenim in huiuſmodi rigoribus inſurgit quidem natura contra res noxias, quo eas expellat, sed uicta cadit extinguiturq;, atq; hanc obrẽ redditur symptoma pernicioſum. Idem ſcripſit in tract. de inæquali tem perie.

DE FEBRE EPIALA.
CAP. VI.



HOC genere continetur febris epiala proprie nominata, quoties ſimul febricitant ac rigent: & utrunq; ſentiunt, eodem tempore in quauis corporis parte. Lau.

EX hoc igitur genere eſt etiam febris ea quæ proprie uocatur epiala, quando ſimul febricitant & rigent, atque eodem tempore in toto corpore utrunque ſentiunt affectum. Leoni.

COMMEN. 101.

HOC *in loco agit de febre epiala, & de humore, quem Praxagoras uitreum appellauit, & de*

generibus pituitæ. Et dicit q̃ huius generis scilicet quotidianæ est etiam febris quæ proprie appellatur epiala. Et est cum infirmus simul febricitat, & riget, & eodem tempore in quauis corporis parte utrunq; sentit. Differt hæc febris à lypiria secundum ipsum in tractatu de inæquali intemperie, quoniam in hac febre in quacunq; corporis parte simul sentitur calor, & frigus, sed in lyparia intus, & in ipsis uisceribus calor sentitur, & in exterioribus partibus uniuersis frigus, sic enim scribit ibi. Quippe si pituitosus succus qui frigidus est, quẽq; Praxagoras uitreum appellat, & amara bilis, quæ calida est, simul abundet, ac per sensibilia membra moueantur, nihil miri est utrunq; à cubante pari modo sentiri. Neq; enim si hominem sub sole feruido statuas, & aquam illi frigidam infundas fieri potest, ut non simul & à sole calorem, & ab aqua frigus sentiat. Verum hoc casu ambo extrinsecus sunt, nec paruis portionibus incidunt. In febribus quas epialas uocant, tum ab interno, tum exiguis portionibus: eoq; uniuersum corpus ambo sentire uidetur, Quum enim tenuissimis portiunculis aspersum per corpus, tum calidum sit, tum frigidum, nullam sensilem alterius portiunculam, ita paruam desumas in qua non alterum sit comprehensum. In ipsa tamen accessionis inuasione aliqua febricitãtium, tum

Febris epiala, q d & qd lypiria

tum rigent, tum uero febricitant, tum ambo sentiunt frigus immodicum, & calorem unà uerum non eodem loco, quippe quum poßint, quæ excalfactæ sunt partes manifeste à refrigeratis discernere. Nam intus, & in ipsis uisceribus calorem sentiunt, in externis partibus uniuersis frigus. Tales perpetuo febres sunt, & quæ græce lypiriæ uocantur, preterea quoddam ardentium febrium perniciosum genus. Quod igitur in his maioribus portionibus accidit. Hoc in epialis contingit minutis. De his etiam duabus febribus locutus est incidenter tertio de simplici medicina cap. decimo quinto, ostendens quomodo simul possunt duo contraria sentiri. Et de lyparia secundo predictionum com. illius. Si caput, manus, ac pedes frigidi sunt, uentre costisq; calentibus, malum est. Auic. uero epialam appellat, quando calor apparet in exterioribus, & frigus intra, & lypariam, quādo econtra, sed hic modus raro uidetur, & ideo eum non posuit Gal. Et epialam dixit Auicena fieri á phlegmate uitreo in occulto & profundo corporis contento per putrefactionem moto, nam antequam pars huius phlegmatis putrescat, non manifestatur eius frigiditas, quoniam tunc in membro in quo iacet quiescit, et ei est domesticū. Sed postquam hæc incipit putrefieri, quodāmodo de loco suo mouetur, & sparsione quadā manifestat

Lypiria quoddā ardentiū febriū pniciosum genus.

Epiala secundū Auicenā

A quo humorē fiat epiala secundum Auic.

frigus, quod in ea est, non tamē tanta q; cōmuni cetur uniuersis membris et toto corpori, sed solū sentitur in interioribus. Et sic hora cadē friget æger intus ex uitreo phlegmate moto ad putredinem, & calet exterius ex uapore putrido uel fuligine putrida illic inflammata. De lyparia uero dicit, q; duæ sunt eius species. Vna ē phlegmatica, alia cholerica, non ex quauis cholera, sed ex ualde crassa. Et q; in phlegmatica interiora calent, & exteriora frigent, quia phlegma in profundo existens, quādo ibi inflammatur & putrescit calefacit illum locum, & non extra, quia parua est inflammatio, & putrefactio non potens ad extra & usq; ad cutim uapores mouere. Secunda causa est, quia retrahitur calor ad intra ex nocumento interius percepto, & sic exteriora remanent frigida. Alia causa est quia extra sunt humores frigidi uitrei, & interius putrescit humor, qui facit caliditatem. Dat & aliam causam, quoniā multoties à phlegmate isto interius putrido exit uapor non putredinalis propter caliditatem, qui cito redit ad naturam suam frigidam, & exterius infrigidat, quemadmodum uapor aquæ calidæ cito, & faciliter suo spoliatus calore actuali, se ad suum reducit naturale frigus. Sed hic sunt duo dubia. Primum est circa secundam causam, quare in epiala non retrahitur calor ad intra, sicuti fit in lyparia. Secūdum dubium est circa ultimam

Lypariæ duæ species.

Dubia duo

timam causam, quoniam multo facilius debet hic uapor elleuari in epiala febre, cum totum phlegma non sit putridum. In lyparia autem cum putredo sit super toto phlegmate, non poterit elleuari uapor non putridus, imo necessario erit putridus tenens calorem. Circa primum dic, q, in tertiana fit caloris retractio, & tamen tertiana nõ dicitur lyparia, nec epiala. Et sic concedẽdũ, q, in epiala in principio fit aliqua retractio, sed pauca, & sic membra exteriora remanent calefacta. Dicunt secundo, q, causa, quare in epiala non retrahitur calor ad intra, sicut fit in lyparia potest esse diuersitas indiuiduorum in sensibilitate, & aptitudine paßionum interiorum, etiam modus putredinis malignus, uel non malignus. Et stant ista simul, quòd putredo, & caliditas in toto phlegmate in lyparia sit remißior, & tamen sit malignior, cogens uirtutem intus confugere. De secundo dubio, dicunt, quòd in lyparia non totum phlegma putrescit, sed totum calefit, ex parte autem non putridi elleuantur uapores, qui reducuntur ad suum naturale frigus, & infrigidãt. In epiala uero, quia pars illa quæ non putrescit non calefit, sed remanet frigida. Ideo nõ elleuantur uapores ab illa, sed dico sine istis chimeris expositorum, quòd exteriora frigent, & interiora calent. Quãdo in membris extrinsecis phlegma uitreum in parte putrescit. Nam tunc elle

Nota.

uantur uapores, qui uadũt ad cor, et intus calefaciunt, extra uero phlegma infrigidat, ſicut cõtrarium dictum fuit in epiala in qua interiora frigent, & exteriora calent. Dat poſtea Auic. modum quo fit ex cholera lyparia febris. Et eſt quando cholera pauca craſſa ualde uiſceribus iniacens quieta putreſit, locum calefaciens in quo detinetur, & nihil quantitatis notabilis ex hoc reſolutum ad exteriora tranſit, q; hæc calefaciat, uel ſi reſoluitur notabile aliquid tranſire non poteſt ad exteriora, ob itineris oppilationes, uel plurima phlegmata quibus replentur, tunc calor extraneus febrilis uiſceribus immanet, & retrahitur interius uirtus ad locum doloris, & acuti caloris una cum ſpiritibus, & calore innato derelinquentibus exteriora ſubiungit. quòd lyparia eſt longioris ſpatij, ſeu diutius permanẽs, quàm emitriteus. Et id potiſsime intelligendum de lyparia phlegmatica, quoniam humor ex quo generatur craſſus exiſtens, & uix reſolubilis ſpiraculo caret & ſenſibili reſolutione: sed in emitriteo cholera coadiuuat phlegma reſolui. Poſtea dat modum quo fit febris quam appellat Galenus epialam, in qua ſunt eodem tempore calor, & frigus intus & extra ſecundum unamquanque partem. Et dicit eam fieri à phlegmate uitreo in interioribus, & exterioribus exiſtente, & ſecundum partem putreſcente, & ſecundum aliam non, nam pars putrefacta calefacit, alia

Modus quo ex colera fit lyparia.

Lyparia lõgioris ſpatii emitriteo

non

non putrefacta infrigidat. Gentilis quinto can. in suo tractatu de tyriaca attribuit id ipsi Gal. quod omnino est impoßibile, & contra eũ, & omnes philosofos, uidelicet q possibile sit idem membrum moueri simul duobus motibus cõtrarijs, ut ad caliditatem, et frigiditatẽ. Et q multæ medicinæ addunt in frigiditate, & caliditate in nobis super nostrũ tẽperamentum simul, et secundum easdem partes, nã secũdo de accidẽti cap. 6. Et si sit incredibile morbum calidũ, & frigidũ simul esse in corpore, similiter siccũ, et humidũ, aliquãdo tamẽ uidemus fieri eos. Hoc etiã dicit cõatur Gal. demonstrare tertio simp. cap. 15. ex pluribus exemplis, de duobus circulis sese inter secantibus in aqua, q̃ re amara, & dulci simul mixtis, ut de absynthio, & melle, ex quibus simul gustatur dulcedo, & amaritudo, de emplastro ex solatro, & camomilla, quod repellit, & resoluit. Et de febre epiala, in qua totum corpus simul calefit, & infrigidatur. Et de homine cuius pedes ponuntur in aqua frigida, & manus in aqua calida, à quibus super toto comunicantur calor, & frigus. Sed hoc, ut dictum est, est contra omnes medicos, & philosofos., quia contraria se inuicem destruũt. Vnde tertio de simp. med. cap. decimo quarto in fine dicit Gal. illud dicitur in summo calidũ, quod omnino est sine frigiditate, quia omnis remißio fit per admixtionẽ cõ

An idem mẽbrum poßit simul moueri duobus motibus contrarijs. Et nota gentilis errorẽ

trarij, ut dicit Arist. secundo topicorum, & ut uolũt omnes peripatetici. Est ergo impossibile idẽ simul calefieri, & infrigidari, quia calidũ intẽditur, quãdo frigidũ remittitur, Et frigidũ intenditur, quãdo calidum remittitur. Si ergo cõtingat partẽ aliquam calefieri, frigiditas minorabitur. Sed si per te eadẽ pars frigefiat, frigiditas augebitur, & minorabitur caliditas. Et sic idem simul augebitur, & non augebitur, quod implicat cõtradictionẽ. Et ideo si quis bene consideret dicta, & exempla Gal. Volunt q̃ idem subiectum secundum tamen diuersas partes sui moueatur contrarijs motibus, neq; ẽ poßibile aliter imaginari, quoniam si idem posset secundum eandem partem simul calefieri, & infrigidari, tunc contraria non curarentur contrarijs. Et ita periret tota medicina, quoniam si uelemus curare febrem, & exiberemus medicinam frigidam, ipsa non curabitur, quoniam & si corpus infrigidabitur, poterit etiam intendi in eo secundum eandem partẽ caliditas. Auer. 5. coll. cap. penultimo tenet contra Gal. q̃ medicinæ quæ curant morbos contrarios sunt medicinæ compositæ ex contrarijs, et quæ sunt reductæ ad tertiam unam formam, & non illæ quæ non sunt reductæ ad unã formam. Hoc sic probat. Quoniam si istæ uirtutes sint in eis æquales, tunc non uincet una alteram, sed æqualiter erunt temperaturæ, & nõ faciẽt

Impoßibile idẽ simul calefieri et ĩfrigidari

Aueroes contra Gal, de medicinis quæ curant morbos contrarios.

cient actionem quæsitam in corpore humano. Et si una erit fortior altera, fortior faciet actionē, & actio illi debet attribui, et alia erit frustra. Itē tunc aqua tepida media inter frigidißimam, et calidißimam, frigefaceret, & calefaceret, cuius cōtrarium apparet ad sensum, Huic respondet Gal. tertio de simp. med. cap. 11. & 15. in exemplo de melle cum succo absynthij cōmixto, cuius dulcedo, & amaritudo secundum diuersas partes linguæ sentitur, quoniam licet sit facta mixtio ad minima, tamen non sunt omnia unum, sicuti & comixtum ex aqua, & uino, licet uideantur unū, non enim datur corporum penetratio, ita dicēdū de medicinis compositis ex cōtrarijs et reductis ad unam formam, nam cum actuantur à calore nostro diuiduntur in partes, & segregantur, et cōtrarios faciunt effectus. Et de aqua tepida dicēdum q calefacit, & infrigidat, sed non sentiuntur illi affectus contrarij, sicuti dulcedo, & amaritudo illius cōmixti ex absynthio, & melle, quoniam sensus tactus non est ita acutus sicuti sensus gustus. Sed difficultas est de Tyriaca, quomodo poßit stupefacere, & calefacere. Nam stupefactio fit à frigido, & calefactio à calido, modo cum hi sint motus contrarij, eadem pars mouebitur motibus contrarijs. Sunt qui dicunt q thyriaca potest calefacere, & stupefacere, quia omnis immoderata discrasia lædit uirtutem sensiti-

Aqua tepida calefacit & infrigidat.

Quomodo tyriaca poßit stupefacere & calefacere.

uam, & ita immoderata caliditas lædit ſenſum, quòd ſi magis augetur poteſt tollere ſenſum, & poſſet in tantum augeri, q. etiam tolleret uitam. Et ita dicunt, q. thyriaca calefaciendo ſtupefacit ſenſum, & nõ infrigefaciendo. Et hinc eſt, dicũt, q. multæ medicinæ calidæ ſunt ſtupefactiuæ. Sed hæc ſolutio ẽ falſa & preſertim de tyriaca, quia ſi ipſa ſtupefaceret calefaciendo, tunc antiquior eſſet ſtupefactiua, ſicuti & recens, cuius tamen oppoſitum patet, quia recens ſtupefacit, & antiqua non, & hoc non ob aliud, niſi, quia in tyriaca ingreditur opium quod eſt frigidum, ſed cum tranſit 10. annos uirtus opij iam euanuit, quãdo uero eſt recens, quia uirtus opij adhùc uiget, ſtupefacit, & hoc ratione frigiditatis, ut patet ex Gal. octauo de compoſitione pharmacorum ſecũdum locos, & Auic. 2. can. cap. quarto. Et ideo dicendum ut prius, q. tyriaca hoc facit, quia conſtat ex partibus diuerſis calidis, & frigidis, quæ & ſi redacta ſit ad unam formam, cum tamen actuatur à colore naturali, partes illius ſegregantur, & calidæ calefaciunt, frigidæ uero ſtupefaciunt. Quomodo autem medicina ellectiue educens attrahat humores ſibi proprios, dixi in noſtro de modo medendi. Deinde cum dicit Galenus.

Teriaca nõ stupefacit calefaciendo

TEX.

Lau. SANE Archigenes exiſtimat de nulla

altera

altera nomen epialon dici quam de vna hac febri. Sed constat Atticos quosdam viros rigorem ante febrem ita appellare. Enimuero Praxagoras uidetur mihi appellare vitreum, humorem talem. Recentiores autem, e' quibus Philippus est, crudum simpliciter, nullum adijcientes vocabulum ad exquisitam definitionem. Is profecto ex specie pituitosi humoris est: vt qui admodũ frigidus atque humidus sit. Quisquis enim humor frigidus simul & humidus fuerit, sub ipsam phlegmatis, id est pituitæ cadit appellationem, si quis Hyppocratice & ex omnium consuetudine non solum veterum, sed etiam aliorum scriptorum nominare uoluerit. Prodicus enim libro de natura hominis praue nominat, errans circa tale vocabulum ipsa demiranda etymologia adductus. Sed non est presentis temporis ad talia deflectere orationem, cum aliam dicarimus illis disputationem. Ergo rursus ad institutum veniamus. Quisquis in corpore humor fuerit frigidus & humidus, ipsi hunc nominamus pituitam, tu si libet appellabis scindapsum. A deo sane' nulla mihi vocabulorum est cura.

Leoni. ARCHIGENES quidem nulli id nomen unquam alteri rei accomodari arbitratur, nisi huic febri tantummodo, uidentur tamen & Attici quidam, etiam rigorem, qui febrem antecedit, ita nominare. Vitreũ vero huiuscemodi humorem Praxagoras vocat. Iuniores autem, e' quorum, numero est Philippus, simpliciter crudum, nullũ aliud nomen adijcientes, ut exquisitius distinguant. Est autem & ipse species quædã pituitæ, satis existens frigidus atque tenax. Quicũq; enim frigidus et humidus humor existit, ad pituitæ appellatiõem reducitur, si Hyppocratem omnesq; non modo priscos medicos, sed alios etiam græcos in nominibus imitari velimus. Prodicus si quidem in libro de hominis natura in hoc nomine præuaricat, ab admirabili quadã etymologia persuasus, sed hoc tempus nõ suadet ad huiuscemodi disputationes sermonem diuertere, quum alterum eisdem tra-ctatum edixerimus. Quare rursus ad ꝓpositum reuertamur. Quicunque humor in corpore frigidus atq; humidus fuerit: hunc nos pituitam appellamus: tu vero, si libeat, scindapson nomines, adeo est mihi parua nominum cura.

COMMEN. 102.

TANGIT *diuersorum opinionem circa nomẽ huius feb. epialæ, & de humore ex quo fit, quem Praxagoras. Appellabat uitreum, & alij crudũ simpliciter, non addentes aliquid aliud. Et dicit q́ hic humor ex quo fit hæc febris, cum sit humidus & frigidus, est species quædam pituitæ. Nã quisquis humor frigidus & humidus est, sub ipsã phlegmatis id est pituitæ cadit appellationem, si quis eam Hyppocratice & consuetudine omniũ, non solum ueterum, sed etiam aliorum græcorum nominare uoluerit. Deinde reprehendit quendam cuius nomen erat Prodicus, qui in hoc nomine præuaricabat.*

Omnis humor frigidus & humidus sub appellatione pituitæ cadit.

TEX.

AT uero scias huius humoris plures esse differentias. Nam vna quidẽ species eius est admodum frigida: ita ut maximos dolores adferat, quum in locum calidum impacta est. Et sepæ numero multos dolores eorum qui colici dicunẽ, ex acri clysmate tali humore euacuato, statim sedatos intueri licet. Hic autem humor videtur similis aspectu vitro fuso. Altera uero species pituitæ est, quam excreantes sepæ expuunt quidam, sensibilem obtinens dulcedinem. Constatq; eam nequaq̃ pose esse omnino frigidam, si recordamur eorum quæ libro de simplicium medicamentorum viribus

Lau.

docuimus. Tertia præterea species alia pituitę est, quæ ipsis expuentibus acida sentitur, ac minus quam vitrea, magis quã dulcis frigida est. Quemadmodum altera salsa habetur, aut ob putrefactionẽ, aut ob per mixtionem salsę serosæ humiditatis.

Lau. AT non te lateat plures esse huiuscemodi humoris differentias. Vna si quidẽ eius est species frigida, adeo ut quum loco obstruitur, dolores maximos excitet, sæpiusque multa laxioris intestini incommoda hoc humore acuti clysteris ui euacuato, statim sedari contingit, uidetur autem hic humor vitri liquefacti similitudinem habere. Est & alia pituitæ species, quam plerique cum screatu expuunt, sensibilem habẽs dulcedinem. Liquet autem ꝙ hanc exquisite frigidam non contingit esse. Si quidẽ eorum meminimus quæ in libris de simplicibus medicaminibus diximus. Est & tertia alia pituitæ species, quæ expuentibus uidetur acida. Est autem minus frigida quã vitrea, magis vero quam dulcis. Sicuti & altera species est salsa, aut propter putredinem, aut propter salsæ serosæ humiditatis mixtionem.

COMMEN. 103.

PLVRES *esse differentias seu species humo*

ris

ris pituitosi ostẽdit, & dicit q̃ una est eius species admodum frigida, q̃ cum in locum calidum impacta est, maximos excitat dolores, & q̃ sæpius dolores laxioris intestini, qui colici dicuntur, hoc humore ui acuti clysteris euacuato sedantur: uidetur autem hic humor similis uitro liquefacto. Nota pro declaratione huius partis ex Auicenna prima primi, quòd species non naturalis phlegmatis ex parte substantiæ sunt mucilaginosum, crudum, aquosum, gipseum, & uitreum. Mucilaginosum est quod in suis partibus est ita diuersum in subtilitate, & craßitie, quòd uisu deprehenditur. Et dicitur à similitudine quam habet cum mucilaginibus, ut psilij, & altheæ. Crudum est, quod secundum iudicium sensus apparet æquale in subtilitate, et craßitie, licet uere diuersum sit in suis partibus. Aquosum est phlegma ualde subtile, uelut aqua aliqualiter inspissata. Gipseum est cuius subtile fuit resolutum propter nimiam morã eius in iuncturis, & hoc est craßius omnibus alijs. Vitreum est, quod uitro liquefacto simile est, in sui uiscositate, & ponderositate. Mucilaginosum sæpius inuenitur descendens à cerebro ad nares, & quandoq; in uomitibus, & seceßibus, & urinis. Crudum multiplicatur in stomacho, & in intestinis, & interdum in uenis, & specialiter in senibus, propter diminutionem concoctionis, Et illic moram trahens paulatim augetur et incrassatur,

Spẽs nõ naturalis plegmatis.

Et cum tandem ab eo grauetur natura, & non poßit ipsum per uias expulsionis ordinarias expellere, faciens de poßibllibus, quod melius est, elongat ipsum à corde, & alijs membris intrinsecis, et mittit ad extrema, specialiter ad tibias, cũ sua grauedine naturaliter tẽdat ad inferiora. Et ideo tibiæ senum inflantur inflatione relinquente foueam post impreßionem digiti. Et specialiter in pinguibus, & solitis nutriri humidis. A quosum phlegma sæpius inuenitur in saliuis, et sputis male digerentium, & nimis bibentium. Et à cerebro ad nares solet destillare, ut in principio corrizarum. Gypseum generatur communiter in podagris, & chiragris nodosis ex crasso phlegmate clauso in iuncturis, & illic manente, donec subtile eius sit resolutum, et crassum eius adeo induratum, ut sit sicut lapis. Ideo gypseum dicitur, quia gypso similatur, non fluidum, neq; molle. Ideo nõ humor proprie. Vitreũ cõiter generatur in decrepitis destitutis calore, & quandoq; mulieribus, et phlegmaticis aliarũ ætatum, & maxime in monoculo, uel in intestino colon, tum propter inuolutiones, & angulos eorum, tum etiã propter eorum frigiditatem, & distantiam à corde. Et quãdoq; apparet in squibalis effluere, ministratis chisterijs in colica. Et dicit Gal. 3. de locis affectis, cap. 5. Pituitæ unum genus est quod quotidie, uel excreando, uel uomendo, uel emũgendo educitur,

uaporoso

uaporoso.s.spiritu plenum, ut sensum quidem lateat ipsum esse dißimilare. Alia uero pituita similaris quidẽ uidetur, licet fortasse non sit similaris, qualis est crudus humor, q in urinis substat à Praxagora uitreus appellatur: atq; ex hoc genere esse uidetur saliua, quæ neq; fluida admodum est, neq; aquosa. Et dixit. 4. de tuenda sanitate, q omnis pituitosus succus est crassus, & glutinosus. Non naturalis uero phlegmatis secundum sapores. Aliud est, quod est salsum, quod cæteris speciebus est magis mordax, & siccius, et leuius propter choleram quam suscipit in se, Et dicit Auicenna quòd cuiuslibet salsuginis causa est, ut terreæ partes adustæ siccarum complexionum, & amari saporis misceantur æquali mixtura, seu temperamento humiditati aquosæ pauci saporis, aut priuatæ sapore. Et intelligit misceri æquali temperamento, non q æquis partibus misceantur: quoniã sufficit, q terreũ adustum nõ obtineat in uirtute supra aqueũ humidũ manifeste, nec contra. Nam si partes terreæ adustæ multæ essent, & superarent humiditatem aquosam, proueniret inde sapor amarus. Et ex tali mixtura sicci, terrei, adusti amari, cũ humido aqueo insipido fiũt sales, et aquæ salsæ. Silr quãdo chola sicca natura, et adusta miscuerit se mixtiõe equali tenui carẽte sapore, uel insipido, faciet phleg. hoc salsũ, et est phlegma cholericũ. Et dicẽs Gal.

Omnis succus pituitosus crassus, & glutinosus.

Spẽs nõ naturalr phlegmatis secundum sapores.

ca salsedinis

hic q. phlegma salsum fit, aut ob putrefactionẽ, aut ob permixtionem salsæ serosæ humiditatis. Intelligit q. putredo facit phlegma salsum, propter hoc, quòd in eo facit adustionem, & cineritium, quæ commiscetur cum humiditate ipsius. Et per serosam humiditatem salsam, intelligit uirus cholericum, quale inuenitur interdum supernatans sanguini extracto per phlebotomiam, & interdum manans ex fistulis, et ulceribus uirulentis, & istud est salsum uel amarum, & immixtũ phlegmati, potest ipsum reddere salsum, quemadmodum cholera. Hoc phlegma salsum sæpe reperitur in uentriculis phlegmaticorum, uina fortia potantium, & salsis, & acutis utentium. Et uẽtriculo adhærens, sitim interdum clamosam causat, & decurrens per intestina, quandoque excoriat ea, & inducit dysenteriam, et infiltratum in ano sequenter fortem tenasmonem. Et dicit Auicenna secundo cannone, q. sapor salsus fundatur in substantia calida media inter subtile & crassum, & sapor amarus in substantia calida crassa. Et Galenus quarto simp. cap. 20. dicit. In substantia terrea calida subtili, & intelligit, inter terreas substãtias, subtilis est, quæ est subiectum amaritudinis, & acutus seu acris in substantia calida subtili, & sapor ponticus in substãtia frigida crassa terrestri, & acetosus, seu acidus, in substantia frigida subtili, & stipticus in substantia frigida

Subiecta saporũ.

Sapor salsus in quo fundatur

media

media inter ſubtilitatem & craßitiem, & in ſub ſtantia craſſa media in caliditate & frigiditate ſapor dulcis, & in ſubſtantia ſubtili media in caliditate & frigiditate, unctuoſus. Sed de ſtiptico non ſic dicit Galenus, quoniam uult ipſum diuidi in auſterum, & acerbum, quæ terrena ſunt, & craßi corporis conſiſtentia. Inquit enim quarto methodi, cap. ſeptimo. Voco auſterum id quod eſt adſtringens, acerbum uero quod intenſum auſterum eſt. Et. 4. Simp. cap. 6. ait. Adſtringentia certè terrena ſunt, & craſſa corporis conſiſtentia; qualitate uero frigida, acida autem tenuitate pollent corporis. Et parum infra. Arborum fructus quotquot nobis, ubi maturuerint dulces apparent, nuper enati, acerbi, ſicciq; ſunt conſiſtentia, pro ſui nimirum parentis, quiſq; natura (ceu quodam ait loco Theophr.) oliuæ, uuæ, mala, mala punica, mora, palmulæ, pira, & progreſſu temporis humidiores redduntur, acquiruntq; ad acerbitatem aciditatē, quā ſenſim exeūtes, poſtea dū matureſcunt ac perficiuntur, dulces euadunt. Sūt qui non in arboribus, ſed poſtea cum decrepiti conditiq; aliquādiu fuerint, dulcedinem accipiūt. Alij ſunt qui non interueniente aciditate: ſed palam ab acerbitate in dulcedinem tranſeunt, ſicut oliuæ. Etiam parum infra ait: quoniam autem cum principio lignoſi ſint (ut Theophraſtus dixit) ſicci quoque ſunt, ſimulque acerbi, uerum

Stipticū in auſterum, & acerbū diuidit.

Sapor acerbus et auſter quid.

affluentis postea humoris copia acidos efficiat: palam est saporem acerbum magis esse terrenum, acidum autem magis humidum. Itaque, & Plato recte definiuit dicens: Quæcunq; partes eiusmodi in succis defferuntur terrestres, hæ liquefactæ contrahunt, atque exiccant linguæ sensibiles partes: ac si exasperant, acerbæ: sin minus id faciant austeræ apparent. Et nota etiam cum postea inquit: uelox si quidem acidorum saporum transitus in sentientibus partibus fieri conspicitur, acerbum autem tardus. Tum acida quidem in alto magis agere apparent: in superficie uero acerba. Hæc itaque omnia crassarum esse partium acerba indicant, acida uero tenuium. Et ex his apparet manifestus error Thomæ de Garbo, qui uolens omnes species phlegmatis non naturalis reducere ad quatuor hic positas à Galeno ait, quòd acre & ponticum possunt poni pro uno, & quòd ponticum comprehenditur sub acetoso. An autem dulcis, & amarus sint extremi sapores, sicut album & nigrum sunt colores extremi. Vide in nostro de modo Medendi. Aliud est phlegma, quod est acetosum. Nam sicut phlegma est duorum modorum, dulce per propriam naturam, ut phlegma naturale, & per rem extraneam, quæ fuit sibi admixta, scilicet sanguinem: ita acetositas phlegmatis

Error Tho. de Garbo.

e. [illegible] liber de modo medendi

matis acetosi contingit duobus modis: Vno modo per rem extraneam sibi admixtam, scilicet melancholiam acetosam, de qua postea: Alio modo propter ebullitionem, quæ accidit phlegmati, sicut accidit succis dulcibus fructuum, quòd primo ebulliunt, & postea acescunt. Nam imagineris, quòd sicuti succi fructuum à modico calore ebulliunt, & cito post acetosantur, ita phlegma naturale, quod est quidam succus quandoque à calore debili non plene coqui, nec sanguinem fieri, sed paulò post eius ebullitionem acetosari. Pro quo scias, quòd acetositas, quæ accidit per alterationem, est duplex. Vna fit per imperfectam decoctionem in rebus, in quibus multum est de humido aqueo: & talis uocatur acetositas pura, idest non coniuncta sapori acuto, non tamen est necessarium, quòd sit pura ab alijs saporibus: nam potest coniungi stiptico, ut in agresti uua in principio, & in quibusdam generibus pirorum. Alia est acetositas facta per putrefactionem, quia calidum rei aquosæ factum extraneum, educit de humido subtili rei, cum quo exit calidum naturale, & infrigidatur res ex hoc, sicut res aquosæ per diminutam decoctionem. Sed quia calidum extraneum aliquas partes rei adurit, cum educit humidum, & calidum illius rei, oportet, quòd remaneat

Acetositas p alterationem duplex.

aliquod uestigiũ caloris extranei in partibus combustis huius rei acetosæ: & sic acetum per putrefactionem factum, habet aliquas partes calidas secum mixtas habentes saporem acutum propter adustionem: Et sic acetum non est pure acetosum, sed cum hoc acutum, pro quo uide. 4. Simp. cap. 2. & . 11. Hoc phlegma sæpe apparet in uentriculo male digerentium. Nam ad os uentriculi profluit naturalis melancholia ad desiderium suscitandum: & interdum tale generatur in uentriculo per uiam ebullitionis à debili calore. Scias q̃ à cibis acetosis, salsis, aut amaris, humores in epate generati non trahunt saporem, licet in uentriculo existentes trahere possint ab eis aliquam leuem saporis impreßionem. Et ratio est: quoniã de dictis sola succositas actu dulcis attrahitur ab epate, & residuum defluit inferius per intestina & in illa succositate sunt in potentia, amaritudo choleræ, acetositas melancholiæ, & sanguinis dulcedo. Sicut. n. apes ab amaris floribus sugunt substantiam dulcem, ex qua faciunt mel, & cerã: sic epar in cibis. Et propterea Auicenna prima primi non posuit modum aliquem specialis phlegmatis acetosi ex usu aceti, & acetosorum cibariorum. Aliud est phlegma ponticum quod similiter quandoq; fit ex alterius humoris commixtione, quandoq; ex alteratione phlegmatis in se ipso. Sub pontico, austerum comprehenditur, ex alterius

Quare acetum ptes aliquas habet calidas.

De põtico sub quo austerũ cõtinetur.

terius humoris commixtione, ut melancholia, põtica sibi immixta. Ex alteratione in se ipso, ut si à causa aliqua in se sit infrigidatum uehementi infrigidatione, adeo ut sapor eius sit cõuersus ad ponticitatem, quia aquositas ipsius est congelata, & aliqualiter alterata uersus siccitatem, & terrestreitatem, & non superuenit ei calor debilis, qui faciendo ipsum ebullire conuerteret ipsum ad acetositatem, neq; calor fortis, qui digereret ipsum, & faceret ipsum sanguinem. Sapor ponticus seu acerbus est sapor qui linguæ applicatus superficietenus exasperat ipsam, ut sapor balaustiarum, gallarum, corticum granatorum &c. Et sapor fructuum omnium in principio sui, qui dulces fiunt, quando maturantur, ut dicit quarto Simp. cap. 6. Dicunt, ad hoc ut phlegma fiat ponticum per alterationem, siue alterius humoris commixtionem, requiritur primo, q. nullus calor obuiet ei, qui facere posit ipsum ebullire. Secundo q. a frigore paulatim inspissetur. Tertio q. aliquæ partes ipsius aquosæ fiãt terrestres, sicut aqua per inspissationem conuertitur in terrestrem, quia de ratione pontici sunt terrestreitas, spißitudo, & frigiditas. Et Gentil. dicit, quòd modus quo fit phlegma dulce naturale ponticum, est quòd phlegma naturale non occurrat calido putrefacienti, nec calido quoque coquenti ad sanguinem, sed occurrat frigidiori inspissanti, et ex-

Sapor põticus quid.

Quid requiritur ad hoc ut phlegma fiat ponticũ.

primenti subtile humidum, unde sit in eo siccum terrestre cum humido aqueo crasso. Dicunt, quòd hoc phlegma raro reperitur, quia raro fit melancholia pontica, quæ phlegmati mixta reddat ipsum ponticum, etiam rarum est, ut in tantum poßit crescere frigus in humano corpore, quod congelet phlegma, & faciat ponticum. Non est tamen impoßibile cum referant quidem sentire, quandoque frigus in uentriculo quasi glaciei. Idem de cerebro, & aliqui de intestinis. Sed dices, quomodo phlegma dulce remanens phlegma potest fieri per se ponticum, cũ tale sit priusq̃ semicoctum: et omne ponticum sit crudißimum. Item si aliquis humor fiat ponticus, erit melancholia non phlegma: patet consequentia, quia omne ponticum necessario est frigidum, & siccum. Dicunt phlegma fieri ponticum, potest intelligi duobus modis: Vno modo uniformiter per totam eius substantiam, & intense: Alio modo quasi superficialiter secũdum aliquas sui partes, et remisse. primo modo dulce phlegma remanens plegma, non potest fieri per se ponticum, sed bene secundo modo. Potest enim diuturnitate temporis inspissari, & partes eius aqueæ, quæ nondum passæ sunt digestionem congelari, & terrestres fieri, licet non adeo congelari poßint, quòd fiant lapis. Sed hæc apud Gal. non sunt dicenda. Phlegma uitreum, quod ob simi-

Dubitatio.

litudinem,

litudinem, quã habet cum uitro liquefacto in colore, uiscositate, & pondere, aliquando est acetosum, ut cum à calore debili facta est in eo ebullitio, aliquando est insipidum, ut quando inspissatum fuit, & neq; calor debilis, neq; fortis fecit ipsum ebullire. Et dicit Auicenna, quòd hoc est, quod erat aquosum in principio sui, & non est putrefactũ, neque aliquid ei commixtum, sed tã diu mansit reconditum, donec fuit inspissatum, & frigidius factum, non tamen supple congelatum, nec ita terrestre factum, ut inde mutet saporem, & ponticum efficiatur. Ex his patet quatuor esse modos corrupti phlegmatis, ex parte saporum ipsius, salsum, acetosum, ponticum, & insipidum: austerum sub pontico comprehenditur: Et quatuor ex parte substantiæ suæ, aquosum, uitreum, mucilaginosum, & gypseum; crudum sub mucilaginoso comprehenditur. Nam omne phlegma tale, uel est subtile fluidum ad aquositatem tendens, & sic est aquosum, uel crassum, inspißatum: & hoc tripliciter, uel ad instar mucilaginis, & est mucilaginosum: uel ad instar uitri liquefacti, & est uitreum: uel ad instar gypsi, & est gypseum. Item tantum sunt nouem sapores: tres calidi, scilicet amarus, salsus, acutus: Tres frigidi, scilicet austerus, ponticus, & acetosus: Et tres medij. s. dulcis, unctuosus, & insipidus. Sed Gal. solũ posuit hic quatuor

Phlegma uitreũ, aliquando acetosũ, & aliquando insipidũ.

Modi 4. corrupti phlegmatis ex parte saporũ ipsius & 4. ex parte eius substãtię

tres sapores calidi
tres frigidi
tres medy

Qũo hic a Gal. ſo lũ de. 4. ſpẽbus nõ natu ral' phle gmatis . fit mẽtio Ponticũ nõ datur ſecũdum Galenũ.

ſpecies phlegmatis non naturalis: uitreum, dulce, acidum, & ſalſum: Sed ſub uitreo mucilaginoſum & crudum comprehendit, ſub dulci inſipidum, & ſub ſalſo acre. De inſipido mentionem fecit primo de Natura humana com. 30. Et de acri tertio de locis affectis cap. 5. De gypſeo uero nihil dixit: quia non eſt humor proprie, etiam quia exiccatum, & terreſtrificatum non poteſt febrẽ facere, & ponticum non datur ſecundum Galenum, quia phlegma omne eſt humidum, & ponticum eſt ſtipticum & terreum. Et inquit quarto Simp. cap. 17. Scire oportet acres ſapores omnes ſumme eſſe calidos: ac deinceps poſt illo: eſſe amaros, deinde uero dulces. Cum uero in omnibus ampla ſit latitudo: is qui magis, aut acris, aut amarus, aut dulcis eſt, magis quoque eſt calidus: qui uero minus tantum amittit caloris, quantum abeſt ab exacta guſtus qualitate.

Amari ẽ abſtergere acris urere, et dulcis nutrire.

Terminus autem ſeu finis ſaporis amari eſt abſtergere, acris uero urere, at dulcis nutrire: ubi uidelicet in ſua quiſq; natura abſolutus fuerit: hoc eſt ubi quo ad fieri poßit minime alienis permixti ſint qualitatibus.

TEX.

Lau. EX qua febricitantes minime rigent, ſed horrent tantummodo, prehendente acceſſione. Acida autem ac uitrea ſi moueatur, per corpora ſentientia permeans, infert rigorem

gorem ſine febre. Quod ſi qua putredo moderata illis adfuerit, epialam committit febrem. Sin magis putreſcat, rigor præuenit: febris ipſa ſubſequitur, deuicto frigore ab ipſa multitudine caliditatis; ita vt nullo modo exiſtat per incrementa & vigores acceſsionum. At vero vitrea pituita forſitan acidæ qualitatis particeps eſt: ita vt omnes eius differentiæ tres exiſtant: acida, dulcis, ſalſa, atque ex pituita dulci putreſcente rigor minime antecedit febrem.

IN qua ſi quos febricitare contingit, ſuperueniente acceſsione non rigent, ſed tantummodo horrent. Acida vero, ac vitrea, ſi per ſentientes corporis partes deferatur, ſine febre rigores generat. Quod ſi modica aliqua in ipſis fiat putrefactio, febrem epialam appellatam inducit. Quod ſi vehementius putreſcant, rigor quidem antecedit, febris vero ſequitur ſuperata a multitudine caliditatis frigida materia, adeo vt dum febris inualeſcit atque conſiſtit, minime ſentiatur. Forte autem, & vitrea pituita acidæ qualitatis eſt particeps, adeo vt eius differentiæ tres ſint numero vniuerſę, acida, dulcis, & ſalſa: minime vero dulci pituita putreſcente febrem rigor antecedit. Leoni.

COMMEN. 104.

PONIT *signa febrium quæ fiunt à prædictis humoribus.* Et *primo eius quæ fit à pituita salsa.* Et *dicit quòd ex ea febricitantes superueniente accessione non rigent, sed tantummodo horrent.* Et *de causa huius signi iam patuit supra in de signis phlegmaticæ.* Declarat deinde *speciē phlegmatis quæ fit ab humore uitreo & acido.* Et *quod dicit de rigore est ob mordicationem maiorem quam habet ille humor.* Et *quod dicit de putredine moderata patet:* Quoniam *ut dictum est in epiala febre, cum putredo fortis non est, pars putrefacta calefacit, & non putrefacta infrigidat. Sed cum fortis est putredo, antecedit rigor, & sequitur febris sine admixtione frigoris superata a multitudine caloris materia frigida.* Et *dicit postea has species phlegmatis posse ad tres species reduci: cum uitreum phlegma facta in eo a calore debili ebullitione, participet acida qualitate.*

Febricitātes ex pituita salsa non rigent.

TEX.

Lau. FORSITAN vero, neque simpliciter, neque à simplici causa quis existimarit tales fieri febres. Siquidem quicquid pituitæ putrescit, accendit febrem: reliquum nondum putrescens, ex quo rigent, non eiusdem est qualitatis cum ea quæ putrescit. Si igitur ab hac quidem rigor, à

putrefacta

putrefacta vero febris efficitur, duplex ſemper cauſa erit. Licet uero hic dicere febrem ab altero quidem fieri cauſæ genere, rigorem autem ab alio; vt qui non ſit, quod febris. Per febrem tamen tertianam flaua bilis & rigorem efficit, & febrem. Sed hæc logicæ magis ſunt conſiderationis.

QVISPIAM vero fortaſſis, neque ſimpliciter, neque à ſimplici cauſa huiuſmodi febres fieri arbitraretur. Siquidem totum id quod ex pituita putreſcit, febrem accendit, reliquum vero quod nondum putreſcit, cuius cauſa rigeſcunt, non eandem habet cum putreſcente qualitatem. Si igitur ab hac quidem rigor, à putreſcente vero febris generatur, duplex ſemper aderit cauſa. Contingit vero & hic febrem quidem ab altero cauſæ genere dicere fieri, rigorem vero ab altera, vt qui non ſit, quod febris. In febribus quidem tertianis flaua bilis rigorem efficit ac febrem. Sed hæc quidem logicam magis habent quæſtionem. Leoni.

COMMEN. 105.

DVBIVM *remouet: Nam quiſpiam poſſet arbitrari febres epialas non eſſe febres ſimplices, immo ex pluribus compoſitas: quoniam*

si in ea est calor ab humore qui putrescit, & frigus ab eo qui non putrescit, cum unum istorum sit diuersæ qualitatis ab alio: uidetur q; huius febris duplex sit causa, & febris non sit simplex. Cui respondet Galenus dicens, febrem hanc fieri non a duabus illis causis, sed ab altera tantum: quoniam à phlegmate quod putrescit, et rigorem ut aliud a febre ab alia, scilicet a parte non putrida. Non sic autem est in tertiana: quoniam in ea flaua bilis rigorem facit, & febrem. Sunt autem hæc magis logicæ considerationis, cum medicus conclusiones suas amplius certificet sensu, et experimento, quam ratione.

DE

DE FEBRE COMPOSITA EX *cholera & phlegmate.*

CAP. VII.



OS ad institutum nostrũ redeamus. Permixta pituita putrescente, ex qua fieri quotidianam docuimus, cũm bilioso humore efficiente tertianam, composita duplexq; causa & dispositio fuerit. Alter enim humor vno quoq; die, alter tertio quoque die committit accessionem: ita ut vnus dies duas habeat accessiones: alter uero vnam, quum tẽpora accessionis in easdem horas minime incidunt. Vbi enim incidant, una erit confusa, neq; tertianæ, neq; quotidianæ exactam speciem seruãs. Lau.

IAM vero tempus est ut ad propositum institutum reuertamur. Si pituita putrescens, ex qua febrem illam quæ singulis diebus accessionem facit, accendi dicebamus misceatur amaræ bilis humori, ex quo tertiana gignitur febris, duplex iam causa ac dispositio coniungeretur. Alter siquidem humor affert quotidie accessionẽ, alter vero tertio quoq; die, itaque alter quidẽ dies duas habet accessiones, alter uero vnam Leoni.

tantummodo, nisi accessionum tempora in easdem horas conueniant, si enim conuenerint, fiet vna febris confusa, quæ neq; puræ tertianæ, neque quotidianæ formam præsefert.

COMMEN. 106.

INTENDIT *nunc declarare inditia putridarum compositarum.* Et *primo ponens inditia compositæ ex phlegmatica & cholerica, dicit q, si pituita putrescens, ex qua accenditur febris, quæ singulis diebus accessionem facit, misceatur cum flaua bile, ex qua tertiana gignitur febris, tunc dispositio id est febris erit composita, et causa eius erit duplex* . *Pituita enim uno quoq; die cōmittit accessionē, flaua uero bilis tertio quoq; die, ita ut unus dies duas habeat accessiones, alter uero unam tantummodo, nisi accessionum tempora in easdem horas cōueniant. Si enim conuenerint,*

Feb. composita confusa, quæ. *fiet febris una confusa, quæ neq; puræ tertianæ, neque quotidianæ formā præsefert, cum signa utriusq; distincta ex permixtione eorum confundantur.* Deinde cun dicit.

TEX.

Lau. ET quoniam utraque febris duplex est, implexus quatuor erunt. Vnus, in quo tertiana permiscetur quotidianæ: secundus, in quo tertiana permiscetur cōtinuæ: quotidianæ: tertius, in quo permiscetur quotidiana

diana tertianæ continuę, quartus autem, in quo permiſcetur quotidiana continua tertianæ continuę. Cœterum vniuscuiuſcꝫ dictorum implexuum differentia duplex eſt. Interdum enim omnes acceſsiones eodem tempore ſimul inuadunt, quandoque diuerſis tēporibus acceſsiones prehendūt.

QVONIAM vero utriuſque febris duplex eſt ſpecies, quatuor ex ipſis fient cōplexiones. Vna quidem, in qua tertiana quotidianę intermittenti commiſcetur: altera vero in qua tertiana quotidianę continuę coniungitur. Et tertia in qua quotidiana intermittens tertianę continuę miſcetur, Quarta in qua permiſcetur quotidiana continua tertianę continuæ. Harum vero nuper dictarum complexionum omnium duę ſunt differentię, quum aliquando quidem in eandem horam acceſsiones occurrant, nonnunquam vero diuerſis temporibus ſuperueniant. Leoni,

COMMEN. 107.

OSTENDIT, *q, hæ duæ febres poſſunt quatrupliciter componi. Nam quelibet poteſt eſſe continua, & intermittens, ideo una erit compoſitio in qua tertiana intermitttens quotidianæ intermittenti commiſcetur. Secunda erit in qua tertiana intermittens quotidianæ conti-* *quotidiana quatruplici ter componi poteſt cū*

tertiana *nuæ coniungitur. Tertia erit in qua quotidiana intermittens tertianæ continuæ miſcetur. Quarta erit in qua per miſcetur quotidiana continua tertianæ continuæ. Idem ſecundo de criſi cap. nono. Et unius cuiuſq; dictarum complicationum duplex eſt differentia, quoniam interdum omnes acceſsiones eadem hora ſimul inuadunt, non nũquã uero diuerſis temporibus.* Deinde cũ dicit.

TEX.

Lau. SED hi cognoſci facile poſſunt, præter quam ꝙ ſæpe intermittens minime cognoſcitur à parum exercitatis: quoniam ægri nunquam deducũtur ad integritatem. Sed oportet ſpeciem conſiderare acceſsionis, quemadmodum ſecundo libro de iudicio ſatis dictum iam eſt, & inde cognoſcere, non ex ipſa circuituũ proportione.

Leoni. Sed hæ quidem cognitu faciles ſunt, niſi ꝙ aliquando intermittens ignoratur ab in expertis, ea ratione, quoniam ægrotus nunquam a' febre liberatur. At formam acceſsionis inſpicere oportet, quemadmodum in ſecundo de criſi plenius edocuimus, atq; inde; non autem ex periodorum ſimili proportione cognoſcere febrem.

COMMEN. 108.

OSTENDIT *facilitatem cognitionis harũ febrium, quarum acceſsiones diuerſis temporibus*

bus ueniunt. Et dicit hæ febres sunt facilis cognitionis, & dato q aliquandó in huismodi complicatione intermittens ignoretur, à parum exercitatis, Et hoc quoniam uident ægrotantem nunquã à febre liberari, quia cum una earum sit continua & alia intermittens, & continua non deficiat, credunt q sit una continua. Et dat regulam ad hanc cognoscendum, dicens, q oportet naturã accessionis considerare, et inde eam cognoscere secundũ speciẽ febriũ, et nõ ex ipsa circuituũ proportione, ita enim scribit secundo de crisi cap. septimo. Febres que citra membri paßiones consistunt dupliciter commiscentur, Aliquando quidem implicatione, non nunquam uero per se totas confuse. Membra quoque inflammata, & ipsa quædam ueluti complicantur Tantummodo. Quædam autẽ ueluti confusionem quandã habet dispositionũ, primũ igitur exercitari oportet ad hoc, ut complicationem cognoscamus, deinde ipsam confusionem à febribus incipientes, febres quidem complicantur unius generis cum aliis eiusdem generis, uel unius speciei cum aliis eiusdem speciei, contingit uero non nunquam ut etiam differentes, nam quotidianæ tertianis, & his quartanæ, & quæ eandem speciem seruant inuicem plerunq; complicantur, quo fit ut sæpius idem homo tres quartanos habeat circuitus, sed hos quidem non est difficile agnoscere. Quando

q; uero aliqua ex intermittentium genere cum continua complicata difficilimam uixq; explorabilem facit mixtionem, de qua deinceps dicemus si prius omnes quas proposuimus simplices differentias transegerimus, nam sicuti febres ita, et patientia loca mixtionem recipiunt, uel quia differentia membra propriam singula febrem accendunt, uel dispositio mixta ueluti inflammationis quæ erisipelati aut erisipelatis q. inflãmationi commiscetur, sed in his omnibus mixtionibus dignoscendis exercitari oportet, quando iam exquisite omnes, earum formas simplices tenuerimus, alia enim est forma febris ex latere, et ex pulmone, atq; epate ortæ, sicuti etiã omnes aliæ febres quæ ex inflammatione partium diuersificantur, sed & aliæ rursus formæ sunt earum quæ ex erisipelate accidunt, et febris ardens maligna uel pulmonis aut epatis uel uentriculi erisipelatibus aduenit, distinguere autem oportet in singulis ægrotantibus. Primum quidem si sine loci passione sit febris, uel ex humorum putredine, uel quia solus spiritus sit alteratus, deinde si mẽbrũ patiens febris sit causa, & quæ nam sit eius dispositio, ubi uero horum notitiam exercitatione comprehenderis, tunc eorum omnium mixtiones inuenies. Ponit etiam modos tres Auic. quibus febres inuicem componi possunt seu complicari prima quarti tract. quarto cap. 16. Primus est cũ

febres

febres diuersorum generum simul componuntur, ut hectica febris cum putrida uel cum ephemera Secundus est cum simul componuntur febres eiusdem proximi generis, differentes tamen adinuicem specie, ut dum componitur tertiana cum quotidiana & fit emitriteus. Tertius est quando simul componuntur febres eiusdem speciei specialissimæ, ut duæ tertianæ adinuicem, uel duæ aut tres quartanæ ad inuicem. Et ex hac compositione duarum tertianarum sibi inuicem succedẽtium diuersis diebus paroxismi accidunt quotidie, sicuti paroxismi, quotidianæ. Vnde medici interdum credunt de tertianis duplicibus, ꝙ sint quotidianæ. Et ex compositione trium quartanarũ diebus diuersis sibi inuicem succedentium, paroxismi accidunt quotidianarij, sicut in phlegmatica quotidiana, quare credunt aliquando ꝙ tres quartanæ sint una phlegmatica. Et interdum simul cõponuntur tres tertianæ. Et dicit Auic. si compositio earum fuerit secundum coalternationem id est successionem, sic ꝙ una finita incipiat altera die sequenti, tunc accessio tertiæ diei uehementior erit, quoniam duplicabitur, redibit enim tũc accessio tertianæ primæ, & accidet etiam eadem die prima accessio tertiæ diei. Et similiter fiet die quinto accessio fortior, quoniam tunc accidet accessio tertia tertianæ primæ & secunda tertianæ tertiæ. Et hæc tertiana triplex. Si

tres modi Avic. quibus feb. complicat

Nota

Compositio triũ quartanarum.

Tres tertianæ

milatur emitriteo in hoc, q. ambæ omni die affligunt, & habent rigores & horripilationes et dispares afflictiones in diebus suis, sicut compositio duarum tertianarum sibi inuicem succedentiũ diebus contiguis assimilatur febri phlegmaticę, quoniam quotidie duæ tertianæ affligunt sicut ista. Et ob similitudines istarũ febrium quibus frequenter decipitur Medicus, credens quandoq; de tribus tertianis, quòd sit febris emitritea, & de duabus, quòd sit phlegmatica, non est credendũ neq; innitendum solis acceßionibus ad iudicandum de specie febris, imo diligenter attendere oportet circa accidentia simplicium febrium, & ipsarum signa, & ex his materiæ putridarum febrium, & differentiæ. Et dicit Galenus secundo de crisi cap. nono q. febres quæ ex mixtione aliarum uariantur, atq; alterantur difficile est in die prima, non tamen impoßibile agnoscere, plurimas quidem in secũdo, uel tertio, uel omnino quarto die exquisite possumus inuenire, nulla.n. est neq; species neq; genus morbi quòd circa tertiam uel quartam diem cuius naturæ sit nõ poßit innotescere. Diuidit etiam Auic. species compositionis febrium dicens, q. alia est intrans, alia coalternata, & alia communicans. Et hæ differentiæ dicũtur proprie de secunda febre, quæ primæ superuenit in constitutione compositæ febris. Nam uel simul incipit, & tunc est communicãs

Quomodo Medicus frequẽter decipiatur

Febres quæ ex mixtiõe aliarum alterantur diffici le ẽ prima die cognoscere.

febrium compositarum, alia in-

cans, uel post primam incipit, sed ante eius fi- nem, & tunc est subintrans, uel incipit post quã iam prima finita est, & est coalternata. Et fa cillima omnium ad cognoscendum est coalterna ta, deinde subintrãs. Et difficilior est communi- cans ob confusionem signorum unius febris cum signis alterius eodem tempore.

trãs, alia subĩtrãs & alia coalter- nata.

TEX.

SVBIICIATVR enim uenisse cui- piam circa horam primã, accessionẽ simul cum rigore, qui videatur uulnerare carnẽ laborantis, deinde omnia alia tertianæ feb. indicia usq; ad uigorem processisse, cum uomitu bilis simul cum sudore benigno in clinare, atque esse iam diei horam nonam. Porro coniectare nos ex toto accessionis motu, circa undecimam horam sine febre fore ægrotum, ea scilicet integritate quam in circuitibus nominare solemus. Ita uero sperantibus statim subsistere sudorem, aut densata solum, aut etiam inhorrescente cute. Deinde initium, atque incrementum & ad hæc vigorem in genere continuæ febris pituitosæ sequi. Duplicem profec- to ita cognoscemus causam esse ac speciem febrium, mixta intermittente cum conti- nua quãuis nulla inueniatur intermissio. Ac sequenti quidem die speramus prehen

Lau.

ſuram accesſionem hora nona. Et ſi ut ex-pectabamus res ipſa eueniat, penitus tertio die ſimiliter ſperabimus adhuc febricitante ægroto, iterum prehenſuram eum tertianæ febris accesſionem hora prima. Quod ſi preueniat, aut cunctetur accesſio, quã ſecũda die ſperabamus fore hora nona, atq; ea quã. 3. die credebamus futurã prima hora: non etiam poſt hac ſequẽtibus diebus, neque nonam horam, neque primam expectabimus: sed tanto prius aut poſterius, quanto proportio primæ circuitionis accesſionem præueniſſe, ab hora qua initio cepit, aut tardaſſe, indicauit. Vtra vero earum deſitura ſit prius, tum ex febris ſpecie coniectandum eſt. Tum ex ipſa accesſionis longitudine, & magnitudine, & more, & motu, & item circuituum repetitione, & anticipatione & tardatione, & ad hæc indicijs quę poſtea apparent cruditatis & concoctionis totius morbi, quorum in vrina maxima cenſentur. Ac de his omnibus libro de iudicijs satis dictum eſt.

Leoni. SVPPONATVR enim cupiam accesſionem incipere circa primam horã unã cum rigore, qui uidetur pungere carnes laborantis, deinde vbi alia omnia tertianæ febris indicia uſque ad conſiſtentiam proceſſe-

cesserint, postmodum cum bilis vomitu atque optimis sudoribus declinare, ac iam vndecimam diei horam adesse, unde ex to ius ac c essionis motu coniecturari possi- mus hora vndecima ægrotantem, febris in termissionem habiturum, talem videlicet qualẽ in periodis nominare consueuimus. Dum vero in hac spe sumus, subito retine ri sudores, densata scilicet tantummodo, vel etiam horrescente cute, ac subinde prin cipium, ascensum, consistentiam que febris continuæ, qualis ex pituita accenditur: se qui. Sic enim & duplicem causam ac dupli cem febrium speciem cognoscemus, mixta intermittente continuæ, quãuis nulla inter missio deprehendatur. Secundo etiam die sperandum est hora nona accessionem fu- turam: quòd si expectationi nostræ res ip- sa respondeat, omnino etiam die tertia iti- dem febricitante adhuc ægroto, tertianæ febris accessionem hora prima superuentu ram speramus. Quòd si aut preuenerit, aut tardior fuerit, ea quam secũdo die circa ho ram nonam fore speramus accessionẽ, aut in tertio circa primam, nõ amplius diebus sequentibus, aut nonam, aut primam expe ctabimus horam. Sed tanto prius siue po sterius. quanto in primo periodo similitu-

do proportionis accesſionem aut tardaſſe, aut acceleraſſe monſtrauerit. Quæ vero ex duabus febribus citius ſit finem habitura, ex earũ ſpecie, atque ex acceſſionis prolixitate ac magnitudine, ex more præterea, ac motu, & reditu periodorũ, prout celerior aut tardior extiterit coniecturandum, adhibenda inſuper alia quæ ſuperuenerunt indicia coctionis aut cruditatis morbi totius, ex quibus maxima ſunt ea que in urinis exiſtunt, de quibus omnibus ſufficiẽter in libro de criſi tractauimus.

COMMEN. 109.

Exẽplũ cõpoſitionis phlegmaticę cum colerica

DE *prædicta compoſitione febris phlegmaticæ cum cholerica ponit exemplum, in quo etiam ponit ſigna quibus cognoſcitur, quando acceſſiones utriuſq; ſimul incidunt eadem die, & eadem hora, & quando diuerſis horis, & aliquando digrediendo, & ad propoſitum redeundo. Incipit ergo & dicit. Supponatur cuidam acceſſionem incipere circa primam horam diei unà cum rigore carnes laborantis pungente, & omnia alia tertianæ febris indicia uſq; ad conſiſtentiã proceſſiſſe, deinde cum uomitu bilis, ac ſudoribus benignis declinare, ac eſſe iam nonam diei horam. Vnde ex motu totius acceſſionis, quem uidemus poteſt coniecturari hora undecima ægrotantem intermiſſionem febris habitarum,*

talem

talem, qualem in periodis febris tertianæ nominare consueuimus, scilicet ueram quietē, cū iam declinet, & accessio tertianæ sit breuis. Et ita nobis sperantibus subito sudores retineri cute densata, uel etiam horrescente, ac subinde principium ascensum consistentiam febris continuæ, qualis ex pituita accenditur, sequi. Vnde manifeste cognoscemus febrem esse compositam, & causam febris ex tertiana intermittente, & continua phlegmatica, quamuis nulla inueniatur intermissio, in qua infirmus ex toto remaneat sine febre. Hæc enim accessio feb. phlegmaticæ inuasit ante perfectam declinationem accessionis tertianæ. Et sic quo ad aliquid inciderunt eadem hora. Et dixit densata, uel etiam horrescente cute, quoniam in principio aduentus accessionis continuæ phlegmaticæ quædam accidit retractio, & fuga caloris ad intra, ex qua cutis infrigidatur, & densatur. Et hæc infrigidatio etiā potest appellari horror, cū sæpe unū pro alio sumatur. Et prosequitur Gal. in hac complicatione dicens, secunda etiā die sperauimus accessionē scilicet cōtinuæ phlegmaticæ inuadere hora. 9. sicut inuasit prima die. Et si secūdū nostrā expectationē res euenerit, omnino etiā speramus tertia die superinuadere accessionem tertianæ hora prima, sicuti fecit prima die. Et si accessio quæ debet inuadere secunda die hora nona antici

pauerit, uel tardauerit, & similiter accessio quæ expectabatur die tertia hora prima anticipauerit, uel post posuerit, tunc similiter secundum diuersos dies, neq; Secundum horam nonam, neq; secundum primam. Sperabimus inuadere accessiones, imo speramus eas inuadere tanto citius uel tanto post, quanto proportio primi periodi demonstrauit accessionem uel anticipantem uel tardantem ab ea quæ à principio fuit hora inuasionis. Et hoc dixit ob diuersitatem febrium. Nam quædam febres semper anticipando procedunt, quædam post ponendo, & quædam non. Postea incidenter ponit Gal. signa, quibus licet cognoscere quæ istarum duarum febrium citius recedit & breuior erit alia. Et hoc cognoscitur, dicit, ex specie feb. quoniam tertiana ut plurimũ est breuior phlegmatica. Et ex prolixitate accessionis, & breuitate, ut comparando accessiones unius febris ad accessiones alterius, quoniam phlegmaticæ, & similiter quartanę habent accessiones longiores, quam tertiana ipsa. Et illa feb. ut plurimum est breuior, quæ accessiones habet breuiores. Similiter & ex magnitudine, ut si accessio cum multis, uel paucis sit accidentibus, ac motu et reditu periodorum, ut si celerior, aut tardior fuerit, coniecturandum, & ex signis concoctionis, & cruditatis, quæ in urinis apparent, de quibus omnibus dictum est in libro de crisi.

Et prima aph. com. illius. Accesiones, & constitu tiones. Deinde cum dicit.

TEX.

QVOD si pituitosa continua nequaquam ad horam nonam, sed quintam aut sextam excipiat intermittentem biliosam, quę prima hora incepit, adhuc difficilior cognitu est vulgo isti medicorum, quibus talis consideratio minime curæ ē, an scilicet sit unū febrium genus quod infestat, an duo, & quod nam vtrunque sit. Cæterum tanquam nihil horum cognoscentes, non solum nesciunt quo nam modo oporteat curare eas quę nequaquā cognoscuntur quales nam sint, sed neque utrum secūda die suspectas habere conueniat vtrasque horas, quę prima die accessiones attulerunt. Ego nāque, scio, visus sum eis sæpe numero vaticinando potius quā pręsentiendo, ut medici solent, coniecisse initium accessionis. Per hāc igitur mixtionem (de qua nunc agimus) cum ea quæ quotidie accedit, vidi interdum circa primam horam prehendere accessionem exquisitæ tertianę, circa sextam autē existere accessionem eius, quā recētiores medici ꝓprie nomināt cathimerinòn id est, quotidianam solent enim ita nominare febrem, quę singulis diebus accedit, ne- Lau.

quaquã desinens ad integritatem. Ipse vero solitus sũ talẽ nominare, amphimerinõ id est quotidianam continuam. Nomen enim cathimerinõ nequaquã licet inuenire apud quemquã grecorum scriptum, sed amphemerinon appellant, rẽ omnẽ quę singulis diebus similiter fit. Sed, ut Plato dixit contemnere oportet nomina eos quibus tantarum ac talium rerum proposita est consideratio. Appelletur igitur, gratia clarioris doctrinę, ea quę singulis diebus accẽdens desinit ad integritatem, quotidiana simpliciter, nihil insuper addendo ei per orationem, ea vero quę minime desinit, quotidiana continua: ac liceat tibi, si libeat, altẽri adijcere, intermittens. pari ratione dicẽdum, & de ea quę tertio quoque die accedit. Altera enim differentia tertiana simpliciter, uel etiam intermittens tertiana habetur, altera tertiana continua est. Licet uero & continuam tertianam nominare tertianam simpliciter, sine adiectione ulla, quẽ admodum nonnulli appellant. Sed enim nõ opus ẽ fusius disputare de nominibus: sed redire ad institutum.

Leoni. SI uero quotidiana continua tertianam intermittentem, quæ prima inceperit hora nõ nona, sed aut quinta, aut sexta apprehẽderit

derit hora, adhuc difficilior cognitio fit his vulgaribus medicis, qui talem contemplationem contemnunt, neque ſcire curant an vna ſit febris an duæ, & qualis nam ſit utriuſque natura. Vt vero qui nihil horum intelligant, non modo ignorant quo pacto curare oporteat has febres, quarum nullam habent notitiã, ſed neſciunt etiam utrum die ſequenti ſuſpicandum ſit de hiſce horis ambabus, quæ in primo die acceſſiones attulerunt. Ego vero ſum mihi cõſcius, quòd ſæpius ex diuinatrice quadam arte potius, quam prænoſcendi ſcientia medicinæ propria, viſus ſum eiſdem coniectura aſſequutus futuræ acceſſionis inſultum. In hac igitur ipſa de qua nunc agimus mixtione tertianæ cum quotidiana, vidi aliquando circa primam horã exquiſitæ tertianæ inuadere acceſſionẽ, in ſexta autem illius quæ à iunioribus medicis proprio nomine cathemerina, id eſt quotidiana appellatur. Ita enim vocare conſueuerunt eam febrem quæ ſingulis diebus accẽditur, neq; ullam habet intermiſſionem. Ego uero ſolitus ſum eandem febrem amphimerinã cõtinuã nominare, nã cathemirinõ uocabulũ nuſq; apud græcos ſcriptũ inuenitur: omnem uero rẽ quæ

quotidie eodem fiat modo amphimerinā uocant. Verum, ut inquit Plato, nō est habenda de nominibus cura quibus tantarū rerum inuestigatio proponitur. Vocetur itaque, manifestioris doctrinæ gratia, quæ quidem singulis diebus accenditur atque intermissione finitur, amphemerina id est quotidiana simpliciter, nulla alia sermoni facta adiectione. Quæ autem intermissionē non habet, quotidiana continua dicatur Alterā uero si quis uellet quotidianam intermittentem appellet. Eodem modo in tertiana statuatur. Altera quidem eius differentia simpliciter tertiana dicatur, aut tertiana intermittēs. Altera uero tertiana cōtinua. Cōtingit etiā hāc ipsā sine aliqua adiectione, tertianā simpliciter nominare, quod & ab aliquibus uideo obseruari. Sed non oportet de nominibus prolixius disputare. Sed potius ad propositi nostri institutum reuertamur.

COMMEN. 110.

VT ponat signa cōplicationis illarū, quādo accessiones utriusq; tertianæ. s. et quotidianæ simul inuadūt, primo aliquātulū à proposito ī quibusdā digrediendo dicit, q, si ubi prius ponebatur pituitosam continuam hora nona incipere, ponatur eam incipere non nona, sed quinta aut sexta, difficilior

cilior fit cognitio his uulgaribus medicis, q̃ cõtẽnunt talẽ considerationẽ, neq; scire curãt, an una sit febris, an duæ, & qualis nã sit utriusq; natura. Et sic non solum ignorant quo pacto curare oporteat has febres, quarum nullam habent notitiam, sed etiam nesciunt an die sequenti suspicandum sit de his horis ambabus quæ in prima die accessiones attulerunt. Et ideo dicit q̃, sepius ex diuinatrice quadam arte potius quam prænoscẽdi scientia medicinæ propria uisus fuit conijcere accessionis insultum. Et q̃, uidit aliquãdo in hac mixtione tertianæ cũ quotidiana circa primã horam exquisitæ tertianæ inuadere accessianẽ, in sexta autẽ illius quæ à iunioribus medicis proprio nomine cathemerina .i. quotidiana appellatur. Ita.n. cõsueuerunt uocare eã febrẽ quæ singulis diebus accenditur, & nullã habet intermissionẽ. Ego uero solitus sum eandem febrẽ amphimerinam continuã nominare. Nã cathemerinõ uocabulũ nusquã apud græcos scriptum inuenitur, tamen, ut inquit Plato, non est habenda de nominibus cura, quibus tantarũ rerum inuestigatio propõitur, sed gratia manifestioris doctrinæ inquit uocetur quæ singulis diebus accenditur, & intermissione finitur amphimerina .i. quotidiana simpliciter, sine alia adiectione, quæ uero intermissionem non habet, quotidiana continua dicatur. Et alteram, siquis uellet, quotidianam intermitten-

Feb. amphimerina continua, quæ

Nõ habẽda de nominibus cura.

Amphimerina, seu quoti

tem appellet, eodem modo dicendum de tertiana Altera simpliciter tertiana dicatur, aut tertiana intermittens. Altera uero tertiana cõtinua, licet & hæc ipsa ab aliquibus tertiana simpliciter nominetur.

Tertiana simpl'r, quæ

TEX.

Lau. NAN adolescens in quo dixi implexũ extitisse tertianæ cũ quotidiana continua, prima quidẽ die mane incepit cum rigore tertianæ ꝓprio febri, alia omnia seruãs exquisitæ tertianæ indicia usq; ad sextã horã, subitũq; uomitũ biliosũ, ac paruũ sudorẽ, à quo statim contractus est atq; inhorruit homo: deinde rursus prehẽdente accessione, pulsus erat paruus et inæqualis: post usq; ad horã undecimã succensa adhuc paulatim, pleraq; ipsius accessionis habebat propria: pauca vero quæpiam ipsius quoq; incrementi: deinde usq; ad noctis horã quartã incremẽtum diligẽs erat. Post in eadẽ magnitudine permanebat, ad ipsum quidẽ sẽsum, usq; ad horã noctis sextam. Vnde iã perspicue uidebatur inclinare usq; ad quartã horã in secũdo die. In ea. n. contrahebatᷣ atq; ipsius accessionis indicia ostẽdebãtur, partibus quidẽ ipsius extremis frigidioribus euadentibus, pulsu autẽ paruo, atq; increscebat vsq; ad uesperam paulatim, neq; horrorẽ

horrorẽ quẽpiã, nec inæqualitatẽ aliã effi- ciẽs deinde rursus uigebat circa quartã ho rã noctis, ac sẽsibiliter inclinare incipiebat circa sextã. Ac ꝙ quidẽ tertia die hora cir- citer secũda oportebat eius expectare acces sionẽ fore quotidianam, perspicuũ erat: nõ tamẽ tertiana, an seruatura esset eãdem ho- ram, an nõ, perspicuum erat. Accessio igit̃ horrifica incepit hora secunda quæ citius quam pro accessione, in prima ac secunda die continuæ quotidianæ increscẽs usq; ad quintam horam initium rursus alterum fe cit post quintam horam, atquæ ei erant omnia symptomata similia ĳs quæ secun- da die extiterant. Deinde rursus incre- scens promptius usque ad octauam ho- ram, rursus horruit in illa hora, ac pau lo post accessio prompte ascendebat in crescens: ita ut circa horam noctis quar tam ad consistendi vigorem deducere- tur. Ecquidnam aliud quàm exquisitæ semitertianæ hæc accessio extitit? Cum duæ febres eadẽ hora inciperent, eo quo'd quæ singulis diebus repetebat, duabus ho ris preuenisset: tertiana uero duabus ho- ris tardasset. Quocirca nitenti dignosce re speciem febris, perspicue uideri po- tuissent temperata ac permixta tertianæ,

ac continuæ quotidianæ symptomata. Cum enim tertiana cũ rigore incipiat, quotidiana vero ſine rigore, permixta ex utriſq;, horrorem ſtatim inferebat: rem quidem minorem rigore, maiorem uero frigore, ac tanto maiorẽ frigore, quãto minor rigore eſt. Quapropter æqualiter diſtans ab extremis utriſque, horror in medio amborũ collocatur. rigoris ſcilicet atq; frigoris, id quod temperatis inuicem extremis potisſiſimum fieri ſolet.

Leoni. Adoleſcens enim in quo factam dixi cõplexionem tertianæ cum quotidiana continua, mane quidẽ in prima hora rigorẽ pati cœpit exquiſitę tertianę familiarẽ, aderãtq; alia omnia eiusdẽ febris indicia uſq; ad horã ſextã, dein repẽte copioſũ bilis induxit vomitum, nec non uentris deiectionem, atque hanc exquiſite bilioſam, & exiguos ſudores, inter quos ſtatim homo horruit, ac ſubinde incipiente ãnotatione pulſus, erat paruus, inæqualis, deinde uſq; ad horam undecimam, quum paulatim adhuc ſuccẽderetur, plura quidem ſigna habebat inuaſionis propria, paucis tamen intermixtis aſcenſionis indicijs. Hinc uero uſque ad quartam noctis horam febris certisſime intendebatur, deinde quantum ſenſu perci-

pi

pi poterat, usque ad sextam noctis horam in eadem magnitudine persistebat, mox iã manifeste declinabat usque ad diei sequentis horã quartam. In hac enim contrahebatur, & in vasionis signa ostendebãtur, refrigeratis iam extremis partibus, paruoq; existente pulsu. Et iam ad vesperas usque intendebatur paulatim, neque horrorem neque inæqualitatem aliquam prese ferens, deinde rursus in summo cõsistebat circa quartam noctis horam. Sexta vero manifestissime cœpit remitti, q̃ quidem tertio die hora secunda quotidianam inuasionem expectare oportebat in ambiguo non erat, non tamen utrum tertiana eandem horam esset seruatura, satis constabat. Hora igitur secũda, accessio superuenit, quę celerius ea, quę ĩ primo, & secũdo die quotidianæ cõtinuę facta erat inualescẽs usq; ad horã quitã. Aliud rursus eadẽ hora fecit initiũ, in quo aderant omnia similia his quę in secunda hora cõtigerant accidentia. Hinc uero rursus promptius inualescens usque ad horã octauam, denuo in eadẽ horruit, ac paulo post accrescẽs accessio expedite ascẽdebat, adeo ut hora noctis quarta iã ad summũ peruenerit. Et quid aliud hoc erat quã accesio exquisiti hemitritæi duabus eadẽ hora inua-

dentibus febris,qm̄ quotidiana duabus horis celerius,tertiana autẽ totidẽ tardius accedebat, adeo ut quicũq; facultatem haberet febriũ figuras agnoſcendi, tertianæ, ac quotidianę continuę accidentia in unũ cõfuſa,manifeſte deprehenderet. Nã quũ tertianæ inſultũ rigor comitaretur, quotidiana autẽ ſine rigorẽ inuaderet,mixta ex utraq; febris horrorem continuo afferebat, rẽ quidẽ rigore minorem,tãtoq; hac ipſa maiorem,quantũ à rigore magnitudine ſuperatur,adeo ut quũ ab utroquo extremo æqua diſtet proportione,horror medius inter ambo,rigorem.ſ.& frigefactionẽ collocetur. Quod quidem maxime fieri conſueuit,quũ extremitates confundantur.

COMMEN. III.

DEINDE *reuertitur Gal. ad exẽplũ cõplicationis tertianæ cũ quotidiana cõtinua,dicẽs* Adoleſcẽs.n.etc. *Et nota q, ſi quotidiana inciperet hora ſexta uſq; ad .xi. non ſũt niſi quinq; horæ prinpium autẽ acceſsionis eius eſt longũ, ut ſupra patuit.* Et *ideo circa horã undecimã caliditas paulatim ad huc ſuccendebatur, cũ non bene adhuc eſſent ſigna augmenti, hinc uero ſcilicet ab hora undecima diei uſq; ad quartam noctis horã durabat augumentum.* Et *ita augumentabatur quinque horis, erat enim in diebus æquinoctialibus, quando nox æqualis eſt diei, deinde uſque*

ad

ad sextã noctis horã in eadẽ persistebat magnitu
dine, postea declinabat usq; ad horam quartam
diei sequentis. Et in hac hora quarta secũdę diei
cõtrahebatur infirmus, & ostẽdebãtur signa ac
cessionis, & initij phlegmaticæ refrigeratis iam
extremis partibus, & paruo existente pulsu,
& intendebantur paulatim, sicut de natura est
phlegmaticæ usque ad uesperas, neque horro-
rem, neq; inæqualitatem aliquam præ se ferens,
& demum in summo consistebat circa quartam
noctis horam. Et manifestissime declinare ince
pit hora sexta. Et sic accessio huius phlegmati-
cæ incepit anticipare, quoniam in secunda die in
cepit hora quarta, et prima die hora sexta. ergo
in tertia die oportebat accessionẽ exportare ho-
ra secunda non tamen nobis adhuc erit manife-
stum in tertiana, Si accessio eius in tertiana die
seruabit eandem horam quam seruauit in prima
siue non, quoniam nondum erat facta nisi una ac
cessio eius. Nunc autem ex aduẽtu solum accessio
nis primæ, illud non potest cognosci. Et sic hora
secunda tertiæ diei superuenit accessio cum hor-
rore citius ea accessione quotidianæ continuæ,
quæ in prima & secunda die facta erat inuale-
scens usq; ad horam quintã. Aliud rursus in hora
post quintam fecit initium in quo omnia sympto
mata similia his quæ in secũda hora cõtingerãt,
& deinde promptius inualescens usq; ad horam
octauam, denuo in eadem horruit, ac paulo post

accrescens accessio expedicte ascendebat, adeo ut quarta hora noctis iam ad summum peruenerit, deinde uolens Gal. declarare quomodo in prædicto exemplo manifeste apparent signa nobis significantia ibi duas esse febres complicatas dicit. Et quid aliud hoc erat, quam accessio exquisiti emitritei duabus eadẽ hora inuadentibus febribus, quoniã quotidiana duabus horis celerius, terciana autẽ totidẽ tardius accedebat, adeo ut quicũq; facultatẽ haberet febriũ figuras cognoscendi tertianæ, ac quotidianæ continuæ accidentia in unum confusa, manifeste deprehenderet. Nam cum tertiana inuadit cum rigore, & quotidiana continua sine rigore, febris mixta ex utraq;, horrorem continuo afferebat, rem quidẽ rigore minorem, maiorem autẽ refrigeratione, tantoq; hac ipsa maiorem, quantum à rigore magnitudine superatur, adeo ut quũ ab utroq; extremo æqua proportione distet, horror medius inter ambo, rigorẽ. s. et frigefactionẽ collocetur, quod fieri maxime consueuit cũ extremitates confundantur. Vnde ut supra patuit, horror ẽ dispositio minor rigore, & maior frigefactione. Nam in horrore paßio quæ sentitur est mordicatio, et pũctio quæ plus fit à materia calida cholerica, quã à frigida, à materia uero frigida ut plurimum fit frigus purũ, & ideo rigor, & frigus possunt poni duo extrema, et horror medium inter illa quoniã

Horror dispositiominor rigore et maior frigefactione, & ita medium inter illa.

in

in ipso nõ sentitur pura mordicatio, neq; purum frigus, sed quædam parua pũctio, cum quodã modico frigore. Vnde Auic. ut supra, ẽ dispositio corporis contra naturam in qua ipsum inuenit diuersitaem infrigore et punctione, in cute, et lacertis.

TEX.

ERGO non ab re nomen tali febri semitertianã indiderunt. Temperata .n. ex quotidiana continua ac tertiana intermittente, totius suæ naturæ partem dimidiã utranq; predictarum febrium habet. Vt igitur hemionus, id est, mulus ẽ, ac semideus dictus, eodem modo semitertiana. Mulus enim medietatem quidem equi cõducentis ei ad generationem, medietatem uero asini habens, ab altero eorum tãtummodo dictus est. Et semideus, indicatur quidẽ participare dei medietatẽ, quod autẽ homo sit altera ex parte. Omittitur. Itidẽ semitertiana, medietatem alteram habet tertianã, medietatẽ alterã quotidianam continuam. Lau.

NON ab re igitur inditũ est huic febri nomẽ hemitritei. Nã ex quotidiana cõtinua & tertiana intermittẽte tota eius natura cõfusa, dimidia pars earundẽ febrium utrãq; cõprehendit. Sicuti igitur semiasinus, & semideus nomẽ tale sortiuntur, ita et hemitri Leoni.

tæus. Semiasinus.n.quum ad eius generationem pro altera parte asinus, pro altera equus conueniant,ex una semiasini nomẽ accepit. Semideus dimidia quidem parte deus esse monstratur, quum uero alteram hominis habeat hæc in nomine omittitur sic & hemitritæus dimidiam eius partem habet tertianam alteram autem dimidiam, quotidianam continuam.

COMMEN. 112.

CONCLVDIT *q̃ nõ ab re inditum est huic febri nomen hemitritæi,nam ex quotidiana continua,& tertiana intermittente tota eius natura confusa dimidiam illius partem utraq; earũdem febrium retinet.* Et *ideo sicut dicimus semiasinus, & semideus, ita & hemitritæus, semiasinus enim cum ad eius generationem pro altera parte asinus, & pro altera parte equus conueniant, ex una semiasini nomen accepit, similiter semideus in quo dimidia parte deus esse monstratur,& altera hominis omittitur. Sic & hemitritæus dimidiam eius partem habet tertianam,& alteram dimidiam quotidianam continuam,& dicitur semitertiana.* Deinde cũ *dicit.*

TEX.

Lau. SED duplex modus generationis eius est. Aut enim in vnum tempus duæ accessiones concurrunt, ut paulo ante dixi

quia

quia altera præuenit, altera cunctatur: aut ambę statim ab initio inuicē tēperātur. Ac quæ quidē ambabus in unum tempus coeuntibus fit vnā solam habet accessionē naturæ ipsius semitertianæ: altera uero, oēs ab initio morbi vsq; in finē, quæ maxime proprie semitertiana ab omnibus nominatur. Sed de hoc paulo post agetur, potissimum pp Agathinum & Archigenem.

DVPLEX autē in ipso generationis modus, vel. s. duabus in vnū tēpus, quēadmodū dicebatur nup, conueniētibus accessionibus: quia altera quidē præueniebat, altera autē differebat, aut statim ab initio ambabus inuicē cōfusis. Quæ igitur fit in unū tempus conuenientibus vtraq; accessione, vnam tantummodo hebet hemitritææ naturæ accessionem, altera autem oēs a principio ægritudinis vsque ad finem, quæ maxime atque præcipue ab omnibus febris hemitritæa appellatur. Sed de hoc paulo posterius a nobis dicetur propter Agathinum, atq; Archigenem præsertim. Leoni.

COMMEN. 113.

PONIT *duos modos generationis semitertianæ. Vnus modus est, ut paulo ante dictum est, cum in unum tempus duæ conueniebant accessiones: quoniam altera proueniebat, altera*

autem differebat. Alius modus fit, quãdo statim ab initio inuicẽ confunduntur accessiones. Quæ fit in unum tempus utraq; accessione conuenientibus, unam tantummodo habet hemitriteæ naturæ accessionem, altera autem omnes habet à principio ægritudinis usq; ad finẽ, quæ maxime, atq; precipue ab omnibus febris hemitritæa appellatur. Et de hoc paulo posterius dicetur propter Agathinum, atq; Archigenem presertim. Deinde cum dicit.

Quæ maxime & precipue hemitritæa appeletur.

TEX.

Lau. ADOLESCENTI igitur quem nostra narratio supposuit, tertio die tali veniẽte accessione, propterea ꝙ in vnum tẽpus ambarum febrium accessiones incidissent, præueniente duabus horis quotidianæ ipsius accessione semper, tertiana autem cunctãte semper duabus, accessio quarta die incepit, oriente sole speciem seruans exactam febris pituitosæ. Futurum autem ex proportione erat, vt quinta ab ea accessio inciperet circa decimam horã noctis: quoniam semper præueniebat horis duabus ab initio: tertia autem accessio febris biliosæ habitura principium erat quinta die, hora quarta, ita vt mediũ interstitium initij duarum accessionum foret sex horarũ. Quod etiam factum est, circa decimam horam

ram quartæ noctis incipiente accessione se
cundum speciem pituitosæ febris: atq; ita
procedente usque ad horã quartã diei, coe
unte uero cum biliosa simul modico rigo-
re, deinde rursus permixtã speciẽ habẽte ac
cessione secundũ biliosæ simul ac pituitosę
speciẽ. At uero subsequẽti nocte circa oc-
tauã horã pituitosa febris incipiens exqui
sita ac sola, totam obtinuit sequẽtem diem,
quę sexta fuit tum autẽ usque ad mediam
noctem inclinans, inde rursus incepit eodẽ
modo. Postea reliquam noctis medieta-
tem, & tempus usq; ad meridiem septimæ
diei obtinens, iam quodammodo inclina-
uit. Sed tertiana ei successit cum rigore in
cipiens, quæmadmodum solet incipere ex
quisita tertiana, atq; alia omnia eodem mo
do exquisita afferens indicia, bilis uomitũ
effecit, & deiectionem biliosã, & urinam
bonam, & quendam paruum sudorem
crepusculo vespertino, indicans perspi-
cue ijs qui didicerunt cognoscere genera
febrium, quòd remitteretur, atque inclina
ret, & soluenda esset post vnam, vel (cum
tardissime) alteram circuitionem. Ete-
nim inclinatio facilitatem habuit mirabi
lem quandam, & qualem nulla ex prio-
ribus, vsquæ ad horam noctis quartam,

In illa enim febris pituitosa singulis diebus accedens, horis autem duabus praeueniens, incepit, atque occupans totam noctem, & totum sequentem diem, rursus incepit octaua nocte, secunda hora, quam quidem noctem totam occupans inclinauit sequenti die nono. Accessio autem tertianæ erat futura in illa die circa octauam horam, quoniam duabus horis cunctabatur. Sed tunc circa horam nonam incepit, indicans adhuc eo suam inclinationem. Sole autem occidente coiuit cum ea accessio pituitosa, anticipando inuadens, quemadmodum solita erat: & noctem occupans illam, & sequentem diem, rursus incepit decimo die, hora decima. Dein rursus undecima die hora octaua exacte permanens pituitosa: deinde circa horam noctis primam initium horrificum tertianæ febris quatuor horis tardantis extitit, Tum autem sexta hora noctis uenter deiecit biliosa, & quidam in toto copore sudor extitit: & post hæc tota inclinatio prope integritatem deuenit, atque erat iã perspicuũ tertianã desiitisse integre, pituitosã autẽ es

se

ſe relictam ſolam iam et inclinantem. Has igitur ob res circa duodecimam diem nec inſuper acceſsio præuenit horis duabus, quemadmodum antea ſolita erat: ſed ſeptima hora incepit, deinde circa tertiamdecimam haud quaquam ſexta: ſed tardauit, ac ſeptima hora incepit, oſtendens inſignem facilitatem atq; inclinationem. Quarto decimo autem die inclinatio multo melior extitit, atque acceſsio incepit hora nona, & in vrina inſigne concoctionis indicium apparuit præenuntians fore ſolutionem futuro decretorio. Sed de hoc nunc non eſt ſermo, niſi obiter. Quod autem ſæpe numero permiſceantur diuerſi generis febres medicorum vulgus latentes bilioſę.ſ. pituitoſis, itéq; continuæ intermittentibus, præſcriptus ægrotus abunde indicauit.

IN adoleſcente autem, quem noſtra narratio ſuppoſuit, quum tertia die huiuſcemodi acceſsio facta eſſet, quia in unum tempus conueniebant ambarum febrium inuaſiones, quoniam quotidiana quidē duabus horis ſemper præueniebat, tertiana autem differebat, die quarta acceſsio ſole oriente inuaſit, formam exquiſitæ quotidianæ ex pituita præſe ferens. Erat autem Leoni.

ſecundum proportionis ſimilitudinẽ quin
ta ab ipſa acceſsio circa decimã noctis ho-
ram principium factura, quoniam duabus
ſemper horis celerius inuaſerit. Tertianę au
tẽ ex bile febris acceſsio ab initio die quin
to hora quarta erat inuaſura, adeo ut inter
duarum febrium initia ſex horarum ſpatiũ
intercederet. Quod & factum eſt: nam cir-
ca quartæ noctis horam decimam inuadẽ-
te acceſsione, quæ febris ex pituita ſerua-
bat imaginem, atque hoc modo vſque ad
quartam diei horam progrediente, vbi fe-
bris tertiana mediocrem rigorem ſecum af
ferens eidem coniuncta fuit, mixtam ſubin
de formam gerens acceſsio, biliosæ. ſ. febris
ac pituitoſæ. Sequenti nocte circa horam
octauam pituitoſa febris incipiens exquiſi
ta, ac ſola totam diem ſubſequentem ordi-
ne ſextam occupauit: deinde quum media
nocte declinaſſet, aliud ſubinde eodem mo
do fecit initium: deinde cum reliquam di-
midiam noctis partem vſque ad meridiem
diei ſeptimæ obtinuiſſet, poſtmodum iam
veluti declinabat. At eandem excepit ter-
tiana, quæ cum rigore inuaſit, quẽadmo-
dum exquiſita tertiana cum rigore inuade
re cõſueuit, atque quum alia omnia ſecum
eodẽ modo certiſsima afferret indicia vo-
mitus

mitus bilis inuexit, atque alui excrementa biliosa & vrinas optimas. Ac quũ iam aduesperasset, breues quosdam veluti sudores, adeo at quicunq; febrium species didicisset, ei aperte indicaretur eam remitti, ac declinare, neq; ultra vnam aliam periodũ, aut ad summum duas debere protendi. Nã & in ea declinatione erat quies admirabilis, qualis ante visa non fuerat, donec ad quartam noctis horam peruentum est. In illa etenim febris quæ etiam ex pituita ortum habebat, ac quotidie accessionem faciebat, quum duabus anticipasset horis inuasit. Quumq; totam noctem occupasset, ac totum deinceps diem rursus in secunda hora noctis octauæ aliud fecit initiũ. quũq; eandem pariter noctem totam occupasset, sequenti die, quæ nona erat declinauit. Eodem vero die circa horam octauam, quoniam duabus horis tardius inuadebat, futura erat tertianæ febris accessio, sed tunc hora nona superuenit, hoc ipso etiam se declinare significans. Sole autem occidente ei se associauit febris ex pituita more suo anticipando, & quum noctem illam obtinuisset, diemq; sequentem hora decima diei decimæ iterum inuasit. Deinde die vndecima rursus hora octaua exquisitæ referens pi-

tuitæ naturam: deinde prima noctis hora tertianæ febris, quæ duabus tardauerat horis horrida accesſio facta eſt: deinde ſexta noctis hora aluus biliosum excreuit, ac quidam per vniuerſum corpus ſudores exhalarant, poſt quos tota declinatio ferè ad infebricitationem peruenit, neque iam in ambiguo erat quin tota febris tertiana omnino deſiiſſet, ſola autem ea quæ ex pituita ortum habebat, remanſerat, quæ & ipſa iam remitti incipiebat. Hac igitur ratione die decima ſecunda non amplius anticipauit accesſio duabus, vt antea conſueuerat, horis, ſed hora ſeptima inuaſit: neque die decimatertia, ſexta ſuperuenit hora, ſed illa etiam ſeptima hora inuaſit quietem effatu dignam, ac declinationem oſtendens. Quartadecima uero die eadẽ declinatio melior admodũ ſucceſsit, ac hora 9. accesſio facta eſt, in vrinis autẽ erant inſignia coctionis indicia ſolutionẽ ægritudinis in die decretorio ſuccedente futurã præmoſtrãtia. Sed hoc præſentis ſermonis nõ intereſt, niſi obiter dicere. Quòd vero ſæpius cõmiſcẽtur diuerſorũ generũ feb. & bilioſæ pituitoſis, & intermittentes continuis, quæ à multis Medicis ignorãtur, ſatis hic de quo nuper ſcripſimus ægrotus oſtendit.

Commen.

COMMEN. 114.

Prosequitur ostẽdẽdo processũ illarũ feb. dicens cũ tertia die huiusmodi accessio facta esset, quia in unũ tẽpus conueniebant ambarũ feb. inuasiones: quoniam quotidiana sp duabus horis praeueniebat, tertiana autem differebat, die 4. accessio quotidianae, sole oriẽte inuasit: quia duabus horis anticipando, & secundum proportionis sĩlitudinẽ quinta accessio erat factura principiũ circa 10. noctis horã: erat. n. ut dictũ est, adolescens ille in diebus aequinoctialibus. Tertianae autẽ feb. accessio in quinta die hora 4. diei spectabat: quoniã post ponebat horis duabus, adeò ut inter initia duarũ feb. intercederet spatiũ 6. horarũ, & ita factum est. Vnde inuasit accessio quotidianae circa 10. horã 4. noctis & processit usque ad horam quartam quintae diei, & nocte superueniẽte superuenit accessio phlegmaticae hora 8. quoniã semper anticipando & stetit tota 6. die declinãs usque ad medietatem noctis sextae, & ibi incepit alia accessio quotidianae, & erat hora sexta, cum nox duraret per horas duodecim, & retinens dimidiam noctis partem usque ad meridiem diei septimae iam ipsa incipiebat declinare: & tunc ea hora 6. septimae diei superuenit tertiana exquisita cũ rigore & alijs indicijs de quibus supra: unde cum iam aduesperasset quasdam ueluti breues habuit sudores, adeo ut quicunque febrium

ſpecies didiciſſet ei aperte indicaretur eam febrem tertianam remitti, ac declinare, neq; unam aliam periodum, aut ad ſummum duas debere protendi: Nam & in ea declinatione erat quies admirabilis, qualis ante uiſa non fuerat, & durauit hæc acceßio, quæ incepit hora ſexta ſeptimæ diei uſq; ad quartam horam noctis, & in illa quarta hora noctis inuaſit quotidiana, quæ anticipabat duabus horis. Et durauit eius acceßio per totam noctem, & totam ſequentem diem, quæ fuit dies octaua: & rurſus in ſecunda hora noctis octauæ aliud fecit initium, & detinens eandem pariter noctem tota ſequenti die, quæ nona erat, declinauit: eodem uero die circa horam octauam futura erat tertianæ febris acceßio: quoniam duabus horis tardius inuadebat: ſed tunc hora nona superuenit: unde ex hoc oſtendit manifeſte ipſius declinationem: quoniam primo poſt ponebat duabus horis, ſed modo poſt poſuit tribus horis. Et in occaſu ſolis nonæ diei inuaſit acceßio quotidianæ anticipando, ſicut ante conſueuit, & hora decima decimæ diei iterum inuaſit, deinde die undecima rurſus hora octaua referens exquiſitæ pituitæ naturam: deinde prima hora noctis ſequentis inuaſit acceßio tertianæ horrida, quę quatuor horis tardauerat: & ſic manifeſtißima oſtenditur declinatio ipſius tertianæ: quoniam licet poſtpoſitio abſolute non ſignificet neceſſario declinatio

nem

nem morbi, tamen postpositio post positionis bene significat: deinde sexta hora noctis aluus biliosum excreuit, ac quidam per uniuersum corpus sudores exhalarant, post quos tota declinatio ferè ad infebricitationem peruenit, & dixit ferè, quia propter quotidianam quæ adhuc remansit, non fuit æger totaliter factus infebricitans, tamen ut dicit nō in ambiguo erat quin tota febris tertiana omnino desiisset: sola autem quotidiana remanserat, quæ & ipsa iam remitti incipiebat. Et ob hoc, ait, die duodecima non amplius anticipauit accessio duabus horis, ut antea cōsueuerat: sed hora septima inuasit, sil'r & die decimatertia quietem dignam ac declinationem ostendens. 14. uero die declinatio melior successit, & accessio post posuit, quia hora nona inuasit. Et in urinis erāt indicia cōcoctionis in die decretorio succedēte, futuram ægritudinis sol'onem præmōstrātia.

DE NOTIFICATIONE HEMItritæi. Cap. VIII.



SED cum de his satis dixerimus, ad id quod paulo ante promisimus rursus ueniamus. Composita. n. ex tertiana & quotidiana continua (quam uocamus semi Lau.

tertianam) vel habet flauam bilem exuperantem, proindéque flauæ bilis symptomata vehementia: vel hanc pauciorem, pituitam vero copiosiorem, proindéque quotidianæ continuæ pathemata certiora: vel neutrum altero humore exuperantiorem, sed ambos ęquales.

Leoni. SED quoniam & de his satis dictum est, rursus ad id redeo, de quo paulo ante est à me sermo dilatus. Febris igitur, quæ ex tertiana, & quotidiana continua composita est, quam hemitritæum appellamus, aut flauam bilem habet exuperantem, atque ob id in eo sunt tertianæ, febris accidentia maiora: aut hæc quidem paucior, pituita vero abundantior, atque idcirco quotidianę continuæ affectus firmiores, aut neuter horum alterum vincit, sed ambo æquipotentes existunt.

COMMEN. 115.

CVM indicia posuerit complicationis quotidianæ continuæ cum tertiana intermittente, & dixerit hanc duplicem modum generationis habere, ut cum in unum tempus duæ acceßiones earum cõueniunt, quẽadmodũ fuit in exemplo prædicto. Et talis habuit solum unam hemitritææ naturæ acceßionem: aut concurrentibus duabus acceßionibus earum semper in unum tempus à prin

cipio

cipio morbi usque ad finem, & talis præcipue hemitritæa appelletur, Et promiserit propter Agathinum, & Archigenem declarare quæ sit natura ueræ hemitritææ febris. Vult nunc declarare, An quælibet compositio febris tertianæ cũ quotidiana sit hemitritæus: unde præmittit quasdam compositiones earum, quarum quædam sunt de genere ueri hemitritæi, & quædam non, & quod dicit per se patet. *Quæ præcipue hemitritæa.*

TEX.

QVAE sane exquisita semitertiana est, talis specie, qualem Hippocrates indicauit scribens libro primo Epidemion, ad hunc modum. Plerique in hunc modum efficiebantur: febris horrifica, continua, acuta, in totum minime intermittens. Modus autem semitertianæ erat, diem quidem vnum habens leuiorem, altero autem grauius affligens, atque ad acutiorem dispositionem increscens. Lau.

QVOD QVIDEM est exquisitus hemitritæus, talem formam representans, qualem de eo Hippocrates manifestauit, quum in principio Epidemiarum in hanc scribit sententiam: Erant vero eorum plerisque pasiones huiusmodi, febres horridæ, continuæ, acutæ, omnino quidem non intermittentes, Leoni.

modus vero erat hemitritæus, quum altera die leuiorem ferret, altera vero inualesceret, ac summatim in acutiem augerentur.

COMMEN. 116.

VT *ostenderet quæ illarum est exquisita hemitritæa, auctoritate* Hipp. *ostendit quæ sit natura exquisiti emitritæi.* Et *dicit* ꝙ *exquisita emitritæa est febris talem formam representãs qualem de ea* Hipp. *manifestauit scribens.1.* Epidemiarum *in hunc modum.* Erant uero eorum plerisq; passiones &c. Et *sic ex uerbis* Hipp. *de ratione ueræ emitriteæ est,* ꝙ *sit horrida, cõtinua, acuta, omnino non intermittens. Attende* ꝙ *quidam appellabant omnem febrem compositã quã ignorabãt, hemitritæam, uel erraticã iuxta illud* Gal.2.de Crisibus, cap.9. Multa *uero earum, quę ita complicantur febrium* Medici, *qui circa talia non sunt exercitati, si quidem acutiores uideantur, omnes uocant semitertianas: si uero tardius moueantur, erraticas: cum enim semel potestatẽ acceperint, & in semitertianis plurimas fieri remissiones existimandi, & in erraticis principia inordinata, omnes hoc modo febres, quarum compositionem non agnoscunt, uel semitertianas, uel erraticas nominant. Alij nomẽ emitritæi restrinxerunt ad febres compositas ex tertiana, & quotidiana, uel ex tertiana, & quartana. Alij ad solas febres compositas ex cholerica & phlegmatica,*

Quæ uere hemitritæa.

Nota antiquorũ errorem de hemitritæo.

Aliorum error de nomine hemitritæi.

Auic. opinio.

Cõposita ex tertiana cõtinua, & quotidiana conti

sicut

sicut Princeps prima quarti, tract. 4. cap. 17. dicẽs: hemitritæus est feb. composita ex duabus febribus, quarum una est tertiana, & altera phlegmatica, & fit in die uno paroxismus tertianæ, et quotidianæ simul, aut secundum semitam communitatis & inuentionis, sic q; incipiunt, & procedunt simul eodem tempore, Aut secundum semitã coalterationis & uicinitatis, sic q; una finit a incipit altera: Aut secũdum semitam introitus unius in aliam, & exitus alterius ab altera, sic q; una incepta priusquam finiatur incipit altera: Alij adhuc plus nomẽ hemitritæi restrinxerunt ad febres compositas ex tertiana intermittente et quotidiana cõtinua, uel ex tertiana continua, & quotidiana intermittente, pares in robore. dicentes esse de ratione hemitritæi, q; sit horrida, cõtinua, acuta: & sic febris composita ex tertiana continua et quotidiana cõtinua non est hemitritæus: quoniam non est horrida: neq; composita ex tertiana interpolata, & quotidiana interpolata, quia non est continua. Et hoc modo usus est nomine hemitritæi Hip. primo Epidemiarum. Et hãc emitritæam esse morbum acutum dixit: quoniam terminatur ad bonum, uel malum die 14. uel ad lõgius die 20. sed hemitritæa non exquisita durat interdum per. 6. menses, ut dicit Auic. & quandoq; amplius maxime quando fit ex phlegmate craßo multum uiscido & craßa cholera in prin-

nuda non est hemitritæus secũdum Hip. nec cõposita ex interpolata tertiana & interpolata quotidiana.

Hemitritæa exquisita morbus acutus quia 20. diem nõ transit. sed nõ exquisita durat quãdoq; p 6. menses, & amplius

cipio hyemis & senili corpore. Vnde. 2. de diebus decretorijs uersus finẽ, Morborũ quidã dicũtur p acuti, quidã simpl'r acuti, quidã acuti ex decidentia, quidã diuturni. Peracuti, septimũ diẽ nõ transeunt: simpl'r acuti 20. acuti ex decidentia nõ trãseunt 40. qui uero 40. trãseũt diuturni, seu lõgi dicuntur. Inter pacutos, alius est exacte pacutus, alius nõ exacte peracutus. exacte pacutus 4. diẽ non trãsit: nõ exacte peracutus, usq; ad 7. producitur, sil'r inter simpl'r acutos, alius est exacte acutus, ut q ad 14. diẽ porrigitur, alius nõ exacte acutus, qui usq; ad 20. Deinde cum dicit.

TEX.

Lau. HORRIFICAM autem dixit, non simpliciter febrem incipientem cum horrore (nam innumeris febribus id accidit, de quibus deinceps docebo) sed in qua bonam partem accessionis horror occupat altera duntaxat die, in qua simul inuadunt tertiana ac quotidiana continua. Sequens enim dies quotidianã tantũmodo habet. Quocirca prima dies magna ex parte permixtã ex utrisq; febrem committit; secunda autẽ continuam quotidianã. Interdum enim prima die incipere pituitosam, secunda autem vtranq; contingit. Accessio igitur communis ex vtrisque quoties æquales fuerint humores, talis est, qualem paulò ante descri-

psimus

pſimus ſemitertianam. Vbi vero tertiana exuperat, febris magis horrifica eſt, & aliquid vigoris in acceſsione aſſumit. Statim itaque calidior talis eſt atque ardẽtior, ac celerius peruenit ad conſiſtendi vigorem: & item quendam bilis vomitum, vel deiectionem, vel madorem infert. Vbi vero humor pituitoſus exuperet, frigus extremarum partium exuperat, & horror paruus eſt, & pulſus contractio fortior ac diuturnior eſt, ac lente acceſsio increſcit, ut multo poſt tẽpore uiget: nõ tñ ſitim efficit, neq; ardorẽ: neq; vomitus: neq; deiectio biliosa, vel mador per eam exiſtit.

DIXIT autem horridas non ſimpliciter quæ cum horrore inuadunt. Sicut hoc innumerabilibus accidit febribus, de quibus deinceps verba faciemus: ſed in quibuſcunque magnam acceſsionis partem horrores aſſumunt, altera dierum. ſ. in qua & tertiana, & quotidiana continua ſimul inuadũt: nam altera dies ſolam habet quotidianam, magna vero ex parte dies prima mixtam ex vtriſque committit febrem. ſecunda vero ex pituita continuam. Contingit autem nonnunquam hanc primo inuadere die, ſecunda vero ambas ſimul. Acceſsio igitur ex vtriſque commixta, quando

Leoni. *Quid p feb. horridas intelligat Hipp.*

humores fuerint æquipotẽtes, talis est, qualem paulo ante descripsimus hemitritæon. Quum vero tertiana præualuerit, horridior fit febris, atque in annotatione sibi aliquid horroris associat. Confestim vero & feruidior est huiuscemodi febris, & incendij plus habet, magisq; festinat ad summũ & aliquid bilis per vomitum, aut per aluũ, aut per sudorem excernitur. At quum altera ex pituita febris præpotẽtior existit, tũc frigus vehementius extremas occupat partes & pulsuum fit afflictatio maior ac diuturnior, tardiusq; accessio inualesfsit, ac longum post tempus consistit, non tamẽ aut sitim, aut magnum affert incendium, neq; in ea per vomitum, aut per aluum, aut per sudorem bilis excernit.

COMMEN. 117.

EXPONIT *quid per febres horrificas* Hyp. *intellexit, & dicit q; non intellexit simpliciter illas, quæ cum horrore inuadunt: quoniam infinitis hoc accidit, quæ non sunt hemitriteæ. Sed intellexit eas in quibus horrores magnam accessionis partem assumunt, altera dierum. s. in qua tertiana & quotidiana continua simul inuadunt, & non in die in qua inuadit sola quotidiana:* Nam *magna ex parte in prima dierum inuadunt ambæ, & in secunda sola quotidiana.* Co*ntingit autem nõnun*

quam

quam contrarium, hanc prima die inuadere. Secunda uero ambas simul. Ex quibus concludit, q, acceßio commixta ex quotidiana cõtinua et tertiana intermittente, quando humores fuerint æquipotentes seu pares in uigore, talis est, qualem paulò ante descripsit emitritæam. Cum uero humores non fuerint æquipotentes, et tertiana præualuerit, nõ est uere hemitritæa: quoniam ipsa nõ est horrida, immo horridior q̃ debet esse, & in inuasione aliquid rigoris associat: statim uero & calidior est talis febris & ardentior, et celerius peruenit ad consistendi uigorem, & aliquid bilis per uomitum, aut aluum, aut sudorem excernitur. Vbi uero altera ex pituita febris præpotentior existit, tunc frigus uehementius extremas occupat partes & pauci adsunt horrores & est pulsus contractio maior ac diuturnior. Et alia ponit signa, quæ in ea cum exquisita est non apparent. Et cum dicit.

Cũ hũores non sunt æq̃potentes feb. nõ ẽ uerẽ hemitritæa.

Signa q̃ nõ apparẽt in exquisita.

TEX.

ATQVE huius mixtionis duarum febrium etiam Archigenes ipse in notitiam quandam deuenit, sed confuse, & incerte, quemadmodum indicauimus septimo lib. quem contra ipsius commentarios de pulsibus effecimus. Existimat. n. in semitertiana quandoq; exuperare tertianam febrem, quandoq; quotidianã: non tamen mixtio-

Lau.

nem æqualem earum quæ sola semitertianam exquisitam committit, aut cognouit, aut indicauit, sed penitus omisit.

Leoni. HANC quoq; duarum febrium mixtionem Archigenes animaduertisse videtur minus tamen recte atq; perspicue, quemadmodum in septimo commentariorum, quos in tractatu Archigenis de pulsibus scripsimus, est a nobis ostensum. Arbitratur Archigenes in hemitritæis aliquando febrem præualere tertianã, aliquando quotidianam, non tamen æqualem earum mixtionem, quæ sola exquisitum hemitritæũ constituit, aut intellexit, aut in suis scriptis ostendit, verum omnino prætermisit.

COMMEN. 118.

OSTENDIT Archigenem notitiã habuisse huius mixtionis harũ duarũ feb. sed non recte et perspicue, quemadmodum ostensum est ab ipso in septimo cõmentariorum, quos in tractatu Archigenis de pulsibus scripsit. Ipse.n.ut dicit tertio de præsagatione ex pulsibus octo commentarijs libros eius de pulsibus unà cum interpretatione obscurorum locorum ponderauit, atque examinauit. Arbitratur autem Archigenes in hemitritæis aliquando feb. tertianam præualere, aliquando quotidianã, & non æqualem esse earum mixtionẽ, quæ sola exquisitũ hemitritæũ constituit.

TEX.

TEX.

CVM enim æquales magnitudine sunt intermittens tertiana & quotidiana continua, initium accessionis cum horrore existit. Id enim mediũ rigoris, perfrictionisqꝫ existit, è quibus alterum tertianæ, alterum quotidianæ continuæ inest. Incrementum vero post initium propter tertianam facile suscipit caliditatem, atqꝫ ad consistendi vigorem festinat: propter pituitosam autẽ tardum, quantum in ea est, efficientem incrementum, inhibetur atque interrũpitur. Atqꝫ est veluti quędam pugna symptomatum, interdum incalescente ægro, quoties tertianæ calor vehementius agens ad cutẽ humores effert, detinente autem interdum ac retrahente intro huius motum pituita, quæ otiosa ac frigida est ex natura, ac difficile mouetur, & tarde transmeat. At vero in tali pugna, exuperante frigido humore, contractio efficitur, & horror ac frigus partium extremarum & cutis: ita vt altera accessio rursum incipere videatur. Quòd si calidior exuperet, vniuersim calefiunt, & prope ad vigorem peruenisse videntur. Dein paulò post exuperante pituitoso, ægri rursus contrahuntur, refrigerantur & horrent. Idque minime desinit vsqꝫ ad con Lau.

ſiſtendi vigorem, qui maturius q̃ pro pituitoſo humore, tardius q̃ pro bilioſo exiſtit: quoniam pituitoſus detinet bilioſi celeritatem, bilioſus autem tarditatem ac ſegniтiem pituitoſi accelerat. Atque huiuſmodi quidem exquiſita ſemitertiana eſt, ex æquali temperamento duarum febrium et duorum humorum effecta. Ea vero quæ minime exquiſita eſt, vel humorem bilioſum, vel pituitoſum obtinet ampliorem.

Leoni. Tex. notandus pro notitia hemitritæi exquiſiti.

NAM cum ęquales magnitudine fuerint & febris ex bile intermittens, & ex pituita continua, acceſsionis initium fit cũ horrore, qui medium inter rigorem, & frigefactionem obtinet locum, quorum alterũ tertianam febrem, alterum quotidianam continuam comitatur. Quum vero ab inuaſione inualeſcit tertianæ quidem ratione, cito caleſcit, ac feſtinat ad ſummum, propter quotidianam autem ex pituita tardatur, atq; in aſcenſu retinetur nonnunq̃ atq; interrumpitur. Eſtq; inter varios affectus veluti pugna quædam quum æger nõnunquam inualeſcente febre tertiana, atque ad cutem humores impellente vehementius calefiat: contra vero remorante, atq; ad interiora reuocante ipſius motum febre, quę ex pituita ortum habet. Eſtq; tardi ac difficilis

cilis motus frigida ac lente existens materia. In hoc autem certamine quum humor frigidus superauerit contractiones & horrores, atque extremarum partium & cutis refrigerationes sequũtur, adeo vt videatur altera rursus accessio renouari. Quum vero calidior vicerit, tunc statim totum corpus calefit, ac iam videtur febris in summo consistere, mox paulo post ad pituitam redeunte vitoria, ægroti denuo contrahuntur, refrigerantur, & horrent. Neq; hoc terminum vllum habet, donec febris ad summum peruenerit, quod quidem citius accidit quàm pro more pituitæ, tardius tamen quàm in bile fieri consueuit. Nam huius quidem celeritatem cohibet pituita, ac rursus pituitæ tarditatem atque hebetudinem excitat bilis. Talis quidem est exquisitus hemitritæus ex ęquali duarum febriũ temperatura compositus, quoniam etiam ex duobus humoribus constat. At qui exquisitus non est, vbi aut bilem, aut pituitã habet præpotentem.

Hemitritæus exquisitus, quid.

COMMEN. 119.

DECLARAT *q, in prædicta compositione ubi isti humores sunt pares in robore est exquisitus hemitritæus, & hoc quantum ad initiũ, incrementũ, & summũ accesionis. Et dicit cũ æquales*

magnitudine fuerint, & febris ex bile intermittens & continua ex pituita, initium accessionis fit cum horrore, qui medium obtinet locum inter rigorem & frigefactionem, quorum alterum, scilicet rigor tertianam febrem comitatur, & alterum. s. frigus, quotidianam: Incrementũ uero post initiũ ratione tertianæ facile calescit, & ad summum festinat: ratione uero quotidianæ tardatur, atq; in ascensu retinetur nonnunq̃, atq; interrumpitur, & est ueluti quædam pugna inter uarios affectus, cum æger nonnunq̃ febre tertiana inualescente, atq; ad cutem humores impellente uehementius calefiat: contra uero febre quotidiana motum ipsius ad interiora reuocante, cũ eius materia tardi, ac difficilis sit motus, frigida ac lenta existens. Vnde multum eius principiũ et incrementũ prolungatur. Sed humor biliosus est faciliter & multum calefactibilis. Et ideo cum hi duo humores sunt pares in robore, & biliosus putrescit extra uenas, & pituitosus intra, fit, ut dicit Gal. inter uarios affectus, ueluti pugna quędam: Nam aliquando uincit unus eorũ, aliquãdo alius, cum sint pares, & non uincit unus continue. Et ideo aliquando uincente bili calefit totum corpus, & uidetur febris in summo consistere: deinde uincente pituita frigida intus existente, calor reuocatur ad interiora & extrema infrigidãtur, & uidetur inuãdere alia accessio, & hoc pluries

fit

fit quousq; accesſio ueniat ad ſummũ q̃d aduenit citius,q̃ ſi ſolum eſſet ex pituita,& tardius quã ſi ſolum ex bili. Concludit *poſtea exquiſitum eſſe hemitritæum,qui ex æquali duarum febrium temperatura compoſitus eſt:quoniam ex duobus humoribus æquipotentibus conſtat.* Et *exquiſitũ non eſſe ubi aut bilem,aut pituitam præpotentẽ.*

TEX.

AT vero ſecunda implexio ac mixtio eſt duarum febrium tertianæ, & quotidianæ, ſubſimilem efficiens acceſsionem prędictę: ſed differentem eo ꝙ hæc deducatur ad integritatem,& ꝙ ſecunda die, vel cum horrore vel rigore quotidiana ſola effecta,incipiat.Quocirca talis febris non inſuper ſemitertiana erit:ſi quidem ſemitertiana continua cenſetur.Si vero in altero genere febrium eam annumeremus,nõ ſolum talis, ſed etiam aliæ quædam febres nominabuntur ſemitertianæ. Ob eam rem mihi videtur Agathinus omnes productas tertianas appellare ſemitertianas. Sed.n.cum de nominibus potius q̃ de rebus tales quæſtiones ſint,immorandum in eis minime cenſeo.Nam alio libro ſeorſum de vocabulis medicinalibus dictum iam eſt: in quo id oſtenditur ac definitur in plenum , quæ nã ſint de rebus,& quæ nã de nominibus con Lau.

trouersiæ. Quocirca rursus ad res ipsas redeamus, semitertianam ab Hipp. nominatam horrificam & continuam, quam tertiana quotidianæ continuæ permixta committit: intermittenti autem, minime efficit: propterea quod febris ex utraque composita, necessario & ipsa intermittens existit.

Leoni. *De cōpōne tertianæ intermittētis cū quotidiana intermittente.*

SECVNDA est duarum febrium, tertianæ. s. ac quotidianę copulatio, ac commixtio, quę similem quidem nuper dictę facit accessionem. In eo tamē differt, quoniā in hoc febris producitur, & quoniam die secunda cum rigore aut horrore sola quotidiana febris inuadit. Non igitur erit hęc febris hemitritęus, si quidem ex numero continuarum hemitritæus existat. Quod si etiam in altero genere hemitritæus collocetur: non hæc tantum, sed multæ præterea aliæ febres hemitritæi vocabuntur: Et hac ratione mihi videtur Aghatinus omnesq́; protenduntur tertianas hemitritæus appellare. Sed quoniam de nominibus potius q̄ de rebus sunt quæstiones huiuscemodi, in eisdem minime censeo commorandū. Nā de nominibus ad medicinam pertinentibus, seorsum à nobis scriptum est alio tractatu, in quo hoc ipsum ostenditur, atque

integre

integre præfinitur, quales nam ſint de rebus, ac quales de nominibus deceptationes. Rurſus igitur ad res ipſas redeamus, hoc eſt ad eum quem Hippocrates vocat hemitritæum horridum, atque continuum, quoniam facit tertiana quotidianæ continuæ commixta. Intermittenti autem non ita, quoniam quæ ex ambabus cõponit febris, neceſſario & ipſa intermittitur.

COMMEN 120.

CVM *poſuit ſigna ueri hemitritæi, intendit nunc declarare de alijs modis compoſitionis ſupradictis oſtendens, quòd in ea non eſt uera hemitritæi natura.* Et *primo de cõpõne tertianæ intermittentis cum quotidiana intermittente.* Pro *quo intelligendũ, ꝙ acceßio mixta ex duabus harum feb. eſt ſil'is acceßioni febrium antedictarũ in multis: quoniã ſicut in prædicta acceßione in principio fit horror, ita in principio huius acceßiõis, ſicut etiã in illa uſq; ad ſtatũ fit pugna ſymptomatũ ex pugna horũ humorũ.* Similiter *ſummum huius acceßionis citius uenit, q̃ in ſola quotidiana, & tardius q̃ in ſola tertiana, propter illas met cauſas in prædicta acceßione.* Eſt *tamen differentia: quoniam hæc deducitur ad integritatem, etiam horror qui euenit in principio acceßionis exquiſiti hemitritæi, in quo humores ſunt æquipotentes, non eſt uere mediũ inter rigorẽ et*

infrigidationem, ſicuti horror qui euenit in hac febre: quoniam ille plus attinet rigori, cum frigus quod ibi eſt ſolum eueniat ex reuocatione caloris. Sed horror eueniens in iſta eſt plus medio attinens: quoniam in hac extra uenas ad carnes ſenſibiles expanſus eſt humor frigidus, & calidus, & ita ibi eſt uere frigus poſitiuum. Etiam in compoſitione quotidianæ intermittentis cum tertiana continua non accidit horror uere medium, cum ad extra non expendatur materia rigorem cauſans ſed materia frigida tantum. Et cum dicit quoniam die. 2. cum rigore, aut horrore ſola quotidiana febris inuadit, præſupponit in prima die ambas inuadere. Nec intelligit, quod inuadat cũ horrore qualis eſt horror qui euenit in uero hemitritæo, uel in prima die huius febris. Similiter non intelligit, quod inuadat cum uero rigore: ſed hoc dicit in comparatione ad hemitritæam uerã quantum ad diem in quo inuadit ſola quotidiana, quæ ibi erat continua: ſed iſta eſt interpolata. Nõ igitur erit hæc febris hemitritæus, ſi quidem ex numero continuarum hemitritæus exiſtat. Quòd ſi in utroq; genere hemitritæus collocetur, nõ hæc tantum, ſed multæ etiam aliæ febres hemitritæi dicerentur, & ob eam rem inquit, uidetur Aghathinus omnes tertianas, quæ protenduntur hemitritæos appellare. Et dicit has quæſtiones potius eſſe de nominibus quàm de rebus, ideo in eis non commorandum.

morandum. Et q, *de nominibus ad medicinam pertinētibus scripsit seorsum in alio tractatu, in quo id ostenditur, ac in plenum definitur, quæ nam sint de rebus, & quæ nam de nominibus controuersiæ.* Deinde *cum dicit.*

TEX.

NEQVE vero ex duabus continuis biliosa. s. ac pituitosa, fieri pōt semitertiana. Neq;. n. mixtio horrificā faciet febrē, neq; multas ingeminationes habentem. Quum enim omnis continua febris suapte ratione, quum exquisita est, neq; habeat horrorem, neq; rigorem: neq; etiam febris ex eis composita, horrifica erit. Oportet ergo si eadē futura sit horrifica simul ac continua, generationem habere eam ex duabus febribus: altera quidem intermittente, altera autem continua. Et ob eam rem tertiana permixta quotidianæ continuæ, committit semitertianam: neque ambæ intermittentes, neque ambæ continuæ possunt committere talem febrem. Lau.

NON tamen ex duabus continuis, quarū altera ex bile, altera ex pituita generatur, potest hemitritæus consistere, quoniā hæc commixtio febrem horridam, ac quæ multas habeat reduplicationes non facit. Nam quum omnis febris continua sui quidem Leoni.

ratione, quum exquisita fuerit, neq; horrorem habeat, neq; rigorem, neq; etiam quæ ex eisdem componitur horrida fiet. Necesse est igitur, si horridus simul atq; cõtinuus sit hemitritæus futurus, ex duabus ipsum febribus generari, quarum altera sit intermittens, altera vero continua. Atq; idcirco tertiana quidem confusa cum quotidiana facit hemitritæum, quum neq; vtraq; continua, neq; vtraq; intermittens huiuscemodi queat febrem generare.

COMMEN. 121.

OSTENDIT *q, neq; ex duabus cõtinuis biliosa.s.& pituitosa potest fieri uera semitertiana: Quoniã hæc nõ habet ea quæ ad illã requiruntur: non.n.hæc commixtio feb.horridã facit, neq; habentem multas reduplicationes: quoniam in ea non contingit supercalefactio, & pluries horror, & huius causam aßignat, cum dicit.* Necesse *est igitur, & est clara. Postea.*

TEX.

Lau. RESTAT igitur vna mixtio q̃ ex quotidiana intermittente, ac biliosa continua constans potest continuam simul atq; horrificam committere febrem. Sed hæc cõtrà q̃ prima, habebit continuitatem quidẽ ex biliosa, horrorem autem ex pituitosa, atq; ingeminationes ex pugna mutua, maxi-

meq;

neq; quoties humores ipsi fuerint æquales. Vincētis vero eorū alterutrius et symptomatis agnitio in prima mixtione declarata est. Hæc oĩa de quatuor mixtionibus biliosæ feb. ac pituitosæ, magis propria sūt libro qui est de typis: sed hic necessario dicta sunt, propter semitertianam: cuius generationem Archigenes ad tertianam quotidianamq; retulit: nequaq̃ uidens se intermittentē efficere feb. Agathinus vero perspicue confessus est eiusdem generis esse cū tertiana semitertianam, dissidentem tantūmodo magnitudine accessionis. Si igitur omnes febrium differentias accurate persequuti, lapsi nominibus essent, fuisset id ferendum. Sed cum neq; simplicium, neque compositarum omnes scripserint differentias, & ad hæc quasdam alias superuacuas adiecerint, nihil neque in præsensionem, neque in curationem iuuantes, nos conati sumus pro viribus diligenter excolere omnem typum, longo tempore, ex vsu simul ac ratione, vtiles in eo differentias peruestigantes. Simplices ergo ad præsentem attinent librum: implexe autem ex his, attinent ad librum de typis. cuius penitus ignarus non eris, vbi hunc diligenter euolueris.

Leoni. VNA igitur ſola mixtio relinquitur ex quotidiana intermittente,& biliosa continua,quę & ipſa poteſt continuam ſimul, atque horridam febrem efficere.Hæc vero contrario modo ſe habebit q̃ prior, quoniam continuitatem quidem ex bile obtinebit,horrorem vero ex pituita,reduplicationes autem ex pugna mutua,ac tum prę ſertim quum humores æquas vires habuerint.Vbi vero alter eorum præualuerit,& accidentium,& cognitionis ratio,in prima mixtione oſtenſa eſt.Hæc omnia & de quatuor mixtionibus,& de febre biliosa, & pituitoſa,magis ad eum tractatum in quo de typis agitur,cuipiam pertinere videretur. Hic vero neceſſario de ipſis facta eſt mentio propter hemitritæum,cuius ortum Archigenes ad tertianam transfert ad quotidianam,non tamen eius naturam recte aſſecutus,quoniam in numero febrium intermittentium ponit,Agathinus autem hemitritęum in eodem genere cum tertiana manifeſte locauit,ac ſola acceſsionis vehementia ab eadem differre fatetur.Si igitur omnium febrium differentias exquiſite ſcribẽtes in nominibus tãtum aberraſſent, nõ ad modum eſſet ęgre ferẽdum. Sed quoniam neq; ſimplicium, neq; compoſitarũ febriũ

omnes

oēs dr̄ias exquisite assignarunt, ac praeterea plures alias superfluas addiderunt, quae neq; ad prenoscendum, neq; ad curandum aliquem afferunt vsum. Nos pro viribus earum formam exquisitissime complecti tentauimus, vt qui longo tempore partim experientia, partim ratione omnes quę vtiles sunt differentias inuenerimus. Simplices igitur ad presentem tractatum, compositae vero ad eum in quo de typis agitur attinet, cuius tamen non sit expers oīno atq; inscius, si quis hunc diligenter perlegerit.

COMMEN. 122.

DE *quarta compositione ex quotidiana intermittente & biliosa continua dicit q, potest continuam simul ac horridam febrem efficere. Et sic uult ueram hemitritaeam esse febrem compositam ex tertiana intermittente, & quotidiana cō tinua, uel contra, ex quotidiana intermittente & tertiana continua: haec.n. contrario modo se habet, quàm prior: quoniam continuitatem ex bile habet: horrorem uero ex pituita, reduplicationes autem ex pugna mutua, & praesertim cū humores aequas uires habuerint. Et dicit q, haec omnia de quatuor mixtionibus, & de febre biliosa, & pituitosa magis pertinet ad librum de typis. Sed in hoc facta est mentio propter hemitritaeū, cuius generationem Archigenes ad tertianam*

Vera hemitritęa feb. ē cō posita ex tertiana intermittente & quotidiana cō tinua uel contra.

transfert ac quotidianam, non tamen eius naturam recte cognouit: quoniam in numero febriũ intermittentium ponit. Agathinus autem in eodem genere cum tertiana locauit, & sola uehementia acceßionis ab eadem differre fatetur. Et eos redarguit, etiam dicens, q̃ si isti scribentes omnium febrium differentias in nominibus tantũ aberrassent, non admodum esset ægre ferendum, & in quo errant ostendit cum dicit. Sed quoniam neq; simpliciũ, &c. deinde cõcludit, q̃ quæ simplices sunt differẽtiæ feb. ad præsentẽ librũ attinẽt, compositæ uero ad eũ in quo de typis agitur.

T E X.

Lau. EX ijs enim quæ diximus de febre pituitosa ac biliosa inuicem permixtis, licebit hæc ad atram bilem transferentes, de implexu cum vtraque earum ac temperamẽto coniicere: implexum nominantes, vbi diuersis horis incipiant; temperamentum, vbi initium eodem tempore sit. Nec secus tres febres implicare ac tẽperare quis per se ipse poterit sumpta ratione de prædictis. Horum.n.omnium initium, fons & elementum est, diligenter internoscere cuiusq; simplicium febrium speciem.

Leoni. NAM ex his quæ de biliosa & pituitosa febre simul commixtis conscripsimus, licet & hæc ad atræ bilis humorem transferentem,

tem, eius cum vtraque illarum complexionem ac confusionem pariter coniecturari. Voco autem complexionem, quando horis differentibus inuaserunt: confusionem vero, quando eodem tempore inceperint. Sic & tres simul febres complecti quispiã, & confundere poterit, ex his quæ nuper diximus motus. Nam horum omnium principium, fons, atque elementum est singularium febrium formam atque figuram exquisite cognoscere.

COMMEN. 123.

TRANSIT *ad cognitiones aliarum compositionum à prædictis, ut cum componitur febris melancholica cum biliosa, aut pituitosa. Et dicit, q, transferentem eam quæ dixit de biliosa & pituitosa febre simul commixtis ad humorem melancholicum, licet pariter coniecturari, complexionem, ac cõfusionem eius cum utraq; illarum. Et complexionem, inquit, uoco quando accessiones utriusq; horis diuersis inuadunt: confusionẽ uero, quando eodem tempore inceperint. Et sic quis poterit simul has tres febres complecti & confundere, motus ex nuper dictis: Nam simplicium febrium formam seu speciem exquisitæ cognoscere, horum omnium est principium, fons, atque elementum, & per uerba hæc tria non intelligit diuersa.*

TEX.

Lau. NEQVE enim magnus numerus earũ est: sed omnes tres existunt, biliosa, melancholica, ac pituitosa. quarum cuiusq; duplex differentia est, intermittens, & continua, ita vt omnes simplices differentiæ febrium ex humoribus putridis cõsistentiũ sex numero sint. Quòd si qua alia illis accesserit, in his particulatim differentia, ex copia humoris, quantitate, & qualitate putredinis, nec nõ modo motus, & parte in qua putrescit, generationem habebit.

Leoni. NEQVE enim plurima est earum multitudo, quum omnes tres numero existãt, & quæ ex amara bile, & quę ex atra, et quę ex pituita generatur. Quarũ singulæ duas habent differentias, continuæ. s. atque intermittentis, adeo vt omnium quæ ex humorum putredine ortum habent, fiant sex numero differentiæ. Quòd si aliqua accesserit his particulatim, in ipsis differentia hæc, vel ex humoris multitudine, vel ex quantitate & putrefactionis qualitate, ac præterea ex modo motus, ac particula in qua fit putredo, habebit originem.

COMMEN. 124.

POSSIBILITATEM *cognitiõis febriũ simplicium, consequenter & cõpositarum ostendit,*

dit, propter non esse earum numerum magnum. Nam putridæ non sunt nisi tres. s. pituitosa, melã cholica, & biliosa, quarum singulæ duas habet differentias, continuæ. s. & intermittentis. Et sic omnium quæ ex putredine humorum ortum habent differentiæ sunt numero sex. Quòd si aliqua alia his accesserit particulatim differentia, non ex diuersitate humoris secundum speciem: sed ex eius multitudine uel quãtitate, et putredinis qualitate, nec nõ ex modo motus, & particula in qua fit putredo, habebit originem. Nam una tertiana est lõgior altera: quia eius materia amplior, aut magis crassa et uiscida, aut magis putrida. Etiam una longior, aut breuior est altera ex modo essendi eius materiæ in corpore: quoniam materia conculcata in parte aliqua tardius resoluitur, q̃ quæ per corpus mouetur: et hoc intellexit cum dixit. Ac præterea & modo motus. Etiam differentiæ sumuntur à loco in quo materia putrescit, ut quia rarus, aut densus: quoniam à loco raro materia citius resoluitur, et à denso tardius. Deinde.

Feb. quæ ex putredine hũorũ ortũ habẽt differentiæ num. 6.

Quare una feb. longior altera.

Differentiæ feb. quãdoq; a loco in quo materia putrescit sumuntur.

TEX.

Lau.

NE longius habeas ex iis febribus intermittentibus, quæ tertio quoque die infestant, cui quidẽ & accessionis tempus breue est, & initium cum rigore, & solutio cũ sudore ac vomitu bilis, vel etiam inferna aluo deiiciente biliosa: huic nomen inditũ

eſt exquiſita tertiana: cui vero aliquid horum deeſt, non amplius exquiſita, ſed ſimpliciter tertiana vocatur. Quòd ſi & intermiſsionem minorem habuerit, pducta, ſcilicet acceſsione, tertianam hanc nominant productam: tametſi hæc maioris minorisq; ratione differentiam magnam obtineat. Ac licet hanc quidem abſoluto ſermone appellare productam, quæ cum quatuor & viginti horas acceſsionis occupauerit, reliquas ſine febre obtinet: hanc vero admodum productam, cum circiter triginta horas febris producitur, & hanc præterea magis productam, cum ad ſex & triginta procedit: & hanc aliam plurimum, cum ad quadraginta & eo amplius producitur. Sed hęc omnia definire certis terminis non licet ob acerualem dubitationem.

Leoni. VELVTI confeſtim earum febrium intermittentium, quæ tertiana quaq; die acceſsionem faciunt, quæ quidem breue habent acceſſionis tempus, ac cum rigore inuadunt, & per ſudores, & bilis vomitum, & biliosa excrementa finiuntur, his tertianæ exquiſitæ nomen impoſitum. Quibus vero aliquid horum deficit, hæ non exquiſitæ, ſed ſimpliciter tertianæ appellantur. Quòd ſi intermiſsionem breuiorẽ habuerint,

Exq̃ſitæ tertianæ quæ, & q̃ſimpl'r & quæ extenſæ.

rint,

rint,accessione videlicet in lõgius tempus protracta,hę tertianæ extensæ vocantur, quum tamen hæc ipsa res plurimam in eo, ꝙ magis ac minus, differentiam suscipiat. Licet quidem ex his aliquã simpliciter extensam nuncupare,quæ quum viginti quatuor horas in accessione consumpserit,reliquas habet febris expertes. Aliquam vero sufficienter extensam,quæ vsque ad triginta extenditur horas:atque aliquam in longius adhuc tempus productam, vtꝙ usꝙ ad triginta sex horas protendatur:atꝙ aliã adhuc amplius, vsque ad quadraginta vel plures. Neque.n.ex his quas diximus quælibet certis terminis potest definiri,quum socratica dubitatio nobis occurrat.

COMMEN. 125.

OSTENDIT *quæ sint febres quæ exquisitæ tertianæ appellantur. Et quæ simpliciter tertianæ,& quæ productæ seu extensæ tertianę. Et harũ,quæ simpl'r productæ dicuntur, quæ sufficienter productæ,quæ magis productæ, & quæ pl'm productę. Et quod dicit est clarũ. Et hęc omnia,inquit,determinare certis terminis non licet ob cumulum q̃onum,nã differentiæ secundum magis & minus sunt indeterminatæ.*

TEX.

NEque vero necesse ẽ talẽ noĩum subti= Lau.

litatem quærere, cum liceat nobis etiam sine ea indicare iis qui adsunt diligenter de vno quoque ægro, & rectè curare, ac euentum morbi præsentire. Subijciamus enim quempiam quindecim horis febricitare, esse autem sine febre tribus & triginta, atque id deinceps ei accidere ex proportione. Sanè cibandi tempus certa scientia sumere licebit, tum ex accessionis, tum intermissionis tempore, et quicquid ex eo sumi vtile potest ad præsensionem et curationē, id quoque abūde suppetet, etiam si nō quęratur tertianam ne absoluto sermone oporteat nominare talem febrem, an cum quadam alia adiectione definiente ipsam differentiam. Quin & volens indicare alteri febrem ægri quæ nam sit, diligentius indicabit, accessionis & intermissionis dicens lōgitudinem, q̄ quærens nomē quod perspicue, ac definite indicare idem queat.

Leoni. NEQVE tamen huiuscemodi nomina adeo curiose inuestigare est necessarium, quum nobis detur facultas etiam sine illis, de vno quoque ægrotante proximis indicare, ac rectam curationem adhibere, nec non futura prænoscere. Supponatur.n. aliquis quindecim horas febricitare, ac triginta tres febre vacare hócque deinceps eadē

proportione

proportione seruata contingant. Nemini dubium quin & tempus ad exhibendum cibum opportunum, ex accessionis & intermissionis spatio cognoscetur, et quantũ ex hoc ad prænoscendum, aut curandum commodi nancisci potuerit, nihilominus id sufficienter acquiret, quãuis eam inquisitionem neglexerit, an simpliciter tertianã, an cum aliqua adiectione quę differentiam determinet, huiuscemodi febrem oporteat appellare. Sed & quum alteri indicare voluerit qualis nam sit febris ægrotantis, hoc diligentius efficiet, accessionis atque intermissionis spatium ostendendo, q̃ si nomen certum, ac pręfinitum, quod idem commõstret, inuenire studuerit.

COMMEN. 126.

OSTENDIT *modum secundum quem debet Medicus circa prædicta procedere, & quod dicit est per se manifestum.* *Et de hora cibationis dixit Auic. cap. de cibatione febricitantiũ in uniuersali, q. tantum debet distare ab accessione, ut tempore accessionis cibus sit perfecte digestus: quoniam si illa hora febricitantes fuerint cibati, aut cibum in uentriculo habuerint: tunc natura occupabitur in digerendo eum, & dimittet digerere, resoluere, & expellere ægritudinis materiam, & confirmabitur, et elõgabitur ægritudo.* *De hora cibandi.*

Auic. Et dixit prima quarti, cap. de cura phlegmaticæ. hora cibi est post teporem accessionis & eradicationẽ eius, & ante accessionẽ ad minus per horas quatuor. Et dixit Rasis. 10. Almansoris cap. eodem, hora comestionis ab hora accessionis, quãto plus possibile fuerit est elõganda. Sed dubium est, si medicus cogatur cibum dare in accessionibus ob uirtutis debilitatem, uel aliud, quando magis dandum, An in principio, an in augmento, an in statu? Cui respondet Gal. 11. methodi circa finem, dicens duo oportet respicere, summum præcedentis accessionis uigorem, & principium futuræ, & ad hæc duo spectantes, operam dabimus ut quàm longissime ab utroque nutriamus: nam si spatium inter summum prioris accessionis uigorem, & sequentis principium satis sit amplũ, facile est idoneum tempus ad nutriendum inuenire: sed si id exiguum fuerit, adeò ut cogamur cibum dare prope uigorem præcedentis paroxismi & prope futuri principium: tunc dicit Galenus distinguendum id discernendumq; ab eo quod magis sit nociturum, tum ex loco afflicto unà cum affectu, tum accessionis & principij, & summi etiam uigoris, consuetudine. Si quidem in iecore uel uentriculo phlegmone aliqua sit, tunc perniciosissimum est ante accessionem cibare: quia solent his qui ita se habent iocinore quidem afflicto alui deiectiones unà cum accessionibus inuadere:

Rasis.

Dubium

Notãdũ pro regula cibandi in accessionibus.

dere:ore autem uentriculi uexato syncope. Vbi uero sit febris sine phlegmone utilißimum est his quibus infirma est uirtus cibare. Secundo inquit summi uigoris, & principij accesßionis morem oportet cōsiderare, in summo uigore. An siccus sit ualde sine caloris febrilis magnitudine, an sit citra siccitatem urens. Si primum, uictu humectante in statu madefacere oportet: si secundum dum plurimum caloris se remittat expectare. De principio uero distingues hoc modo: an corporis multa sit extremitatum refrigeratio & magna sanguinis ad interiora reuocatio, aut non. Si secundum, tunc potes ante accesßionem cibare. Si primū distinguas, aut uisceris phlegmon adest, aut humorū redūdātia, aut nullū horū. Si primū cauēda est ante accesßionē cibatio. Si secūdū, nihil offendes paulò ante cibās. Et sic secundū hanc Gal. decisionē, non est uerū q̄ deterior hora cibandi sp̄ sit accesßionis principiū, & postea status, ut multi tenent: & decipiuntur ex authoritate Galeni falsa, primo de ratione uictus acutorum, commen. penult. Nam ubi litera antiqua dicit de statu, nullam faciens mentionem de augmento, noua & uera litera dicit de augmento, & non de statu. Et ideo dicit Galenus, quòd aliquando dare cibum in principio, est utilißimum: & quòd aliquando non lædit. Et ita constat, quòd non semper deterior

Nō sp̄ deterior hora cibandi est accesßionis principium.

hora est principium: sed interdum principium, & interdum status: sed dices quare nihil dicit Gal. de augmento dici potest, q; forte hoc est, quia augmenti duę sunt partes, una quæ se tenet ex parte principij, quam Gal. inæqualitatem appellat. Secunda quæ se tenet ex parte status. Et ideo q; dixit de principio, debet intelligi etiam de prima parte augmenti. Similiter quod dixit de statu, debet intelligi de secunda parte augmenti: uel dic q; non dixit de augmento aliquid: quia non potest dari cibus in augmento, prę sertim in secunda parte. Et si arguant, ex cibo sumpto in principio maior fit caloris retractio & suffocatio, ergo semper deterius est in principio, q̃ in augmento uel statu ægrotantem cibare. Dicendum, q; hoc accidit si in principio magna sit caloris ad interiora retractio, et materiæ redundantia, aliter non. Sed dices qua hora debemus cibare, si accessiones inordinatæ fiant? dico immediate incipiente declinatione primæ accessionis: & si in die duæ fierēt accessiones, & uelles tantum semel in die cibare, uidendum si paroxismi sunt æquales uel inæquales. Si æquales: tunc elligenda est hora consueta, si inæquales, tunc hora est post longiorem incipiente declinatione. Et si una accessio sit ualidior et alia prolixior: tunc debes considerare, quæ sit deterior: quia post illam quę magis nocet dandū. Et in hoc consistit tota regula cibandi in paroxismis:

Inæqualitas ps augmēti

Si accessiones inordinatæ fiant, qua hora cibandū

sinis: ut plurimum tamen pessima hora uidetur esse principium: quia ut plurimum hac hora partes pectoris & stomachi magis læduntur, ut Gal. primo acutorum, com. penult. dixit. In febribus uero continuis uniformibus dicit Gal. 11. methodi, cap. 5. q. dari debet cibus, uel hora quietis, ut in declinatione, uel hora consueta, uel hora diei frigidiori. Sed dices, si febris sit homothona quomodo habebimus horam quietis? Dicendum q. si sit æqualitas quo ad febrem est tamen inæqualitas, quo ad accidentia: sed si uniformitas esset, & quo ad febrem, & quo ad accidentia; tunc debes eligere horam consuetam & horam diei frigidiorem. Et si istæ duæ horæ simul haberi nō possint. tunc præeligenda erit hora consueta.

Vt plurimū pessima hora cibandi, est principiū accessionis

Qua hora cibandū ī feb. cōtinuis.

TEX.

HAEC igitur optima enarratio, atque doctrina est. Secunda autem est quam paulo ante dixi, exquisitam quandam tertianā nominans, aliam vero simpliciter tertianā, mox aliam paulū productam, deinde aliā admodum, aliam autem magis, postremo plurimum aliam. Sed ex omnibus obscurissima ac pessima est, quæ prima est prodita: ob quam recentiores medici quotidie inter se certant atque cōtendunt, ne id quidem cognoscentes se de nomine contendere. Sed de aliis quis fortasse minus mirabi-

Lau.

tur: de Agathino vero magis mirandum. Si quidem productam quandam nominãs quotidianam & quartanam, in tertiana minime seruauit proportionem : sed cuius amplius producta fuerit accessio, hanc nominat semitertianam. Sed de nominum ratione hactenus. Nam & ipse plus quàm par est temporis in ipsis contero. proinde tempus est, ut ad considerationem aliarum rerum redeamus.

Leoni. HAEC quidem optima est exponendi, ac docendi ratio. Secunda vero, quam paulo ante insinuaui, quum aliam quidem exquisitam tertianam nominaui : aliam vero simpliciter tertianam. deinde aliam paululum extensam, deinde aliam sufficienter, deinde aliam amplius, deinde aliam plurimum. Obscurissima autem atque omnium deterrima, de qua prius fecimus mentionem, in qua Medici iuniores quotidie inuicem certant atque contendunt, neque animaduertunt se de nominibus litigare. Sed de aliis quidem quispiam minus forte mirabitur, de Agathino autem magis mirandum, qui quum quandam & quotidianam & quartanam febrem appellet extensam postmodum in tertiana nõ seruat eandem vim proportionis; nam si longius accessio

cesio protendatur, non tertianam, sed hemitritæum appellat. Sed satis superque hactenus de nominibus disputatum, nam periculum est, ne longius quam sit opportunum in eisdem tempus conteramus. Quare rursus rerum ipsarum, quæ reliqua sunt, inuestigationem reuertamur.

COMMEN. 127.

CONCLVDIT, *et patet. Et de prima. s. tertiana exquisita omnium deterrima dicit, quod Medici iuniores inuicem contendunt, non cognoscētes se de nomine contendere. Et iterū reprobat Agathinum cum dicit. Sed de alijs &c. qui quandam quotidianam & quartanam febrem extensam appellabat, & tertianam non. Nam cuius accesio longius protenditur, non tertianam, sed hemitritæum esse dicebat.*

DE DISPVTATIONE QVAESTIONIS, *an sit febris sanguinis.* Cap. ix.



SEQVENS est vt agitetur consideratio nihilo inutilior, vtrum quemadmodum ob vtranque bilem ac pituitam fiunt genera quædam febrium, ita & ob sanguinem putrescentem eueniat. Lau.

An ex sã guine pu trescẽte fieri pos sit aliud genus febrium.

Febris.n.diaria,eo tantummodo calefacto (vt diximus)haud quaquã putrefacto consistit. Per ipsam vero putrefactionem(necesse est.n.interdum sanguinem putrefieri) quærendum febrium ipsarum genus.

Leoni. EX omnibus vero quæ supersunt, nulla esset cõtemplatio præstantior,q̃ illa in qua quæri potest,nunquid admodum in vtraque bile & pituita fiunt quædam febrium species: ita & sanguine putrefacto soleant accidere febres. Si quidem ephemeras eo tantummodo calefacto, non autem putrescente fieri dicebamus.In putrefactionibus autem(nam & sanguinem quandoque putrescere est necessarium) quærendum quænam sit harum febrium species.

COMMEN. 128.

CVM *posuerit indicia putridarum, & de tribus generibus fecit mentionem,cholerica.s.phlegmatica,& melancholica, & non de sanguinea, uolens nũc loqui de sanguinea,quærit.* An *quemadmodum ex utraq; bile & pituita fiunt quædã genera feb.ita poßit & ex sanguine putrescẽte.* Nã *& sanguinẽ quandoq; putrescere est necessarium.*Et *quæ nam sit harum febrium species:* Febris.n.diaria *fieri,sanguine tantummodo calefacto,non putrefacto,dictum est. Supponit hic Galenus, sanguinem esse aliquem unum humorem*

quartum

quartum & simplicē, cui omnes alij in uena commiscentur.

TEX.

ID autem inuentum iri par est, si prius inuenerimus quo nam modo sanguis putrescit. Constat.n. Aristotelem recte dixisse, fieri putrefactionem ab aliena caliditate. Intelligit autem alienam, externam, non natiuam, nec vnicuiq; rei propriam. Hæc.n. cō coquere: aliena vero, corrumpere solet, quod est putrefacere. Extrinsecus autē caliditas superuenit sanguini per æstum, ac pestilentem constitutionem, & vt summatim dicam, per omnes febres ex quacunq; causa in generationem deducantur. Lau.

HOC autem inueniri posse putandum, si prius cognouerimus quo pacto sanguis putrefiat. Nam recte sentire videtur Aristoteles ab alia caliditate oriri putredinem. Dicit autem alienam externam non familiarem atque natiuam in quocunque genere rerum, nam hæc coquere apta est, externa autem corrūpere, quod est putrescere. Calor autem extrinsecus sanguinem opprimit, & in solis deustionibus & pestilenti aeris statu: atque, vt simpliciter dicam, in febribus vniuersis quacunq; ex causa originem traxerint. Leoni.

COMMEN. 129.

RESPONDET *hoc facile posse inueniri cognito quo pacto sanguis putrefiat. Et dicit auctoritate Aristotelis, alienam caliditatē esse causam immediatam putredinis. s. caliditatem externam, non familiarem, natiuam. Nam hæc concoquere apta est, externa autem corrumpere, quod est putrefacere. Calor autem externus sanguinē opprimit, & ex æstu, & pestilentiali aeris statu, & in febribus uniuersis, & quacunq; causa originem traxerint. Nam hic calor sanguini accidit eo modo quo febris accidit, à quacunq; causa accidat, & hæ causæ dictæ fuerunt supra, & hæmet causæ sunt, quare putredo accidit sanguini. Deinde cum dicit.*

Calitas externa nō familiaris, cā immediata putredinis.

TEX.

Lau. QVIN etiā vbi in quapiā animalis parte sanguis copiosior collectus, supra vires eius fuerit, corrumpitur: maximéque quoties infarctus est ob crassitiem in paruis vasis, aut impactus ob copiam. Quemadmodum accidit in bubone & phymatis, & vt in summa dicam, in omni inflammatione. Nam in tali dispositione sanguis dupli ci ex causa corrumpitur: tum quia minime difflatur, tum quia à natura minime vincitur. quòd autem quæ minime difflantur, putrescere soleant, in cunctis ex-

teris

teris corporibus intueri licet, fructibus, seminibus, atque etiam vestibus: atque persuadere id quod dicimus, maxime potest pleuritis. Expuunt enim per eam alij spumosam, alii pallidam, alii rubram saniem, quæ nihil aliud est quàm humoris inflammatione vincentis pars quæ non continetur, sed præ tenuitate foras resudat. Interdum etiam talis sanies nigra apparet, ac neque statim ab initio, sed processu temporis, præcedente magna ex parte pallido sputo, quod erat indicium flauæ bilis exuperantis: quemadmodum spumosum pituitæ, rubrum sanguinis. Quocirca ratione non caret interdum putrescere sanguinem, ipsum in locis inflammatione affectis, febrem'que ex eo simpliciorem esse, quàm ex aliis humoribus. Proportionem autem accessionum tertianæ circuitionis potissimum sumit (ita enim fieri cernitur & in pleuriticis quoties rubrum expuunt.

SED & quando in aliqua corporis parte sanguis plurimus aceruatus eiusdẽ corporis opprimit vim, corrumpi consueuit, ac tum præcipue, quũ in paruis vasis ꝑꝑ crassitudinẽ obstruitur, aut ꝑꝑ multitudinẽ impingit͛, queadmodũ in inguinũ tumoribus Leoni.

ac collectionibus, atq;, vt vniuersaliter dicatur, in inflammationibus vniuersis. Nã in huiuscemodi affectibus duplicẽ ob causam corrumpitur sanguis, et quia. s. non difflatur, & quia à natura non conuincitur. Quod vero ea quæ non difflantur putrescere soleãt, indicant exteriora omnia, quẽ admodum fructus, & semina, vestesq; prẹterea. Eius vero quod dicitur fidem facere potest id etiam, quod in laterum inflammationibus cernitur: nam quidã in ipsis spumeum, quidam pallidum, quidam rubeum expuunt liquorem, quod nihil aliud est q̃ ea humoris pars in inflammatione exuperantis, quæ retineri non potest, sed præ tenuitate sudat exterius. Nonnunquam vero & niger liquor ille conspicitur non statim ab initio, sed tempore procedente, quãdo vt plurimũ pallida sputa antecesserint: quæ bilis exuperantis erant indicia, quemadmodum spumea quidem pituitam, rubida vero sanguinem indicant. Quare non procul à vero est existimandum, sanguinẽ ipsum nonnunquam in his quæ inflammationem patiuntur, particulis subire putredinem, ex qua simpliciores quidem quàm ex aliis humoribus febres fieri, similem vero accessionum proporttonem assumere,
qualem

qualem tertianæ maxime febres ostendũt. Nam ita in his qui laterum inflammationes patiuntur obseruatum, quo tempore maxime rubidum expuunt.

TEX.

OSTENDIT *& sanguinem posse putrefieri in parte aliqua corporis, dicens. Sed & quando in aliqua parte corporis sanguis plurimus collectus supra uires eius fuerit corrũpitur, præcipue cum in paruis uasis ob craßitiem obstruitur, aut ob multitudinem impingitur, quemadmodum accidit in tumoribus inguinum ac collectionibus & uniuersis inflammationibus: In his.n. affectibus ob duplicem causam sanguis corrumpitur, & quia non difflatur, & quia à natura non uincitur: hæ.n. sunt causæ extranei caloris in eo. Quòd uero ea quæ non difflantur putrescere soleant indicant exteriora omnia, quemadmodum fructus, semina, & uestes.* Huius etiam fidem facere potest, quod in inflammationibus laterum cernitur. Nam quidam spumosum, alij pallidum, alij rubeum expuunt liquorem, qui ea pars in inflammatione humoris exuperantis est, quæ retineri nõ potest, sed præ tenuitate sudat exterius. Et dicit ꝙ nonnunq̃ liquor ille apparet niger, non statim ab initio, sed processu temporis, præcedente ut plurimum pallido sputo, quod erat inditium flauæ bilis exuperantis, quemadmodum

In tumoribus ob duplicẽ cãm sanguinem corrũpi.

In inflãmationibus laterum, liquor qui expuitur aliquãdo niger apparet.

Sputum pallidũ in pleuritide, flauæ bilis exuperãtis inditium, spumosum, pituitę, et rubrũ sanguinis

Pleuritis raro ex mel'ia.

Febrẽ ex putredine sãguinis mitiorem eẽ, q̃ ex alijs hũoribus.

spumosum pituitæ, rubrum sanguinis. Nam pleuritis raro incipit ex melancholia: sed si fiat, hoc est, quia flaua bilis ex qua fit aduritur et denigratur. Et sic concludit sanguinem ipsum interdum putrescere in locis inflammatione affectis, & febrem ex eo simpliciorem; idest mitiorem esse q̃ ex alijs humoribus, & similem accessionum proportionem assumere, qualem tertianæ febres ostendunt. Nam ita uidemus in pleuriticis fieri cum rubeum expuunt, & cum pleuritis est sanguinea, quòd scilicet febris earum periodum seruat tertianarum. Nec uoluit Galenus febrem sanguinis non posse componi cum alijs febribus, ut Auicenna dixit prima quarti, tractatu secundo, cap. 43. Nunquam enim negasset, q̃ cholera posita in calefacto esse presente synocha quandoq; poßit cor ignire, & feb. causare, Et q̃ cum putrefactione sanguinis in uenis, quisq; alius humor potest extra uenas putrefieri, & feb. intermittentem synochæ cõplicatã facere. Nec ẽt prohibet membra arefieri & hecticari uenis repletis sanguine putrido synocham faciente.

TEX.

Lau. VBI vero supra modum assatur, mutatur penitus. Pars enim tenuissima simul ac pinguis in pallidam bilem: crassior autem in atram vertitur, quemadmodum accidit in carbunculis. Etenim in his sanguis vehe-

menter feruefactus mutatur in humorem melancholicum.

QVOD si sanguis supra modum assetur, pars quidē eius subtilior ac pinguior omnino in flauam conuertitur bilem: quæ autem crassior in atram, quod ex his tumoribus qui carbunculi appellantur contingit: nam & in his ex sanguine supra modum efferuescente, ad atrę bilis humorem fit trāsmutatio. Leoni.

COMMEN. 131.

ITA *scribit secundo de Crisibus, cap. 12. liquet autḗq, cum hic putrescere cœperit nō amplius optimus remanet: sed iam ad amaræ bilis naturā transit: atq; in hoc illud seruatur triplex esse genus uniuersum simplicium febrium. Quæ.n. ex sanguinis putredine fit iam quodam modo biliosa est si quidem in naturalibus sermonibus recte ostensum est, q sanguis à moderato calore generatur: flaua autem bilis ex maiore: atra uero ex sufficienter immodico: quicquid igitur pingue & leue in sanguine est, fit flaua bilis. Crassum uero ac ueluti fex quando immodice calefactum inaruerit atra: flaua etiam bilis aliquando in atrā conuertitur cum assata fuerit: duplex est.n. eius generationis modus ostensus.*

TEX.

AD hūc vero modū inaudire oportet hu

morem melancholicum, tanquam nōdum effectus sit atra bilis: sed in confinio quodam collocatus.

Leoni. ITA autem hoc loco accipi volo atræ bilis humorem, vt qui nondum exquisite in atræ bilis naturam transierit, sed in quodã sit confinio constitutus.

COMMEN. 132.

DVBIVM remouet. Nam diceret quispiam, cum sanguis in particulis, quæ inflammationem patiuntur supra modum assatur, eius pars subtilis, & pinguior in flauam conuertitur bilem, & crassior in atram, febris ex putredine sanguinis etiam similē deberet accessionum quartanæ proportionem seruare. Cui respondetur, q cum sanguis supra modum assatur, statim pars subtilis in flauam conuertitur bilem, crassa nondum effecta atra bilis: Nam ut. 2. de Crisi uoluit, plus de calore requiritur ad hoc ut sanguis transmutetur in atram, q̃ ad hoc ut trãsmutetur in flauam bilem, Et ideo dicit Galenus. hoc in loco accipi uolo atræ bilis humorem, qui nondum exquisite in atræ bilis naturam transierit: sed in quodã sit confinio constitutus, ut termino medio, inter atrã uere, & dispositionem in qua erat ante putredinem. Postea cum dicit.

TEX.

Lau. FEBRES igitur consistent pro specie humoris,

moris, in quem sanguis mutatur, tãtummo do dissidentes malignitate & clementia. Simpliciores. n. sunt ex mutatione sanguinis: tum cætera, tũ caloris lenitate. Et si. n. q̃ maxime multus manus occursu deprehendatur, prorsus tamen mitis est: quemadmodum is qui post balnea accidit. Copia enim caloris febrilis in ipsa effluuii copia semper posita est: molestia vero, si admoueas extrinsecus manum, in ipsa caliditatis acrimonia. Idq; erit tibi indicium maximũ humoris committentis febrem: intelligo autem ipsius caloris qualitatem. Qui. n. vaporosior est atq; minus molestus, sanguinis est: qui molestus erodensq; & mordax, ex bile consistit. Vbi vero in primo occursu vaporosus potius q̃ mordax sentitur, diutius autem immorantibus paulatim ei acrimonia accedit, eaq; maxime inæqualis, ita vt per colum quoddam vel cribrum transmitti videatur: talem febrem ex pituita putrescente consistere sciendum est.

ET quidem pro varietate humorum in quas conuertitur sanguis, febres fient sola bonitate vel malitia differentes. Illæ si quidem quæ sanguinis, transmutationem consequuntur, sunt simpliciores, tũ in reliquis, tum in caliditatis qualitate mitiori: nam & Leoni.

ſi ſe plurima manui tangenti offert, eſt tamen omnino mitis, ſicuti ea quæ in balneo contrahitur. Semper.n.febrilis caloris multitudo, in multitudine defluxus conſiſtit. Quod vero manui tangenti moleſtum ſentitur, ex humoris acredine prouenit. Hocque tibi ſit maximum humoris febrem facientis indicium, qualitatis videlicet caliditatis: nam quæ magis vaporoſa, ac minus moleſta exiſtit, ex ſanguine naſcitur. Quæ vero moleſtæ ſunt, & rodentes, atque mordaces, vtranq; bilem cõſequuntur. Quum vero in primo tactu quoddam potius vaporoſum, q̃ acre ſe manui repreſentat, at p̄ moram paulatim mordacitas aduenit, ac maxime inęqualis, adeo vt per colatorium quoddam & cribrum percolari videatur, ex pituitæ putredine huiuſcemodi febrem oriri cognoſcas.

COMMEN. 133.

CONCLVDIT *Gal. ex dictis febres conſiſtere pro ſpecie humorum in quos ſanguis mutatur. Vnde ſi ſanguis mutatur in bilem, febris erit biliosa, erit tamen differens in malignitate humoris à febre facta ab alia bili: quoniam flaua bilis facta ex ſanguine ſapit naturã ſanguinis. Et ideo quæ conſiſtit ex trãſmutatione ſanguinis eſt ſimplicior, quia mitis caloris. Et dato q; ad tactũ calor*

Flaua bilis facta ex sãguine ſapit

lor

lor multus appareat, quoniam multum est illud, quod extra euaporat, est tamen omnino mitis, sicuti ea quæ in balneo contrahitur, sed quod manui tangenti molestū sentitur, ex acredine humoris prouenit. Nam maximum indicium est humoris febrem facientis qualitas caliditatis: nā quæ magis uaporosa ac minus molesta existit, ex sanguine nascitur. Quæ uero molestæ sunt & rodentes atq; mordaces, utranq; bilem consequuntur, flauam. s. & nigram. Et sic habes hic qūo tātum tria esse genera febrium uoluit Gal. & qūo synochæ ob putredinem ex flaua bile consistant, ut superius dixit. Eius uero quod ultimo dicit de phlegmate, causam habes in cap. sequēti. Et ideo Auicenna prima quarti, cap. 43. Opinatus est Gal. q̄ non fit febris sanguinis à putredine sanguinis. Nam sanguis cum putrefit fit cholera, & non est sanguis. Et tunc fit febris cholerica, & nō sanguinea. hoc idem sibi imponit Mesue in de consotatione medicinarum, capitulo secundo, et Auerr. secunda parte suæ canticæ, capit. de Cura morbi frigidi & humidi. Similiter Rasis. 16. continentis cap. de Febre sanguinea. hanc etiam fuisse eius intentionem patet. Nam supra capitulo secundo huius libri: dixit synocham cum putredine ex flaua bile prouenire. Et in eodem capit. tract. 7. dicit. Hoc tantum ab eisdem obseruetur, ut nullam speciem putridarum prætermittant: sed omnes dein-

naturam sāguinis iō feb. ex trāsmutatione eius ī malignitate humoris differt à feb. fcā ab alia bili. Tantum tria esse genera feb. et synochas ob putredinē ex flaua bile cōsistere.

ceps quemadmodum ego nunc institui recenseantur, & tamen nullam mentionem fecerat de sanguinea, & putrido sanguine, hoc etiam in ultimo prædicti capituli clarius cõfirmauit. Nec in hoc Gal. fuit ambiguus, nec eius uerba in hac febre fuerunt uaria, ut sibi imponit Auerr. 4. *colliget, cap.* 30. *Nunquam. n. inuenies eum concecisse sanguinem putridum facere febrem sanguineam putridam, & non in specie biliosam. Nec sequitur febris est synocha. ergo sanguinea, ut multi credunt. Nec semper sanguis qui in uenis putrescit seruat analogiam tertianæ, sicuti quando extra uenas, & in locis inflammatione affectis putrescit.* Et *causam habes à* Gal. 9. *methodi, cap.* 2. *ubi ita scribit. Cum. n. accessionis remissio ex feruentium humorum transpiratu contingere solet, non transpirent autem in uehementi stipatione: necesse est multorũ dierum fieri accessionem. Igitur ubi in tali febre nulla subest occasio quæ alterius accessionis principium excitet, ultra hoc* ꝙ *multorum dierum febris est, nec inuasionẽ alicuius febrium significationis facit, sed permanet ab initio ad finẽ una febris, quæ nec quotidianæ, nec tertianæ, nec quartanæ notam præferat. Et postea declarans quomodo uehemens stipatio sit intelligenda dicit. Cæterum cum me audis dicentem, ubi uehementer stipata corpora sunt, cohiberi intra corpus febrilem calorem, non ita factam*

Non sp sanguis qui in uenis putrescit seruat analogiã tertianæ.

Vehemẽs stipatio quid.

prorsus

prorsus densitudinem putandum est,ut nullum ex his humoribus qui tenuati admodum sint, effluere foras sinat:cum nec si de ossibus ita dixeris,id uerum sit,nedum carne & cute.Concil. differentia.89.aliter mentem Galeni introducit. Dicit.n. q febris sanguinis est duplex , quædam ex solo peccato in quanto procedit,quæ synocha inflatiua sine putredine appellatur.de qua nulla oritur discordia inter doctores. Alia est febris sanguinea,quæ fit ex sanguine peccante non solum in quanto,sed etiam in quali,qui putrescens, aut cõtinetur in loco proprio, ut uenis & arterijs : aut in loco extraneo,ut in phlegmone. Si sanguis sit putrescens in loco proprio,quia sibi quasi nõ inest nisi una putredinalis causa.s.prohibita transpiratio,cum in suo proprio loco permaneat , & cum impinguatur uehementer,ad inflammationẽ & putredinem fortem cum ipsius in loco illo natura fortem habeat solicitudinem,poterit aliquã diu modice putrefieri,& febrem sanguineam generare,absque eo q transducatur in cholerã quæ erit febris synocha de putredine ex sanguine. Et dicit q sanguis ille nõ multum putridus amplius supercalefactus & putrefactus,paulatine cõuertitur in choleram et generat febrem cholericam & si aliquando non percipiatur motus tertianæ, hoc erit,quia materia etiam erit in locis propinquis cordi,sicut etiam fit in causone in quo nõ po

Concil. oppõ.

nitur esse additio, aut diminutio, aut illud erit ob multam quantitatem illius humoris. Si autẽ sanguis putrescens contineatur extra uenas: tunc in se duæ sunt putredinis causæ. s. prohibita transpiratio, & non esse in loco suo proprio, unde ualde plus à regimine naturæ relinquitur, & ualde amplius & fortius putrescit, q̃ prædictus & citius in choleram conuertitur & febrẽ generabit cholericam: & de tali sanguine loquitur hoc in loco Galenus, *quum dicit quòd seruat analogiam accessionum tertianæ, & quòd febrem generat cholericam.* Et hanc Conciliatoris *sententiam secuti sunt multi, & ego etiam, tanquam probabilem in nostro de modo medendi, capitulo de cholera.*

DE CAVSA DIVERSITATIS TA*ctus feb. phlegmaticæ ab aliis feb.* Cap. x.

Lau. *Quare tactu in phlegmaticis feb. inæqualitas caloris magis perci*



AETERVM considerãti mihi quærẽtiq; causam ob quam febres ex aliis humoribus calorem habent ęquabiliter occurrentem: quæ vero ex pituita consistunt, dictam obtinent inæqualitatem: apparuit mihi potissimum causa esse lentor crassitiesq; humoris, & dissolutionis difficultas.

Huius

Huius enim, vt aliorum omnium, quic- pit q̃ in
quid semper extenuatum est, per halitum alijs.
digeritur: vix autem extenuatur, quicquid
crassissimum: ac multo minus, si frigidum
natura sit. Quocirca neque totũ nec æqua-
liter, sed quicquid putredo occupauerit, id
solum in flatus vertitur, ac extenuatum fo
ras fertur, ac perinde euenit vt in glutino-
sis crassisque humoribus externis dum eli
xantur. Existunt enim ex eis bullæ, qui-
bus ruptis spiritus vniuerse educitur, si-
mul secum abducens humorem attenua-
tum. Vbi vero tenuis humor elixatur, ne-
que bullæ efficiuntur, & qui ab eo attolli-
tur vapor omnino similis ac continuus si-
bi ipsi est.

CONTEMPLANTI vero mihi ac cau Leoni.
sam perquirenti, cur in febribus alijs calor
æqualis occursat, quæ vero ex pituita ortũ
habent, talem caloris inæqualitatem osten
dunt: nulla potior vero visa est quàm tena
citas atque humoris crassitudo, qui diffi-
culter dissoluitur. Nam & in hoc sicuti in
alijs omnibus primo ea pars omnis expi-
rat, quæ fuerit extenuata. Vix autem exte-
nuaẽ quicquid valde crassũ extiterit. quod
si etiã natura frigidum fuerit, tũc & difficul
tas augetur, nõ totus itaq; humor, neq; ex

omni parte æqualiter, ſed ex illa tãtum modo in quã putredo inualuerit inflatur, atq; extenuatum effertur, non diſsimili euentu ab eo quem in lentis ac craſsis humoribus, qui exterius ebulliunt inſpicimus. Nam & in iſtis ampullæ attolluntur, quæ vbi diſrũpuntur, vniuerſus flatus effertur, omnẽ humiditatem extenuatam ſecum trahens. At in ſubtilioribus humoribus quum ebullierint, neque ampullæ fiunt, quicq; ab eis vapor exhalat, eſt vndequacq; verſus æqualis ac ſibi perſimilis.

COMMEN. 134.

REDDIT *Galenus cauſam in hac parte, quare in febribus phlegmaticis tactu inæqualitas percipitur caloris magis, q̃ in alijs febribus, ut ſupra dictum fuit.* Et *cauſam eſſe dicit uiſcoſitatem, & craßitiem humoris, qui difficulter diſſoluitur: nã et in hoc ſicuti et in alijs omnibus primo ea pars expirat quæ fuerit extenuata: uix autẽ extenuatur quod ualde craſſum eſt.* Quod *ſi etiam natura frigidum fuerit: tunc & difficultas augetur, & ita non totus humor, neq; ex omni parte æqualiter: ſed ex illa tantummodo in qua putredo inualuerit inflatur atq; extenuatur.* Nã *ſimiliter euenit, ſicuti in lentis ac craßis humoribus, qui exterius ebulliunt: nam & in iſtis uidemus q, ampullæ generantur, à quibus cum rumpuntur flatus*

effertur

effertur omnem humiditatem à calido subtiliatã secum trahens. Hoc autem in eis contingit ob earum uiscositatem & humiditatem. Vnde non possunt à calido uniformiter excoqui: sed secundum quasdam partes calidas calefacit, alijs adhuc nõ calefactis. Et ideo à quibusdam partibus elleuantur ampullæ, & à quibusdam non, quod non sic conuenit in rebus subtilibus & humidis cum coquuntur, in eis. n. non fiũt ampullæ, sed uapor uniformiter et æqualiter resoluitur ab omnibus partibus, cum ex earum subtilitate & humiditate uniformiter à calido calefiant. Est ergo hoc huius febris signum propriũ, quod plus manifestatur, quãto phlegma est craßius, uiscosius, et frigidius. Et ex hoc patet quomodo ex parte dispositionis materiæ potest in aliqua febre simul secundum omnes partes corporis sentiri frigiditas & caliditas: quoniam ex uiscositate, craßitie, & frigiditate materiæ accidit in ea cum putrescit partes minimas calidas esse iuxta minimas frigidas maxime cum putredo non uehemens insurgit, quemadmodũ apparuit supra in febre apud Gal. epiala. Et de hac febre phlegmatica inquit Auic. prima quarti, tract. 2. cap. 47. Et tactus caliditatis eius in primis est debilis, & uaporosus: deinde cũ prolongatur positio manus super mẽbrum, sentit manus acuitatem & adustionem. Verũ tamen nõ est similis, neq; æqualis in omnibus super quæ

Signum propriũ phlegmaticæ feb.

Qũo in aliqua feb. põt sil' secundũ oẽs partes corporis sentiri frigiditas et caliditas

cadit manus, immo est diuersa: quoniam inuenit in loco uno adustionem, et in loco alio lenitatem, & est quasi caliditas colata post rem cribellatam: quoniam phlegma uiscosum est, quare diuersificatur eius paßio & eius subtiliatio à caliditate, sicuti accidit in reliquis uiscosis quum ebulliunt, ipsa enim disrumpūtur in quibusdam locis, & non diuersificantur in locis alijs.

DE CAVSIS PROPTER QVAS *quædam febres sunt interpollatæ, & quędam conclusę. Cap. xi.*

Lau.



SED cum de his satis dictũ sit, sequens est vt agamus de causa febrium synocharum. Mirum enim mihi esse videtur sæpe vsque ad quartum vel quintum, & interdũ vsque ad septimum diem, vnam fieri accessionem in eis ab initio vsq; ad finem. Quanquam si quis consideret diligenter, magis mirum est quasdam febres repetere per circuitionẽ. Exemplũ.n. supra dictum à nobis de stercore particulatim putrescente, non perinde potest accidere, quũ in corpore animalis putrescentes humores cum his qui putredine vacant, facile misceri

ri posſint, vtpote quum ex omnibus cõfluxus, conſpiratioq́ in omnia exiſtat. Quocirca minime fieri põt, vt putredo in vna aliqua parte, aliàs alia fiat, niſi inflammatio colligatum detineat incipientem putreſcere humorem. Cum igitur ratio in contrarium cedat, difficiliusque ſit inuenire cauſam febrium circuitione repetẽtium quàm ſynochorum.

Leoni.

SED quoniam de his, vt oportuit diſcerinimus, nunc earum febrium quæ à continuo feruore ſynochæ appellantur, cauſas inueſtigemus. Mirum enim mihi videtur in iſtis vnam plerunque acceſsionem vſque ad quartum vel quintum, ſæpius autem vſque ad ſeptimum diem ab earum initio, donec finiantur extendi. Quanquam ſi quis diligentius inſpiciat maiorem illi admirationem poſsit afferre in quibuſdam febribus per circuitum fieri acceſſiones. Quod enim retro attulimus exemplum in ſtercore, quod particulatim putreſcit in animalis corpore, non admodum fieri poſſe videtur, quum putreſcentes humores his qui putredine vacant, poſsint facile cõmiſceri, vtpote ex omnibus ad omnia confluxu, et cõſpiratione exiſtente. Vnde fieri nõ poteſt, vt putredo nũc vnã, nũc

Quare ĩ ſynochis una ẽ acceßio uſque ad 4 uel. 5. diẽ ſæpius et uſque ad 7. a principio uſq; ad finẽ? Secunda dubõ quare in quibuſdã fe. fiũt acceßiones p circuitum.

aliam occupet partem, nisi inflãmatio incipientem putrescere humorem alliget, atque coherceat. Quoniam igitur ad contrariam partem ratio se transtulit, difficilius vero est earum febrium, quæ per circuitus accessionem faciunt, causam inuenire, quàm earum quæ synochæ dicuntur.

COMMEN. 135.

ALIAS *dubitationes in hac parte circa febres putridas uult Gal. dissoluere. Vna est quæ sit causa quod in synochis plerũque usque ad quartum uel quintum diem, & sæpius usque ad septimum à principio usque in finem una fit accessio: secunda dubitatio, & maior est, quæ causa est quod in quibusdam febribus accessiones fiunt per circuitum, ut de die in diem, uel de tertio in tertiũ, uel de quarto in quartum. Et ut assignet causam immediati quæsiti dicit, quod exemplum supra positum in capitulo. Quoniam de febribus pestilentibus &c. de stercore paulatim putrescente, non admodum uidetur posse fieri in corpore animalis, cum humores putrescentes facile possint commisceri cum his qui putredine carent, existente ex omnibus ad omnia confluxu & conspiratione. Vnde fieri non potest, ut putredo nunc unam partem, nunc aliam occupet, nisi phlegmon humorem putrescere incipientẽ alliget atque coarceat: quia ergo ratio de stercore sumpta est in cõtrariũ, difficilius*

est

est causam earum febrium, quæ per circuitus accessionem faciunt inuenire, q̄ quæ à principio, usq; ad finem unam habent accessionem. Unde cũ Gal. supra exemplum adducit de stercore, ponens differentiã inter putredinem factam in apostemate, et putredine humorum inuasis contentorũ assimilauit putredinẽ hũorũ in bubone calefactioni lapidis uel igni quæ non erant apta caliditatem plurimo tp̄e conseruare per calefactionẽ partis post partẽ, immo simul solũ calefiebat & durabat tantũ cal'm quousq; paulatim infrigidabatur: humores.n. in bubone simul oẽs putrefiebant, putredo autẽ stercoris per plures dies conseruabatur: quoniã erat in re quæ nõ putrefiebat simul: sed per partẽ post partẽ successiue, ut iam declinante una parte in calore alia pars accenderetur, & secundum hoc erat sil'itudo diuersorum periodorũ. secundũ q̄ illa reaccensio fiebat p diẽ uel de. 3. in tertiũ, uel de. 4. in quartũ. Sed hic exẽplũ illud de stercore putrido non debet adaptari putredini in uasis humorũ. Et quia illud uideť potius hic in cõtrariũ eius quod dictũ fuit supra, difficilius est aßignare cãm feb. quæ exacuuntur secundum periodũ, & præsertim cõtinuarũ, q̄ autem exẽplũ illud non uideatur illi putredini adaptari, patet: quoniam humores qui putrescunt in uenis sunt mixti cũ hũoribus nõ putridis. Ideo sil' deberẽt putrefieri, et nõ pars post ptẽ: sed humores qui sunt in apostemate sunt separati ab alijs

humoribus qui ſunt in uenis, cum ſint in uno loco determinato collocati. et ideo non uidẽtur ſimul putrefieri: quoniam pars humoris qui eſt in apoſtemate nõ erat cũ illis mixta. Et *ſic putredo in apoſtemate erit p̃ putredinẽ partis humoris poſt partem: unde aliud illi exemplum quàm ſtercoris magis adaptari uidetur.* Deinde *cum dicit.*

TEX.

DE vtriſque nitemur diſcernere, neq; hic
Lau. producentes ſermonem, neq; contradicentes erratis aliorum: ſed (vt in omnibus ante fecimus) veritatem ipſam tantummodo perſequentes, qua nixus poſsis deprehendere errata aliorum. Incipiendum igitur ab iis quæ manifeſtiſsime apparent, cuiuſmodi ſunt ophthalmiæ quædam, quarum hæ quidem ſingulis diebus, hæ autem tertio quoq; die infeſtare cernuntur. Nec ſecus aurium dolor & capitis, vel totius, vel dimidii, quem nominant hemicraniam. Non nullis vero etiam podagra ac dolor articularis repetit per circuitionem. Vt igitur in his omnibus uidere licet uenas ipſas in partibus quæ infeſtantur in tumorem attolli, & phlegmonem augeſcere, & dolores intendi, & fluxionem inſignem foras procũbere: ita exiſtimandum eſt in partibus internis, quę minime apparent, ſeruari eandẽ pro-

proportionem. Verbi gratia per inflam-
mationem pleuritidis, ac peripneumoniæ
intumescere quidem inter initia accessionũ
discuti vero ac subsidere per inclinationẽ.
Sed quo nam modo id fiat fortasse inuenie
mus, si ea quæ de inflammationis genera-
tione & rheumaticis affectionibus vocatis
alibi demonstrata sunt, ad memoriam re-
uocauerimus. Si enim simul cum illis adie-
cero quæcũq; propria huic sermoni sunt,
præsentibus quæstionibus sufficient.
DE vtrisq; tentabimus sermonem transi
gere, neq; hic prolixus scribentes, neque Leoni.
aliorum errata corrigẽtes, sed quemadmo-
dum in superioribus egimus, solam verita
tem amplectentes, ex qua quispiam instru-
ctus, etiam aliorum delicta comprehendet.
Sumendum itaq; initium ab his quæ mani
festissime apparent, quæ sunt lippitudines
quædam quarum nonnullæ quotidie,
nonnullæ vero tertio quoque die ma-
gis infestant: Similiter & aurium dolores,
& capitis, siue totius, siue medietatis, quos
Græci hemicraneam appellãt: quibusdam
vero & pedum, & articulorũ dolores per
circuitus videmus exacerbari. Quod igi-
tur in hisce omnibus inspicere licet, venas
quidem in his partibus quæ exacerbantur

in tumorem attolli, atque inflammationẽ augeri, ac dolores intendi, ac materiæ inutilis affluxũ ad extrinſeca fieri. Ita & in interioribus quæcunque non videntur eandem proportionis ſimilitudinem ſeruare fieri concipiendum, adeo vt in laterum & pulmonis inflammationibus, in acceſsionũ quidem principiis tumores increſcant, in declinationibus autem, euaporent ac ſubmittantur. Forte autem quo pacto hoc accidat inueniemus, ſi de inflammationis generatione, atque effluentis materiæ diſcurſu quæcunque à nobis in aliis commentariis ſunt demõſtrata, memoria repetemus: nam ſi quid huius intereſt loci, illis addatur, præſenti quæſtioni ſatisfaciet.

COMMEN. 136.

PRIMO in diſſolutione harum dubitationum dat modum quẽ uult tenere, & quod dicit eſt clarum: ſecundo eas diſſoluit, & primo ſecundã: quoniã dubitatio prima ex diſſolũone ſecundæ ſtatim claræ apparebit ſoluta, nõ autẽ ecõtrario. Et dicit primo incipiendũ ab his quæ manifeſtiſsime apparẽt, ut ſunt lippitudines, quarũ nõnullę ſingulis diebus, nõnullæ tertio quoq; die magis infeſtant. Similiter & aurium dolores, & capitis ſiue totius, ſiue medietatis, quos græci hemicraneam appellant. Interdum & pedum & articulo

rum

rum dolores per circuitus exacerbantur. Et ex his quæ apparent in prædictis extrinsecis et manifestis passionibus, ostendit Gal. generaliter causam periodicationis exacutionis in febribus & alijs passionibus occultis. Et dicit, q; igitur ĩ his omnibus uidere licet uenas in his partibus affectis in tumorem attolli, & inflãmationẽ augeri, et dolores intendi, ac materiæ inutilis affluxũ ad extrinseca fieri, ita & in interioribus, quæ cunq; non uidentur eãdẽ proportionis sĩl'itudinẽ seruare fieri concipiendum, & in laterum, & pulmonis inflammationibus, et principijs accessionum tumores increscere, et in declinationibus euaporari, ac cõtrahi. Et dicit q, modus inueniẽdi quo pacto hoc accidat est, si de inflãmationis generatione atq; fluẽtis materiæ discursu, quæcũq; a nobis in alijs cõmentarijs sunt demonstrata memoria repetemus. ophthalmia græcis, lippitudo latinis, est inflammatio tunicæ, uel membranæ adnatæ, quam Arabes coniunctiuam uocant. Adnatam uero hanc alij dixerunt, propterea quia tunicis quæ oculum ipsum cõstituunt forinsecus adnata sit, ligamentum existens toti oculo ad circũ iacentia ossa. dolorem capitis græci uocant cephalalgiam. Arabes uero sodam. Et preter hoc generale nomẽ de cephalea & hemicranea græci mentionem fecerunt. de cephalea dicit Gal. 3. de locis affectis, capitulo. 9. & secundo de com-

Lippitudo, quid.

Tunica adnata, quæ.

Cephalalgia, quid.

Cephalea, quid.

positione pharmacorum secundum locos cap. de ea q, est diuturnus, & contumax capitis dolor, qui ob exiguas occasiones maximas habet exacerbationes, ut neq; strepitum ferat ægrotus, neque uehementiorem uocem, neq; splendidum lumen, neq; uini potum, neq; caput replentia odoramenta, neq; motum. Sed in quiete & tenebris ob dolorum magnitudinem cupiat decumbere, ut cui uideatur caput ueluti à maleo feriri. Et de emicranea dicit, cap. de ea q, est affectus dolorosus in dimidia capitis parte dextra, aut sinistra, qui sutura secundum ipsius longitudinem extensa distinguitur, & plurimum per circuitum intenditur. Et Paulus Aegineta dixit lib. 3. q, uterq; hic affectus cephalea. s. et emicranea est dolor stabilis ac permanens, qui strepitu, clamoribus, lucis claritate, uini potu, & implentibus caput odoribus excandescit & exacuitur. Sed Auic. dolorem capitis diuidit secundum loca in quatuor. Primus est, qui fit in parte capitis dextra aut sinistra, & hic dolor, dicit si est consuetus nominatur hemicranea. Secundus est, qui in anteriori fit parte. Tertius qui in posteriori. Et quartus est, qui totum caput occupat. Et iste, si consuetus sit & inseparabilis, ouum, et galea nominatur. Et de podagra & articulorum doloribus intelligēdum, q, aliqui ex recentioribus dicunt, q, gutta est genus ad omnem iuncturarum dolorem ex decursu extraneæ humi-

Hemicranea, quid

Paulus.

Auic.

Nota de podagra & articulari morbo.

mididitatis, uel uẽtositatis p uiã ſtillicidij. Et habet quatuor ſpecies, podagram, chyragram, ſcyathicam, quæ dicitur à ſcya, ab oſſe coxæ concauo in quo ingreditur & uertitur aliud os quod dicitur uertebrum, et Arthrticam: Cum. n. fuerit gutta in aliquo alio loco q̃ in manu, pede, uel ancha, proprie dicitur arthetica, ſeu dolor articularis. Et ſic dicunt unum eſſe genus tãtum, & quatuor ſpecies. Alii ſunt qui dolorem articularem diuidunt in tot ſpecies quot ſunt corporis iuncturæ, & ſingulis ſingula imponunt nomina. Sed Galenus lib. 10. de Compoſitione medicamentorum ſecundum locos ait, q̃ ex genere morbi articularij eſt, & coxendix, & podagra, & quod in omnibus articulis moleſtat articularius eſt, q̃d in uno, aut coxarum articulamento, coxendix dicitur, in pede podagra. Propter quod Paulus Aegineta, lib. 3. cap. de podagra et Arthritide. Si in inferiores partes factus curſus pedum articulamenta repleat, podagra uitium nuncupatur. Si cæteros corporis artus intricet humor athritim græci, nos articularios morbos appellare conſueuimus, quo uitij nomine, uertebras, humeros, & maxillas comprehendimus, omnemq; articulum, quicunque morbo implicatur. Et Aetius in ſermone. 12. ait. Differt podagra ab arthritide, non toto genere, ſed affectis locis, in omnibus. n. debilitas eſt articulorum diuturna cum fluxione, quæ quidem ſi

Galenus

Morbus articularius, coxẽdix, et podagra

Paulus.

Aetius.

in pedibus perficitur, podagra appellatur. Si uero in aliquo coxarum uertebro, ischias, hoc est coxendicũ morbus nominatur, si uero in multis corporis articulis initur, arthritis, siue morbus articularis uocatur. Et articulus a Gal. in libello de ossibus, naturalis ossium compositio dicitur, quæ simphisis appellatur. Et in articulis plus quã in aliis membris dolores multiplicantur (sicut dixit Gal. 2. prognosticorum, commen. 67. Et Auic. uigesimasecunda tertij) quoniam sunt magis uacui q̃ reliqua membra, materias ad eos effusas suscipientes, & pluris motus, debilioris complexionis, & frigidioris, in extremis situati, a fonte caloris, scilicet corde magis remoti. Postea cũ inquit Galenus.

Artic'ls, quid.

TEX.

Lau. FLVXIONEM igitur decumbentẽ in oculos, omnes quidem concedunt ab ipso capite defluere, sed quæ nã causa sit ob quã præfinita circuitione sæpe numero defluat dicere minime possunt: ut qui nequaquam commentati sint in facultatibus naturalibus, de quibus ipsi tribus libris perscripsimus, indicantes omnes quatuor esse, a quibus plantæ & animalia gubernantur. Vna ergo est, quæ attrahit proprium alimentum: altera id ipsum detinet: tertia autem ab his alterat: quarta ab his aliena expellit.

Alienum

Alienum autem in omnibus rebus duplex est: alterum qualitate, alterum quantitate. Id vero propter sitarum in ipsis partibus facultatum fortitudinem atque imbecillitatem colligitur.

QVI igitur effluxus ad oculos commeat, omnes concedunt a capite destillare: quam vero ob causam statutis temporibus commeat, hoc dicere ignorant, ut qui scientiam de potentijs naturalibus minus attigerint, quam nos tribus in libris sumus complexi in quibus quatuor potentias esse numero demonstrauimus. vnam quidem similium attractoriam, alteram eorundem retentoriam, ac post has tertia alteratoriam, quartã præterea extraneorum expulsoriam. Duplex autem est in omnibus entibus extraneum, alterum quidem ex sui qualitate, alterum quantitate. Hoc autem aceruari contingit ob harum potẽtiarum quæ in membris sitæ sunt, vel vigorẽ, vel imbecillitatẽ. Leoni.

COMMEN. 137.

VT *declaret, quæ cã sit prædictæ fluxionis, & cõsequenter prędictarũ exacutionũ, duo pręmittit.* Primũ *ẽ, q, nal'es uirtutes a qbus plãtę et al'ia gubernãtur, de qbus in libris de potẽtijs nal'ibus 4. sunt. Vna. s. sil'ium, attractiua, cõtẽtiua, digestiua, et extraneorũ expulsiua. scd͂m suppositũ est.* *Naturales uirtutes quatuor.*

In omnibus entibus extraneum duplex est. Alterum ex sui qualitate, seu malitia, alterum quantitate. Intellige etiam tertium qđ extraneū est quātitate & qualitate simul. Nota secundum Galenum attractionem fieri similitudine, ut de medicina dixit trahente humorem sibi proprium. 3. de Sim. medicina, cap. 23. & 24. dicit. n. ibi tria, primum medicina trahit humorem sibi proprium ob similitudinem, quæ est inter humorem & ipsam. Secundum dictum uirtus attractiua data est fortiori. Tertium caliditas auget uirtutem attractiuam, ut patet de ambra calefacta, quę fortius paleam attrahit: sed contra eum arguūt Auic. quarta primi, cap. 4. & plusquamcommentator. 3. artis medicinalis, com. 60. Si attractio fiat similitudine: tūc caro magis carnem trahet, q̄ sanguinē, & ferrum magis ferrum, q̄ faciat magnes, et aurum trahet aurum, cum ipsum superaret sua quātitate, & turbit trahet turbit, cuius contrarium ostendit sensus. Item si uirtus attractiua data est fortiori: tunc magna quantitas ferri, paruā quātitatem magnetis deberet attrahere. Item quęcunque similantur in substantia de necessitate similantur in accidentibus comitantibus illam: sed nō uidemus medicinas laxatiuas similari humoribus quos ipsæ attrahunt. Cartamus. n. & urtica non similantur phlegmati in qualitatibus actiuis nec paßiuis, neq; alijs accidentibus, quare nec substantia.

Extraneum triplex.

Attractionem fieri sil'itudine.

Arguunt Auic. & plusq̄ cōmētator cōtra Galenum.

Secundo.

Tertio.

tia. ergo nec per similitudinem in substantia unũ attrahet alterum. Adhuc una medicina est attra ctiua duorum diuersorum humorum, sicut aloes attrahit choleram & phlegma, et agaricus phle gma & melancholiam, sed impoßibile est ipsam habere similitudinem in substantia cum duobus diuersis humoribus, qui ad se inuicem in qualitati bus & substantia plurimum distant. Nullo ergo modo uidetur q attractio per hanc similitudinẽ fiat. Ideo inquit Monachus recte ait filius Mesue in lib. de Consolatione simp. medicinarum laxati uarum, q medicina non est laxatiua à re comple xionali: sed quia talis: neq; magnes attrahit fer- rum, & scamonea choleram, qui simile est, uel cõ trarium: sed quia tale, neq; quia leue, neq; graue, agitatiuum superius aut inferius: sed quia tale, & sic de reliquis: dotatum .n. est omne duplici uirtu- te. s. elementari et cœlesti, hac quidem communi, hac uero propria: communi quidem ab elemẽtis: propria uero à cœlo: etenim calefactiuum & in- frigidatiuum calidum & frigidum omne, soluti- uum autem nõ: quia calidum nec quia frigidum: sed quia cœlesti uirtute dotatum mixtionem suã ita regulante. Hæc tamen uirtus attractiua, dicit Monachus, in aliquibus est actu, adeo q non indi- get nisi presentia sui paßiui, ut in magnete: in ali quibus uero potentia tantum: indigens excitari ad actum per aliud, ut in medicinis laxatiuis, qua-

Quarto

Filius Mesue.

Nota.

rum nõ est attrahere humorem sibi proprium, nisi calor corporis, in quo est humor, excitet illam uirtutem ad actum. & ideo existens exterius nõ attrahit illum, etiã si fuerit presens, aut si p scissionem cutis aperiatur uia humori. Sed horũ argumentorum solutiones habes ex his quæ à Gal. ibi. 3. de Simp. medicina scribũtur. Ad primum respondet in fine. 24. cap. q attractio fit ob similitudinem, non ob identitatem: modo caro non est similis carni, sed eadem: similiter ferrum ferro non est simile, sed idem: differunt. n. idem, & sil'e. Ad secundum diceret Gal. q uirtus data est fortiori, sumpta pari quantitate utrorunq;, uel parum differente. Ad tertium sufficit q medicinæ laxatiuæ in aliqua parte similentur humoribus quos attrahunt. Et ideo non sequitur, cartamus et colloquintida absolute sunt calida. Ergo nulla in cis est pars similis humori, quem trahunt, et propterea subiungebat Galenus demonstrationum aliæ sunt quæ concludunt hoc esse ex necessitate, aliæ quæ demonstrant ita posse esse, ut iam de cartamo & colloquintida dictum est, quæ licet sint calida, possunt tamen phlegma frigidum ratione similitudinis trahere. Et similiter dicendum est ad ultimum argumentum: quia secundum diuersas partes eiusdem rei potest esse similitudo ad contraria. Nota secundo, An detur membrum quod uirtute expulsiua sine motu locali poßit no

Ad argumenta.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum & ultimum

ciuum

ciuum expellere, sicut datur attractiua in magnete, qua attrahit ferrum. De attractione enim dixit Auicenna prima primi doc. 6. capitulo tertio, quòd fit tribus modis, a calido, necessitate uacui, & proprietate occulta, sed de expulsione nõ ita dicendum. Si credendum est Alberto, repertus est magnes, qui ex una parte ferrum trahebat, & ex altera expellebat. Videmus tamen in medicinis aliquibus esse hanc uirtutem expulsiuam à proprietate, ut patet de cantaridibus. Ipsæ. n. exterius applicitæ humores, ad uexicam propellunt, unde habetur Hystoria de quodam chirurgo qui habebat in loculo cantaridas & sanguinem mingebat, & nesciebat unde, sed postea relatum fuit ei q, in eis erat huiusmodi uirtus, & ita aperti fuerunt eius oculi. Item Galenus de uipera dixit undecimo de simplici medicina, capitulo secundo, quòd in eius carne est uirtus expellendi humores melancholicos ad cutim, & narrat Hystoriam de uipera mortua in uino, quod potum fuit a quodam laborante elephantia. Idem patet de theriaca interius exhibita, quæ humores uenenosos ad cutim expellit. Videmus etiam quotidie in crisi bona, q, expellitur humor nociuus, Et si dicas hoc fieri ex cõstrictione uenarum. Contra, si ita essent, tunc uenæ expellerẽt quicquid in eis cõtinetur. Vnde Gal. primo

Fit attractio tribus modis.

In medicinis uirtus expl'siua siue motu locali.

Hystoria

In carne uiperæ uirtus expellendi humores mel'icos ad cutim

De uirtute theriacæ interius exhibitæ.

de uirtutibus naturalibus, cap. 15. uolens probare ꝙ renes trahunt aquositatem sanguinis, & declarare quomodo, dicit, aut hoc fit, quia aquositas sola ex se ipsa mouetur, & hoc dici non potest. Aut fit per uenarum constrictionem, & hoc similiter non potest dici: quia non illa solum, sed etiam omnis qui in ipsis continetur sanguis expelleretur. Præterea secundũ Gal. & omnes medicos in quocunq; mẽbro nostri corporis, datur uirtus expulsiua, modo in oßibus non potest esse hæc expulsio, cum motu locali ipsius expellentis: quia ossa non possunt comprimi & constringi. igitur in eis erit hæc uirtus à proprietate. Dicit postea Gal. quòd causa ob quam superfluum in parte aliqua cumulatur est fortitudo uirtutis, uel imbecillitas, & hoc, cum dicit, hoc autem. i. extraneum in qualitate, uel quantitate. Et sequitur hoc ex antecedenti. Deinde cum dicit.

In oßibus, uirtus expulsiua.

TEX.

Lau. NAM si quidem paribus sint viribus, & meatus deferẽtes excrementa se habuerint secundum naturam, partes ipsæ sanæ sunt: si vero plus q̃ alterari queat assumptum sit, excrementum omne excerni à facultate expultrice pulsum necesse est. Quòd si hæc imbecillis sit, eodem in loco manere necesse est, atq; si multum sit, grauat eum ipsum, atq; distendit. Si acre sit, erodit & mordet: quem-

quemadmodum si calidum sit, calefacit: si frigidũ, frigefacit. atq; hæc perspicua sunt in iis quæ in ventre habentur. Quidã nanque ingerentes plus alimenti, interdum uomere coguntur nauseabundi: interdum alui fluore corripiũtur. Quod igitur hic per maxima spatia excernitur eructantia foras excrementum, id in aliis partibus animalis per tenues meatus non foras, sed ex aliis in alias transfluit partes: expellentibus quidẽ fortioribus, suscipientibus uero debilioribus. Porrò rursus expellitur ex his in alias atque ex illis in alias defluit, quousque in debilissimas omnium decumbat. Id autem rursus recurrere inde in alias fortiores nequaquam possibile est. Atque ob eam rem per plethoram ac uitium humorum partes omnium debilissimę alias inflammatione, alias herysipelate, uel herpetibus, uel alia quapiam affectione prehenduntur, aut habent affectionem quam rheumaticã nominant, de qua seorsum scripsimus.

QVVM enim æque ualentes fuerint, & meatus qui materiam inutilem excernunt, secundum naturam se habuerint, tunc mẽbra in sanitate consistunt: ubi uero plus assumptum fuerit q̃ posit alterari, oẽ quod superfluũ est, à uirtute expulsoria trusum

Leoni. *Qũo in pte aliqua fit aggregatio superflui.*

necessario excernitur. Quod si imbecilla fuerit, in eodem residet loco: ac si multum fuerit, grauat atque extendit. Si vero acre, exedit ac mordet, sicuti & quod calidum est, calefaciet. Quod autem frigidum, refrigerat. Hæc autem liquido in ventriculo apparent. Nam quidam vbi aliquãdo cibum ampliorem assumpserint, ex nausea interdum coguntur euomere, interdum vero profluuio corripiuntur. Quod igitur hic per maiora ac laxiora spatia superfluũ excernitur extra, idẽ in aliis partibus animalis per tenuiora foramina non extra, sed ex aliis defluit ad alias, quũ fortiores a se quidem pellãt, imbecilliores autem suscipiãt. Atque hæ rursus ad alias impellant, & ex his in alias influat, donec tãdem in eas quæ imbecilissimæ sunt inter omnes, inciderit, hinc vero ad fortiores relabi est impossibile. Et idcirco in his quæ plethoræ vocantur, & vitiosæ materiæ abundantia partes debiliores partim inflammationes patiuntur, partim herysipelata, aliæ herpetas, aliæ aliud morbi sustinent genus, quædam illi affectui sunt obnoxiæ, qui rheumaticus a fluxionibus appellatur, de quo nos separato scripsimus loco.

DECLARAT, *quomodo ob prædictas causas fit in aliqua parte aggregatio superflui*. Et dicit, q, cum æque ualentes fuerint membrorum potentiæ, & meatus qui materiam inutilem excernunt secundum naturam se habuerint: tunc membra in sanitate consistunt, & non fiet prædictæ superfluitatis coaceruatio, sed ubi plus assũptum fuerit q̃ poßit digeri, omne quod superfluũ est à uirtute expulsiua necessario excernitur, q, si uirtus fuerit imbecillis in eodem remanet loco & si multum fuerit grauat atque intendit. Si uero acre errodit ac mordet, sicuti et quod calidum est calefacit, & frigidum refrigerat. Et hæc clare in uentriculo ostendit, et quod dicit est clarũ. Et dicit q, in uentriculo per maiora ac laxiora spatia superfluum extra excernitur, In alijs partibus animalis per tenuiora foramina non extra sed ex alijs in alias defluit partes, expellentibus fortioribus, et suscipientibus debilioribus, Et rursus ex his in alias, atq; ex illis in alias, donec tandem in eas quæ imbecillimæ sunt inter omnes inciderit: sed hinc ad fortiores relabi est impoßibile. Et ob hoc in plethora & uitiosæ materiæ abũdantia partes imbecilliores inflãmationes patiuntur, aut herysipelata, uel herpetas, aliq̧ aliud morbi genus, & aliæ illi affectui sunt obnoxiæ, qui rheumaticus à fluxionibus appellatur de quo scripsit tertio de symptomatum causis. Et intelligen

dum cum dicit Gal. cum æque ualentes fuerint, q hoc refertur ad particulas diuersas, & uirtutes diuersas in diuersis partibus existentes, nec intelligitur ista æqualitas esse inter istas absolute, nam quædam sunt particulæ in corpore fortiores, & quædam debiliores: sed intelligitur, q in eis sit æqualitas in robore secundum iustitiam & proportionem quæ secundum naturam debet in eis reperiri, ut q uirtus unius membri digerat & expellat sicut debet &c. Cum autem non sic se habent, tunc multiplicato superfluo ex debilitate digestiuæ uirtutis in particula forti, fit expulsio illius ad particulam debilem. Si contingat q non sint manifesti canales, per quos expelli poßint obstructi: unde tunc fit superflui aggregatio in parte per uiam rheumatis. Et fortitudo uirtutis expulsiuæ in parte una non est causa ut aggregetur superfluitas in alia particula, nisi cũ illa fortitudine sit debilitas alterius coniuncta. Cõtingit autem in fortiori parte superfluitatem aggregari, aut propter errorẽ in regimine, aut quia canales unde tale membrum consueuit suas superfluitates expurgari sunt obstructi, & propter alias causas notas. Et ideo notanter dixit Gal. cũ æque ualentes fuerint, & meatus qui materiã inutilem excernunt secundum naturam se habuerint tunc membra in sanitate consistũt: quoniam dato q particulæ se haberent secundũ naturã. & uiæ

unde

unde superfluitates consueuerũt expelli essent obstructæ: tunc infirmabitur particula aliqua, illa s. quæ est imbecillior: quoniam non remanebit superfluitas in parte fortiori. Potest autem particula aliqua esse fortior alia, aut ex natura, ut mẽbrum nobile innobili, aut ob aliquod symptoma, quod ex generatione uel tempore est contractũ. Et hæc omnia habes à Gal. 2. de accidenti seu in de morborum causis, cap. 6. Sed dubium est. An fortitudo alicuius harum quatuor uirtutum possit esse causa morbi in parte in qua est. Videtur q̃ sic ex Auicenna secunda primi, capitulo. 17. de eis quę proueniunt ex euacuatione et retentione: dicit. n. ibi in principio, q̃ retentio eius quod naturaliter euacuari debet, aliquãdo euenit ex fortitudine uirtutis retentiuæ, & infra parũ, q̃ euacuatio eius quod debet retineri euenit aliquando pp fortitudinẽ uirtutis expulsiuæ. Cõtrariũ uidetur, quoniã in nobis uirtus est ad salutẽ. 3. de Crisi cap. 11. Ergo quãto fortior est, tanto permanebit membri sanitas. Ad hoc dicendum breuiter, q̃ loquendo de fortitudine commensurata alijs uirtutibus, fortitudo retentiuæ non est causa morbi, sed bene de non commensurata: quoniam fortitudo commensurata perfecte retinet q̃diu conuenit & non amplius. Et à fortitudine uirtutis expulsiuę euacuatur à corpore uel mẽbro, qđ deberet retineri nõ quidẽ moderata, qualis est in sanis, sed Dubitatio.

præceps effrenis. Dicendum etiam q̧ uirtutes hæ quatuor in membro insitæ, aut sunt adinuicē partes, sic q̧ habeant inuicem debitam proportionē pro operationibus requisitis, & debitum ordinē, quantum ad actum ipsarum, et tempus in quo debent dicti actus exerceri, ut sic attrahat attractiua, ut requirit retentiua, & retentiua retineat, secundum exigentiam digestiuæ, & digestiua alteret, secundum q̧ etiam requirit expulsiua: et tunc conseruant membrum sanum, & proprie appellātur tales uirtutes fortes plusq̄ etiam possunt: Quoniam tunc proprie fortitudo est uirtutis, cū est eius propria sanitas: fortitudo .n. uirtutis uera, quæ eius est sanitas, consistit in temperamento ad iustitiam pro sanis operationibus. Possunt & hæ uirtutes adinuicem esse dispares. Et tunc ex operationibus potest causari morbus in membro in quo sunt: quoniam ea quæ à temperamento recedunt præter naturam sunt. Et dicunt aliqui, q̧ si ab aliqua uirtute procedit actus intēsior q̄ debeat secundum sanitatem, q̧ talis uirtus non debet proprie fortis appellari in comparatione ad uirtutem actum temperatum facientem. Et dato q̧ actus ille sit temperamēto intensior: Et hoc quoniam non dicitur uirtus fortis ex intensione actus absolute, sed ex perfectione actus: sed temperatus est perfectior illo intenso, quemadmodū dicimus hominem temperatum habere digestionē perfe-

Nō dicit uirtus fortis ex intēsiōe actus absolute, sed ex pfectione eius.

perfectiorem cholerico, & tamen cholericus habet eam magis intensam. Non.n.est inconueniēs aliquam uirtutem ægram, & debiliorem aliqua alia ob aliquam necessitatem actum uehementiorem facere q̃ illa fortior, quæ non cogitur ad illū faciendum: Vnde nō est dubium, q corpus febriēs habet uirtutem imbecilliorem, quacunq; febre febriat, q̃ ipsum, quando erit sanum, & tamen ob necessitatem additam, facit pulsum maiorem, q̃ tempore sanitatis, quando fortior erat uirtus: propter quod uidendum est. An operationes omnes sint perfectiores in homine temperato, q̃ in distēperato, & q̃ in bruto. Difficultas hæc à multis pertractatur. Dicunt aliqui q, omnes operationes collectiue & in unum aggregatæ perfectiores sunt in homine temperato, q̃ in omnibus alijs distemperatis hominibus aut brutis. Nam homo temperatus habet perfectissimum iudicium & intellectum, & licet uincatur ab aliquo in aliqua alia operatione, in sua tamen principali non uincitur ab illo. Ista opinio est uera, & secundū mentem Galeni, si bene intelligatur, sed sic prolata est diminuta: quoniam non solum aggregatum ex omnibus operationibus cuiuscunq; particulæ, ut oculi & manus est perfectius, q̃ in omnibus alijs seu hominibus distemperatis, seu brutis. Contra hanc opinionem instat Iacobus Forliuiēsis. Nam sint, inquit, duo homines æqualiter temperati, ut

An opōnes oēs pfectiores sint ī tpato q̃ in distēperato.

Gal. opinio.

Argumētū cōtra Galenū.

puta sortes & Plato, præterq̃ in organo odoratus, in quo Plato sit siccior sorte, & sic melius odoret Plato, q̃ Sortes: tunc hi æqualiter sunt tẽperati, nec unus alio est magis temperatus, & tamen quantum ad aggregatum operationum cuiuscũq; particulæ, Plato erit magis temperatus: quoniam melius odorat. Vel arguatur sic omnes operationes collectiue perfectiores sunt in distẽperato q̃ in temperato. Probatur in casu prædicto, in omnibus alijs membris ab organo olfactus Sor. et Plato æque perfectas producunt operationes, & cum hoc operatio olfactiua Platonis in perfectione excedit operationem olfactiuam Sortis. Igitur totum aggregatum ex operationibus in Platone excedit perfectionaliter aggregatum ex operationibus Sortis. Sed casus est impoßibilis, q; Sor. & Plato sint æqualiter temperati, & q; alter altero in organo olfactus sit siccior. Nam ut dicit Gal. contra Arist. 3. de locis affectis, cap. 10. in fine, organum olfactus est in primis anterioribus uentriculis cerebri: modo si Plato maiorem habebit siccitatem in organo olfactus, erit siccior cerebro q̃ Sor. Et sic ipse difficilius apprehendet, licet facilius memoretur. Et sic non erunt æqualiter temperati. Alia est opinio, quæ non potest ullo pacto defendi in hoc cõsistens, q; illa operatio dicitur perfectior quæ ordinatur in perfectiorẽ finem. Et quia homo temperatus

Alia opinio.

peratus habet operationes sensitiuas interiores præstantiores. Et aliæ operationes in istas ordinantur, tanquam in ultimas: ideo has habet perfectiores. Igitur aggregatum ex singulis operationibus cuiusq; particulæ erit perfectius in homine temperato, q̃ in distemperato. Sed hæc opinio non est tenenda: quoniam tunc sequeretur, q̧ operatio digestiua hominis esset perfectior sensitiua brutorum, quia in perfectiorem finem ordinatur digestiua hominis, q̃ sensitiua brutorum, quod non est dicendum. Sequeretur etiam, q̧ perfectiorem digestiuam haberet homo habens debilẽ uentriculum, q̃ habens fortißimum, patet si quis haberet debilem uentriculum & bonum intellectũ, & rectius cognosceret, q̃ alius habens uentriculum fortem & malum intellectum, modo Medicus non sic iudicat perfectam digestionem, sed ex sua essentia. Et ideo Arist. 5. de Generatione animaliũ, cum loquitur de exquisite uidere, & in quibus consistat acute & exquisite uidere dicit, q̧ perfectior uisio non est illius qui ordinatur in perfectiorem uisionem: sed illius, qui uel longius uidet, uel melius discernit obiecti differentias. Est & alia positio quæ uult omnẽ operationem diuisiue sumptam esse perfectiorem in homine temperato, q̃ in distemperatis, uel brutis, dicit tamen sed non in omnibus brutis: quoniam uult q̧ ab aliquo bruto poßit in aliqua superari, ut pu- Alia pō.

ta in uisione. Et ad hoc probandum supponit hæc opinio duo, primũ, q́ ad hoc ut fiat perfecta operatio oportet instrumentum actionis esse proportionatum, & agenti, & actioni, ut puta, si quis uelit interficere quenquam, oportet ut habeat instrumentum proportionatum sibi agenti, & etiã actioni, puta gladium: nam lapis molendini, & si poßit hominem interficere, non tamẽ est proportionatus agenti, cum illum non poßit mouere. supponit secundo, q́ complexio temperata hominis est instrumentum magis proportionatum formæ humanæ, q̃ distemperata, licet poßit in homine esse minus proportionata actioni, ut in odoratu canis, siccior complexio est magis proportionata actioni, q̃ temperata, & cum hoc stat, q́ respectu formæ canis siccitas illa sit proportionata magis formæ & actioni. Sed positio hæc est chimera, & fundamentum in quo fundatur non est uerum uniuersaliter, ut q́ ad hoc ut fiat perfecta operatio oportet instrumentum proportionatum esse & agenti & actioni: sed bene quando agens habet aliquid agere in instrumentum, & ipsum mouere, quemadmodum in exemplo dato, modo forma substantialis nihil habet agere in instrumentum suum nec ipsum mouere. Et sic non est uerum instrumentum debere proportionari agenti, sed solummodo actioni. Est deinde alia opinio

Alia põ. Thomæ de Garbo, qui dicit q́ in complexione tẽ-

perata

perata non inueniuntur uniuersaliter loquendo operationes omnes perfectiores, q̃ in distemperatis, & q, homo temperatus habet illas operationes perfectiores in quas principaliter ordinatur & in quibus supereminet animalia alia, sicut sũt operationes extimatiuæ uirtutis seu cogitatiuæ, ex quibus homo redditur animalium prudentissimum & discretissimum: quales etiam sunt operationes intellectus, cum in eo sint perfectiores, in quo antecedens uirtus intellectui præparans est perfectior: quoniam quanto complexio corporis totius est perfectior, tanto præparat ad formam perfectiorum operationum. Ideo.n.ut dicit Philosophus secundo de Anima, plantæ non habuerũt hunc sensum, licet habuerint partem animæ: quoniam non fuit in earum materia complexio præparans ad sic nobilem formam. Talis autẽ complexio perfectior est in corpore temperato plus & ideo maxime ab ea operationes, quæ insunt principaliter homini, prouenerint perfectiores, & licet non omnes aliæ propter temperamentũ pro illis requisitum non esse huic conforme. Habet etiam uniuersaliter temperatus homo omnes operationes meliores, quæ necessario insunt corpori, ex quibus talis prædicta complexio in corpore couseruatur cum latitudine poßibili per totum decursum ætatum, quales sunt operationes naturales, tã ministrantes, q̃ ministratæ. Simili-

ter etiam cum animal ſit animal per tactum, ut 2.de Anima, ſub quo etiam comprehēditur guſtus cum ſit quidam tactus meliorem tactum habet temperatus omnibus alijs: tactus.n.optimus cauſatur ex temperantia complexionis, cum non poſſit organum tactus ex toto denudari à qualitatibus tangibilibus. Et ideo Philoſophus.2.de Anima uult q, ex nullo alio ſenſu poßimus iudicare ſuper bonitatem ingenij & diſcretiue, ſicut ex bonitate tactus: ſecundum.n. hunc ſenſum iudicamus ingenioſos, & non ingenioſos, unde molles carne bene apti mente, & duri carne inepti mente. Sed hæc poſitio repugnat Galeno, ut ſtatim uidebis, Et ideo dicamus nos aliter, q, aggregatum ex omnibus operationibus ſingularium partium melius & perfectius eſt in homine temperato quàm in diſtemperato, uel in bruto, nec poteſt totum illud aggregatum à quocunq; alio intemperato ſuperari. Cum hoc tamen ſtat quòd in aliqua certa data operatione conuincatur iſtud temperatum, & nedum ab homine intemperato, ſed etiam à bruto. Et hoc patet à Gal. in primo, & ſexto de tuenda ſanitate à principio, ubi clare dicit, q, in ætate diſtemperata nonnullę ſunt perfectiores operationes, quàm in temperata. Nam inquit optimam temperiem in adoleſcentia homo obtinet: aliæ uero omnes deteriores hac ſunt, & declinant ad aliquam qualitatem, ut iuuentus ad

Secundũ tactũ iudicãtur ingenioſi & nõ ĩgenioſi. Galeni poſitio.

In ætate diſtẽperata non nullę ſũt pfectiores opõnes, q̃ in tẽperata

caliditatem

caliditatem, senectus ad siccitatem, pueritia ad humiditatem: modo inquit Galenus in infantibus omnes naturales operationes perfectiores sunt quàm in adolescentibus, ueluti auctio, concoctio, distributio, & nutritio, & uoluntariæ, ut sensitiuæ & motiuæ, perfectiores sunt in adultis, quàm in pueris, quia imperfectius mouentur pueri, & imperfectius sentiunt, quàm adulti. Si ergo ætas intemperata puta pueritia sit perfectior in aliqua operatione ipsa temperata, ut est ipsa adolescentia, ita etiam complexio intemperata perfectior poterit esse in aliqua operatione ipsa temperata, licet non in toto aggregato: nam ita se habet ætas ad ætatem, dicebat Galenus loco citato, sicut complexio ad complexionem. Idem habes à Galeno in ultimo de causis Symp. Idem ab Arist. in lib. de Memoria & reminiscentia ubi habet: bene memoratiui, male apprehendunt: qui uero bene adiscunt & apprehendunt, male retinent ac memorantur. Et hoc ad humidum et siccum refertur: Nam qui sicci sunt cerebro, bene retinent, sed male apprehendunt, qui uero sunt humidi, melius adiscunt, sed male retinent. qui uero sunt temperati, utrunq; bene faciunt: quia & bene adiscunt & bene retinent, non tamen æque bene alterum separatum faciunt, sicut illi distemperati: non. n. cerebrum temperatum ita bene apprehēdit sicut illud humidū, nec etiā ita bene reti

net, sicut illud siccum: sed conuenienter utrunque facit. Et ideo cerebrum temperatum ab illo distẽperato puta sicco in aliqua operatione uincitur, & etiam ab humido, quia humidum perfectius apprehendit. Illud uero siccum perfectius retinet temperatum uero utrũq; mediocriter facit. Sed elligibilius est mediocriter utraque facere, q̃ alterum solum perfecte. Et ideo aggregatum ex omnibus partium operationibus, ut dixi perfectius & ellegibilius est in temperato q̃ in distemperato. Dixit etiam Arist. 2. de Anima. 94. q, homo sensu tactus excedit omnia animalia: sed in alijs sensibus puta in uisu & auditu à multis superatur brutis, & tamen complexio humana est temperatissima omnium brutorum. Deinde cum dicit.

Hõ in sẽsibus alijs à sensu tactus à multis supatur brutis.

TEX.

Lau. QVOCIRCA minime mirum uideri debet, cerebrum vel etiam totum interdum caput vbi collegit aliquod excrementum, in aliquam partem debiliorem expellere, aut in aures, aut oculos, aut tempora, aut labrum, aut dentes, aut genas, aut palatũ, aut gingiuas, & gurgulionem, & tonsillas, & adenas ibi contentos: atque vbi nullum ex his fuerit imbecille, in thoracem, pulmonẽ, fauces, gulam, ventriculum, fluxionem trãsmittit. Quemadmodum ergo caput sæpe numero prædictorum cuiq; causa morbi est:

eſt:ita inflãmationis in iecore & liene,proximarum aliqua partiũ,aut etiam, me hercle,una longius poſitarum,vel plures quæ excrementa gignunt,augent, tranſmittũt, & circuitione affligunt. Ac nihil miri eſt his accidere affectum ſimilẽ excretioni excremẽtorum ventriculi. Quemadmodum igitur ſi quis videret quidem quantũ quotidie excernitur,ignoraret autẽ cauſam excretionis,miraretur ordinem:ita qui neſcit neq; generationis in capite excrementorũ, neq; excretionis cauſam,ignorat autem & quamobrem hæc foras decumbant, illa in aliquam aliam partem transfluant: hæret atque miratur influxus proportionem. Pari autem modo, & qui ignorat quæ partes excrementum iocinori tranſmittunt, miratur proportionem excitatarum ex iecore febrium. Atqui nouit decumbentem in viſcus fluxionem et primum phlegmones initium dediſſe, & ſequentis acceſsionis ipſam partem affectam authorem eſſe mirari deſinit.

NIHIL igitur mirum,vel cerebrum,vel vniuerſum aliquando caput aceruatam in eis ſuperfluitatem ad partes imbecilliores expellere,veluti aures,oculos,tempora,labra,vel dentes,vel malas,vel palatum, vel Leoni.

gingiuas,ad gurgulionem,parifthmia, aut ad eos qui ſunt in huiuſmodi partibus adenas: & quum nihil in iſtis imbecille conſtiterit,ad pectus,ad pulmonem,fauces,gulã, ventriculum,fluxio delabitur. Sicuti igitur caput talium omnium morborum ſæpius eſt cauſa: ita & eas quæ in hepate fiũt, ac ſplene inflammationes,aliquæ partes vicinæ,vel etiam (per Iouem) ex remotioribus aliqua vna,vel plures generat, auget, immittit,ac per circuitum exacerbat. Neque mirandum eſt ſimilem eiſdem contingere affectum,qualis in ventris excrementis conſpicitur. Sicuti igitur quiſque quantum quaque die excernitur,intuens,ſi cauſam rei eiuſdem ignoret, ordinem miraretur: ſic quemcunq; latet ſuperfluitatum in capite generationis atq; excretionis cauſa, & qua ratione nonnullæ quidem ex ipſis ad exteriora,nonnullæ vero ad aliquẽ aliũ confluant locum,ignorat: hæret etiam atq; miratur ſimilem cõfluxus proportionem. Sic & quicunq; non nouit, neq; quæ partes materiam inutilem ad hepar tranſmittant,neq; cauſam propter quam tranſmittant,intelligit: miratur in febribus quæ ex hepate accenduntur,ordinis proportionẽ. At qui neſcius non eſt prima inflammatio

nis

nis originem ex fluxione in hepar inciden te prouenisse, ac qd' deinceps exacerbetur, causam in ipsa parte patiente consistere: mirari iam desinit.

COMMEN. 139.

INFERT *ex prædictis cerebrum quandoq; & uniuersum caput aceruatam in eis superfluitatem ad partes imbelliores expellere, ueluti ad aures, oculos, tempora, &c.* Gurgulio *particula est in intima oris parte, ubi gulæ & asperæ arteriæ principium, à* Græcis, *gargareon, dicta, ueluti pectrum uocis existens,* Et *iuxta eum utrinq; uocata paristhmia.* Gargareon *hic, si fluxionem a capite suscipiens, longus & tenuis fiat,* Columella *nuncupatur. Si uero craßior in rotunditatem creuerit, & deorsum feratur uua dicitur.* Pau*lus libro sexto capitulo trigesimo primo.* Aui*cenna* Paristhmia, *amygdalas:* Gargareonem, *uuam appellat.* Et *propterea caput ubi de affectionibus utriusque partis agit, de uua & duabus amygdalis inscribit.* Paristhmia *& eorum inflammatio.* A Celso *tonsillæ nuncupantur.* Et *adenæ dicuntur partes glandosæ: hæ enim, ut dicit tertio decimo methodi, capitulo quinto,* Faci*le fluxiones recipiunt, & maxime quæ rariores natura sunt.* Postea *dicit, quòd si in istis nihil imbecille constiterit: tunc ad pectus, ad pulmonē, fauces, gulam, uentriculum, fluxio delabitur.* Et

Gurgulio, quid.

Inter columellā, & uuam differentia.

Adenæ, quid.

concludit, q. quemadmodum caput talium omniũ morborum sæpius est causa, ita & earum inflãmationum, quæ in epate & splene fiunt, partes aliquæ uicinæ, uel etiam ex remotioribus aliqua una uel plures quæ excrementa generant, augẽt transmittunt, ac per circuitum exacerbant. Et declarat hoc cum dicit. Neq; mirandum est similem eisdem partibus contingere affectum per circuitum qualis contingit in excrementis uentris: sicuti igitur quisq; intuens quantum quaque die excernitur, si causam huius ignoret, ordinem miraretur. Ita qui nescit causam generationis, atq; excretionis superfluitatum in capite, & qua ratione nonnullæ ex ipsis ad exteriora confluant, & nonnullæ ad aliquem alium locum: hæret atq; miratur similem confluxus proportionem, pari modo, & qui ignorat quæ partes materiam inutilem ad epar transmittant, neq; causam propter quam transmittant intelligit, miratur in febribus quæ ex epate accenduntur ordinis proportionem. At qui nouit primam inflammationis originem prouenisse ex fluxione in epar incidente, ac quod deinceps exacerbetur causam in ipsa parte patiente consistere, mirari iam desinit.

TEX.

Lau. CAETERVM duplex causa est huiusmodi influxus humorum, vna quam proxime indicaui, quoties ex aliis partibus in

alias

alias debiliores excrementa transmittũtur: altera vero, quoties attrahũtur, de qua hoc loco agendum, initio sermonis petito ab ijs quæ omnibus prospicua cõfessaq; sunt. Si.n. thapsiam illinas cuipiam, videbis par uo tempore partem huic esse calidiorem, atque in tumorem non paruum attolli. Nec secus si foueas partem quampiam iuxta ignem, aut fortiter frices, aut vngas resina, aut pice modice calida, deinde paulo post euellas vniuersim, aut si etiam vngas partem quopiam medicamento calido. Vi debis.n. ex omnibus ipsam attolli molem: quia calor ipse, vel ad se trahere, vel iuscipere soleat fluxionem. Verum necesse non est in præsens talia definire, id quod vtile est instituto iam habentes, etiam sine huiusmodi contẽplatione. Semper.n. in partes vehementius calescẽtes decumbere fluxio videtur: vbi corpora plena sunt, atq; abun dant excrementis, admodum larga: vbi va cant excrementis pauca.

DVPLEX autem est huius fluxionis oc casio, altera quam nuper diximus, quando materia inutilis ad imbecilliores partes ab aliis detruditur, altera quando eadem attra hitur, de qua iam sermonem faciemus, sum pto hinc etiam ab illis initio, quę omnibus Leoni.

ſunt manifeſta. Nam ſi cui inunxeris thapſiam,huic haud ita multo poſt,partem illam calidiorem,atque in ampliorem tumorem elatam conſpicies : ſic & ſi membrum aliquod iuxta ignem calefeceris,aut vehementiorem frictionem adhibueris, vel reſina perungens,vel pice modice calida : deinde vniuerſam paulo poſt auferas, ſiue quodcunque medicamen parti cuique applicaueris, in hiſce omnibus eundem in tumorem videbis attolli, quoniam caliditas natura apta eſt fluxiones attrahere, aut eaſdem recipere. Neque enim præſentis eſt loci iſta diſcutere, quum quod propoſito expedit numero, etiam ſine hac contemplatione habeamus. Illud enim compertum habetur, quod ſemper in corporibus plenis,aut in quibus inutilis materia redundat,magna portio ad eas defluit partes,quæ vehementius incaluerint.In his autem quæ ſuperfluitatibus vacant, admodum pauca.

COMMEN. 140.

VLTRA *datam cauſam fluxionis humorum, quando materia inutilis ad imbecilliores partes detruditur, declarat aliam, quando eadem materia attrahitur. Vnde duplex eſt cauſa attractionis,calor,ſcilicet & dolor.* Et q, *calor*

lor in particula sit causa attractionis humorum ad se, declarat per exēpla manifesta. Postea Galenus se excusat, cum dicit. Neq;.n. præsentis est loci. Et quod dicit est per se notum. De Thapsia dixit. 6. simplicium, q; acrem & ualenter habet excalefacientem facultatem cum humiditate coniunctam. Quamobrem ex alto uiolenter extrahit, & quod extraxit digerit. Deinde cum dicit.

Attractiõis cã duplex.

TEX.

DECVMBIT præterea maxime, & in dolentes. Sic nanque sæpe cui summus digitus manus minima acu punctus est, statim dolet, & paulo post partes quæ circiter sunt inflammatione laborant, atque in molem maximam tolluntur. Quibusdam vero etiam bubones sub ipsis alis erumpunt, vbi acceperint aliquid fluxionis rara & spongiosa, quæ ibi habentur corpora, quos Græci nominant adenas. Quibusdam autem accidit id in medio brachio, vbi in signis aden ea parte extiterit. Lau.

NON PARVM VERO, ET AD partes dolentes solet defluere. Sic igitur quispiam, cui extremam partem digiti acus exigua pupugerit, statim in- Leoni.

doluit: paulo post vero inflammatur, atque in magnum tumorem pars omnis circunstans attollitur: in quibusdam uero sub alis bubones exurgunt, quum rara ac spongiosa corpora, quæ Græci adenas appellant, ibidem aliquid fluxionis admittant: quibusdam vero & in medio brachio hoc fieri conspicitur, quum in eodem loco effatu dignus aden fuerit constitutus.

COMMEN. 141.

OSTENDIT *q; etiam dolor est causa attractionis, & q; aliquando attrahit ad partem quæ dolet, & aliquaudo ad aliam, si contingat illam esse magis aptam recipere,* Et *in quibusdam sub alis. i. in subascellis bubones exurgunt dolore in digito manus existente.* Et *quibusdam in medio brachio hoc accidit, ubi aden notabilis in ea parte extiterit.*

TEX.

Lau. PERSPICVE id quod dicimus videre licet, quoties vlcus aliquod exiguum sine inflammatione ac dolore prope vnguem fuerit. Si. n. hoc contemnatur, neque coeat, et ad cicatricem deducatur, innata ipsi caro ab vngue pressa primum quidem dolet, deinde totus digitus, aliquando vero & eorum corpus, & interdum manus, vel pes in maximam deducitur inflammationem.

Ita

Ita igitur dolor attrahit in dolore affectas partes fluxionem, nō tamen causam huius hic dicere oportet. Alibi.n.commodius est dicta, nec illius in præsens indigemus. Videntur ergo iam causæ fluxionum ex ipsis partibus laborantibus fluxione ortæ esse duplices. Vna ex calore qui in eis accenditur: altera ex dolore qui superuenit.

QVOD autem dicitur apertissime cognosces, quum vlcusculum aliquod paruū expers doloris, atque inflammationis propè vnguem extiterit. Si.n.negligatur, neq; coalescat, atq; ad cicatricem perducatur, adnata deinde carne, quæ ab vngue comprimitur, primum quidem ibidem dolor excitatur, deinde in toto digito, nōnunquam vero vel manus vel pes ad magnam inflammationem effertur. Vsq; adeo ob dolorem fluctionibus partes laborant, non tamen huiusce rei causam hoc in loco aperire, est necessarium. Alibi.n.oportunius dicta est, neq; ea in præsentia indigemus. Videntur itaque manifeste fluxionum causæ ex ipsis partibus laborantibus originem trahere, quarum altera est in eisdem accensa caliditas, altera dolor excitatus. Leoni.

COMMEN. 142.

DECLARAT *alio exemplo q. dolor attra*

ca flaxionis

hit, Et postea concludit, & litera est clara. Et ita scribit.13.methodi, capit.tertio. Sane causa fluxionis duplex est. Aliquãdo enim ex ipsa parte quam phlegmone uexat, oritur: aliquando ex alia quapiam alijsue. Ex ipsa, quoties aut calidior est facta, aut dolore urgetur. Non ex ipsa, quum uel alia quapiam, uel alijs superfluum illis transmittitur, uel etiam ex totius corporis affectu. Fit igitur calidius, uel propter immodicum motum, uel aliquem ex sole, aut igni teporem, uel acre medicamentum. Dolore uero angitur, & propter intemperiem, & uulnus, & contusionem, & distorsionem, & tensionem, & obstructionem, & spiritum flatuosum. Intemperies modo extrinsecus illi prouenit, modo ex succis, qui in ipso habentur corpore. Et extrinsecus, uel ab aliquo uenenatorum animalium, uel pharmaco quod uehementer excalefaciat, aut refrigeret: etiam ex ambiente nõnunquam. Ex ipso uero laborantis corpore, cum id iam uitiosos succos qui facultate sint dißimili congeßit. Et nota quare caliditas accidentalis similiter et dolor est causa attractionis humoris ad locum in quo est. Nam ipsa sui resolutione inanit & locum euacuat in quo est ab humiditate. Et sic oportet ad locum illum replendum, ne detur uacuum, humiditates currere, Attrahitur autem plus, quàm sit quod resoluitur: quoniam calidum multũ, aperit

Quare cal'itas & dolor cã ẽ attractiõis humoris ad locũ ĩ quo est.

rit & concauitatem membri dilatat: unde membrum in tumorem elleuatur et uenæ extendũtur. Etiam materias elliquat & facit cursibiles & ad membrum mobiles. Et de dolore ita scribit Gal. 13. methodi, cap. 3. Huius causam quidam omnino non aßignant, quidam nullo modo probabilem: Nostra uero sententia talis est. Docuimus in eo opere quod de naturalibus facultatibus edidimus, unam esse naturæ facultatem quam excretoriam dicimus. Ea suo munere tum fungitur, cũ triste aliquod sentit. Vnum uero quiddam est ex ijs quæ eam contristant, ipsa quæ dolorem excitat causa, quæcunq; ea sit. Hanc igitur eijcere dũ properat, phlegmonem interdum in particula concitat. Cum enim primis suis conatibus nihil profecit, uehementius aggressa quod infestat expellere, sanguinis aliquid & spiritus ex suppositis partibus in afflictam simul exprimit. Atque hinc fit quòd ex dolore particula pro portione confluentis in eam humoris, in tumorem attollitur. Deinde cum dicit.

TEX.

CAVSA autem cur, aut plus, aut minus, aut benignius, aut deterius influat, est non in ipsis solum partibus laborantibus fluxione: sed cur benignius, deterius ve influat, in ipsis partibus Lau.

mittentibus causa est: cur autem plus minusve, in vtrisque. Calor.n. fortis ac dolor, plus: debilior, minus attrahit. Itidem corpora excrementis vacua exiguum quiddã trahentibus mittunt: excrementosa autẽ ac plethorica tanto plus mittunt, quanto ab ipso naturæ habitu lõgius recesserint. Atque hæ quidem fluxionum differentiæ sine debilitate partium fluxione laborantium existunt. Alię vero & ob harum debilitatem, ac fortitudinem mittentium excrementa, efficiuntur. Omnis.n. inflammatio sine vulnere ac collisione prehendens partem, excrementis quibusdam decumbentibus ex fortioribus in debiliora existit.

Leoni. *Cur ẽ, q aliquãdo plus est, qđ influit, aliquãdo minus aliquãdo melius, et aliquãdo deterius.*

QVOD autem vel minus, vel plus, vel melius, vel deterius influit, causa non tantũ in parte fluxionibus obnoxia consistit: sed quod melius sit, aut deterius ex partibus mittentibus pendet, quod plus vel minus, tum ex his quæ mittunt, tum etiam ex his quæ recipiunt. Vehementiores si quidem calores, atque dolores attrahunt vehementius, minus autem debiliores: sic & partes quæ superfluitatibus parum aliquid trahẽtibus immittunt. Quę autem pleniora sunt & materiæ inutilis copiam habent, tanto ingerunt amplius, quanto plus à naturæ

modo

modo recesserint. Hæ igitur sunt fluxionũ differentiæ, quæ sine partium quæ fluxiones admittũt, imbecillitate consistunt. Aliæ vero & ꝑꝑ harũ imbecillitatẽ, & propter earum robur quæ superfluitates transmittunt: omnes. n. quæ sine ictu aut fractura partibus adueniunt inflammationes, ex superfluitatibus quæ à membris fortioribus ad debiliora confluxerint, generantur.

COMMEN. 143.

OSTENDIT *cur est ꝙ aliquando plus est quod influit, aliquando minus, aliquando melius, & aliquando deterius.* Et *dicit causa horum non tantum est in ipsa parte fluxionibus laborante: Sed ꝙ melius & deterius influat, causa in ipsis partibus mittentibus est: ꝙ autem plus uel minus in utrisq;, in partibus quæ mittunt, tum etiam in his quæ recipiunt causa est, quia calor fortis, ac dolor plus attrahit, debilior, minus.* Et *corpora quæ superfluitatibus carent parum, aliquid partibus trahentibus immittunt. Quæ autem pleniora, & materiæ inutilis copiam habent, tanto plus mittunt, quãto plus à materiæ modo recesserint.* Et *concludit, ꝙ hæ differentiæ fluxionum à calore & dolore sunt quæ fiunt sine imbecillitate partium, quæ fluxiones admittunt .i. partium recipiẽtium, et supple sine fortitudine mittentium.* Aliæ *uero supradictæ consistunt, & propter harũ im-*

becillitatem, & propter earum quæ superfluitates transmittunt fortitudinem. Et non intelligit, q; in his partibus trahẽtibus non sit imbecillitas cum dolor debilitet: Sed q; in his imbecillitas non est causa attractionis, sicuti in illis. Nam omnes inflammationes quæ sine uulnere aut contusione partibus adueniunt ex superfluitatibus quæ à mẽbris fortioribus ad debiliora confluxerint generantur.

TEX.

Lau. TALIS autem inflammatio statim accendit febrem, quoties ob magnitudinem, aut uicinitatem calor ex ea ad cor peruenerit. Decumbentia igitur excrementa in omni inflammatione putrescunt propter causas prius dictas. Nec similiter omnia putrescunt, eo quod quædam sunt pituitosa, alia melancholica, nonnulla biliosa. ipsis autem putrescentibus accenditur calor præter naturam in parte inflammatione affecta; simul quidem calefaciens quæcunque primæ tangunt inflammatione obsessas partes, deinde illis continuas, ex quibus rursus aliæ ratione vicinitatis calefactæ, rursusque aliæ ab illis vsque ad ipsum cor deferunt interdum caliditatem. Sed quæ nam sit dispositio in parte inflam-

flammatione affecta diximus in libro de temperie inæquali : & item in libro de tumoribus præter naturam.

STATIM vero inflammationes huiusmodi febres accendunt, quando videlicet ob magnitudinem, vel uicinitatem earum, caliditas ad cor vsque peruenerit. Putrescunt igitur in inflammationibus omnibus congestæ superfluitates, ob eas quas ante cõmemorauimus causas. Non æque tamen omnes putrescunt, quum ex eis nonnullæ quidem sint ex pituitæ speciebus, nonnullæ atrę bilis, aliæ amaræ. Quũ vero putruerint, calor præter naturam inflammationem patientem occupat partem, simul autem ab eadem præter naturam caliditate corripiuntur quæcunque proximæ partes : atque hæ rursus vicinitatis ratione sibi continuas calefaciunt, illæque rursus alias, donec tandem per successionem ad cor usque aliquando caliditas permeat. Quisnam uero sit in partibus inflammationem patientibus affectus, in libro de inæquali temperatura monstrauimus, atque in altero qui de tumoribus, qui præter naturam inscribitur.

Leoni. *Quo ex materia morbi in parte aliqua existētis febris accēditur.*

COMMEN. 144.

VT ostendat causas periodicationis in febribus. Primo declarat quomodo ex materia morbi in parte aliqua existẽtis. febris accenditur. Dicit etiam q, in inflammationibus superfluitates congestæ putrescunt ob eas causas quas supra dixit: quoniam talis humor non transpiratur, neq; à natura regulatur, ut supra dixit: Non tamen, dicit, similiter putrefiunt omnes tales superfluitates: quoniam aliter pituita, aliter melancholia, et aliter flaua bilis, Et non uult q, non sit eadem causa putredinis omnium eorum. s. prohibita transpiratio &c. Sed q, alius est modus putredinis, et alius modus caloris præter naturam in uno, & alius in alio. Deinde dat modum secundum quem fit generatio febris à calore talis humoris. Et hoc fuit perfecte declaratum, cap. 5. primi libri. Deinde ut perfecte scias; quæ nam sit dispositio in partibus inflammatione affectis te remittit ad librum de inæquali temperatura, & ad lib. de tumoribus præter naturam. Deinde cum dicit.

Nõ idem modus putredinis in pituita melãcholia, & flaua bili.

TEX.

Lau. QVOD autem necesse sit contentum in ea sanguinẽ putrefieri sæpenumero, simul cum materię quæ influxit, in hoc dicetur. Excrementũ igitur quod decubuit ex vna parte in aliam, interdum adeó multũ prauumq; est, vt partis laborantis fluxione lę-

dat

dat vires:interdum adeò mite ac exiguum vt suscipiens corpus minime offendat. Si igitur adeo debilitet vires vt exoluantur, nec prætereа euincant ea quæ prius vincebant, tunc sanguinem putrefieri necesse est duplici ratione: et quia humor minime euictus à calore proprio reliquã habet in putredinem mutationem: & quia simul cum excrementis putrescentibus putrescit. Sin non tantum lædat vires vt exolutæ penitus quiescant, semipravus & tanquam semiputris, in tali constitutione sanguis efficitur: uicinitate quidem putrescentium excrementorum simul putrescens, persistens tamen in sua ipsius natura quantum est in ratione facultatis ipsum conficientis. Vtcũq; aũt se res habeat, accẽsus calor per primam putredinem penitus acrior ac mordacior est q̃ foret dum per naturã haberet.

IN hoc vero ostendemus necessarium esse sanguinem in eisdem contentum vnà cũ superfluitatibus influentibus plerunq; putrescere. Quæ ab vna particula infertur ad aliam superfluitas, est adeo multa aliquãdo ac vitiosa, vt recipientis particulæ potẽtiæ afferat detrimentum, nonnunquam vero adeo mitis & pauca, vt suscipienti corpori nullam inferat noxam. Si igitur ita poten- Leoni.

tiam oppresserit, ut iam dissoluatur, neque iam conuincere posit ea quæ prius conuincebat, tunc iam sanguini necessarium est putrefieri, idque duplici ex causa. Quia uidelicet humor quem proprius calor non obtinet, nihil habet reliquum, nisi ut ad putredinem transeat: & quia cum superfluitatibus putrescentibus unà putrefit. Quòd si non adeo potentiam prosternat, ut iam dissoluta quiescat, semiputridus, ac semiuitiatus omnino in tali statu redditur sanguis ex uicinitate quidem putrescentium superfluitatum ad putredinem raptus, tantum uero in sua natura perseuerans, quantum in eius a qua exornatur potentiæ ratione consistit. Vtcunque uero se res habet, qui in prima putredine calor accenditur, est quidem acrior atque mordacior eo, quod secundum naturam.

COMMEN. 145.

O STENDIT *necessarium esse plerunque sanguinem in particulis contentum unà cum superfluitatibus influentibus putrescere: quoniam superfluitas quæ ab una particula ad aliam infertur aliquando est adeo multa, ac uitiosa, ut recipientis particulæ uires lædat, nonnunquam uero adeo mitis & pauca, ut nullam ei inferat noxam.*

noxam. Si igitur adeo debilitat uires, ut exoluantur: neque iam conuincere poßint ea quæ prius conuincebant. Tunc sanguinem putrefieri necesse est duplici ex causa: & quia humor à proprio calore non uincitur: & quia simul cum superfluitatibus putrescentibus putrescit. Et si non tantum uires lædat, ut exolute penitus quiescant, semiputridus ac semiuitiatus sanguis redditur, ad putredinem raptus ex uicinitate putrescentium superfluitatum, persistens tamen in sua natura tantum, quantum in ratione eius facultatis à qua exornatur consistit. Et utcunque sit, inquit, calor qui in prima putredine accenditur acrior est, ac mordacior eo quod secundum naturam.

TEX.

ATQVE tantum crescit, quantum natura ipsa excrementorum sufficiat. Hæc enim talem habent proportionem ad calorem ex eis accensum, qualem ligna ad ignem obtinent. Hæc tamen minime in infinitum tempus sufficiunt ad alterationem: sed terminus alterationis ipsis est, humoris innati consumptio. Nam eousque cremari queunt, dum innatum habuerint humorem: atque eo cõsumpto cremari desinũt, ac reliquiæ eorum, nominantur cinis. Quinetiã putrescentium humorũ Lau.

ſimiliter calor permanet dum prorſus ſint aſſati. par eſt autem reliquias humorum terreſtres exiguas eſſe nequaquam multas, quemadmodum lignorum: propterea ꝙ in ſubſtantia eorum elementum humidum exuperat, nō ſiccum. Simili modo ſi libeat coquere humorum externorum quēpiam, vt oleum, aut vinum, terreſtre quidē eius ꝙminimum relinquetur, reliquum autē totum extenuatum, in vaporem atq; aerem diſcedet. Itaq; tota ſubſtantia feruefactorū humorum, ex putredine extenuatorum ab ipſo calore in ambientem diſpergitur per vigorem, inclinationemq; febrium. Remanet autem iam excrementum omnino exiguum, vel nullum: in humoribus quidem craſsioribus exiguum, in ſeroſioribus autem nullum.

Leoni. TANTVM vero augetur, quantum ſuperfluitatum natura ſuppeditat. Hæ ſi quidem ad eum qui ab ipſis calor augetur, ferè ſimilem quandam habent rationem, quā & ligna ad ignem. Non tamen in infinitū vſque tempus hæc ad alterationem ſufficiunt, ſed eſt quidam tranſmutationis terminus cum eo vſq; poſsint exuri, donec aliquid natiui liquoris habuerint, qui vbi conſumptus ex toto fuerit, tūc ardere iam

deſinunt,

desinunt, ac quę reliquæ supersunt, cineres appellantur. Et quidem eodem modo putrescentium humorum caliditas permanet donec omnino fuerint assati. Parũ autem reliquiarum terrestrium restare ex humoribus est verisimile, non quemadmodum ex lignis plurimum: quoniam in eorũ substantia humidum & non siccum præualet elementum: ita & si aliquem ex exterioribus humoribus elixare volueris, veluti oleum vel vinum, paruum aliquid terrestre relinques, reliquum vero omne extenuatum in aerem ac vaporem resoluetur. Et quidem feruẽtibus in putredine humoribus à caliditate extenuatis, eorundẽ substantia, quum febres consistunt atq; declinant, in ambientem aerem dissipatur. Superfluitas autem vel exigua remanet, vel nulla, in crassioribus quidem humoribus pauca, in serosioribus nulla.

COMMEN. 146.

ETIAM *pro declaratione dicendorum reddit causam, quare calor putredinis & præter naturam in materia accensus finitur, et causam eius perdurationis in tali materia. Et dicit q; tantum augetur, quantum natura superfluitatum suppeditat: quoniam secundum q; diuersa est natura superfluitatis, diuersimode durat, & secundum eius*

quantitatem diuersam plus durat, & tardius, Et hoc declarat dicens, q. simile est de calore accen so in humore in parte aliqua existente et de igne accenso in lignis: nam ligna non sufficiunt ad alterationem. i. combustionem per infinitum tempus: sed eis est terminus alterationis, consumptio humoris innati: Nam donec in eis permanet liquor, sunt apta substentare calorem: nam consumpto ex toto humido, quod remanet est cinis. Similiter est in humoribus qui putrescunt: quoniã in eis perdurat caliditas quousq; permanet earũ humiditas. Ponit postea differentiã inter humores & ligna, & omnia quæ dicit sunt clara.

TEX.

Lau. QVO'D si nulla debilitas extiterit uirium partis inflammatione laborantis, nec rursus mittantur excrementa: & morbus solu tus est, & post hac haud iterum febricitaue rit homo, neque sequenti die, neque tertio quoq; die, neque quarto quoque. Quód si ob eandem causam mittantur excrementa ob quam ab initio parti mittebantur, aut si hæc quidem non amplius mittantur, sed permaneat virium debilitas: denuo febrici tare hominem necesse est.

Leoni. QVO'D si nullã imbecillitatem pars inflammata contraxerit, neque iterum super fluitates aduenient, ęgritudo finitur, neque

deinceps

deinceps aut ſequenti, aut tertia, aut quarta die, homo febricitabit. Quod ſi denuo eandem ob cauſam, ob quam primæ etiã miſſæ ſunt, aliæ immittãtur ſuperfluitates, aut ſi nec hæ quidem mittentur, ſola autem remaneat potentię imbecillitas: hominem ſecundo febricitare eſt neceſſarium.

COMMEN. 147.

HIS declaratis intendit inquirere cauſam. Vnde febre accenſa ex materia in parte aliqua aggregata accidant periodi, & reuerſio eorum & ordo: non. n. poteramus hoc ſcire niſi ſciremus an talis materia poßit febrem cauſare, necne, Etiã niſi ſciremus qualiter in ea calor habeat perdurare, & quare, & qualiter habeat declinare: hęc enim fuerunt duo quæ declarauit in textu præcedenti. Oſtendit ergo primo Gal. quare eſt, q, aliquando accenſione febrili ſemel facta, nõ fit amplius reaccenſio, & quare fit eius reaccenſio. Et dicit ſi nullam imbecillitatem pars inflammata contraxerit, neque iterum ſuperfluitates adueniant, ægritudo finitur, neq; deinceps, aut ſequenti, aut tertia, aut quarta die homo febricitabit. Quòd ſi denuo eandem ob cauſam primæ etiã ſuperfluitates mißæ ſunt, aliæ immittantur, aut ſi hæc quidem non amplius mittantur, ſed permaneat uirium debilitas, denuo febricitare hominem neceße eſt: quoniam, ut dictum fuit quia ob imbe

Quare aliquãdo accẽſiõe febrili ſemel fcã nõ fit ã plius reaccenſio et quare fit eius reaccenſio.

cillitatem non poterat particula suum conuertere nutrimentum, ideo in se congregãs superfluitatem febris reaccendit.

TEX.

Lau. SVBIICIATVR.n.primũ, facultas partis robusta, tempore vero interueniente eisdem in partibus quæ prius transmiserant, collecta esse excrementa paria quantitate, & qualitate his quæ initio transmiserant. Hoc vero accidit his in quibus dispositio mittentium, & attracti ad ipsas alimenti quantitas & qualitas eadem permanet. Necesse enim est, æquale ac simile quod ab eadem alteratur facultate, æqualia ac similia facere excrementa. Quinetiam tempus collectionis eorum necessario æquale erit. Partes enim quæ aluntur quoad similem habuerint constitutionem ab eodem nutrita alimento, æqualia quantitate et similia qualitate, atque eodem temporis tractu colligent excrementa. Quinetiam eadem circuitione incitantur ad expellenda ea atq; mittenda debilioribus. Si quidem tunc primum expellendi facultas excitatur ad operationem suam, vbi grauatur multitudine excrementorum, aut qualitate molestatur. Sed de his omnibus in commentariis de viribus naturalibus definitum iam est: in quibus

quibus exercitatum esse conuenit eum, qui quæ nunc dicuntur, sit cum demonstratione intellecturus: magno quidem præmio ipsi proposito ex tali contemplatione ad curandi viam & rationem.

SVBIICIAMVS enim primum quidẽ validam esse particulæ potentiam, in tempore vero intermedio eisdem in partibus, quæ prius transmiserunt, aceruatas esse superfluitates & qualitate & quantitate pares his quas ante immiserunt. Hoc vero in his accidet, in quibus eadem permanet imminentium partium dispositio, atque eadem attracti alimenti qualitas quantitas ve seruatur. Est enim vt arbitror, necessarium, quum æquale & simile ab eadem potentia alteretur, æquales etiam & similes fieri superfluitates: tempus quoque in quo eadem aceruabuntur, necessario erit æquale: si quidem enutritæ partes eundem seruauerint habitum, atque eodem alimento nutrientur, & quantitate æquales, & qualitate similes superfluitates eodem temporis termino cumulabunt, eodem quoque circuitu ad eas expellendas, atque ad imbecilliores partes detrudendas mouebuntur. Leoni.

Siquidem vis excretoria tunc primum ad ſuum opus excitatur, quãdo aut ſuperfluitatum multitudine aggrauatur, aut ex qualitate ſtimulatur. De hiſce vero omnibus pleniſsime dictum eſt in commentarijs de potentijs naturalibus, in quibus exercitatum eſſe oportet quicunq; ea quæ in hoc loco dicuntur cum demonſtrationem cupit ediſcere. quum magna quoq; eidem ex ea contemplatione ad curandi facultatem præmia proponantur.

COMMEN. 148.

OSTENDIT *ob quam cauſam cadit in feb. periodus determinatus. Et hoc quũ uirtus in particula eſt ſimilis diſpoſitionis & fortitudinis ſicut prius, quando erat non imbecillis. Nam cum ſeruatur eadem diſpoſitio in particula quæ mittit à principio morbi uſq; ad finem, & eadem in parte ſuſcipiente, & per quantum tempus permanet, ſeruatur ordo periodorum. Et dicit ſubijciamus. n. primum ualidam etiam particulæ potentiam: quoniam iam fuit dictum, q, ob imbecillitatem uirtutis particulæ poteſt fieri febris reacenſio, & per conſequens eius uariatio poteſt ordinem periodorum uariare. Et dicit atque eadem attracti alimenti qualitas, quantitáſue ſeruatur: quoniam permutatio in regimine poteſt eſſe cauſa permutationis periodorum: nõ. n. uniformiter*

ſe

ſe haberent particulæ ut prius. Et remittit nos ad librū de potētijs naturalibus cum dicit. De hiſce uero omnibus &c. Et nota differētiam inter acceßionem, & periodum. Nam quod Greci dicunt paroxiſmum, Latini acceßionem appellāt. Et quod Græci periodum, Latini circuitū dicūt. Periodus eſt totum illud tempus, quod à principio unius acceßionis ſiue paroxiſmi uſq; ad principium alterius, comprehendēdo. ſ. in hoc tempore, principium, augumentum, & ſtatum acceßionis, & declinationem uſq; ad aliam nouam acceſceßionem. Et iſte periodus ſiue circuitus diuiditur in duas partes ab ipſo Galeno in tractatu de uniuerſalibus morbi temporibus, in partem meliorem & partem deteriorem, pars deterior periodi dicitur acceßio, pars melior dicitur declinatio. Et ſic per acceßionem intellige totum illud tempus comprehendens principium, augumentum, & ſtatum uſque ad declinationem. Et ſic patet, q periodus nō reperitur in febribus quæ ſunt unius paroxiſmi à principio uſq; ad finem. Et q magis reperitur in interpolatis, q̄ in continuis cum in eis uera ſit intermißio: in continuis tamen licet non ſit uera intermißio: eſt tamen in eis quidam tepor, dico de cōtinuis quæ proportionales dicuntur. Patet tertio q motus periodicus ſolum inuenitur in ægritudinibus dependentibus à materia & à cauſa, non autem ægritudinibus à cauſa

Differentia inter acceßionē & periodum.

Periodus magis in interpolatis, q̄ ī cōtinuis

non dependentibus, ut est hectica, cum in eis non cadat alteratio & dispositionis inuocatio.

TEX.

Lau. NAM vt alia omnia omittam, quæ sum dicturus in eo libro, vnius tantummodo faciam mentionem, quod maxime quidem in promptu est, quódque ipsi sepenumero fecimus, ophthalmiæ, scilicet per circuitionem repetentis. Spero enim id non paruum incitamentum fore lectoribus ad eam quam hoc loco tradimus condiscendam doctrinam. Contra enim quàm ii qui se nominant ob oculorum curatione ophthalmicos, curauimus semper huiusmodi ophthalmiam. Nam cum illi semper oculis negotium facesserent, nos interdum purgatione, interdum balneo, interdum meri potione (vt Hippoc. dicit) interdum sanguinis misśione, interdum vtrisque, vel clystere cum sanguinis misśione vsi sumus: atque interdum statim his adhibitis desiuit, quandoque etiam vbi capiti fuisset prospectum. Omnes enim qui ita curati sunt, aut omnino accesśionem non habuerūt, aut semel solum: sed multo leuiorem q̃ prius. Sed de curatoriis discretionibus ac de inditiis, nequaquam est hoc loco agendum.

NAM

NAM vt reliqua omnia silentio praeteream, quæ a nobis in eodem tractatu dicentur: de vno tantummodo, quod magis in promptu est, atque a me sæpissime factum, mentionem faciam de ea quæ per circuitum accedit lippitudine, nō paruum enim existimo fore incitamentum his, qui audituri sunt, ad eam quam hoc loco docemus contemplationem addiscēdum. Nos enim contra quàm illi qui se medicos oculares appellant, semper huiuscemodi affectus curauimus. Nam cum illi semper oculis negocium facesserent, nos aliquando purgatione, aliquando balneo, aliquando meri potu, vt inquit Hippoc. aliquando missione sanguinis, nonnunquam vero vtrisq;, vel clystere cum sanguinis missione vsi sumus, vnde nonnunquam statim sanitas est subsequuta, nonnunquam vero post curationem capiti adhibitam. Nam quicūq; hoc modo curati sunt, uel nullam amplius, vel vnam tantummodo accessionem passi sunt, eandemque minorem quàm prius. Sed de curādi quidem dispositionibus cognitionibusque non huius interest loci. Leoni.

COMMEN. 149.

DECLARAT *quæ dixit exemplo. Et dicit quòd omnia quæ dicturus eo in libro omittet, de*

uno tantummodo quod magis in promptu, & ab ipso sæpeßime factum mentionem faciens, de lippitudine. s. quæ per circuitum accedit. Nam *ipse aliter, q̃ illi qui se medicos oculares appellant semper huiusmodi affectus curauit, aliquãdo purgatione, balneo, aliquando meri potu, ut dixit* Hippoc. *sexta aphorism. 31. aliquando sanguinis mißione, nonnunquam uero utrisq;, uel clystere cum sanguinis mißione usus est. Vnde nõnunquã statim sanitas est subsequuta, & nonnunquã post adhibitam capiti curationem. Et dicit, q, qui hoc modo curati, uel nullam amplius, uel unam tantummodo acceßionem paßi sunt, & minorem q̃ prius. Vide eum in commento aphor. Dolores oculorum meri potio, aut balneum &c.*

TEX.

Lau. CAETERVM ꝙ accidat interdum totum caput, aut minime affectum, sed sanguine prauo atq; excrementoso nutritum, colligere excrementa plura ac vitiosiora q̃ ante, ita vt nequaquam eis sufficiant naturales effluxus ac perspiratus, sed cogatur natura expellere excremẽtum ad aliquam partem debiliorem, aut si humores secundum naturam se habeant, ipsum autem affectum sit, aut etiam ambo concurrant, colligi excremẽta, atq; decumbere in aliquam partem, præsens sermo demõstrare studet.

Etenim

Etenim quoad decumbens humor similis fuerit, & capitis dispositio eadem, eousque excrementa æquali colligentur tempore similia & æqualia, & accessiones oculorũ similes erunt. Simili modo & si non totius capitis, at certe vnius alicuius in eo partis, aut meningum, aut cerebri ipsius fuerit ali qua dispositio, ita vt ex tali nutrimẽto col ligat tantum taleq; excrementum tanto tẽ pore: deinde expellat excrementum id tũc primum, quũ ab eo insigniter molestatur: accidet & tunc per circuitionem infestari vel oculos, vel aures, vel aliquid aliud tale, in quod debilius expulsum fuerit excremẽ tum. Vt igitur in oculis, vel auribus, ac pedibus, & aliis multis partibus talibus perspicue videtur fieri accessio per circuitionem, quemadmodum ostensum est: quid mirum in pleuritide, & peripneumonia, & phrenitide, & aliis omnibus quorum non licet intueri inflammationes, similiter fluere excrementum: nullo alio ipsa parte inflammatione obsessa affectu laborante peculiari ac proprio ad dictorum generationem, q̃ q; mittentibus excremẽta eo tempore imbecillior est.

QVOD vero contingat vniuersum aliquando caput quod nihil passum sit, sed Leoni.

ſanguine tantummodo vitiato atque inu-
tili nutriatur, plures q̃ antea, ac deteriores
ſuperfluitates colligere, adeo vt naturales
effluxus, atque difflatus non ſufficiant,
quin neceſſarium ſit naturam ad imbecil-
liores partes excrementa detrudere, aut
ſi humores quidem ſani fuerint; ipſum
vero caput male ſe habeat, aut vtraque
incommoda cõueniant ſuperfluitates qui-
dem aceruari: ad aliquod vero mem-
brum irrumpere, præſens ſermo indicare
propoſuit. Donec etenim & qui defluit
humor ſimilis fuerit, atque eadem diſpoſi
tio capitis tandiu ſuperfluitates & tempo-
ri æquali, & ſimiles atque æquales acerua-
buntur, ſimileſque oculorum fient exacer-
bationes. Eodem pariter modo, ſi non ca-
put vniuerſum, ſed aliqua eius pars vel mẽ
brana vel cerebrum ita fuerit affecta, vt
ex huiuſmodi alimento talem, ac tantam
ſtatuto tempore contrahat ſuperfluitatem
ac deinde repellat, quamprimum ab ea ef-
fatu dignam ſenſerit læſionem, tunc per
circuitum exacerbari contingit, vel ocu-
los, vel aures, vel membrum aliquod im
becillius, ad quod ſuperfluitas detrude-
tur. Sicuti igitur in oculis, & auribus, &
pedibus, multiſque aliis huiuſmodi parti-
bus,

bus, quemadmodum ostensum est per circuitum fieri exacerbatio manifeste deprehenditur: Quod mirum est in laterum, pulmonis, & cerebri inflammationibus, atque aliis omnibus, quæ oculis inspici nequeunt, similiter fluere superfluum: quum tamen pars inflammata nullũ præcipuum ex se gerat affectum, ex quo inflammatio oriatur, nisi quia partibus illis quæ superfluitates transmittunt eodem tẽpore sit imbecillior.

COMMEN. 150.

QVALITER *in prædicto exemplo in motu periodorum cadat ordo ostendit. Et cum dicit uniuersum aliquando caput quod nihil passum sit, intelligit non habens uirtutem alteratiuam imbecillem, sed fortem ad digerendum, & transmutandum suum nutrimentum. Cum hoc tamen stat quòd sanguis ad ipsum perueniens sit uitiatus superfluitatibus plenus: Vnde contingit plures quàm antea, ac deteriores superfluitates colligere, adeo ut naturales effluxus atque diflatus non sufficiant, quin neceßarium sit naturam ad partes imbecilliores excrementa expellere. Si uero humores sani fuerint, & caput ipsum male se habeat, aut utraque incommoda concurrant, uidelicet quòd caput male se habeat, & humores uitiosi sint superfluita-*

tes aceruari & in membrum aliquod irrumpere præsens sermo demonstrare proposuit. Nam donec humor qui defluit similis fuerit, atq; eadē dispositio capitis, tandiu superfluitates & tempori æquali, & similes atq; æquales aceruabuntur, similesq; oculorum fient exacerbationes. Eodē pariter modo, inquit, si nō uniuersum caput, sed aliqua eius pars, uel membrana, uel cerebrum ita fuerit affecta, ut ex huiusmodi alimento talem et tantam &c. per circuitum exacerbari contingit, uel oculos, uel aures, uel membrum aliquod imbecillius, ad quod superfluitas detrudetur. Sicuti igitur in oculis, & auribus, & pedibus, & multis alijs huiusmodi partibus manifeste per circuitū uidetur fieri acceßio. Quid mirum est in inflammationibus laterum, pulmonis, & cerebri. i. pleuritide, peripleumonia, & phrenitide, & alijs omnibus. s. membris interioribus, quæ uisu intueri nequeunt, similiter superfluitates defluere, & similiter febrem accendere: cum tamen pars inflammata nullum præcipuum ex se gerat affectū, ex quo inflammatio oriatur, nisi quia imbecillior sit partibus illis quæ superfluitates transmittuut.

TEX.

Lau. NEQVE etiam illud mirum uideri debet, ꝙ non eodem tempore colligātur omnia excrementa. Quod enim neq; qui defertur ratione alimenti sanguis semper similis

milis eſt, neq; diſpoſitio partium quæ alun tur eadẽ, idcirco aliud alii tempus ſatis eſt ad tanti excrementi collectionem. A quo primum natura partis moleſtatur, cogiturq; veluti alienum a ſe id quod moleſtat expellere. Neq; porro mirandum eſt, ipſarum acceſsionum longitudinem inæqualẽ eſſe. Cum.n.neq; genus, neque multitudo excrementorum vna ſit, neq; ſimiliter accẽdi in omnibus, neq; diſcuti conuenit. Nam plura quidem & frigidiora, et glutinoſa, et craſſa, longiores committunt acceſsiones: pauciora autem, & calidiora, & tenuiora, breuiores: conducente ad id nõ parum totius corporis conſtitutione eo tempore & virium robore. Corpus.n.rarius breuiores, quantum in ſe eſt, efficit acceſsiones: dẽſius autem, longiores. Et robur quidem virium, breuiores: debilitas autem, multo lõgiores. Facultas.n. valida promptius a ſe expellit id quod eſt alienum: corporis autẽ raritas, minime detinet id quod effertur. Quocirca ita affectis cito euacuari excrementum neceſſe eſt: ſi etiam alia ſimilia exiſtant. Pari ratione quibus econtrario corpus afficitur, iis neceſſe eſt eſſe longiorem excretionem excrementorum, debiliter expellente excremẽta facultate: detinẽte autẽ

ea quæ efferuntur, angustia meatuum. Omnibus autem simul concurrentibus, aut breuissima, aut longissima accessio fit. Longissima quidem, ob crassitiem, & multitudinem excrementi, ac virium imbecillitatem, meatuumque angustiam: breuissima autem, ob tenuitatem, & paucitatem excrementi, & robur virium, ac viarum amplitudinem.

Leoni. NEQVE etiam illud mirandum, quod non iisdem statutis temporibus omnes superfluitates aggregentur, quando & is qui pro alimento sanguis defertur non vsquequaque similis existit. Si quidem neque partium quæ ex eodem alimento nutriuntur, eadem existit dispositio. Aliud alii sufficit tempus ad tantam superfluitatem aceruandam, qua primum quidem membri læditur natura. Cogitur autem tanquam alienum a se detrudere id quod infestat. Neque tamen quod non æqua sit eccessionum lõgitudo, oportet admirari. Nam si non eadem neque species neque multitudo est superfluitatum, neque etiam omnibus æqualiter accendi aut dissolui contingit: quæ si quidem plura sunt ac frigidiora, tenacioraque & crassa longiores faciunt accessiones quæ autem pauciora ac calidiora & subtiliora,

Quare nõ codẽ tpe supfluitates oẽs aggregant̃ et quare quædam feb. accessionẽ lõgã habent, & quædam breuem.

tiliora, breuiores. quum adhuc etiam non parum & totius corporis fabrica,& potentiæ robur illo tempore conferat. Nam si quod corpus rarius extiterit,breuiores sui ratione reddit accessiones: quod autẽ spissius longiores: & potentiæ quidem robur, minus diuturnos: imbecillitas autem, in lõgius tempus producit. Nam quo potentia vegetior extiterit,eo prõptius omne alienum a se ipsa repellit. Corporis autem raritas,quod per ipsum defertur, nõ retinet. Quare necessarium est,vt qui ita fuerint affecti,si modo in cæteris paritas adscit, cito a superfluitatibus exonerentur. Eadem ratione qui contrarium corporis habitũ sortiti sunt, his multo tardius superfluitates excerni est necessarium, quum & potentia imbellitatis easdem superfluitates impellat,ac propter meatuum angustiam, quæcunq; feruntur,retineant. Quum vero hęc omnia simul conuenerint, aut longissima, aut breuissima fiet accessio. Lõgissima quidem, ob materiæ inutilis multitudinem, crassitudinem,atq; lentorem, potentiæ imbecillitatem,ac meatuum angustiam. Breuissima autẽ,propter materiæ inutilis subtilitatem, paucitatem, & potentiæ vigorẽ, ac meatuum laxitatem.

Quare feb. aliq̃ ordinem seruāt p tertiū aliquæ p diē, et ali quæ per quartū.

Longißima acceßio ob mãæ inutilis multitudinē, craßitudinē, lentorē, potētiæ imbecillitatē ac meatuū angustiam.

POSITA causa reuersionis in feb. & periodorum, quæ fuit noua materiæ expulsio, ostendit nunc, Quare est q̃ non eodem tempore superfluitates omnes aggregãtur. Et similiter, quare est, q̃ quædam febres habent acceßionem longam, quædam breuem. Posset etiã dici q̃ ostendit causas, quare acceßiones aliquando antecedunt, aliquando postponuntur. Et similiter, q̃ febres aliquæ seruãt ordinem per tertium, aliquæ per diẽ: & aliquæ per quartum. Et causa omnium est uariatio causarum, ut q̃ sanguis qui pro alimento defertur non usquequaq; similis existit. Et mutatio dispositionis particulæ mittentis & recipientis, & uariatio superfluitatis quæ mittitur, & quomodo hoc bene declarat Galenus. Postea inquit, quum uero hæc omnia simul cõuenerint, aut longißima, aut breuißima fiet acceßio, longißima ob materiæ inutilis multitudinem, craßitudinem, lentorem, potentiæ imbecillitatem, ac meatuum angustiam, breuißima uero, ob materię inutilis subtilitatem, paucitatem, & potentiæ uigorem, ac meatuum laxitatem. Deinde cum dicit.

TEX.

Lau. SIMILI modo nec quam ob causam accessiones quædam desinant ad integritatẽ, quædam vero non, difficile est inuenire. Quoties.n. prioris accessionis tẽpus adeò breue fuerit, vt priusquã secunda incipiat,

iam prima desierit: mediū principii secundæ, priorisq; finis interuallum totum sine febre existit. Sed vbi secūda prius incipiat, q̄ prior omnino soluatur, nihil harum medium relinquitur. Hoc igitur (vt diximus) fit, quum facultas partis excrementa recipientis sui similis esse pergit, hoc est, adhuc vt antea sanguinē qui in ipsa habetur, vincit. Quòd si quando debilis efficiatur, idq; ei causa sit cur non excrementa solum, sed ipse etiam sanguis corrumpatur ac putrefiat, & febris accendatur: alterum inde quoque initium orietur circuitu repetentium accessionum. At si quidem prædictus adhuc seruet calor, duplex erit genus febriū inter se implexarum. Si vero ille quidem desinat, dispositio vero suscipientis fluxionem permaneat, quæ de mittēte sunt dicta prius, de hac intelliges. Hæc .n. pars efficiet in se quædam excrementa duplici ratione, quemadmodum & illa, tum quia prauus est sanguis contentus in ea, tū quia facultas debilis est. Nec secus si ex quauis causa reddita sit interdum debilis partis dispositio: adeo vt onus ipsi potius q̄ alimentum sit sanguis adiectus. Corrumpetur. n. & si calidus fuerit, facile putrescet. Si vero subfrigidus ac pituitosus, non statim quidem: sed

processu temporis is quoq; eandem suscipiet dispositionem.

Leoni. EADEM ratione, neq; cur nonnullæ quidem accessiones infebricitatione terminentur, aliquæ vero non, est difficile inuentu. Quãdo etenim primæ accessionis tempus adeo breue fuerit, vt anteq̃ secunda superueniat, iam prima quieuerit, omne id temporis spatium, quod secundæ principium, & primæ finem interiacet sine febre est. Si vero secunda inuadere anticipauerit, prius q̃ omnino prima soluatur, nihil interuenit medium. Hoc igitur, vt diximus, fit, quum ea quæ est in membro superfluitates admittente, potentia sibiipsi siliis mãserit, hoc est quũ sanguinem in ipso cõtentũ, quemadmodum antea, conuincit. Quod si aliqñ imbecillior reddatur, hoc quoq; illi causã affert, vt non modo materia inutilis, sed ipse præterea sanguis corrũpatur atq; putrescat, aut feb. accẽdatur, atq; hinc aliud orietur principiũ earũ, quæ per circuitum fiunt accessionum. Si igitur antea dicta caliditas perseueret, duplex feb. se inuicem cõplectẽtium spẽs consistit. Quod si illa cessauerit, membri uero fluctionem recipientis dispõ remãserit, quęcunq; de parte mittẽte prius exposuimus, eadem de hac quoq; intelligantur

gantur, nam & ipsa aliquas in se superfluitates generabit, idq; duplici ratione, quemadmodum & illa, & quia vitiatum cõtinet sanguinem, & quoniam potentia est imbecillis. Eodem modo si ex aliqua quauis causa membri vis adeo debilitetur, ut is qui adiacet sanguis, illi potius onus sit q̃ alimentum, illud eueniet vt corrumpatur, aut si calidior sit facile putrefiat. Quód si frigidus fuerit, & pituitæ naturam gerens, non subito, sed per tempus ad eandem veniet dispositionem.

COMMEN. 152.

ASSIGNAT *causas, quare aliquando accessiones nonnullæ ad integritatem seu infebricitationem desinant, aliquæ uero non. Nam tunc accessio in infebricitationem desinit cum materia causans ipsam citius resoluitur, quàm inuadat materia causans aliam accessionem. Sed cum materia causans aliam accessionẽ mouetur ad eandem febrem antequam materia antecedẽs sit resoluta. tunc desinit accessio in febricitationem, Et hoc intelligit Gal. cum dicit. Quando. n. primæ accessionis tẽpus adeo breue fuerit, ut anteq̃ secunda superueniat, iã prima quieuerit, omne id temporis spatiũ, quod iacet inter principiũ secundæ & finem primæ sine febre est. Si uero*

secunda inuadere anticipauerit, priusquam omnino prima soluatur, nihil interuenit medium. Et *hoc, dicit fieri, cum facultas quæ est in membro superfluitates recipiente sibi ipsi similis manserit, hoc est cum sanguinem in ipso contentū, quemadmodum antea, conuincit, q si aliquando imbecilior efficiatur, & hoc ei causa sit, ut non solum materia inutilis, sed ipse etiam sanguis corrumpatur, atque putrescat, & febris accendatur. Aliud inde orietur principium accessionum quæ per circuitum fiunt.* Et *si antea dicta caliditas febrilis. s. quæ ex materia inutili accenditur perseueret, erit duplex genus febrium se inuicem complectentium. s. quod ex putredine materiæ inutilis seu superfluitatis, et quod ex putredine sanguinis fit, quòd si illa quæ ex superfluitatibus fit cessauerit, & dispositio membri recipientis fluctionem remanserit, ipsum in se superfluitates generabit, duplici de causa, quemadmodum et de parte mittente dictum est. s. quia uitiatum continet sanguinem: & quoniam facultas est imbecillis.* Eodem *modo si ex aliqua quauis causa uirtus membri adeo debilitetur, ut sanguis qui adiacet illi potius onus sit, q̃ alimentum, illud eueniet ut corrumpatur, aut si calidior sit facile putrefiat.* Deinde.

TEX.

Lau. QVINETIAM vbi nequeat concoquere quælibet pars genita in se excrementa,

aut

aut expellere ad aliã, tale sibi ipsi initium febricitandi, quale ea quæ transmittit alteri, adfert. Cur autem nequeat alteri mittere excrementa, prima quidem causa est in viribus mittentis suscipientisq; altera autem in viarum obstructione, quæ a glutinosis, crassis, & multis fieri solet humoribus.

ET quidem, quum eas, quæ in ipsa genitę fuerint superfluitates coquere nequierit quæcunq; particula, aut ad aliam a se ipsa detrudere, tale subiipsi febricitandi principium constituet, quale ea quæ transmittit, alteri, affert. Quòd vero alio superfluitates detrudere nequeat, prima quidẽ causa immittentis ac recipientis partis potentia cõsistit: altera vero in meatuum obstructionibus, quæ ex lentis ac crassis & multis humoribus fieri consueuerunt. Leoni.

COMMEN. 153.

DICIT. *Cũ particula eas superfluitates, quę in ipsa genitæ fuerint coquere nequierit, aut ad aliam particulam à se ipsa expellere, sibiipsi tale principium febricitandi cõstituet, quale affert particula illa quæ alteri transmittit: quoniam sicut particula fortis febrem operatur ob superfluitatem quam ad particulam debilem expellit. Sic etiam cum materia aggregatur in parte aliqua ex eius defectu, & non potest ad aliam ex-*

pelli, ibi retenta putrescit. Deinde causam assignat unde contingit partem illam non posse prædictam superfluitatem ad aliã expellere. Et una cõsistit in potẽtia partis immittentis ac recipientis .i. partis in qua est superfluum quod deberet alteri mittere, quæ est debilis & partis recipientis, quæ est fortis. Aliam causam ponit per se notam, in meatuũ obstructionibus, ex lentis ac crassis & multis humoribus.

TEX.

Lau. NIHIL igitur miri est, si etiam absque eo ꝙ altera mittat alteri excrementum (quemadmodum caput oculis mittebat) ex excrementis in ipso adhuc manentibus in eandẽ suscipienti aliena dispositionem deuenerit. Quæ.n. obstruxerunt naturales effluxus, processu temporis ea quoq; putrescant necesse est: & causa sint oportet ob quã multitudo excrementorũ in parte minime vacuetur, & vt solita erat difflettur. Putrescũt igitur ut illa ea quoq; quæ postea colligun tur, & omnia simul accendũt statim in parte caliditatem febrilem. Supra autem indicauimus vbi accẽditur quædam vel etiam augetur caliditas, in eã partem ab aliis sanguinem defluere.

Leoni. NIHIL igitur mirum, si absq; eo quod alterum alteri mittat superfluitates, queadmodum

modū oculis caput, ex his quæ in ipſo mẽbro remanſerunt, ad eandem peruenit, ad quam id quod recipit materiam extraneã, diſpõnem. Quæcunq́ʒ.n. naturales meatus obſtruxerint, hæc per tempus neceſſarium eſt putrefieri, ac ſuperfluitatum multitudinem aceruandi cauſam afferre ei parti, quã euacuari, ac pro cõſuetudine difflari vetuerint. Vnà igitur cum illis putreſcunt et alia quæ poſtremo colliguntur, ſtatimq́ʒ ſimul omnia in membro febrilem caliditatem accendunt. Sed & retro oſtendimus, vbicũq́ʒ accenditur atq́ʒ augetur caliditas: iſtuc ab aliȷs partibus ſanguinem ſolere confluere.

COMMEN. 154.

STANTIBVS *prædictis cauſis. Vnde ſuperfluitas remanet in parte, concludit nihil mirabile, ſi particula recipiens abſq; eo q, alterũ ei mittat ſuperfluitates, quemadmodũ caput oculis mittebat ex his quæ in ipſo remanſerunt, ad eandem peruenit febrilem diſpoſitionem, ad quam peruenit id quod recipit aliena. Et cauſam huius aßignat, cum dicit. Quæcunque enim naturales meatus &c. Nam obſtructio ex tali congregatione ſuperfluitatum cauſa eſt putredinis earum, & cauſa ob quam multitudo ſuperfluitatum in parte minime euacuetur, & ut ſolita erat, diffletur. Et ſimul etiam cum prædictis*

putrescunt, & alia quæ postremo colliguntur, Et omnia statim simul in membro caliditatem febrilem accendunt. supra autem indicauit, q, ubi accenditur caliditas atq; augetur, in eam partem ab alijs sanguinem confluere.

TEX.

Lau. ITAQVE necesse est, vt tempore quo defluit, partes illæ refrigerentur sanguine destitutæ: pars autem affecta grauetur atque distendatur: & qui defluxit sanguis altere-tur, propter duas causas, & quia putrescen tibus iam excremẽtis permiscetur, & quia impactus minime difflatur. Quocirca suc-cenditur instar lignorum humidiorum cõ-fertim in exiguam flammam coniectorum atque id tempus omne initium accessionis appellatur. Vbi uero calor superat materiã appellatur incremeutum & ascensus tale tempus. Atque eo tempore augetur calor tã multus, Vt non solum deurat locum ipsum qui veluti causa quædam putredinis est: sed iam per continuitatem depascatur vni uersum corpus: & vbi ad summum perue-nerunt feruorem qui accenduntur humo-res, appellatur Vigor talis pars accessionis. Vniuersum vero ignitum esse videtur tũc ægroti corpus, calore in vniuerso animali æqualiter intenso: deinde si quidem humo

res

res tenues ſint,ac facultas valida,& corpus rarum,pars plurima feruefactorum humorum fuſa in ſudorē vacuatur. Quód ſi craſſi fuerint,ac expultrix facultas debilis, & viæ anguſtæ,nihil quidem ſenſibile effluit: ſed ſolum id quod ita extenuatum eſt, vt in habitus tenuis tranſierit naturam. appellatur autem id tempus inclinatio,quæ perſpiratio quædam eſt humorū feruefactorū.

QVO vero tempore confluit,illas quidē priuari ſanguine eſt neceſſarium: quod vero patitur membrum grauari ac diſtendi, ac ſanguinem ipſum confluentem alterari, hoc quoque duplici ex cauſa: & quia aliis quæ iam putruerunt ſuperfluitatibus permiſcetur: & quoniam intruſum difflari nō poteſt. Quo fit vt inſtar lignorum humidorum quæ paucam ſuper flammam vniuerſim proiiciuntur, ſuccendatur. Atq; hoc totum acceſsionis principium nuncupatur. Quum vero iam caliditas materiam conuicerit, tunc & huiuſmodi tempus, & augmentum,& aſcenſus vocatur. In hoc vero vſq; adeo calor augetur,vt non modo locum exurat,qui eſt quodammodo putredinis cauſa,ſed etiam cōtinuatim per totum corpus diſpergatur,ac cum iam ad ſummū feruoris deuenerint humores inflammat: Leoni.

id accessionis tempus, consistentia appellatur. Tunc vero vniuersum laborantis corpus igneum videtur, extẽsa per totum animalis corpus æqualiter caliditate. Hinc vero si humores fuerint tenuiores, potentia robusta, corpus rarum, maxima humorum putrescentium pars in sudorem resoluta, euacuatur: Si vero hi crassi fuerint, vis autem expulsoria imbecillis, & viæ angustæ sint, nihil quidem defluit sensui manifestũ, sed id solum quod ita est extenuatum, & in subtilioris vaporis naturam transierit, tunc huiusmodi tempus declinatio appellatur, quidã feruentiũ humorum difflatus.

COMMEN. 155.

HANC *literam continuetis cum immediate præcedenti. Nam dixit q ubi accenditur, atq; augetur caliditas, in eam partẽ ab alijs partibus sanguinem confluere. Quo uero tempore confluit illas partes à quibus confluit priuari sanguine, & infrigidari est necessariũ. Et uerificatur de principio accessionis, q tunc partes illæ refrigerantur sanguine uacuæ. Et sic dubiũ de intermittentibus febribus, in quibus partes extrinsecæ ad quas materia expellitur sunt frigidæ, nihil est: quoniam etiam in eis in principio accessionis sanguis confluit in eam partem in qua accenditur et augetur caliditas. Et dicit Auic. prima quarti, principium*

cipium est hora qua calor innatus præfocatur à materia submergēte ipsum in membro. modo mēbrum in quo submergitur calor innatus in principio feb. est minera feb. quæ in febribus apostematum siue exteriorū, siue interiorū, est in loco apostematis, & in cōtinuis sine apostemate, in uenis magnis uel arterijs. Et in interpolatis, in uenis paruis capillaribus, uel in poris membrorū, aut cōcauitatibus alijs à uenis, ut matrice, stomacho, uel intestinis. Nec solū loquitur Auic. ibi de principio ul'i morbi, ut aliqui credunt: sed & de particulari, & de utroq; augumento, & utroq; statu, & utraq; declinatione. Principium est hora qua calor naturalis præfocatur à materia, & non apparet in ea principium maturationis. Vnde aliquando natura ex toto uincit materiam, & tunc ipsa conuertitur in nutrimentum. Aliquando materia uincit naturam, & conuertitur in rem penitus putridam. Aliquando uero materia reducitur ad benignum, & tunc conuertitur in saniem uel in similem saniei. Dicit ergo Auicenna principiū est hora in qua calor præfocatur à materia in membro, & non apparet maturatio in urina, nec bona, nec mala. Primum conuenit principio accessionis. Et secundum principio uniuersali. Sic etiam declaratur principium ul'e morbi à Gal. in lib. de quatuor temporibus morbi quod est quādo non apparet signum manifeste concoctionis. Sed

Feb. minera ī cōtinuis, in uenis magnis, uel arterijs.

In interpolatis, ī uenis paruis ul' mēbrorū poris, aut alijs concauitatibus.

Principiū morbi, quid.

Principiū morbi ul'e, quid.

dices in tertiana materia quæ facit febrẽ in principio expellitur à uenis ad extra in porositates membrorum, & calor retrahitur uersus cor, & pectus, ad originem suam, ut patet quarto regiminis acutorum, com. 39. & in tract. de tremore & rigore. Quomodo ergo potest calor à materia ibi præfocari, si ipse ibi non est? Et ideo sunt qui uolunt ꝙ calor non uersus cor, sed ad locum ubi est materia retrahatur, & ibi suffocatur. Et tunc dicunt, ꝙ calor naturalis in principio febris non præfocatur in loco minere à materia febris quia uincatur & extinguatur, nisi febris fuerit ex occidentibus in principio sui, sicut sunt interdum feb. syncopales, sed quia uelatur, seu cooperitur uel sepelitur sub hac materia, sicut ignis aliquis undiq; uelatur lignis multiplicibus inflammabilibus nondum inflammatis, quæ postea inflãmat. Et huius sententiæ uidetur hic Gal. cum dicit Membrum uero quod patitur grauari ac distendi necesse est et sanguinem ipsum confluentem in ipso alterari, duplici ex causa, & quia alijs quæ iam putruerunt superfluitatibus permiscetur, & quia impactum difflari non potest, quocirca succenditur instar lignorum humidorum, quæ super paucam flammã uniuersim proiiciuntur, & hoc totum tempus principium accessionis nuncupatur. Postea Gal. cum dicit. Cum uero iam cal ditas &c. declarat augumenti tempus, & tangit

Dubitatio notãda.

De loco ad quem calor retrahitur in principio feb. Qũo calor naturalis in principio feb. a materia præfocatur.

Principiũ accessionis quid.

tempus

tempus ſtatus cum dicit. At cũ iã ad ſummũ & c. declinationem uero tangit ibi. Hinc uero ſi humores fuerint tenuiores, & totum eſt clarũ. Et quia hæc tempora penès talem motum caliditatis diſtinguuntur, Gal. dixit. 3. de Criſi, com. 9. q̃ in declinationibus acceßionũ particularium propter uirium imbecillitatem plurimi pereunt, quod nõnulli uidentes, iccirco opinantur & in uniuerſalis declinationis tempore poſſe aliquem mori, qđ non eſt uerum. Vbi enim morbi ſtatus præterierit, natura quidem iam ſuperior euaſit: neque.n. aliter morbus declinaſſet: nullus autẽ modus mortis tunc aduenientis excogitari poteſt præterq̃ ex errore. Sed quidam dubitant. Si æger non eſt mortuus in ſtatu, uel augumento, quomodo nunc in declinatione morietur. declarat Gal. rationem diuerſitatis, & Auic. ſecunda quarti, quia in declinatione acceßionis licet materia reſoluatur, remanet tamẽ minera quæ habet interficere. et nõ moritur in ſtatu, ſed in decl'atione, quia in ſtatu, et augmẽto uirtus ſtat unita circa cor, et in declinatione expãditur ad extrema, & tũc eſt minus fortis. Contra dicunt. Auic. ibi cap. 98. Multoties moritur aliquis in declinatione Variolarum, & ſic in declinatione uniuerſali. Item contingit naturam uincere materiam, & ipſa uinci à materia, quemadmodum de duobus inuicẽ pugnãtibus, & de interficiente ſerpentẽ, qui ab eo uenenatur.

Nõ põt in declinatione ul'i aliqs mori.

Dubitatio.

Q̃uo potest qs in declinatione acceßionis mori

Item in morientibus per resolutionem æger moritur in declinatione. Dicēdum ad primum, q cum uarioli retrahuntur intus, declinant, & tunc possunt ægri mori. Dicendum secundo, q remotis uariolis stante febre contingit mori, & tunc nō est uniuersalis declinatio. uel dici potest, q cum uariolæ sint malignæ, facile est q fiat error, et tunc moriuntur: quoniā quilibet paruus error in morbo ueneno so potest interficere. Ad secundum negatur similitudo de duobus pugnantibus, & de natura agente in materiam morbi: quoniam natura agit cum alteratione calefaciendo, & infrigidando, pugnantes autem non sic agunt. Nam si calidum ut. 8. agit in frigidum ut. 8. calidum non inducit in frigidum caliditatē, nec frigiditas inducit in calido frigiditatem. Nec unquam calidum agens in frigiduu, si superet potest uinci à frigido, immo illud sibi aßimilat, & ideo pugnantes possunt interficere & interfici. Si dicas saltē poterit natura materiam istam expellere ad membrum aliquod in quo fiet apostema & dolor in tantum q interficiet. hoc negatur: Nam secundo Prono. 67. Si materia sit concocta & expellatur ad aliquod membrum, non potest ex hoc æger mori, immo cum apparent signa completæ concoctionis, licet uideatur uirtus deficere, et adsint accidentia mala, non est poßibile q moriatur: excipiuntur tamen secūdum Gal. ibi ægritudines pectoris

Cū signa cōpletæ cōcoctionis apparēt, licet adsint symptōata mala nō pōt æger mori nisi ægritudo sit ī pectore, aut pulmone.

ctoris et pulmonis: quoniam in his requiritur fortis uirtus ad expellendum, Nam licet materia sit concocta, nisi expellatur interficit. In alijs membris non est ita: quoniam in pectore duplex est uirtus: una quæ digerit et est uirtus naturalis. Altera quæ expellit, & est uirtus uoluntarie motiua, & ideo licet materia sit concocta, tamen si uirtus motiua fuerit imbecillis poterit interficere. In alijs membris uirtus quæ digerit est illa quæ expellit, ideo si potuit digerere poterit expellere. Ad aliud dicendum, q illa est falsa declinatio. Vnde Gal. 3. de Crisi, cap. 9. uehementior fit continue magis pulsus, & æqualior atq; ordinatior in optima declinatione: expellit. n. natura fortius omnem subito febrilem calorē: debilior uero atq; inordinatior, & inæqualis est pulsus in mortalibus declinationibus: nam una cum alijs tunc calor febrilis expirat, atq; hinc spes melioris exoritur mox quum ad leuandum uentrem surrexerunt animi defectum incurrunt, & nonnulli pauco ac tenaci sudore effuso moriūtur, uel etiā sine surrectione: sic quidem in particularium accessionum declinationibus sine crisi moriuntur: in principijs uero propter magis subitum humorum ad interiora motum ueluti suffocata, atq; extincta natura non aliter q̄ si lignorum uiridium aceruū super flammam coniicias: reliquus est igitur mortis sine crisi modus in exitialibus morbis tēpore

In pectore uirtus quæ digerit ē alia a uirtute quę uolūtarie mouet.

Quis pulsus in optima declinatione.

ſtatus à uehementia acceßionis natura ſuperata: ſic & in augumentis plerunq; moriuntur nõ alio modo q̃ ſtatus ratione. Omnino.n.quando à uehementi morbi natura ſuperatur ratione ſtatus moriuntur. Contingit uero aliquando & in augumẽtis acceßionum, ſed rarius hoc accidit, atq; idem eſt modus cum illo qui fit tempore ſtatus: tres igitur ſunt omnes mortis modi his qui ſine criſi moriuntur. Primus quidem in principijs acceßionum qui in magnis inflammationibus plurimũ cõtingit, quæ membra occupant principalia: uel ob humorum multitudinem, craßitudinem, ac tenacitatem, qui ſubito confluunt ad interiora, adeo ut ſpiritus meatus integre obſerrent. Alter uero tẽpore ſtatus à morbi ui natura ſuperata alias uero iam reliquus in declinationibus, qui rarißime accidit uigore uitali reſoluto: horum uero nullus cum criſi contingit: neq;.n.morbum depellere in huiuſmodi mortis modis ab initio natura tẽtauit. Vbi uero tentauerit, ſed ſuccubuerit, malã criſim talem euentum appello. Et fit omnino uel cũ excretionibus uel abſceßionibus effatu dignis ſimul cum reliqua omni perturbatione, de qua diximus antea: huiuſmodi uero criſium præcognitiones minus ſtabiles ſunt et ualde prudente et arte inſtructo: atq; exercitato medico indigent: primum quidem nunquid futuræ ſint. Deinde ſi ſtatim hominem interficient uel tantummodo nocebunt: Sed

Tres modi mortis his q ſine criſi moriuntur.

prius

prius exercitari oportet in optimarum crisium præcognitione de quibus prius locutus sum. Deinde in his quæ non sunt optime bonæ: tamen ac deinceps ad malas descendere.

TEX.

SED vbi in parte dispositio permaneat, necesse est alterum in ea gigni excrementũ: cum quod rursus in eam attrahitur alimentum, non plane totum vincatur. Quod rursus (vt ante docuimus) & ab excrementis putridis in parte ipsa relictis, et ab ipsa propria prauitate, initium putredinis suscipit: & vbi admodum incaluerit, rursus decumbit in ipsam, vt prius dictus ex alijs animalis partibus sanguis, rursusq; eodẽ modo, initium, incrementum, vigor, & inclinatio accesſionis fit. Atq; hoc certo ambitu tantisper fit, dum affectus in parte primum gignente excrementa seruatur. At vero dispositio talis duplex est: altera quidem partis debilitas, per quam gignuntur excrementa, altera vero ex ipsis quotidie genitis collecta. Caue enim putes in vasis externis in quibus elixa cibaria, nidorulenta euaserunt, dispositionem quandam relinqui: in partibus autem in quibus humores putrescũt, nullam permanere. Quũ sane hæc affectio ægre soluatur, quoties Lau.

vniuersum corpus malis humoribus abundet, ac plethoricum sit, multoque ægrius, quoties in his fuerit angustia omniũ meatuum partis excrementa educentium. quẽadmodũ & sanatio subsequetur, si & meatus expurgentur, vt partis meatus fluxiles sint, & vires roborentur, & dispositio corrigatur: & vniuersum corpus neque malis humoribus scateat, neque plethoricum sit. Quandiu autem hæc permanent, circuitionem accessionum permanere necesse est. Similiter accidit in mulieribus. In eis enim quoad similis causa et æqualis permaneat menstruorum, eadem eorum circuitio retinetur. Sed de his omnibus in libro de Rheumaticis dispositionibus latius docuimus: & nunc immorari diutius in confirmandis iis quæ ante demonstrata sunt, minime conuenit: neque præterire capita rerum in præsens vtilium.

Leoni. *De cã periodicationis.*

SED quum in parte remaneat affectus, necessarium est in ipsa superfluitatem aliã generari, quum id, quod denuo ad ipsam trahitur alimentum non totum exquisite conuincatur, quam rursus, vt antea dictũ est, a putridis superfluitatibus in parte relictis, ac proprio ex vitio putredinis principium accipit, ac quum satis caluerit, rursus

rursus ad ipsum influit, quemadmodum antea ex aliis animalis partibus, sanguis. Atque eodem rursus modo, principium, ascensus, consistentia, declinatio alterius fit accessionis, neque hoc per circuitum. desinit fieri, donec in parte superfluitates generanti seruatur affectus. Est vero duplex huiuscemodi affectus: alter quidẽ imbecillitas partis, ex qua fiunt superfluitates: alter vero qui ex eisdem quotidie genitis oritur. Neque enim existimes in exterioribus his vasis, in quibus est elixatum obsonium in vapores est resolutum, quandam relinqui dispositionem, nullam autem in partibus in quibus humores putruerunt. Tunc vero magis eam quæ remanet dispositionem impossibile est solui, quando vniuersum corpus multis, & vitiatis humoribus fuerit oppletum, ac multo etiam amplius si his adiungatur omnium, per quos membri superfluitates excernuntur, meatuum astrictio. Sicuti etiam sanitas subsequeretur, si & meatus essent aperti, ita vt in membro liberi transitus fierent, ac potentia vegetior redderetur, emẽdareturq; affectus, atq; vniuersum corpus, neq; multis, neq; uitiosis humoribus grauaretur. Donec vero hæc perdurauerint, cir.

cuitum quoq; accesſionum ſeruari eſt neceſſarium. Hoc idem in mulieribus accidit, nam & in his donec æquales ac ſimiles mẽſtruorum cauſæ fuerint, idem ſeruatur circuitus. De his vero vberius a nobis ſcriptum in libro de fluctionibus, neq; nũc in eis probandis quæ antea fuerunt demõſtrata, tempus terere eſt neceſſarium. Sed neq; capita earum rerum quæ huic loco conducunt, ſunt prætereunda.

COMMEN. 156.

OSTENDIT *cauſam periodorum dicẽs cũ in parte remanet affectus. i. eius imbecillitas, neceſſe eſt in ipſa ſuperfluitatem generari, cũ alimẽtum quod denuo ad ipſam attrahitur nõ totũ exquiſite conuincatur, quod rurſus à putridis ſuperfluitatibus in parte relictis ac ex proprio uitio principium putredinis accipit. Et cum ſatis caluerit, rurſus ſanguis ex alijs animalis partibus, quemadmodum antea dictũ eſt, ad ipſum influit. Atq; eodem modo rurſus, principium, aſcenſus, conſiſtentia, declinatio, alterius fit acceßionis: neq; hoc, inquit, per circuitum deſinit fieri, donec affectus ſeruatur generanti ſuperfluitates, qui duplex eſt, alter partis imbecillitas ex qua ſuperfluitates fiunt. Alter uero reliquiæ quæ quotidie ex eiſdem ſuperfluitatibus oriuntur & multiplicãtur, hæ etiam cauſa ſunt aggregationis ſuper-*

fluitatis

fluitatis, et reuersionis febris. Et qualiter hoc declarat cum dicit. Neq;.n.existimes &c. & quod dicit est per se clarum, dictum etiam fuit supra q̧ mala qualitas, quæ in loco mineræ putredinis derelinquitur non solum est causa, ut per uiam congestionis in parte aggregetur superfluitas: sed etiam attractionis superfluitatis ab alio loco ad illum. Et idem ostendit accidere in mulieribus, Et excusat se à determinatione ampliori. Postea cum dicit.

TEX.

MAXIME autem vtile est cognoscere, quod aliquæ partes aliis transmittunt fluxiones, quemadmodum caput oculis: quedam vero ab excrementis in se genitis initium febricitandi suscipiunt: & quod his omnibus commune excrementorum putredo est. Propriũ vero singulis, huic quidem infarctio ac stipatio vasorum, aut ex humore glutinoso, vel crasso, vel multo: alteri vero angustia meatuum vel sensibilium, vel minime sensibilium: alii autem quod omnia spatia vacua in toto ipsius corpore sunt oppleta, & ab his plenitudo ad vires: quemadmodum in libro de plenitudine docuimus. Febrium igitur circuitione repetentium haud scio an vlla generationis causa omissa sit. Lau.

Leoni. SVNT autem hæc cognitu vtilia, quòd nonnullæ quidem partes ad alias superflui tates transmittunt: quemadmodum caput ad oculos: nonnullæ autem ab eisdem in se ipsis genitis principium febricitandi tra hunt, quodque his omnibus superfluita-tum putredo communis existit. Singulis autem proprium inest, huic quidẽ obstru-ctio, ac compactio vasorum ob humores vel crassos vel multos. Alii meatuum con-strictio, sensibiliũ. s. vel insensibilium. Alii omnia in toto ipsius corpore loca inania sunt oppleta, ac præterea ea adest multitu-do, quæ ad potentiam dicitur, quemadmo dum in libro de Multitudine ostendimus. Earum igitur febrium quæ per circuitum accessiones faciunt, nescio si qua est nobis causa prætermissa.

COMMEN. 157.

Quatuor utilia ad pfectã periodi cognitionẽ

OSTENDIT *quatuor esse utilia ad perfectam periodi cognitionem. Primum est cognoscere, quòd aliquæ partes ad alias superfluitates transmittunt, quemadmodum caput ad oculos. Secundum est, quòd nonnullæ ab eisdẽ superfluitatibus in se ipsis genitis principium febricitãdi suscipiunt. Tertium, quòd putredo superfluitatum his omnibus communis est. Et quartum, q. singulis partibus proprium inest, huic quidem obstru-*

obstructio & cõpactio uasorum ob humores glutinosos, crassos, uel multos. Alij uero constrictio meatuum sensibilium uel insensibilium. Alicui uero alij omnia loca. s. uenę & meatus in toto ipsius corpore inanita, sunt repleta, ac pręterea ea adest multitudo, quę ad uirtutum dicitur. Et ponens finem dicit, quod nescit si qua est causa pretermissa earum febrium quę per circuitum accessiones faciunt, quasi dicat nulla. Et differt plenitudo quo ad uirtutem à plenitudine quo ad uasa, secundum ipsum in lib. de plenit. humorũ & nono methodi cap. quinto, quoniam plenitudo quo ad uirtutem, nec sic obstruit uenarum ora, ut refrigerationem prohibeat, neque tunicas earum distendit, neq; ruborem, neq; tumorẽ operatur, neq; transpirationes carnis uel cutis detinet: Sed plenitudo quę contineri à uasis ultra non ualet, uasa perrũpere et recludere solet, & reliqua modo dicta symptomata inducit, obstructionem, distentionem, tumorem, ruborem &c. *Plenitudo quo ad uirtutẽ, et quo ad uasa.*

T E X.

EARVM Autem quæ ordine carent, nonnullæ ob humoris mutationem, non nullæ ob rationis uictus errorẽ, ad eiusmodi constitutionem deueniunt. Sanguis igitur putrescens maxime mutatur, quoniam (ut añ diximus) partim flaua bilis, partim atra efficitur. Quantum igitur humores in Lau.

corpore ęgro mutãtur, tantum & circuitio nes accessionum. Quo circa minime mirũ uideri debet, ꝑ tales mutatiões ordinẽ quoque mutari. Mutantur vero maxime, ubi ꝗ incepit putrefieri, ĩ aliqua parte alius existit, alius autem ex aliĳs defluit, qui aut in illis solis talis habebatur, aut in toto aĩalis corpore exuperabat. Nec secus quæcunqꝫ ægri in uictus ratiõe delinquunt, hæc quoque nihilo minus corrumpũt circuitionis ordinem. Vt enim in sanis prauus uictus morborum causa est: eodẽ modo uel magis etiam in ægris, ex ĳs quę deliquerint, accesiões inordinatę existunt. Nec solum adhuc ęgrotantes, sed etiam quo tempore à morbis se colligunt, prompte ex quouis delicto lęduntur. Quo circa per omnem insignem lęsionem uel pręuenire multum circuitiones cogunt, aut diuersi generis à prioribus quasdam gignunt, à quibus accessionum ordo corrumpitur. Sępe uero ob implexionem circuitionum incognitam medicis, ægri uisi sunt pati inordinatas accesiones. Sed tales ordinum permutationes re uera non sunt: Sed tantum modo uidentur. Quęcunque autem re uera sunt, aut ob permutationem humorum committentium febres, aut ob errorem in

uictus

uictus ratione efficiuntur.

EARVM Autẽ q̃ ordine carẽt, nõnullę ex trãsmutatione humoris, nonnullę ob uictus errorem ad talẽ dispõnem deueniũt. Maxime igitur transmutatur, atq; in alterã naturã trãsit sanguis, quum putrescit. Nã, ut etiã antea exposuimus, pars vna sanguinis fit flaua bilis, alia nigra. Quãtũ vero ĩ ægrotantium corpore humores mutãtur, tãtum etiã accessionũ circuitus. Quare nihil mirandũ est, si in huiuscemodi mutationibus ordo accessionum euariet. Illa quoq; non parum est uarietatis causa, quod qui putrescere incipit humor, in aliquo membro consistit: alter uero ex aliјs defluit partibus, qui uel in ipsis solis cõtinebatur, aut in vniuerso corpore aĩalis redũdabat. Sic & quæcunque circa uictus rationem errata ab ægrotantibus fiunt, nihilominus hęc circuituum ordinem euertunt. Quẽadmodum enim ipsius quoq; sanis victus deprauatus ægrotandi affert occasionem, eodem, vt arbitror, modo, vel etiam magis in laborantibus ex erroribus admissis fiunt accessiones. Non solum igitur quum iam ægrotant, sed eo etiam tẽpore quo ex morbo referuntur, quacũq; ex causa promptissime offenduntur, Quodcun-

Leoni. De causis inordinatiõis piodorũ.

que igitur offensionis genus effatu dignũ interuenerit, uel circuitus anticipare, aut alios diuersæ naturæ à prioribus oriri est necessarium, à quibus accessionum ordo peruertitur. Sæpius uero ob circuituum complicationem, quæ à medicis ignoratur, uidentur absque ordine accessiones in ægrotantibus fieri. Sed non ita re vera res se habet, quemadmodum uidetur, sed tunc uere ordo euariatur, quando qui febrem faciũt humores, in alteram naturam transierint, aut in uictu errare contigerit.

COMMEN. 158.

Trãsmutatio humoris et error in uictu, cãe inordinationis periodorũ.

Quomodo humor unus ĩnaturã trãsmutatur alterius.

CVM *Posuit causas periodorum in febribus & ordinem ipsarum. Nunc causas assignat inordinationis earum, & duas dicit esse huiusmodi causas. Vna est transmutatio humoris, Alia est error qui fit in uictu, & declarat has duas causas & primo causam ex transmutatione humorũ, secundo causam ex errore uictus, ibi. Sic & quæcũque circa uictus rationem errata. Et pro prima intelligendum, quod humor unus transmutatur in naturam alterius, uel per alterationem, & hoc primo tetigit cum dicit. Maxime igitur trãsmutatur atque in alteram naturam transit sanguis cum putrescit, uel per admixtionem alterius humoris cũ illo, & hanc causam tangit cum dicit. illa quoque non parum est uarietatis causa &c. Postea in-*

quit, q. sæpius ob cōplicationem circuituum quæ à medicis ignoratur uidentur sine ordine accessiones in ægrotantibus fieri. Sed non est ita, quē admodum uidetur. Sed tunc ordo uariatur quādo humores qui febrem faciunt in alteram naturam trāsierint, aut in uictu errare contigerit. Sed Auic. huius dat quinq; causas prima quarti trac. secūdo cap. primo. Prima est diuersitas materiei in multitudine, paucitate, crassitie & subtilitate. Nam si materia multa fuerit naturam irritat sua multitudine accessionem fortiter accelerans, & ipsam prolongans. Et si pauca fuerit tardius mouetur ad accessionem nō cito irritans uirtutem expulsiuam, et si multū crassa fuerit accessionis aduentus multum tardabitur ex ineptitudine eius ad motum, & si subtilis fuerit accelerabitur accessionis aduentus ex mobilitate eius. Secunda causa est diuersificatio in genere. i. transmutatio de uno genere humoris in aliud in eis. s. materijs febrium, ita ut permutentur quædam materiæ febrium in materias alterius generis, uel speciei, sic q. differunt à materijs prioribus non solum multitudine, & paucitate, tenuitate, & crassitie, sed etiam propria specie, sic synocha febris continue affligens quandoq; conuertitur ad periodicationes tertianas, sanguine ex quo fit in choleram conuerso, quandoque ad quartanas ipso conuerso in melancholi-

Inordinationis periodorū causę quę que.

secunda causa.

am, & febres erraticæ circa autumni tempus ad febres quartanas, dato q; fuerint prius continuæ uel tertianæ iuxta id Hyppocratis pronosticorum tertio. febribus inordinate uagantibus quartanæ sunt futuræ, & maxime circa autumnum.

Tertia. *Tertia causa est malitia regiminis ægri, ut si patiens tertianam se soli exposuerit, uel se balneauerit, uel cibis calidis & uino forti usus fuerit, irritabit choleram, & eam mouebit ante tempus suum, ita ut forte affligat quaque die.*

Quarta. *Quarta causa est debilitas infirmi ob quam natura tardius mouetur ad depellendum materiam febris ad mineram eius.*

Quinta. *Quinta causa est multitudo sensus seu uiuacitas, & acumen eius, qua festinatur aduentus accessionis: quia natura cito irritatur ab acumine modico uel oppressione materiæ peccantis, & promouetur ad cito exppendum ipsam.*

TEX.

Lau. RELIQVVM Porro synocharũ genus (quarum totum tẽpus vna accessio est, aut semper æqualis, aut decrescens, aut increscẽs vsq; ad iudiciũ) ex tali causa fieri solet, qualem oĩum feb. Praxagoras statuit, humorũ in caua vena putredinẽ esse existimãs. sed absolutior sermo ac verior hoc modo euadet. Quicunque circuitionibus

quibusdam repetunt morbi, partiũ super-
ueniunt dispõnibus, vel mittentiũ, uel susci
pientiũ, vel gignentiũ, vel trahentiũ excre-
mẽta, eo quo paulo supra diximus modo.
Qui vero sine circuitiõe fatigant, in his nul
lus locus peculiaris affectus est: sed humo-
res ĩ uenis & arterijs oĩbus, maximeq; qui
in maximis & calidissimis sunt, aut ob ali-
quam aliã causam, ut in diarijs, aut etiã ob
putredinem feruefacti, accendunt febrem
vnam continuam, ab initio usque ad fi-
nem minime intermittentem, eatenus du-
rantem, ac deurentem hominem, quoad
gignentes eam humores sint consumpti,
aut concocti, aut utrunq; passi.
RELIQVVM Est id febriũ gñs, q̃ sy- Leoni.
nochæ vocãt, quarũ vniuersum tempus
vna accessiõe finitur, q̃ vel semper in eodẽ
vigore persistit, vel minuitur, vel augetur,
donec finiatur. Hæ vero oẽs ex tali causa
ortum habent, qualem Praxagoras existi-
mabat, humorum videlicet in causa vena
putrefactionem. Quanquã absolutior
ac verior sermo hunc in modũ diceretur.
Quæcunq; per circuitus aliquos ęgritudi-
nũ accessiones fiunt, ex membrorũ disposi
tiõibus ortum habent, quę. s. membra, vel
mittunt, vel suscipiunt, vel generant, vel

attrahunt ſuperfluitates eo quo nuper di-
ximus modo, ſed quæ circuitũ non habẽt,
in his nulla eſt corporis pars quæ pręcipue
ſit offenſa. At qui in uenis & arterijs om-
nibus continentur humores, atq; hi præ-
ſertim, qui in maximis atq; plurimo calore
abundantibus ſunt, aut ob aliam quamuis
cauſam, quemadmodum in ephemeris, aut
ob putrefactiones feruentes febrem accen-
dunt ſynocham appellatam, quæ á princi-
pio uſq; ad finem nullam habet intermiſ-
ſionem, ac tandiu perſeuerat, hominemque
deurit, donec qui ei cauſam afferunt, humo
res aut ex toto conſumantur, aut coquan-
tur, aut utrunque patiantur.

COMMEN. 159

De cauſa ſynocharum.

DISOLVIT *Aliud dubium motum in prin-
cipio huius capituli, quod fuit de cauſa febrium
ſynocharum quæ unius ſunt acceſsionis á princi-
pio uſque in finem, cuius differentiæ ſunt tres, ut
ſupra fuit declaratum, et primo auctoritate Pra
xagoræ qui exiſtimabat cauſam eſſe putrefactio-
nem humorum in uena caua. Deinde, quia hæc ſo
lutio eſt imperfecta, ponit aliam ſolutionẽ uerio
rem, dicens, q̃ quæcunque acceſsiones ægritudi-
num per circuitus aliquos fiunt, ex membrorum
diſpoſitionibus habent ortum, quæ membra, uel
mittunt, uel ſuſcipiunt, uel generant, uel attra-
hunt,*

hunc superfluitates eo modo quo supra dictũ est: sed quæ circuitum non habẽt, in his nulla est corporis pars quæ præcipue sit offensa. Sed humores qui in uenis & arterijs omnibus cõtinentur, & hi præsertim qui in maximis, & plurimo calore abundantibus sunt, aut ob aliam quãuis causam feruentes, quemadmodum in ephemeris, aut ob putrefactionem febrem accendunt synocham appellatam, quæ à principio usq; in finem nullam habet intermißionem, ac diu perseuerat, hominemq; deurit, donec humores qui ei causam afferunt, aut ex toto cõsumantur, aut coquantur, aut utrunq; patiantur, Et sic tangit synocham sine putredine, in qua simplex est calefactio in sanguine, ut in ephemera in spiritu, & synocham de putredine. Iuxta ergo declarata, dicendum, ꝙ causa quare ægritudines motum suum obseruant periodicũ est periodica expulsio superfluitatis ad aliquem locum determinatum ex fortitudine alicuius particulæ expellentis, & debilitate alicuius recipientis ab illa, quæ particula expellens periodice congregat in se superfluitatem ex causis quas posuit, & sic ad debilem periodice expellit. Aut fit talis motus periodicus ex congregatione superfluitatis in aliqua particula periodice, per uiam congestionis ex debilitate existente in prædicta particula. Et ex his causis conclusit Gal. ꝙ in omnibus febribus et ægritudinibus habentibus

Synocha de putredine à principio usq; in finem nullã habet intermißionẽ

Cã quare ægritudines suũ motũ obseruant periodicũ.

motum periodicum est aliquis locus patiens præcipuus ad quem sicut ad mineram putredinis fit expulsio humoris, aut aggregatio, qui in prædicto loco putrefit. Et hoc inducit in febribus, ex eo quòd reperitur in paßionibus manifestis, ut ophthalmia, & similibus. In febribus.n. intermittentibus manifeste apparet: expellitur.n. materia de loco uenarum ad locum extra uenas, & hoc ob causas dictas. In febribus autem continuis proportionalibus fit putrefactio materiæ intus in uenis paruis, ad quas tanquam ad mineram putredinis expellitur periodice materia causans acceßionem. Sed continuatur una acceßio cũ alia propter causas supra aßignatas. Febres autem quæ sunt unius acceßionis à principio usq; ad finem, sunt febres in quibus non est aliquis locus præcipuus patiens, ad quem tanquam ad mineram expellatur, uel attrahatur, uel aggregetur materia periodice, sed putredo in eis est communis omnibus uenis, aut saltẽ in magnis & propinquis cordi, in quibus humor incessanter putrescit à principio usq; in finem sine innouatione & periodicatione. Durat autẽ febris synocha per aliquos dies propter multitudinem prædictæ materiæ causantis eam. Et ideo humor eam febrem causans est sanguis cuius putredo cõmunis est omnibus uenis. Sed uidendum ulterius quæ sit causa quare humores diuersi habentes motum periodicum habeant

In feb. quę unius sunt acceßionis a prĩcipio usque in finẽ nõ est aliq̃s locus præcipuus ad quem materia periodice expellatur.

beant periodos diuersos, ut aliquis de die in diem, aliquis de tertio in tertium, & aliquis de quarto in quartum. Hoc enim non specificauit Galenus, sed solum quare in quibusdam ægritudinibus cadat motus periodicus, & in quibusdam non. Et licet ex ordinato motu uirtutis expulsiuæ declarauerit ordinem periodorum, nihilominus non apparet ex hoc, cur cholera de tertio in tertium periodicet, & melancholia de quarto in quartum, phlegma uero quotidie. Et dicendum, ut supra, quòd ordo periodicationis dependet ex ordinato motu uirtutis expulsiuæ. Nam uirtus expulsiua expellit, quando à multitudine materiæ uel eius malitia irritatur. Nam ut dicit Galenus. Causa quare aliqui quotidie eadem hora egestiones emittunt, non est alia nisi quia tunc temporis uirtus à multitudine egestionum aggrauatur, & sic tantum tempus singulis diebus requiritur ad hoc ut aggregetur tanta superfluitas. Sic de humoribus dicendum: nam cholera cum erit tanta quæ stimulet, tunc uirtus expulsiua eam expellit, & non prius, quia prius uirtus ab ea non stimulatur, & tantum requiritur tempus, ut ipsa tanta aggregetur, & non tantum ut aggregetur phlegma. Vnde phlegma periodum habet citiorem, & melancholia tardiorem, cholera autem inter istas medium tenet: Phlegma enim citißime congregatur, quia eius quantitas in corpore est multa,

Quare humores diuersi habentes motũ periodicum periodos habeant diuersos

ob quam multitudinẽ cũ non est in naturali dispositione aggrauat partem in qua aggregatur, Vnde causa est ut uirtus expulsiua irritetur ad citã eius expulsionem. Est etiam phlegma faciliter putrescibile ob ipsius humiditatem. Etiam ab ipso tarde transpirat caliditas, & non perfecte: quia substantiam habet uiscosam, ob quas omnes causas alijs humoribus habet periodos citiores. Melãcholia uero in corpore pauca est, inepta putredini, cum ex duabus qualitatibus illi opponatur, perfecte etiam ab ipsa transpirat caliditas cum non sit uiscosa. Et ideo habet motum tardũ: quia tamen est humor terrestris in quo diu permanet impreßio: idcirco cum mota fuerit, diutius perdurat eius acceßio, q̃ alterius humoris, & licet tempus quietis habeat maius, Cholera uero inter istos humores se habet medio modo: ipsa.n. uelociter congregatur propter eius subtilitatem & cito mouetur, & qualitatem habet acutam, unde naturam stimulat & irritat: sed ipsa non sic est apta putredini, ut phlegma propter eius siccitatem, neque est multa ut phlegma. Similiter ab ipsa perfecte transpiratur caliditas, quia uiscosa non est, & ideo periodos habet tardiores, q̃ phlegma: sed quia plus est apta putredini, & congregationi, q̃ melancholia, ideo periodos habet citiores, quàm ipsa, & quia subtilis est & facile permutabilis, & in subiecto non durat, ideo tempus

tempus eius acceßionis minus est tempore acces- stonis aliarum febrium. Auerrois quarto colli- get cap. 26. dicit contra Galenum, quòd ordo iste attribuitur calori naturali, & non accidentali: quoniam si post cras moueatur materia, hoc fit a calore naturali eam præparante, & non quia tantum tempus requiritur, ut tanta reaggrege- tur materia: Habet enim Galenus in hoc secun- do, quòd acceßio minori tempore durat, cum incrementum caloris nõ durat quod poßit aliam materiam ad paroxismum disponere, & sic pe- riodicationem attribuit calori putredinali et mul titudini materiæ. Et propterea dicit Auerrois, periodicatio inordinata est malum signum. Et si dicatur contra eum, quòd febris illa quæ semper eadem hora uenit est deterior: quoniam signum est quòd materia non cedit calori naturali, sed æqualiter resistit. diceret Auerrois, quòd cum seruatur ordo est signum bonum, quia significat quòd natura uincit materiam. Sed contra: quo- niam tunc in declinatione uniuersali acceßiones deberent anticipare, si ipse insequũtur uictoriam nature: tunc enim maxime natura uincit, & ma teria magis est obediens, quòd si dicat Auerrois duo concurrunt, non solum actio naturalis, sed & qualitas mala quæ uirtutem stimulat: tunc eius opinio si hoc modo intelligatur non erit contra-

Auerrois opinio.

ria Galeno: quoniam si non solum actio caloris naturalis, sed etiam malignitas materiæ sunt causæ expulsionis, tunc idem dicit quod Galenus, quoniam ex reliquiis caloris præcedentis accessionis acquirit hæc materia malignitatem, qua uirtus expulsiua stimulatur. Calor ergo agit digerendo in materia ista, & sic materia quæ erit in tertio uel quarto paroxismo, erit magis digesta, & idem diceret Galenus, quoniam semper calor naturalis agit in illam eam digerendo. Igitur ex calore derelicto à paroxismo præcedenti, tum ex digestione naturæ materia ista præparatur ad expulsionem, & sic, tum calor naturalis, tum multitudo uel malignitas materiæ, sunt causa periodicationis. Sed contra hanc Galeni positionem arguit Gentilis, Et primo sic. effectus ordinatus debet reduci in causam ordinatam. Sed huius effectus causa est inordinata: quoniam in corpore tanta quantitas potest reaggregari in sex horis, in alio in quatuor, secundum materiæ diuersitatē quæ est maior uel minor, secundum complexionem magis cholericam & minus cholericam, secundum indigestionem ciborum, maiorem uel minorem. Secundo arguit iste effectus nō potest in causam manifestam reduci. Ergo in occultam debet reduci: assumptum probatur: quoniam non potest reduci in calidum uel frigidum: quia cho-

Argumē ta Gentilis.

lera

lera per calorem cito mouetur, & phlegma tarde cum ſit frigidius quod ſit in corpore: nec reduci poteſt in craſſum & ſubtile: quia cholera cum ſit ſubtilior deberet citius moueri phlegmate, nec in quantitate: quia contingens eſt melancholiam reperiri ampliorem in corpore, q̃ flauam bilem. Et ſic relinquitur quòd ſit proprietas. Et ſic cholera in corpore humano habet proprietatem hanc, quæ ſequitur ſuam ſpeciem, ꝗ ipſa congregatur de tertio in tertium, & phlegma de die in diem. Et melancholia de quarto in quartum. Ideo Auicenna capitulo de Febribus apoſtematum dicit. Vnicuiq; humori ineſt periodus, quæ ſibi conuenit, ut ſanguini ſemper conuenit moueri, quotidie phlegmati, de tertio in tertium choleræ, melancholiæ de quarto in quartum. Sed hæc opinio Gentilis nullo pacto teneri poteſt. Nam quod à proprietate ineſt, omni, ſoli, & ſemper ineſt. Eſt enim proprietas res naturalis, agit enim ſemper eodem modo: nam actuatum reubarbarũ ſemper trahit choleram, ſic et iſta proprietas quæ eſt in cholera ſemper deberet eodem modo agere. Cur ergo ſic agit hodie, & non cras? Non enim uirtus eſt uoluntaria, ſed naturalis. debet ergo ſemper mouere, & non magis una die, quàm altera. Gentilis uidens hoc argumentum contra ſe prima quarti tractatu ſecundo, capitu-

lo.49.ubi Auicenna dicit quòd febris epiala propter craßitiem materiæ eius quandoque conuertitur in quartanam & tertianam: quoniam huiusmodi materia in corpore est pauca, & paruæ putrefactionis accidens rarò. Et paucitas est ex causis elongationis periodi, & hoc non extrahit eam ab hoc quin sit phlegmatica, sed ipsa est phlegmatica, propterea quòd putredo est putredo phlegmatis, non propterea, quòd paroxismus redeat omni die. Dicit respondendo, quòd effectus qui sequuntur formas specificas & formas substantiales, sequuntur eas in determinata mensura accidentium, & nisi sit prohibens. Vnde turbith euacuat phlegma à proprietate, et scamonea choleram in determinata mensura, & tamen si extra quantitatem, quam forma requirit pro hac operatione dentur, euacuabunt sanguinem. Similiter Magnes si inungatur allio non attrahit ferrum. Phlegma igitur mouetur de die in diẽ ex sui proprietate cum fuerit determinatæ quantitatis: cum autem paucificatur & incrassatur, licet ex forma specifica debeatur sibi omni die paroxismus, tamen impeditur ex his accidentibus. Vnde pigritabitur & tardabitur motus ad tertium uel ad quartum diem. Et sic cogitur Gentilis dicere, quòd ista materia semper agit cum hac proprietate: sed agit in tali tempore cum fuerit

tanta

tanta quantitas reaggregata. Et ſic tunc quantitas erit quæ agit, non proprietas. Et ſic poteſt argumentum reflecti contra ipſum: nam quòd phlegma maioris ſit, uel minoris quantitatis poteſt in infinitum uariari. Et ſic ſua proprietas nõ habebit cauſam terminatam, ſed in infinitum uariabilem. Et ideo melius eſt dicere, q̃ uirtus ipſa expulſiua eſt quæ expellit, & materia reaggregata quæ irritat. Et ad argumenta contra Galenũ, dicendum ad primum concedendo, q̃ effectus ordinatus ordinatur in cauſam ordinatam: ſed ſicut uariatur cauſa. ſ. materiæ reaggregatio, uariatur etiam effectus, & ſicut cito reaggregatur materia, cito etiam ſequitur effectus. Ad ſecundum. Nõ poteſt reduci ad cauſam manifeſtam. hoc negatur, licet non ſit caliditas, uel frigiditas, humiditas, uel ſiccitas: quoniã prouenit à tanta materia in tanto tpe reaggregata, & reducitur ad actionem uirtutis naturalis, quæ requirit tantum tempus ut poßit eam expellere. Et in hoc finem facio ego PAMPHILVS MONTIVS cum gratia ueri luminis, cui ſit ſemper honor, & gloria.

FINIS.

Castigationes.

Facie. 5. linea. 19. 90. lege. 93. 12. 12. quinta, lege quarta. 17. prima generalis, generali. 39. 13. ethica, hectica, & semper ita legendum. 59. 26. sanguinis, sanguis. 69. 23. diecoloris, diecularis. 70. 10. quot, quod. 88. 27. prepositiones, propositiones. 121. 15. & sic, & si. 201. 28. uenerij, ueneni. 226. 18. ad ab. 272. 13. ex, est. 408. 10. ruborum, rubicundum. 609. 8. igni, ligni.

SERIES CARTARVM.

* ** *** A B C D E F G H I K
L M N O P Q R S T V X Y Z
AA BB CC DD EE FF GG HH
II KK LL MM NN OO
PP QQ RR SS TT
VV XX YY.

*Omnes Quaterniones præter *** duerniones.*

IMPRESSVM BONONIAE
apud Anſelmum Giaccarellum.

